MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

REDACTIE:
MR. L. M. ROLLIN COUQUERQUE
en E. G. DE WIJS

DEEL XXXIV.

1938/39.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ V/H MOUTON & CO., 'S-GRAVENHAGE

OFFICIEEL GEDEELTE.

Nadere vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de, sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad nr. 128).

KONINKLIJK BESLUIT *van* 22 *Februari 1938*
(Staatsblad *nr. 580).*

{Zie ook L.O. ***1933,*** *nr. 195 en L.O. 1934, nr.* **330.)** [1])

(Legerorders 1938, N° 108).

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Defensie van 15 Februari 1938, Geheim Litt. A[39];

Gezien de wet van 23 Mei 1899 *(Staatsblad* nr. 128), zooals deze sedert is gewijzigd;

Gelet op het Koninklijk Besluit van 4 Mei 1933 *(Staatsblad* nr. 246), zooals clit sedert is gewijzigd;

Overwegende, dat liet wenschelijli is, in de bij laatstgenoemd Koninklijk Besluit gegeven voorschriften wijziging te brengen;

Hrbbeii goedgevonden en vrrstaan te bepalen:

Eenig artikel.

Het Koninklijk Besluit van 4 Mei 1933 (*Staatsblad* nr. 246) wordt gewijzigd als volgt:

I. In artikel 1, onder **A,** na punt 4 invoegen:

5. ***De*** *Commandanten van een divisiegroep, een divisie en een brigade, voor xoover rechtstreeks gesteld onder. de bevelen van één der in punt 4 bedoelde Commandanten*, in het operatiegebied van het onder bevel van een van laatstbedoelde Commandanten staande onderdeel van Zee- cn Landmacht.

II. Het gestelde in artikel 1, onder B. 2. wordt gelezen:

2. *a.* De *Commandanten,* onderscheidenlijk *uan de Ie, de IIe, de IIIe en de IVe (vredes)Divisie, tevens Bevelhebbers in de 1ste, de 2e, de* ***3e*** *en de 4e Militaire afdeeling,* onderscheidenlijk in het gebied van de 1ste, de 2e, de 3e en de 4e Militaire afdeeling, uitge-

1) Zie **M.R.T.** XXIX, blz. **202 en** XXX, blz. **347.** **Red. M.R.T.**

zonderd het gedeelte van het grondgebied des Rijks door Ons aan den Commandant der Stelling van Den Helder toegewezen.

b. *De Commandant der Stelling van Den Helder* in het gedeelte van het grondgebied des Rijks door Ons aan dien Stellingcommandant toegewezen.

III. De voorlaatste en laatste regel van het gestelde in artikel 1, onder B. 3. worden gelezen:

onderscheidenlijk in elk der onder *a* t/m *q* genoemde gemeenten of groepen van gemeenten.

Onze Minister van Defensie is belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden gezonden aan Onze Ministers van Justitie, van Rinnenlandsche Zaken, van Waterstaat en van Economische Zaken, en dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Soestdijk, den 22 Februari 1938.

WILHELMINA.

De Minister van Defensie,
VAN DIJK.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Verbod aan schepelingen tot het bezoeken van bepaalde café's.
(gedurende het verblijf van Hr. Ms. „Java" te Tanger).

Het lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de heer Albarda, heeft tot de Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Defensie de navolgende vragen gericht (Ingezonden 22 Februari 1938):

1. Is liet waar, dat naar verluidt, bij een kort geleden door Hr. Ms. *„Java"* aan Tanger gebracht bezoek, de Nederlandsche consul aldaar aan de opvarenden van dat schip heeft verboden bepaalde cafés te bezoeken „in verband met het feit, dat de eigenaars van deze taveernen links georiënteerd zijn" en dat hun slechts was toegestaan enkele andere cafés te betreden, die „meer rechts gericht" werden genoemd?

2. Is een Nederlandsche consul bevoegd een verbod uit te vaardigen, gelijk in de eerste vraag is bedoeld en staat het dus niet ter beslissing van den bevelvoerenden officier van een oorlogsbodem, waar de schepelingen zich aan den wal mogen ophouden of vertoonen? Indien dit wel ter beslissing van den bevelvoerenden officier staat, moet dan worden aangenomen, dat deze zich met de aanwijzingen van den consul heeft verccnigd?

3. Achten de Ministers het juist, dat een Ncderlandsche consul van zijn voorkeur voor de z.g. rechtsche partij in den Spaanschen burgeroorlog doet blijken, inzonderheid als dit geschiedt tegenover de bemanning van een Xederlandschen oorlogsbodem, die geroepen is de scheepvaart te helpen beschermen tegen gevaren, waarvan door velen wordt aangenomen, dat zij voornamelijk door die rechtsche partij worden veroorzaakt?

4. Achten de Ministers het niet bedenkelijk en zelfs gevaarlijk voor den geest in de Marine, als Nederlandsche autoriteiten tegenover Nederlandsch marinepersoneel hun sympathie aan den dag leggen voor de z.g. rechtsche partij in Spanje, welke ontstaan is in con opstand van officieren tegen de wettige Spaansche regeering?

5. Tot welke maatregelen geeft het in vraag 1 vermelde feit, indien het waar is, den Ministers aanleiding?

De Minister van Buitenlandsche Zaken, de heer Patijn, heeft daarop mede namens den heer van ***Dijk,*** *Minister van Defensie, het volgend antwoord gegeven (Ingezonden 22 Maart 1938):*

Ad 1. Op grond van de door den commandant van Er. Ms. *„Java"* van Hr. Ms. Gezant te Sanger ontvangen inlichtingen, dat in verschillende cafés aldaar gezagondermijnende propaganda werd

gevoerd, heeft genoemde commandant bij het verblijf van zijn onderhebbenden bodem in die havenplaats gedurende enkele dagen in de maand Februari j.l. terecht maatregelen getroffen om het bezoek van de schepelingen aan die cafés te verbieden.

Ad 2. Het uitvaardigen van een verbod als in de eerste vraag bedoeld, staat uitsluitend ter beslissing van den commandeerenden officier, die daaromtrent uiteraard overleg pleegt met den plaatselijken diplomatieken, c.q. consulairen vertegenwoordiger der Nederlandsche Regeering.

Ad **3,** 4 en 5. Aangezien bij den genomen maatregel geen sprake is geweest van het doen blijken van eenige voorkeur ten aanzien van een der strijdende partijen in de vijandelijkheden in Spanje, vereischen deze vragen geen beantwoording.

(Aanhangsel Hand. Tweede Kamer, 1937-1938, blz. 73, N° 51.)

De N.S.B. in Ned.-Indië.

In het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Indische begrooting voor 1938 komt onder het hoofd ***„Optreden van de Nationaal-Socialistische Beweging in Nederlandsch-Indië"*** **o.a.** het volgende voor:

„Het was hun (n.l. „zeer vele leden") niet duidelijk waarom, terwijl toch zooveel mogelijk dient te worden gestreefd naar overeenstemming van beleid in Nederland en in Indië, juist ten opzichte van het verbod voor ambtenaren, om lid te zijn van de N.S.B., zoo groot onderscheid tusschen beide gebiedsdeelen wordt gemaakt. Waartoe zulks kan leiden, blijkt, zoo betoogden zij, o.a. hieruit, dat een marine-officier, die periodiek in Nederland en in onze Oost dient, om de drie jaren wèl en niet lid van de N.S.B. mag zijn, hetgeen zij eene absurditeit noemden." [1])

In zijne Memorie van Antwoord heeft de Minister van Koloniën hierop geantwoord:

„Den leden, wien het niet duidelijk was waarom ten opzichte van het verbod voor ambtenaren om lid te zijn van de N.S.B. zoo groot onderscheid wordt gemaakt tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië, zou de ondergeteekende willen vragen nog eens te willen herlezen het door hem gegeven antwoord op de derde der door het lid

---

1) Deze opmerking is geheel onjuist. Het verbod geldt voor alle militairen der zeemacht, waar ter wereld zij zich ook bevinden. Red. **M.R.T.**

der Kamer, den heer BRUINEMAN, gestelde vragen. [1]) Het komt hem voor niet voor redelijke bestrijding vatbaar te zijn, dat het — afgescheiden van overwegingen van anderen aard — onjuist beleid zou zijn om, terwijl in Nederland een verandering van gedragslijn in overweging is, die gedragslijn voor Indië over te nemen."

—

De militaire justitie in republikeinsch Spanje.

Onder den titel „L'Espagne d'aujourd'hui" schijnt te Parijs een „Bulletin bi-mensuel d'information et de documentation" te verschijnen, blijkbaar strekkende om de wereld in te lichten betreffende de toestanden in het hedendaagsche republikeinsche Spanje. No. 5, van 15 Februari 1038 van dit bulletin, welke aflevering onze militair-attaché te Parijs weder zoo vriendelijk was aan ons toe te zenden, behandelt „La Justice en Espagne républicaine". Het blijkt te zijn een zuiver propaganda-geschrift ten gunste van de republiek. De rechtspraak onder de monarchie, toen „la magistrature fût toujours un instrument de pression et de coërcition", wordt scherp gehekeld, daartegenover de toestand onder de republiek hemelhoog geprezen. Ook de burgeroorlog heeft daarin met zijn volksrechtbanken geen wijziging gebracht. „Le peuple vit naître en Espagne une justice sereine et équitable". De rechterlijke organisatie functionneert volkomen volgens de wet, welke humaan en met waarborgen omgeven, wordt toegepast. De gevangenissen. vroeger bijna onbewoonbaar, zijn voorbeeldig ingericht, met humaniteit en edelmoedigheid worden de ingeslotenen behandeld. De werkkampen hebben prachtige resultaten. Wij lezen verschillende getuigenissen van politieke gedetineerden, het een al gunstiger dan het andere, soms zelfs roerend van tevredenheid naar aanleiding van het régime waaraan zij zijn onderworpen. Zoo geeft de zuster van een rechtsch generaal uiting aan haar dankbaarheid met de volgende woorden: „Médecins, infirmiers et employés me traitent avec une telle sollicitude, que parfois je ne peux retenir mes larmes."

Het klinkt alles bijna te mooi om waar te zijn.

Een hoofdstuk van het bulletin is gewijd aan de militaire justitie. Niettegenstaande onzen twijfel aan de waarheidlievendheid van den steller van het bulletin nemen wij dit gedeelte hieronder over, omdat hij zich daarin — behalve dan in den aanvang een Seitenhieb naar het „ancien régime" — in hoofdzaak bepaalt tot een wedergeving

---

[1]) In dit antwoord deelt de Minister van Koloniën, met verwijzing naar het slot van de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer omtrent de Algemeene beschouwingen over de Rijksbegrooting voor 1938 (zie „Intrekking van de zoogenaamde defensieverboden", M.R.T. XXXIII, blz. 670.) mede dat „voorshands geen aanleiding aanwezig (wordt) geacht, het lidmaatschap der N.S.B. voor Landsdienaren in Nederlandsch-Indië te verbieden. Uit den aard der zaak wordt bij voortduring scherp toegezien op de onvoorwaardelijke loyaliteit der Landsdienaren aan het wettig gezag." Red. M.R.T.

van de nieuwe wettelijke voorschriften, in verband met den oorlog vastgesteld bij decreet van 7 Mei en 18 Juni 1937, zonder zich daarbij te zeer aan lofuitingen te buiten te gaan.

D. LA JCSTICE MILITAIRE.

Bases légales.

La création d'unc armée réellement nationale et populaire luttant pour la défense de la République démocratique menacée par les militaires iraitres et rebelles, a nécessité et entraîné la création d'une nouvelle justice militaire.

Representant en quelque sorte la fusion du peuple et de l'armée, cette nouvelle Justice a reniplacé l'ancienne Jusiice militaire, archaïque, entachée de privilèges et de despotisme, survivancc anachronique du régime des castes.

La vieillc théorie, selon laquelle la Justice militaire doit être une prérogativc du Commandement, a disparu dans l'Espagne républicaine. Elle a fait place à une nouvelle conception: celle d'une Justice militaire fondéc non pas sur des privileges de classe, mais uniquement sur les nécessités de la guerre, ainsi que sur l',,efficience'' d'une institution émanant de la volonté du peuple souverain.

Cette nouvelle Justice militaire se maintiendra dans l'Espagne républicaine tant que la guerre et les bcsoins militaires imposeront la néccssité d'entourer les sanctions des délits militaires de la garantie de la rapidité indispensable au caractère exemplaire des sentences. Mais comme la nouvelle Justice militaire de la Republique n'est pas fondée sur la prédominancc de la caste militaire, ni sur aucun autre privilege, elle peut être considérée comme une simple branche de la Justice démocratique et populaire, en fait Ia seule Justice de l'Espagne et qui présente toutes les garanties de doctrine et de procédure.

Juridiction et compétence des Tribunaux de guerre.

L'organisation et le fonctionnement de la nouvellc Justice militaire sont détermiiiés par le décret du 7 mai 1937, qui a créé les Tribunaux populaircs de Guerre, lesquels statuent sur les délits suivants:

1. Rébellion,
2. Insubordination,
3. Transgressions de prérogatives,
4. Abandon de service,
5. Négligence,
6. Refus de service,
7. Délits contre les devoirs des sentinelles,
8. Abandon de destination,
9. Désertion,
10. Délits contre l'honneur militaire,
11. Fraudes.

Le Décret du 7 mai 1937 soumet à la juridiction de ces tribunaux toutes les forces républicaines (terre, mer et air) de l'armée régulière,

ainsi que les forces arrnées auxiliaires. telles que la Garde Nationale répuhlicaine, les Gardes d'Assaut et de Sécurité, les Carabiniers, et tout le personnel mobilisé ou militarisé.

Composition des Tribunaux de Guerre.

Les Tribunaux de guerre sont composés de la façon suivante:

1. President: le délégué du Commissariat général à la guerre,
2. Un membre „technique", fonctionnaire judiciaire et avocat juris-consiilte,
3. Trois membres militaires, dont le grade est égal ou supérieur à celui de l'inculpé.
4. Deux mcmbrcs suppléants.

Les fonctions d'avocat-général sont exercées par un magistrat attaché au ministère l'ublic correspondant. Ce magistrat doit être un militaire possédant un diplôme de juriste; il est nommé par le ministère de la Guerre.

Le défenseur — qui doit être soit un avocat, soit un militaire — est librement choisi par l'inculpé.

La désertion, délit militaire typique.

L'importance de ce délit en temps de guerre a rendu nécessaire une réglementation spéciale; elle a fait l'objet d'un décret en date du 18 juin 1937.

Les peines établies par ce décret varient entre 6 ans de réclusion et la condamnation à mort, selon la gravité et les circonstances du délit.

A cet égard la République espagnole s'est conformée à la lettre et à l'esprit des lois militaires en vigueur dans les principales armées du monde. Dans sa sévérité même le décret témoigne d'une volonté de maintenir dans les rangs de l'armée populaire la discipline la plus rigoureuse.

Voici le texte de l'art. 8 de ce décret:

„Quiconque se trouve engagé dans une action militaire, ou s'apprête à y prendre part, et se rend coupable d'avoir tourné le dos à l'ennemi, sera passible de la peine de mort et pourra par consequent être passé par les armes à titre de châtiment exemplaire."

Les jzcgements sommaires.

I1 existe une catégorie de délits inilitaires qu'il importe de sanctionncr rapidemeni à titre disciplinaire et exemplaire pour la troupe. C'est la raison pour laquelle tous les Codes militaires prévoient les jugenients sommaires.

Dans la République espagnole, la prochdure de ces jugements sommaires est établie par le décret du 18 juin 1937.

La procédure sommaire est employée pour le jugement de délits flagrants de caractère militaire et accusant un caractère de gravité telle, qu'ils sont passibles de peines rigoureuses.

Mais la rapidité de cette procédure n'exclut nullement les garanties juridiques, en ce sens que l'avocat-général et le défenseur suivent et

appliquent toutes les normes habituelles avec cette seule différence que le procès est débattu dans les délais les plus courts.

La justice dans la Marine de Guerre.

La justice dans la Marine de Guerre est administrée par les Tribunaux populaires de la Marine, créés en vertu du décret du 8 mai 1937; ces Tribunaux fonctionneiit suivant une procédure analogue à celle des Tribunaux populaires militaires, avec cette seule différence — constituant une importante innovation — qu'ils admettent dans leur sein des sous-officiers et des officiers de la marine, défenseurs éprouvés de la cause républicaine.

La réhabilitation des condamnés.

La réhabilitation des condamnés appartenant soit à l'armée de terre, soit à la marine, est une des plus importantes innovations de la République en matière juridique.

Grâce à cette innovation, les militaires jugés et condamnés en temps de guerre à une peine quelconque — excepté la peine capitale — à moins que celle-ci soit cominuée — pourront être versés, à leur demande, dans un poste ou un service jugé convenable par les autorités militaires. Ils v seront dûment surveillés pendant 6 mois: s'ils font preuve de discipline ct de valeur devant l'ennenii, c'ils se montrent fidèles aux institutions de la République et s'ils manifestent sincèrement des regrets, ils pourront être réhabilités. la réhabilitation entraînant les mêmes effets que la grâce.

La réhabilitation aussi bien que les mesures de grâce seront annulées en cas de récidive.

Ten bewijze dat de wettelijke voorschriften behoorlijk worden nageleefd zijn verderop in liet bulletin een tweetal persverslagen geciteerd betreffende militaire terechtzitingen. Eén ervan geven wij hieronder weer. De steller van het bulletin schijnt niet te hebben beseft dat hij daarmede iiu niet bepaald een nobel voorbeeld heeft gekozen. Het gebruik van agents provocateurs door de justitie stuit steeds min of meer tegen de horst, ook al moge dan in oorlogstijd daarvoor wel eens eene verontschuldiging zijn aan te vocrcn.

Théorie et pratique.

Il est à peine besoin de dire que tous les décrets mentionnés ci-dessus ne restent pas lettre morte: ils sorit appliquées rigourcusement dans toute la zône républicaine où la vie judiciaire est un fidèlc reflet de la législation. Rien ne le prouve avec plus d'éloquence que la lecture des chroniques judiciaires de la presse; nous reproduisons ici deux de ces chroniques choisies au hasard, la première parue le 16 janvier dernier dans le journal „Vanguardia" de Barcelone, et la seconde parue le 13 février dernier dans le journal „El Diluvio":

„Le Tribunal militaire permanent s'est réuni hier à Barcclone

sous la présidence de Salvador Campos, assisté du colonel César Blasco et de Don Luis de Jaime, Commissaire Politique et avocat. Le ministère Puhlic était représenté par le Commandant Mangado. Il s'agissait de juger une affaire de désertion et de complicité de désertion.

Les débats ont commencé par la lecture de l'acte d'accusation dressé contre les dénommés Felipe Villanova, Coll, José Moncanut Archer y Buenaventura, Bruguès Pou, accusés d'avoir prèté leur concours à des déscrtcurs.

L'acte d'accusation établissait les faits suivants: dans un village de la frontière, domicile hahituel des accusés. plusieurs agents de police, déguisés en paysans, se présentèrent au domicile de Villanova et déclarèrent vouloir passer la frontière. Villanova étant absent, les faux paysans furent reçus par la femme de Villanova, qui leur dit que moyennant une certaine somme, son mari et les deux autres inculpés les y aideraieiit. C'est alors que les policiers, déclinant leur qualité, procédèrent à l'arrestation des trois villageois, qui avouèrent avoir aidé des deserteurs à passer la frontière en échange de quelque argent.

Plusieurs témoins, cités par la défense, ont déposé en faveur des inculpés.

L'avocat-général a qualifié les faits imputés aux accusés de délit de complicité de désertion, et a requis contre eux la peine de 12 ans de travaux forcés dans un camp de conccntration.

Le défenseur a refuté les accusations du ministère Public et a demandé l'acquittement des accusés.

Le Tribunal a rendu une sentence affirmative, condamnant chacun des trois inculpés à 5 ans de travaux forcés dans un camp de concentration."

BOEKAANKONDIGING.

La discipline dans les armées françaises.

Wederom door de gewaardeerde vriendelijkheid van den militair attaché bij ons gezantschap te Parijs werd de aandacht van de Redactie gevestigd op het onlangs onder bovenstaanden titel verschenen werk [1]) van de hand van den Franschen generaal *Tanant,* ancien-commandant en chef de l'Ecole spéciale militaire, blijkbaar dus een zeer bevoegd, en ook met oorlogservaring toegerust deskundige, van wien een der Parijsche persaankondigingen getuigt: ,,nul plus que lui n'était qualifié pour traiter ce sujet."

Wij hebben het werk met groote belangstelling doorgelezen en kunnen kennisneming ervan aan alle Nederlandsche officieren en regeeringsautoriteiten warm aanbevelen. Want, al is het geschreven met het oog op Fïansche toestanden, de inhoud is rijk en bevat veel wat ook voor ons van practisch en theoretisch belang kan zijn. Wel klinken verschillende van schrijvers meeningen in militaire ooren geenszins nieuw, maar het is goed om ook die, zoo overtuigend gemotiveerd en aan vurige vaderlandsliefde — somtijds wat chauvinistisch getint — ontspringend, weder eens te herlezen en....in toepassing te brengen.

Dc generaal begint zijn boek met eenige algemeene beschouwingen en opent die met het bekende adagium ,,La discipline fait la force principale des armées". Verschil tusschen vredes- en oorlogsdisciplinc bestaat, volgens S., niet. De eene is de consequentie van de andere en ,,quand il s'agit d'établir la discipline sur des bases fermes et raisonnables, il faut donc rechercher, en premier lieu, celle dont l'armée a bcsoin à la guerre, car celle-la seulement a de l'importancc".

Het tweede hoofdstuk ,,Les armées dans le passé" bevat eenige korte opmerkingen betreffende de legers bij de Grieken en de Romeinen, de Galliers en de Franken, alsmede over die uit het Franschc koningstijdperk, zoodat we in een volgend hoofdstuk genaderd zijn tot „L'armée royale en 1789". Het einde van dit leger van het ,,ancien régime" was niet meer te voorkomen, de revolutionnaire chaos volgt, geleidelijk aan wordt een nationaal republikeinsch leger gevormd, dat ten slotte is overgegaan in „La Grande Armée" van Napoleon.

Aan dit tijdvak, dus loopende tot 1815, wijdt S. uitvoerige beschouwingen (blz. 28-19]), veel meer dan de titel van het boek zou doen verwachten, zeer interessant doch somtijds met de krijgstucht slechts in min of meer verwijderd verband staande. Zoo passeeren achtereenvolgens de revue: „Le chaos révolutionnairc"; Les politiciens et l'armée; Redressement de la discipline; L'esprit national et l'armée; Les volontaires de 1791; Les obstacles au rétablissement de

---

1) Bij Charles Lavauzelle & Cie éditeurs, Paris, 354 bladzijden. Prijs 20 francs + 20 %.

la discipline; Discipline des armées républicaines; Désorganisation et discipline; La Grande Armée.

Levendig schetst S. ons de ineenstorting van het Koninklijk leger met zijn veel te talrijke en bijna uitsluitend adellijke officieren [1]) — nog weer te splitsen in „les grands" en „les petits" — en zijne meerendeels uit het mindere volk voortgekomen soldaten die slechts door ruwe lijfstraffen in het gareel waren te houden, bovendien ontevreden over de „pruisische" wijze van tuchthandhaving welke — onder den invloed van de successen van Frederik den Groote — ook in Frankrijk ingang vond, ofschoon in strijd met liet volkskarakter. Toen nu de nieuwe, revolutionnaire denkbeelden in het volk wortel schoten, bleef liet lagere leger daarvan geenszins vrij. Wel kwamen in de reglementen van de hand van de Saint Germain van 1776 en 1788 zeer humane bepalingen voor betreffende dc verhouding van de officieren tot hunne ondergeschikten, maar de oude praktijk bleef onveranderd. Tegelijk met het uitbreken van dc revolutie was ook de krijgstucht uit het leger verdwenen. Voor een groot deel maakte het zelfs gemeene zaak met het revolutionnaire volk. De officieren, onmachtig hun gezag te handhaven, zelfs hun leven bedreigd ziende [2]), weken in groot aantal naar het buitenland uit. Maatregelen van de Regeering tot herstel van de tucht stuitten af op liet verzet van de volksvertegenwoordigers.

Onder dergelijke omstandigheden moest een nieuw republikeinsch leger worden opgebouwd. Vurige liefde voor de vrijheid en het nieuwe régime, enthousiasme zelfs was er genoeg, maar dit alles is niet van waarde als krijgstucht ontbreekt. Men wilde geen „soldats-citoyens" maar enkel „citoyens-soldats". Hoe is het mogelijk vraagt Tanant, dat deze „horden" na een vijftal jaren gevormd waren tot een behoorlijk georganiseerd en gedisciplineerd leger, waarvan de maarschalk Soult, in 1795, getuigde: „Jamais les armées n'ont été plus *obéissantes* ni animés de plus d'ardeur, c'est l'époque des guerres où il y a eu le plus de vertu dans les troupes". De generaal beantwoordt die vraag in eenige afzonderlijke hoofdstukken, hierboven reeds genoemd, uit krijgshistorisch oogpunt lezenswaardig en ook thans nog practisch geenszins van belang ontbloot. Wij moeten echter om niet al te uitvoerig te worden, den lezer naar het boek zelf verwijzen (blz. 76-152).

Dat het republikeinsche leger zich zelfs reeds spoedig na het uitbreken van den oorlog in 1792, heeft weten te handhaven tegen de Pruisen en Oostenrijkers, dankt het aan dc fouten zijner tegenstanders.

Een afzonderlijk hoofdstuk wijdt Tanant aan „La Grande Armée", door Napoleon tot een zoo geweldige macht gevormd, dank zij niet

---

1) Een ordonnantie van 1781 eischte nog „quatre quartiers de noblesse dûment constatée pour devenir officier".

2) Men denke o.a. aan den uitroep van Marat, van huis uit nog wel een geneesheer: „La première chose à faire, c'est que l'armée massacre ses généraux."

iri de laatste plaats zijn bewonderenswaardig psychologisch inzicht met name in de ziel van het Fransche volk en zijne gave om hiervan een practisch gebruik te maken.

Het tweede deel van het werk omvat ,,La discipline en France" van 1815 tot 1918, weder in een negental hoofdstukken onderverdeeld, terwijl eindelijk in het derde deel ,,La discipline dans l'armée d'après-guerre" wordt behandeld, waarvan het laatste hoofdstuk gewijd is aan ,,La pratique".

Wij zullen den Schrijver niet op den voet volgen, alleen hier en daar enkele opmerkingen naar voren brengen, welke meer in het bijzonder onze aandacht trokken.

Herhaaldelijk wijst S. op het nauwe verband dat behoort te bestaan tusschen volk en leger [1]) en steeds weer komt hij terug op de noodzakelijkheid van vertrouwen van de minderen in hunne meerderen. maar evenzeer, vooral in de moderne oorlogvoering, van de meerderen in hunne minderen. Als dit onderling vertrouwen faalt, is militaire gehoorzaamheid, pijler der krijgstnsht, niet te verwachten. En om dit vertrouwen te wekken is weder een onafwijsbare eisch, dat officieren — in de eerste plaats de compagniescommandanten — en onderofficieren steeds dezelfde manschappen die zij in oorlogstijd hebben te commandeeren, ook reeds en bij voortduring in tijd van vrede onder hunne bevelen hebben. Alleen op die wijze kunnen zij hunne ondergeschikten, ook individueel, met hunne deugden en gebreken, leeren kennen, ren, mede uit psychologisch oogpunt, onmisbare voorwaarde om dat onderling vertrouwen te verwerven.

S. stelt als évident voorop dat de beginselen waarop de krijgstucht berust, ,,immuables" zijn, maar de vorm waarin en de wijze waarop die tucht verkregen moet worden, kunnen verschillend zijn. Zoo zal bijv. een beroepsleger niet op dezelfde wijze behandeld moeten worden als een militieleger. Deze laatste opvatting kwam te onzent ter sprake toen een meerdere moest worden aangewezen ter hehandeling van beklag over straffen opgelegd door den commandant der Koloniale Reserve. Bij Kon. besluit van 5 December 1928 is toen als zoodanig aangewezen een in Europa aanwezig officier van het Tndisch leger. Het H.M.G. had, indien noodig, voorgesteld de keuze te doen vallen op den commandant der IIde divisie van het leger hier te lande. De Minister van Koloniën had hiertegen bezwaar omdat het, ,,waar bij het Nederlandsche militieleger en bij het Nederlaridsch-Indische beroepsleger uiteenloopende opvattingen nopens tucht en strafoplegging heerschen en moeten heerschen, de voorkeur verdient daarvoor een hier te lande vertoevend officier van laatstgenoemd leger te bcstcmmen." En ofschoon het H.M.G. verklaarde

---

1) Dit wordt heden ten dage in Duitschland ook sterk gevoeld. In de ,,Marine-Rundschau" van November 1937 lazen wij (blz. 669) o.a.: Nur wenn die Wehrerziehung der Wehrmacht mit der Geistesrichtung des Volkes im Gleichklang ist, kann Höchstes erreicht werden."

die meening niet te kunnen deelen, handhaafde de Minister zijne opvatting [1]).

Generaal Tanant toont bij herhaling een hardgrondigen afkeer van liet z.g. ,,Pruisische" systeem ter handhaving van de krijgstucht, van een ,,discipline de façade". Dit systeem zou in Frankrijk onmogelijk toegepast kunnen worden als zijnde volkomen in strijd met het Fransche volkskarakter [2]).

Hoofdstuk XXII heeft tot opschrift ,,La crise de 1917". Men weet dat zich in dat jaar hoogst ernstige muiterijen in het Fransche leger hebben voorgedaan, welke S. in de eerste plaats toeschrijft aan den langen duur van den oorlog, maar daarnaast aan vijandelijke propaganda ,,et surtout la propagande bolcliévistc déguisée en pacifisme". waarvan de gevolgen niet uitbleven. Overigens behandelt S. deze crisis o.i. min of meer vergoelijkend en nog al chauvinistisch, maar hij moet ten slotte toch erkennen dat het leger toen was ,,bien près de se dissoudre", later nog eens herhaald met de moorden „& deux doigts de la dissolution" (blz. 276) [3]). Frankrijk mag van geluk spreken dat het toen kon beschikken over een man als generaal Pétain.

---

[1]) Zie M.R.T. XXIV, blz. 427, 435-439. Verg. nog A. F. Steffen, Reglement betreffende de krijgstucht met toelichtingen, Kampen 1931 blz. 15 en Mr. F. A. van Engen, Militaire rechtspleging, Utrecht 1904, blz. **9.**

[2]) In dit verband kunnen wij niet nalaten hier een gedeelte te citeeren uit een récente rede van Prof. Kranenburg, op 18 Februari 1938 gehouden in de Eerste Kamer bij de behandeling van de Defensiebegrooting. (Handelingen, l e Kamer, blz. **352)**:

„Geschiedenis is een zeer nuttig vak; dat ben ik met den heer Briët volkomen eens, en het is goed, dat wij in die geschiedenis goed thuisgeraken, maar dan in de geheele geschiedenis. Ik geloof inderdaad, dat elk Staatsman verstandig doek met den geest van het volk rekening te houden als hij organisatorische maatregelen neemt, ook organisatorische maatregelen voor de weermacht. Wij zijn, ik geloof dat zonder overschatting te kunnen zeggen, een ,taai en sterk en ook moedig volk, als het er op aankomt. Maar voor feodale resten, voor Schnauz en Schneid en panache is de gemiddelde Nederlander volkomen onvatbaar. Schnauz en Schneid maken hem stuursch, wrevelig en grommend; de panache wekt zijn spotlust. Maar voor niets is hij zoo gevoelig als voor menschelijkheid en rechtvaardigheid. Onze troepenaanvoerders, althans de meesten van hen en die het meest resultaat hebben bereikt, weten dit ook en handelen er naar. Ik heb het voorrecht in het bestuur der Militair-rechtelijke Vereeniging samen te werken met bekwame officieren. Er wordt daar met groote belangstelling en ijver gewerkt aan de uitwerking van de rechtsgrondslagen van dat zeer specifieke verband, dat de weermacht vormt. Er is kennis en goede wil; de werkzaamheden zijn zoo, dat menige juristenvergadering, wat zorgvuldigheid van voorbereiding betreft, er een puntje aan kan zuigen.

Deze officieren voelen niets voor Schnauz en cadaver-discipline; zij zien hun soldaten als subjecten, en staan er onpartijdig en rechtvaardig tegenover." Enz.

[3]) Dit klopt dus wel met de van Duitsche zijde gegeven voorstelling door Rolf Bathe in zijn werkje „Frankreichs schwerste Stunde. Die Meuterei der Armee 1917." Verg. nog M.R.T. XXXI, blz. 588.

Hij wijst dan allereerst ronduit op een gebrek, bij vele chefs te constateeren, n.l. een absoluut gemis aan psychologische kennis [1]). Talrijk zijn zij die de moreele waarde van hunne ondergeschikten niet kennen en aan die kennis weinig beteekenis hechten. Men ziet de officieren van alle zijden en op allerlei detailpunten beoordeeld, maar slechts zelden wordt in de conduite-lijsten op hun zedelijke kracht bijzondere aandacht gevestigd, hun menschenkennis, hun omgang met minderen. Toch is die „force morale" voor een leger, en in onzen tijd veel meer dan vroeger ook voor den enkeling, van alles overheerschende beteekenis, uiteraard naast goed materieel.

Buitengewoon streng zijn de eischen die S. stelt aan den militairen chef, den man die moet zijn „l'homme sûr, l'homme capable, l'homme courageux, l'homme juste et l'homme bon". Diepgaande karakterkennis moet een meerdere bezitten van hen die hij in oorlogstijd moet leiden en aanvoeren.

Naar wij vreezen heeft S. hier de werkelijkheid te veel uit het oog verloren, slechts bij uitzondering zullen de meerderen aan zijn ideaal voldoen. Bij zijn hooge opvattingen is het begrijpelijk dat S. groote heteelienis hecht aan het moreel overwicht van den meerdere tegenover den mindere, aan zijn overredingskracht om den ondergeschikte een goed militair te doen zijn. En daardoor laat het zich wellicht tevens verklaren dat generaal Tanant zoo opvallend weinig aandacht schenlit aan disciplinaire bestraffing en, wáár hij daarover spreekt, zich nog haast om, bijna zouden wij zeggen bij wijze van vergoelijking, daarnevens in één adem te wijzen op de waarde van belooningen (récompenses). Sprekende over krijgstucht denkt men dikwijls spoedig aan tuchtrechtelijke maatregelen, bij dezen Schrijver nemen die slechts een zeer secnndaire plaats in, al erkent hij natuurlijk dat zij niet gemist kunnen worden.

Het wil ons voorkomen dat S. de beteekenis, daaronder niet het minst de preventieve waarde van de militaire straffen al te zeer onderschat. Het woord van Napoleon „obéir c'est craindre" heeft nog steeds een grond van waarheid.

De in het Fransche Reglement op de krijgstucht voorkomends straf „consigne au quartier" — te vergelijken met onze straf, verplichting om ten hoogste *2* uur vóór het avondappel terug te zijn — behoort, naar Schrijvers meening, te worden afgeschaft; die straf heeft geen effect, integendeel „elle produit ces coups d'épingles répétés qui, sans faire grand mal, agacent et énervent celui qui les subit." Deze straf kan bovendien door alle meerderen, den korporaal incluis, aan hunne ondergeschikten worden opgelegd. Ook dit acht S. zeer verkeerd. Alleen de commandant van een eenheid, (in beginsel dus de kapitein-compagniescommandant) behoort strafbevoegd-

---

1) Getrouwe lezers van het M.R.T. zullen zich herinneren dat ten onzent de generaal van Munnekrede bij herhaling heeft gewezen op de noodzakelijkheid van een behoorlijk psychologisch inzicht, in het bijzonder in oorlogstijd bij officieren-leden van krijgsraden. Zie o.a. M.R.T. XXX, 21; XXXIII, 81.

Over het leger d'après guerre is Tanant, wat organisatie, opleiding en discipline betreft, matig te spreken, maar hij erkent dat den laatsten tijd verbetering is ingetreden. Hij maakt verschillende opmerkingen, welke ook voor het Nederlandsclie volk van beteelienis zijn. Zoo beklaagt hij zich sterk over de voortdurende anti-militaire propaganda en verwondert zich „de voir que ce même Pouvoir civil qui consacre des sommes énormes A l'entretien de son armée, tolère le crime qui consiste à en saper la base, c'est-à-dire la discipline." [1])

Zeide men in 1870 dat de Duitsclie schoolmeester de overwinning had voorbereid, S. stelt daartegenover thans de vraag: „Puissions-nous n'avoir pas à reproclier un jour à l'instituteur français d'avoir préparé la victoire.. . .de nos ennemis! Schrijvers oordeel over de waarde van het Fransche leger als oorlogsinstrument blijft intusschen zeer gunstig.

Een typisch onderscheid ten aanzien van dienstbevelen maakt S. tusschen een „commandement" en een „ordre". Wanneer een meerdere bijv. commandeert: „Présentez-armes"; „En avant": „Commencez le feu", dan zijn dat „commandements". Er valt niet over te denken, de uitvoering van het bevel volgt onmiddellijk, mechanisch.

Bij een „ordre" staat de zaak anders. Daarmede wordt aan den mindere een opdracht (une mission) gegeven, waarbij het doel, de middelen, de weg worden aangewezen. De mindere moet alsdan nadenken en naast een juist initiatief zijn verantwoordelijkheid behouden. De „ordre" veronderstelt vertrouwen in den ondergeschikte, zoodat de meerdere verzekerd kan zijn: „que ses subordonnés, même loin de son regard, lui obéiront avec intelligence et dévouement". Ziedaar de ware discipline, waarbij omgekeerd ook vertrouwen van den mindere in zijn chef noodzakelijk is. Het is de ideale krijgstuclil uitgedrukt in de formule: „*J'obéis* d'amitié". Het klinkt inderdaad mooi, doch lijkt wat idealistisch voor de werkelijkheid, vreezen wij.

In aansluiting hieraan geeft S. in het hoofdstuk „Les fondements de la discipline" als bases voor de ware krijgstucht in de eerste plaats aan l'*amour* — hartelijke genegenheid voor den chef — vervolgens la *justice*, als derde la confiance, en eindelijk nog l'*exemple* en le courage.

De discipline is niet eenvoudig „obéissance passive" — zooals sommigen meenen — maar tegelijkertijd „intelligence et dévouement". De ware discipline bestaat in een „initiative obéissante". „C'est l'homme tout entier, s'employant avec zèle et avec amour à la réalisation de la tâche qui lui est confiée."

Overtuigd dat theorie en bespiegeling niet voldoende zijn in een studie over krijgstucht komt S. in het laatste hoofdstuk, getiteld „La pratique" tot eenige practisclie conclusies getrokken uit een ondervinding van een veertigjarigen diensttijd, waarvan 22 jaren in direct contact met den troep en 4 jaren oorlogservaring.

---

1) Verg. de rede van Mr. van Asch van Wijck voor de Vereeniging voor Strafrechtspraak. N.J.B. 1938, blz. 497.

heid te bezitten. Vermindering van gezag van de lagere meerderen behoeft daarvan niet te worden gevreesd.

Afkeuring verdient de al te dikwijls toegepaste amnestie, zelfs de collectieve opheffing van opgelegde straffen. Het zijn dwalingen, fataal voor de krijgstucht. Het komt er op neer, dat de hooge autoriteiten hare tevredenheid willen betoonen en dat doen door de minder goede of zelfs de slechte militairen te beloonen!

De opmerking deed ons denken aan het Kon. besluit van 4 November 1919, Stbl. No. 649 (M.R.T. XV, blz. 319) ,,ter verleening van gratie aan militairen in verband met de tijdens de mobilisatie door de krijgsmacht bewezen bijzondere diensten". Als erkenning van die diensten werden ook hier juist zij, en zij alleen, die zich aan dien dienst hadden onttrokken of zich op andere wijze in dien dienst hadden misdragen, beloond.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 30 Augustus 1937. [1])

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapitein H. L. G. Lambert, Ritmeester H. Wilbrenninck, Eerste-Luitenants H. J. P. Naarding en P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Militair: Jhr. Mr. F. J. L. van Rijckevorsel (plv.).

Raadsman: (in hooger beroep) Mr. E. F. Moresco, te 's-Gravenhage.

1°. Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk, tweemaal gepleegd; 2°. Muiterij, alles ééne voortgezette handeling uitmakende (gezamenlijk (2 personen) nalaten te gehoorzamen aan de bevelen om voor de bedden te gaan staan en vervolgens om mede naar beneden te gaan naar de wacht; gezamenlijk zich met geweld verzetten tegen een meerdere die een hunner had vastgegrepen om hem naar de wacht over te brengen, en dien meerdere feitelijk aanranden door te rukken en te trekken om zich te bevrijden, of door te trachten den meerdere op zijde te dringen, in zijne handelingen te hinderen en aan den vastgegrepene te rukken en te trekken, verder door dien meerdere te slaan en te stompen).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens: 1°. J. de J., oud 20 jaar, geboren te Alkmaar; 2°. J. J. W., oud 20 jaar, geboren te Bergen, beiden gewoon dienstplichtig-soldaat van het Korps Pontonniers en Torpedisten te Dordrecht, beklaagden en gerequireerden in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagden hebben erkend, dat zij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dienen;

O. dat, blijkens overgelegde extracten-stamboek, de beklaagde de J. op 20 December 1936 en de beklaagde W. op 16 Februari

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 12 October 1937 bevestigd.

1937 zijn ingelijfd bij het Korps Pontonniers en Torpedisten, de beklaagde de **J.** op 16 Februari 1937 in werkelijlien dienst is gekomen voor eerste oefening en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof waren vertrokken, en blijkens ambtelijke verklaringen d.d. 22 Juli 1937, door den Compagniescommandant te Dordrecht opgemaakt, beklaagden op 16 Februari 1937 op de plaats hunner bestemming zijn aangekomen;

O. dat den beklaagden aan den voet van de hun op 12 Augustus 1937 beteekende schriftelijke bevelen tot bijeenkorrien van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat zij op of omstreeks 18 Juli 1937 te Doesburg, als militair, gezamenlijk, althans ieder voor zich:

1o. nadat hun meerdere. de sergeant Pannevis, na het avondappel in de kazerne, hun had gelast voor de bedden te gaan staan en vervolgens om mede naar beneden te gaan naar de wacht of om in arrest gesteld te worden in een strafcel, beide malen hebben geweigerd, althans opzettelijk hebben nagelaten, aan die dienstbevelen te gehoorzamen;

2°. opzettelijlr, nadat dezelfde meerdere, den beklaagde TV. had vastgegrepen, ten einde hem ter zake van de sub 1°. genoemde feiten naar beneden naar de macht, althans naar eene strafcel ter insluiting over te brengen, zich tegen dien meerdere met geweld hebben verzet en hem feitelijk hebben aangerand, de beklaagde W. door te rukken en te trekken om zich te bevrijden, de beklaagde de **J.** door den beklaagde W. daarbij behulpzaam te zijn, door te trachten den sergeant Pannevis op zijde te dringen, in zijne handelingen ten opzichte van TV. te hinderen en aan W. te rukken en te trekken, de beide beklaagden door den sergeant Pannevis te slaan en te stompen;

O. dat de beklaagden — ieder voor zich — hebben verklaard:

de beklaagde de **J.:**

dat hij op 17 Juli 1937 met de dienstplichtigen Zijlmans en Zuidervliet en beklaagde TV. te ongeveer 19.00 uur de stad Doesburg is ingegaan; dat zij twee café's bezocliten, alwaar zij een flink glas gebruikten; dat zij zich tegen 22.30 uur naar de kazerne begaven; dat hij, beklaagde, zich wel onder den invloed gevoelde, doch niet dronken; dat zijn medebeklaagde W. diep onder den invloed was; dat zij op de binnenplaats van de kazerne nogal lawaai maakten; dat de sergeant Pannevis hen naar boven stuurde; dat zij zich te ongeveer 22.50 uur op de kamer bevonden en hij, beklaagde, trachtte W. naar bed te krijgen; dat W. zich hiertegen verzette; dat de sergeant Pannevis, toen deze als sergeant van de week op de kamer kwam, hun gelastte voor de bedden te gaan staan; dat allen. behalve hij, beklaagde, en W., daaraan voldeden; dat de sergeant Pannevis vervolgens hun gelastte hem naar de wacht te volgen; dat hij, beklaagde, geen enkele poging deed om aan dat bevel te gehoorzamen; dat de sergeant hierop W. aangreep om dezen naar beneden te brengen; dat W. zich verzette, door te rukken en te

duwen; dat de manschappen van de andere kamer kwamen toeloopen en een kring vormden; dat zijn medebeklaagde W. een dreigende houding aannam, waarop de sergeant de bajonet trok; dat hij, beklaagde, W. ook aangreep. doch niet heeft getracht den sergeant te helpen;

dat hij, beklaagde, niet voor zijn bed is gaan staan;

de beklaagde TV.:

dat hij op 17 Juli 1937 met de dienstplichtigen Zijlmans en Zuidervliet en beklaagde de **J.** des avonds te ongeveer 19.00 uur de stad Docshurg vanuit de Maurits-kazerne is ingegaan; dat zij twee café's bezochten, alwaar zij al het geld, dat zij ter beschikking hadden, in drank hebben omgezet; dat hij, van hetgeen daarna is geschied, zich niets meer kan herinneren;

O. dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. **J.** Pannevis, 24 jaar, dienstpl. sergeant School-Reserve-Officieren Korps Pont. en Torp. te Dordrecht:

dat hij op 17 Juli 1937 in de Maurits-kazerne te Doesburg, alwaar hij met een afdeeling gedetacheerd was, sergeant van de week was; dat hij zich te ongeveer 22.33 uur bevond op de binnenplaats van deze kazerne en aldaar aantrof beklaagden, die, kennelijk onder den invloed van sterken drank, hinderlijk schreeuwden en lawaai maakten; dat hij beklaagden aanmaande naar de kamer te gaan, terwijl hij, getuige, zelf op de binnenplaats bleef; dat hij even voor 23.00 uur vóór het avondappel naar boven ging; dat het op de kamer zeer onrustig was; dat hij gelastte om voor de bedden te gaan staan, doch dat hij dit bevel moest herhalen; dat daarna beklaagden nog niet daaraan voldeden; dat hij, toen beklaagden, die doorgingen met schreeuwen en lawaai maken, gelastte hem, getuige, naar het wachtlokaal te volgen; dat beklaagden daaraan niet voldeden; dat hij, getuige, beklaagde W. aangreep met het voornemen dezen te arresteeren; dat beklaagde de **J.** zich tegen deze arrestatie verzette, door hem, getuige, van W. weg te drukken; dat ook beklaagde W. door rukken en trekken tegenwerkte; dat hij beklaagde de **J.** opzij duwde, doch dat verschillende menschen toeschoten en hij, getuige, verschillende stornpen en duwen kreeg; dat dit alles mrt veel geschreeuw gepaard ging; dal hij, getuige, zich zoodanig bedreigd gevoelde, dat hij zijn bajonet trok; dat hij absoluut zeker weet, dat Iiij van beklaagden eenige duwen en klappen heeft ontvangen; dat de sergeant Verschragen hem te hulp kwam; dat deze zich een weg door de manschappen heen baande, beklaagde W. bij de kraag greep en dezen eenige kribben van zich af slingerde; dal hij, getuige, de gelegenheid kreeg de kamer te verlaten; dat hij buiten de kamer den luiteriant Dijkstra ontmoette, die de orde heeft hersteld;

dat hij den beiden beklaagden heeft gelast voor de bedden te gaan staan, waaraan deze niet hebben voldaan; dat hij ze daarna heeft gelast mede te gaan naar de wacht, waaraan zij ook niet hebben voldaan; dat hij, getuige, daarop beklaagde W. heeft beetgepakt

om hem mede naar de wacht te nemen; dat deze zich hiertegen heeft verzet door te rukken en te trekken; dat beklaagde de J. toen W. heeft beetgepakt om dezen van hem, getuige, los te trekken; dat hij door beide beklaagden daarbij is geslagen en gestompt;

2°. W. L. Verschragen, 38 jaar, sergeant bij het Korps Motordienst, wonende te Haarlem:

dat hij zich op Zaterdagavond 17 Juli 1937 te ongeveer 24.00 uur bevond bij de poort van de Maurits-kazerne te Doesburg, in welke kazerne het Korps Pontonniers en het Korps Motordienst tijdelijk gelegerd waren; dat hij reeds in de stad gemerkt had, dat het vrij rumoerig was, speciaal door gedrag van de manschappen der Pontonniers; dat hij daarom tijdens het avondappel een oogje in het zeil hield; dat hij zich naar boven begaf, om op zijn kamer te gaan slapen; dat hem op den corridor van kamer 14 een soldaat tegemoet kwam, die hem mededeelde dat op kamer 14 rumoer was; dat hij, getuige, zich naar die kamer begaf en aldaar constateerde, dat in den rechterhoek van die kamer een sergeant bezig was, temidden van een kluwen soldaten, met zijn bajonet, die uit de scheede getrokken was, klappen uit te deelen; dat het op kamer 14 een volslagen bende was, waarbij de sergeant, die later bleek te zijn de dienstplichtige sergeant Pannevis, van alle kanten werd gemolesteerd; dat hij, getuige, toen hij zich temidden van het tumult begaf, zag, dat de sergeant Pannevis moeilijkheden had met een soldaat, die, zich in bokshouding tegeriover den sergeaiit Pannevis bevindende, juist van plan was den sergeant Panrievis te stompen; dat hij, getuige, dien soldaat. die bleek te zijn beklaagde W., vastgreep en dezen een eind weg slingerde; dat hij, getuige, den indruk kreeg, dat beklaagde W. vrij zwaar onder den invloed van sterken drank was; dat beklaagde W. wartaal sprak en niet tot reden was te brengen; dat, na het gebeurde met beklaagde W., een soldaat naar voren kwam, die hem, getuige, op brutale wijze te kennen gaf, dat beklaagde W. zijn vriend was, dien hij, getuige, vooral niet mocht aanraken; dat deze soldaat, die later beklaagde de J. bleek te zijn, vele uitdrukkingen van dezelfde strekking zeide als: „Ik laat mijn vriend niet slaan, wie ben je. waar bcinoei jij je incc, ik laat mij niet in arrest zetten"; dat helilaagde de J. den sergeant Pannevis verhinderde klappen uit te deelen, terwijl hij, getuige, zag, dat beklaagde de J. een arm van den sergeant Pannevis brei greep orn te voorkomen dat beklaagde W. geslagen werd;

3°. B. Zijlmans, 20 jaar, dienstpl. sold. Schoolcomp. Pontonniers, wonende te Rotterdam:

dat hij op 17 Juli 1937 zich ie omstreeks 23.00 uur bevond op kamer 14 van de Maurits-kazerne te Doesburg; dat de sergeant Pannevis op de kamer kwam om als sergeant van de week avond-appel te houden; dat de sergeant allen voor de bedden gelastte; dat hij, getuige, met de anderen hieraan voldeed, doch dat beklaagden lawaai bleven inakeri, ook na de tweede lastgeving; dat de sergeant daarna aan beklaagden gelastte heni naar de wacht te volgen; dat beklaagden

ook hieraan nict voldeden; dat de sergeant Pannevis hierop beklaagde W. aangreep; dat belrlaagden W. cn de J. elkaar vastgrepen; dat de sergeant hierop zijn bajonet trok; dat er om het drietal, dat met elkaar aan het trekken en aan het duwen was, waarbij beklaagde W. zich trachtte los te maken en beklaagde de J., CV. in de richting van dicns bed trok en dc sergeant in de richting van de arrestkamer, een kring gevormd werd; dat de sergeant ecnige duwen kreeg; dat plotseling de sergeant Verschragen toeschoot, zich door den kring van omstanders heenwerkte en daarna beklaagde W. opzij slingerde; dat de sergeant Verschragen zich daarna onmiddellijk verwijderde; dat de sergeant Pannevis zich tegen beklaagde de J. keerde, daarbij zijn bajonet verloor en kort daarop eveneens van de kamer verdween; dat dc sergeant Pannevis kort daarop rnet den luitenant Dijkstra terugkeerde; dat de luitenant beklaagden gelastte naar buiten te gaan, aan welke order beklaagden voldeden;

4°. A. Zuidervlet, 20 jaar, gew. dpl. soldaat Schoolconip. Pont., wonende te Poeldijk:

dat hij op 17 Juli 1937 te ongeveer 19.00 uur nict den dienstplichtige Zijlmans en beklaagden de stad is ingegaan en een tweetal café's heeft bezocht; dat hij te ongeveer 22.15 uur voor de Mauritskazerne te Doesburg stond, toen beklaagden en Zijlmans thuis kwamen; dat beklaagden dronken bleken te zijn, terwijl Zijlmans normaal was; dat de sergeant Pannevis hun op de binnenplaats gelastte rustig naar boven te gaan; dat hij, getuige, hen volgde; dat er even later het avondappel was en de sergeant I'annevis kwam; dat beklaagde de J. beklaagde W., die zeer opgewonden was, in bedwang hield. terwijl de overigen in een kring er omheen stonden; dat na meerdere lastgevingen van den sergeant I'annevis om voor de bedden te gaan staan, dit door allen was geschied. behalve door beklaagden; dat daarop de sergeant Pannevis aan beide beklaagden gelastte hem naar dc wacht ie volgen; dat beklaagden daaraan niet voldeden; dat hierop de sergeant beklaagde W. aangreep; dat verschillende manschappen er omheen stonden, doch dat niemand een hand uitstali; dat plotseling de sergeant Verschragen verscheen. die beklaagde W. vastgreep cn opzij duwde: dat de sergeant Panncvis zich van de kamer verwijderde en kort daarop met den luitenant Dijkstra terugkwam;

5°. J. C. van Heusen, 20 jaar, hosp. soldaat, wonende te Breda:

dat hij op 17 Juli 1937 tusschen 22.30 en 03.00 uur op kamer 14 van de Maurits-kazerne te Doesburg kwam; dat meerdere manschappen op de kamer waren en er. een vrij groote levendigheid heerschte; dat belilaagden hinderlijli lawaaierig maren; dat beklaagden onder den invloed van sterken drank verkeerden; dat even later de sergeant van de week, sergeant Pannevis, kwam om het avondappel te houden; dat op diens bevel: ..Voor de bedden" hieraan allen voldeden, behalve beklaagden: dat belrlaagden bij herhaling van het bevel, dronkenmanstaal bleven uitslaan en niet aan het bevel voldeden; dat hij, getuige, hierop zag, dat de sergeant Pannevis beklaagde W. aan-

greep, waarop heklaagde W. zich lievig verzette; dat beklaagde de J. den sergeant Pannevis hinderde in de arrestatie van beklaagde W.; dat de andere manschappen van hun plaats waren geloopen, een kring vormden cn er een hevig tumult heersehte; dat de sergeant Pannevis hierop zijn bajonet trok en daarmede eenige slagen uitdeelde; dat de toestand dusdanig as, dat de sergeant gevaar liep een pak slaag te krijgen; dat hij, getuige, naar den sergeant Verschragen liep en dezen diens bijstand verzocht; dat hij spoedig met den sergeant Verschragen terugkeerde; dat die sergeant beklaagde W. aangreep en opzij slingerde;

O. dat — nu ten aanzien van beide beklaagden het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — de verklaringen dei beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van hem door wien zii werd afgelegd en ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit op de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagden het hun navolgende tenlastegelegde hebben begaan, t . ~ .

dat zij op of omstreeks 18 Juli 1937 te Doesburg, als militair, gezamentlijk:

1°. nadat hun meerdere, de sergeant Pannevis, in de kazerne, hun had gelast voor de bedden te gaan staan en vervolgens om mede naar beneden te gaan naar de wacht, beide malen opzettelijk hebben nagelaten aan die dienstbevelen te gehoorzamen;

2°. opzettelijk, nadat dezelfde meerdere den beklaagde W. had vastgegrepen teneinde hem ter zake van de sub 1°. genoemde feiten naar beneden naar de wacht over te brengen, zich tegen dien meerdere met geweld hebben verzet en hem feitelijk hebben aangerand, de beklaagde W. door te rukken en te trekken om zich te bevrijden, de beklaagde de J. door den beklaagde TV. daarbij behulpzaam te zijn, door te trachten den sergeant Pannevis op zijde te dringen en in zijne handelingen ten opzichte van W. te hinderen en aan W. te rukken en te trekken, de beide beklaagden door den sergeant Pannevis te slaan en te stompen;

O. dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen, zoodat zij daarvan behooren te worden vrijgesproken;

O. dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan. dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien de artikelen 6, 10, 60, 62, 114 en 119 van liet Wetboek van Militair Strafrecht, 74. 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27, 56 en 91 van liet Wetboek van Strafrecht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen. zoomede de seliuld van beklaagden daaraan;

Qualificeert het als:

I°. opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk. tweemaal gepleegd;

II°. muiterij;

alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklaagde de J. tot eene gevangenisstraf van zes weken, en den beklaagde W. tot eene gevangenisstraf van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 19 tot 22 Juli 1937 voor beide beklaagden in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hen daarvan vrij.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van *20* October 1937. [1])

President: Mr. A. J. Veldman (fg.).

Leden: Kapitein-luitenant ter zee H. J. Rueninck, Luitenant ter zee der 1e klasse Jhr. N. J. C. Versluijs, Officier van den Marine-stoomvaartdienst der 1e klasse A. Govers en Officier van Administratie der 1e klasse J. P. Scheepmaker.

Fiskaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Kapitein der Mariniers W. A. J. Roelofsen.

Verduistering of oplichting.

Verduistering van een aan het Rijk tocbehoorenden manillatros van ongeveer 40 m door een kwartiermeester.

Peroordeeling niettegenstaande ontkentenis tot één maand gevangenisstraf (Geen verlaging of ontslag.)

De kennelijk onware bewering van beklaagde op een bepaald punt levert reeds een vermoeden in zijn nadeel op.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen W., oud 39 jaren, geboren te Wageningen, kwartiermeester, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijsgraad d.d. 22 September 1937;

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. **30** November 1937 bevestigd.

Gezien het hevel tot bijeenlioming van den Krijgsraad d.d. 6 October 1937 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde telastegelegde:

dat hij in de maand Augustus 1937 te Den Helder opzettelijk een manillatros van 10 cm ter lengte van ongeveer 40 meter, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan een ander dan hem, beklaagde, welke tros hem uit den voor aad van het detail van het Duikbedrijf van den Onderzeedienst te Den Helder, althans uit den voorraad touwwerk van het Duikbedrijf van den Onderzeedienst te Den Helder, voor gebruik aan boord van den O.Z.D. I was afgegeven door kwartiermeester H. Heuving en welken tros hij aldus, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

althans, dat hij te Den Helder op een dag in de maand Augustus 1937, niet liet oogmerk oin zich of een ander wederrechtelijk te bevoordeelen, door met de verklaring: „Ik kom die tros halen", opzettelijk bedriegelijk en in strijd met de waarheid, zich bij kwartiermeester H. Heuving, die op dien dag den dienst van bootsnian Bimmel als beheerder van het detail van het Duikbedrijf van den Onderzeedienst te Den Helder, waarnam, voor te doen en bij dezen den indruk te wekken, dat hij — doelende op een gesprek, dat hij eenigen tijd te voren met dien kwartiermeester had gehad, bij welk gesprek hij Heuviiig om een stuk tros had gevraagd, waarop deze geantwoord had, dat hij daarvoor bij bootsman Bimmel nioest zijn, — aan bootsman Bimmel toestemming gevraagd had en van dezen verkregen had om een stuk tros uit den voorraad van voornoemd Duikbedrijf te ontvangen, genoemden kwartiermeester heeft bewogen om aan hem een tros van 10 cm ter lengte van ongeveer 40 meter af te geven;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 8 October 1937, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard oni te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 20 October 1937 des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door zijn raadsman;

Gehoord de voorleziiig van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch. door den Fiskaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan liet hem primair telastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

O. dat het extract-stamboek van beklaagde inhoudt, dat hij op 25 Juli 1912 in dienst is aangenomen als jongen en zijn diensttijd eindigt op 25 Augustus 1938;

O. dat ten processe verklaard hebben de navolgende getuigen onder eede:

1°. H. Heuving:

dat hij is kwartiermeester en hij in de maand Augustus 1937 tijdens de tweede partij zomerverlof van de Kazerne voor den Onderzeedienst te Den Helder, toen hij den dienst van bootsman Bimmel waarnam, te

Den Helder uit den voorraad van het detail Duikbedrijf van den Ondcrzecdicnst te Den Helder aan den kwartiermeester TV. een manillatros van 10 cm. ter lengte van, rum geschat. ongeveer 30 h 35 meter, heeft afgegeven voor gebruik aan boord van den O.Z.D. I; dat hij dien tros heeft afgesneden vaii een grooteren tros; dat de tros toebehoorde aan het Rijk der Nederlanden en hij W. geen recht of verlof heeft gegeven oni zich dezen tros toe te eigenen; dat de hem ten processe vertoonde tros, gemerkt No. 24^1, naar zijn ineening dezelfde is als degenc dien hij aan W. heeft afgegeven; dat hij dezen tros herkent aan de schaafplekken, aan de stugheid en aan sommige vlekken die crop zitten; dat voorts de ten processe aan hem vertoonde tros, gemerkt No. 24^2, overeenkomst vertoont met liet restant tros, waarvan hij den tros, welken hij aan W. heeft afgegeven, heeft afgesneden;

2°. J. Metselaar:

dat het hem ten processe vertoonde oude stuk Iros, gemerkt No. 24^3, hem doet denken aan een tros van den O.Z.D. f: dat hij op het oogenblik (datum van het verhoor is 23 September 1937) al vier maanden op den O.Z.D. I vaart cn altijd met den tros, gemerkt No. 24^3, gewerkt heeft, welke tros er reeds was toen hij aan boord kwam; dat hij met de eerste partij zoinerverlof met verlof is vertrokken en 9 Augustus 1937 van verlof is teruggekeerd; dat er na zijn terugkomst van verlof geen enkele tros aan boord is gebracht;

dat de tros, gemerkt No. 24^3, bij het versleepen van de mijnenvegers is gebroken; dat kwartiermeester W. dien tros toen gesplitst heefl, waarna hij dien tros. die onder het slijk zat, heeft schoongemaakt, waarbij hij kali heeft gebruikt; dat na terugkomst van zijn zomerverlof de O.Z.D. I de drijvende kombuis versleept hccft en als stopboot assistentie heeft verleend bij kompas verifieeren van drie mijnenvegers;

3°. N. Spreiigers:

dat hij op 26 Augustus 1937 te Den Helder den hem vertoonden tros. gemerkt No. 24^1, in beslag heeft genomen bij een zekeren Aric Smit die van de herkomst van dien tros geen aannemelijke verklariiig kon geven;

4°. C. Bimmel:

dat hij is bootsman en beheerder van het detail van het Duikbedrijf van den Onderzeedienst te Den Helder; dat de hem vertoondc oudste tros, gemerkt No. 24^3, afkomstig is van den O.S.D. I en in beslag is genomen door den Eersten Officier en rechercheur Sprengers; dat de tros, gemerkt No. 24^2, bij hem in het Duikbedrijf aan de Buitenhaven te Den Helder in beslag is genomen door den onderofficier van politie, den sergeant der mariniers Klinkhamer;

dat kwartiermeester Heuving, naar deze vertelde, tijdens zijn, getuige's, verlof in Augustus 1337 een stuk tros, afkoinstig van tros, gemerkt No. 24^2, aan W. heeft afgegeven voor gebruik aan boord van den O.Z.D. T; dat die tros aan het Rijk der Nederlanden behoorde en hij nooit aan iemand recht of vergunning heeft gegeven om zich van dien tros stukken toe te eigenen; dat hij in het detail van het Duik-

bedrijf slechts trossen van 5 en 7 cm had en nog buiten het detail als voorraad touwwerk van het Duikbedrijf beschikte over trossen van **6** en 10 cm; dat er bij die trossen geen met gekleurde garens waren;

5°. C. de Jong, tevens als deskundige onder eede:

dat hij is belast met het keuren van al het touwwerk voor de Marine; dat de hem ten processe vertoonde tros, gemerkt No. 24^3, naar zijn schatting ongeveer een jaar in gebruik is; dat het een tros is van **9** cm en uit 34 garens per streng bestaat; dat door één van de drie tieren, waaruit de tros bestaat, een rood garen loopt; dat over het algemeen de trossen bij de Marine geen gekleurde garens hebben, doch de Marine wel trossen met gekleurde garens heeft gehad; dat de hem ten processe vertoonde trossen, gemerkt No. 24^1 en 24^2, van dezelfde soort zijn; dat het zijn trossen-ongeteerd van 10 cm;

dat elk van de drie tieren der trossen, gemerkt No. **241** en **242,** wordt gevormd door 43 garens; dat er geen gekleurde garens bij zijn; dat beide nagenoeg nieuwe trossen zijn en tros, gemerkt No. **243,** een oude tros van een geheel andere soort is; dat naar zijn oordeel de trossen, gemerkt No. 24^1 en 24^2, absoluut van het Marine-magazijn afkomstig zijn;

dat bij opmeting de tros, gemerkt No. 24^2, lang blijkt te zijn 60 meter; de tros, gemerkt No. 24^1, **44.45** meter en tros, gemerkt No. 24^3, **46.60** meter;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is W., oud 39 jaren, geboren te Wageningen; dat hij het laatst gediend heeft bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Willemsoord als kwartiermeester; dat hij zich op **25** Juli **1912** in den zeedienst heeft verbonden en zijn diensttijd eindigt **25** Augustus 1938;

dat de hem ten processe vertoonde tros, gemerkt No. 24^3 hem in de hrlft van de maand Augustus 1937 te Den Helder als nieuw en ongebruikt dooi kwartiermeester Heuving uit het Duikbedrijf is afgegeven voor gebruik aan boord van den O.Z.D. **I;** dat die tros een niet nieuw uiterlijk meer vertoont. doch hij door het slecpen erg vuil is geworden en daarna is uitgeschrobd met zeepsop en kali door den milicien Metselaar;

dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem primair is ten laste gelegd;

0. dat beklaagde heeft ontkend, dat de tros, gemerkt No. 24^1, dezelfde zou zijn als de tros die hem door getuige Heuving is ter hand gesteld. terwijl hij beweert, dat de eveneens ten processe aanwezige tros, gemerkt No. 24^3, de tros dus die afkomstig is van de O.Z.D. **I,** dezelfde zou zijn als hij van Heuving heeft ontvangen;

O. dienaangaande dat beklaagde's ontkenning van de identiteit van tros No. 24^1, met den hem door Heuving ter hand gestelden tros, niet afdoende is, daar ook, indien deze identiteit niet zou zijn gebleken, door de aangehaalde verklaringen vaststaat, dat beklaagde van getuige Heuving een manillatros van 10 cm ter lengte van ongeveer 40 meter heeft ontvangen, ten opzichte van welken tros hij geen aannemelijke

verklaring kan geven, waar deze is gebleveri, zoodat moet worden aangenomen, dat hij dezen tros zich wederrechtelijk heeft, toegeëigend;

dat overigens de Krijgsraad door de verklaringen van den getuige Heuving en den getuige-deskundige de Jong. waarvan eerstgenoemde ten processe den tros No. 24^1 heeft herkend als die. welke door hem aan beklaagde is ter hand gesteld en laatstgenoemde heeft verlilaard, dat de trossen No. 24^1 en 24^2 van dezelfde soort, dikte en samenstelling zijn, wel bewezen acht. dat de tros No. 24^1 dezelfde is als door Heuving aan W. is afgegeven;

dat voorts beklaagde's bewering, als zou tros No. 24^3 de tros zijn die hem door Heuving is afgegeven ten duidelijkste weerlegd wordt door de verklaringen van den getuige-deskundige de Jong, die de samenstelling en de hoedanigheid van de drie ten processe aanwezige trossen minutieus heeft onderzocht en dit onderzoek tot de stellige conclusie dwingt, dat tros No. 24^3 van geheel andere soort cl1 samenst lling is dan tros No. 24^2. waarvan de door Heuving aan beklaagde uitgereikte tros is afgesneden, welke verklaring van de Jong gesteund wordt door die van getuige Metselaar, die verklaart dat vier maanden voor zijn verhoor voor den Officier-Commissaris (23 September 1937) tros **243** al aan boord van de O.Z.D. I was, en de verklaring van getuige Bimmel. luidende dat er in het detail van het Duikbedrijf geen trossen met gekleurde garens waren;

dat de kennelijk onware bewering van brklaagde op dit punt dan ook reeds een vermoeden in zijn nadeel oplevert;

O. dat het bewezen verklaarde moet worden gequalificeerd als: verduistering;

O. dat de na te noemen straf staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegdc feit in verband met de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd en de persoonlijkheid van beklaagde;

O. dat de ten processe als stuk van overtuiging aanmczige tros No. **241** als voorwerp door misdrijf aan het Rijk der Nederlanden onttrokken, met de overige stukken van overtuiging behoort te worden afgegeven invoege als hieronder zal worden bepaald;

Gezien de artikelen: 1 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 321 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189, 190 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

eRecht doende in naam der Koningin!

Verklaart het aan den beklaagde primair tenlastegelegde wettig en overtuigend bewezen en hem daaraan schuldig;

Qualificeert het aldus bewezen verklaarde als hooger werd aangegeven;

Veroordeelt beklaagde te dier zake tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Bepaalt dat de ten processe aanwezige trossen, gemerkt No. **241** en 24^2, onverminderd overigens ieders rechten, binnen acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zullen worden terug-

gegeven aan den Commandant van den Onderzeedienst te Den Helder ter storting in het Detail of den voorraad touwwerk van het Duikbedrijf van den Onderzeedienst en tros. gemerkt *No.* 24[3], binnen denzelfden tijd aan voornoemden Commandant tot gebruik aan boord van tien O.Z.D. I.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 2 Februari 1938. [1])

President: Mr. h. Veldman (fg.)

lieden: Kapitein-luitenant ter zee P. Koenraad, Kapitein der Mariniers S. C. W. Michaëlis, Officier van Administratie der 1e klasse J. P. Scheepmaker en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. X. Franken.

Raadsman: Officier van Administratie der 2e klasse H. C. van 't *Hof.*

Als militair, met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren, een aangelegenheid aan de kennisneming van den bevoegden meerdere onthouden (als korporaal van aflossing nan een meerdere die een onderzoek instelde naar de niet-aanwezigheid bij d e ~ ~ valreep van den onderofficier der wacht, op diens vraag waar die onderofficier zich bevond, om dezen voor bestraffing te vrijwaren en ingevolge diens opdracht, geantuoord: „naar de W.C.", zulks ofschoon hij wist dat die onderofficier zich toen ongeoorloofd van boord had verwijderd).

Onder „bevoegden meerdere" in art. 139 W. v. M. X. dient in ieder geval te worden begrepen de bij art. 3 R.Z. bedoelde officier of onderofficier, die, vermoedende dat een mindere in rang zich aan een ernstig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, deswege een — zij het ook maar voorloopig — otzdersoek instelt.

Naast de opgelegde gevangenisstraf van één maand zou de Krr. beklaagde op grond van het door hem in zijne functie van korporaal van aflossing begane feit hebben verlaagd in klasse, ware het niet dat beklaagde niet krachtens beschikking van het bevoegde gezag andere militairen onder zijne bevelen had en hij derhalve geen meer-

---

[1]) Met de overweging, dat het Hof bij de behandeling van deze zaak in hooger beroep temen aanwezig heeft bevonden voor toepassing van art. 58 W.K., is deze zaak, onder vernietiging van het vonnis van den Zeekrijgsraad, bij sententie van 15 Maart 1938 ter verdere behandeling verwezen naar den commandeerenden officier. De A.-F. had 14 dagen gevangenisstraf, voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaren geëischt.
Red. M.R.T.

dere in. den zin van. art. 67 W. a. M. S. was, doch slechts als schepeling zonder rang voormelde functie moest verrichten.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD.

In de zaak van den Fiscaal tegen L., oud 27 jaren, geboren te Rotterdam, marinier der 1e klasse, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 21 December 1937;

Gezien het bevel tot bijcenlioming van den Krijgsraad d.d. 13 Januari 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende als marinier der 1e klasse aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende te Den Helder, aldaar te ongeveer 9 uur in den avond van 7 December 1937, korporaal van aflossing van de Eerste Wacht aan boord van voornoemden bodem zijnde en bekend met het feit, dat de Onderofficier van de Eerste Wacht aan boord van dat schip in strijd met de op dezen als zoodanig rustende verplichting om aan boord in de onmiddellijke nabijheid van den valreep te blijven, zich ongeoorloofd van genoemd schip had verwijderd, nadat de Luitenant ter zee der 1e klasse P. S. Alstede, die dien Onderofficier van de Eerste Wacht ervan verdacht zich aan voornoemd strafbaar feit te hebben schuldig gemaakt en die, daarnaar een onderzoek instellende, hem, beklaagde, had gevraagd, waar de Onderofficier van de Eerste Wacht zich bevorid, mecrbcdoelde aangelegenheid aan de kennisneming van dien Officier heeft onthouden, door dien Officier op diens vraag te antwoorden met dc woorden: „Naar de W.C.", zulks met het oogmerk om dien onderofficier van de Eerste Wacht voor bestraffing te vrijwaren;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 15 Januari 1938, waarbij het bovenvermeld bevel en de daarop gestelde telastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard oni te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag *2* Februari 1938, des namiddags te 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiscaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem telastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot ccne gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

0. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt, dat hij op 1 December 1930 in dienst is aangenomen als marinier der 8e klasse voor den tijd van zes jaren en dat zijn diensttijd eindigt 1 December 1940;

O. dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige P. S. Alstede, Luitenant ter zee der 1e klasse:

dat hij in den avond van 7 December 1937 te ongeveer 9 uur op de Zuidstraat te Den Helder vóór Hr.Ms. „Schorpioen" een korporaal in werktenue zag; dat hij, aan boord van voornoemd schip komende, niet werd ontvangen door den onderofficier van de Eerste Wacht, doch door den korporaal van aflossing der Eerste Wacht, den marinier 1e klasse L.; dat hij dezen vroeg, waar de onderofficier van de wacht zich bevond, waarop deze antwoordde: „Die is naar beneden gegaan."; dat dit antwoord zijn argwaan opwekte, mede in verband met het feit, dat hij dien korporaal buiten boord uit de richting van Hr.Ms. „Schorpioen" had zien komen; dat hij den onderofficier van de Eerste Wacht van Hr.Ms. „Schorpioen" ervan verdacht, zich, in strijd met de op hem als zoodanig rustende verplichting om aan boord van dat schip in de onmiddellijke nabijheid van den valreep te blijven, ongeoorloofd van dat schip te hebben verwijderd; dat hij, een onderzoek naar dit strafbare feit willende instellen, aan beklaagde vroeg, waar de onderofficier van de *Eerste* Wacht was; dat L. op zijn vraag hem antwoordde: „Naar de W.C."; dat de beklaagde hem later vertelde, dat bedoelde onderofficier naar den wal was;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is L., oud 27 jaren, geboren te Rotterdam; dat hij het laatst gediend heeft als marinier der 1e klasse aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen" te Den Helder; dat hij op 1 December 1930 voor den tijd van zes jaren zich in den zeedienst heeft verbonden als marinier der 3e klasse en zijn diensttijd door reëngagement eindigt 1 December 1940; dat hij sedert 1 Augustus 1936 als marinier 1e klasse aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende te Den Helder, dient; dat hij in den avond van 7 December 1937 korporaal van aflossing van de Eerste Wacht aan boord van voornoemd schip was; dat de kwartiermeester M. onderofficier van de Eerste Wacht was; dat deze als zoodanig aan boord in de onmiddelijke nabijheid van den valreep moest blijven; dat deze kwartiermeester hem tegen een uur of negen zeide, dat deze een biertje ging koopen in een café, gelegen over de brug vóór de Nieuwstraat, en deze zich vervolgens van boord begaf, tegen hem zeggende: „Als er iemand komt, ben ik naar de W.C."; dat vlak daarop de Luitenant ter zee der 1e klasse Alstede aan boord kwam; dat, toen deze hem vroeg, waar de onderofficier van de Eerste Wacht zich bevond, hij — hoewel hij heel goed wist, dat die onderofficier in strijd met de op dezen rustende verplichtingen om aan boord in de onmiddellijke nabijheid van den valreep te blijven, zich ongeoorloofd van Hr. Ms. „Schorpioen" had verwijderd — dit aan dien officier heeft verzwegen; dat hij dien officier op diens vraag geantwoord heeft, dat M. naar de W.C. was, met de bedoeling om M. voor bestraffing te vrijwaren; dat hij later begreep, dat de Heer Alstede den kwartiermeester aan den wal had zien loopen, en hij daarom dezen ten slotte zeide, dat de kwartiermeester naar den wal was; dat hij kort daarop den kwartiermeester uit een café aan den wal is gaan halen;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig

en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd: „als militair, met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren, een aangelegenheid aan de kennisneming van den bevoegden meerdere onthouden.";

O. dat beklaagde's raadsman heeft bestreden, dat de Luitenant ter zee Alstede, aan wiens kennisneming beklaagde het van boord gaan van den kwartiermeester M. heeft onthouden, als den bij artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht bedoelden „bevoegden meerdere" was aan te merken, omdat naar 's raadsmans meening hieronder niet zou zijn te verstaan iedere meerdere, die, zooals genoemde officier, op eigen houtje een onderzoek instelt, doch slechts die meerdere, die op grond van voorschriften of bevel uitdrukkelijk met zulk een onderzoek is belast;

O. dat echter de Krijgsraad van oordeel is, dat onder „den bevoegden meerdere" in ieder geval dient te worden begrepen de bij artikel 3 van de Regtspleging bij de Zeemagt bedoelde officier en onderofficier, die, vermoedende dat een mindere in rang zich aan een ernstig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, deswege een — zij het ook maar voorloopig — onderzoek instelt;

O. dat de Luitenant ter zee Alstede nu zulks heeft gedaan en daarom voor beklaagde gold als den bevoegden meerdere, dien beklaagde naar waarheid had in te lichten;

O. dat derhalve dit verweer dient te worden verworpen;

O. dat een gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit, in verband met de omstandigheden, waaronder het werd gepleegd, en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad den beklaagde op grond van het door hem in zijne functie van korporaal van aflossing begane feit zoude hebben verlaagd in klasse, ware het niet dat beklaagde niet krachtens beschikking van het bevoegde gezag andere militairen onder zijne bevelen had en hij derhalve geen meerdere in den zin van artikel 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht was, doch slechts als schepeling zonder rang voormelde functie moest verrichten;

Gezien de artikelen 1, 60 en 139 van liet Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging hij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagdes schuld er aan, hetgeen hem werd ten laste gelegd;

Qualifieeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde te dier zake tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand. [1])

[1]) Eij vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord d.d. 2 Februari 1933, — in hooger beroep bevestigd bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 15 Maart d.a.v. —, werd de in de telastelegging bedoelde onderofficier van de Eerste Wacht schuldig verklaard aan het misdrijf:

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Beschikking van 6 November 1936.

President: Mr. L. X. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. van Olst.

1°. Onder behandeling van den officier van gezondheid zijnde en gestraft zijnde, dus om twee redenen niet mogende passagieren, zich heimelijk ten ± 22.00 naar den. wal begeven en ± 04.00 van den volgenden dag heimelijk in de kazerne teruggekeerd; 2°. Zijn kooi dusdanig bedriegelijk opgemaakt, dat het op verschillende schepelingen den indruk maakte, dat hij zich in deze kooi moest bevinden.

In eerste instantie liet beklag ongegrond verklaard met handhaving van straf (verlaging van marinier 2e klasse tot marinier 3e klasse) en strafreden en klager bovendien gestraft met 2 dagen streng arrest met vermindering van kost en inhouding der geheele soldij wegens: Het indienen van een zoodanig onredelijk beklag over eene hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, dat dit niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven.

Het H.M.G. heeft in zijne eindbeslissing ook deze tweede straf en strafreden te betrekken, omdat die nevenstraf wegens onredelijk beklag deel uitmaakt van de in eerste instantie ten aanzien van dat beklag genomen beschikking en met de overige daarin genomen beslissingen onverbrekelijk verbonden is. ook al wordt in de verklaring waarbij klager de eindbeslissing op zijn beklag inriep, niet uitdrukkelijk daarover geklaagd.

Beklag ongegrond. Beide straffen en strafredenen gehandhaafd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gelezen een verklaring, gedagteekend 14 Juni 1936, ontvangen door den Commandant der Marinekazerne „Oedjoeng" op 15 Juni 1936, waarbij W. P., stamboeknummer ...., vóór de tenuitvoerleg-

---

„behoorende tot eenige wacht, als ander militair dan die, genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen", en deswege veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand met verlaging tot den stand van matroos, met bepaling dat hij zal behooren tot de klasse van matroos der 1e klasse.

Gewoonlijk, zoo ook hier, riemen de militaire rechtscolleges aan, dat een onderofficier van de wacht aan boord van een oorlogsvaartuig niet valt onder het begrip „bevelhebber van eenige wacht", bedoeld in het 4e lid van art. 129 W.v.M.S. (Zie o.a. M.R.T. XXIV, 588; XXVI, 378; XXVIII, 51, 66; XXX, 172; XXXTII, 484). Eene uitzondering maakt alleen het H.M.G. van N.I. Zie sententie van 21 September 1928, M.R.T. XXIV, 592, alsmede de motiveering in de sententie van 20 April 1928, XXIV, 499.
Red. M.R.T.

ging der straf waarover beklag, dienende als marinier der 2e klasse bij de Marine-Kazerne „Oedjoeng", de eindbeslissing van dit Hof heeft ingeroepen over de hem op 1 Mei 1936 door den Commandant der Marine-Kazerne „Oedjoeng", den Kapitein-luitenant ter zee J. C. H. H. Mackay, opgelegde straf van „verlaging tot marinier der 3e klasse" met de omschrijvende strafreden:

1e. „Onder behandeling van den officier van gezondheid zijnde en „gestraft zijnde, dus om twee (2) redenen niet mogende passa- „gieren, zich heimelijk ten ± 22.00 naar den wal begeven en „± 04.00 van den volgenden dag heimelijk in de kazerne „teruggekeerd."

2e. „Zijn kooi dusdanig bedriegelijk opgemaakt, dat het op ver- „schillende schepelingen den indruk maakte, dat hij zich in deze „kooi moest bevinden."

naar aanleiding van de beslissing op dit beklag van den Commandant der Marine te Soerabaja, den Kapitein ter zee H. Jolles, bij beschikking ddo. 11 Juni 1936 No. 1. 41/30, waarbij het beklag ongegrond is verklaard, de straf en strafreden zijn gehandhaafd en klager tevens is gestraft met de straf van „2 dagen streng arrest met vermindering van kost en inhouding der geheele soldij" wegens: „Het „indienen van een zoodanig onredelijk beklag over eene hem opge- „legde krijgstuchtelijke straf, dat dit niet anders dan aan verre- „gaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven";

O., dat klager tijdig de eindbeslissing van het Hof heeft ingeroepen;

O., dat de nevenstraf wegens onredelijk beklag deel uitmaakt van de beschikking van den Commandant der Marine te Soerabaja ten aanzien van dat beklag en met de overige beslissingen, in die beschikking genomen, onverbrekelijk is verbonden, weshalve het Hof in zijn eindbeslissing mede deze straf en strafreden heeft te betrekken, ook al wordt in de verklaring, waarbij klager de eindbeslissing op zijn beklag inriep, niet uitdrukkelijk daarover geklaagd;

O., dat de strafoplegger niet den wensch heeft te kennen gegeven, te worden gehoord en het Hof dit ook niet noodzakelijk heeft geacht;

O., dat het onderzoek in deze zaak is opgedragen aan den kapitein-luitenant ter zee I). de Josselin de Jong, die heeft gehoord buiten eede den klager en als getuigen onder eede:

1e. J. E. ten Klooster, luitenant ter zee der 2de klasse bij de Marine-Kazerne „Oedjoeng" te Soerabaja;

2e. M. Pronk, stamboek No. 13191, matroos der 1ste klasse bij dezelfde instelling;

3e. G. J. H. van Engelen, stamboek No. 3307 M., marinier der 1ste klasse bij dezelfde instelling;

4e. H. W. Hofdijk, stamboek No. 14115 I).,militie-matroos bij dezelfde instelling;

terwijl door den kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer aan boord van Hr.Ms. „Soemba" is gehoord als getuige onder eede:

5e. Johan Gerard Bols, stamboek No. 4302, oud 25 jaren, marinier der 2de klasse aan boord van Hr.Ms. „Soemba",

zijnde de verklaringen der getuigen aan klager voorgehouden door het lid van dit Hof D. Scalongne, benoemd tot lid-commissaris tot het nemen van voorschreven inforniatiën bij 's Hofs beschikking ddo. 23 October 1936;

O., dat klager heeft opgegeven:

dat hij op 29 April 1936 de Marine-Kazerne „Oedjoeng" niet mocht verlaten, omdat hij ziek was en bovendien gestraft niet licht arrest;

dat hij dien avond van ongeveer 8 tot half tien in de toko bier heeft zitten drinken en toen eeriigszins onder den invloed daarvan raakte;

dat hij toen inderdaad het voornemen heeft opgevat — van welk voornemen hij aan getuige Bols, zijn besten vriend, mededeeling heeft gedaan — om toch te gaan passagieren, zich daartoe naar zijn kooi (No. 80) heeft begeven en die bedriegelijk zoodanig heeft opgemaakt, alsof er iemand in lag, doch op dit voornemen even later is teruggekomen en toen op kooi No. 67, alwaar hij was gaan zitten om over zijn plan na te denken, achterover is gaan liggen, terwijl zijn beenen buiten de kooi hingen en in die houding is ingeslapen;

dat hij om half vier 's nachts wakker werd, naar zijn eigen kooi is gegaan, zich heeft uitgekleed en toen naar de eetzaal is gegaan om water te drinken en vervolgens naar de W.C.;

dat hij, van de W.C. naar zijn kooi terugkeerend, den uitkijk, getuige Hofdijk ontmoette, die hem vroeg, waar hij vandaan kwam, eri dat hij daarop antwoordde, dat hij uit zijn eigen kooi kwam;

dat hij, na dienzelfden nacht te zijn gepord en in arrest gesteld. den volgenden morgen bij getuige Ten Klooster is gebracht cn toen gezegd heeft, dat hij in zijn eigen kooi had geslapen en over het slapen in kooi 67 niet heeft gesproken, teneinde te voorkomen, dat zijn slechte voornemen, om te gaan passagieren, bekend zou worden;

dat hij op 1 Mei 1936 op vóór-parade aan getuige Ten Klooster heeft meegedeeld, dat hij op kooi 67 had gelegen, doch desgevraagd zeide, voor dit feit geen getuigen te kunnen noemen;

dat hij eerst, nadat hij terzake reeds was gestraft, van getuige Bols vernam, dat deze hem inderdaad op 29 Mei des avonds in kooi 67 had zien liggen en dit getuigenis tijdens het onderzoek van zijn heklag over de straf en strafreclen bij den Commandant der Marine naar voren heeft gebracht;

O., dat het toch al weinig aannemelijke verhaal van klager weersproken wordt door de navolgende, den Hove betrouwbaar voorkomende verklaringen:

le. van getuigen Pronk. Van Engelen en Hofdijk:

dat zij gedurende dien nacht van 29 op 30 April 1936 niemand op de kooien 67. 69 en 70 hebben zien liggen en de klamboe's van die kooien toen niet neergelaten waren, getuige Pronk bovendien, dat hij van 10 tot 12 uur dien nacht als schildwacht die kooien bijzonderlijk

heeft gecontroleerd en zeker weet, dat er toen niemand in lag, getuige Van Engelen bovendien, dat hij met zekerheid weet, als schildwacht van 12 tot 2 uur dien nacht op kooi 67 hetzelfde te hebben geconstateerd, getuige Hofdijk bovendien, dat hij gedurende dien nacht van 2 tot 4 uur eveneens heeft geconstateerd, dat van de kooien Nos. 67 tot en met 70 de klamboe's waren opgehaald en dat hij het niet waarschijnlijk acht, dat hij het niet zou hebben gezien, als daar iemand op had gelegen;

2e. van getuige Ten Klooster:

dat de kooien Nos. 67 tot en met 70 bestemd zijn voor de wachthebbende telegrafisten, niet in vast gebruik zijn en daarom gewoonlijk staan met opgehaalde klamboe, derhalve voor een uitkijk gemakkelijk te controleeren;

3e. van getuige Bols:

dat klager hem in den avond van 29 April 1936 heeft meegedeeld, van plan te zijn, dien avond naar een vrouw in Kampong Bandaran te zullen gaan;

dat hij eenigen tijd later klager even wilde spreken, naar diens kooi (No. 80) is gegaan en toen bemerkte, dat klager's kooi bedriegelijk was opgemaakt;

dat hij klager toen elders gezocht heeft en vernam, dat deze aan een matroos had gezegd, naar café Neutraal te zullen gaan;

dat hij, daar klager zijn beste vriend was, verlof heeft gevraagd, hem te gaan ophalen op een der opgegeven plaatsen en dat verlof heeft gekregen;

dat hij klager toen op genoemde plaatsen is gaan zoeken, doch niet heeft gevonden;

dat hij klager, nadat deze uit het arrest was ontslagen, heeft verteld, wat hij gedaan had en klager toen zeide: ,,als er nu maar een ,,getuige was, die verklaarde, dat ik op de onderkooi op den linker-,,hoek van de slaapzaal achteraan aan den ramenkant heb gelegen";

dat klager hem getuige nog gezegd heeft, dat hij in werkelijkheid daar niet heeft gelegen en op de vraag van getuige ,,ben je nog den wal op geweest" niet heeft geantwoord, doch er overheen heeft gepraat en slechts nog de opmerking maakte: ,,je hadt niets moeten zeggen, want ik was van zelf wel teruggekomen";

dat klager hem gevraagd heeft, te verklaren, dat hij. getuige, klager op bedoelde kooi, welke klager hem aanwees, had zien liggen met het gezicht naar den muur;

dat hij dit aanvankelijk ook heeft verklaard, om klager te helpen, doch onder eede deze valsche verklaring wil herroepen, daar de ware toedracht is geweest, gelijk hij thans heeft medegedeeld;

door de verklaringen der getuigen Ten Klooster, Pronk, Van Engelen en Hofdijk:

dat het zeer wel mogelijk is, via de brandladder de slaapzaal binnen te komen, zonder door de wacht te worden opgemerkt;

O., dat klager geenerlei verklaring heeft kunnen geven, waarom de getuigen Pronk, Van Engelen, Hofdijk en Bols, bijzonderlijk

laatstgenoemde, die zijn beste vriend was, hem onder eede valschelijk zouden bezwaren en het *Hof* dan ook de overtuiging heeft bekomen, dat klager onwaarheid spreekt, immers de feiten zich hebben toegedragen, zooals in de strafreden met juistheid is omschreven;

O., dat de opgelegde straf in overeenstemming is met den ernst der gepleegde vergrijpen in verband met klagers doorloopend minder goed gedrag in dienst, zooals daarvan uit zijn straflijst blijkt;

O., dat een beklag over deze bestraffing elken redelijken grondslag miste en dat door den in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht, bedoelden meerdere dit beklag volkomen juist werd toegeschreven aan verregaande oneerbiedigheid;

dat de terzake aan klager opgelegde nevenstraf den Hove voorkomt in juiste verhouding te staan tot het gepleegde krijgstuchtelijk vergrijp;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart het beklag ongegrond;

Handhaaft de oorspronkelijke straf en strafreden, zooals deze ook zijn gehandhaafd door den chef des strafopleggers, alsmede de door den chef van den strafoplegger opgelegde nevenstraf met de omschrijvende strafreden;

Gelast, dat van 's Hofs beschikking zullen worden uitgereikt één afschrift aan klager, één aan den strafoplegger, één aan den Commandant der Marine te Soerabaja (alle door tusschenkomst van den Commandant der Zeemacht) en één aan den Commandant der Zeemacht.

Vorenstaarzde beschikking wordt in de statistiek van beklagzaken — Zie M.R.T. XXXIII, blz. 577 — in kolom 14 vermeld met „(5-7-12)". Uit het cijfer 12 volgt dat het HOOG MILITAIR GERECHTSHOF ZELF *in dit geval een nadere straf wegens onredelijk beklag zou hebben opgelegd. Dàt is echter niet geschied. Het cijfer 12 berust derhalve op eene vergissing en moet vervallen.*

Uit de beschikking blijkt verder dat het Indische H.M.G. zijne jurisprudentie (Zie o.a. M.R.T. XXVI, 482; XXXI, 312) handhaaft en, in tegenstelling met de latere rechtspraak van het Nederlandsche Hof (Zie o.a. M.R.T. XXVIII, 281; XXXI, 490) MEDE *eene beslissing geeft ooer de straf wegens onredelijk beklag, tevens zijne motieven dienaangaande nog eens uitdrukkelijk vermeldende. Ook wij blijven deze opvatting juist en practisch achten en belreuren het zeer dat het Nederlandsche Hof meent haar, zonder wetswijziging, niet meer fe kunnen aanvaarden. Na hetgeen wij daaromtrent reeds vroeger opmerkten — Zie M.R.T. XXVIII, blz. 284-285 — zullen wij tlzans echter niet weder hierop ingaan. Red. M.R.T.*

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 28 Januari 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn.
gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. van Olst.

Advocaat-fiskaal: Mr. J. E. Jonkers.

Raadsman: officier van administratie 3e klasse L. M. Rergcr.

1°. Verduistering, meerdere malen gepleegd; 2°. Verduistering, gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft (1°. toeëigening op verschillende tijdstippen van gezamenlijk f 9,18, toebehoorende aan de officiersgamelle door den hofmeester; 2°. toeëigening van een blik boter en 3 blikken melk, welke beklaagde uit hoofde van zijne functie als hofmeester bij de officiersganzelle onder zich had).

Beklaagde op grond van deze feiten ongeschikt geacht om als matroos-hofmeester te blijven dienen. Verlaging tot de klasse van Inlandsche jongen.

De door den A.-F. met vernietiging van de verlaging, gevorderde bijkomende straf van ontslag zonder ontzetting door het H.M.G. niet opgelegd omdat het Hof, hoewel in het algemeen van oordeel dat nzilitairen die zich aan feiten als door beklaagde gepleegd, schuldig maken, in de samenleving der marine niet kunnen worden geduld onzdat hun werkkring hun gelegenheid te over biedt om xich aan andermans goed te vergrijpen, voor dit geval een uitzondering wenscht te maken, aangezien beklaagde vóór het plegen der onderwerpelijke feiten gedurende een tijdsverloop van ruim 9 jaar heeft gediend zonder dat van eenige oneerlijkheid is gebleken.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant, en M., stamboeknummer .... oud 27 jaren, geboren in kp. Lagoendi, Krikilan, distr. Goenoeng Kendeng (Soerabaja), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch matroos-hofmeester bij het Marine-Vliegkamp „Morokrembangan" te Soerabaja, beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op 4 Januari 1938, waarvan appèl, waarbij beklaagde, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste

gelegd, terzake van de hem ove igens ten laste gelegde feiten [1]) is schuldig verklaard aan: I.„Verduistering, meerdere malen gepleegd" en II. „Verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één maand en verlaging tot de klasse van Inlandsche jongen;

Gelet op de door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 11 Januari 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hoogcr beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep dd. 17 Jan. 1938 en het relaas van beteekening daarvan dd. 20 Jan. 1938;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester J. E. Jonkers, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 28 Januari 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appel, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de daarbij aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van verlaging tot de klasse van Inlandsche jongen;

voornoemden beklaagde M., stamboeknummer ...., terzake van de feiten, waaraan hij in het beroepen vonnis is schuldig verklaard, zal ontslaan uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

---

[1]) De telastelegging luidde:

„1° dat hij dienende aan boord van Hr. Ms. „Pro Patria" te Soerabaja, „althans zich bevindende binnen het gebied van Nederlandsch-Indië, en „aldaar belast niet de functie van hofmeester bij de officieren van voor„noemd schip, op verschillende dagen in het tijdvak van 25 Januari 1937 „tot 9 Augustus 1937 opzettelijk van het geld, dat hij van den chef der „gamelle officieren ontvangen had om daarmede de o.m. voor den kok „en voor den spen bestemde belooningen voor door hen aan die gamelle „bewezen diensten te voldoen, welk geld hij aldus anders dan door misdrijf „onder zich had en dat toebehoorde aan de gamelle der officieren van „voornoemden bodem, althans aan de gezamenlijke officieren-deelnemers „van die gamelle, althans geheel of ten deele aan een ander dan aan hem, „beklaagde, verschillende bedragen tot een gezamenlijk bedrag van f 9,18 „of daaromtrent, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door die bedragen „ten eigen bate aan te wenden;"

„2° dat het ter plaatse als bovenvermeld op of omstreeks 5 Augustus „1937 opzettelijk van de artikelen, die hij uit hoofde van zijn functie „bij voormelde gamelle, althans anders dan door misdrijf onder zich had „en welke goederen toebehoorden aan de gamelle der officieren van voor„noemden bodem, althans aan de gezamenlijke officieren-deelnemers van „die gamelle, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, een blik „boter en drie blikken melk ter gezamenlijke waarde van ongeveer „f 2.—, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door genoemde artikelen „eigenmachtig te verkoopen en de opbrengst daarvan ten eigen bate aan te „wenden."

Deze feiten zijn door den Zeekrijgsraad bewezen verklaard, met dien verstande dat de „Pro Patria" zich bevond binnen het gebied van Ned.-Indië en dat het geld als bedoeld sub 1° en de artikelen, genoemd onder 2° toebehoorden aan een ander dan aan hem, beklaagde.

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 3de klasse L. Dl. Berger;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd;

O., dat de Advocaat-Fiskaal heeft gevorderd, dat beklaagde uit den militairen dienst zal worden ontslagen, doch het Hof deze zware bijkomende straf niet wil opleggen, omdat het College, hoewel in het algemeen van oordeel, dat militairen in functies als door beklaagde thans en voordien bekleed, die zich aan de door beklaagde gepleegde en soortgelijke feiten schuldig maken, in de samenleving der marine niet kunnen worden geduld, omdat hun werkkring hun gelegenheid te over biedt om zich aan andermans goed te vergrijpen, voor dit geval een uitzondering wenscht te maken, aangezien beklaagde vóór het plegen van de onderwerpelijke feiten gedurende een tijdsverloop van ruim 9 jaar heeft gediend zonder dat van eenige oneerlijkheid is gebleken, maar het Hof, gezien de ernst van het misdrevene, zich geheel vereenigt met de door den Zeekrijgsraad uitgesproken verlaging;

O., dat overigens het vonnis van den Zeekrijgsraad op de gronden en middelen daarin vermeld, wel en terecht is gewezen, weshalve liet in zijn geheel dient te worden bevestigd;

Gezien, behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 cn volgende van de Provisioncele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Bevestigt het op 4 Januari 1938 gewezen en uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, zulks met behoud van de daarbij aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van verlaging tot de klasse van Inlandsche jongen.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 18 Februari 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. R. van Olst.

Advocaat-fiskaal: Mr. J. E. Jonkers.

Raadsman: Mr. J. A. Levert.

Diefstal begaan door een ambtenaar die daarbij gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken (wegneming van f 15.— ten nadeele van een medeschepeling uit een afgesloten kastje in het

volksverblijf). In hooger beroep maakt de A.-F. ket Hof opmerkzaam op de verzwarende omstandigheid van art. 44 W.v.S.

Beklaagde heeft niet een bijzonderen ambtsplicht geschonden (waartoe de A.-F. had geconcludeerd), doch wel gebruik gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, daar hij toch, nu hij (dienstdoend onderofficier van de hondenwacht) verplicht was op gexette tijden rondes te maken over het geheele schip en derhalve ook over het volksverblijf, zich aldaar vrijelijk en ongestoord kon bewegen en bovendien de van een ander verdacht lijkende aanwezigheid bij de kooien en de kastjes of handgrepen aan die kastjes te zijnen opzichte geen achterdocht konden wekken, omdat het zijn — aan de opvarenden bekende — taak was te waken en zoo noodig zich te overtzcigen of alles in orde was.

Straf, één maand gevangenisstraf voorwaardelijk, verzwaard tot 2 maanden onvoorwaardelijk.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtsliof van Nederlandsch-Indië tusschen den Fiskaal bij den Zcckrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant, en B., stamboeknummer ...., oud 19 jaren, geboren te Terneuzen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos der 2de klasse aan boord van Hr. Ms. „Pieter de Bitter", beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op 25 Januari 1938, waarvan appel, waarbij beklaagde ter zake van het hem tenlastegelegde 1) is schuldig verklaard aan het misdrijf van: „diefstal" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één maand, met bevel, dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich, voor het einde van den proeftijd, hierbij bepaald op een jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van die wet en voorts, dat de portefeuille die als stuk van overtuiging heeft gediend, na verloop van acht dagen, nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal

---

1) De telastelegging luidde:
„dat hij op de hondenwacht in den nacht van den 9den op den 10den „November 1937 aan boord van Hr. Ms. „Pieter de Bitter", destijds verblijvende te Tandjong-Priok, uit een portefeuille — welke geborgen „was in een afgesloten kastje aan boord van genoemd schip en welk kastje „destijds in gebruik was bij den matroos der 2de klasse N. W. Brouwer — „één bankbiljet van tien gulden en één bankbiljet van vijf gulden, welke „beide bankbiljetten toebehoorden aan voornoemden Brouwer, althans aan „een ander dan aan hem, beklaagde, heeft weggenomen met het oogmerk „om zich deze beide bankbiljetten wederrechtelijk toe te eigenen."

zijn gegaan, zal worden teruggegeven aan den matroos der 2de klasse N. W. Brouwer;

Gelet op de door den Fiskaal hij voornoemden Zeekrijgsraad te Soerahaja op 27 Januari 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde dd. 4 Februari 1938 en hei relaas van beteeliening daarvan dd. 7 Februari d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester **J.** E. Jonkers, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 18 Februari 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Tndië, met ontvangst van het hooger beroep, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie en de daarbij aan beklaagde opgelegde straf zoowel wat betreft den duur als de voorwaardelijkheid;

voornoemden bcklaagde B., stamboeknummer ...., zal schuldig verklaren aan: ,,Diefstal gepleegd door een ambtenaar door het begaan waarvan hij een bijzonderen ambtsplicht schendt";

hem deswege zal veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gelet op de door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting gevoerde verdediging;

Nog gezien de stukken;

O., dat beklaagde heeft verzocht om toevoeging van een raadsman in appèl, weshalve hem door 's Hofs President als zoodanig is toegevoegd de advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof Mr. **J.** A. Levert, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd, de Zeekrijgsraad ook terecht beklaagde op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, aan het hem tenlastegelegde heeft schuldig verklaard en die feiten juist heeft omschreven;

dat evenwel de Advocaat-Fiskaal in zijn eisch het Hof opmerkzaam heeft gemaakt op de verzwarende omstandigheid, dat beklaagde bij het plegen van het feit een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden dan wel gebruik heeft gemaakt van gelegenheid hem door' zijn ambt geschonken en vervolgens te dien aanzien heeft gevorderd, dat het Hof beklaagde zal schuldig verklaren aan ,,diefstal begaan door een ambtenaar die daarbij een bijzonderen ambtsplicht heeft geschonden", welke schennis hierin zou bestaan, dat beklaagde als onderofficier van de wacht, bekleed met eene politiefunctie, zich aan dc hem in die functie ter bewaking toevertrouwde goederen. heeft vergrepen;

O., dat het Hof zich met dit gedeelte der vordering niet kan vereenigen, doch wel van oordeel is, dat beklaagde bij het plegen van het misdrijf heeft gebruik gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, daar hij toch, nu hij verplicht was op gezette

tijden rorides te niaken over het geheele schip en derhalve ook over het volksverblijf, zich aldaar vrijelijk en ongestoord kon bewegen en bovendien de van een ander verdacht lijkende aanwezigheid bij dc kooien en de kastjes of handgrepen aan die kastjes te zijnen opzichte geen achterdocht konden wekken, omdat het zijn — aan de opvarenden bekende — taak was te waken en zoo noodig zich te overtuigen of alles in orde was;

O., dat beklaagde deze omstandigheid heeft erkend en daarvan uit de stukken wettig en overtuigend is gebleken, welke omstandigheid in de kwalificatie tot uitdrukking behoort te worden gebracht;

O., dat de opgelegde straf den Hove, gezien zoowel het feit op zich zelf als in verband met genoemde omstandigheid te licht voorkomt en het College geen termen aanwezig acht om op beklaagde het instituut der voorwaardelijde veroordeeling toe te passen; [1])

O., dat het vonnis derhalve behoort te worden vernietigd ten aanzien van de kwalificatie en van de straf, alsmede van het bevel, dat de straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van den proeftijd, hierbij bepaald op een jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van die wet, doch overigens als wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

Gelet op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen (met uitzondering van art. 14 a en b W.v.S. en de artt. 13 en 15 W.v.M.S.), de artt. 44 en 84 lid 3 van het Wetboek van Strafrecht, art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 25 Januari 1938 gewezen en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de kwalificatie en de opgelegde straf, alsmede ten aanzien van het bevel, dat de opgelegde gevangenisstraf van een maand niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van den proeftijd, hierbij bepaald op een jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafhaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp. vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht,

---

[1]) In het vonnis wordt dienaangaande overwogen dat „de Krijgsraad, in verband met, de jeugd van den beklaagde en de door hem tot dusverre in den dienst verkregen goede beoordeelingen, termen aanwezig acht ten deze gebruik te maken van de bevoegdheid verleend bij artikel 14a van het Wetboek van St afrecht, waartegen het militair belang zich niet verzet."

dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2—6 van die wet;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde R., stamboeknummer ...., terzake van het hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit schuldig aan het misdrijf van: „diefstal begaan door een ambtenaar, die daarbij gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken";

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

Beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord van 16 Februari 1937.

Zonder voorkennis van, zijn meerderen een laken broek gekocht van een zeemilicien.

De omstandigheid of militaire kleeding al dan niet deel uitmaakt van de kleedingstukken welke de militair volgens de voorschriften als minimum moet bezitten, kan hier buiten beschouwing worden gelaten.

Koopen en verkoopen van militaire kleedingstukken door korporaals en manschappen onderling, zonder voorkennis van den bevoegden meerdere, is in strijd te achten met de belangen der krijgstucht en ook met de desbetreffende voorschriften.

De omschrijving van de strafreden is juist (hiertegen was het beklag gericht), doch de straf kan nief geacht worden in goede ?erhouding te staan tot den ernst van het vergrijp.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Zes dagen verzwaard arrest gewijxigd in drie dagen licht arrest, welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan. Verder bepaald dat de gewijzigde straf in plauts van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduiteboekje zal worden ingeschreven en dat hij — Commandant der Marine — daarin als strafoplegger zal worden genoemd.

De Vice-Admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord,

Gezien de d.d. 30 November 1936 gedagteekende verklaring van den bij den Onderzeedienst te Willemsoord diencnden matroos der 1e klasse D., stamboeknummer ...., houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de omschrijving der strafreden, behoorende bij de hem door den Commandant van dien dienst, den kapitein ter zee L. A. C. M. Doorman op 25 November 1936 opgelegde — 26 November d.a.v. aangezegde — straf van „zes dagen verzwaard arrest", wegens: „Zonder voorkennis van zijn meerclere een laken broek gekocht van een zeemilicien";

Gezien de op deze zaak betrekking liebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is komen vast te staan dat klager in de maand November 1936 van den zeemilicien-kok Koelman een laken broek heeft gekocht voor een bedrag van twee gulden en vijftig cent;

dat genoemde zeemilicien, die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen was en wiens uitrusting bij opkomst in werkelijken dienst niet in behoorlijken staat verkeerde, bedoelde broek ten geschenke had ontvangen van den sergeant-hofmeester van der Kuijl, teneinde in de gelegenheid te zijn in behoorlijk uniform met permissic te gaan, aangezien de in zijn bezit zijnde laken broek hiertoe niet goed genoeg was;

dat Koelman later de broek aan klager ter overname aanbood, op welk aanbod klager inging, zonder zich evenwel te overtuigen van de juistheid van de mededeeling van Koelman betreffende de herkomst van de broek en zonder zijn militaire meerderen vooraf in deze transactie te kennen;

O., dat klager zich bezwaard gevoelt over de omschrijving der strafreden, aangezien deze den indruk geeft, dat hij van een miljcien een broek, behoorende tot diens model-uitrusting, heeft gekocht;

O. dienaangaande, dat de omschrijving der strafreden niet anders uitdrukt dan dat klager van, d.w.z. uit handen van, een zeemilicien een in diens bezit zijnde laken broek heeft gekocht;

dat, afgescheiden van het vorenstaande de omstandigheid of militaire kleeding al of niet behoort tot de modcl-uitrusting in den vermoedelijk door klager bedoelden zin, n.l. deel uitmaakt van de kleedingstuklien, welke een militair beneden den rang van sergeant overeenliomstig de daaromtrent gcldcnde voorschriften moet bezitten, in de onderwerpelijke aangelegenheid buiten beschouwing lian worclen gelaten, aangezien volgens de vigeerende bepalingen aan zoodanige militairen is toegestaan het bezit van meer uniform-kleedingstukken dan volgens genoemde voorschriften tot hunne uitrusting behooren (art. 2 **(3)** van no. 7 der ,,Bijlagen Regl. I.D.");

dat in deze dan ook alleen van belang is de vraag of de kleeding behoort tot de militaire uitrustingsartikelen van voorgeschreven model en of het verhandelde kleedingstuk tot het bezit van den verkooper behoorde;

dat het koopen en verkoopen van militaire kleedingstukken door korporaals en manschappen onderling, zonder voorkennis van den in deze bevoegden militairen meerdere, in strijd is te achten met de belangen der krijgstucht, aangezien zulks tengevolge kan hebben dat de verplichte uitrusting, zonder evenbedoelde voorkennis, niet te allen tijde aanwezig is, dan wel dat kleeding welke nog niet geheel is afbetaald, zonder eenige noodzaak moet worden vervangen door nieuwe op rekening te verstrekken uitrustingsstukken, waaruit financieel nadeel voor het Rijk kan ontstaan;

dat een en ander wijders in strijd is te achten met het voorschrift

van den 1en volzin van 2 V.K.M. V 264 (4), jº het bepaalde in art. **3 (3)** van no. 7 der „Bijlagen Regl. I.D.", wordende immers door handelingen als in het onderhavige geval gepleegd, de in evengenoemde artikelen geregelde administratie bemoeilijkt;

dat klager door zijn handelwijze zich dan ook heeft schuldig gemaakt aan een overtreding betreffende de krijgstucht, waarvoor hij terecht werd gestraft;

dat dc omschrijving der strafrcden met juistheid het voorgevallene weergeeft;

dat echter de opgelegde straf van zes dagen verzwaard arrest niet geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde vergrijp en mitsdien wijziging behoeft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf in: „drie dagen licht arrest", welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door het ondergaan van de zes dagen verzwaard arrest, waarover beklag;

Handhaaft de omschrijving der strafreden;

Bepaalt dat de gewijzigde straf in plaats van de oorspronkelijke, onder aanhaling ven datum en nummer dezer beschikking, zal worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje en dat hij — Commandant der Marine — in genoemde bescheiden als strafoplegger zal worden genoemd;

Bepaalt voorts, dat één afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUYS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 2 JUNI 1937.

Ondanks een hem bekende order van den officier E. I., om dien officier steeds en onmiddellijk op de hoogte te stellen van zaken het monteurspersoneel betreffende, nagelaten den officier E. I. in kennis te stellen met een door hem getroffen maatregel, welke wijziging bracht in den. aan boord gebruikelijken dienst der monteurs.

Dat gevaar voor het schip is ontstaan (door een fout van een ondergeschikte) -- gelijk in de oorspronkelijke strafreden was vermeld — kan klager niet worden aangerekend en niet kan worden gezegd, dat de door hem toegesfarze wijziging in de aan boord heerschende gewoonte liet geïncrimineerde gevolg rechtstreeks heeft veroorzaakt. Die ondergeschikte was ook nief als onvoldoende geschoold te beschouwen.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf veranderd in „berisping", welke geacht moet worden te zijn ondergaare

door hel ondergaan van de drie dagen licht arrest, waarover beklag. Verder bepaald, dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduitieboekje zullen worden ingeschreven en dat hij — Commandant der Marine — daarin als strafoplegger zal worden genoemd.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 5 April 1937 gedagteekende verklaring van den destijds aan boord Hr.Ms. ,,Java" dienenden opper-monteur Th., stbno. ...., houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de hem door den gewezen commandant van dien bodem, den kapitein-luitenant ter zee J. J. A. van Staveren op 1 April 1937 opgelegde — op 2 April d.a.v. aangezegde — straf van
..drie dagen licht arrest"
en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende: ,,Eigenmachtig eene wijziging gebracht in den aan boord gebruikelijken dienst der monteurs, welke tot gevolg had, dat onvoldoende geschoold personeel ongecontroleerd werkzaamheden verrichtte, hetgeen aanleiding heeft gegeven tot gevaar voor het schip";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is gebleken:

dat op 1 April 1937 toen Hr.Ms. ,,Java" in straat Gibraltar een schip convoyecrde, de korporaal-monteur Verschiere, belast met de centrale-wacht, zelfstandig overschakelde van dynamo I op dynamo II, bij welk overschakelen door hem een fout gemaakt werd, hetgeen tengevolge had dat een gedeelte van het krachtnet stroomloos werd, waardoor o.m. het girolrompas en de machinekamertelegraaf niet meer werkten en door het uitvallen van den stuurmotor het schip niet meer stuurde;

dat een en ander met het oog op de navigatie gevaar deed ontstaan voor het schin:

dat eenige weken vóór het hiervoren vermelde ongeval door den sergeant-monteur Dijker aan klager, als chef-monteur, gevraagd was of in den vervolge de korporaals-monteur zelfstandig mochten overschakelen, aangezien het geval zich kon voordoen dat onmiddellijk moest worden overgeschakeld, terwijl de chef van de wacht (een sergeant-monteur) niet dadelijk beschikbaar was;

dat klager hiertoe zijn toestemming verleende, doch den officier van het détail E. T. met deze door hem getroffen maatregel niet in kennis stelde;

dat het vóórdien aan boord Hr.Ms. ,,Java" gewoonte was dat korporaals-monteur niet zelfstandig overschakelden, doch dat zij deze werkzaamheid verrichtten onder toezicht van den chef van de wacht;

dat door den luitenant ter zee Krabbe, belast met de electrische

installaties aan boord Hr.Ms. „Java", verklaard is, dat — hoewel in het orderboek-monteurs niet is voorgeschreven dat de sergeanten-monteur, chefs van de wacht, aanwezig moeten zijn bij het overschakelen door de korporaals — hij sinds de indienststelling (Juni 1936) meermalen hiertoe mondeling order heeft gegeven, doch zich niet kan herinneren of deze order door hem ook bepaaldelijk aan klager is gegeven;

dat liet den sergeanten-monteur Dijker en ten Voorde onbekend was of de evenbedoelde gewoonte berustte op een desbetreffende order van voorrioeniden luitenant ter zee;

dat de korporaal-monteur Verschiere diverse nialen blijk gegeven heeft zelfstandig te kunnen overschakelen, reeds negen jaar korporaal is en o.m. als chef-monteur aan boord Hr.Ms. torpedobootjagers heeft dienst gedaan;

tenslotte, dat klager eenige dagen na zijn aanboordkoinst order heeft ontvangen den met het detail E. T. belasten luitenant ter zee Krabbe steeds en onmiddellijk op de hoogte te houden van alle zaken welke bf het personeel bf het materiaal betroffen:

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert:

dat hem de hiervorcn bedoelde mondclingc order van den officier E. I. betreffende het bij liet overschakelen aanwezig zijn van den chef van de wacht, niet bekend was en het in het normale bedrijf aan boord gebruik is, dat afgeoefende korporaals zelfstandig overschakelen en voorts

dat, aangezien hem geen uitdrukkelijk verbod ten aanzien van het zelfstandig overschakelen door korporaals bekend was, hij het logisch aclitte dat hij toestemming gaf dat door afgeoefende korporaals, als hoedanig Verschicre was te beschouwen, zelfstandig mocht worden overgeschakeld;

dat hij — klager – den luitenant ter zee Krabbe niet in kennis heeft gesteld met de door hem genomen beslissing op de vraag van den sergeant Dijker, aangezien in het monteursorderboek staat vermeld, dat de chef van de wacht (een sergeant-monteur) verantwoordelijk blijft voor alle werkzaamheden op zijn wacht en hij mitsdien door zijn toestemmend antwoord aan Dijker zijns inziens geen wijziging bracht in een bestaanden toestand;

O. te dien aanzien:

dat niet is komen vast te staan, dat klager kennis droeg van eenig verbod betreffende zelfstandig overschakelen door korporaals-monteur, noch dat zoodanig verbod behoorlijk was uitgevaardigd;

dat in liet algemeen gesproken korporaals-monteur geacht mogen worden zelfstandig te kunnen overschakelen;

dat mitsdien het feit, dat klager als chef-monteur wijziging bracht in den dienst der monteurs, op zich zelf beschouwd geen verzuim voor klager oplevert;

dat evenwel het feit, dat het aan boord van Hr.Ms. „Java" gewoonte was dat korporaals-inontcur niet zelfstandig overschakelden — voor zoover klager daar niet reeds eerder mede bekend was — hem

duidelijli geworden moet zijn uit de vraag van den sergeant Dijker en klager mitsdien door te beslissen als hij deed, een wijziging bracht in den aan boord gebruikelijken dienst der monteurs;

dat het klager, in verband met de hem bekende order om den officier E. I. steeds op de hoogte te houden van zaken het personeel betreffende, voorts duidelijk had moeten zijn dat hij van zijn toestemmend antwoord aan Dijker mededeeling had moeten doen aan hoogergenoemden officier en het nalaten hiervan hem als een verzuim moet worden aangemerkt;

O. voorts, dat het feit, dat korporaal Verschicre bij het overschakelen een fout heeft begaan, waardoor gevaar voor het schip is ontstaan, klager niet kan worden aangerekend en niet kan worden gezegd dat de door klager toegestane wijziging in de aan boord heersehende gewoonte, het geïncrimineerde gevolg rechtstreelis heeft veroorzaakt;

dat afgezien van het evenvermelde, niet gesproken kan worden van een gevolg, hierin bestaande, dat onvoldoende geschoold personeel ongecontroleerd werkzaamheden verrichtte, aangezien korporaal Verschiere in verband met het hoogervermelde niet als onvoldoende geschoold is te beschouwen;

O., dat de omschrijving der strafreden dan ook niet met juistheid het door klager gepleegde verzuim weergeeft en de opgelegde straf niet geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het klager aan te rekenen feit;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de opgelegde straf in: „berisping", welke straf moet worden geacht te zijn ondergaan door het ondergaan van de drie dagen licht arrest, waarover beklag;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zoodat deze komt te luiden: „Ondanks een hem bekende order van den officier E. I., om dien officier steeds en onmiddellijk op de hoogte te stellen van zaken het monteurspersoneel betreffende, nagelaten den officier E. I. in kennis te stellen met een door hem getroffen maatregel, welke wijziging bracht in den aan boord gebruikelijken dienst der monteurs";

Bepaalt (lat de gewijzigde straf en omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke, onder aanhaling van datum en nunimer dezer beschikking zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klager's condilite-boekje en dat hij — Commandant der Marine — in genoemde bescheiden als strafoplegger zal worden genoemd;

Bepaalt voorts dat één afschrift dezer beschikking za1 worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd.

T. L. KRUYS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 27 JULI 1937.

1°. Als chef der équipage toegelaten dat de verantwoording van den wijntoko der onderofficieren niet op juiste wijze geschiedde, zoodat bij den commarzdant de indruk werd gevestigd dat, in tegenstelling met de werkelijkheid, het gebruik van sterken drank bij de onderofficieren betrekkelijk gering was;

2°. het gebruiken van sterken drank uit den wijntoko der onder- of fieiercn in scheepstijd;

3°. getracht een mindere te beïnvloeden om terug ie komen op een afgelegde, voor hem — W. — ongunstige verklaring in zake een onderzoek naar aanleiding waarvan hij — W. — krijgstuchtelijk werd gestraft.[1])

Beklag over de straf en over de sub 2°. vermelde strafreden.

De feiten in de strafreden, ook die sub 1° en 3° vermeld kunnen als vaststaand worden aangenomen. De omschrijving is juist en de straf allerminst te zwaar.

Beklag ongegrond. Het is kennelijk tegen beter weten in geschied en dient mitsdien ais onredelijk te worden beschouwd. Straf: G dagen verzwaard arrest ter zake van „het indienen van een onredelijk beklag".

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de dd. 25 Februari 1937 gedagteekende verklaring van den destijds bij het waldetachernent mariniers te Curaçao dienenden sergeant-majoor der mariniers W., stamboeknummer ...., houdende, dat hij zich wenscht te beklagen over de hem door den commandant van voornoemd detachement. den kapitein der mariniers J. J. A. Keuchenius, op 22 Februari 1937 opgelegde en op dien dag aangezegde straf van:

„14 dagen verzwaard arrest"

en over sub 2° van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„1°. als chef der equipage toegelaten dat de verantwoording van den wijntoko der onderofficieren niet op de juiste wijze geschiedde, zoodat bij den conirnandant de indruk werd gevestigd dat, in tegenstelling met de werkelijkheid, het gebruik van sterken drank bij de onderofficieren betrekkelijk gering was;

2". het gebruiken van sterken drank uit den wijntoko der onderofficieren in scheepstijd;

3°. getracht een mindere te beïnvloeden om terug te komen op een afgelegde, voor hem — ?V. — ongunstige verklaring, inzake een onderzoek naar aanleiding waarvan hij — W, — krijgstuchtelijk werd gestraft";

---

1) Zie aanteekening onder de beschikking.

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is gebleken, dat, toen klager als chef d'équipage dienst deed bij het waldetachement mariniers te Curaçao, in welke functie hij o.m. belast was met de contrôle op de verantwoording van den wijntoko der onderofficieren, welke hij voor ,,gezien" moest teekenen alvorens deze aan den commandant werd aangeboden, hij heeft goedgevonden, dat ten name van verschillende onderofficieren een lager bedrag aan schuld wegens verbruikte dranken werd geboekt dan door bedoelde onderofficieren in werkelijkheid verschuldigd was, hetgeen gebeuren lion door het verschil buiten de verantwoording om, rechtstreeks te innen en hiervan het meerdere verbruik via een afzonderlijke rekening aan den leverancier te betalen, waardoor bij de met het toezicht op den wijniolio belaste instantie de indruk werd gewekt, dat het gebruik van sterken drank betrekkelijk gering was, terwijl het in werkelijkheid veel grooter was;

dat klager, die krijgstuchtelijk gestraft was wegens het zich in beschonken toestand ophouden in de caritine, tot bewijs van welk feit o.m. diende eene verklaring van den sergeant der mariniers Karstanje, heeft getracht dien onderofficier terug te doen komen op de door hem voor zijn commandant en de militaire politie afgelegde verklaring, door bedoelden onderofficer te vragen of hij bij zijn verklaring bleef of niet, en op het bevestigend antwoord van dien getuige te zeggen, dat het dan hard tegen hard zou gaan, en vervolgens den sergeant der mariniers Bey heeft verzocht aan sergeant Karstanje te vragen zijn verklaring in te trekken, daar hij — klager — anders den commandant in kennis zou stellen met de hiervoren gememoreerde onregelmatigheden in het beheer van den wijntoko, waaraan o.m. genoemde sergeant Karstanje als wijntokochef der onderofficieren zich had schuldig gemaakt;

O. ten aanzien van de tot het vermelde in sub 2° der strafreden gevende feiten, dat verklaard is:

a. door den sergeant der mariniers Th. C. Karstanje, stbno. 3372:

dat het 2 à **3** maal per week voorkwam, dat tijdens werktijd voor 13h00 door klager één of twee borrels werden gedronken, waarvoor deze dan een geteekende bon in de ijskast neerlegde of later dit verbruik aan hem als wijntokochef mondeling mededeelde;

dat hij bovendien gczicn heeft, dat klager op zekeren dag in de morgenuren tijdens diensttijd in het onderofficicrsvcrblijf bij dc ijskast stond met de jeneverflesch in de eene en een glaasje, waaruit hij jenever dronk in de andere hand;

dat de marinier Wagt, die dienst deed als hofmeester bij de onderofficieren, hem als wijntokochef meermalen, onder opgave van het aantal, ten ± 13h00 rapporteerde, dat er borrels uit dc flcsch, die 's morgens geheel gevuld door Wagt in de ijskast werd gezet, mankeerden, zonder hierbij den naam te noemen van dengene, die deze

borrels had gebruikt, hoewel getuige begreep, dat dit den hofmeester bekend moest zijn;

dat het ook voorkwam, dat klager het aantal in diensttijd gebruikte borrels op den muur — bij de ijskast — aanteekende;

dat hij op een morgen toen hij vrij van dienst was, in scheepstijd ten huize van klager in het Waterfort is geweest, bij welke gelegenheid klager hem een borrel heeft aangeboden, hoewel hij — klager — toen zelf niets gebruikte;

b. door den sergeant der mariniers I. Bey, stbno. 2605:

dat hij meerdere malen in diensttijd, d.w.z. ten ongeveer 11h30 of 12h00, heeft gemerkt, dat klager naar jenever rook, hoewel hij niet met zekerheid kan verklaren of klager deze jenever uit den wijntoko der onderofficieren nam:

dat hij wel zeker weet, dat klager thuis wel eens in diensttijd een borrel gebruikte;

dat het wel eens voorkwam dat, wanneer de onderofficieren na diensttijd aan den tap kwainen, er uit de kruik een paar borrels ontbraken, waaraan door de onderofficieren geen verdere aandacht werd besteed, omdat zij dachten, dat de wijntokochef daar wel meer van zou weten;

c. door den sergeant der mariniers M. H. Godding, stbno. 2461:

dat hij met zekerheid kan verklaren, dat hem meerdere malen is opgevallen, dat klager in diensttijd naar jenever rook;

dat er onder de onderofficieren wel eens over gesproken is en zij het vermoeden hadden, dat klager de jenever in diensttijd uit den wijntoko onderofficieren nani, hoewel getuige dit zelf nooit gezien heeft;

dat het meerdere malen voorkwam, dat bij opening van den tap na vastwerken, er jenever uit de kruik ontbrak, waaraan door getuige geen verdere aandacht werd geschonken, aangezien hij vermoedde, dat dit een onderlinge afspraak was van klager met den wijntokochef;

d. door den marinier der 1e klasse R. J. Wagt, stbno. 2465:

dat hij van April—December 1936 dienstdoend hofmeester was bij de onderofficieren in het Waterfort te Curaçao, in welke functie hij 's morgens de jeneverflesch vulde, welke hij tegen 13h00 op tafel zette;

dat meerdere malen tegen 13h00 één of twee glazen aan den inhoud van de jeneverflesch ontbraken en dat hij meerdere malen heeft waargenomen, dat klager tusschen 10h00 en 11h00 op een eenigszins stiekeme manier één of twee horrels uit de jeneverflesch van den tap onderofficieren nam en het glaasje vervolgens eenigszins verborgen wegzette;

dat klager die horrels op den muur aanteekende en het verbruik 's middags na het sluiten van den tap opgaf aan den wijntokochef;

dat hij klager nooit jenever zag „drinken" daar hij meestal eerst binnen kwam op liet moment dat klager het glaasje wegzette;

dat getuige ria klager's vertrek onmiddellijk de jeneverflesch

controleerde, waaraan dan de inhoud van één of twee glaasjes ontbrak, hetgeen hij rapporteerde aan den wijntokochef;

dat hij de andere onderofficieren nooit in diensttijd jenever heeft zien gebruiken;

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert dat hij nooit in diensttijd sterken drank gebruikte, doch dit zoo nu en dan wel na vastwerken deed, waarvoor hij dan een bonnetje in de ijskast legde;

dat de 1e luitenant der mariniers van der Ende herhaaldelijk in scheepstijd in de ijskast keek en het van hem — klager — mitsdien wel erg dom zou zijn geweest om bonnetjes in die kast te leggen;

dat hij voorts ontkent, dat hij ooit in diensttijd naar gebruikten sterken drank rook, aangezien hij nooit sterken drank in diensttijd gebruikte en hij zich niet kan herinneren den sergeant Karstarije ooit in diensttijd te zijnen huize een borrel te hebben aangeboden;

O. ten aanzien van klager's verweer, dat aan diens ontkentenis, gesteld tegenover de stellige verklaringen van getuigen Karstanje en Wagt, welke getuigenissen eene bevestiging vinden in de verklaringen van getuigen Bey en Godding, geen waarde kan worden toegekend, terwijl geen reden aanwezig is om aan de waarheidsliefde van de diverse getuigen te twijfelen, zoodat liet door klager gevoerde verweer dient te worden verworpen;

O., dat dan ook als vaststaand kan worden aangenomen, dat klager verschillende malen in diensttijd sterken drank uit den wijntoko der onderofficieren gebruikte;

dat ook de andere feiten, in de strafreden vermeld sub 1° en 3°, over welke feiten klager zich niet heeft beklaagd, als vastslaand kunnen worden aangenomen;

dat klager terecht voor deze feiten krijgstuchtelijk werd gestraft;

dat de omschrijving der strafreden met juistheid het gebcurdc weergeeft en de opgelegde straf van 14 dagen verzwaard arrest, gelet op klager's rang, diens persoonlijkheid en positie als chef d'équipage, in verband met den grooten ernst der gepleegde feiten allerminst te zwaar voorkomt;

O., dat het beklag kennelijk tegen beter weten in is geschied en mitsdien als onredelijk dient te worden beschouwd, welk feit klager ernstig moet worden aangerekend in verband met zijn rang en met de omstandigheid, dat kort na elkaar, voor de tweede maal een door hem ingediend beklag over eene opgelegde krijgstuchtelijke straf als onredelijk moest worden aangemerkt;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Straft klager ter zake van: „Het indienen van een onredelijk beklag" met „zes dagen verzwaard arrest";

Bepaalt dat deze straf en strafreden in het strafregister en conduiteboekje van den gestrafte zullen worden ingeschreven, onder aanhaling van datum en nummer dezer beschikking;

Bepaalt voorts dat één afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUIJS.

De vorige straf, waarop in bovenstaande beschikking gedoeld wordt, was dezen onderofficier door denzelfden strafoplegger in dato 29 Januari 1937 opgelegd, en wel zes dagen verzwaard arrest (met waarneming van dienst) wegens: ,,in beschonken toestand zich in de cantine opgehouden''. Het naar aanleiding daarvan ingediende beklag werd bij beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord dd. 26 Juli 1937 ongegrond bevonden, waarbij tevens werd overwogen, dat het beklag op lichtvaardige wijze was ingediend, derhalve in strijd was met een goede krijgstucht en als onredelijk werd aangemerkt. Straf: 2 dagen verzwaard arrest wegens ,,het indienen van een onredelijk beklag''.

Verder werd in deze klachtbeschikking nog overwogen dat art. 9 W.K. ten aanzien van de straf van verzwaard arrest bepaalt, dat de militair, die te land verzwaard arrest ondergaat, niet is uitgesloten van het verrichten van dienst, weshalve de toevoeging ,,met waarneming van dienst'' bij de opgelegde straf onjuist is en daaruit moet komen te vervallen; dat deze wijziging der straf niet ten gunste van klager strekt.

Dadelijk na de beslissing op zijn tweede beklag is deze onderofficier uit den zeedienst ontslagen. Red. M.R.T.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 21 April 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

ART. 6 WACHTGELDBESLUIT BURGERLIJKE RIJKSAMBTENAREN.

Pensioen verleend aan een reserve-officier moet worden aangemerkt als inkomsten in verband met den arbeid, verricht als reserve-officier. Het woord „arbeid" dekt zeer wel een begrip dat zich ook uitstrekt tot het verrichten vnn die diensten, welke klager uit hoofde van een door hem — om welke edele motieven dan ook — aangegane verbintenis ten behoeve van de Nederlandsche weermacht, verplicht was te bewijzen.

Terecht is dus op klagers wachtgeld verleend als boekhouder bij de Universiteit te Utrecht, gekort het hem daarna als reserve-majoor toegekende pensioen ad f 1199 voor zoover dit meer bedroeg dan de toelage ad f 400 welke hij reeds als reserve-kapitein vóór zijne op-wachtgeld-stelling genoot. Daardoor komt i.c. het wachtgeld in zijn geheel te vervallen. Beroep ongegrond.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de vclgende uitspraak gegeven inzake:

J. L., wonende te Utrecht, klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. J. W. A. van Eykelenborg, advocaat te Utrecht, tegen:

den Minister van Binnenlandsche Zaken. verweerder, voor wicn ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. W. de Koning, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden:

Wat aangaat de feiten van het twistgeding-:

O. dat verweercler op 20 October 1937 aan klager onder meer heeft bericht, dat zijn pensioen als reserve-majoor ad f 1199.— per jaar, hetwelk hem met ingang van 1 Augustus 1937 is verleend, ten bedrage van f 799.-- per jaar in aanmerking komt voor verrekening met zijn wachtgeld en clit laatste met ingang van S Augustus 1937 tot „nihil" had moeten worden verminderd;

O. dat verweerder bij besluit van 11 Januari 1938 —

„Beschikkende op het bezwaarschrift van J. L., op wachtgeld gesteld boekhouder bij de Psychiatrisch-Neurologische Kliniek der

Rijksuniversiteit te Utrecht, tegen de omstandigheicl, dat het hem met ingang van 1 Augustus 1937 toegekend pensioen ad f 1199.— per jaar als reserve-kapitein (lees: reserve-majoor), voor de toepassing van artikel 6 van het wachtgeldbesluit is besclouwd als een inkomen uit of in verband met arbeid of bedrijf en, voor zoovcr het uitgaat boven de toelage ad f 400.— per jaar, welke de belanghebbende als reserve-kapitein reeds vóór den dag van het ontslag als boekhouder genoot, voor verrekening met het wachtgeld in aanmerking is genomen;

Gelet op het advies van de Commissie, bedoeld in artikel 12 van het Wachtgeldbrsluit, d.d. 6 Januari 1938;

O., dat met den inhoud van dat advies kan worden ingestemd;

Heeft goedgevonden:

Het bezwaar ongegrond te verklaren.";

O. dat Mr. J. W. A. van Eykclenborg voornormd, als gemachtigde van klager, tijdig van dit besluit in beroep is gekomen, bij klaagschrift op de daarin gestelde gronden concludeerende, dat het dezen Raad moge behagen, met vernietiging (kennelijk is bedoelcl: nietig-verklaring) van het gemelde besluit van verweerder, alsnog te beslissen, dat in het geheel geen verrekening van het door ondergeteekende (kennelijk is bedoeld: klager) thans genoten pensioen van f 1199.— met het hem toegekende wachtgeld zal plaats vinden, althans deze verrekening zal worden beperkt tot een bedrag van f 199.—;

0. dat Mr. W. de Koning voornoemd, als gemachtigde van verweerder, bij contra-memorie als zijn oordeel heeft uitgesproken, dat liet beroep ongegrond dient te worden verklaard;

In rechte:

O. dat door dezen Raad, die op grond van den inhoud der gedingstukken als vaststaande aanneemt, hetgeen ook tusschen partijen in confesso is, vóór alles een antwoord behoort te worden gegeven op de vraag, over welker beantwoording partijen zijn verdeeld, te weten: of verweerder terecht het aan klager met ingang van 1 Augustus toegekende pensioen ad f 1199.— per jaar als reserve-majoor voor de toepassing van artikel 6 van het Wachtgeldbesluit (Koninklijk Besluit van 3 Augustus 1922, Staatsblad No. 479, zooals dit nadien is gewijzigd) heeft beschouwd als een inkomen uit of in verband met arbeid of bedrijf en, voor zoover het uitgaat boven de toelage ad f 400.— per jaar, welke klager als reserve-kapitein reeds vóór den dag van zijn op-wachtgeld-stelling genoot, voor verrekening met liet wachtgeld in aanmerking heeft genomen;

O. dat naar het oordeel van dezen Raad het bovengenoemde pensioen moet worden aangemerkt als inkomsten, welke klager geniet in verband met den arbeid, door hem verricht als reserve-officier;

O. dat klager tegen deze zienswijze eenige bezwaren heeft ontwikkeld, welke echter niet als steekhoudend kunnen worden beschouwd;

dat zulks geldt voor zijn eerste bezwaar, dat n.l. de uitdrukking

,,in verband met", voorkomende in het eerste en het laatste lid van artikel 6 van het Wachtgeldbesluit, niet getrokken mag worden bij het daarachter staande woord ,,arbeid", doch slechts behoort bij de daaropvolgende woorden „of bedrijf", welke bewering grammaticaal echter ten eenen male onhoudbaar is;

dat klager er verder een bezwaar in ziet pensioen te beschouwen als een inkomst in verband met *arbeid,* daar pensioen slechts genoten wordt door hem, die en in zoover hij *geen arbeid* verricht, doch klager daarbij uit het oog schijnt te verliezen, dat pensioen niet genoten wordt door ieder, die niet arbeidt, maar — in de daarvoor in aanmerking komende gevallen — slechts door hem, die en voor zoover hij arbeid heeft verricht, weshalve het verband tusschen pensioen en arbeid — zij het dan ook, dat deze tot het verleden behoort — niet geloochend mag worden;

dat klager voorts, toegevende bij monde van zijn gemachtigde, dat te eng is zijn aanvankelijk aangehangen opvatting, dat onder ,,arbeid" slechts te verstaan zijn die werkzaamheden, welke haar oorsprong vinden in een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht, betoogd heeft, dat onder ,,arbeid" niet mogen worden begrepen de diensten, welke hij als reserve-officier aan Hare Majesteit de Koningin en aan zijn Vaderland bewezen heeft, doch naar het oordeel van dezen Raad het woord ,,arbeid" zeer wel een begrip dekt, dat zich ook uitstrekt tot het verrichten van die diensten, welke klager, uit hoofde van een door hem — om welke edele motieven dan ook — aangegane verbintenis ten behoeve van de Nederlandsche weermacht, verplicht was te bewijzen;

O. dat nu moet worden nagegaan, of het pensioen, beschouwd als in de tweede rechtsoverweging is vermeld, geheel of gedeeltelijk in aanmerking kan worden genomen voor de bereliening van dr vermindering van zijn wachtgeld;

O. dat de arbeid, in verband waarmede klager — gelijk boven overwogen — inliomsten is gaan genieten in den vorm van bovengrnormd pensioen, door dezen is ter hand genomen vóór den dag, waarop ontslag, ter zake waarvan het wachtgeld hem is verleend, hem is aangezegd — immers ook na klagers rangsvcrhooging is gebleven arbeid, voortvloeiende uit zijn verbintenis als reserve-officier, dus als lid van dat gedeelte van het reserve-personeel der landmacht, dat de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 blijkens artikel 1, sub 1°., tot één categorie brengt — en mitsdien slechts de toepasselijkheid van artikel 6, laatste lid, van het Wachtgeldbesluit onderzocht behoeft te worden:

O. dat klager ter zake van dien arbeid reeds vóór evenbedoelden dag inkomsten genoot, zoodat te beantwoorden is de vraag, of hij in verband met dien arbeid ,,meerdere inkomsten" op of na dien dag is gaan genieten;

O. dat die vraag bevestigend moet worden beantwoord, aangezien klager vóór dien dag f 400.— per jaar genoot en eenige jaren na dien dag, n.l. eerst sinds 1 Augustus 1937, f 1199.— per jaar is

gaan genieten, weshalve als „meerdere inkomsten", genoten na den dag, waarop ontslag, ter zake waarvan het wachtgeld hem is verleend, hem is aangezegd, en in verband staande met arbeid, ter hand genomen vóór dien dag, een bedrag van f 799.— per jaar moet worden beschouwd;

O. dat blijkens het bepaalde bij meergenoemd artikel 6, laatste lid, in fine, jo. het bepaalde bij liet eerste lid, sub *n,* van dat artikel, laatstgenoemd bedrag in mindering moet worden gebracht op klagers wachtgeld, dat minder bedroeg dan f 799.— per jaar cn dus terecht met ingang van 1 Augustus 1937 tot „nihil" is verminderd, nu geen enkel ander algemeen verbindend voorschrift zich tegen de daartoe strekkende beslissing van verweerder verzet, cn dezen Raad ook niet is gebleken — hetgeen klager trouwens niet heeft gesteld — dat verweerder bij het nemen van het aangevallen besluit vaii zijn bevoegdheid kennelijk ren ander gebruik heeft gemaakt dan tot íle doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat uit het vorenstaand(. tevens volgt, dat deze Raad zich niet vermag te vereenigen met de stellingen van klager, waarop zijn subsidiaire vordering steunt, zoodat zijn beroep ongegrond behoort te worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 Mei 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. G. A. M. Smeenk en W. H. van Basten Batenburg.

Ontslag uit den zeedienst van een marinier 1e klasse, met een ontslagbrief zonder de aanduiding „eervol" of „niet-eervol", wegens ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen.

De comnzissie van onderzoek, bedoeld in art. 22 Regi. rechtstoestand militairen xeemackf, benoemd door den oudst-aanwezend zeeofficier te Curaçao, was eenstemmig van oordeel daf klager ongeschikt is om in den zeedienst te worden gehandhaafd en gaf als haar advies, dat hij ter zake van „ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen," behoort te worden ontslagen.

De C.R. heeft geen reden, niettegenstaande klagers uiteenzettingen en ontkenning van hetgeen tegen hem is aangevoerd, te twijfelen aan de juistheid van de in dat advies gegeven feiten en oordeelvellingen en is dan ook van oordeel dat aan klnger terecht op den aangegeven grond ontslag is verleend. Beroep ongegrond.

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: W. R., wonende te Den Helder, klager, in persoon

ter openhal-e terechtzitting verschenen, tegen: *den Minister van Defensie,* verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: P. Smit, Officier van Administratic der 1c klasse bij de Koninklijke Marine, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat verweerder op 27 Januari 1938 heeft besloten den klager, toenmaals marinier der 1e klasse, met ingang van 18 Februari 1938 wegens ongeschiltheid om in de verkregen kwaliteit te dienen uit den zeedienst tc ontslaan met een ontslagbrief zonder de aanduiding ,,eervol" of .,niet-eervol";

O. dub de bovenbedoelde ontslagbrief d.d. 5 Februari 1938 aan den klager is uitgereikt;

O. dat klager van genoemd besluit tijdig bij dezen Raad is gekomen in beroep, op de bij beroepschrift aangevoerde gronden vorderende, dat zijn ontslag ongedaan wordt gemaakt;

O. dat de voornoemde gemachtigde van verweerder bij contramemorie heeft geconcludeerd tot ongegrond-verklaring van het beroep;

In rechte:

O. dat ingevolge art. 20, aanhef en sub b, van het vigeerend ,,Reglement rechtstoestand militairen zeemacht" een schepeling, als hoedanig klagcr was aan te merken. uit den zeedienst kan worden ontslagen ter zake van ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen, voorzoover niet toepasselijk is het bepaalde in art. 2, onder 2°., 3°. en 4°., ***a,*** der gewijzigde Pensioenwet voor de Zeemacht (*Stbl.* 1922 No. 65), hetwelk ten opzichte van klager niet het geval was, terwijl zoodanig ontslag aan een schepeling, als klager, blijkens art. 22, lid 1, van dat Reglement niet wordt gegeven dan na advies van een door den vlootvoogd c.q. door den commandant te benoemen commissie van onderzoek;

O. dat ten deze zoodanige Commissie is benoemd bij beschikking van den oudst-aanwezend zeeofficier te Curaçao d.d. 13 December 1937, No. 46 Geheim O.A.Z., welke comniissie blijkens haar advies van 21 December d.a.v. met algemeene stemmen van oordeel is, dat klager ongeschikt is om in den zeedienst te worden gehandhaafd en als haar eenstemmig advies heeft gegeven, dat klager behoort te worden ontslagen ter zake van ,,ongeschiktheid om in dc verkregen kwaliteit te dienen";

O. dat deze Raad geen reden heeft, niettegenstaande klagers uiteenzettingen en ontkenning van hetgeen tegen hem is aangevoerd, te twijfelen aan de juistheid van de in opgemeld advies gegeven feiten en oordeelvellingen en dan ook van oordeel is, dat verweerder bij zijn meerbedoeld besluit terecht aan klager, op grond van ongeschiktheid

om in de verkregen kwaliteit te dienen, ontslag uit den zeedienst heeft verleend;

O. dat derhalve, waar niet gebleken is, dat het ontslagbesluit feitelijk of rechtens met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift strijdt, noch ook dat verweerder ten deze van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, het onderhavige beroep ongegrond moet worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK

Gerechtshof te 's-Gravenhage. (Vierde Kamer).

Arrest van 16 Maart 1938.

President: Mr. D. Lodder.

Raden: Mrs. Th. L. van Rerckel en S. N. B. Halbertsma.

Advocaat-generaal: Mr. L. B. J. Vermeulen.

Raadsvrouw: Mej. Nr. Ragnhild Stapel.

Verdachte, dienstplichtig korporaal met groot verlof, had van zijn korporaalsveldjas de korporaalsonderscheidingsteekenen verwijderd en die jas met de onderscheidingsteekenen van sergeant erop, gedragen. Toen hij dit feit pleegde droeg verdachte een korporaalsveldjas, behoorende tot de uniform van het Nederlandsche leger en was dus militair volgens art. 60, 2° j°. art. 62, 4° W.v.M.S., zoodat de burgerrechter onbevoegd was van dit feit kennis te nemen. Veroordeelend vonnis van den Politierechter vernietigd.

HET GERECHTSHOF TE 'S-GRAVENHAGE (Vierde Kamer),

Recht doende in hooger beroep in strafzaken, heeft het navolgend arrest gewezen tusschen G. V., volgens zijne opgave oud 24 jaren, geboren te Rotterdam, wonende te 's-Gravenhage, van beroep reiziger, gedetineerd uit anderen hoofde, appellant van een vonnis, op den 13 December 1937 door den Politierechter bij de Arrondissements-Rechtbank ie 's-Gravenhage te zijnen laste gewezen [1]), verschijnende in persoon en bijgestaan door zijne raadsvrouwe, de Advocate Mejuffrouw Mr. Ragnhild Stapel, te 's-Gravenhage, en den Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhage, voor wien ten deze optreedt de Procureur-Generaal bij dit Gerechtshof, geïntimeerde,

alsniedc tusschen den Officier van Justitie bij de Arrondissements-Rechtbank te 's-Gravenhagc, appellant van voormeld vonnis, voor wien ten deze optreedt de Procureur-Generaal bij dit Gerechtshof, en G. V., voornoemd, geïntimeerde, verschijnende in persoon en bijgestaan als voormeld;

Gelet op het ter terechtzitting, zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep, gehouden onderzoek;

Gehoord den Advocaat-Generaal namens den Procureur-Generaal in zijne vordering, strekkende, dat het Hof hei vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en den Officier van Justitie niet-ontvankelijk zal verklaren in diens vordering;

---

1) Hierbij was de verdachte veroordeeld tot één maand gevangenisstraf, terwijl hij voor hetzelfde feit ook reeds disciplinair zou zijn gestraft. Dit laatste is ons niet geheel duidelijk. Red. M.R.T.

O., dat aan den verdachte bij de inleidende dagvaarding is te laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 2 October 1937 te Delft, in ieder geval in het Arrondissement 's-Gravenhage, opzettelijk op een korporaalsveldjas, behoorende tot de uniform der Infanterie van het Nederlandsche Leger, heeft gedragen, nadat verwijderd waren van die jas de korporaals-onderscheidingsteekenen, de onderscheidingsteekenen van sergeant van het Nederlandsche Leger (de sergeant-chevrons op de mouwen), zulks terwijl hij wist, dat hij dat ambt van sergeant niet bekleedde;

O. dat liet vonnis, waarvan beroep, zal behooren te worden vrrnietigd, omdat liet Hof zich daarmede niet vereenigt;

dat toch verdachte, volgens zijne opgaven ter terechtzitting gedaan, is en op 2 October 1937 was dienstplichtig-korporaal der lichting 1933, behoorende tot de 2e Compagnie, IIe Bataljon van het 14e Regirnent Infanterie, met groot verlof;

dat volgens artikel 76 van de Wet tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht en van de Wet op de Krijgstucht van 5 Juli 1921 (Staatsblad 841) de militaire Rechter kennis neemt van de strafbare feiten, begaan door militairen (behoudens dan de ten deze niet aanwezige uitzonderingen, bij de wet gemaakt);

dat volgens artikel 60, 2° van het Wetboek van Militair Strafrecht onder militairen mede worden verstaan de dieristplichtigen, zoo vaak en zoolang zij in werkelijken dienst zijn, terwijl volgens artikel 62 4° van dat Wetboek de dienstplichtige o.m. wordt geacht in werkelijken dienst te zijn, zoolang hij uniformkleeding draagt;

dat dus verdachte, die, toen hij het hem te laste gelegde en door hem toegegeven feit pleegde, een korporaalsveldjas, behoorende tot de uniform der Infanterie van het Nederlandsche Leger, droeg, was militair, zoodat de gewone burgerlijke rechter onbevoegcl was en is van het hem ten deze te laste gelegde, door hem als militair gepleegdc feit kennis te nemen;

Recht doende op het hooger beroep:

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

Verklaart, dat de Politierechter bij de Arrondissenient-Rechtbank te 's-Gravenhage onbevoegd was van liet verdachte te lasle gelegde feit kennis te nemen.

Gerechtshof te Arnhem. (Tweede Kamer).

Arrest van 1 December 1937

President: Mr. Dr. baron de Vos van Steenwijk.

Raadsheeren: Mrs. van der Flier en Suringar.

Koop van een dienstpnard door een officier. Het is daarbij een bestendig gebruikelijk beding dat de koopovereenkomst eerst tot stand

komt en perfect wordt nadat de Regiments-commandant van den betreffenden officier het paard heeft goedgekeurd.

Aan dit stilzwijgend beding is een paardenhandelaar, ook hij die niet als beroep en slechts voor een enkelen keer aan den handel in paarden met officieren deelneemt. gebonden, zelfs al zou hij daarmede niet bekend zijn.

In de zaak van: A., wonende te Tilburg aan de Jan Aartestraat, appellant, Proc. Mr. K. Kersemakers, tegen B., Eerste-Luitenant Paardenarts, wonende te Ede aan den Arnhemschen straatweg, geintimeerde, Proc. Mr. P. A. van Driest.

HET GERECHTSHOF TE ARNHEM (Tweede Kamer),

Gehoord partijen in haar conclusiën;

Gezien de stukken waaronder een expeditie van zijn op 16 Juli 1937 tusschen partijen gewezen arrest met de daarin vermelde expeditie van het vonnis waarvan beroep, alsmede expedities van de processenverbaal van de ingevolge zijn vermeld arrest gehouden getuigenverhooren;

Ten aanzien van de feiten:

O. dat het Hof overneemt hetgeen daaromtrent is overwogen in zijn opgemeld arrest, waarvan de beslissing luidt:

In conventie:

Alvorens ten principale te beslissen:

Laat geïntimeerde toe voor zooveel noodig gelast hem ambtshalve met getuigen te bewijzen, dat het een bestendig gebruikelijk beding is bij den aankoop van een dienstpaard door een officier van de landmacht dat de koopovereenkomst eerst tot stand komt en perfect wordt, nadat de Regiments-Commandant van den betreffenden officier het paard heeft goedgekeurd;

Bepaalt etc.;

Behoudt alle verdere beslissing voor;

In reconventie:

Behoudt alle beslissing voor tot de eindbeslissing in conventie;

In conventie en reconventie:

Verstaat dat hoogere voorziening tegen dit arrest niet dan tegelijk met het eindarrest zal kunnen worden ingesteld;

O. dat ingevolge dat arrest van de zijde van geïntimeerde zijn voorgebracht 6 getuigen, en van de zijde van appellant **3** getuigen, voor wier verklaringen wordt verwezen naar de daarvan opgemaakte processen-verbaal, en welker inhoud als hier geïnsereerd moet worden beschouwd;

O. dat vervolgens door elke partij nog een conclusie is genomen ter bespreking van de resultaten der gehouden verhooren, waarbij door appellant nog in het geding zijn gebracht, een verklaring van den Directeur der Ambachtsschool voor Tilburg en omstreken alsmede een

schrijven van de Amsterdamsche Rijtuig Mij. aan appellant's raadsman Mr. Eras;

Ten aanzien van het recht:

In conventie:

O. dat het Hof ook hier verwijst naar en overneemt hetgeen daaromtrent in zijn interlocutoir arrest is overwogen;

O. dat door de als getuige gehoorde officieren, zoowel in enquête als in contra-enquête gehoord, is verklaard, dat op één enkele uitzondering na, de door heil gedane aankoopen van dienstpaarden alsmede de door hen gedane verkoopen van dienstpaarden aan officieren hebben plaats gehad op militaire voorwaarden, d.w.z. onder voorbehoud van goedkeuring van het paard door den Regiments-Commandant van den kooper; dat in de meeste gevallen die voorwaarden uitdrukkelijk waren bedongen, maar ook vrijwel nooit door den verkooper daartegen bezwaar werd gemaakt; dat dan ook telkens als een paard door den Regiments-Conimaiidant des lioopers werd afgekeurd, dat paard zonder bezwaar door den verkooper werd teruggenomen; dat getuige Portheine, die de militaire voorwaarden dikwijls niet uitdrukkelijk bedong, verklaarde dat hem driemaal een paard door zijn Regimentscommandant werd afgekeurd, in alle welke gevallen die voorwaarden niet uitdrukkelijk waren bedongen, doch desniettemin telkens het paard zonder moeilijkheden werd teruggenomen;

O. dat de als getuige gehoorde paardenhandclaars Uijtendaal en van den Eijnden eveneens verklaard hebben dat zij altijd dienstpaarden aan officieren verkochten op militaire voorwaarden. dat die voorwaarden wel eens uitdrukkelijk bedongen werden, maar meestal niet. doch altijd stilzwijgend door hen geacht werden te gelden; dat zij dan ook uitdrukkelijk bedongen of niet, als een paard werd afgekeurd door den Regiments-Commandant, op mededeeling van den kooper dat paard steeds zonder aanmerking hebben teruggenomen;

O. dat, daarbij in aanmerking genomen dat, gelijk tusschen partijen vaststaat, krachtens het bekende, -– naar getuige Quadekker verklaarde, van ouds geldende — dienstvoorschrift, een als dienstpaard gekocht paard, dat niet door den Regiments-Commandant wordt goedgekeurd, voor den officier als zoodanig onbruikbaar en derhalve waardeloos is, het Hof op grond van voormelde verklaringen van oordeel is dat de militaire voorwaarden zijn te beschouwen als een bestendig gebruikelijk beding dat stilzwijgend in de koopovereenkomsten door officieren der landmacht betreffende dienstpaarden gesloten, is begrepen;

O. dat dit gebruik nog bevestigd wordt door het door appellant geproduceerde schrijven van de Amsterdamsche Rijtuig Maatschappij — volgens hem den grootsten paardenhandel drijvende van geheel Nederland — dat inhoudt dat die Maatschappij nooit anders dienstpaarden aan officieren wil leveren dan op voorwaarde van gocdkeuring, daar zij begrijpt dat de kooper niets heeft aan een paard dat niet goedgekeurd wordt;

O. dat wel is waar die Maatschappij in datzelfde schrijven te kennen geeft dat naar haar meening, als een paard niet gekocht is onder uitdrukkelijk voorbelioud van goedkeuring door den Commandant van den officier, deze niet gerechtigd is het paard aan verkooper terug te geven, doch deze meening, nog wel tegenovergesteld aan haar voormelde eigen practijk, voor liet ten deze te leveren bewijs niet van belang is, evenmin als de meening van de gehoorde getuigen, welke ook hun rang en functie in het leger moge zijn, zoo in ontkennenden als in bevestigeriden zin. daaraan toe- of afdoet:

O. dat getuige Le Heux uit eigen practijk een geval vermeldt waarin hij het beding niet uitdrukkelijk had gemaakt en hij zich, toen het paard werd afgekeurd door den Kegiments-Commandant, bij de weigering van den verkooper om het paard terug te nemen, heeft neergelegd, doch dat enkele geval aan de hierboven vastgestelde practijk niet afdoet en is terug te brengen tot minder juist inzicht van dien getuige in zijn rechten als kooper en de verplichtingen van den verkooper;

O. dat ook de omstandigheid, door dien getuige vermeld, dat paardenhandelaren wel reclame maken met hun bereidheid om op militaire voorwaarden te verkoopen, niet anders beteekent dan dat zij met die militaire voorwaarden genoegen nemen, en daarmede hoogstens aannemelijk gemaakt wordt dat niet alle paardenhandelaren op die condities verkoopen willen; dat dergelijke reclame echter slechts waarde kan hebben als men ervan uitgaat, dat officieren op militaire voorwaarden plegen te koopen, wat er dan weer op neerkomt dat die militaire voorwaarden bij het verkoopen van militaire dienstpaarden gebruikelijk zijn;

O. dat tegen liet bestaan van dit bestendig gebruikelijk beding niet pleit de door appellant naar voren gebrachte omstandigheid, dat de bij de Kon. Mil. Academie voor het onderwijs der cadetten in gebruik zijnde handboeken leeren dat militaire voorwaarden bij den aankoop van een dienstpaard uitdrukkelijk moeten bedongen worden en dat stilzwijgende condities niet in aanmerking komen, daar de ongenoemde schrijver van die handboeken niet heeft uit te maken wat in den paardenhandel gebruikelijk is, terwijl het bovendien nauwelijks voor tegenspraak vatbaar is dat het altijd veiliger is een uitdrukkelijk beding te maken dan het er op te laten aankomen, dat dit beding geacht zal worden stilzwijgend in de overeenkomst begrepen te zijn;

O. dat appellant verder nog ontkent dat hij paardenhandelaar is, en aanvoert dat hij slechts een paardenliefhebber is die zoo nu en dan eens een paard koopt en verkoopt en die slechts twee maal in zijn leven een paard aan een officier heeft verkocht, zoomede dat het onjuist is dat hij met eenig militair voorschrift op de hoogte zou zijn;

O. dat daargelaten dat meer dan één getuige heeft verklaard appellant sinds jaren als paardenhandelaar te hebben gekend, welk beroep ook niet onvereenigbaar is te achten met de betrekking van leeraar aan de ambachtsschool te Tilburg, en appellant in een in prima genomen akte van zich zelf spreekt als van een eerlijk koopman, ook hij, die niet als beroep en slechts voor een enkelen keer aan den handel

in paarden met officieren deelneemt, aan de daarbij geldende stilzwijgende bedingen gebonden is, zelfs al zou hij daarmede niet bekend zijn;

O. dat appellant ten slotte nog een beroep doet op het schrijven van geïntimeerde d.d. 21 December 1935 aan appellant, waarin geïntimeerde zich op het standpunt stelt, dat appellant alleen gelijk zal krijgen van den Rechter als zou blijken dat geïntimeerde de bepaling dat hij het paard alleen zou behouden wanneer de Regiments-Commandant het goedkeurde, er niet had bijgemaakt;

O. dat ook dit beroep niet opgaat omdat deze bijzondere meening van de tegenpartij zelve niet anders is op te vatten dan als een rechtsdwaling, welke aan haar werkelijke rechten geen afbreuk kan doen, terwijl in dat schrijven niet is te lezen dat geïntimeerde daarin van een beroep op de militaire voorwaarden als bestendig gebruikelijk beding heeft afstand gedaan:

O. dat derhalve het Hof van oordeel is, dat geïntimeerde het hem opgelegde bewijs heeft geleverd, en appellant ter ontzenuwing daarvan vruchteloos een beroep heeft gedaan op het daartoe door hem aangevoerde, zoodat mede op grond van en in verband met het bereids in 's Hofs interlocutoir arrest overwogene, het beroepen vonnis, zij het met wijziging en aanvulling van gronden, behoort te worden bekrachtigd;

In reconventie:

O. dat waar, gelijk in opgemeld arrest reeds werd overwogen, tegen de toewijzing dezer vordering geen afzonderlijke grieven zijn aangevoerd, dan alleen dat daaraan bij afwijzing der vordering in conventie alle grond zou komen te ontvallen, nu de in conventie gegeven beslissing wordt gehandhaafd, ook voor vernietiging der beslissing in reconventie geen termen bestaan, en ook deze kan worden bekrachtigd;

Op voorschreven gronden:

Recht doende in naam der Koningin, in hooger beroep!

Zoo in conventie als in reconventie:

Bekrachtigt het vonnis, waarvan beroep;

Veroordeelt appellant A. in de kosten van het geding in hooger beroep, aan zijde van geïntimeerde tot aan de uitspraak van dit arrest begroot op f 381,25 (drie honderd een en tachtig gulden en vijf en twintig cent).

Tot goed verstand van deze zaak geven wij hier een korte toelichting.

Gedaagde, B., kocht op 3 December 1935 voor f 600.— van Eischer, A., door tusschenkomst van diens zoon, een dienstpaard, volgens B. — doch door A. ontkend — op militaire voorwaarden, d.w.z. dat de koop eerst tot stand kwam nadat — overeenkomstig de bestaande voorschriften (Art. 286 Reglt. Inw.dienst Kon. Landmacht, Deel I).)— B.'s Regiments-Commandant liet paard had goedgekeurd. Het paard werd echter afgekeurd van welke afkeuring B. aan A. op 16 Decem-

ber 1935 bericht zond met de mededeeling dat de koop nu niet tot stand was gekomen en hij het paard aan A. zou terug zenden. Deze weigerde evenwel om het paard in ontvangst te nemen en eischte betaling van de koopsom. Toen nu B. aan dien eisch niet wilde voldoen, deed A. hern dagvaarden voor de Rechtbank te Arnhem, daarbij vorderende veroordeeling van B. tot betaling van f 600.— plus rente.

B. van zijn kant stelde in reconventie, als tegeneisch, betaling door A. van de kosten door hem, B,, gemaakt voor de voeding en verzorging van het paard, van af 17 December 1935, ad f 0,90 per dag.

De Rechtbank stelde bij vonnis van 22 October B. volkomen in liet gelijk. De eisch van A. werd ontzegd, die van B. toegewezen, terwijl A. ook in de proceskosten werd veroordeeld, een en ander ofschoon overwogen werd, dat B. bij het aangaan van de overeenkomst *zelve* geen voorwaarde had gesteld.

Van dit vonnis teekende A. hooger beroep aan.

Het Gerechtshof te Arnhem, enkele door appellant tegen het vonnis der Rechtbank aangevoerde grieven gegrond oordeelende, wees in dato 16 Juni 1937 een interlocutoir (tusschen) arrest, waarbij B. werd toegelaten met getuigen te bewijzen, dat het een bestendig gebruikelijk beding is bij aankoop van een dienstpaard door een officier, dat de lroopovereerikoinst eerst tot stand komt en perfect wordt, nadat zijn Regiments-Commandant het paard heeft goedgekeurd.

Blijkens het hierboven opgenomen eindarrest van 1 December 1937 oordeelde het Gerechtshof dit bewijs geleverd, met het gevolg dat het vonnis der Rechtbank bekrachtigd werd. Aan evengenoemd stilzwijgend beding was A. als paardenhandelaar gebonden, zelfs al zou hij daarmede niet bekend zijn, overwoog het Hof.

In deze zaak is als advocaat-procureur voor B. opgetreden de kapitein- (thans dirigeerend) paardenarts, Mr. P. A. van Driest, die zoo vriendelijk was ons op ons verzoek een afschrift van het arrest van het Hof toe te zenden, waarvoor wij hem hier gaarne onzen dank hetuigen. Terecht vond Mr. van Driest deze procedure interessant en hij maakte daarbij de typisch-juiste opmerking dat zij in zijn lijn lag: paard, militair en recht. Red. M.E.T.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de landmacht.

Ministerieele beschikking van 28 Mei ***1938,*** *IIde Afd.* ***B.****, nr. 24.*

(Zie ook L.O. 1936, nr. ***269.)*** [1])

Legerorders 1938, Nr. 162.

In de eerste alinea van L.O. 1936, nr. 269 [1]), regel 8 v.b.: „*Zwolle* tot het garnizoen *Deventer*" doorslaan.

Strafbevoegdheid.

Ministerieele kennisgeving van 17 Juni 1938, IIde Afd. ***B.****, nr.* ***31.***

Legerorders 1938, Nr. 181.

Rij Koninklijk besluit van 11 Juni 1938, nr. 40, is bepaald, dat onder de formaties. bedoeld in art. 39, eerste lid, sub 3°. der Wet op de krijgstucht, wordt gerekend *het Bataljon geneeskundige troepen.*

Ministerieele beschikking van 19 Juli ***1938,*** *IIde Afd.* ***B.****, nr.* ***150.***

Legerorders 1938. Nr. 230.

Bij Koninklijk besluit van 21 Juni 1938, nr. 32. is bepaald. dat onder de formaties, bedoeld in art. 39, sub 3°, der Wet op de krijgstucht, wordt gerekend *het militair personeel, gesteld onder de bevelen van een territoriale-bevelhebber.*

Staatsblad
No. ***981.***

BESLUIT van 19 Mei ***1938,*** *houdende aanwijzing van een tot straffen bevoegden meerdere, bij wien in detachement naar* Nederland *terugkeerende militairen van of gedetacheerd bij het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger of de troepen in* Suriname *en* Curaçao *hun beklag kunnen doen tegen hun door den detachementscommandant of diens vervanger opgelegde krijgstuchtelijke straffen.* [2])

---

[1]) M.R.T. XXXII, blz. 325. Red. M.R.T.
[2]) Verg. M.R.T. XXIV, blz. 427; 435-439. Red. M.R.T.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS. KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onzen Minister van Koloniën van 12 Mei 1938, Commissariaat voor Indische Zaken, Afdeeling C, no. 12;

Overwegende, dat de commandanten van detachementen naar Nederland terugkeerende militairen van of gedetacheerd bij Ons Nederlandsch-Indisch Leger of de troepen in Suriname en Curaçao niet zijn gesteld onder het rechtstreeksch bevel van een tot straffen bevoegden meerdere, als bedoeld in artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht (Nederlandsch Staatsblad 1903, no. 112);

Hebben gocdgcvondcn en verstaan:

Voor de behandeling van een beklag van in detachement naar Nederland terugkeerende militairen van of gedetacheerd bij Ons Nederlandsch-Indisch Leger of de troepen in Suriname en Curaçao tegen hun door den detachementscommandant of diens vervanger opgelegde krijgstuchtelijke straffen aan te wijzen den Commandant van de Koloniale Reserve te Nijmegen of diens vervanger, òf, in geval deze jonger in rang of bij denzelfden rang jonger in ancienniteit is dan de strafoplegger, den oudsten van de met verlof in Nederland, dan wel in Europa aanwczigc officieren van de wapens der Infanterie of Artillerie van genoemd leger.

Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het Staatsblad zal worden geplaatst.

Het Loo, den 19den Mei 1938.

WILHELMINA.

De Minister van Koloniën,
CH. WELTER.

Uitgegeven den *derden* Juni 1938.

De Minister van Justitie,
C. GOSELING.

Verboden geschriften.

Ministerieele beschikking van 8 Juli 1938, IIde Afd. B, nr. 150.
(Zie ook L.O. 1931, nr. 225 0.) [1])

Legerorders 1938, nr. 212 O.

Aan de Bijlage van L.O. 1931, nr. 225 *O*, wordt onder *„I. Binnenlandsche geschriften"* toegevoegd:

65	Arbeidersjeugd, orgaan van de Leninistische Jeugdgarde.	maandelijks.

[1]) M.R.T. XXVII, 289. Zie verder laatstelijk M.R.T. XXXIII, 665.
Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Bij K.B. van 30 Juni 1938, No. 130, zijn:

1. de Reserve-Luitenant-Generaal der Artillerie J. VAN ANDEL;
2. de Adjudant in Buitengewonen Dienst van Hare Majesteit de Koningin, de Kolonel A. R. VAN DEN BENT, Commandant van de Brigade Grenadiers en Jagers (Ie Infanterie-Brigade), (thans Generaal-Majoor, Commandant der IVe Divisie);
3. de Kolonel Mr. Dr. J. S. BARBAS, Commanclant der IIe Infanterie-Brigade,

aangewezen tot Raad in het Hoog Militair Gerechtshof, als bedoeld in het eerste lid van artikel 28 van 's Hofs Provisioneele Instructie.

In een op 12 Juli j.l. speciaal daartoe gehouden openbare zitting van het Hof zijn de benoemde Raden (plaatsvervangende-Leden) als zoodanig beëedigd en geïnstalleerd.

Nadat de President, Mr. E. JELLINGHAUS, de openbare zitting had geopend, verleende hij het woord aan den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, Mr. A. BRANTS, die requireerde, dat voorlezing zou worden gedaan van het Koninklijk besluit der benoeming, dat tot de beëediging zou worden overgegaan en dat hem acte van zijn requisitoir zou worden verleend. Deze acte verleend zijnde, las de fungeerend-Griffier, de Kapitein A. SPRUIJT, het Koninklijk besluit en het formulier van den voorgeschreven eed voor, waarop alle benoemden den eed hebben afgelegd.

Vervolgens richtte de President zich tot de beëedigden en wenschte hun geluk met hunne benoeming, waarmede Z.H.E.G. ook het Hof geluk wenschte.

Voorts sprak de President enkele woorden tot het mede aanwezige plaatsvervangend-Lid, den gep. Luitenant-Generaal der Artillerie E. A. D. E. CARP, die om gezondheidsredenen aan Hare Majesteit de Koningin eervol ontslag heeft gevraagd. De President dankte den Generaal voor de bereidwilligheid, waarmede Z.E. zich steeds, wanneer dit noodig was, bereid had verklaard aan de werkzaamheden van het Hof deel te nemen, en voor het vele verrichte werk, en wenschte den Generaal voor diens verdere levensjaren alle goeds toe.

Ten slotte sprak ook de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht enkele woorden van afscheid tot den Generaal CARP en memoreerde in het bijzonder de aangename verhouding, welke steeds tusschen den Generaal en het Parket had bestaan.

Daarna sloot de President de zitting.

Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Beklag over eene opgelegde straf en over eene vermeend onbillijke behandeling.

Op bladz. 131 en vlgg. van deze aflevering vindt men opgenomen een drietal beschikkingen van den Commandant der Marine te Willemsoord op beklag naar aanleiding van eene krijgstuchtelijkr bestraffing en achter elk daarvan tevens eene daarmede parallel loopende beschikking naar aanleiding van beklag over eene vermeend onbillijke behandeling. Reeds de enkele lezing doet zien dat de feiten waarop laatstgenoemd beklag betrekking heeft, in direct verband staan met het gebeurde ter zake waarvan de klagers gestraft waren, terwijl dat beklag in alle drie gevallen wercl ingediend vóórdat nog de hoogere autoriteit op het beklag ter zake van de straf beslist had. De twee mariniers dienden hun ***beide*** beklagen op denzelfden dag in, de sergeant-telegrafist resp. op 4 Augustus en 31 October 1936.

De vraag mag gesteld worden of in gevallen als hier bedoeld, aan de in art. 9 (4) Reglement Krijgstucht den militair toegekende bevoegdheid om over een van zijn meerdere ondervonden vermeend krenkende of onbillijke behandeling zijn beklag te doen, niet eene te ruime toepassing is gegeven. Al wat de klagers bij dit beklag naar voren hebben gebracht, kon evengoed bij het onderzoek van het strafbeklag door hen worden aangevoerd en voor een groot gedeelte ***is*** dat ook werkelijk geschied. Op zijn minst genomen hadden de klagers zeker de beslissing op hun strafbeklag eerst behoorlijk moeten afwachten.

Kaar onze meening ware het juister om in dergelijke gevallen een beklag wegens vermeend onbillijke behandeling als zoodanig niet te aanvaarden, doch den klager daarvoor te verwijzen naar het onderzoek van zijn strafbeklag, waarbij hij alles kan verklaren (of had kunnen verklaren) wat in zijn belang kan strekken en hij daaronder ook op die feiten kan wijzen, waardoor hij zich onbillijk of krenkend behandeld oordeelt, hetgeen dan zeker c.q. bij de beslissing op zijn strafbeklag in aanmerking kan en zal worden genomen. Een tweezijdig beklag, ***eenzelfde aangelegenheid*** *betreffende*, moet — een hooge uitzondering misschien daargelaten — niet geoorloofd zijn, te meer omdat het bijna altijd — de gevallen zijn gelukkig vrij zeldzaam — ren bewijs geeft van een uit militair oogpunt zeer bedenkelijke mentaliteit. De drijfveer is dan ontevredenheid over de strafoplegging of over een door den meerdere getroffen maatregel en de bedoeling om, als ren soort wraakneming, langs den weg van beklag dien

meerdere onaangenaam te zijn en last te bezorgen. [1]) Dit komt wel zeer duidelijk uit in het geval van den sergeant-telegrafist. De sub 3°. en 4°. aangevoerde grieven bleken ongegrond, die sub 2°. zelfs niet-ontvankelijk. De laatste was dan ook wel zeer gezocht. Wie krijgt het nu *te* ***goeder*** trouw: in zijn hoofd om zich wegens onbillijke behandeling over zijn meerdere te beklagrn omdat deze hem een straf aanzegde, terwijl hij, klager, in burgerkleeding was? Ons inziens is deze klager er zeer goed afgeliomen, dat hem ook wegens dit ongegrond beklag (op drie punten) niet een disciplinaire straf is opgelegd. [2])

Dat hem een straf was aangezegd zonder mededeeling van de strafreden (punt 1°.) was natuurlijk onjuist. Dit kon een reden zijn voor een beklag over die *straf*. Bij het onderzoek en de beslissing op dàt beklag had die fout dan in het reine gebracht Bunnen worden. Uit de beschikkingen blijkt niet wanneer de strafreden ten slotte aan klager wel is bekend gesteld. Wat er van zij, door deze gemakkelijk te redresseeren vergissing — de gestrafte had immers eenvoudig de reden voor zijne bestraffing kunnen vragen — als eene onbillijke behandeling te beschouwen, wordt aan clit laatste begrip toch wel een zeer extensieve uitlegging gegeven. [3])

Eindelijk trekt het nog de aanclacht dat die zoogenaamd onbillijke behandeling den klager op 31 Juli is aangedaan en hij daarover eerst drie maanden later ziin beklag indient Het is waar. voor dit beklag is — ten onrechte — een termijn niet gesteld, doch een zóó lang tijdsverloop werpt op de redelijkheid van de gronden voor het beklag toch wel een eigenaardig licht, daargelaten nog de bemoeilijking van het onderzoek. [4])

---

r

Tot straffen bevoegde meerdere.

In art. 138, 6e lid van het Reglement op den Inwendigen Dienst der Kon. Landmacht, Deel A., is bepaald:

„Ieder. die aan een mindere een straf heeft opgelegd, is verplicht

---

1) Zoo herinneren wij ons ook een geval, dat een onderofficier wien nog maar een rapport was aangezegd, *dadelijk* daarop zijn beklag deed over het optreden van den meerdere, blijkbaar met de bedoeling dien meerdere te t effen en, door hem vóór te zijn, tegelijkertijd zelf bij de behandeling van het rapport in gunstiger conditie te komen. Die opzet is toen mislukt.

2) Men vergelijke de jurisprudentie vermeld bij art. **30** R.K. in „De praktijk van het militaire tuchtrecht"; verder ook nog M.R.T. XX, 543 en XXX, **591.**

3) Voor het Indisch leger is bepaald dat de klacht „slechts een verweer niag zijn". Zie M.R.T. XXXIII, **137.**

4) Zie van der Hoeven III blz. **385.**

Aanvulling van het R.K., evenals van het K.B. ter uitvoering van art. 71 W.K. ware wel gewenscht.

Tevens zou dan ook een bepaling opgenomen kunnen worden waarbij een tweezijdig beklag als bovenbedoeld uitdrukkelijk wordt uitgesloten.

daarvan zoo spoedig mogelijk, uiterlijk den eerstvolgenden werkdag, mededeeling te doen aan zijn naasthoogeren, tot straffen bevoegden meerdere."

Te Amsterdam bevindt zich een garnizoensdetachement — niet zijndc een trocpenafdecling als bedoeld in art. 42, 1° W.K. — onder bevel van een kapitein die op zijn beurt weer staat onder de bevelen van den garnizoenscommandant aldaar (Boekwerk no. 82, „Vredesorganisatie 1933", blz. 194). Het vaste personeel van dat detachement behoort tot het 7de Regiment infanterie te Harderwijk.

Van door hem opgelegde straffen geeft de detachementscommandant nu, ter voldoening aan bovengenoemd art. 138, kennis aan den garnizoenscommandant, terwijl bij afwezigheid van den hoofdofficier-garnizoenscommandant, de kapitein-detachementscommandant als waarnemend garnizoenscommandant optreedt. Aan wien moet de detachementscommandant nu kennis geven van straffen door hem in die functie opgelegd ten tijde dat hij tevens waarnemend garnizoenscommandant is?

Deze vraag heeft tot verschil van mecning aanleiding gegeven. De praktijk was dat alsdan de mededeeling werd gedaan aan den bevelhebber in dc IVe militaire afdeeling te Amersfoort onder wiens bevelen de garnizoenscommandnnt te Amsterdam voor garnizoensaangelegenheden is gesteld. Anderzijds vermeende men, dat dit onjuist is. Immers, niet de kapitein A. doet mededeeling aan den hoofdofficier B., den gewonen garnizoenscommandant, doch de detachementscommandant doet dit aan den meerdere onder wiens bevelen hij staat, dat is den garnizoenscommandant. Dat dit nu tijdelijk ook toevallig de kapitein A. is, doet niet ter zake.

Wij zijn het met deze laatste opvatting geheel eens. Dergelijke gevallen doen zich in de militaire organisatie trouwens bij herhaling voor, bijv. als een kapitein-compagniescommandant een straf oplegt en de mededeeling hiervan wordt den volgenden dag gedaan aan dienzelfden kapitein, tijdelijk de functie van bataljonscommandant vervullende [1]).

Beide functies moeten afgescheiclen van elkaar worden gehouden. Het kan zich zelfs voordoen dat een dergelijke toestand niet slechts tijdelijk maar van blijvenden aard is; zoo is, om slechts één voorbeeld te noemen de commandant der maritieme middelen te Vlissingen tevens commandant van het wachtschip aldaar. [2])

Hierbij moet intusschen eene restrictie worden gesteld. Hoe gescheiden de functies ook gehouden moeten worden, nooit zal daaruit mogen worden afgeleid dat de waarnemer van een hoogere functie,

---

[1]) In het onderhavige geval rijst ook nog de vraag of de bevelhebber in de militaire afdeeling wel de tot straffen bevoegde meerdere zou zijn. Wij komen daarop terug.

[2]) Zoo herinneren wij ons als aardigheid, maar tevens als bewijs hoe de twee functies door één persoon bekleed, gescheiden van elkaar gedacht moeten worden, dat een stationscommandant in Indië, tevens commandant van een tot zijn station behoorend schip, vertelde dat hij zich zelf een schriftelijk standje had moeten geven.

in ons geval dus de detachementscommandant-garnizoenscommandant, nu ook zou kunnen optreden als beklagrechter (art. 61 W.K.) bij beklag over eene door hem als detachementscommandant opgelegde krijgstuchtelijke straf. Het beklagrecht zou anders wel volkomen illusoir worden. In zoo'n geval zal dus het onderzoek van het beklag een korten tijd moeten worden uitgesteld totdat de werkelijke garnizoenscommandant weder aanwezig is, of wel zal dit door een andere hoogere autoriteit ter hand moeten worden genomen. Als een voorbeeld uit de praktijk verwijzen wij naar de beschikking van den commandant der politietroepen van 1936, M.R.T. XXXII, 404. Uit de beschikking van het H.M.G. van 31 Mei 1935, M.R.T. XXXI, 151 blijkt van een tweezijdige vervanging, één naar boven en één naar beneden, n.l. de regimentscommandant vervangende den hoofdinstructeur en de oudste luitenant waarnemend batterijcommandant.

Keeren wij nu weder terug tot art. 138 R.I.D.K.L. Zulks naar aanleiding van eene ons van zeer geachte zijde gemaakte opmerking, dat het eigenlijk heelemaal niet juist is dat de bovengenoemde mededeeling werd gedaan aan den garnizoenscommandant te Amsterdam; zij zou moeten geschieden aan den commandant van 7 R.I. te Harderwijk. Dan zou ook de bedoeling van het voorschrift beter tot haar recht komen.

Het voorschrift houdt rechtstreeks verband met art. 50 j° 70 W.K. [1]) Nu is het mogelijk dat de R.C. beter dan de G.C. in staat is om te beoordeelen of de strafoplegger „een rechtvaardig, verstandig en gepast gebruik" heeft gemaakt van zijne strafbevoegdheid, of er dus al of niet reden bestaat om in te grijpen. Maar dat neemt niet weg dat wij de praktijk te Amsterdam *in* xoover formeel toch niet in strijd achten met art. 138. Dit eischt „zijn naasthoogeren tot straffen bevoegden meerdere"; nu de detachementscommandant uitdrukkelijk is gesteld onder de bevelen van den garnizoenscommandant en deze laatste tevens tot straffen bevoegde meerdere is — dit laatste, op grond van art. 42, 3° W.K. zeker ten aanzien van den detachementscommandant zelven — schijnt wel aan alle eischen van art. 138 te zijn voldaan.

Eene tegenwerping verwachten wij en wel deze, dat noodzakelijk is dat ook de militairen van het detachement onder de strafbevoegdheid van den garn.commandant moeten vallen en dat *dit* niet het geval is. Dit laatste moeten wij toegeven. De G.C. kan als zoodanig zijne strafbevoegdheid alléén putten uit art. 42; ook staan die militairen — met uitzondering dan van den commandant — niet onder zijne bevelen, hetgeen trouwens door art. 42 niet wordt geëischt. Uit het feit dat de det.-commandant zelf onder de bevelen van den G.C.

---

[1]) Zie ook de Min. besch. van 26 Sept. 1933 M.R.T. XXIX, blz. 302. Bij waarneming van een hoogere functie door den strafoplegger, als in den aanvang van dit opstel behandeld, kan dit verband wel eens in het gedrang komen. Bij de zeemacht en bij het Indisch Ieger kent men een overeenkomstig voorschrift niet. Zie M.R.T. XXXIII, 128-129.

staat, volgt toch niet dat dit ook het geval is met de ondergeschikte militairen van het detachement. [1]) Hetgeen bevestiging vindt bij eene vergelijking bijv. met de Instructie voor de brigade-commandanten; deze heeft alle troepen van de brigade onder zijne bevelen. [2]) Een dergelijke bepaling bestaat niet ten aanzien van de garnizoenscommandanten.

In de W.K. waarbij zooals gezegd art. 138 R.I.D. aansluit, treffen wij bij herhaling uitdrukkingen aan als „een (anderen) tot straffen bevoegden ineerdere" (artt. 46 en 65); „den tot straffen bevoegden commandeerenden officier" (art. 58); „den tot straffen bevoegden meerdere" (art. 2); „den tot straffen bevoegden meerdere oncler wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger gesteld is" (art. 61). Evenzoo ook art. 1 van de beklagregeling over een gegeven order; verder R.K. art. 9.

Art. 138 R.I.D. vertoont een kleine nuance; het zegt n.l. „*zijn* naasthoogeren. tot straffen bevoegden meerdere". Of dit verschil met een bepaalde bedoeling is gemaakt, weten wij niet. Om verwarring te vermijden zou een met de W.K. overeenkomende terminologie wenschelijk zijn geweest.

Tegenover wien moet die strafbevoegdheid nu bestaan? Voor artt. 46 en 65 W.K. schijnt het voldoende dat zij in het algemeen aanwezig is zonder eenig verband met den strafoplegger of den gestrafte. En zoo is ook de praktijk. Zie bijv. laatstelijk de beschikking van het H.M.G. van N.I. van 22 Dec. 1937, M.R.T. XXXIII, 711.

Wat art. 61 W.K. betreft — en hetzelfde geldt m.m. voor art. 138 R.I.D. j° art. 50 W.K. — zou men meenen dat er strafbevoegdheid van den meerdere behoort te bestaan *tegenover den gestrafte*. Immers het kan voorkomen dat de meerdere die op het beklag moet beslissen, aan klager een andere straf wil opleggen of dat hij hem wegens onredelijk beklag wenscht te corrigeeren. En hoe zou hij dat mogen doen als hij strafbevoegdheid tegenover dien klager niet heeft? De praktijk is intusschen anders. Art. 61 opent ook de mogelijkheid om beklag te doen bij den tot straffen hevoegden mecrderc „die door Ons of door Onzen Minister van Defensie is aangewezen". En nu is liet bij herhaling voorgekomen dat door den Minister aangewezen

---

[1]) In de Mem. v. Toel. op art. 41 W.K. (v. d. Hoeven III, 306) lezen wij: „Onder de hier gebezigde uitdrukkingen (n.l. elken hoofdofficier der landmacht) is de garnizcens- of plaatselijke kommandant niet begrepen. De militairen van het garnizoen staan in den regel niet onder zijne bevelen. Hij kan alleen vorderen, dat zij door de kommandeerende officieren voor de door hem noodig geachte garnizoencdiensten worden aangewezen. Zijne bevoegdheid om krijgstuchtelijke straffen op te leggen is in artikel 42 afzonderlijk geregeld."

Anders, naar het schijnt, de opvatting van J. M. Tinga, M.R.T. XXXIII, 674, waar hij zegt: „Hieruit volgt dat de tactische bevelhebber de tot straffen bevoegde meerdere is van die commandanten en uiteraard ook (wij cursiveeren) van de overige opvarenden van de onder zijn tactisch bevel staande schepen."

[2]) Zie Boekwerk „Vredesinstructiën", blz. 49 en 53. Evenzoo ook de divisie-commandanten; blz. 43.

is — en dan ad hoc — een officier die noch tegenover den klager, noch tegenover den strafoplegger eenigerlei strafbevoegdheid bezat, ja zelfs die bevoegdheid tegenover niemand had. [1]) Het H.M.G. heeft een dergelijke aanwijzing implicite gesanctionneerd bij zijne beschikking van 17 Nov. 1933, M.R.T. XXIX. 455. Op gelijke wijze is bij Kon. besluit van 5 Dec. 1928, M.R.T. XXIV, 427 [2]) voor beslissing op beklag over straffen opgelegd door den commandant van de koloniale reserve o.a., aangewezen de oudste van de rnet verlof in Nederland, dan wel in Europa, aanwezige officieren van dc wapens der Infanterie of Artillerie van genoemd (d.i. het Ned.-Indische) leger. [3]) Dat dit alles voor het aangezicht van den wetgever te verantwoorden is, zouden wij niet gaarne durven te zeggen.

Wij resumeeren: De mededeeling bedoeld in art. 138, Ge lid R.I.D. wordt i.c., formeel. terecht gedaan door den det.-coinmandant aan den sarn.-coinmandant. De bedoeling van die mededeeling (art. 50 W.K.) gaat echter grootendeels verloren omdat zij voor den G.C. weinig waarde heeft, nu hij strafbevoegdheid tegenover den gestrafte mist. Heter zou het daarom zijn indien die mededeeling gezonden werd aan den commandant 7 R.I. die volledige bevoegdheid tot ingrijpen heeft. Een practisehe oplossing zou zijn dat de mededeeling met goedvinden van den G.C. werd toegezonden aan den R.C., of, beter nog, dat hij — G.C. — zelf na ontvangst van de mededeeling, haar, c.q. vergezeld van zijne opmerkingen, aan den R.C. doorzond. Een Blein afstandsbezwaar is alleen, dat deze laatste pas mag ingrijpen nadat hij den strafoplegger en den gestrafte heeft gehoord.

Tot dringende maatregelen, bijv. schorsing van de straf, blijft de garnizoenscommandant, naast den strafoplegger zelven, steeds bevoegd.

Ten slotte nog een enkel woord over den bevelhebber in de militaire afdeeling die de garnizoenscommandanten in zijn ressort. althans voor bepaalde aangelegenheden, onder zijn bevelen heeft, en dc detacliementscommandanten. in zoover. alleen in plaatsen waar geen garnizoenscommandant gevestigd is. Dit schijnt, ni fallor, de bedoeling te zijn van art. 2, 2° der Instructie voor de bevelhebbers in de militaire afdeelingen. („Vredesinstructiën", blz. 178).

Uit het hier boven betoogde vloeit dan dadelijk voort dat de bevelhebber in de militaire afdeeling in normale omstandigheden o.i. tuchtrechtelijk geenerlei bemoeiing heeft met het garnizoensdetachement te Amsterdam. Hij bezit strafbevoegdheid noch ten aanzien van den commandant, noch ten aanzien van het personeel van dat detachement. Zijne strafbevoegclheid zou hij moeten ontleenen aan art. 39, 1° W.K. hetwelk echter eischt dat de militairen onder zijne bevelen staan en dat is hier niet het geval. [4])

---

[1]) Zie bijv. M.R.T. XXVI, 168; XXIX, 148, met onderschrift Red.
[2]) Zie evenzoo K.B. van 19 Mei 1938, Stbl. No. 981. Hiervóór blz. 67.
[3]) Zie ook M.R.T. XXIV, blz. 433-439.
[4]) Verg. „De praktijk van het militaire tuchtrecht", Aant. 8 en 9 op art. 42 W.K.

Aanhouding van dienstplichtigen met groot verlof wegens een misdrijf gepleegd tijdens verblijf in werkelijken dienst.

Enkele jaren geleden. in 1933, deed zich een geval voor dat door de militaire politie gezocht werd naar een groot-verlofganger verdacht van diefstal van een rijwiel gepleegd ten tijde dat hij nog in werkclijkcn dienst was. Vreezende dat de politie den verdachte bij arrestatie niet langer dan zes uren zou kunnen vasthouden vroeg diens korpscommandant aan den Minister van Defensie machtiging om den man in werkelijlren dienst te roepen.

De toenmalige Minister antwoordde dat de meening dat deze man bij arrestatie niet langer dan zes uren zou kunnen worden vastgehouden, niet juist was. Ten Departemente was men namelijk van oordeel dat, zoodra deze verdachte door de militaire politie gearresteerd was, het „onderzoek" tegen hem een aanvang had genomen en hij dus op grond van art. 62, 3° W.v.M.S. geacht moest worden in werkelijken dienst te zijn, zoodat hij met toepassing van het bepaalde in art. 36*c* (thans 34*c*) zonder nadere machtiging in werkelijken dienst kon worden ***gehouden.***

Onlangs is nu echter de vraag gerezen of deze opvatting wel te vereenigen is met de beslissing van het H.M.G. in zijne sententie van 19 Mei 1931, M.R.T. XXVIII, blz. 77. Het betrof daar het geval dat een sergeant der politietroepen feitelijk was aangerand door een dienstplichtige nadat hij dezen, als verdacht van het niet voldoen aan eene oproeping in werkelijken dienst, had aangehouden om hem ter onderzoek over te brengen naar het groepsgebouw der politietroepen. Het Hof besliste dat deze verdachte toen niet was militair omdat hij nog niet voor den werkelijlren dienst was overgenomen (art. 62, 1° W.v.M.S.), terwijl ook „geen van de andere omstandigheden, in art. 62 genoemd, ten aanzien van dezen beklaagde destijds zich voordeed, ***ook niet die in dat artikel in den aanhef en onder 3° genoemd."*** (blz. 80. Wij cursiveeren).

Uit deze overweging blijkt inderdaad dat het Hof aanhouding door de politie niet beschouwt als het begin van het „onderzoek" bedoeld in art. 62, 3°.

Uitgaande van de juistheid van deze beslissing zal het dus noodig zijn dat een dienstplichtige met groot verlof, verdacht van een strafbaar feit tijdens zijn werkelijken dienst gepleegd en dien de militaire autoriteit te harer beschikking wil hebben, ter zake in werkelijken dienst wordt geroepen. (Art. 34(2) Dienstplichtwet j° art. 74(2) Dienstplichtbesluit en § 121, 7e lid, Dienstplichtbeschikking). Dit zal gewoonlijk geen bezwaar geven als het niet een ernstig feit betreft of althans een feit waarvoor directe aanhouding en inarreststelling niet noodig worden geoordeeld. Is dit laatste wèl het geval. dan wordt de zaak moeilijker. De bovengenoemde dienstplichtvoorschriften luiden algemeen, slaan dus ook op gevallen, dat aanhouding en inarreststelling, bijv. uit vrees voor ontvluchting, dadelijk noodig zijn. Maar dan zou men wel eens achter het net kunnen

visschen, als de man niet aan de oproeping voldoet en ook niet meer te vinden is. Hoe dit gevaar te omzeilen?

Het betreft hier een feit ter berechting staande van den militairen rechter. Op verzoek van de militaire autoriteit worde de man nu door de politie gearresteerd en overgegeven aan zijn militairen commandant, opdat door dezen verder op de in de R.L. voorgeschreven wijze kan worden gehandeld, dus ook in arreststelling kan worden gelast. De man is dan voor den werkelijken dienst overgenomen, hoewel eene oproeping niet is voorafgegaan. Deze loop van zaken gaat dus buiten de dieiistplichtvoorschriften om. De vraag is alleen of art. 62, 1° hier wel van toepassing is. of n.l. gezegd mag worden dat de betrokkene ook in den zin der wet „voor dezen dienst is overgenomen". Het is eenigszins twijfelachtig omdat het artikel blijkbaar eene voorafgaande oproeping, d.i. het gewone geval, veronderstelt; ruim opgevat kan echter o.i. onder „overnemen" ook wel in arrest stellen worden begrepen.

Mocht die gelijkstelling niet worden aanvaard of mocht men meenen dat de biizondere dienstplichtvoorschriften prévaleeren boven de algemeene regeling van de militaire rechtspleging, dan zou de moeilijkheid wellicht ook nog kunnen worden opgelost door § 121 aan te vullen in dien zin dat de oproeping in (onmiddellijken) werkelijken dienst kan worden gedaan door een persoonlijke kennisgeving rechtstreeks uitgaande van den commandant door wien de aanhouding noodig wordt geacht. Die kennisgeving zou dan aan den verdachte bij zijne aanhouding of inarreststelling kunnen worden uitgereikt. Tijdverlies en mogelijke gevolgen daarvan worden dan voorliornen.

De herziening van de militaire strafwetgeving bij de Fransche zeemacht.

In deel XXVI van het M.R.T. wijdden wij een vrij uitvoerig opstel aan den bij de wet van 9 Maart 1928 nieuw vastgestelden Code de justiee militaire pour 1armée de terre ter vervanging van dien van 1857 en vermeldden daarbij reeds dat ook aan eens herziening van het overeenkomstige wetboek voor de zeemacht van 1858 gewerkt ward. [1]) Deze arbeid heeft nu zijne bekroning gevonden in den bij de wet van 13 Januari 1938 vastgestelden Code de justice militaire pour l'armée de mer, waarvan de datum van inwerkingtreding binnen zes maanden, nader bij decreet zal worden bepaald, behalve dan wat betreft de voorschriften vervat in boek II en boek III (straffen en

[1]) M.R.T. XXVI, 389. Zie ook XXVIII, 110.

strafbare feiten) welke reeds dadelijk in werking zijn getreden. [1] [2]

Gelijk het wetboek voor de zeemacht van 1858 was geschoeid op dezelfde leest als dat voor de landmacht van 1857, zoo toont ook het jongste wetboek, zooals was te verwachten, groote overeenkomst met de in 1928 voor het Fransche leger op strafrechtelijk en procesrechtelijk gebied getroffen regeling.[3] Vele voorschriften zijn zelfs woordelijk gelijkluidend. Alleen eischten de bijzondere toestandeii waarin de zeemacht dikwijls komt te verkeeren, met name wat betreft de schepen in zee of in den vreemde, ook in vredestijd, meer-

---

[1] Dit laatste kon geschieden omdat bedoelde bepalingen feitelijk geen verandering brachten nu art. **274** van het Wetboek voor de landmacht van **1928** toen ook reeds voor de zeemacht in denzelfden zin voorschriften had gegeven.

Bij decreet van **3** Mei **1938** is bepaald dat boek **I** in werking zal treden op 13 Juli **1938.**

Het Wetboek is, blijkens art. **273.** ook van toepassing in de koloniën.

[2] Nadat het ontwerp van het Wetboek in **1929** bij de Kamer van Afgevaardigden was aanhangig gemaakt, heeft de heer *André Mottu* uit naam der commissie voor de Marine. in dato 5 Maart **1931,** een vrij uitgebreid rapport uitgebracht waarin verschillende wijzigingen werden voorgesteld. (Zie Documents parlementaires, Chambre. ***Annexe*** No. **4709,** blz. 430-501).

In de vergadering van **1** Juli **1932** renvoyeerde de Kamer het ontwerp weder naar de evengenoemde Commissie, als gevolg waarvan op **5** Juli 1934 namens die Commissie een nieuw rapport is ingediend, nu van de hand van den heer *Cluzan.* (Doc. parl. Chambre. ***Annexe*** No. **3797.** blz. **1122-1194).**

In dit laatste rapport wordt een belangrijke uitbreiding, *ratione materiae,* voorgesteld van de militaire rechtsmacht, waarop wij hierna nog terugkomen. Overigens bevnt geen der beide rapporten wijzigingsvoorstellen van ingrijpende of principieele beteekenis.

Nadat de Kamercommissie voor de Civiele en Crimineele Wetgeving, **5** Maart **1936,** „un avis favorable" had uitgebracht, is de gewijzigde tekst in de vergadering van **17** Maart **1936,** onveranderd, zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen. (Chambre des Deputés, blz. 931-953).

In den Senaat heeft de heer *Edmond* ***Leblanc*** namens de Commissie voor de Marine in dato **18** November **1937,** met een vergeijliend overzicht van de oude en nieuwe wetgeving, een gunstig rapport uitgebracht, concludeerende tot aanneming van het wetsontwerp (Doc. parl. Sénat. *Annexe* No. **542,** blz. 401-421), hetwelk vervolgens in de vergadering van **21** December **1937,** na een korte gedachtenwisseling, betreffende bovengenoemde competentieregeling, tusschen den rapporteur Leblanc en den heer Pernot, rapporteur voor de Senaatscommissie voor de Civiele en Crimineele Wetgeving, door den Senaat zonder stemming is aangenomen (Sénat, blz. **1125-1150).**

Eovengenoe-mde parlementaire bescheiden danken wij weder aan de vriendelijke tusschenkomst van onzen militair-attaché te Parijs. Wij betuigen den majoor van Voorst Evekiiik daarvoor nogmaals onzen welgemeenden dank.

Voor hen, die een nadere studie van het nieuwe Fransche Wetboek zouden willen maken, stellen wij die bescheiden gaarne ter raadpleging beschikbaar.

[3] De commissie voor de burgerlijke en de strafwetgeving uit de Kamer zegt terecht, dat in het Wetboek van **1928** „nous trouvons l'origine et l'esprit de toutes les réformes qui vous sont actuellement proposées."

malen eene afwijkende of aanvullende regeling, speciaal ook wat aangaat de organisatie van de militaire rechtbanken aan boord, terwijl mede sommige specifiek-maritieme misdrijven moesten worden opgenomen.

Wij zullen hieronder vooral op die verschillen het licht doen vallen en mogen overigens belangstellende lezers wel verwijzen naar onze bovenbedoelde beschouwingen in deel XXVI.

Ter orienteering geven wij allereerst eene vermelding van de wijze waarop de Fransche wetgever zijne stof heeft ingedeeld:

Livre premier. De l'organisation des tribunaux maritimes.
Dispositions préliminaires (art. 1).

Titre Ier. Du jugement des infractions commises par des marins ou assimiles en temps de paix.
De la compétence des juridictions appelées à *connaître des infractions commises par les marins ou assimilés en temps de paix* (artt. 2—11).

Chapitre II. *Des juridictions maritimes* à *terre en Frnnce.* Organisation des tribunaux niaritimes siégeant à terre en France (artt. 12—31).

Section IT. Constatation des crimes et des délits. De la police judiciaire maritime (artt. 32—49).

Section III. De la recherche des auteurs et des complices des crimes et des délits. De l'instruction. (artt. 50—76).

Section TT'. Des mises en accusation (art 77).

Section T'. De l'examen et du jugement devant les tribunaux maritimes (artt. 78—108).

Section TI. Des pourvois devant la cour de cassation (artt. 109—117).

Section VII. De l'exécution du jugement (artt. 118—1 22).

Section VIII. Des demandes en revision (artt. 123—125).

Section IX. Des règlements de juges et des renvois d'un tribunal à un autrc (artt. 126—127).

Section X. Dc la conturnace et de ses effets. Des jugements par défaut (artt. 128—132).

Section XI. De la reconnaissance d'identité d'un condamné évadé (art. 133).

Chapitre III. *Juridictions maritimes siégant à bord* (artt. 134—150).

Chapitre IV. *Juridictions maritimes siégeant à terre hors de France* (art. 151).

Titre II. Du jugement des infractions commises par des marins ou assimilés en temp de guerre.

Chapitre Ier. *Compétence des juridictions maritimes en temps de guerre* (ai-t. 152).

Chapitre II. *Des juridictions maritimes siégeant à ferre et en. France.*

Section I. Organisation des tribunaux maritimes permanents siégeant à terre et prooédure (artt. 153—154).
Section II. Des recours devant les tribunaux maritimes de cassation et des pourvois devant la cour de cassation (artt. 155—179).
Chapitre III. *Juridictions maritimes siégeant à bord* (artt. 180—188).
Chapitre IV. *Juridictions maritimes siégennt à terre hors de France* (art. 189).

Livre II. **Des pénalités applicables aux crimes et délits commis par des marins ou autres justiciables des tribunaux maritimes en temps de paix et en temps de guerre.**
Chapitre Ier. *Des peines applicables* (artt. 190—191).
Clzapitre II. *Des crimes et des délits d'ordre rnaritime et militaire.*
Section I. Insoumission et désertion (artt. 192—204).
Section II. Révolte militaire, insubordination, voies de faits et outrages envers des supérieurs, outrages envers l'armée et au drapeau, rébellion (artt. 205—214).
Section III. Abus d'autorité (artt. 215—217).
Section IV. Détournement et recel d'effets militaires (artt. 218—222).
Section V. Pillage, dévastation d'édifices, destruction de matériel militaire (artt. 223—230).
Section VI. Infraction aux consignes (artt. 231—235).
Section VII. Mutilation volontaire (art. 236).
Section VIII. Omission ou refus de prendre part aux audiences des juridictions maritimes (art. 237).
Section IX. Crimes et délits contre le devoir maritime et le devoir militaire (artt. 238—249).
Section X. Crimes et délits commis par les marins de commerce dans leur rapports avec les bâtinients de la marine militaire (artt. 250—253).
Section SI. Trahison, espionnage. embauchage (artt. 254—258).
Section XII. Usurpation d'uniformes. costumes, insignes, décorations et médailles (artt. 259—260).
Section XIII. Infractions diverses (art. 261).

Livre III. **Dispositions générales** (artt. 262—273).

Livre IV. **Dispositions transitoires** (artt. 274—276).

Evenals bij de landmacht is ook bij de zeemacht de naam der militaire rechtbanken „conseil de guerre" vervallen en hier vervangen door „tribunal maritime", een naam welke trouwens in het oude wetboek van 1858 niet onbekend was, immers dat wetboek kende

ter uitoefening van de maritieme justitie ten aanzien van niet-militairen aan den wal „tribunaux maritimes permanents".

Rij de zeemacht zal de militaire rechtspraak nu worden uitgeoefend door: 1° les tribunaux maritimes, 2° les tribunaux maritimes de cassation en 3° la cour de cassation. [1])

De bevoegdheid van de maritieme rechtsmacht is, ook aan den wal en in tijd van vrede, eenigszins anders en wèl ruimer geregeld dan bij de landmacht in 192'8 is geschied. Stelt laatstbedoelde code als beginsel voorop dat — behoudens eenige uitzonderingen — de militaire rechtbanken slechts kennis nemen van militaire delicten. het wetboek voor de zeemacht (art. 2) onderwerpt omgekeerd aan de maritieme rechtsmacht o.a. alle militairen der zeemacht [2]) voor ***alle*** door hen begane — dus ook commune — misdaden en wanbedrijven (crimes et délits) en maakt op dien voorop gestelden regel alleen in art. ***3*** enkele uitzonderingen. Zelfs wordt in art. *2* ook nog bepaald — een voorschrift dat in het wetboek van 1928 gemist wordt en daarin trouwens ook niet paste — dat de maritieme rechter mede kennis neemt van overtredingen (contraventions) samenhangende (connexes) met de door hem te berechten misdrijven. [3])

De laatstbedoelde uitzonderingen betreffen de schepelingen: 1° „titulaires d'un congé ou d'une permission" en 2° „qui sans être employés, restent à la disposition du Gouvernement et reçoivent un traitement". Deze personen zijn in tijd van vrede slechts aan de maritienie rechtsmacht onderworpen ter zake van militaire misdrijven bedoeld in Boek II van het Wetboek. Eene overeenkomstige uitzondering vonden me ook reeds in het Wetboek van 1858 (art. 79). Zij schijnt dus in de praktijk niet tot moeilijkheden aanleiding te hebben gegeven. In onze oogen lijkt het wat vreemd dat een schepeling die met verlof is en bijv. een diefstal pleegt of zich tegen de politie verzet, niet meer aan de militaire rechtsmacht onderworpen is. Het verschil tusschen „congé" cn „permission" schijnt verband te houden met den duur: „congé" heeft een duur

---

[1]) De in het oude wetboek bij de zeemacht bekende „conseils de justice" zijn geheel vervallen. Dit waren ge echten, die na een summiere rechtspleging en zonder eenig beroep lichtere straffen konden opleggen en wel alleen aan schepelingen beneden den rang van officier. Men heeft ze wel eens genoemd „tribunaux correctionnels et de famille". Zie Louis Tripier „Code de justice militaire pour l'armee de mer", Paris 1858, blz. 135.

[2]) Het wetboek spreekt steeds van „les marins". Eenvoudigheidshalve zullen wij dat hier vertalen door „schepelingen", waaronder dan te verstaan ***alle*** militairen der zeemacht ongeacht hun rang of stand.

[3]) Hoe nu als die samenhang er niet is? De oude militaire wetboeken (art. 271 Landm. 1857; art. 369 Zeem. 1858) machtigden de militai e autoriteiten overtredingen als disciplinaire vergrijpen af te doen. Ofschoon die wettelijke bepalingen niet meer bestaan, meenen wij dat in de praktijk toch nog steeds dienovereenkomstig wordt gehandeld. Bovengenoemd nieuw voorschrift geeft 'daaraan nu als vingerwijzing eenigen steun. Verder vinden wij in het decreet van 1 April 1933 „Discipline générale" in art. 38 onder krijgstuchtelijke vergrijpen ook genoemd: „Inobservation des règlements de police." Zie nog Pierre Hugueney „Traité théorique et pratique de droit pénal et de procédure pénale militaires", blz. 294.

langer dan 30 dagen. „permission" als maximum 30 dagen. Welke categorieën van personen al zoo vallen onder de in de tweede plaats genoemde uitzondering is ons door onvoldoende kennis van de administratief-maritieme Fransche voorschriften, niet geheel helder. Wat er van zij, wij zien in elk geval dat de militaire rechtsmacht bij de zeemacht bij deze herziening weinig verandering heeft ondergaan, geheel anders dus dan in 1928 op dit punt ten aanzien der landmacht is geschied.

De maritieme jurisdictie in tijd van vrede aan den wal in Frankrijk wordt uitgeoefend door „tribunaux maritimes permanents". waarvan het aantal. de zetel en het ressort bepaald worden bij besluit van den Raad van Ministers. Het gerecht is samengesteld uit 7 leden: een burgermagistraat als voorzitter [1]) en zes rechters-militairen. Geldt het echter een misdrijf genoemd in Section IX [2]) van het 2e hoofdstuk, 2e boek (Crimes et délits contre le devoir maritime et le devoir militaire) dan wordt het voorzitterschap toevertrouwd aan een hoofd of vlag-officier [3]). De samenstelling van het gerecht verschilt naarmate van den rang van den beklaagde. Ter berechting van onderofficieren en manschappen, het meest voorkomende geval derhalve, bestaat het, naast den voorzitter, uit:

1 capitaine de vaisseau ou de frégate (kapitein of kapitein-luitenant ter zee),
1 capitaine de corvette (majoorsrang),
1 lieutenant de vaisseau (luitenant ter zee 1e klasse),
2 enseignes de vaisseau de 1re classe, óf 1 enseigne de vaisseau de 1re classe en 1 enseigne de vaisseau de 2e classe (luitenant ter zee 2e of 3e klasse).
1 officier-marinier (hooge onderofficiersrang).

Zij nemen zitting volgens een door den préfet maritime vastgesteld tableau, hetwelk elke zes maanden herzien kan worden. Zoo noodig mogen ook, behalve wanneer het betreft „un fait maritime", subalterne officieren van het leger of de luchtmacht ter plaatse als rechter worden aangewezen. (art. 18).

Op gelijken voet als bij de landmacht is geschied, is ook voor de zeemacht in het leven geroepen een autonoom korps met eigen hiérarchie van „officiers de justice maritime". Er zijn hier echter geen aan den rang van kapitein geassimileerde „adjoints". (zie art. 15 Landmacht). Zij moeten ten minste 32 jaar oud zijn, in het bezit van het diploma van „licencié en droit" en een stage van één jaar bij het parket van een burgerrechtbank hebben doorgemaalct. Als hunne substituten kunnen ook worden benoemd zeeofficieren

[1]) Dit kan ook zijn een president of oudste vice-president van de plaatselijke burgerrechtbank en behoeft dus niet altijd — zooals art. 10 van het Wetboek voor de landmacht bepaalt — een raadsheer in een hof van appèl te zijn.

[2]) Section X laten wij, als voor ons van minder belang, hier maar buiten rekening.

[3]) Deze bepaling is opgenomen op voorstel van het rapport-Cluzan.

of officieren van administratie; alsmede officieren van andere korpsen bestemd om te worden opgenomen in het korps officieren van maritieme justitie (art. 21).

De maritieme prefecten [1]), ieder in zijn ressort, zijn belast met de opsporing van alle strafbare feiten behoorende tot de competentie van de maritieme rechtsmacht. Zij worden daarin bijgestaan door de officieren van gerechtelijke maritieme politie (officiers de police judiciaire maritime).

In den regel gaat ook van den prefect de „ordre d'informer" uit, gericht aan het vervolgend orgaan (le commissaire du Gouvernement), dat haar, met zijne vordering, onmiddellijk doorzendt aan den officier-commissaris (juge d'instruction maritime). In bijzondere gevallen o.a. als het een vlagofficier geldt of als het betreft het verlies of de overgave van een oorlogsvaartuig gaat die ordre echter uit van den Minister van Marine. In het laatste geval (perte ou prise) is de „ordre d'informer" zelfs verplicht voorgeschreven. Deze bepaling kwam in het oorspronkelijk ontwerp niet voor; zij werd echter reeds voorgesteld in het rapport-Mottu op het voorbeeld van het Wetboek van 1858 (art. 129) [2]). De commissie zag geen reden haar nu te doen vervallen. „Le fait, — zegt zij — pour le commandant d'un bâtiment de l'Etat, de perdre son navire, ou de le laisser prendre par l'ennemi est assez grave pour motiver — quelles que soient les circonstances — sa mise au jugement. Cette tradition est une de celles qui honorent le plus la marine."

In art. 54 treffen we weder het, onlangs in onze wetgeving geschrapte, voorschrift aan, dat de officier-commissaris den beklaagde bij zijn eerste verhoor moet waarschuwen dat hij vrij is om al of niet te antwoorden. Van deze waarschuwing moet in het procesverbaal melding worden gemaakt.

Als raadsman kan de beklaagde ook een „avoué" kiezen; een schepeling eveneens. in dit laatste geval echter met goedvinden van den maritiemen préfect.

Beklaagde mag niet worden ondervraagd of geconfronteerd dan in tegenwoordigheid van zijn raadsman of wel nadat deze behoorlijk is opgeroepen. Anders dan in art. 48 Landmacht mag de beklaagde van dit voorrecht geen afstand doen.

De aanvankelijk in het ontwerp, art. 56. en in evengenoemd art. 48 L. voorkomende, aan het gemeene recht [1]) ontleende restrictie „à moins de renonciation expresse de sa part" is niet overgenomen, zulks op voorstel van de commissie-Mottu, in wier rapport wij lezen: „Bien qu'il semble résulter de l'expérience faite par les tri-

---

1) Dat zijn gewoonlijk vice-admiraals. Er zijn **4** Régions maritimes: 1° Cherbourg, 2° Brest, 3" Toulon, 4° Bizerte.

2) De bepaling is trouwens veel ouder. Vermoedelijk houden de artt. 65 en vlgg. van onze Prov. Instructie voor het H.M.G. er al verband mede. Ook de verwijzing naar het maritieme gerecht is dan verplicht (art. **74,** 6e lid).

1) Art. 9 der wet van 8 December 1897, de bekende „loi Constans".

bunaux militaires de l'armée de terre, que beaucoup d'inculpés préfèrent renoncer à l'aide d'un conseil au cours de l'instruction pour ne pas retarder celle-ci, vôtre commission estime que la défense de l'inculpé ne saurait être entourée de trop de garanties et propose que soit reconnue obligatoire la présenre d'un conseil dès que l'instruction est ouverte." De nieuwe bepaling gaat wel zeer ver, te meer nu de toevoeging van een raadsman onbeperkt is. De vraag rijst echter hoe de bedoeling te rijmen is met het voorschrift, dat volstaan kan worden met den eisch dat de raadsman is *opgeroepen*, zonder echter te zijn verschenen.

Art. 68 Wetboek Landmacht bevat geen voorschrift betreffende de vraag of de beslissingen van de Kamer van in-beschuldigingstelling voor beroep vatbaar zijn. De meeningen daaromtrent verschilden.

Art. 77 Z. correspondeerend met 68 L, lost die vraag op door haar, overeenkonistig de pralctijli der rechtspraak, uitdrukkelijk in bevestigenden zin te beantwoorden, n.l. beroep in cassatie mogelijk te maken.

Een anderen waarborg tegen eene niet voldoende gewettigde verwijzing naar het maritieme gerecht geeft een aanvulling van art. 97 in vergelijking met art. 88 L. Ook hier betreft het een strijdvraag. [1])

In het derde hoofdstuk (artt. 134—150) vinden wij regelen voor de maritieme rechtsmacht en rechtspraali *aan* ***boord,*** n.l. nog ***in*** *tijd* ***van*** *vrede.*

Waar wij in het wetboek voor de landmacht geen daarmede correspondeerende regeling aantreffen, zullen wij deze bepalingen hier wat breeder uiteenzetten.

De bedoeling is geweest om de werkzaamheid van deze boordgerechten zooveel mogelijk te beperken, zoodat zij dan ook alleen bevoegd zijn in die gevallen dat het niet mogelijk is een verdachte voor de gewone maritieme rechtbank aan den wal in Frankrijk terecht te doen staan. Die mogelijkheid wordt nu geacht niet te bestaan indien de verdachte schepeling is ingescheept op een oorlogsvaartuig zich bevindende buiten de kusten van Frankrijk en buiten het westelijli bekken van de Niddellandsche Zee. [2])

Het boordgerecht is weder niet bevoegd wanneer het strafbaar feit begaan is aan den wal in een kolonie of in een gebied onder Fransch

---

[1]) Verg. Hugueney, t.a.p. blz. 185, noot 4.

[2]) Daarnevens kan de Minister van Marine ook nog tot de vorming van boordgerechten machtigen op schapen gewoonlijk gestationneerd op de Fransche kust of in de westelijke Middellandsche zee, indien het schip van daar afwezig is, zulks op grond van den vermoedelijken duur dier afwezigheid. Diezelfde machtiging kan de Minister bovendien nog geven voor een onafhankelijke scheepsmacht (force navale) waartoe schepen behooren wèl gestationneerd op evengenoemde plaatsen, mits zich niet bevindende bij een maritiem arsenaal. **(Art.** 134).

protectoraat of mandaat, mits aldaar een gewone maritieme rechtbank zetelt, in welk geval de verdachte aan de plaatselijke maritieme autoriteit wordt overgegeven. [1])

Officieren, een hoogeren rang bekleedende dan kapitein-luitenant ter zee, staan voor deze boordgerechten niet terecht.

Het gerecht is weder samengesteld naar gelang van den rang van den verdachte en bestaat uit vijf rechters. Het voorzitterschap wordt vervuld door een hoofd- of vlagofficier. Voor de berechting van onderofficieren en minderen is de samenstelling in beginsel als volgt:

1 kapitein ter zee of kapitein-luitenant ter zee, president,
1 capitaine de corvette,
1 luitenant ter zee 1e klasse,
1 luitenant ter zee 2e of 3e klasse en
1 officier-marinier.

Bij gebreke van officieren van den voorgeschreven rang worden de leden gekozen uit den lageren rang.

Indien niet voldoende marineofficieren beschikbaar zijn, kunnen ook officieren van land- of luchtmacht als leden worden benoemd mits de beschuldiging niet betreft „un fait maritime". Nimmer mogen zitting nemen rechtcrs van lageren rang dan de verdachte en ten hoogste twee officiers-mariniers.

De functie van commissaire du gouvernement wordt vervuld door een zeeofficier of een officier van administratie met den rang ten minste gelijk aan dien van den verdachte; de functie van officier-commissaris eveneens door een officier behoorende tot een dier korpsen. maar van een lageren rang of bij gelijken rang van minderen ouderdom in dien rang dan de commissaire du gouvernement. (In het oude wetboek waren deze beide functies in één persoon vereenigd).

In het bovengenoemde geval (zie noot [2]) op blz. 84), dat de Minister van Marine tot instelling van een boordgerecht bij een scheepsmacht heeft gemachtigd, worden de functies van commissaire du gouvernement en officier-commissaris echter vervuld door officieren van maritieme justitie — dus behoorcnde tot het nieuw geschapen korps — aangewezen door den Minister. Hunne substituten kunnen worden benoemd uit de zeeofficieren of officieren van administratie door den conimandant der scheepsmacht (force navale).

Als griffier treedt op een officier van een der evengenoemde korpsen of een officier-marinier.

Is het niet mogelijk om een boordgerecht samen te stellen dan moet de zaak verwezen worden hetzij naar een commandant van een scheepsmacht, hetzij naar een maritiemen prefect. dan wel naar een marinecommandant in de koloniën.

Ten aanzien van den procesgang gelden in het algemeen de regelen

---

[1]) Deze maritieme rechtbanken moeten georganiseerd worden bij „decreet" met inachtneming van enkele in het wetboek (art. 151) gegeven regelen.

geschreven voor de permanente maritieme rechtbanken, behoudens enkele afwijkingen.

Zoo wordt het eerste onderzoek, waarmede aan den wal de officieren van gerechtelijke maritieme politie zijn belast, gehouden door een door den scheepscommandant aangewezen officier.

De „ordre d'informer", dus de verwijzing naar den officier-commissaris, geschiedt na ontvangst van de hem door tusschenkomst van den scheepsconimandant aangeboden stukken, door den commandant van de „force navale", of van de „groupe" [1]) niet zijnde deel van een force iiavale.

Is het schip alleen dan gaat de order uit van den scheepscommandant. Is een „armée navale" gevormd. dan bepaalt de Minister van Marine welke commandanten van de onderdeelen de bevoegdheid zullen hebben om de „ordre d'informer" te geven. De commandanten van een „force navale" niet deel uitmakende van een „armée navale" *), mogen hunne bevoegdheid nog weder delegeeren aan de commandanten van van huri•vlag verwijderde schepen of verband van schepen.

De autoriteit die de „ordre" doet uitgaan, benoemt tegelijkertijd den „commissaire du gouvernement" (fiskaal) en den officier-commissaris (juge d'iiistruction).

Indien de verdachte geen raadsman heeft gekozen, wordt hem door de autoriteit die de „ordre d'informer" heeft gegeven, ambtshalve een verdediger toegewezen, gekozen uit de ter plaatse beschikbare schepelingen.

Onder vigueur van het oude wetboek vond zoodanige toevoeging pas plaats bij de verwijzing naar den krijgsraad.

Als het onderzoek is afgeloopen geeft de officier-commissaris hiervan bericht aan den commissaire du gouvernement, die hem binnen 48 uren zijne vordering moet doen toekomen ten einde daarop eene beslissing te geven. Dit kan zijn:

Indien het boordgerecht niet bevoegd is, eene verwijzing naar de autoriteit die de „ordre d'informer" heeft gegeven, opdat de bevoegde rechter in de zaak gemoeid kan worden.

Indien het feit niet een misdrijf oplevert, eene verklaring (ordonnance), dat er geen grond voor vervolging is.

Indien liet feit een misdrijf oplevert staande ter competentie van het boordgerecht, eene verwijzing naar dat gerecht. Tusschenkomst van cene kamer van in-beschuldiging-stelling — zooals bij de permanente maritieme rechtbanken althans bij ernstige misdrijven is voorgeschreven — is aan boord uitgesloten.

De hevelen van den O.-C. worden door tusschenkomst van den

---

[1]) Deze hoogere autoriteiten mogen ook beslissen dat de zaak disciplinair zal worden afgedaan, in welk geval zij *zelf* de straf bepalen.

[2]) Het wetboek maakt als meer schepen bijeen zijn, verschil tusschen een „armée navale", een „force navale" en een „groupe". Wij dachten aan de in onze R.Z. voorkomende begrippen „vloot, eskader of minder smaldeel". De juiste grens is ons niet bekend.

C. d. G. onverwijld toegezonden aan de autoriteit die de informaties heeft gelast en aan den beklaagde. Die autoriteit benoemt daarop c.q. den president en de leden van het gerecht en bepaalt de plaats van samenkomst.

Binnen 24 uren na ontvangst van de beslissing van den O.-C. mag daartegen verzet worden gedaan door meergenoemde autoriteit, door den C. d. G. en door den belrlaap.de. deze laatste echter alleen 1° op grond van beweerde onbevoegdheid, hetzij van den O.-C. hetzij van den maritiemen rechter: 2° indien het feit door de wet niet als misdrijf (crime ou délit) is gequalificeerd en 3° indien de processtukken niet zijn medegedeeld aan den C. d. G. en indien deze zijn requisitoir niet heeft genomen.

Dit verzet wordt binnen den kortst mogelijken tijd behandeld door een maritiem cassatiegerecht (tribnnal maritirne de cassation) eveneens te benoemen door de autoriteit die de „ordre d'informer" heeft gegeven en bestaande uit drie leden n.l. een schout-bij-nacht, kapitein ter zee of kapitein-luitenant ter zee, president; twee kapiteins ter zee, kapitein-luitenants of capitaines de corvette, leden. Hierbij fungeert ook weder een C. d. G., zoo mogelijk behoorende tot het korps officieren van maritieme justitie en anders een zeeofficier of een officier van administratie.

Dit cassatiegerecht heeft gelijke bevoegdheden als een kamer van in-beschuldiging-stelling. Een der leden wordt door den president tot rapporteur aangewezen. Deze moet in zijn rapport de middelen uiteenzetten waarop het beroep steunt, en daaromtrent zijne beschouwingen geven zonder echter zijne meening te doen kennen. Vervolgens wordt de raadsman gehoord, waarna de C. d. G. de middelen bespreekt en zijne conclusie geeft, ten aanzien waarvan de raadsman dan nog gelegenheid krijgt om zijne opmerlringen te niaken. Het gerecht trekt zich terug en beraadslaagt buiten tegenwoordigheid van den C. d. G. en van den griffier. De rapporteur brengt het eerst zijn stem uit. Voor den procesgang verwijst het Wetboek verder naar het gewone Wetboek van Strafvordering.

De beslissing van het cassatiegerecht wordt onmiddellijk ter kennis gebracht van de autoriteit die de informaties heeft bevolen. Indien de vervolging moet worden doorgezet verzoekt de C. d. G. aan die autoriteit om het hoordgerecht te doen samenkomen.

De C. d. G. stelt daarop zijne akte van beschuldiging op. welke ten minste 24 uur voor de bijeenkomst van het gerecht aan den beklaagde moet worden beteekend. onder vermelding van den tekst der toepasselijke wetsartikelen en van de namen der getuigen die hij voornemens is te doen hooren. Indien de beklaagde tijdens de informatiën nog geen raadsman had gekozen. wijst de C. d. G. er ambtshalve een aan. Beklaagde kan er ook zelf alsnog een kiezen.

De procesgang voor dit boordgerecht is vrijwel gelijk aan dien van de permanente maritieme rechtbanken.

Tegen de vonnissen van deze boordgerechten staat beroep in cas-

satie open bij het Hof van Cassatie te Parijs [1]), zulks op de gronden welke ook gelden ten aanzien van de vonnissen der permanente maritieme rechtbanken en vermeld zijn in artt. 407 en vlgg. Wetboek van Strafvordering, te vergelijken met ons cassatierecht. Het gaat om herstel van een fout hij de toepassing van formeel of materieel recht. Het Hof is niet bevoegd zelf straf op te leggen.

Zoowel de veroordeelde als de C. d. G. hebben drie vrije dagen na de mededeeling van het vonnis om beroep in cassatie in te stellen. Art. 149.

De veroordeelde wordt naar Frankrijk opgezonden „si la durée de la peine le comporte" en totdat de beslissing van het Hof van Cassatie gevallen is, gedetineerd in een maritiem of civiel huis van bewaring. Wat de bedoeling is van die opzending naar Frankrijk en van de voorwaarde daarbij gesteld, is ons niet geheel duidelijk geworden. Het betreft hier toch alleen de beoordeeling van een rechtsvraag en de veroordeelde verschijnt dan ook niet voor het Hof van Cassatie. Een overeenkomstige bepaling vinden wij niet in het Wetboek voor de Landmacht, ofschoori verschillende militaire rechtbanken ingesteld op grond van art. 9 van dat wetboek, haar zetel buiten het moederland hebben.

Wanneer wij nu, in bescheidenheid. ons oordeel mogen geven over de hierboven behandelde, nieuwe regeling betreffende de strafrechtspleging aan boord buiten Frankrijk, dan zouden wij die regeling op meer dan een punt weinig navolgenswaardig vinden. Zoo lijkt het ons verkeerd om de beslissing over de al of niet verwijzing naar het boordgerecht -- „en toute indépendance" zegt het rapport-Mottu — in handen te leggen van den officier-commissaris. Hiervoor achten wij veeleer aangewezen — zooals dan ook in het oude wetboek was bepaald — de commandant van het schip (of van de scheepsmacht), niet alleen omdat deze beschikt over meer ervaring maar vooral omdat hij de in de eerste plaats verantwoordelijke persoon is voor de handhaving van de krijgstucht aan boord van het schip (de scheepsmacht) onder zijn bevel.

Verder achten wij het uit militair oogpunt weinig minder dan een monstrum. dat een commandant die het er niet mee eens is. „*verzet*" kan doen tegen de beslissing van een onder zijne onmiddellijke bevelen staanden officier. [2])

Ook de voor den beklaagde geopende mogelijkheid om verzet te doen tegen zijne verwijzing lijkt ons verkeerd, zonder reden en nut, slechts tiidverlies ten gevolge hebbend. Zeker. wii kunnen ons voorstellen dat een verdachte in de gewone rechtspleging er overwegend

---

[1]) In het oude wetboek, art. 101, waren daarvoor aangewezen de thans vervallen „Conseils de révision".

[2]) Wij betwijfelen dan ook of hier wel opgaat wat in de conclusie van het Senaatrapport-Leblanc van het Wetboek wordt getuigd, n.l. dat „il conserve au commandements les moyens de maintenir la discipline indispensable et facilitera sa tâche".

belang bij kan hebben om te voorkomen, dat zijn zaak in openbare terechtzitting zal worden behandeld, en om die reden heeft onze wetgever het dan ook wenschelijk geacht om hem daartegen in artt. 250 en 262 Wetb. v. Strafvordering de bevoegdheid te geven tot het indienen van een bezwaarschrift. Maar die reden gaat aan boord niet op. Wel zijn ook de terechtzittingen aan boord publiek, maar die openbaarheid heeft daar slechts een zeer betrekkelijke beteekenis. Bovendien, ongeacht of de beklaagde al dan niet in arrest zit, de enge scheepshuishouding brengt onvermijdelijk mee dat de opvarenden er al lang precies mee bekend zijn wat er met hem aan de hand is.

Tijd van ***oorlog.***

Voor den tijd van oorlog zijn in de regelingen van hel Wetboek van 1858 niet veel wijzigingen aangebracht. [1]) Overigens ook hier, waar mogelijk, aansluiting aan het Wetboek voor de landmacht van 1928.

Is de verdachte een korporaal (quartiermaître) of matroos dan moet de officier-marinier als rechter worden vervangen resp. door een korporaal of matroos.

Bij de boordgerechten in oorlogstijd kunnen worden ingescheept officieren van maritieme justitie (actieve of tot de reserve behoorende), die dan bij voorkeur moeten worden aangewezen voor de vervulling van de functies van commissaire du gouvernement en officier-commissaris.

Bovendien kunnen ook raadslieden, op analoge wijze als teil aanzien van de landmacht hij de legers te velde is bepaald [2]), ten dienste der maritieme justitie aan boord worden aangewezen, met den titel ,,officiers défenseurs" en met den rang van ,.officier adjoint de justice maritime", indien zij reeds niet een hoogeren officiersrang bekleeden. Indien de beklaagde geen raadsman heeft of deze verhinderd is, wordt er hem een aangewezen zoo mogelijk behoorende tot die officiers défenseurs [3]).

Indien de bestemming van het schip het eischt [4]), mag een beklaagde, zonder informatien door den officier-commissaris, direct naar het boordgerecht worden verwezen, behalve wanneer het betreft een misdrijf waarop de doodstraf is gesteld.

De veroordeelde mag beroep instellen bij een maritieme rechtbank van cassatie aan den wal, of, als het schip zich buiten Europa of de

---

[1]) Een duidelijk vergelijkend overzicht naast elkaar van de voornaamste bepalingen van het oude en van het nieuwe wetboek geeft het rapport-Leblanc.

[2]) Zie M.B.T. XXVI, blz. 145.

[3]) De verdediging is zoo doende nog beter verzorgd dan bij de boordgerechten in vredestijd.

[4]) „lorsque les mouvements des bâtiments l'exigent". De beperking is een gevolg van een voorstel in de rapporten-Mottu en Cluzan.

Middellandsche bevindt, bij zoodanige rechtbank aan boord. Indien noodig kan echter, ook al opereert een scheepsmacht in Europa of de Middellandsche zee, een decreet machtiging verleenen tot samenstelling van laatstgenoemde gerechten. Zij worden voor elke zaak afzonderlijk geformeerd op het oogenblik dat het beroep is ingesteld, en wel door de autoriteit die de informatien heeft bevolen.

Het recht om beroep in te stellen bij een maritieme rechtbank van cassatie inag, behalve ingeval van eene ter-dood-veroordeeling, tijdelijk worden geschorst door een decreet genomen in den Raad van Ministers op voorstel van den commandant der scheepsmacht.

Deze laatste heeft zelf ook die schorsingsbevoegdheid indien hij namelijk niet met den Minister van Marine in correspondentie kan treden. De schorsing treedt pas in werking nadat zij ter kennis van de bemanningen is gebracht.

De boordgerechten berechten staande zitting alle misdrijven gedurende de terechtzitting begaan, zelfs al zou de schuldige niet aan hunne rechtsmacht onderworpen zijn.

Tweede boek. *Materieel strafrecht.*

Ook hier weer zeer nauwe aansluiting aan het wetboek voor de landmacht.

Onder de straffen wegens „délit" komt ook voor — in laatstgenoemd wetboek niet bekend — : La privation de commandement. Zij wordt uitgesproken voor den duur van ten minste **3** en ten hoogste 5 jaren. Section IX in het wetboek-landmacht getiteld: „Capitulation" heeft in wetboek-zeemacht tot opschrift:„ Crimes et délits contre le devoir maritime et le devoir militaire", en bevat naast twee overeenkomstige artikelen betreffende capitnlatiën, nog een tiental artikelen van maritieinen aard, vooral betreffende commandanten van oorlogsvaartuigen die als zoodanig in hun plichten zijn te kort geschoten. Zoo vinden wij de doodstraf met ontslag uit den dienst gesteld o.a. op het feit dat een commandant heeft „amené son pavillon alors qu'il était encore en état de le defendre" of heeft „abandonné son commandement dans une circonstance périlleuse". (Art. 241) [1]).

Eveneens met den dood wordt gestraft de commandant, „qui, sciemment et volontairement. en cas de perte de son bâtiment, ne l'abandonne pas le dernier". (Art. **243).**

---

[1]) Ten aanzien van dit misdrijf en enkele andere strafbaar gesteld in Section IX betreffende wangedrag en nalatigheden van commandanten van oorlogsvaartuigen was aanvankelijk bepaald dat verwijzing naar den rechter niet mocht plaats vinden dan na advies van eene „commission d'enquête". Die voorwaarde is vervallen op voorstel van het rapport-Mottu. Zoodanige commissie — lezen wij daar — mag zich op geenerlei wijze in de plaats stellen van de gewone maritieme rechtsmacht. „La loi, expression de la souveraineté nationale, n'a pas à connaître une commission d'enquête, intérieure à la marine."

Tout commandant coupable de n'avoir pas maintenu son bâtiment au poste de combat est puni de mort. (Art. **247).**

De Fransche wetgever is in de artikelen 240-250 wel zeer in détails getreden. Van zachtzinnigheid kan men hem hier niet beschuldigen.

Section X handelende over misdrijven begaan door zeelieden van de handelsmarine (ook loodsen) in hunne aanraking niet schepen van de oorlogsmarine, waarvoor we uiteraard geen overeenkomstige artikelen in het wetboek-landmacht aantreffen, gaan we hier nochtans voorbij.

Deze burgerpersonen zijn ter zake van de hier genoemde misdrijven onderworpen aan de maritieme rechtsmacht [1]).

Gelijk wij hierboven reeds opmerkten heeft de parlementaire behandeling van het ontwerp voor het nieuwe wetboek niet tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Anders dan bij de voorbereiding van het wetboek voor de landmacht van **1928,** was de belangstelling zoowel in als buiten de Volksvertegenwoordiging zeer gering. Het eenige punt dat nog even de aandacht heeft gevraagd was de handhaving, overeenkomstig het wetboek van 1858, doch in strijd niet het wetboek-landmacht, van de maritieme rechtsmacht betreffende de door militairen der zeemacht begane *commune* misdrijven. Deze gewichtige afwijking van het in 1928 door den wetgever aanvaarde beginsel, voorgesteld in het rapport-Cluzan en aldaar, blz. **1123,** vrij uitvoerig verdedigd -- ging in de Kamer stilzwijgend onder den hamer door. In den Senaat [3]) heeft alleen dit verschil met het wetboek voor de landinacht tot een korte gedachtenwisseling aanleiding gegeven. Zij is merkwaardig genoeg om hier te worden overgenomen.

M. Leblanc, *rapporteur.*

Pourquoi cette différence ? Telle est la question que la commission de législation paraît s'être posée. Tres briévement je vais y répondre.

Lorsque, en **1929,** (lees 1926) nous avons voté le code de justice militaire pour l'arniée de terre, nous avons décidé en effet que les militaires de l'armée de terre seraient placés sous la juridiction des tribunaux ordinaires pour les crimes et délits de droit commun commis par eux en temps de paix.

---

[1]) Ook ten onzent waren, tot **1923, o.a.** de loodsen die in hunnen dienst als zoodanig aan boord van een oorlogsvaartuig delinqueerden, aan de militaire rechtsmacht onderworpen. Zij stonden in eerste instantie terecht voor het H.M.G. Zie het bij art. 57 der Invoeringswet vei-vallen art. 50 der Prov. Instr.

[2]) Er blijkt daaruit ook wel dat de Wetgever van **1928** gehandeld heeft naar den waan van den dag. „C'est de l'émotion suscitée par certaines de leurs erreurs (n.l. van de krijgsraden en de cours martiales) qu'est née la volonté de donner à la justice militaire de nouvelles règles."

[3]) De Minister van Marine werd bij de openbare behandeling in den Senaat bijgestaan door den schout-bij-nacht Tavera en den chef de bureau M. Blot als regeeringscommissarissen.

Avons-nous bien fait ? Personnellement j'en doute. Je n'aime pas voir sur un banc de la police correctionnelle un militaire en tenue à côté d'un vagabond ou d'un escroc. Je sais bicn qu'aux termes de la loi on doit commencer par juger le militaire avant les autres; mais cette promiscuité imposée au militaire prévenu d'un délit, quelque brève qu'elle soit, me parait regrettable.

Cette disposition de la loi de 1929 (lees 1928) a été motivée surtout par le souvenir de la sóvérité des conseils de guerre d'autrefois. On a cru quc les juges civils seraient plus indulgents que les juges militaires. On a dit aussi. Ptant donné le peu de durée du service militaire, que le militaire de l'armée de terre ne quitte presque pas la vie civile, qu'il restc en contact presque permanent avec le monde civil.

Mais pour le marin. il faut raisonner aulrement. Il fait trois ans de service au cours desquels il est rarement à terre. Pendant des semaines et souvent des mois, il est en croisière. 11 court les mers et si dans une escale, il commet un délit, comment voulez-vous qu'il soit jugé s'il n'y a pas de tribunal à bord ?

Nous allons retrouver cette anomalie — je reprends votre mot, mon cher collèguc ct ami — qui consistera alors à voir le même délit poursuivi devant deux tribunaux différents: devant la justice militaire, s'il est commis dans une escale, devant les tribunaux correctionnels s'il est commis à Brest ou à Toulon. C'est tout a fait illogique.

Lorsque le marin revient à terre après ses longues randonnées sur les mers, il a un moment de détente pendant lequel il n'observe pas toujours les lois de la Républiyue. Il faut lui être indulgent, messieurs, en raison de la vie qu'il mène; et lorsqu'on est obligé de sévir, il faut savoir sinon fermer les yeux, du moins tempérer pour lui les rigueurs de la loi, s'il s'agit surtout d'actes peu graves, que la loi qualifie bien délits, mais que le grand enfant qu'est le marin appelle, lui. des incidents de bordée sans grande importance. (*Sourires.)*

Et alors je pose la question: pensez-vous que le juge civil qui ne connaît pas la mentalité du marin sera aussi indulgent que des juges militaires, des officiers et sous-officiers qui ont vécu de la même vie que le prévenu, qui par suite connaîtront mieux que personne ses défauts et ses yualités?

J'ai posé la question. La réponse a été donnée d'une manière péremptoire par les représentants de nos grands ports.

En 1931, lorsque le projet de loi est venu pour la première fois devant la cominission de la marine militaire de la Chambre un premier rapport de M. Mottu concluait au renvoi des marins en police correctionnelle et devant la cour d'assises pour les délits et les crimes de droit commun commis en temps de paix. Immédiatement intervinrent tous les députés représentant nos grands ports, sans distinction d'opinion, qui dirent à Ia commission: „Non, les marins ne iicnnent pas à passer en corrcctioniielle et nous considéroris que l'officier qui a vécu avec eux saura mieux qu'un autre faire bonne

justice. Nous demandons que les marins soient jugés par des marins."

Voilà pourquoi, messieurs, dans un deuxième rapport de M. Cluzan, déposé en 1933, les articles 2 et 3 du projet primitif sont modifiés, le nouvel article 2 spécifiant qu'en temps de paix les crimes et délits de droit commun commis par les marins seraient déférés, non pas aux cours d'assises et aux tribunaux correctionnels, mais aux tribunaux militaires maritimes.

Voilà ce que j'avais à dire. J'espère avoir convaincu la commission dc législation dc la légitimité de l'anomalie qu'elle a constatée.

Messieurs, la commission de la marine du Sénat n'a rien changé au texte adopté par l'autre Assemblée. Une fois 0'est pas coutume. Au nom de la cornmission de la marine, je demande au Sénat de voter le même texte sans y rien changer. (*Applausdissements sur de nombreux bancs*).

M. ie *président.* La parole est à M. Pernot. au nom de la commission de législation civile et criminelle.

M. Georges Pernot, *rapporteur, pour avis,* de la *commission* de *législation civile et criminelle.* Messieurs, un mot seulement au nom de la commission de législation civile et criminelle qui a bien voulu me désigner comme rapporteur. pour avis.

Par un scrupule juridique que vous comprendrez facilement, la commission de législation a cru devoir appeler l'attention sur ce fait qu'en ce qui concerne les militaires de l'armée de terre, comme vient de l'indiquer très bien M. le rapporteur Leblanc, en temps de paix. pour les crimes et délits de droit commun, ils sont déférés aux juridictions ordinaires. Au contraire, avec le système qui nous est proposé, les marins inculpés d'un délit ou d'un crime de droit commun, en temps de paix, seront déférés aux tribunaux maritimes.

M. Leblanc a hien voulu, au nom de la commission de la marine. indiquer d'un façon très précise les raisons par lesquelles cette différence se justifie. Dans ces conditions, la commission de législation civile ne fait aucune opposition au vote du projet. Elle m'a chargé, au contraire, d'apporter une pleine adhésion au texte qui a été élaboré par la commission de la marine et auquel elle se rallie entièrement. (*Très bien! très bien!)*

Centraal comité tegen ondermijning van 's Lands weerkracht.

Van dit nuttig Comité ontvingen wij eenigen tijd geleden een verslag over het jaar 1937, als steeds zeer lezenswaardig en waaruit weder duidelijk blijkt hoe noodig liet nog steeds blijft dat onverzwakt stelling wordt genomen tegen de voortclurcnde werkzaamheid en propaganda van eigen landgenooten die onze weermacht trachten te ondermijnen.

Dc talrijke anti-militaire organisaties die zich dit laatste bij ons

tot taak stellen, dienen zich gewoonlijk aan als vredes-organisaties, haar aanhangers beseffen niet dat hun propaganda *schadelijk* voor den vrede is: si vis pacem, para bellum. En voor den geest in de weermacht en in het volk, voor Nederlands zelfstandigheid schuilt in hun bedrijf groot gevaar. Men staat verbaasd dat die lieden zich dan nog in hunne verblindheid „de allerbeste vaderlanders" durven te noemen.

Bij die anti-militaire, anti-nationale vredes-propaganda wordt gebruik gemaakt van allerlei middelen als: tijdschriften, verspreiding en verkoop van brochures, pamfletten, openbare bijeenkomsten, getuigenis-avonden, cursussen, tentoonstellingen, films, tooneelstukken, propagandawagens enz. Vredes-propaganda — het verslag wijst er terecht op — is in Nederland wel volkomen overbodig, er zullen weinig landgenooten zijn die den oorlog wenschen. Die propaganda heeft alleen ten gevolge dat in sommige kringen een tegenzin wordt geschapen tegen landsverdediging en tegen de weermacht.

Zonder aanspraak te maken op volledigheid geeft het verslag eene opsomming van cursusavonden en bijeenkomsten van anti-militaire organisaties ten getale van niet minder dan 88, verdeeld over 32 plaatsen, zulks alleen in het eerste kwartaal 1937. Bovenaan staat „Kerk en Vrede" met 26. Later zagen wij in de dagbladpers dat deze anti-nationale vereeniging 102 afdeelingen telde met 382 voorgangers. Gelukkig is het aantal leden niet buitengewoon groot, n.l. 7143 tegen 7535 in 1936. In militaire inrichtingen enz. wordt haar orgaan niet toegelaten, terwijl ook het houden van openbare collecten te haren behoeve onlangs door de Kroon is verboden. (Zie Kon. besluit van 11 Februari 1938, Stbl. No. 2342 tot vernietiging van een besluit van B. en W. van Harlingen.) [1])

Een niet-antimilitaire vredesbond is de Ronmsch-Katholieke Vredesbond, daarentegen schijnt de nog al bekende Vereeniging voor Volkenbond en Vrede gevaar te loopen in anti-nationalen zin af te glijden.

„Een bijzondere wijze van propaganda voerde het Dienstweigerings-Actie-Comité, dat als protest tegen het feit, dat de straffen op dienstweigering verzwaard worden, van Alkmaar uit een *protest-marsch* ondernam, waaraan 40 & 50 personen deelnamen en die zich symbolisch richtte op Veenhuizen, de verblijfplaats der dienstweigeraars. Deze marsch door N. Holland, Friesland, Drenthe, Overijsel, Gelderland en Utrecht naar Amsterdam, duurde 3 weken. Onderweg werd gewerkt door vergadering, lectuurverspreiding, enz."

Natuurlijk is bij verschillende van die z.g. vredesorganisaties ook de invloed van Moskou niet te onderschatten.

Langs verschillende wegen en met verschillende middelen tracht het Centraal Comité blijkens zijn verslag die funeste propaganda

---

[1]) De weermacht kost millioenen. Het zou nu toch wel al te gek zijn dat aan een Vereeniging, welke die weermacht, waar mogelijk, tracht te ondermijnen, ook nog finantieele gunsten werden verleend. Het is al erg genoeg dat zij in ons land wettelijk schijnt geduld te moeten worden.

voor verzwakking van onze weer- en volkskracht te bestrijden. Niet zonder succes. Moge het volijverige bestuur met zijn vaderlandslievend werk in steeds toenemende mate belooning voor zijn nobel streven vinden.

„Scheepsadvocaten."

In *„The Fleet"* van Mei 1938, een maandblad gewijd aan de belangen van het Marinepersoneel „from lower deck to quarter deck" lazen wij het volgende:

*Sea-Lawyers, **Note!***

Future libraries in the Navy are to include a copy of the King's Regulations. Here may rest a menace and counter to those several deep sea-lawyers whom one meets in most ships. Such worthies invariably give confident and highly coloured interpretation of what they *know* to be the regulation on any particular *point* at issue. They urge others, in the light of such interpretation, to insist on their rights at the „table" or in dealings with divisional officers. „It wouldn't do for me" or „I wouldn't let the skipper get away with that if I were you" is their regular advice to others. Now that the regulations are to he available for all and sundry to study at leisure the „know-alls" will stand open to correction by the junior hand of the mess. Few volumes have heen shrouded in greater mystery and secrecy throughout the service than the King's Regulations. A rating wishing to learn anything of the rules which govern his life was usually compelled to ask a superior officer to show him the book and the particular regulation in which he had an interest. Officers frequently treated a request to see the book as the symptom of approaching disaffection and immediately adopted an „on-guard" attitude. The diligent student of the King's Regulations will find they contain much of interest and amusement. He cannot but respect the painstaking methods of the compilers who have left nothiug to chance or individual initiative. He will find the regulations provide even for distinctions due to rank after death, in the form of coffin fittings.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Militaire rechtspraak in oorlogstijd.

De luitenant ter *zee 1e* klasse DR. (MR.) J. H. ZEEMAN verheugde *ons* met de toeeending *van* de volgende *opmerkingen* naar aanleiding van ons wetsontwerp, opgenomen in den *vorigen* jaargang blz. 2, v.

Wij voldoen zeer gaarne aan *zijn verzoek* tot opneming in ons *tijd*schrift van wat *hij* in het midden brengt *en* veroorloven *ons* er eenige kantteekeningen aan *toe* te voegen.

1e. Art. 250 *R.L.* nieuw.

Combinatie van officier-commissaris en auditeur-militair wordt hierdoor mogelijk gemaakt. De heer Brunner acht combinatie van officier-commissaris en lid van den krijgsraad verkieslijker, hetgeen de redactie in haar onderschrift weerlegt.

Ik inoge wijzen op art. **137** R.Z. waarbij voor een krijgraad aan boord van een schip alleen buiten het Rijk in Europa dergelijke combinatie mogelijk is.

Dit art. 137 R.Z. dankt zijn ontstaan aan de vrees dat anders in een dergelijk geval niet het in art. 135 R.Z. verrischte aantal leden wordt bereikt; de combinatie fiscaal-officier commissaris wordt in dit vijfde hoofdstuk van den tweeden titel niet gemaakt, wel worden bij nog nijpender gebrek aan officieren in art. 140 R.Z. de functiën van fiscaal en secretaris vereenigd.

Waar art. 250 R.L. nieuw blijkens de toelichting der redactie is ontstaan uit een soortgelijke reden als waaruit art. **137** R.Z. voortvloeit — zoo min mogelijk officieren betrekken bij de rechtspraak — komt mij de combinatie van art. **137** R.Z., door Mr. Brunner, voor de krijgsraden te velde (en gezien art. 265 R.L. nieuw ook voor temporaire krijgsraden) verkieslijk voor; men blijft dan in de lijn der wet en voert geen ook mij gevaarlijk lijkend novum in.

Hoewel men in het burger-strafproces geen analogon vindt, zou ik nog de aandacht willen vestigen op art. 216 j°. 295 Sv., waarbij dus de voor den rechter-commissaris afgelegde getuigenis voor de rechtbank geldt als daar afgelegd. Hoewel de reden hier is, vrees voor het verloren gaan van een getuigenis, is het resultaat toch dat men afstapt van het onmiddellijkheidsbeginsel en a.h.w. den rechter-commissaris binnen de rechtszaal haalt.

Tenslotte merk ik nog op, dat krachtens art. 254 R.L. nieuw de officier-commissaris den auditeur-militair mededeelt dat een zaak gereed is voor behandeling door den Krijgsraad te velde, welke auditeur-militair dan verdere maatregelen neemt.

Bij combinatie cf. 250 R.L. nieuw vloeien deze werkzaamheden samen.

Met het oog op het verschil in hun positie en werkzaamheden komt

mij ook i.v.m. dit art. een vereenigd zijn van deze functiën in één persoon minder gewenscht voor.

2e. *Art. 256 R.L. nieuw.*

Ware er niet iets voor te zeggen deze regeling ook in vredestijd in de plaats te stellen van de omslachtige voorschriften van de artt. 79 t/m 86 R.L. (en de daarmee correspondeerende artt. 77 t/m 84 R.Z.) en de wijze van voorgeleiding van militaire getuigen (art. 85 R.L.—83 R.Z.) aan de prudentie der betrokken commandanten over te laten?

3e. ***Art.* 258** R.L. *nieuw.*

Met deze bepaling zou ik mij geheel kunnen vereenigen, ook met de door den Heer Brunner voorgestelde toevoeging aan art. 114 R.Z. nieuw, waarbij de burger-advocaten alleen voor vredestijd gehandhaafd blijven.

Echter is bij niij de vraag gerezen, of er niet, hetzij in R.L. en R.Z., hetzij in de V.K.M. een bepaling dient te worden opgenomen voor het geval dat er zich geen officieren beschikbaar hebben gesteld.

Zooals de bepalingen thans luiden, kan de president niet toevoegen wanneer er geen officieren beschikbaar zijn. In vredestijd kan dit bij toepassing van art. 114 R.Z. oud (en art. 116 R.L.) nooit een bezwaar zijn, daar dan steeds advocaten beschikbaar zijn welke q.q. zich een toevoeging moeten laten welgevallen.

Men zou art. 258 R.L. nieuw en art. 114 R.Z. nieuw kunnen aanvullen met: „Hebben zich geen officieren beschikbaar gesteld, zoo verzoekt de president den comniandeerenden officier van het betrokken deel der krijgsmacht een daartoe geschikt officier aan te wijzen."

4e. ***Art.*** 260 *R.L. nieuw, 2e lid* **en** *art. 185 R.Z. nieuw*, 2e *lid.*

Met deze redactie kan ik mij geheel vereenigen, ook met het door den Heer Brunner voorgestelde om ook in vredestijd den krijgsraad zelf de krijgstuchtelijke straf te laten bepalen.

Het komt mij gewenscht voor, reeds voor de door de redactie geformuleerde artt. 260 R.L. en 185 R.Z., in art. 39 W.K. op te nemen onder het 2e lid een nieuw nummer 6 luidende:

„den krijgsraad te velde, temporairen krijgsraad of zeekrijgsraad in de gevallen voorzien in art. 260 R.L., 270 R.L. en 183 R.Z."

Wil men deze regeling ook voor vredestijd, zoo dient het 1e lid van art. 39 W.K. aangevuld te worden met een nieuw punt 4 luidende:

„den krijgsraad in de gevallen voorzien in art. 193 R.L. en 185 R.Z."

De artikelen 193 R.L. en 185 R.Z. zouden dan omgem-erkt moeten worden, zoo, dat na het 3e lid wordt toegevoegd:

„Wanneer blijkt, dat het feit een krijgstuchtelijk vergrijp, volgens de daarvan in artikel *2* no. **1** W.K. gegeven omschrijving, oplevert, of dat het, een der in artikel *2* nos. 2—6 vermelde feiten oplevernde, buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn

afgedaan, legt de krijgsraad eventueel zelf de door hem noodig geoordeelde krijgstuchtelijke straf op."

Art. 58 R.K. kan dan geheel vervallen.

5e. ***Art. 261*** *R.L.*

In de toelichting bij art. 260 R.L. verwijst de redactie naar dit artikel.

Zou het geen aanheveling verdienen, in art. 260 R.L. zelf naar art. 261 R.L. te verwijzen of beide artikelen te combineeren?

6e. ***Art. 2651266*** *R.L.*

Waarschijnlijk behoort de toelichting der redactie op art. 266 R.L. bij art. 265 R.L.

7e. ***Art. 269*** *R.L.*

Zie mijn opmerkingen bij art. 258 R.L. nieuw.

8e. ***Art. 297*** *R.L.*

Hierover wordt in de toelichting der redactie niets gevonden. Is de reden dezer bepaling tijdbesparing, of wellicht dat de auditeur-militair bij den krijgsraad te velde en de temporaire krijgsraden door den commandeerend officier worden benoemd (art. 245 R.L. nieuw) en zij dus buiten de vredes-hierarchie vallen.

9e. ***Art.*** *10 R.Z.*

N.m.m. kan men het voorstel van den Heer Franken, ook in vredestijd voor krijgsraden buitengaats (5e hoofdstuk, 2e titel) art. 10 R.Z. te schrappen, overnemen; in oorlogstijd komt mij liet artikel geheel overbodig voor.

10e. ***Art.*** *16 R.Z.*

De redactie zelf zegt in haar toelichting ,,Het vindt ook nu, in vredestijd, geen toepassing."

Schrapping is voorgesteld cf. het advies ad. artt. 180—192 R.L.

In het onderschrift op de beschouwingen van den Heer Franken wil de redactie echter wél art. 16 R.Z. behouden.

Ik schaar mij aan de zijde van den heer Franken, dus schrapping van art. 16 R.Z. Voor het geval dat er in oorlogstijd tijdelijke krijgsraden komen zou men daarvoor in het 5e hoofdstuk, 2e titel R.Z., dan wel in het 9e hoofdstuk van dien titel, bepalingen kunnen opnemen als door de redactie voorgesteld in de nieuwe artikelen 263, 264, 270, 272 en 273 R.L. Hierdoor worden de archieven welke de heer Franken bedoelt, bewaard.

11e. ***Art. 57*** *R.Z. en* ***ket correspondeerend art. 59*** *R.L.* kunnen beide n.m.m. ook in vredestijd vervallen; eenmaal ,,requireeren" is voldoende; zeker in de militaire maatschappij waarbij de verblijfplaats van den op vrije voeten zijnden beklaagde wel bekend zal zijn.

Hoewel dit niet direct tot deze materie behoort, ware zeker voor oorlogstijd c.s., maar ook in vredestijd. artt. 52 t/m 54 R.Z. (54 t/m 56 R.L.) te schrappen.

12e *Art.* ***172 R.Z.***

Ook naar m.m. moet men met wijziging van de telastelegging zoo beperkt mogelijk zijn; zoowel het voorstel der redactie tot ambtshalve wijziging door den Krijgsraad, als de door den heer Franken voorgestelde wijziging buiten de grenzen van art. 68 S.r. lijken mij te ver te gaan. Wanneer door de eigenaardige formeele militaire strafrechtspleging een verwijzing moet geschieden cf. art. 8 R.Z. vóór het gerechtelijk vooronderzoek dan moet niet de verdachte de dupe hiervan worden, wanneer later wijziging der op soms onvoldoende gegevens steunende verwijzing noodig is. Beter lijkt mij om met de suggestie van den heer Franken mede te gaan en de verwijzing na het vooronderzoek te doen plaats hebben. De nieuwe leden van art. 172 R.Z. (167 R.L.) zouden zich dan naun-er aan de artikelen 313/314 Sv. kunnen aansluiten zoowel voor vredes- als voor oorlogstijd.

13e. *Art.* ***30, 31, 32*** *W.K. j° de nieuw voorgestelde add. bep. XIV R.L.*

N.m.m. kan in de genoemde artikelen de straf berisping geheel vervallen.

De straffen in die artikelen toch gelden voor:

a. een leger te velde;

b. een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks;

c. bezet vijandelijk gebied.

Add. Bep. XIV voorkomt het opleggen van berisping in geval *b.* Voor *a* zal n.l. altijd aangenomen kunnen worden dat er tijd van oorlog is, wat à fortiori voor geval *c* geldt.

Wanneer met het bovenstaande wordt ingestemd, zullen i.v.m. nieuw add. art. XIV R.Z. de artt. **3,** 4 en 5 W.K. onder 1° moeten luiden: **.,1°** In tijd van vrede: berisping".

14e. *Art. 39, 3°* W.K.

Met de door den heer Franken voorgestelde wijziging van dit art. kan ik mij geheel vereenigen; ook in vredestijd heeft het gemis van strafbevoegdheid van een divisie- (groeps) commandant van onderzeebooten, mijnenvegers etc. reeds herhaaldelijk moeilijkheden gegeven. Ik zou de voorkeur geven aan een redactie als:
„den commandant van een eskader, smaldeel. divisie, groep of andere tactische eenheid".

Ad 1um. De keuze tusschen de twee wegen is een vraag van waardeering van voor- en nadeelen van elken weg.

Ad 2um. Deze opmerking is o.i. juist; overneming ervan te dezer plaatse zou echter buiten het kader vallen.

Ad 3um. Bepaald bezwaar tegen een dergelijke toevoeging hebben wij niet. Wij meenen eclzter dat dwany hierbij zooveel mogelijk moet worden vermeden. Indien op een gegecen oogenblik officieren niet door eigen aangifte beschikbaar zouden zijn, ware zonder twijfel door

een eenvoudige vraag beschikbaarstelling uit te lokken. Wij kunnen ons niet voorstellen dat dergelijke vraag onder oorlogsomstandiglzeden onbeantwoord zou blijven.

Ad 4um. Wij zouden de aanvulling van art. 39 W.K. noch voor oorlogs-, noch voor vredestoestand willen aanbevelen. Art. 39 W.K. bedoelt uitsluitend militaire meerderen disciplinaire bevoegdheid toe te kennen over onder hunne bevelen staande minderen. Dexe grondslag geldt niet voor den militairen rechter. Juist hierom brachten wij de regeling uitsluitend in R.L. 260 en R.Z. 185. Wijzigen van R.L. 193 en schrappen van W.K. 58 xouden alleen noodig zijn, indien de regeling ook voor tijd van vrede geldend zou worden. Doch, xooals wij reeds vroeger deden uitkomen, dit is hier niet aan de orde.

Ad 5um. Tegen conzbinatie van R.L. 260 en 261 xouden wij geen bezwaar hebben. Wij hebben echter aan de bestaande redactie xooveel mogelijk vastgehouden.

Ad 6um. De opmerking is juist.

Ad 7um. Zie onze opmerking ad 3um.

Ad 8um. Bij de toevoeging aan R.L. 297 is niet aan tijdsbesparing gedacht maar wel aan de omstandigheid dat uitgegaan is van de gedachte dat auditeurs-militair te velde en bij temporaire krijgsraden niet zouden zijn burgers doch officieren, die xoowel disciplinair als militair-strafrechtelijk niet onder den advocaat-fiskaal ressorteeren. Ook is het geheel onzeker welke rol het Hoog Militair Gerechtshof in oorlogstijd zal hebben te vervullen, ja zelfs of het in oorlogstijd niet kan worden opgeheven. Wij wezen hierop reeds bij onze inleiding op blz. 2 v. van jaargang XXXIII.

Ad 9um. Het schrappen van R.Z. 10 voor vredestijd is hier niet aan de orde.

Ad 10um. Een verstekprocedure aal in vredestijd moeten blijven bestaan en liefst gemoderniseerd. Ons onderschrift sub II op blx. 435 had uitsluitend ten doel te doen uitkomen, dat wij niet inzagen, waarom men thans R.Z. 16 buiten toepassing laai. Rechtspraak is er niet over. Men duldt blijkbaar de niet-toepassing, zooals men ook toelaat de indiening van niet-toegelichte ronclusiën van eisch ondanks het uitdrukkelijk voorschrift van R.L. 170, dat ook voor de procedure bij het Boog Militair Gerechtshof geldt. Voor oorlogstijd moest art. 16 vervallen; dit hebben wij dan ook voorgesteld. Het was niet mogelijk om in het kader van dit wetsontwerp een verstek-procedure voor tijd van vrede in te voegen. Wellicht ware in onze redactie xoowel bij de artt. 180—192 R.L. als bij art. 16 R.Z. in plaats van „vervallen (vervalt)" te lezen „gelden (geldt) niet in tijd van oorlog". Dat zou aan onze bedoeling duidelijker uitdrukking geven.

Ad 11um. De opmerking is ook o.i. juist doch past niet bij het kader van ons wetsontwerp.

Ad 12um. Wij zijn door de opmerking van den schrijver niet van rneening veranderd. De verwijzing van R.Z. 8 is niet formeel ten aanzien van de omschrijving der voorloopig gebleken feiten. Wijziging in die omschrijving is later mogelijk bij de telastlegging en ter terecht-

zitting. Wij hebben die lijn iets verder doorgetrokken en zien niet in, waarom dit onjuist zou zijn; de rechten van den beklaagde worden toch behoorlijk in acht genomen.

Ad 13um. Indien men meent dat de disciplinaire straf van berisping ten aanzien van meerderjarige militairen in tijd van oorlog kan vervallen, ware de vermelding ervan in W.K. 30, 31 en 32 te schrappen. Die meening zou dan echter eerst deugdelijk dienen te worden gestaafd, waartoe wij gegevens missen.

De berisping in art. XIV van de add. bep. R.L. is echter niet een disciplinaire straf; zij wordt door den rechter toegepast krachtens de artt. 27 quater, 39 septies en 39 octies van het W. v. Sr.

De artt. 3, 4, 5 W.K. zouden o.i. ongewijzigd kunnen blijven; zij beoogen toch slechts een opsomming van de disciplinaire straffen in tijd van vrede: de bijkomende sfraffenin W.K. 32 komen immers in W.K. 5 niet voor.

Ad 14um. Wij zouden, als wij moesten kiezen tusschen de hier aangegeven redactie en die van Mr. Franken, opteeren voor de eerste. Zie ook het opstel van den Heer Tinga op blx. 673 van den vorigen jaargang.

Militaire rijwielcolonnes.

In het M.R.T., deel XXXIII, afl. 6 komt op blz. G91 e.v. een vonnis voor van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch. hetwelk bij sententie van liet Hoog Militair Gerechtshof bereids werd bevestigd en waarbij een officier werd veroordeeld wegens het als commandant van een militaire colonne wielrijders als bestuurder van een rijwiel daarmede rijden over een weg, die voor het verkeer met rijwielen is gesloten verklaard. Beklaagdes beroep op art. 41 van de Inkwartieringswet. welk artikel ten doel heeft een vrij militair verkeer op openbare wegen te waarborgen, werd verworpen, vermits de bepaling van evenbedoeld artikel niet toepasselijk zou zijn en art. 11 van het Motor- en Rijwielreglement geen uitzondering toelaat voor militaire colonnes.

Dit vonnis nu is van grooten invloed op de rechten en de bewegingsvrijheid van de weerniacht. De beteekenis toch is n.h.v. geen andere dan deze, dat militaire colonnes *in tijd van vrede* geenerlei voorrechten ten deel vallen boven andere weggebruikers. Zelfs staan zij ten achter bij speciale groepen van weggebruikers als brandweercolonnes, politieauto's e.d.. welke in voorkomende gevallen wegen berijden, die voor het verkeer met die voertuigen gesloten zijn verklaard, zonder nochtans — en n.m.m. volkomen terecht — blootgesteld te zijn aan staandehouding — d.i. belemmering — en vervolging. Weliswaar zijn de hierbedoelde wapens. coloniies a.a. meestentijds op den weg voor het verleenen van hulp en het bestrijden van gevaar voor personen of goederen, doch dikwijls rijden zij uit voor het houden van oefeningen of het geven van demonstraties.

Aan den anderen kant rijden militaire eolonnes in voorkomende

gevallen uit tot hulpverleening bij ongelukken van meer omvangrijken aard, bij heide- of boschbranden enz., hetzij hiertoe gevorderd, hetzij dat de militaire autoriteit zelfstandig die hulp zendt en aanbiedt, om maar te zwijgen over verplaatsing van troepen in gevallen, welke voor den ,,outsider" wellicht slechts oefeningen zullen schijnen, doch welke een geheel ander en ernstiger karakter bezitten.

De door vorenvermeld vonnis aan het licht getreden toestand wil volkomen onbevredigend voorkomen, ook wanneer het ,,slechts" gaat om oefeningen. De weermacht moet gelegenheid hebben zich voor haar taak te bekwamen en een ruime plaats dient bij de oefeningen te worden ingenomen door opdrachten, welke een vlot en snel verplaatsen van troepenonderdeelen met zich medebrengen. Indien liet bij oefeningen gaat om een zoo snel mogelijke bezetting van een stelling, het bereiken van een rivierovergang a.a., zoo dient de erbij betrokken commandant voor de verplaatsing van zijn onderdeel te Bunnen beschikken over alle wegen, dus ook over voorrangswegen, en eveneens indien de verplaatsingsmiddelen slechts rijwielen zijn. Voor het snelverkeer mag veel, doch niet alles — en zeker niet het landsbelang — worden geofferd. Dit landsbelang eischt vóór alles een goed geoefende wcermacht, dus mede een ruime gelegenheicl. om die weermacht ie kunnen bekwamen.

Hier komt als practisch punt nog bij dat de voorrangswegen veelal dermate breed zijn, dat een niet snelle colonne — en zeker een rijwielcolonne met tweeën — het snelverkeer niet, althans niet noemenswaard, stagneert.

Een argument voor het brengen van wijziging in de positie is voorts dit. dat riiwielcolonnes met hare mitrailleurs en benakking veelal hei verkeer op rijwielpaden veel ernstiger belemmeren, dan zij ooit op een hoofdrijweg zouden kunnen doen. Dit heeft schrijver dezer regelen zelf in zeer vele gevallen ondervonden.

Met de redactie van het M.R.T. is schrijver van meening dat het bezwaar kan wordcn ondervangen op grond van het bepaalde in art. 36 van de Motor- en Rijwielwet en art. 76 van het Motor- en Riiwielreglement.

De eenvoudigste oplossing zou inderdaad zijn, indien de Minister van Waterstaat t.a.v. militaire rijwielcolonnes een *doorloopende* ontheffing verleent van het bepaalde in art. 11 van het evengenoemde reglement, doch uitsluitend t.a.v. de z.g. snelverkeerswegen.

Uiteraard zou een aanvulling van artikel 11 van het Motor- en Rijwielreglement zelf in den hoogerbedoelden zin feitelijk beter ziin. daar hiertoe een K.B. zou dienen te worden uitgelokt en reglementswijziging een definitiever cn diensvolgens principieeler beslissing terzake zou inhouden. Vanwege den Minister van Defensie zou in beide gevallen bij rondschrijven gericht aan alle militaire gezaghebbendcn kunnen worden kenbaar gemaakt, dat van de ontheffing c.q. de bij het reglement vastgestelde uitzonderingspositie slechts een spaarzaam gebruik mag worden gemaakt en dat zij in

het leven is geroepen om gehanteerd te worden. indien de aard van de uit te voeren opdracht of indien de omstandigheden zulks noodzakelijk of wenschelijk maken.

Door op een van deze wijzen tegemoet te komen aan een beter en vlotter militair verkeer wordt het landsbelang behartigd en wordt mede een zich anders vermoedelijk lierhalend ongewenscht conflict tusschen militaire commandanten ernerzijds en politiedienaren anderzijds voorkomen.

H. ONDERSTAL,

Kapitein, Commandant Onderafdeeling
Politietroepen te 's-Gravenhage.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 Mei 1938.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. Dr. W. A. J. hl. Fick.

Advocaat-Fiskaal: Mr. A. Rombach (fg.).

Raadsvrouw: Blevrouw Mr. C. M. Paauwe — Verveen, advocate te 's-Gravenhage.

Het aan zijne schuld te wijten hebben, dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat. (Aanrijding door een officier, automobilist, van een wielrijder waardoor deze op den grond viel, een bovenarmbeenbreuk (versplintering van den linkerbovenarm) bekwam en dientengevolge gedurende ongeveer twee maanden, althans eenigen tijd. verhinderd is geworden in de uitoefening zijner beroepsbezigheden als melkslijter).

Met vernietiging van het vrijsprekend vonnis van den Zeekrijgsraad veroordeeld tot f 25 boete. subsidiair 5 dagen hechtenis.

In de zaak van den Fiskaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, appellant van een vonnis, op den 6en April 1938 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen H. P., oud 44 jaar, geboren te Amsterdam, Luitenant ter zee der 1e klasse Koninklijke Marine-Reserve, dienende aan boord van Hr. Ms. „Schorpioen", gerequireerde in persoon, geintimeerde, bijgestaan door zijne raadsvrouw.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de door appellant ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fisliaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis, in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den getuige, door den Advocaat-Fiskaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de mid-

delen van verdediging. door hem en namens hem door de raadsvrouw aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen, beklaagde zal schuldig verklaren aan ,,het aan zijne schuld te wijten zijn, dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat", en hem zal veroordeelen tot een geldboete van honderd gulden, subsidiair veertig dagen hechtenis;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat de beklaagde, blijkens de ten processe overgelegde verklaring van den Chef van het Bureau Zeemilitie, in het tijdvak van 18 Maart 1937 tot 26 October d.a.v. als Luitenant ter zee der 1e klasse Koninklijke Marine-Reserve in werkelijken dienst is geweest;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 24 Maart 1938 beteekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd, dat hij op of omstreeks 3 October 1937 te Amsterdam op den openbaren rijweg, den oprit gelegen tusschen Onderlangs en Weesperzijde, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig daarmede hoogst roekeloos en onvoorzichtig heeft gereden, tengevolge waarvan hij in botsing of aanrijding is gekomen met een wielrijder, genaamd Petrus Cornelis van der Weijden, waardoor deze op den grond viel en tengevolge van een en ander een bovenarmbeenbreuk (versplintering van den linkerbovenarm) heeft bekomen, zijnde zwaar lichamelijk letsel, althans zoodanig lichamelijk letsel, dat deze tengevolge daarvan gedurende ongeveer twee maanden, althans eenigen tijd, verhinderd is geworden in de uitoefening van zijn beroepsbezigheden als melkslijter;

O. dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis beklaagde van het hem telastegelegde heeft vrijgesproken op grond van de overweging, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft gekregen, dat beklaagde het hem telastegelegde heeft gepleegd, meer speciaal niet. dat hij, gelijk in de telastelegging wordt gesteld, ten tijde en ter plaatse als voormeld als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig hoogst roekeloos en onvoorzichtig heeft gereden;

O. dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 3 October 1937 te Amsterdam met zijn auto op den tusschen Onderlangs en Weesperzijde gelegen oprit in de richting naar de Duivendrechtsche brug heeft gereden met een snelheid van 20 à 30 K.M. per uur, terwijl vóór hem in dezelfde richting nog twee motorrijtuigen reden;

dat hij één van deze motorrijtuigen wilde passeeren en daartoe zijn snelheid tot ± 40 K.M. per uur heeft opgevoerd, doch juist op het oogenblik, waarop hij wilde passeeren, de bestuurder van het andere motorrijtuig iets naar links heeft uitgehaald;

dat op dat oogenblik de drie auto's naast elkander reden en hij toen heeft gezien, dat uit tegenovergestelde richting een wielrijder naderde:

dat hij. geheel links van den weg terecht gekomen zijnde, nog zooveel mogelijlr naar rechts heeft uitgehaald om een aanrijding te voorkomen. hetgeen hem echter niet is gelukt;

dat hij heeft–gevoeld iets te hebben aangereden, en onmiddellijk heeft gestopt, waarna hem is gebleken, dat bedoelde wielrijder met diens linkerbovenarm in aanraking was gekomen met het bovenscharnier van het linkerachterportier van zijn, beklaagde's auto;

dat hem later is bekend geworden. dat bedoelde wielrijder getuige Petrus Cornelis van der Weijden is;

dat. toen hij begon de vóór hem rijdende auto te passeeren, hij den bewusten wielrijder niet heeft gezien en al zijn aandacht aan de vóór hem rijdende auto heeft besteed;

O. dat Petrus Cornelis van der Weijden, oud 31 jaar, melkslijter, wonende te IJmuiden-Oost. als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op **3** October 1937 te Amsterdani, komende uit de richting van de Duivendrechtsche brug gaande in de richting naar Onderlangs, per rijwiel heeft gereden op den openbaren rijweg, den afrit van de Weesperzijde naar Watergraafsmeer;

dat hij verschillende auto's in zijn richting zag komen en zooveel mogelijk rechts van den weg heeft gehouden. rijdende op de afscheiding van den klinkerweg en het zich naast den weg bevindende zand;

dat op een gegeven oogenblik een van de tegenovergestelde richting komende auto vlak langs hem heen is gegaan en met een scharnier van een der portieren tegen zijn linkerarm is gebotst, waardoor hij van zijn fiets is gevallen;

dat hij is opgestaan en erge pijnen aan zijn linkerbovenarm heeft gevoeld:

dat beklaagde, die hem zeide hem aangereden te hebben, hem naar een dokter heeft gebracht, welke dokter hem vertelde, dat hij, getuige. zijn linkerbovenarm gebroken had;

dat hij zich in het St. Antonius Ziekenhuis te IJmuiden onder behandeling van Dr. Kuijer heeft gesteld en van **3** tot en met **11** October **1937** in dat ziekenhuis is verpleegd geworden;

dat hij daarna nog ongeveer twee maanden thuis onder behandeling van den dokter is geweest en het vervolgens nog ongeveer een maand heeft geduurd, voordat hij zijn beroepsbezigheden als melkslijter heeft kunnen hervatten;

O. dat Johannes Franciscus Kuijer, oud 46 jaar, chirurg, wonende te Velsen, als getuige-deskundige heeft verklaard onder eede:

dat getuige van der Weijden op **3** October **1937** in het St. Antonius Ziekenhuis te IJmuiden is opgenomen in verband met een hem overkomen ongeval;

dat hem, getuige-deskundige, is gebleken. dat de linkerbovenarm van getuige van der Weijden gebroken was, terwijl hem na het nemen

van een Röntgen-foto is gebleken, dat het een versplintering was;

dat van der Weijden tot 11 October 1937 in voormeld ziekenhuis is verpleegd geworden en hij hem daarna nog twee niaanden als patiënt heeft behandeld;

O. dat door voormelde opgaven van beklaagde, de verklaringen van den getuige van der Weijden en die van den getuige-deskundige Kuijer. in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen hetgeen aan beklaagde is te laste gelegd — met dien verstande. dat getuige van der Weijden zoodanig lichamelijk letsel heeft bekomen, dat deze tengevolge daarvan gedurende ongeveer twee inaanden, althans eenigen tijd, verhinderd is geworden in de uitoefening zijner beroepsbezigheden als nielkslijter —, zoomede beklaagde's schuld daaraan;

O. dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is te laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangewezen, en beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „het aan zijne schuld te wijten hebben, dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat";

O. ten aanzien van de aan beklaagde op te leggen straf, dat het Kof te dezer zake eene geldboete van vijf en twintig gulden gerechtvaardigd acht;

0. dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen *2,* 60, *G2* van het Wetboek van Militair Strafrecht, 23, 24, 308 van het Wetboek van Strafrecht, 185 van de Rechtspleging bij de Zeemacht. 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hoogcr beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw recht doende.

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hiervóór als zoodanig is aangewezen. zoomede beklaagde's schuld daaraan;

Qualificeert het bewezen verklaarde als: ..het aan zijne schuld te wijten hebben, dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat.";

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene geldboete van vijf en twintig gulden;

Bepaalt dat deze boete bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor den tijd van vijf dagen;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is te laste gelegd, dan bij deze sententie bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 17 Mei 1938.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. Dr. W. A. J. hl. Fick.

Advocaat- Fiskaal: Mr. A. Rombach (fg.).

Op den openbaren weg met de rechterhand in zijn rechterbroekzak gestaan en tegenover een korporaal van de Politietroepen, die hem hierover onderhield, in tegenwoordigheid van een aantal burgers zich onkrijgstuchtelijk gedragen.

Klagers hoogst ongepast optreden — door zich naar het inmiddels toegeloopen publiek te keeren en door lachend te zeggen, „dat hij de situatie wel leuk vond" — is in de strafreden met juistheid gekenschetst en de straf kan zeker niet te zwaar worden geacht.

Beklag ongegrond. De beschikking aan de hoogere militaire autoriteit met aanvulling van de bewijsgronden bevestigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 12 April 1938, van den vrijwillig huzaar op voet van gewoon dienstplichtige J. J. W., dienende bij het 1e eskadron van het IIe Regiment Huzaren, in garnizoen te 's-Gravenhage, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bii den Commandant van dat Regiment ingediend over de straf van vier dagen verzwaard arrest, hem op 1 April 1938 opgelegd door zijn Eskadrons-Commandant. den Ritmeester G. P. de Kruiiff. en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Op den openbaren weg met de rechterhand in zijn rechterbroekzak gestaan en tegenover een korporaal van de Politietroepen, die hem hierover onderhield, in tegenwoordigheid van een aantal burgers zich onkrijgstuchtelijk gedragen.",

bij welke beslissing, — op 9 April 1938 genomen en op 11 April d.a.v. ter kennis van klager gekomen —, het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuige onder eede den korporaal J. C. M. Neecke, dienende bij de Groep en Onderafdeeling 's-Gravenhage van de 2e Afdeeling I'olitietroepen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat de rapportmaker, de korporaal **J.** C. M. Neecke, ter terechtzitting van het Hof onder eede heeft verklaard, bij den inhoud van zijn rapport, hetwelk aanleiding gaf tot de strafoplegging, te volharden, en verder:

dat hij naar klager, toen deze met den dienstplichtige v. d. B. op den Ouden Scheveningscheweg stond, is gegaan niet alleen omdat hij zag, dat klager de rechterhand in den rechterbroekzak had en dat de dienstplichtige v. d. B. met beide handen in de zakken stond, maar ook omdat hij, getuige, den indruk had dat beide militairen grapjes stonden te maken tegen toevallig voorbijkomende meisjes;

dat hij niet de bedoeling had, rapport tegen klager op te maken, doch klager tegenover hem, getuige. heeft volgehouden, dat hij niet met de hand in den zak had gestaan, hoewel hij, getuige, zulks duidelijk had gezien, en zich verder zeer ongepast heeft gedragen, door zich naar het inmiddels toegeloopen publiek (f 20 personen) te keeren en door lachend te zeggen, ,,dat hij de situatie wel leuk vond";

O. dat klager's hoogst ongepast optreden op 24 Maart 1938 tegenover den korporaal der Politietroepen Neecke in de omschrijving der strafreden met juistheid is gekenschetst en de hem deswege opgelegde straf van 4 dagen verzwaard arrest zeker niet te zwaar kan worden geacht;

O. dat mitsdien de door den Commandant van het IIe Regiment Huzaren op het beklag genomen beschikking — onder aanvulling van het bewijs der feiten, zooals hiervóór is geschied, — behoort te worden bevestigd;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking, door den Commandant van het IIe Regiment Huzaren op het beklag genomen, met aanvulling der bewijsmiddelen;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, den strafoplegger, den Commandant van het IIe Regiment Huzaren, den Advocaat-Fiskaal en den Minister van Defensie.

—

Krijgsraad voor de landmacht te 's-Hertogenboseh.

Vonnis van 4 April 1938.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. G. van der Veen, Kapiteins H. L. G. Lambert, A. den Boer en P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. E. Lion, te 's-Hertogenbosch.

1°. Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen (in hooger beroep hieraan toegevoegd: tweemaal gepleegd); 2°. Opzettelijke ongehoorzaamheid; 3°. Feitelijke insubordinatie, alles ééne voortgezette handeling uitmakende (1°. nalaten te gelioorzamen aan het bevel om in de houding te gaan staan, met volharding; 2°. weigeren te gehoorzamen aan het bevel om zijn naam op te geven, met volharding; 3°. weigeren te gehoorzamen aan het bevel om mede te gaan naar de K.M.A.; 4°. zich met geweld verzetten tegen den meerdere die hem had oastgegrepen ten einde hem te dwingen mede te gaan naar de K.M.A., door zich los te rukken en een anderen weg op te gaan dan hem gelast was).

De meerdere had beklaagde er op gewezen „dat hij zich aan een ernstig strnfhanr feit schuldig maakte en dat hij, als de meerdere er rapport van opmaakte, voor den Krijgsraad zou moeten terecht staan"; in het tweede geval heeft de meerdere den beklaagde „wederom op de gevolgen gewezen", en na het derde bevel hem toegevoegd: „het zijn allemaal dienstbevelen die ik je geef, en als je die niet opvolgt, kom je onherroepelijk voor den Krijgsraad".

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens G.V., oud 20 jaar, geboren te Bergen (L.), gewoon dienstplichtig-huzaar bij de Compagnie Oppassers der Koninklijke Militaire Academie, te Breda, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. niet zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend. dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat, blijkens overgelegd extract-stainboek. de beklaagde op

1 Februari 1937 is ingelijfd bij het IIe Regiment Huzaren en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken. en, blijkens ambtelijke verklaring d.d. 7 Maart 1938, door den compagnies-commandant te Breda opgemaakt, beklaagde op 1 Februari 1937 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 26 Maart 1938 beteekend schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is te laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 6 Maart 1938 te Breda, als militair:

I. nadat zijn meerdere, de cadet-sergeant van der Laan, hem had gelast in de houding te gaan staan, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen en nadat dezelfde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijn ongehoorzaariiheid heeft volhard;

II. nadat dezelfde meerdere hem had gelast hem zijnen naam op te geven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen en nadat dezelfde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard;

III. nadat dezelfde meerdere hem had gelast met hem mede te gaan naar de Koninklijke Militaire Academie, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten, aan dat dienstbevel te gehoorzamen;

IV. opzettelijk, nadat dezelfde meerdere hem had vastgegrepen bij een zijner armen, teneinde hem te dwingen met hem naar de Koninklijke Militaire Academie te gaan, zich met geweld tegen dezen meerdere heeft verzet, door zich los te rukken en een anderen weg op te gaan, dan hem gelast was;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij zich op Zondag 6 Maart 1938 met nog vier andere huzaren bevond in de Catharinastraat te Breda: dat hij bij het oversteken van die straat op auto's en fietsen had gelet en geen cadet-sergeant had gezien; dat hij op 25 meter afstand van hem een cadet-sergeant van zijn fiets zag stappen; dat deze terugkeerde en hem aansprak, zeggende: ,,Waarom groet je niet?"; dat hij toen heeft geantwoord: ,,Ik heb je niet gezien"; dat de sergeant hem toen heeft gevraagd, iets dergelijks als: ,,Kun je niet met twee woorden spreken?", waarop hij, beklaagde, zoo iets heeft gezegd als: .,Kom nou"; dat de cadet-sergeant hem daarop heeft gelast in de houding te gaan staan, doch dat hij, heklaagde, daaraan niet heeft voldaan; dat de sergeant hem voor de tweede maal heeft bevolen in de houding te gaan staan, doch dat hij hier wederom niet aan voldeed; dat de sergeant hem daarop vroeg: ,,Hoe heet je?", waarop hij, beklaagde, antwoordde: ,,Ik heb geen naam" en dat hij, toen deze hem voor de tweede maal naar zijn naam vroeg, antwoordde: ,,Weet ik niet"; dat de sergeant hem vervolgens heeft opgedragen naar de wacht van de K.M.A. te gaan, waarop hij, beklaagde, heeft geantwoord: ,,Daar hoor ik niet thuis. ik hoor bij een ander Regiment"; dat de sergeant toen tegen hem zeide: ,,Dat kan me niet schelen, je gaat mee", doch dat hij daaraan niet

voldeed en de Catharinastraet inwandelde; dat de sergeant ten slotte de hulp vroeg van een politie-agent, die hem medenam naar het politiebureau;

dat hij bekent, dat hij tot tweemaal toe heeft geweigerd in de houding te gaan staan, tot tweemaal toe heeft geweigerd zijn naam te noemen en eenmaal heeft geweigerd mede naar de wacht van de K.M.A. te gaan, niettegenstaande de cadet-sergeant hem zulks had bevolen;

O. dat R. van der Laan, 31 jaar, cadet-sergeant bij de K.M.A. te Breda, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op Zondag, 6 Maart 1938, f 19.20 uur zich per rijwiel begaf vanaf de K.M.A. naar de Groote Markt te Breda; dat hem op den hoek van de Catharinastraat-Groote Markt vijf huzaren passeerden; dat twee van de vijf groetten, terwijl een der andere drie, die achteraan liep, hem recht in het gezicht keek en niet groette; dat hij van zijn fiets is afgestapt en naar bedoelden huzaar is toegegaan en hem heeft gevraagd: ,,Waarom groet je niet?"; dat deze huzaar antwoordde: ,,Ik heb je niet gezien"; dat hij, getuige, tot hem zeide: ,,Kun je niet met twee woorden spreken en in de houding gaan staan?", waarop deze hem toevoegde: ,,Kom nou"; dat hij, getuige, hem daarop heeft gelast in de houding te gaan staan, waaraan die huzaar niet voldeed; dat hij hem nogmaals heeft gelast in de houding te gaan staan, doch dat die huzaar bleef weigeren; dat hij, getuige, hem er op heeft gewezen, dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en dat hij, als hij, getuige, cr rapport van opmaakte, voor den Krijgsraad zou moeten terechtstaan; dat hij daarop vroeg: ,,Hoe heet je?", waarop die huzaar antwoordde: ,,Ik heb geen naam"; dat hij, getuige, hem wederom op de gevolgen heeft gewezen, indien hij bleef weigeren, en nogmaals zijn naam heeft gevraagd; dat die huzaar antwoordde: ,,Weet ik niet"; dat hij, getuige, vervolgens tegen hem heeft gezegd: ,,Je gaat mee naar de wacht van de K.M.A.", doch dat die huzaar antwoordde: ,,Daar hoor ik niet thuis, ik ben van het andere Regiment"; dat die huzaar met hem meewandelde de Catharinastraat in, doch toen hij, getuige, bij het Kasteelplein kwam en tot hem zeide, dat hij links af moest gaan naar de K.M.A., die huzaar weigerde met de woorden: ,,Neen, dat doe ik niet, daar hoor ik niet"; dat hij, getuige, dien huzaar toen bij zijn arm heeft gepakt om hem mede te nemen; dat deze zich echter losrukte en doorliep; dat hij: getuige, naast hem bleef loopen en hem heeft toegevoegd: .,Het zijn allemaal dienstbevelen, die ik je geef, en als je die niet opvolgt, kom je onherroepelijk voor den Krijgsaad"; dat ten slotte op zijn, getuige's, verzoek een agent van politie dien huzaar naar het politiebureau bracht; dat aldaar die huzaar opgaf te heeten G.V. en dat hij thuis behoorde bij de K.M.A.; dat daarna twee korporaals der Politietroepen den huzaar V. — beklaagde — hebben medegenomen naar de K.M.A.;

O. dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd, — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien

van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft —, de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, met dien verstande, ad I, dat hij opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen, en ad II en III, dat hij heeft geweigerd te gehoorzamen;

O. dat de bewezen verklaarde feiten moeten worden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij Péne voortgezette handeling uitmaken;

Gezien de artikelen 6, 10, 62, 114 en 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 74, 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht, 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

I en II. opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen;

III. opzettelijke ongehoorzaamheid;

TV. feitelijke insubordinatie,

alles ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van drie weken;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht. bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 6 tot 7 Maart 1938 in mindering zal worden gebracht. [1])

---

[1]) Dit vonnis is in door den veroordeelde en door den aud.-mil. ingesteld hooger beroep bij sententie van 17 Mei 1938 door het H.M.G. bevestigd, behalve wat betreft de qualificatie der feiten, welke is vernietigd en opnieuw is vastgesteld als:

,,opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen, tweemaal gepleegd;

opzettelijke ongehoorzaamheid;

feitelijke insubordinatie:

alles ééne voortgezette handeling uitmakende".

De advocaat-fiskaal had geconcludeerd tot bevestiging met aanhaling van art. 121 W.v.M.S. Dit had dan echter ook in de qualificatie tot uiting moeten komen. Maar het zou onjuist zijn geweest: de feitelijke insubordinatie is geenszins buiten dienst gepleegd, maar juist ,,ter zake van dienstaangelegenheden" (art. 76). Het Hof is hierop dan ook terecht niet ingegaan. Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 18 Maart 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. van Olst.

Advocaat-fiskaal: Mr. J. E. Jonkers (plv.)

Raadsman: Mr. J. G. Bouma.

ZEEKRR: *Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht, zich in een toestand brengen zcaarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten (behoorende tot het personeel der hondenwacht, niet als schildwacht, op uitkijk gesteld op de koebrug, op een bank gaan liggen en geslapen).*

De Krr. verklaart beklaagde schuldig aan het hem telastegelegde en qualificeert dit feit als bovenvermeld, doch legt geen straf op. maar verstaat — gelet op den lichten aard van het feit (in strijd met de voorschriften waren op den uitkijkpost geen consignes aanwezig) en op de omstandigheid dat beklaagde terxelfder zake reeds krijgstuchtelijk nzet 6 dagen sfreng arrest met inhouding der geheele soldij en nzet vermindering van kosf om den anderen dag was gestraft, terwijl bij het gerechtelijk onderzoek geenerlei nieuwe omstandigheden aan het licht zijn gelcomen, xoodat er i.c. geen termen zijn voor eene verwijzing naar den conzm. officier, ook al zou dit blijkens art. 50 W.K. zoel mogelijk zijn — dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan.

ANDERS H.M.G.: *Art. 58 W.K. legt den rechter, beslissende dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, de uitdrukkelijke verplichting op om de zaak onder mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden comm. officier te verwijzen, uitdrukkende het beginsel dat de disciplinaire macht van dien bevelhebbende onaangetast moet blijven, xoodat het den Krr. niet vrijstond om, vooruitloopende op de veronderstelde zienswijze van dien officier hem de beoordeeling van de mérites der zaak en daarmede ook de gelegenheid tot herziening van de ondergane krijgstuchtelijke straf te onthouden.*

Behalve om deze reden moet 's Krijgsraads beslissing ook worden vernietigd omdat het Hof hef feit van te ernstigen aard acht voor krijgstuchtelijke afdoening (dat op den uitkijkpost geen consignes aanwezig waren, was een onjuiste grond, nu beklaagde met de bijzondere consignes voor dien post op de hoogte was en hij bovendien door zijn gedraging de algemeene consignes heeft geschonden).

Straf: 10 dagen gevangenisstraf.

De qualificatie in het vonnis geeft het gepleegde feit minder juist

***weer,** zij moet **luiden:** „Behoorende **tot eenige** wacht **als ander** militair dan **als schildwacht eene als xoodanig** op hem rustende **verplichting niet** nakomen."*

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gcrechtshoi van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerahaja, ratione officii, appellant, en E. v. D., stamboeknummer ...., oud 19 jaren, geboren te Magelang, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als militiematroos aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja", beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 22 Februari 1938 en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan appèl, waarbij beklaagde terzake van het hem tenlastegelegde [1]) is schuldig verklaard aan: Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht, zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten" en is verstaan, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan;

Gelet op de door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 25 Februari 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde dd. **3** Maart 1938 en het relaas van beteekening daarvan dd. 9 Maart d.a.v.;

Gehoord den door den plv. Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester **J.** E. Jonkers, genomen daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 18 Maart 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appel, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie en voorzoover daarbij is verstaan, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan;

voornoemden beklaagde E. v. D., stamboeknummer ...., zal schuldig verklaren aan: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen":

---

[1]) De telastelegging luidde:
„dat hij, dienende als militie-matroos aan boord van Hr. Ms. „Soera-
„baja" welk schip destijds te Tandjong Priok verbleef, aldaar in den
„nacht van 20 op **21** November **1937,** terwijl hij toen behoorde tot het
„personeel van de hondenwacht van voornoemden bodem en hij als zoo-
„danig op genoemde wacht van **1** tot **3** uur, niet als schildwacht, op
„uitkijk was gesteld in het verblijf van het militie-personeel op het koe-
„brugdek, in strijd met den als zoodanig op hem rustenden plicht in voor-
„meld verblijf op een bank is gaan liggen en vervolgens daar liggende
„heeft geslapen, in welken toestand hij zijn dienst als uitkijk niet naar
„behooren kon verrichten."

hem zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van tien dagen;

Gelet op de door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting gevoerde verdediging;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde heeft verzocht om toevoeging x-an een raadsman in appel, weshalve hem door 's Hofs President als zoodanig is toegevoegd de advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof Mr. F. H. Copes van Hasselt, wiens ambtgenoot en plaatsvervanger Nr. J. G. Bouma ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen:

O. ten aanzien van de door den Zeekrijgsraad genomen beslissing, dat de zaak buiten strafrechteliike behandeling had behooren te zijn afgedaan: dat art. 58 W.K. den rechter, die tot evengenoemde bevinding komt. de uitdrukkelijke verplichting oplegt om de zaak onder mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden commandeerenden officier te verwijzen, in welke verwijzing het beginsel, dat de disciplinaire macht van dien bevelhebbende onaangetast moet blijven. tot uitdrukking komt en het derhalve den Zeekrijgsraad niet vrijstond om, vooruitloopende op de veronderstelde zienswijze van dien officier hem de beoordeeling van de mérites der zaak en daarmede ook de gelegenheid tot herziening van de ondergane krijgstuchtelijke straf te 'onthouden; [1])

---

[1]) De Zeekrijgsraad had overwogen:

O. cmtrent de op te leggen straf:

dat de beklaagde ter zake van het hem tenlastegelegde feit reeds krijgstuchtelijk is gestraft met zes dagen streng-arrest en inhouding der geheele soldij gedurende den geheelen straftijd en vermindering van kost om den anderen dag;

dat naar 's Raads oordeel de begane overtreding, gezien het feit dat op den door beklaagde betrokken uitkijkpost, in strijd met hetgeen daaromtrent is bepaald in het reglement „Voorschrift gewapende wachten enz.", geen consignes voor den uitkijk aanwezig wa en, van zoodanig lichten aard is, dat zij voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking komt;

dat mitsdien beklaagde voor het hem tenlastegelegde naar den Commandeerenden Officier zou moeten worden terugverwezen, ware het niet, dat beklaagde gelijk hierboven reeds werd overwogen, voor het feit bereids krijgstuchtelijk is gestraft;

dat weliswaar uit het bepaalde bij artikel 50 der Wet op de Krijgstucht, hetwelk bepaalt, dat ook de strafoplegger in de door hemzelf opgelegde straf wijziging mag brengen, voortvloeit dat de mogelijkheid tot verwijzing naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier ook ter zake van feiten, waarvoor bereids een krijgstuchtelijke straf is opgelegd, niet is uitgesloten doch naar het oordeel van den Krijgsraad, deze niettemin achterwege behoort te blijven, indien het onderzoek van den militairen rechter geenerlei feiten of omstandigheden aan het licht heeft gebracht, welke aanleiding zouden kunnen geven tot het vermoeden, dat de reeds opgelegde en ondergane krijgstuchtelijke straf herziening zou behoeven;

dat zoodanige feiten of omstandigheden ten deze niet zijn gebleken en mitsdien voor verwijzing ter zake van hef bewezen verklaarde feit geen termen aanwezig zijn.

dat moet al hierom de beslissing worden vernietigd, zulks mede geboden is, nu het Hof het gepleegde feit van te ernstigen aard acht dan dat het krijgstuchtelijk kan worden afgedaan, waaraan hek College nog wil toevoegen. dat de door den eersten rechter voor de krijgstuchtelijke afdoening gegeven grond, namelijk dat op den door beklaagde betrokken uitkijkpost in strijd met hetgeen daaromtrent is bepaald in het reglement T7 00rschrift gewapende wachten enz. geen consignes voor den uitkijk aanwezig waren, den Hove onjuist voorkomt, daar beklaagde, gelijk hijzelf erkent, met de bijzondere consignes voor dien post op de hoogte was en hij bovendien door zijn gedraging de algemeene consignes heeft geschonden;

O.. dat qualiiicatie van het bewezen verklaarde het gepleegde feit minder juist weergeeft, zoodat ook deze behoort te worden vernietigd;

O., dat het vonnis voor het overige op de gronden en middelen daarin vernield als wel en terecht gewezen kan worden bevestigd;

O.. dat liet Hof rekening houdende met het bepaalde in art. 57 der Wet op de Krijgstucht een gevangenisstraf voor den duur van tien dagen in juiste verhouding acht tot den ernst van het misdrevene;

Gezien behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde etsartikelen (met uitzondering van art. 58 W.K.) art. 6 W.v.M.S. en art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht. art. 57 W.K. zoomede de artt. 75 en volgende van de Provisioiicele Tiistructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 22 Februari 1938 gewezen en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep. ten aanzien van de kwalificatie van het ten laste gelegde en bewezen verklaarde en voorzoover daarbij is verstaan, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde E. v. D., stamboeknummer .... schuldig aan het inisdrijf: „Behoorende tot eenige macht als ander militair dan als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen";

T7ernordcelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van tien dagen;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

Meermalen heeft de Zeekrijgsraad te Soerabaja in den laatsten tijd een vonnis gewezen waarbij, evenals in de bovenvermelde zaak, verstaan wordt, dat de aan zijn oordeel onderworpen zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, zonder haar nochtans te verwijzen naar den fot straffen bevoegden commandeerenden officier. Zie vonnis 22 Sepf. 1936, M.R.T. XXXII, 516: 2 Maart 1937, M.R.T. XXXIII, 62. Waarschijnlijk is de Krijgsraad daartoe gekomen dooi. het voorbeeld in ongeveer gelijke

bewoordingen gegeven door het H.M.G. zelf bij zijne Sententie van 11 Januari 1935, M.R.T. XXXI, 162.

Bij de hierboven gepubliceerde Sententie van 18 Maart 1938 is het Hof nu uitdrukkelijk op zijne vroegere opvatting teruggekomen en heeft het beslist dat toepassing van art. 58 W.K. ZONDER verwijzing naar den comm. officier niet geoorloofd is. Ook naar onze meening en op grond van de daarvoor aangevoerde motieven. terecht, al zouden misschien de bewoordingen van het tweede lid van. art. 58 op zich zelf beschouwd, eenigen twijfel kunnen wekken. Het is denkbaar dat de comm. officier, bijv. door hetgeen bij het gerechtelijk onderzoek nog aan het licht is gekomen, in tegenstelling met het oordeel van den Krijgsraad, van meening is dat de oorspronkelijke straf te licht was, al moeten wij hier dadelijk aan toevoegen dat alsdan oplegging van een nieuwe straf tot de uitzonderingen zal moeten behooren. Zulk een tweede straf voor hetzelfde feit heeft steeds een zeer bedenkelijke zijde.

Het heeft onze aandacht getrokken dat dezelfde Krijgsraad, vooral in de laatste jaren, herhaaldelijk, hetzij dan met, hetzij zonder verwijzing naar den comrn. officier, heeft beslist dat een naar den Raad verwezen zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan. Zie, naast de hierboven reeds vermelde vonnissen, bijv. M.R.T. XXVIII, 386; XXX, 166; XXXII, 529; XXXIII, 636 en 717. In verscheidene gevallen is die beslissing door het H.M.G. vernietigd. Wij zijn allerminst voorstanders van de opvatting om zooveel mogelijk verwijzing naar den Krijgsraad te doen geschieden, integendeel achten wij het veeleer gewenscht om in alle gevallen waarin de Wet het toelaat en de comrn. officier meent voldoende disciplinaire machtsmiddelen tot zijne beschikking te hebben, de zaak met een krijgstuchtelijke straf af te doen. Maar, wanneer door de hoogste militaire autoriteit, in Ned. Indië dus door den Commandant der Zeemacht, die in de eerste plaats verantwoordelijk is voor de tucht op de vloot onder zijn bevel, eenmaal is beslist, dat een strafbaar feit van zóó ernstigen aard is, dat het door den militairen rechter moet worden behandeld, dan dient die rechter zich wel tweemaal te bedenken alvorens uit te maken dat die verwijzing ten onrechte is geschied. Dit klemt nog te meer indien reeds tevoren eene krijgstuchtelijke straf is opgelegd geworden. Volgt hierop alsnog eene verwijzing naar den Krijgsraad, welke overigens o.i. tot uitzonderingsgevallen zal moeten blijven beperkt, dan ligt daarin opgesloten, dat de verwijzende autoriteit van oordeel is dat de opgelegde disciplinaire straf te licht is geweest tegenover den ernst van het delict. Zij verwacht dan allerminst dat de militaire rechter eene uitspraak zal geven daarmede in strijd en nog wel zonder terugwijzing naar den comm. officier. Dit laatsfe zal dan nu in de toekomst althans niet meer geoorloofd zijn. De militaire rechter zal nimmer uit het oog mogen verliezen dat de handhaving van de krijgstucht de eenige reden van zijn bestaan is.

Het H.M.G. besliste verder nog dat slapen van een wachthebbende valt onder „niet nakomen van eene als zoodanig op hem rustende verplichting" en niet onder „zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die wacht niet nanr behooren kan verrichten". Van veel practisch belang is het verschil niet, de opvatting van het Hof lijkt ons echter juister: het woord „brengen" duidt op een zekere activiteit waarvan bij een wachtdoende die even gaat zitten of liggen en dan in slaap valt, niet kan worden gesproken. Anders zou het zijn als hij zich opzettelijk te slapen legt. Zie bijv. Sent. H.M.G. 9 Oct. 1925, M.R.T. XXI, 355. De jurisprudentie betreffende deze kwalificatie is uiteenloopend. Zie o.a. Sent. H.M.G. van N.I. van 3 Sept. 1937, M.R.T. XXXIII, 474. Het verschil ten aanzien der feiten kan trouwens zeer subtiel zijn en de rechter geeft daarvan zelden rekenschap. Daarbij komt nog dat alle feiten in art. 129, 1e lid W.v.M.S. genoemd, reeds vallen onder de algemeene woorden „eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt". De opmerking is bij de totstandkoming van het artikel reeds gemaakt, doch de Regeering achtte het voorzichtiger ook die andere verplichtingen daarnevens met name te vermelden. Zie v. d. Hoeven 11, blz. 298. *Red. M.R.T.*

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 6 Mei 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: Gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. van Olst.

Advocaat-fiskaal Mr. A. Mieremet.

Raadsman: Officier van administratie 3e klasse J. B. de Groot.

Feitelijke insubordinatie (het, onder het uiten van aggressieve woorden, bij de mouw grijpen van een meerdere ten einde hem te dwingen hem, beklaagde, te volgen naar den dokter). Hierdoor heeft beklaagde dien meerdere, zij het ook voor korten tijd, van zijn vrijheid van handelen beroofd en zich derhalve schuldig gemaakt aan het misdrijf van art. 117 W.v.M.S. Vrijsprekend vonnis Zeekrr. vernietigd.

Het enkele grijpen van die mouw en het heel even vasthoudert daarvan levert nog niet op eene feitelijke aanranding in den zin van art. 117.

Gelet op den indisciplinairen geest welke uit het voorgevallene spreekt. in verband met het feit, dat beklaagde herhaalde malen wegens hoogst onmilitair optreden is gestraft, is hij ongeschikt te achten om langer in den zeedienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

Hoofdstraf moet, door het in mindering brengen van de voorloopige hechtenis, geacht worden geheel te zijn ondergaan.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant, en G. C. H., stamboeknuinmer ...., oud 34 jaren, geboren te Dordrecht, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker-olieman aan boord van Hr. Ms. ,,Sumatra" te Soerabaja, op 17 Januari 1938 en sedert 2 Maart 1938 in voorloopige hechtenis, bij dispositie van den Zeekrijgsraad op 12 April 1938 op vrije voeten gesteld, beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 12 April 1938 en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan appèl, waarbij beklaagde is vrijgesproken van het hem telastegelegde [1]), zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen verklaard en de zaak onder mededeeling van alle stukken naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier is verwezen, met bevel, dat beklaagde onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld;

Gelet op de door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 13 April 1938. dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde ddo. 22 April 1938 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 25 April daaraanvolgende:

---

[1]) De telastelegging luidde:

„dat hij, dienende als stoker-olieman aan bocrd van Hr. Ms. ,,Sumatra" ,,liggende te Soerabaja althans verblijvende in den Indischen Archipel, ,,in den morgen van den 17en Januari 1938 tc omstreeks 11 uur, terwijl ,,hij zich op of bij een luchtpomp in bakboordsmachinekamer van ge-,,noemden bodem bevond, zich op zeer onbetamelijke wijze heeft uitgelaten ,,tegenover den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse ,,L. J. Keukens en, nadat genoemde officier hem naar aanleiding daarvan ,,had vermaand om verder te zwijgen en hem tevens had beduid van zijn ,,— beklaagde's — gedrag te zullen rapporteeren, van bedoelde lucht-,,pomp op dezen officier is afgekomen en vlak voor dezen is gaan staan ,,en vervolgens opzettelijk genoemden ineerdere feitelijk heeft aangerand, ,,door dezen bij een mouw van diens ketelpak vast te grijpen en daaraan ,,te trekken en genoemden officier daarbij op aggressieven toon toe te ,,voegen: ,,dat heb je gezegd, nou kom je mee naar den dokter. Nou zal ,,je bewijzen dat ik zuur ben. Ik heb verder schijt aan alles en het kan ,,me allemaal niks meer verdommen", althans woorden in dien geest, onder ,,het uiten van welke woorden hij — beklaagde — zich in de richting ,,van den uitgang van de bakboordsmachinekamer bewoog, althans door ,,genoemden meerdere onder het uiten van voornoemde woorden of woor-,,den in dien geest bij een mouw van diens ketelpak aan te grijpen en te ,,trachten dezen te trekken in de richting van den uitgang van bakboords-,,machinekamer."

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester A. Mieremet, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 6 Mei 1938. daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het hooger beroep, het vonnis a quo zal vernietigen en beklaagde schuldig zal verklaren aan het hem telastegelegde, opleverende het misdrijf: „feitelijke insubordinatie", en hem deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

hem bovendien zal ontslaan uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van Administratie der 3de klasse J. B. de Groot;

O., dat het Hof met den Zeekrijgsraad van oordeel is, dat is komen vast te staan, dat beklaagde onder het uiten van de in de telastelegging genoemde woorden den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse J. L. Keukens bij de linkermouw van diens ketelpak heeft vastgegrepen zonder evenwel aan die mouw te trekken en het College zich mede vereenigt met de opvatting van den eersten rechter, dat het grijpen van die mouw en het heel even vasthouden daarvan, zooals dit volgens de verklaring van genoemden officier is geschied. niet oplevert eene feitelijke aanranding in den zin van art. 117 W.M.S.:

O., dat het Hof niettemin wettig en overtuigend bewezen acht, dat beklaagde zich aan feitelijke insubordinatie heeft schuldig gemaakt;

dat weliswaar aan beklaagde is ten laste gelegd, dat hij zijn meerdere feitelijk heeft aangerand, hetgeen niet bewezen is, echter het zwaartepunt der telastelegging niet is gelegen in deze aan de wet ontleende benaming van het misdrevene, doch in het onmiddellijk daarop volgende relaas der materieele feiten voorzoover dit is bewezen verklaard;

O., dat beklaagde door meergenoemden officier onder het uiten van de in de telastelegging opgenomen aggressieve woorden hij de mouw te grijpen teneinde dien getuige te dwingen hem naar den dokter te volgen, zijn meerdere, zij het ook voor korten tijd van zijn vrijheid van handelen heeft beroofd en zich derhalve heeft schuldig gemaakt aan het misdrijf, oinschreven en strafbaar gesteld in art. 117 W.M.S.;

O., dat mitsdien het vonnis dient te worden vernietigd, beklaagde alsnog behoort te worden schuldig verklaard aan feitelijke insubordinatie en hij deswege tot straf moet worden veroordeeld;

O., dat nu die vrijheidsberoovirig slechts een kort oogenblik heeft geduurd en er geen ernstige gevolgen uit beklaagde's optreden zijn

voortgevloeid, met een betrekkelijk lichte gevangenisstraf kan worden volstaan, doch het Hof, gezien den indisciplinairen geest, die uit het voorgevallene spreekt, in verband met het feit, dat beklaagde herhaalde malen wegens hoogst onmilitair optreden is gestraft, hem ongeschikt acht om langer in den zeedienst te blijven, weshalve zijn ontslag uit den dienst behoort te worden uitgesproken, echter zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

O., dat het Hof termen aanwezig acht om den tijd door beklaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht geheel in mindering te brengen van de hem op te leggen straf;

Gezien de artt. 1, 23, 60, 117 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht. art. 27 W.v.S., art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioncele Instructie voor het Koog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

'Vernietigt het op 12 April 1938 gewezen en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, waarbij beklaagde is vrijgesproken van het hem tenlastegelegde en de zaak onder mededeeling van alle stukken naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier is verwezen;

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde als hierboven overwogen heeft gepleegd;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde G. C. H., stamboeknummer .... schuldig aan het misdrijf van: „feitelijke insubordinatie";

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van een maand:

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt, dat de tijd door beklaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf, zoodat hij geacht moet worden die straf geheel te hebben ondergaan.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 24 Mei 1938.

President: hoofdofficier van administratie 2e klasse J. G. van Kregten (plv.).

Leden: luitenants ter zee 1e klasse W. F. van Langeveld en F. J. van de Poll, officier van administratie 1e klasse J. K. Leijen en luitenant ter zee 1e klasse CV. M. de Vries.

1° Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede voor den duur van fen minste één dag en niet langer dan dertig dagen,

tweemalen gepleegd (a. op 1 December 1.937 niet teruggekeerd van een onderzoek in de C.B. ziekeninrichting en op 20 December d.a.v. door de politie elders gearresteerd: b. patiënt zijnde in de C.B. ziekeninrichting zich op 39 December 1937 daaruit verwijderd en zich op 2 Januari 1938 vrijwillig aldaar teruggemeld; 2° Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren en opzettelijk nalaten te voldoen aan het bevel om naar het achterketeiruim te gaan en daar den oververhitter van ketel 5 schoon te maken); 3° Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden, in dienst gepleegd (uitschelden van een schildwacht door hem toe te roepen: „je bent een laffe, vuile schildwacht, je bent een vuile totok").

Het sub 3° vermelde, niettegenstaande beklaagde's ontkentenis, met toepassing van art. 74, 1° Inv.wet en 128 W.v.M.S. bewezen verklaard, nu de Krr. geen reden heeft om de beëedigde verklaring van den schildwacht in twijfel te trekken.

Beklaagde, met overneming van het oordeel van den deskundige-psychiater, ten aanzien van de opzettelijke ongehoorzaamheid, doch niet ten aanzien van de andere door hem begane misdrijven, verminderd toerekeningsvatbaar geacht.

Beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

De Zeekrijgsraad te Soerabaja,

Zitting houdende in de Marinekazerne „Goebeng", in de zaak tegen: **J. E. H.**, stamboeknummer ...., oud 19 jaren, geboren te Semarang, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als militie-stoker aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter" te Soerabaja, gedetineerde,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 26sten Januari 1938 No. A. 16/1/22 en van den 19den Februari 1938 No. A. 16/2/16;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 14den Mei 1938 No. A. 16/5/8, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

A.I. „dat hij, dienende als militie-stoker aan boord van Hr. Ms. „..De Ruyter", toen hij in den morgen van den lsten December „1937 te Soerabaja in het belang van een hem betreffend onderzoek „naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting aldaar was gezon-„den, van welke dienstverrichtiiig hij denzelfden dag te omstreeks „12 uur aan boord van zijn schip had moeten terugkeeren, met het „oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te ont-.„trekken, althans opzettelijk ongeoorloofd na deze dienstverrich-„ting niet aan boord is teruggekeerd en voorts voortdurend en zon-„der vergunning afwezig is gebleven, totdat hij, na in den morgen „van den 20sten December 1937 te Djocjakarta door de politie te

„zijn aangehouden, in den avond van dien dag aan boord van zijn „schip te Soerabaja is teruggebracht;"

II. „terwijl hij als patiënt was opgenomen in de Marine-Afdee- „ling van de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja, „op den 29sten December 1937 te omstreeks 1 uur in den namid- „dag zich opzettelijk ongeoorloofd uit genoemde ziekeninrichting „heeft verwijderd en voorts voortdurend en zonder vergunning „afwezig is gebleven. totdat hij zich in den avond van den 2den „Januari 1938 te omstreeks 8 uur vrijwillig in de Centrale Burger- „lijke Zielieninrichting te Soerabaja heeft teruggemeld, zijnde hij „vervolgens nog dienzelfden avond aan boord van zijn schip te „Soerabaja teruggebracht";

B. „destijds liggende ter reede van Soerabja, aldaar in den „morgen van den 10den Januari 1938 te omstreeks half acht heeft „geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten om te voldoen aan het „hem door den Officier van den Marinestooinvaartdienst der 2de „klasse A. Everaars gegeven dienstbevel om naar het achterketel- „ruim te gaan en daar den oververhitter van ketel 5 schoon te „maken";

C. „destijds verblijvende op het Marine-Etablissement te Soera- „baja, aldaar in den avond van den 20sten Januari 1938 te om- „streeks 9 uur, terwijl hij zich in een cel — waar hij arrest onder- „ging — bevond, opzettelijk den vóór of bij, althans in de onmid- „dellijke nabijheid van deze cel geposteerden schildwacht, den „marinier der lste klasse G. Schreuder, heeft uitgescholden door „dezen toe te voegen: „je bent een laffe, vuile schildwacht; je bent „een vuile totok", althans woorden in dien geest. althans opzette- „lijk voornoemdcn schildwacht door het toevoegen van voormelde „woorden in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft beleedigd";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 18den Mei 1938 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 24sten Mei 1938, des voormiddags te 9 ure;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: „I. Opzettelijke ongeoorloofcle afwezigheid in tijd van vrede voor den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen, tweemalen gepleegd", TI. „Opzettelijke ongehoorzaamheid" en III. „Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden, in dienst gepleegd", en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden. met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerleging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevan-

genisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf van 10den Januari 1938;

Gelet op hetgeen de raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer heeft aangevoerd;

O. dat de beklaagde op den 18den December 1936 in werkelijken dienst is opgekomen onder stamboeknummer .... en sindsdien nog niet met groot-verlof is vertrokken en dat hij thans nog als militiestoker bij de Koninklijke Marine dient;

O. dat de beklaagde ten aanzien van het hem onder aanhef en A. telastegelegde ten processe heeft opgegeven:

dat hij — J. E. H. — terwijl hij als militiestoker diende aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter", in den morgen van den lsten December 1937 opdracht heeft gekregen om zich naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja te begeven en zich aldaar bij Dr. van der Schaar te melden; dat hij zich tevoren aan boord al eenige malen had ziek gemeld met klachten over slapeloosheid en hoofdpijn, in verband met welke klachten hij in October t.v. in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting was opgenomen; dat het hem bekend was dat voormelde opdracht verband hield met zijn, ook na zijn ziekteverlof — dat hij na ontslag uit de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting had genoten — voortdurende klachten; dat hij zich op genoemden morgen naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja heeft begeven en aldaar met Dr. van der Schaar heeft gesproken; dat Dr. van der Schaar hem tenslotte heeft medegedeeld dat hem — beklaagde — niets mankeerde, waarop hij de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting heeft verlaten; dat hij wist dat hij zich hierna wederom aan boord van zijn schip moest terugmelden; dat hij echter met opzet niet naar zijn schip is teruggegaan, doch zich naar het huis van zijn zwager heeft begeven. vanwaar hij, na zich in burgerkleeding gestoken te hebben, naar het station is gegaan en vervolgens nog dienzelfden dag per trein naar Djocjakarta is gereisd; dat hij vanuit Djocja den ten processe aanwezigen en met „Bijl. No. 1 A" in rood gemerkten brief naar zijn divisiechef heeft gezonden, waarin hij dezen officier berichtte dat hij was weggeloopen en dat hij het voornemen had om na een niaand aan boord terug te keeren; dat hij later. eveneens vanuit Djocja, aan zijn divisiechef nog een brief heeft gezonden — denzelfden dien hij thans ten processe aanwezig ziet en met „Bijl. No. 2" in rood is gemerkt — waarin hij om een maand ziekte-verlof heeft gevraagd; dat hij als antwoord hierop op een Donderdag of Vrijdag van zijn Commandant een brief lieeft ontvangen — denzelfdcn, dien hij ten processe aanwezig ziel cri met „Bijl. No. 4" in rood is gemerkt — waarin hem opdracht gegeven werd om ten spoedigste aan boord van zijn schip te Soerabaja terug te keeren; dat hij aan deze lastgeving niet dadelijk kon voldoen omdat hij niet over voldoeiide reisgeld beschilite; dat hij voornemens was om geld te leenen en 's Maandags daarop omstreeks 10 uur naar Soerabaja terug te keeren; dat hij, voordat hij aan zijn voornemen om vrij-

willig terug te keeren uitvoering kon geven, dienzelfden dag omstreeks half negen des morgens te Djocjakarta door de politie is aangehouden en vervolgens onder geleide naar Soerabaja is overgebracht en naar Hr. Ms. „De Ruyter" is gebracht, waar hij in den avond van dienzelfden dag is aangekomen en in voorloopig arrest is gesteld; dat hij den volgenden dag, na zich te hebben ziek gemeld, in den ziekenboeg is opgenomen en eenige dagen daarna in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja; dat hij, terwijl hij in genoemde ziekeninrichting werd verpleegd, een groot verlangen naar huis kreeg, omdat hij slechte berichten van zijn ouders had ontvangen en ook omdat het tegen Oud- en Nieuwjaar liep; dat hij in den morgen van den 29sten December 1937. toen hij zijn bed moest verlaten om naar de verbandkamer te gaan, ter uitvoering van zijn voornemen om uit de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te ontvluchten van de gelegenheid gebruik heeft gemaakt om zich aan te kleeden en uit de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting weg te loopen; dat hij zich vervolgens naar Tjepoe en den volgenden dag naar Rembang naar zijn ouders heeft begeven; dat; hij op 2 Januari 1938 naar Soerabaja is teruggekeerd en zich omstreeks 8 uur 's avonds aldaar in de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting heeft teruggemeld; dat hij nog dienzelfden avond is overgebracht naar Hr. Ms. „De Ruyter", alwaar hij in arrest zonder waarneming van dienst werd gesteld, welk arrest den volgenden morgen werd veranderd in voorloopig licht arrest, welk laatste arrest later weer is gewijzigd in arrest zonder waarneming van dienst;

O. dat ten processe aanwezig zijn:

1e. een brief — thans met rood gemerkt „Bijlage No. 1 h" —, ongedateerd, ondertekend door beklaagde en blijkens dc daarbij behoorende enveloppe door beklaagde gericht aan den Officier van den Marinestoomvaartdienst der lste klasse de Vries. Chef van de Machinekamer aan boord Hr. Ms. „De Ruyter",

2e. een brief — thans met rood gemerkt „Bijl. Wo. 2" — gedateerd Dk 10-12-'37, onderteekend door den beklaagde en blijkens de daarbij behoorende enveloppc door beklaagde gericht aan den Officier van den Marinestoomvaartdienst der lste klasse de Vries, divisiechef aan boord Hr. Ms. „De Ruyter",

3e. een brief — thans met rood gemerkt „Bijl. No. 4" — gedateerd Soerabaja, den 13den December 1937, door den waarnemend Commandant van Hr. Ms. „De Ruyter" gericht aan den militiestoker J. E. H. te Djocjakarta,

alle welke bescheiden den beklaagde ten processe zijn voorgehouden;

O. dat het ten processe aanwezige extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. „De Ruyter" o.m. inhoudt:

onder „Reewacht van Woensdag 8 December 1937"

0830 Baksgetvijs. Blijkt ie mankeeren sedert 1 December 1937 1300 de milicien stoker J. E. H. (. . . .);

onder „Reewacht van Maandag 20 December 1937"

1930 Avondappel. Wordt aan boord gebracht onder geleide van een rechercheur van politie de militie-stoker J. E. H., stamb. no. ...., mankeerende sinds 1 December 1937 1200;

onder „V.M. van Donderdag 30 December 1937"

1130 Ontvangen rdgm 1230—1040 cdt. M.K.O. mil. st. J.H. (....), 29 December '37 1300 uit C.B.Z. weggeloopen;

onder „Reewacht van Zondag 2 Januari 1938"

Heeft zich ten 20 u. vrijwillig gemeld bij de C.B.Z. de mil. stoker J.H. stbno. .... van 29 December '37 en is onder gewapend geleide aan boord gebracht.

O. dat mitsdien door de verklaring van den beklaagde en den inhoud der ten processe aanwezige schriftelijke bescheiden, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld daaraan, hetgeen hem onder aanhef en A I en II is te laste gelegd, met dien verstande, voor zoover het vermelde onder I betreft, dat hij niet het oogmerk had om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

O. dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede voor den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen. tweemalen gepleegd";

O. dat de beklaagde ten aanzien van het hem onder B ten laste gelegde heeft verklaard:

dat hij op den 10den Januari 1938 des morgens te omstreeks half zeven in de machinewerkplaats aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter", liggende ter reede van Soerabaja. van den sergeant-machinist Krauth opdracht kreeg om zich in het voorketelruim te melden; dat hij zich toen niet naar dit ketelruim heeft begeven doch naar het stokerslogies is gegaan, waar hij korten tijd erover heeft nagedacht wat de reden zou kunnen zijn dat hij opnieuw in een ketelruim te werk zou worden gesteld; dat hij sedert 3 Januari 1938 in de machinewerkplaats aan dek had gewerkt, waar het werk hem zeer goed was bevallen; dat hij er niet tegen kon om in een afgesloten ruimte als in een ketelruim te merken, omdat het daar altijd erg benauwd en warm is en er ook steeds veel geraas is; dat hij in dien tijd nog altijd leed aan slapeloosheid en hoofdpijn; dat deze omstandigheden voor hem ook reden waren om er erg tegen op te zien om opnieuw in zoo'n benauwde. lawaaierige afgesloten ruimte te moeten werken; dat hij in een ketelruim bang was; dat hij na overweging van een en ander naar de machinewerkplaats is teruggegaan en tegen sergeant Krauth heeft gezegd dat hij niet naar het ketelruim durfde te gaan; dat de sergeant hem toen nogmaals opdroeg om naar het voorketelruim te gaan, waarop hij tegen dien sergeant heeft herhaald dat hij dit niet durfde; dat sergeant Krauth hem daarop heeft medegenomen naar den afgang van het achterketelruim en dat hij daar ook tegen den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse Everaars heeft gezegd dat hij niet in liet ketelruim

durfde te gaan werken en dat hij een afschuw van de ketelruimen had; dat kort daarop mijnheer Everaars hem opdracht gegeven heeft om naar het achterketelruim te gaan en daar den oververhitter van ketel 5 schoon te maken; dat hij hierop tegen mijnheer Everaars heeft gezegd: „ik kan niet, ik wil mijn best wel doen, maar niet in de ketelruimen of in de machinekamers" en bij deze woorden met zijn hoofd heen en weer heeft geschud; dat hij de order van mijnheer Everaars niet heeft uitgevoerd; dat hij niet precies weet hoe laat dit voorval plaats had; dat het echter nog voor het tweede ontbijt was, dus voor kwart voor acht; dat hij kort daarop in arrest zonder waarneming van dienst werd gesteld;

O. dat als getuigen hebben verklaard:

1e. E. M. H. Krauth, sergeant-niachinist, oud 30 jaar:

dat hij aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter" op 10 Januari 1938 bij den aanvang der werkzaamheden den beklaagde. die een vier- of vijftal dagen in de machine\\-erkplaats had gewerkt, aldaar opdracht heeft gegeven om zich in het voorketelrnim te melden; dat beklaagde hierop de machinewerkplaats heeft verlaten en dat hij beklaagde kort daarop daar weer heeft zien binnenkomen; dat hij den beklaagde toen heeft gevraagd. waarom hij zich niet in het voorketelruim had genield. waarop beklaagde hem heeft geantwoord òf „ik heb het land aan de plaat" of „ik heb angst voor de plaat"; dat hij niet precies kon verstaan. wat beklaagde hem antwoordde, omdat beklaagde zoo binnensmonds sprak; dat hij beklaagde daarop heeft gezegd duidelijker te spreken: dat beklaagde hierop niet heeft geantwoord en hem ook geen antwoord gegeven heeft op zijn — getuige's — vraag: „heb je angst voor de plaat?"; dat hij zich vervolgens met beklaagde naar den afgang van het achterketelruim heeft begeven en dat hij beklaagde's gedrag aan den Officier van den Marinestoomvaartdienst Everaars heeft gerapporteerd; dat mijnheer Everaars aan beklaagde heeft gevraagd waarom hij niet in het voorkeielruim wilde werken, waarop beklaagde zeide: „ik heb het land aan de plaat"; dat hei ook wel inogelijk is dat beklaagde toen gezegd heeft: „ik heb angst voor de plaat"; dat even later mijnheer Everaars aan beklaagde order gaf om naar het achterketelruim te gaan en daar één van de oververhitter:; schoon te maken: dat beklaagde hierop duidelijk „neen" ten antwoord gaf; dat hij niet heeft gehoord dat beklaagde nog iets anders heeft gezegd dan „neen"; dat hij den beklaagde de woorden „ik kan niet" niet heeft hooren zeggen;

2e. A. Everaars. Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse, oud 32 jaar:

dat in den morgen van den 10den Januari 1938 te omstreeks half acht de sergeant-machinist Krauth hem in het achterketelruim aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter", liggende ter reede van Soerabaja, kwam rapporteeren dat beklaagde bij den afgang van het achterketelruim stond en niet naar beneden durfde te gaan; dat hij uit het achterketelruim naar boven is gegaan en den belrlaagde

bij den afgang aantrof; dat hij aan beklaagde heeft gevraagd of hij eenige speciale reden had om bang te zijn, waarop beklaagde hem antwoordde: „ik wil mijn best wel doen. maar niet in de ketelruimen of in de machinekamers. Daar voel ik mij niet thuis"; dat hij even daarna den beklaagde de navolgende opdracht heeft gegeven: „ga naar liet achterlietelruiin en ga daar den oververhitter van ketel 5 schoonmaken"; dat beklaagde hierop zeide: „neen"; dat beklaagde zijn order niet heeft uitgevoerd; dat hij opdracht gegeven heeft om den beklaagde in arrest te stellen;

O. dat door de verklaringen van de getuigen en die van den beklaagde. alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde onder B is te laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

O. dat het aldus bewezen verklaarde behoort te m-orden gequalificeerd als „opzettelijke ongehoorzaamheid";

O. ten aanzien van hetgeen den beklaagde onder C is te laste gelegd, dat ten processe heeft verklaard:

G. Schreuder, marinier der 1ste klasse. oud 27 jaar, onder eede:

dat hij in den avond van den 20sten Januari 1938 te 8 uur aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter", liggende op het Marine-Etablissement te Soerabaja, als schildwacht — voorzien van den voorgeschreven schildwachtband — op post is gesteld bij de cel, waarin de beklaagde zich in arrest bevond en waarvan de deur open stond;

dat in de bijzondere consignes voor dezen post o.a. staat vermeld dat de schildwacht moet zorgen dat de arrestant zich ordelijk gedraagt; dat hij den beklaagde omstreeks kwart over acht op dien avond heeft verboden om te fluiten. waarop beklaagde hem heeft gevraagd om te mogen zingen; dat hij dit den beklaagde evenmin heeft toegestaan; dat beklaagde, terwijl deze in de cel tegenover de deuropening stond, daarop tegen hem begon te mopperen en hem o.a. de woorden toevoegde: „jij bent een laffr, vuile schildwacht, je bent een vuile totok"; dat beklaagde tijdens het uiten van voormelde woorden hem aankeek en dat er toen niemand anders in de nabijheid was; dat hij toen op een afstand van ongeveer 1½ meter van beklaagde verwijderd was: dat hij zich door de hem toegevoegde woorden beleedigd gevoelde: dat hij den beklaagde dien avond niet het woord „flikker" heeft toegevoegd;

O. dat de beklaagde dienaangaande heeft opgegeven:

dat hij zich in den avond van den 20sten Januari 1938 in een cel aan boord van Hr. Ms. „De Ruyter" bevond; dat de deur van deze cel, waarin hij arrest zonder waarneming van dienst onderging, open stond; dat de schildwacht, die in de nabijheid van deze cel heen en weer liep. hem, terwijl hij zat te fluiten, heeft toegevoegd: „het is geen fluiten en zingen"; dat de schildwacht aan deze woorden nog iets toevoegde, waarvan hij het woord „flikker" meende te verstaan: dat hij hierop driftig is geworden en den schildwacht heeft gezegd dat hij het gemeen vond dat deze hem zoo aanspraak, waarop de schildwacht hem het zwijgen heeft opge-

legd; dat hij toen niets meer tot den schildwacht heeft gezegd; dat hij de in de telastlegging vermelde woorden niet heeft gebezigd, noch woorden die in strekking daarmede overeenkomen;

O. dat de getuige Schreuder in zijn hoedanigheid van schildwacht binnen den kring van zijn werkzaamheid als zoodanig was aan te merken als de meerdere van beklaagde;

dat derhalve diens verklaring, aangezien het hier betreft een misdrijf tegen de ondergeschiktheid tegen hemzelf gepleegd, op grond van de bijzondere bepaling omtrent het bewijs, neergelegd in artikel 74 1e van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, als volledig bewijs kan worden aangenomen;

dat de Krijgsraad geen reden heeft om de beëedigde verklaring van den getuige Schreuder in twijfel te trekken en daarom dan ook beklaagde's ontkentenis verwerpt;

O. dat door de verklaring van den getuige Schreuder het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde onder C. is te laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij opzettelijk den bij de cel gepostecrden schildwacht, den marinier der 1e klasse G. Schreuder, heeft uitgescholden door dezen de in de telastelegging vermelde woorden toe te voegen;

O. dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als: ,,Als militair opzettelijk een meerdere uitschelden, in dienst gepleegd";

O. dat Dr. P. J. van der Schaar, Gouvernementsarts, psychiater, oud 38 jaar, als getuige-deskundige onder eede gehoord, heeft verklaard:

dat hij den beklaagde in October 1937 gedurende veertien dagen en ook van 24 tot 29 December d.a.v. heeft geobserveerd; dat hij in dien tijd tot de overtuiging is gekomen dat beklaagde tengevolge van een niet geheel volwaardigen aanleg een zekere moeite had om de verplichtingen van den dienst na te komen, maar dat hij anderzijds zich in het geheel niet inspande om die moeilijkheden te overwinnen; dat hij er van overtuigd is dat beklaagde wel de consequenties van zijn daden kan overzien; dat hij voor beklaagde de opdracht om in het achterketelruim af te dalen een grootere psychische belasting acht dan voor anderen, meer evenwichtig aangelegden, maar dat hij het toch niet redelijk kan vinden dat beklaagde de opdracht om naar het achterketelruim te gaan niet uitvoerde, al was liet alleen maar om eerst te probeeren of hij het daar kon uithouden: dat, wanneer hij op den 20sten Januari 1938 den schildwacht, die voor zijn cel op post stond, heeft uitgescholden, hij den beklaagde daarvoor ten volle verantwoordelijk acht. omdat er toen voor hem niet dergelijke psychisch belastende omstandigheden aanwezig waren, als toen hem de opdracht gegeven werd in het achterketelruim af te dalen; dat dit laatste trouwens ook geldt voor de beide keeren dat beklaagde zich door wegloopen aan zijn dienstverplichtingen onttrok; dat hij hem ten opzichte van de weigering om in het ketelruim af te dalen verminderd toerekeningsvatbaar acht;

O. dat de Krijgsraad het oordeel van den getuige-deskundige Dr. P. J. van der Schaar, zooals dit hiervoren is weergegeven, overneemt en tot het zijne niaakt;

O. ten aanzien van de op te leggen straf:

dat naar 's Raads oordeel de beklaagde op grond van de begane feiten ongeschikt moet worden geacht in den militairen stand te blijven;

dat de na te noemen straf geacht moet worden te staan in eene goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waaronder zij zijn begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 10den Januari 1938 ondergane arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 97 aanhef en le., 106, 108, 114 eerste lid en 128 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 74 le lid van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Beschikking vak dek Commandant der Marine te Willemsoord van 27 Januari 1937. [1])

1° het niet opvolgen van een duidelijk gegeven order; 2° het geven van pen zeer onmilitair antwoord op een aanmerking over dit niet-opvolgen van een order.

De door klager naar aanleiding van een dienstaangelegenheid gebezigde opmerking, hierop neerkomende dat hij voor zijn pleizier aan boord (namelijk van een mailboot) was en de opmerking van een onderofficier tegenover een officier-transportcommandant: „Vindt u het erg om hier ook onz 9 uur te zijn" geven blijk van een ernstig gemis aan niilitaire begrippen en gevoel voor ondergeschiktheid en zijn dan. ook als in hooge mate onmilitair aan te merken.

Beklag ongegrond. Het beklag werd i.c. op lichfvaardige wijze ingediend, is derhalve in strijd met een goede krijgstucht en wordt nls

---

[1]) Zie in verband met deze en de volgende beschikkingen onze opmerkingen, hiervoor, blz. 70.

onredelijk aangemerkt. Straf: *een* dag streng arrest wegens: ,.het *indienen* van *een onredelijk* beklag".

De Vice-Admiraal, Commandant der Marine
te Willemsoord,

Gezien de dd. 4 Augustus 1936 gedagteeliende verklaring van den destijds per m.s. „Johan van Oldenbarnevelt" van Nederlandsch-Indië naar Nederland overgevoerd wordenden sergeant-telegrafist G., stamboeknummer ...., houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de hem op 31 Juli 1936 door zijn transportcommandant, den officier van den marinestoomvaartdienst der 2e klasse J. M. Hillenius opgelegde en op dien dag aangezegde straf van:
„vijf dagen verzwaard arrest",
wegens:
„1e. het niet opvolgen van een duidelijk gegeven order;
2e. het geven van een zeer onmilitair antwoord op een aanmerking over dit niet opvolgen van een order."

Gehoord den klager;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat uit het onderzoek is komen vast te staan dat door strafoplegger als Commandant van een transport onderofficieren en manschappen, overgevoerd wordend van Nederlandsch-Indië naar Nederland per m.s. „Johan van Oldenbarnevelt", dd. 8 Juli 1936 van Tandjong Priok vertrokken, daclelijli na aanvang der reis order was gegeven aan de tot het transport behoorende onderofficieren met den rang van sergeant en hooger om bij toerbeurt drie maal per dag een ronde te maken over de mede tot het transport behoorende korporaals en manschappen en hem, strafoplegger, hiervan rapport uit te brengen des avonds na het beëindigen van de 3e en laatste ronde;

dat bedoeld rapport oorspronkelijk ten 21h30, later ten 21h00 moest worden uitgebracht in of in de nabijheid van de hut van den transportcommandant en dat in het geval deze hier niet aanwezig zou zijn een djongos of hofmeester moest worden gewaarschuwd teneinde den transportcommandant terzake te verwittigen;

dat klager, die op 30 Juli 1936 den dienst had, na beëindiging van zijn laatste ronde zich voor het uitbrengen van het rapport naar de hut van den transportcommandant begaf, doch deze hier niet vond en doorliep naar de muzieksalon 2e klasse, waar de transportcommandant zich ophield;

dat laatstgenoemde klager terzake een aanmerking maakte en vroeg waarom van de orders werd afgeweken, waarop klager antwoordcle dat geen hofineester te vinden was en het wachten dan wel eens een heelen tijd kon duren en voorts dat ook zij (onderofficieren) hun genoegens hadden en of mijnheer het erg vond ook om 9 uur aanwezig te zijn;

O., dat klager nadien verklaard heeft zich bezwaard te gevoelen

over de strafreden aangezien hem niet bekend is welke order in de strafreden onder *1e* bedoeld wordt, terwijl voorts het door hem gegeven antwoord niet zeer onmilitair zou zijn geweest, in verband waarmede klager de opgelegde straf niet verdiend, althans te zwaar acht:

O. te dien aanzien, dat zoowel uit de verklaring van den majoormonteur Baayens als uit klager's eigen verklaring blijkt dat alle onderofficieren van de door den transportcommandant getroffen regeling op de hoogte waren;

dat deze regeling, waarvan klager blijkens zijn eigen verklaring kennis droeg, inhield dat na afloop der laatste ronde op een bepaalde plaats rapport uitgebracht moest worden aan den transportcommandant en dat, indien deze hier niet aanwezig was een hofmeester of jongen gewaarschuwd moest worden ten einde den transportcommandant te roepen;

dat aan deze regeling kennelijk de voor een ieder duidelijke bedoeling ten grondslag lag dat de rapporteurs niet de geheele — niet voor hen bestemde — tweede klasse zouden doorzoeken, hetgeen ook door klager begrepen moet zijn;

dat klager's verweer als zoude hij niet weten welke order in de strafreden sub *1°* bedoeld wordt als onaanvaardbaar wordt verworpen en klager door het persoonlijk opzoeken van den rapporteur geen gevolg heeft gegeven aan een hem duidelijk gegeven order;

dat het door klager verder aangevoerde excuus dat hij ter bestemder plaatse geen hofmeester of jongen zag, hem evenmin kan baten, aangezien het normaal is dat ten 21h00 aan boord der mailbooten vele bedienden en hofmeesters bij de hand zijn en klager door even te wachten of door een bediende te gaan opzoeken zonder twijfel gemakkelijk aan de order had kunnen voldoen;

dat klager's verweer dat het herhaaldelijk voorgekomen is dat rapporteurs — waaronder klager — na een tijdje te hebben gewacht zonder den transportcommandant ter plaatse te treffen, eenvoudig weggingen zonder rapport te hebben uitgebracht, hem evenmin kan disculpeeren, aangezien hieruit geen andere conclusie is te trekken, dan dat de plichtsbetrachting der ronde makende onderofficieren zeer veel te wenschen overliet;

O. voorts, dat de door klager naar aanleiding van een dienstaangelegenheid gebezigde opmerking, hierop neerkomende dat klager voor zijn plezier aan boord was en de opmerking van een onderofficier tegenover een officier-transportcommandant ,,Vindt U het erg om hier ook om 9 uur te zijn", blijk geven van een ernstig gemis aan militaire begrippen en gevoel voor ondergeschiktheid en dan ook als in hooge mate onmilitair zijn aan te merken;

O., dat klager voor een en ander terecht werd gestraft, de omschrijving der strafreden met juistheid werd gesteld en de opgelegde straf, gelet op den ernst der feiten en den rang van klager, niet te zwaar voorkomt;

O. voorts, dat het beklag in casu op lichtvaardige wijze werd

ingediend, derhalve in strijd is met een goede krijgstucht en als onredelijli wordt aangemerkt;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht, zoomede artikel 30 van het Reglement betreffende de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Straft klager met ,,één dag streng arrest" wegens: ,,het indienen van een onredelijli beklag";

Bepaalt dat deze straf en strafreden in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zullen worden ingeschreven, onder aanhaling van datum en nummer dezer beschikking;

Bepaalt voorts dat één afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 2 FEBRUARI 1937.

BEKLAG WEGENS VERMEEND ONBILLIJKE BEHANDELING. ART. 9 (4) R.K.

Het aanzeggen van eene straf, echter zonder cermelding van de strafreden was een fornaeele onjuistheid. Beklag op dit punt gegrond.

De vraag of door het aanzeggen van eene straf aan klager terwijl deze in burgerkleeding was, een fornzeele onjuistheid werd begaan, kan buiten beschouwing worden gelaten, vermits een beklag over vermeend onbillijke behandeling slechts mogelijk is indien er plaats is voor de praemisse dat door de handeling van den meerdere aantasting van klagers wezenlijke belangen heeft plaats gehad. Uit was hier niet het geval, zoodat beklag niet openstaat. Beklag op dit punt niet-ontvankelijk.

De derde grief dat de straf, na te zijn aangezegd, eerst den volgenden dag is ingegaan, is ongegrond. Wel ware juister geweest om ook de aanxeggirag eerst den volgenden dag te doen, doch de datum van tenuitvoerlegging was in overeenstemming met de praktijk, xoodat van een onbillijke behandeling niet gesproken kan worden.

Ook de vierde grief, dal n.l. de straf (verzwaard arrest) werd ondergaan op een wijze vrijwel gelijk aan streng arrest, is ongegrond. Het verxwaard arrest is ondergaan in overeenstemming met ket bepaalde in art. 9 A, 2° j°. art. 12 W.K. en wel in zijne hut aan boord van de mailboot en niet, xooals daar bij streng arrest zou zijn geschied, in een daartoe bestemde cel. Terecht had ook de strafoplegger bepaald, dat klager buiten dienst zijn hut niet mocht verlaten en dat, vermits het deelnemen aan de tafel aan boord van een mailboot — in tegenstelling

met een oorlogsvaartuig — niet als dienst is te beschouwen, hij de maaltijden in zijn hut moesf gebruiken, terwijl ten slotte naar behooren rekening was gehouden met klimaat en toestand van het arrestlokaal door de bepaling dat klager per dag één uur aan dek mocht luchten.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien de verklaring d.d. 31 October 1936 van den in Juli-Augustus 1936 per m.s. „Johan van Oldenbarnevelt" van Nederlandsch-Indië naar Nederland overgevoerden sergeant-telegrafist G., stbno. ...., houdende. dat hij zich wenscht te beklagen over een van den transportcommandant, den officier van den marinestoomvaartdienst der 2e klasse J. M. Hillenius, ondervonden vermeende onbillijke behandeling;

Gezien de op deze zaak betrekking liebbende bescheiden;

O. dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen over de volgende feiten:

1e. dat hem bij het aanzeggen van een straf op 31 Juli 1936 geen strafreden werd vermeld;

2e. dat het aanzeggen van die straf geschiedde terwijl hij (klager) in burgerkleeding was gekleed;

3e. dat, nadat de straf was aangezegd, deze eerst den volgenden dag is ingegaan;

4e. dat de straf (t.w. verzwaard arrest) werd ondergaan op een wijze vrijwel gelijk aan streng arrest;

O. te dien aanzien:

ad 1um. dat klager op 31 Juli 1936 door den commandant van een transport schepelingen aan boord van het m.s. „Johan van Oldenbarnevelt", den officier N.S.D. der 2e klasse J. M. Hillenius, werd gestraft met vijf dagen verzwaard arrest;

dat deze straf klager werd aangezegd op deiizelfden dag, echter zonder vermelding van de strafreden;

dat artikel 61 (8) van het „Regl. I.D." bepaalt dat straffen, met vermelding der redenen, aan betrokkenen n-orden medegedeeld, hetgeen mede voortvloeit uit art. 61 van de Wet op de Krijgstucht, regelende het recht van beklag over een opgelegde krijgstuchtelijke straf en de omschrijving der strafreden, zoudende immers het niet mededeelen der strafreden het beklagrecht over de omschrijving dier strafreden illusoir maken;

dat dit punt dan ook als een formeele onjuistheid van de zijde van strafoplegger is aan te merken;

ad 2um. dat de vraag of een forineele onjuistheid werd begaan door het aanzeggen der straf aan klager, terwijl deze in burger was gekleed, buiten beschouwing kan worden gelaten, vermits een beklag over vermeende onbillijke behandeling slechts mogelijk is indien er plaats is voor de premisse dat door de behandeling van den militairen meerdere aantasting van klager's wezenlijke belangen heeft plaats gehad;

dat, waar klager in casu in geen zijner belangen werd geschaad, beklag niet openstaat en klager ter zake niet-ontvankelijk dient te worden verklaard;

ad 3um. dat is komen vast te staan dat de straf op 31 Juli 1936 ten 10u.30 werd aangezegd en op 1 Augustus d.a.v. inging;

dat in artikel 55 van de Wet op de Krijgstucht omtrent de tenuitvoerlegging van straffen is bepaald, dat de dag waarop de straf is opgelegd geldt als eerste dag van den bepaalden straftijd, tenzij op dien dag de tenuitvoerlegging van de straf nog niet is aangevangen;

dat voorschriften ter uitvoering dier wettelijke bepaling gevonden worden in art. 61 (8) „Regl. I.D.", bepalend dat vastgestelde straffen den volgenden dag onmiddellijk na de ochtendinspectie door den officier van de wacht aan betrokkenen worden medegedeeld en behoudens het bepaalde in de artikelen 63 en 64 der Wet op de Krijgstucht dadelijk worden ten uitvoer gelegd;

dat hieruit volgt, dat in de praktijk de straffen ingaan op den dag volgend op dien van oplegging;

dat, hoewel strafoplegger meer in overeenstemming met de praktijk van den scheepsdienst zou hebben gehandeld door de aanzegging der straf te doen op 1 Augustus, in het onderhavige geval niet gesproken kan worden van een onbillijke behandeling, nu gebleken is dat de datum van tenuitvoerlegging der straf wel in overeenstemming a-as met de praktijk;

ad 4um. dat art. 9 A, 2° W.K. bepaalt dat de straf van verzwaard arrest door den onderofficier aan boord van een oorlogsvaartuig wordt ondergaan in zijn hut, terwijl artikel 12 van de Wet op de Krijgstucht bepaalt dat aan boord van een vaartuig dat geen oorlogsvaartuig is, de arreststraffen worden ondergaan op de door den strafoplegger zooveel mogelijk in overeenstemming met de artikelen 8—11 (der W.K.) aan te wijzen plaats;

dat mitsdien het klager opgelegde verzwaard arrest aan boord van het m.s. „Johan van Oldenbarnevelt" door dezen moest worden ondergaan in zijn hut aan boord van dat schip, hetgeen in casu is geschied;

dat daarentegen liet streng arrest door den onderofficier in afzondering in een daartoe bestemde cel aan boord wordt ondergaan en dat, aangezien als regel de mailbooten beschikken over daartoe aangewezen en geschikte cellen, het verschil in de wijze van uitvoering van de klager opgelegde straf en die van streng arrest wel zeer duidelijk in het oog springt;

dat voorts, aangezien klager niet was uitgesloten van het verrichten van dienst buiten de lokaliteit, waarin hij de straf onderging, strafoplegger terecht, overeenkomstig het bepaalde in art. 14 W.K., bepaalde dat het klager verboden was zijn hut gedurende den straftijd buiten dienst zonder noodzaak te verlaten;

dat de eenige aan boord van de mailboot door klager te verrichten dienst bestond in het maken van een ronde op den dag, dat hij hiervoor was aangewezen, welke dienst door klager dan ook blijkens diens eigen verklaring is verricht en dat, vermits het deelnemen aan de tafel

aan boord van een mailboot — in tegenstelling met een oorlogsvaartuig — niet als dienst is te beschouwen, terecht door strafoplegger was bepaald, dat de maaltijden in de hut moesten worden gebruikt, zonder dat hierdoor ook maar in het minst het karakter van de opgelegde straf werd gewijzigd;

dat tenslotte naar behooren rekening was gehouden met klimaat en toestand van het arrestlokaal door de bepaling dat klager per dag één uur aan dek mocht luchten;

Gezien artikel 9 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag;

Verklaart dit gegrond ten aanzien van het hiervoren sub 1° vermelde;

Verklaart klager ten aanzien van het vermelde sub 2° niet-ontvankelijk;

Verklaart het beklag voor het overige ongegrond;

Bepaalt dat één afschrift dezer beschikking zal morden uitgereikt aan den officier M.S.D. der 2e klasse J. M. Hillenius en één afschrift aan klager.

De Commandant der Marine voornoemd.

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 29 JANUARI 1938.

Handelen in strijd met een goede krijgstucht door op 7 Septemher 1937 aan te treden op baksgewijs-zindelijkheidsinspectie met een niet uit den magazijnsvoorraad betrokken pet, welke niet voldeed aan de op 30 Augustus t.v. van wege den commandant bekend gemaakte eischen, waaraan xoodanige petten moesten voldoen, welke eischen op 6 September d.a.v. van kracht waren geworden.

De oorspronkelijke strafreden behoeft wijziging, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Beklag ongegrond verklaard, met de bepaling dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke zal worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 10 September 1937 gedagteekende verklaring van den bij de afdeeling mariniers te Rotterdam dienenclen marinier der 1e klasse J., sthno. ...., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van die afdeeling, den luitenant-kolonel der mariniers F. Lugt, op 7 September 1937 opgelegde — op 8 September d.a.v. aangezegde — straf van:

„drie dagen verzwaard arrest",

en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

,,aangetreden op baksgewijs z.i. met een pet, welke afweek van het voorgeschreven model, niettegenstaande hiertegen kort tevoren nog in het algemeen was gewaarschuwd";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is komen vast te staan:

dat d.d. 30 Augustus 1937 door den commandant van de afdeeling mariniers een bekendmaking werd gepubliceerd, bevattende eischen. waaraan marinierspetten, niet afkomstig uit den magazijnsvoorraad, behoorden te voldoen, welke regeling 6 September d.a.v. van kracht werd;

dat deze bekendmaking inhield dat petten, welke niet uit den magazijnsvoorraad zijn betrokken, gedragen mogen worden, mits zij uiterlijk in geen enkel opzicht van het voorgeschreven model afwijken, terwijl speciaal de aandacht werd gevestigd op de navolgende punten:

e . De afmetingen moeten nauwkeurig voldoen aan die, welke voorgeschreven zijn.
2e. De klep mag niet steiler of vlakker zijn aangebracht.
3e. De bovenste roode bies moet voldoende zichtbaar ziin.
4e. De voorzijde van de bol moet nagenoeg verticaal staan.
5e. Het anker moet zoodanig zijn aangebracht, dat niet tusschen pet en anker kan worden doorgekeken.
6e. In den bol moet zich ren ronde veer bevinden van zoodanige vorm en afmeting, dat de bol strak en rond gehouden wordt en dat zich in den rand geen indeukingen of uitpuilingen vertoonen.

Petten, welke aan alle eischen voldoen, doch naderhand afwijkingen gaan vertoonen, zullen alsnog worden verboden.

Alle bedoelde petten moeten voorzien zijn van lichtgekleurde voering.

Alvorens de petten worden gedragen moeten zij den len officier ter keuring worden aangeboden. Deze voorziet de petten van het korpsstempel op de voering. Ongestempelde petten alsmede petten, waarbij het stempel is aangebracht op een los opgenaaid lapje, zijn verboden.

dat de vorenbedoelde keuring van petten door den len officier kon geschieden van 30 Augustus 1937 af;

dat klager op het oogenblik dat bovenbedoelde bekendmaking verscheen, in het bezit was van 3 petten niet afkomstig uit den magazijnsvoorraad en mitsdien de bekendmaking op hem van toepassing was;

dat klager in verband hiermede op 2 September 1937 naar den len officier ging, teneinde één der tot zijn uitrusting behoorende petten te laten keuren, welke pet evenwel werd afgekeurd;

dat klager, gezien de redenen waarom evengenoemde pet werd afgekeurd, begreep dat ook zijn tweede pet niet aan de eischen zou

voldoen, terwijl zijn daagsche pet naar zijne meening niet voor keuring in aanmerking kwam, aangezien deze al vier jaar oud was;

dat in verband met de uitgevaardigde order, klager in den avond van 2 September 1937 pogingen in het werk gesteld heeft om de evenbedoelde tweede pet aan den wal te laten veranderen, opdat deze aan de eischen zou voldoen, doch zulks in verband met het groote aantal in herstelling gegeven petten, achteraf bleek niet tijdig te kunnen geschieden;

dat hij — klager —, gehoord hebbende, dat een verzoek van andere mariniers, om uitstel te verkrijgen van den datum van inwerkingtreding van de order, was afgewezen, begreep, dat het indienen van een soortgelijk verzoek voor hem geen zin zou hebben, in verband waarmede hij hiervan afzag, temeer waar hij op dat oogenblik nog in de veronderstelling leefde, dat de verandering van zijn aan den wal in reparatie gegeven pet tijdig zou klaar komen;

dat hij door een en ander genoodzaakt was om op Dinsdag 7 September 1937 met de afgekeurde en niet van een goedkeuringssiempel voorziene pet op baksgewijs-zindelijkheidsinspectie aan te treden;

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert, dat hij naar zijne meening op baksgewijs zindelijkheidsinspectie weliswaar is aangetreden met de door den len officier afgekeurde pet, doch deze pet naar zijne meening niet afweek van het voorgeschreven model;

dat hij deze zijne meening baseert op het feit, dat hij — klager — persoonlijk gecontroleerd heeft, dat de pet, waarmede hij op baksgewijs aantrad, voldeed aan het voorgeschreven model en aan de hem sedert de keuring bekende gegevens omtrent vorm en afmetingen der petten;

dat hij vermeent te zwaar te zijn gestraft, aangezien het feit, dat hij aantrad met een afgekeurde pet, het gevolg was van omstandigheden buiten zijn — klager's — wil;

O. te dien aanzien:

dat bij het op 30 September 1937 ingestelde onderzoek door de — door hem, Commandant der Marine — benoemde commissie, weliswaar door den len officier verklaard is, dat op dien datum de hem getoonde pet, waarmede klager op 7 September t.v. op zindelijkheidsinspectie zou zijn aangetreden. geheel voldeed aan de door den commandant gestelde eischen, doch zulks niet impliceert dat deze pet ten tijde van de keuring op 2 September eveneens aan dc eischen zou hebben voldaan;

dat voorts uit het feit dat de ter keuring aangeboden pet op 2 September werd afgekeurd, niet anders kan worden geconcludeerd dan dat zij op dien datum niet aan de door den commandant gestelde eischen voldeed en mitsdien ook niet op 7 September, daar niet is gebleken dat in het tijdvak van 2–7 September iets aan die pet is veranderd;

dat die verklaring van den len officier, voor zoover het slot betreft, bovendien steun vindt bij beschouwing van klager's eigen verklaring, luidende dat hij, gezien de redenen waarom de ter keu-

ring aangeboden pet was afgekeurd, wel begreep dat zijn tweede pet bij een eventueele keuring eveneens zou worden afgekeurd;

dat mitsdien gereedelijk mag worden aangenomen, dat klager er persoonlijk van overtuigd was dat de pet, waarmede hij op 7 September 1937 op baksgewijs verscheen, niet voldeed aan de door den commandant gestelde eischen, vastgelegd in de bewuste bekendmaking;

dat het door klager gevoerde verweer dan ook als onaannemelijk wordt verworpen;

O., dat een beschrijving van de blauwe pet voor onderofficieren en manschappen behoorende tot het korps mariniers, voorkomt in de artikelen 43 j° 150 der „Bep. uniformen";

dat de d.d. 30 Augustus vanwege den commandant van de afdeeling mariniers gepubliceerde bekendmaking, behoudens het bepaalde omtrent de kleur der voering, welke bepaling van ondergeschikt belang te achten is, geen voorschriften bevat welke afwijken van het bepaalde in hoogergenoemde artikelen der „Bep. uniformen";

dat meergenoemde bekendmaking noodzakelijk is gebleken, teneinde eenheid te brengen in de van particuliere firma's betrokken marinierspetten en tevens om te voorkomen dat door de koopers aan de leveranciers eischen betreffende vorm en aanzicht der petten gesteld worden, welke niet overeen te brengen zijn met de terzake geldende tenue-bepalingen, weshalve de uitvaardiging dezer bekendmaking, strekkende tot vergemakkelijking van de controle op de naleving dier tenue-bepalingen, in het belang van den dienst gegeven werd en behoort tot de bevoegdheid van den betrokken commandant;

dat klager, door op 7 September 1937 — den dag volgende op den datum van inwerkingtreding der bekendmaking — aan te treden op baksgewijs-zindelijkheidsinspectie met een afgekeurde en niet aan de eischen der bekendmaking voldoende pet, zich schuldig heeft gemaakt aan een krijgstuchtelijk vergrijp, waarvoor hij terecht wercl gestraft;

dat het feit, dat klager in den avond van 2 September pogingen in het werk gesteld heeft om één der in zijn bezit zijnde petten alsnog zoodanig te laten vermaken dat deze aan de eischen van de bekendmaking zou voldoen, hem terzake niet kan disculpeeren, aangezien de tijd verloopende tusschen den datum van publicatie der bekendmaking (30 Augustus) en het tijdstip van inwerkingtreding daarvan (6 September d.a.v.) ruimschoots voldoende geacht kan worden om de noodige maatregelen te treffen, dan wel een pet uit den magazijnsvoorraad te betrekken, indien klager althans terzake eenige activiteit aan den dag zou hebben gelegd;

dat de opgelegde straf, gelet op klager's algemeen gedrag in den dienst, niet te zwaar voorkomt;

dat evenwel de omschrijving der strafreden wijziging behoeft, welke wijziging niet strekt ten gunste van klager;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden in dien zin, dat deze komt te luiden:

„handelen in strijd met een goede krijgstucht door op 7 September 1937 aan te treden op baksgewijs-zindelijkheidsinspectie met een niet uit den magazijnsvoorraad betrokken pet, welke niet voldeed aan de op 30 Augustus t.v. vanwege den commandant bekend gemaakte eischen, waaraan zoodanige petten moesten voldoen, welke eischen op 6 September d.a.v. van kracht waren geworden";

Bepaalt, dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke zal worden ingeschreven in het strafregister en in klager's conduiteboekje;

Bepaalt voorts, dat één afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,
T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 29 JANUARI 1938.

BEKLAG WEGENS VERMEEND ONBILLIJKE BEHANDELING. ART. 9(4) R.K.

De consequenties voortvloeiende uit het betrekken van uitrustingsartikelen van particuliere firma's, in stede van uit den marinevoorraad, dienen uiteraard gedragen te worden door de koopers zelve.

De door den commandant der afdeeling mariniers uitgevaardigde order bevat geen voorschriften afwijkende van het bepaalde in „Bep. uniformen", is noodzakelijk gebleken o.a. ten einde eenheid te brengen in de van particuliere firma's betrokken petten, en strekte ter vergemakkelijking van de controle op de naleving der tenue-bepalingen. Zij was in het belang van den dienst gegeven en behoorde tot de bevoegdheid van den commandant. Ten aanzien van de uit den magazijnsvoorraad betrokken petten vermag de commandant geen nadere voorschriften te geven.

Klager heeft de gevolgen van afkeuring zijner niet uit den magazijnsvoorraad betrokken petten aan zich zelf te wijten.

Van een onbillijke behandeling ondervonden van zijn commandant kan mitsdien niet worden gesproken. Beklag ongegrond.

De sub 4° vermelde grief waarom klager zich bezwaard gevoelt — dat n.l. zijn buitenmodelpet ten onrechte door den 1en officier zou zijn afgekeurd — betreft eene handeling van den eersten officier, weshalve een beklag over deze handeling had behooren te worden ingebracht bij den commandant der afdeeling mariniers. Dit deel van het beklag wegens vermeend onbillijke behandeling van de zijde van dien commandant is mitsdien niet-orbtvankelijk.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DEK MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 10 September 1937 gedagteekende verklaring van den bij de afdeeling mariniers te Rotterdam dienenden marinier der 1e klasse **J.**. houdende dat hij zich wenscht te beklagen over een van den commandant van genoemde afdeeling, den luitenant-kolonel der mariniers **F.** Lugt, ondervonden vermeende onbillijke behandeling;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

O., dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen over de navolgende-feiten:

1e. dat het dragen van de z.g. „buitenmodelpet", welke niet voldoet aan door voornoemden commandant terzake gestelde eischen verboden is, terwijl de z.g. „modelpet" welke evenmin aan deze eischen voldoet, wel gedragen mag worden;

2e. dat klager niet in de gelegenheid werd gesteld zijn z.i. zeer goede „buitenmodelpetten", waarop voordien nooit eenige aanmerking is gemaakt, af te dragen, waardoor hij voor het vermaken van één dier petten **f** 1.10 heeft moeten uitgeven en twee andere petten, zonder daaraan weer geld ten koste te leggen, niet meer gedragen mogen worden;

3e. dat de termijn van Donderdag 2 September 1937 tot Maandag 6 September 1937, gedurende welken klager in de gelegenheid was ziin buitenmodelpetten te laten vermaken, te kort was om althans één dier petten te laten vermaken, waardoor hij — klager — genoodzaakt was een pet uit den inarinevoorraad te betrekken. welke pet hij z.i. eigenlijk niet noodig had, hetgeen voor hem een extra uitgave beteekende van **f** 4.55, welk bedrag bij de eerstvolgende uitbetaling in zijn geheel werd ingehouden;

4e. dat een tot de uitrusting van klager behoorende „buitenmodelpet" bij keuring door den 1en officier werd afgekeurd, terwijl naar klager's meening deze pet wel voldeed aan de voorgeschreven eischen;

O. dienaangaande:

dat d.d. 30 Augustus 1937 door den commandant van de afdeeling mariniers een bekendmaking werd gepubliceerd, bevattende eischen, waaraan marinierspetten, niet afkomstig uit den magazijnsvoorraad, behoorden te voldoen, welke regeling 6 September d.a.v. van kracht werd;

dat deze bekendmaking inhield dat petten. welke niet uit den magazijnsvoorraad zijn betrokken, gedragen mogen worden, mits zij uiterlijk in geen enkel opzicht van het voorgeschreven model afwijken, terwijl speciaal de aandacht werd gevestigd op de navolgende punten:

1e. De afmetingen moeten nauwkeurig voldoen aan die, welke voorgeschreven zijn.

2e. De klep mag niet steiler of vlakker zijn aangebracht.

3e. De bovenste roode bies moet voldoende zichtbaar zijn.

4e. De voorzijde van de bol moet nagenoeg verticaal staan.

5e. Het anker moet zoodanig zijn aangebracht, dat niet tusschen pet en anker kan worden doorgekeken.

6e. In den bol inoet zich een ronde veer bevinden van zoodanige vorm en afmeting, dat de bol strak en rond gehouden wordt en dat zich in den rand geen indeukingen of uitpuilingen vertoonen.

Petten, welke aan alle eischen voldoen, doch naderhand afwijkingen gaan vertoonen, zullen alsnog worden verboden.

Alle bedoelde petten moeten voorzien zijn van lichtgekleurde voering.

Alvorens de petten worden gedragen moeten zij den 1en officier ter keuring morden aangeboden. Deze voorziet de petten van het korpsstempel op de voering. Ongestempelde petten alsmede petten, waarbij het stempel is aangebracht op een los opgenaaid lapje zijn verboden.

dat de vorenbedoelde keuring van petten door den 1en officier kon geschieden van 30 Augustus 1937 af;

dat klager op het oogenblilr dat bovenbedoelde bekendmaking verscheen, in het bezit was van 3 petten niet afkomstig uit den magazijnsvoorraad en mitsdien de bekendmaking op hem van toepassing was;

dat klager in verband hiermede op 2 September 1937 naar den 1en officier ging, teneinde één der tot zijn uitrusting behoorende petten te laten keuren, welke pet evenwel werd afgekeurd;

dat in verband met de uitgevaardigde order, klager pogingen in het werk gesteld heeft om een tweede in zijn bezit zijnde pet aan den wal te laten veranderen, opdat deze aan de eischen zou voldoen, doch zulks in verband met het groote aantal in herstelling gegeven petten, achteraf bleek niet tijdig te kunnen geschieden;

dat hij — klager — door een en ander genoodzaakt was oin op Dinsdag 7 September 1937 met de afgekeurde en niet van een goedkeuringsstempel voorziene pet op baksgewijs-zindelijkheidsinspectie aan te treden, voor welk feit klager lirijgstuchtelijk werd gestraft;

dat klager op baksgewijs z.i. van 7 September 1937 een verzoek heeft ingediend om een pet uit den marinevoorraad te mogen betrekken, welke pet eenige dagen daarna door hem werd ontvangen;

O., dat de consequenties voortvloeiende uit het betrekken van uitrustingsartikelen van particuliere firma's, in stede van uit den marinevoorraad, uiteraard gedragen dienen te worden door de koopers zelve;

dat een beschrijving van de blauwe pet voor onderofficieren en manschappen behoorende tot het korps mariniers, voorkomt in de artikelen 43 j° 150 der „Bep. uniformen";

dat de d.d. 30 Augustus vanwege den commandant van de afdeeling mariniers gepubliceerde bekendmaking, behoudens het bepaalde omtrent de kleur der voering, welke bepaling van onder-

geschikt belang te achten is, geen voorschriften bevat welke afwijken van het bepaalde in hoogergenoemde artikelen der „Bep. uniformen";

dat meergenoemde bekendmaking noodzakelijk is gebleken, teneinde eenheid te brengen in de van particuliere firma's betrokken marinierspetten en tevens om te voorkomen dat door de koopers aan de leveranciers eischen betreffende vorm en aanzicht der petten worden gesteld, welke niet overeen te brengen zijn met de terzake geldende tenue-bepalingen, weshalve de uitvaardiging dezer bekendmaking, strekkende tot vergemakkelijking van de controle op de naleving dier tenue-bepalingen, in het belang van den dienst gegeven werd en behoort tot de bevoegdheid van den betrokken commandant;

dat in casu klager de gevolgen van afkeuring zijner niet uit den magazijnsvoorraad betrokken petten aan zich zelf te wijten heeft en een en ander niet het gewraakte en rechtstreeksche gevolg is van handelingen uitgaande van zijn commandant;

dat mitsdien ten aanzien van klager's grieven hiervoren vermeld onder 1e, 2e en 3e niet gesproken kan worden van een onbillijke behandeling ondervonden van zijn commandant;

dat de omstandigheid, dat diverse wel uit den magazijnsvoorraad betrokken marinierspetten eveneens geringe afwijkingen in vorm en afmetingen met het in de „Bep. uniformen" omschreven model vertoonen aan deze conclusie geen afbreuk vermag te doen, vermits zoodanige petten evenzeer vóór zij verstrekt en gedragen worden van Rijkswege zijn goedgekeurd en in verband daarmede de commandant niet de bevoegdheid bezit ten aanzien van die petten alsnog nadere voorschriften in het leven te roepen:

dat ten aanzien van de sub 4° vermelde grief moet worden opgemerkt dat de afkeuring van de ter keuring aangeboden pet een handeling betreft van den 1en officier, weshalve een beklag over deze handeling had behooren te worden ingebracht bij den commandant van dc afdeeling mariniers en dit deel van het beklag wegens vermeende onbillijke behandeling ondervonden van de zijde van dien commandant mitsdien niet-ontvankelijk is;

Gezien art. 9 (4) van het Reglement betreffende de krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond ten aanzien van het hiervoren sub 1°, 2° en 3° vermelde:

Verklaart klager ten aanzien van het vermelde sub 4° niet-ontvankelijk;

Bepaalt, dat één afschrift dezer beschikking zal morden uitgereikt aan den luitenant-kolonel der mariniers F. Lugt en één afschrift aan klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMCOORD VAN 31 JANUARI 1938.

1°. Verzuimd zijn belasting tijdig te betalen; 2°. handelen in strijd met een goede krijgstucht door, nadat ais uitvloeisel van een bekendmaking van zijn commandant, welke bekendmaking ten rechte niet op hem toepasselijk was, de in zijn bezit zijnde petten, welke door hem vrijwillig aan een keuring door den 1en officier waren onderworpen, door dien officier waren afgekeurd, deze petten, desondanks te blijven dragen na den datum van inwerkingtreding van vorenbedoelde bekendmaking.

Klagers verweer als zoude hij eene verzonden aanmaning en dwangbevel niet hebben ontvangen is onaannemelijk; bouendien mag van een ieder verwacht worden dat hij maatregelen treft voor een regelmatige ontvangst van zijne correspondentie.

Van de zijde der belastingadministratie was klager er bij de voldoening van zijn geheelen aanslag niet mede in kennis gesteld — gelijk anders te doen gebruikelijk is — dat alsnog vervolgingskosten verschuldigd waren. Was dit wèl geschied, dan is aannemelijk dat hij die kosten waarvoor de tusschenkomst van het Departement van Defensie was ingeroepen, ook reeds betaald zou hebben. Billijkheidshalve moet daarom de in de oorspronkelijke strafreden voorkomende toevoeging „zoodat ten slotte de tusschenkomst van den Minister van Defensie moest worden ingeroepen" daaruit vervallen.

Dat klager zijn petten. al waren die oorspronkelijk uit den magazijnsvoorraad betrokken, na afkeuring door den eersten officier toch is blijven dragen, in stede van langs den voorgeschreven weg te trachten de afkeuring van die petten ongedaan te doen maken, moet onvereenigbaar worden geacht met een goede krijgstucht. De strafreden geeft echter de feiten niet met juistheid weer en dient mitsdien te worden gewijzigd, welke wijziging ten gunste van klager strekt.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Beide strafredenen gewijxigd en de straf, 5 dagen verzwaard arrest, verminderd tot 3 dagen verzwaard arrest, welke laatste straf geacht moet worden te zijn ondergaan; verder bepaald dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 10 September 1937 gedagteekende verklaring van den bij de afdeeling mariniers te Rotterdam dienenden marinier der 1e klasse P., stbno. ...., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van die afdeeling, den luitenant-kolonel der mariniers F. Lugt, op 7 September 1937 opgelegde — op 8 September d.a.v. aangezegde — straf van „vijf dagen verzwaard arrest",

en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

„1e. Verzuimd zijn belasting tijdig te betalen, zoodat ten slotte de tusschenkomst van den Minister van Defensie werd ingeroepen;

2e. Aangetreden op baksgewijs z.i. met een pet welke afweek van het voorgeschreven model, niettegenstaande hiertegen kort te voren nog in het algemeen was gewaarschuwd";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is komen vast te staan:

I. dat klager's aanslag in de personeele belasting 1937, gedagteekend 31 Maart 1937, bedroeg f 9.09, waarvan de eerste termijn verviel op 30 April 1937, welke termijnbetaling evenals die van respectievelijk 31 Mei, 30 Juni en 31 Juli volgens mededeeling van klager niet tijdig werden betaald tengevolge van noodzakelijke gezinsuitgaven;

dat klager, na op 2 Augustus d.a.v. bij een bank een bedrag van f 75.— te hebben opgenomen, op 3 Augustus d.a.v. zijn geheele aanslag ineens voldeed;

dat klager op 2 September 1937 van zijn divisiechef vernam, dat blijkens beschikking van den Minister van Defensie zijne rekening diende te worden belast met een bedrag van f 0.65 wegens achterstallige personeele belasting 1937;

dat klager als bewijs van betaling van zijn geheelen aanslag, het stortingsbewijs overlegde, waarna bij terzake ingewonnen informatie bleek dat het niet voldane gedeelte betrekking had op vervolgingskosten, t.w. de kosten van een aanmaning en een dwangbevel;

II. dat d.d. 30 Augustus 1937 door den commandant van de afdeeling mariniers een bekendmaking werd gepubliceerd, bevattende eischen, waaraan marinierspetten, niet aflromstig uit den magazijnsvoorraad, behoorden te voldoen, welke regeling 6 September d.a.v. van kracht werd;

dat deze bekendmaking inhield dat petten, welke niet uit den magazijnsvoorraad zijn betrokken, gedragen mogen worden, mits zij uiterlijk in geen enkel opzicht van het voorgeschreven model afwijken, terwijl speciaal de aandacht werd gevestigd op de navolgende punten:

1e. De afmetingen moeten nauwkeurig voldoen aan die, welke voorgeschreven zijn.

2e. De klep mag niet steiler of vlakker zijn aangebracht.

3e. Dc bovenste roode bies moet voldoende ziehbaar ziin.

4e. De voorzijde van de bol moet nagenoeg verticaal staan.

5e. Het anker moet zoodanig zijn aangebracht, dat niet tusschcn pet en anker kan worden doorgekeken.

6e. In den bol moet zich een ronde veer bevinden van zoodanigen vorm en afmeting, dat de bol strak en rond gehouden wordt en dat zich in den rand geen indeukingen of uitpuilingen vertoonen.

Petten, welke aan alle eischen voldoen, doch naderhand afwijkingen gaan vertoonen, zullen alsnog worden verboden.

Alle bedoelde petten inoeteri voorzien zijn van lichtgekleurde voering.

Alvorens de petten worden gedragen moeten zij den 1en officier ter keuring worden aangeboden. Deze voorziet de petten van het korpsstempel op de voering. Ongestempelde petten alsmede petten, waarbij het steinpel is aangebracht op een los opgenaaid lapje, zijn verboden.

dat de vorenbedoelde keuring van petten door den 1en officier kon geschieden van 30 Augustus 1937 af;

dat klager op het oogenblik dat bovenbedoelde bekendmaking verscheen, in het bezit was van **3** petten, die, o.a. blijkens klager's eigen verklaring, opgenomen in het proces-verbaal do. *8* October 1937, opgemaakt naar aanleiding van een door klager betreffende dezelfde aangelegenheid ingediende klacht wegens vermeende onbillijke behandeling ondervonden van zijn commandant, oorspronkelijk waren betrokken uit den magazijnsvoorraad, doch die na klager's terugkomst uit Nederlandsch-Indië in April 1935 door een particuliere firma waren voorzien van een nieuwe klep, stormband, voering en zweetband;

dat klager, in verband met het feit dat al deze vermaakte petten van een licht gekleurde voering waren voorzien en deze dus eventueel voor buitenmodel petten konden worden aangezien, het wenschelijk oordeelde respectievelijk al zijn petten aan de voorgeschreven keuring te onderwerpen, nadat hij deze persoonlijk zooveel mogelijk in overeenstemming had gebracht met de eischen der bekendmaking;

dat al zijn petten evenwel successievelijk werden afgekeurd, zoodat klager, aangezien een op Maandag 6 September aan den 1en officier ingediend verzoek om uitstel niet werd ingewilligd, onder deze omstandigheden verplicht was om Dinsdag 7 September 1937 op baksgewijs z.i. aan tc treden met een pet, die niet voorzien was van een stempel van den 1en officier:

O. te dien aanzien:

ad **I.** dat vast is komen te staan dat klager nalatig is gebleven in de regelmatige afdoening zijner personeele belastingschuld door niet tijdige betaling der termijnen respectievelijk vervallen op 30 April, 31 Mei. 30 Juni en 31 Juli:

dat liet door klager gevoerde verweer als zoude hij een terzake verzonden aanmaning en het betrekkelijke dwangbevel niet hebben ontvangen, oiiaannemelijk is en in ieder geval dit excuus niet kan worden aanvaard, aangezien van een ieder verwacht mag worden dat hij maatregelen treft voor een regelmatige ontvangst zijner correspondentie en het nalaten van zoodanige maatregelen hem dan ook niet kan disculpeeren;

dat evenwel klager's goede wil tot voldoening zijner belastingschuld is gebleken uit de omstandigheid, dat hij op **3** Augustus 1937 het geheele bedrag van den aanslag in de personeele belasting in eens voldeed:

dat nader uit het door de commissie van onderzoek opgemaakte proces-verbaal is gebleken, dat van de zijde van de inspectie der belastingen is verzuimd om klager hij de voldoening van zijn geheelen

aanslag er van in kennis te stellen. dat alsnog een bedrag van f 0.65 verschuldigd was aan vervolgingskosten, welke handeling gebruikelijk is bij de inspectie der belastingen;

dat het, gezien klager's goede wil tot betaling zijner belastingschuld, aannemelijk is, dat. indien vorenbedoeld verzuim niet zou hebben plaats gehad, klager eveneens het bedrag der vervolgingskosten op 3 Augustus 1937 zou hebben voldaan, in welk geval de tusschenkomst van het departement van defensie niet zoude zijn ingeroepen, zoodat billijkheidshalve de toevoeging „zoodat tenslotte de tusschenkomst van den Minister van Defensie moest worden ingeroepen" uit de omschrijving der strafreden moet komen te vervallen;

ad II. dat Sn uit klager's eigen verklaring, Sn uit de overtuiging van de commissie, neergelegd in het hiervoren genoemde procesverbaal d.d. 8 October 1937, zoomede uit de in dit proces-verbaal opgenomen verklaring van den 1en officier blijkt, dat aangenomen mag worden dat alle door klager ter keuring aangeboden petten oorspronkelijk uit den marinevoorraad werden betrokken;

dat de omstandigheid dat klager deze petten na terugkeer uit Nederlandsrh-Indië liet herstellen en opknappen bij een particulieren pettenfabrikant, aan deze petten niet het karakter van magazijnspetten kan ontnemen, al werd hierdoor ook de uiterlijke herkenning dier petten als zoodanig bemoeilijkt, zoo niet onmogelijk gemaakt;

dat de bekendmaking van den commandant van de afdeeling mariniers te Rotterdam uitsluitend betrekking heeft op petten, welke niet uit den magazijnsvoorraad zijn betrokken:

dat zulks niet gezegd kan worden van klager's petten en in verband hiermede klager de in zijn bezit zijnde petten dan ook niet ter keuring had behoeven aan te bieden;

dat, nu evenwel klager deze petten geheel vrijwillig aan bedoelde keuring heeft onderworpen en deze petten successievelijk door den 1en officier zijn afgekeurd, klager's handelwijze om deze petten nochtans te blijven dragen ria den datum van inwerkingtreding der meergenoemde bekendmaking, in stede van langs den voorgeschreven weg te trachten de afkeuring der petten op vorenvermelde gronden ongedaan te doen maken, overeenigbaar moet worden geacht met een goede krijgstucht;

dat echter de gewraakte omschrijving der strafreden niet met juistheid de feiten weergeeft en deze omschrijving mitsdien dient te worden gewijzigd als hierna is aangegeven, welke wijziging ten gunste van klager strekt:

Gezien de artikelen 61, 62, 64 en 65 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving der straireden in dien zin, dat deze komt te luiden:

„1e. Verzuimd zijn belasting tijdig te betalen;

2e. Handelen in strijd met een goede krijgstucht door, nadat als uitvloeisel van een bekendmaking van zijn commandant, welke be-

kendmaking ten rechte niet op hem toepasselijk was, de in zijn bezit zijnde petten, welke door hem vrijwillig aan een keuring door den 1en officier waren onderworpen, door dien officier waren afgekeurd, deze petten desondanks te blijven dragen na den datum van inwerkingtreding van vorenbedoelde bekendmaking";

Wijzigt de opgelegde straf in „drie dagen verzwaard arrest", welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door het ondergaan van de vijf dagen verzwaard arrest, waarover beklag;

Bepaalt dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klager's conduiteboekje;

Bepaalt voorts, dat één afschrift dezer beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd.

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 31 JANUARI 1938.

BEKLAG WEGENS VERMEEND ONBILLIJKE BEHANDELING. Art. 9(4) R.K.

Afkeuring van 3 marinierspetten door den eersten officier bij de afdeeling mariniers. Klagers verdere in de tweede en derde plaats aangevoerde grieven zijn een rechtstreelcsch gevolg van die handeling van den eersten officier. Het beklag had behooren te zijn ingebracht bij den Commandant der afdeeling mariniers, zoodat het onderhavige beklag wegens vermeend onbillijke behandeling ondervonden van dien commandant niet-ontvankelijk is.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 10 September 1937 gedagteekende verklaring van den bij de afdeeling mariniers te Rotterdam dienenden marinier der 1e klasse P., (....), houdende dat hij zich wenscht te beklagen over een van den commandant van genoemde afdeeling, den luitenant-kolonel der mariniers F. Lugt, ondervonden vermeende onbillijke behandeling;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

O., dat klager heeft verklaard zich bezwaard te gevoelen over de navolgende feiten:

1°. dat bij een keuring van marinierspetten, de drie tot klager's uitrusting behoorende petten, welke oorspronkelijk afkomstig waren uit den magazijnsvoorraad, door den 1en officier werden afgekeurd, omdat de klep te bol was, tusschen anker en pet kon worden doorgekeken en de onderste bies te laag was aangebracht;

2°. dat klager tengevolge van de afkeuring der onder 1° bedoelde petten onkosten heeft moeten maken, t.w. f 2.— voor het doen vermaken van één der afgekeurde petten en f *0.35* voor het koopen van een tweedehandsch modelpet op vendutie;

3°. dat klager genoodzaakt was een in afmetingen niet veranderde magazijnspet te laten vermaken naar andere eischen, n.l. de eischen gesteld in een bekendmaking van den commandant van de afdeeling mariniers:

O. dienaangaande:

dat d.d. 30 Augustus 1937 door den commandant van de afdeeling mariniers een bekendmaking werd gepubliceerd, bevattende eischen, waaraan niarinicrspetten, niet afkomstig uit den magazijnsvoorraad, behooren te voldoen, welke regeling 6 September d.a.v. van liracht werd;

dat deze bekendmaking inhield dat petten, welke niet uit den magazijnsvoorraad zijn betrokken, gedragen mogen worden, mits zij uiterlijk in geen enkel opzicht van het voorgeschreven model afwijken, terwijl speciaal de aandacht werd gevestigd op de navolgende punten:

1°. De afnietingen moeten nauwkeurig voldoen aan die, welke voorgeschreven zijn.

2°. De klep mag niet steiler of vlakker zijn aangebracht.

3°. De bovenste roode bies moet voldoende zichtbaar zijn.

4°. De voorzijde van de bol moet nagenoeg verticaal staan.

5°. Het anker moet zoodanig zijn aangebracht, dat niet tusschen pet en anker kan worden doorgekeken.

6°. In den bol moet zich een ronde veer bevinden van zoodanigen vorm en afmeting, dat de bol strak en rond gehouden wordt en dat zich in den rand geen indeukingen of uitpuilingen vertoonen.

Petten, welke aan alle eischen voldoen, doch naderhand afwijkingen gaan vertoonen, zullen alsnog worden verboden.

Alle bedoelde petten moeten voorzien zijn van lichtgekleurde voering.

Alvorens de petten worden gedragen moeten zij den 1e officier ter keuring worden aangeboden. Deze voorziet de petten van het korpsstempel op de voering. Ongestempelde petten alsmede petten, waarbij het stempel is aangebracht op een los opgenaaid lapje, zijn verboden.

dat de vorenbedoelde keuring van petten door den 1en officier kon geschieden van 30 Augustus 1937 af;

dat klager op het oogenblik dat bovenbedoelde bekendmaking. verscheen, in het bezit was van 3 petten, welke volgens klager's verklaring betrokken waren uit den magazijnsvoorraad, doch waaraan sindsdien door een particulieren pettenfabrikant veranderingen waren aangebracht, zoodat klager uit vrees dat deze petten eventueel voor buitenmodel petten zouden kunnen worden aangezien, in verband hiermede op diverse data naar den 1en officier ging, ten-

einde de tot zijn uitrusting behoorende petten te laten keuren, waarbij deze petten evenwel successievelijk werden afgekeurd;

O., dat klager's grieven hiervoren onder 2° en 3° vernield een rechtstreeksch gevolg zijn van de sub 1° vermelde handeling van den 1en officier, hierin bestaande dat door dien 1en officier de tot de uitrusting van klager behoorende petten werden afgekeurd;

dat een beklag over deze handelingen van den 1en officier had behooren te worden ingebracht bij den commandant van de afdeeling mariniers en het onderhavige beklag wegens vermeende onbillijke behandeling ondervonden van dien commandant mitsdien niet-ontvankelijk is;

Gezien artikel 9 (4) van het Reglement betreffende de krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart het beklag niet-ontvankelijk;

Bepaalt, dat één afschrift dezer beschikking. zal worden uitgereikt aan den luitenant-kolonel der mariniers F. Lugt en één afschrift aan klager.

De Commandant der Marine voornoemd,
T. L. KRUIJS.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 2 Juni 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

ART. 104 AMBTENARENWET 1929.

Vordering van een geldelijke schadevergoeding door een majoor wegens zijn niet-bevordering tot luitenant-kolonel als gevolg van eene beoordeeling door den toenmaligen commandant van het veldleger, welke beoordeeling bij een vroegere ztitspraak van den C.R. echter nietig was verklaard.

Het woord „veroordeeling" in art. 104 moet ruimer worden uitgelegd dan de letterlijke beteekenis aangeeft; daaronder moet ook worden verstaan zoodanig dictum eener uitspraak, waardoor alsnog etn besluit, handeling of dulden van het betrokken administratief orgaan met betrekking tot den in het gelijk gestelden ambtenaar wordt vereischt.

I.c. heeft de Minister van Defensie aan de bij die vroegere uitspraak door den C.R. uitgesproken „veroordeeling" volledig gevoly gegeven. Hieronder viel niet het voordragen van klager tot bevordering — tot het doen van welke voordracht de Minister zoel bevoegd, doch in geen enkel opzicht verplicht was — noch ook het doen verwijderen uit de beoordeelingslijst van de nietig verklaarde beoordeeling van den C.V., zijnde niet eenig verbindend voorschrift aan te wijzen, waaruit xoodanige verwijdering zou volgen. De veroordeeling bracht xeker niet mee dat klager moest worden bevorderd, wijl toch die veroordeeling betrof den Minister en niet de Kroon, tot welker bevoegdheid die bevordering uitsluitend behoort. Die bevordering geschiedt bovendien bij keuxe, xoodat van een recht van klager op bevordering geen sprake kan zijn. Voor de gedane vordering tot schadevergoeding bestaat mitsdien geen grond.

Beroep ongegrond.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: A., wonende te Arnhem, klager, voor wien ter openbare tereclitzitting als gemachtigde is opgetreden: Mi. J. TV. F. Donath, advocaat te Arnhem, tegen: *den Minister van Defensie,* verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgelreden: L. C. Rietveld, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat de toenmalige Minister van Defensie a.i. bij besluit van 19 Maart 1937, Geheim Litt. V58 — beschikkende op een door den majoor A.; van het .. Regiment Infanterie, onder dagteekening van *22* September 1936 ingezonden bezwaarschrift, als bedoeld in par. 29 van het voorschrift beoordeelingslijsten, gezien het advies nopens vorenbedoeld bezwaarschrift uitgebracht door een Commissie. als bedoeld in par. 30 van vorenaangehaald voorschrift — ter kennis van adressant heeft gebracht, dat hem, naar de meening van hem — Minister — door de beoordeeling van den Commandant van het Veldleger van 14 September 1936 uitgesprolien in de mijzigingsbeoordeelingslijst van 3 September 1936 geen onrecht is gedaan, en hem voorts heeft medegedeeld. dat overeenkomstig het bepaalde in par. 34 van meervermeld voorschrift, afschrift van deze beschikking in de beoordeelingslijst zal worden opgelegd;

O. dat deze Raad bij uitspraak van 9 September 1937 klager, die tegen voormeld besluit van 19 Maart 1937 tijdig in beroep was gekomen, niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn vordering te willen bevorderen, dat hij alsnog worde aangesteld tot luitenant-kolonel met ingang van 1 November 1936, met alle gevolgen aan zoodanige bevordering verbonclen; dat besluit van 19 Maart 1937 alsmede de beoordeeling door den Commandant van het Veldleger van 14 September 1936, uitgesproken in klagers mijzigingsbeoordeelingslijst van 3 September 1936, heeft nietig verklaard en heeft verstaan, dat door die beoordeeling aan klager onrecht is gedaan;

O. dat alsnu voornoemde A. zich met een op 7 Maart 1938 ter griffie ingekomen klaagschrift tot dezen Raad heeft gewend, waarbij hij, na in hoofdzaak te hebben gereleveerd hetgeen hiervoren is overwogen, voorts heeft aangevoerd:

dat hij van oordeel is, dat als gevolg van de uitspraak van dezen Raad van 9 September 1937 hij tot luitenant-kolonel behoorde te worden aangesteld met ingang van 1 November 1936, met alle gevolgen aan zoodanige bevordering verbonden;

dat hij immers blijkens de beoordeelingen zijner chefs behoort tot de meest geschikte officieren van zijn rang, als bedoeld in art. 15 van de Bevorderingswet 1902;

dat hij mitsdien heeft verzocht oni hem als luitenant-kolonel aan te stellen, doch de Minister van Defensie hem voor de benoeming niet heeft willen voordragen;

dat mitsdien aan de veroordeeling van den Centralen Raad van Beroep niet, althans niet volledig gevolg is gegeven, zoodat hij het recht heeft bij dezen Raad beroep in te dienen;

dat hij door zijn niet-bevordering schade lijdt. welke beloopt a: het verschil tusschen zijn salaris als majoor en dat als luitenant-kolonel van 1 November 1936 tot 1 Mei 1940 (datum van zijn vermoe-

delijke pensionneering) bedragende f 1294.— en b: het verschil in het bedrag van zijn pensioen als majoor en als luitenant-kolonel, welke schade moet worden vastgesteld op f 3775.—, zijnde het bedrag, dat hij thans moet storten bij een verzekeringsmaatschappij om dat meerdere pensioen na 1 Mei 1940 deelachtig te worden;

hebbende hij verzocht zijn beroep gegrond te bevinden en den Minister van Defensie, subsidiair den Staat der Nederlanden te veroordeelen om aan hem als schade te vergoeden een bedrag van f 5069.—;

O. dat verweerder op de bij contra-memorie aangevoerde gronden heeft verzocht het verzoek van klager om den Minister van Defensie, subsidiair den Staat der Nederlanden, te veroordeelen om aan hem als schade te vergoeden een bedrag van f 5069.— ongegrond te verklaren en derhalve het verzoek af te wijzen;

In rechte:

O. dat klager door in zijn klaagschrift te stellen, dat aan „de veroordeeling" van dezen Raad bij zijn uitspraak van 9 September 1937 niet, althans niet volledig is voldaan — omdat verweerder hem voor de benoeming tot luitenant-kolonel niet heeft willen voordragen — met het onderhavige beroep kennelijk op het oog heeft een beroep, als bedoeld in artikel 104 der Ambtenarenwet 1929 j°. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

O. dat dit beroep is ingesteld binnen den bij lid 2 van gemeld artikel 104 gestelden termijn, zoodat hetzelve kan worden ontvangen, nu ook overigens geen grond bestaat tot niet-ontvankelijk-verklaring van het beroep;

O. dat derhalve thans behoort te worden onderzocht of klagers positum als juist kan worden aanvaarcl;

O. dat het woord „veroordeeling" in artikel 104 vorenbedoeld naar 's Raads oordeel ruimer moet worden uitgelegd dan de letterlijke beteekenis aangeeft en dat daaronder ook moet worden verstaan zoodanig dictum eener uitspraak, waardoor alsnog een besluit, handeling of dulden van het betrokken administratief orgaan met betrekking tot den in het gelijk gestelden ambtenaar wordt vereischt;

O. dat de Minister van Defensie in dezen aan „de veroordeeling" bij de uitspraak van 9 September 1937 gevolg heeft gegeven door een volledigen afdruk van die uitspraak te doen opleggen zoowel in de beoordeelingslijst, klager betreffende, welke bij het Departement van Defensie berust, als in den ligger van die beoordeelingslijst, welke bij den beoordeelaar in eersten aanleg berust, en door bovendien bij het eerstvolgende geheim rapport van 30 September 1937 aan Hare Majesteit de Koningin. betreffende voordracht voor bevordering van majoors der infanterie tot luitenant-kolonel bij dat wapen, aan Hare Majesteit de beoordeelingsbescheiden van klager opnieuw voor te leggen, thans met bijvoeging van de volledige uitspraak van dezen Raad van 9 September 1937;

O. dat de Minister van Defensie, alclus handelende, volledig gevolg heeft gegeven aan de bovenbedoelde „veroordeeling", welke het

treffen van andere maatregelen niet vereischte, met name niet het voordragen van klager tot bevordering in den rang van luitenant-kolonel — tot het doen van welke voordracht de Minister wel bevoegd, doch in geen enkel opzicht verplicht was — noch ook vercischte, zooals klagers gemachtigde ter terechtzitting heeft betoogd, het doen verwijderen uit de beoordeelingslijst van de nietig verklaarde beoordeeling van den Commandant van het Veldleger van 14 September 1936, zijnde ten deze niet eenig verbindend voorschrift aan te wijzen, waaruit zoodanige verwijdering zou volgen;

O. dat de veroordeeling zeker niet meebracht. dat klager moest worden bevorderd tot luitenant-kolonel, wijl toch de veroordeeling betrof den Minister van Defensie en niet de Kroon, tot welker bevoegdheid zoodanige bevordering uitsluitend behoort;

O. dat hierbij nog moge worden opgemerkt, dat dezelve, krachtens artikel 15 der Bevorderingswet voor de Landmacht 1902, geschiedt *bij keuze*, zoodat — nog daargelaten dat klager, hoewel hij zulks had kunnen doen, geen beroep heeft ingesteld tegen het met Koninklijke machtiging genomen besluit van den Minister van Defensie van 19 October 1937, Litt. E[218], houdende niet-inwilliging van zijn bij request van 4 October 1937 aan Hare Majesteit de Koningin gedaan verzoek tot meerbedoelde bevordering, waardoor dit besluit onaantastbaar is geworden — van een recht van klager op bevordering geen sprake kan zijn;

O. dat clus niet kan worden gezegd, dat verweerder niet of niet volledig heeft gevolg gegeven aan „de veroordeeling", rveshalve voor de gedane vordering tot schadevergoeding geen grond bestaat en liet onderhavige beroep ongegrond moet worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart klagers beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 16 Juli 1938.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mrs. H. F. h. Donders en J. H. Scholten; militaire leden: A. N. Geesink en H. Zeeman.

Brigade Maréchaussée te Oss.

ONTNEMING OPSPORINGSBEVOEGDHEID.

De telegraphische opdracht van den Minister van Justitie aan den procureur-gelreraal te 's-Hertogenbosch om namens hem, Minister, aan den betrokken divisie-commandant mede te deelen, dat de brigade Maréchaussée te Oss zich tot nader order van ieder opsporingsonderzoek had te onthouden, hield in een beslissing waarbij klager in zijn qualiteit van milifair, rechtstreeks in zijn belang is

getroffen, aangezien aan zijne militaire functie van onderofficier der maréchaussée ingevolge art. 141, 5°. W. v. Sv. de bevoegdheid tot opsporing van strafbare feiten onafscheidelijk is verbonden. Het belang, bedoeld in art. 24 der Ambtenarenwet, moet geacht worden ook niet direct materieele factoren te bevatten, zooals i.c. klagers reputatie als opsporingsambtenaar en de mogelijkheid van achteruitgang in promotiekansen.

's Ministers beslissing was niet in strijd met eenige bepaling van het W. v. Sv., met name niet met artt. 141, 154, 163 en 140, noch met art. 13 Regl. militaire ambtenaren Kon. landm. — regelende de schorsing van militairen, waarvan i.c. geen sprake is —, noch met art. 3 van het Rijkspolitiebesluit. Volgens art. 5 R.O. kan de Minister van Justitie bevelen geven aan den procureur-generaal, derhalve kan een maatregel dien de P.-G. op bevel van den Minister moet nemen, ook direct door den Minister zelven worden genomen.

Er is i.c. ook geen „détournement de pouvoir". Wel is intependeel gebleken dat de Minister uitsluitend heeft beoogd de richtige opsporing van strafbare feiten te bevorderen. Wat er zij van de opvatting dat er reeds verkeerd bevoegdheidsgebruik zou zijn, wanneer zonder behoorlijk onderzoek naar de feiten, deze bij nader onderzoek niet aanwezig zouden blijken, die opvatting zou in elk geval slechts dan tot nietigverklaring van de beslissing kunnen leiden, indien zou zijn komen vast te staan dat die beslissing getoetst aan de nader gebleken werkelijkheid, elken feitelijken grond zou missen. Dit neemt het Gerecht niet aan; het is zijne overtuiging dat de Ossche brigadeleden in bepaalde opzichten — zie een vijftal gereleveerde punten — kennelijk zijn te kort geschoten in het voor opsporingsambtenaren vereischte inzicht en beleid.

De vraag of tegen de Ossche brigade ook met andere maatregelen dan dien welken de Minister heeft getroffen, had kunnen zijn opgetreden, is een vraag van doelmatigheid, niet staande ter beoordeeling van het Gerecht.

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gewezen in zake: L. H. C., wonende te Venlo, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen *den Minister van Justitie*, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr. P. Meyjes, referendaris bij het Departement van Justitie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken:

Gehoord den klager en diens raadsman, alsmede den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 23, 24 en 25 Juni 1938, waarbij zijn gehoord de vanwege klager voorgebrachte getuigen J. van Selm, Kolonel, Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée, wonende te 's-Gravenhage; A. P. H. Boelaard, gepensionneerd luitenant-kolonel der Koninklijke Maréchaussée. wonende te Rotterdam; H. G. van Everdingen, majoor. commandant van de IIde divisie der Koninklijke Maréchaussée, wonende te Maastricht; Jhr. G. A. Bowier, kapitein, districtscommandant der Koninklijke Maréchaussée. wonende te Nijmegen; Mr. R. van der Burg, substituut-officier van justitie bij de arrondissements-Rechtbank te 's-Hertogenbosch. wonende aldaar; Mr. A. TV. Kleinen Hammans, rechter in de arrondissements-Rechtbank te 's-Hertogenbosch, wonende aldaar; Dr. L. Stolz, arts, wonende te Oss; M. X. van Hengel. bedrijfsleider, wonende te Oss; Chr. G. de Gier, n-achtmeester der Koninklijke Maréchaussée, wonende te Maastricht; G. van Rennes, wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, wonende te Siebengewald; F. Roffel, wachtmeester-titulair der Koninklijke Maréchaussée. wonende te Roermond: J. TV. van den Berg, u-achtmcester-titulair der Koninklijke Maréchaussée, wonende te Sittard; N. G. van Ree, maréchausseé, wonende te Hulsberg; W. J. van Essen, maréchaussée, wonende te Apeldoorn; D. A. van Cuylenhorgh, maréchaussée. wonende te Millingen; D. Chr. de Klerk, maréchaussée, wonende te Venlo; alsmede de vanwege verweerder voorgebrachte getuigen Mr. E. L. M. H. baron Speyart van Woerden, Procureur-Generaal bij het Gerechtshof, fungeerend Directeur van Politie te 's-Hertogenbosch, wonende aldaar; J. F. Ploegmakers, burgemeester der gemeente Oss, wonende aldaar, van welke getuigen tevens als deskundigen zijn gehoord Mr. *h.* W. Kleinen Hammans en Mr. E. L. M. H. baron Speyart van Woerden voornoemd;

Wat de feiten betreft:

0. dat verweerder op 1 April 1938 aan den Procureur-Generaal, fungeerend Directeur van Politie te 's-Hertogenboscli, een telegram heeft gezonden van den volgenden inhoud:

„Uit verbalen en rapporten blijkt mij, dat de Brigade der Koninklijke Xfaréchaussée te Oss naast haar U bekende activiteit in een aanhangige belangrijke strafzaak bij haar opsporingsonderzoek in andere gevallen den laatsten tijd een methode toepast, die zoo ernstige bedenking heeft, dat ik aanleiding vind U op te dragen den betrokken divisie-commandant namens mij mede te deelen, dat de brigade tot nader order zich, behoudens Uw uitdrukkelijken last, te onthouden heeft van ieder opsporingsonderzoek. Aangiften bij de brigade inkomende, zijn door te geven aan Gemeentepolitie.";

O. dat klager. op 1 April 1938 opperwachtmeester bij de Koninklijke Maréchaussée, en ingedeeld bij de brigade te Oss, den inhoud van dit telegram opvattende als een besluit of handeling van den Minister van Justitie, waarbij hem zijn opsporingsbevoegdheid met ingang van 1 April 1938 werd ontnomen, tegen dit besluit of deze

handeling bij, op 29 April 1938 ter griffie ingekomen klaagschrift bij dit Gerecht beroep heeft ingesteld en op de in zijn daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden, heeft verzocht dit besluit of deze handeling nietig te verklaren;

O. dat verweerder hij contra-memorie in den breede zijn standpunt tegenover het door klager ingestelde beroep heeft uiteengezet en tot ongegrondverklaring daarvan heeft geconcludeerd;

In rechte:

O. dat dit Gerecht — hoewel partijen dienaangaande niet verschillen — in de eerste plaats de ontvankelijkheid van het beroep heeft te beoordeelen;

O. dien aangaande dat het bovenvermeld ministerieel telegram o.m. inhield een beslissing van verweerder. dat klager en de overige, met opsporingsbevoegdheid in strafzaken bekleede militairen der te Oss gestationneerde brigade der Koninklijke Maréchaussée zich tot nader order. behoudens uitdrukkelijken last van den Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, hadden te onthouden van ieder opsporingsonderzoek en inkomende aangiften hadden door te geven aan de gemeentepolitie;

O. dat klager, opperwachtmeester bij de Koninklijke Maréchaussée en als zoodanig aangesteld in militairen openbaren dienst bij de landmacht hier te lande en derhalve militair ambtenaar in den zin van artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931, overeenkomstig het bepaalde bij de artt. 24, lid 1, en 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j° artikel 2 der Militaire Ambtenaren et 1931, tegen de voormelde beslissing beroep kan instellen, indien hij in zijn qualiteit van militair ambtenaar door de ministerieele beslissing rechtstreeks in zijn belang is getroffen;

O. dat het Gerecht de laatstvermelde voorwaarde aanwezig acht. aangezien aan klagers militaire functie van onderofficier der maréchaussée ingevolge liet bepaalde bij artikel 141, sub 5, van het Wetboek van Strafvordering de bevoegdheid tot opsporing van strafbare feiten onafscheidenlijk verbonden is en een ten aanzien van hem als opsporingsambtenaar in den zin van gemeld wetboek genomen besluit, waarbij tijdelijk de uitoefening van zijn opsporingstaak aanzienlijk werd beperkt, hem rechtstreeks heeft getroffen in zijn ondeelbare qualiteit van onderofficier der Koninklijke Maréchaussée, dus als militair ambtenaar. en tevens in zijn belang als zoodanig, moetende toch het belang, bedoeld in artikel 24 der Ambtenarenwet 1929 geacht worden ook niet direct materieele factoren te bevatten, zooals in casu klagers reputatie als opsporingsambtenaar en de mogelijkheid van achteruitgang in promotiekansen;

O. dat klager derhalve in zijn beroep ontvankelijk is te achten;

O., wat betreft de gegrondheid van het beroep, dat het Gerecht ingevolge het bepaalde bij artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j° artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 de meergemelde beslissing van verweerder slechts kan nietig verklaren. indien deze zou strijden met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, of.

voor het geval verweerder zonder in strijd te komen met een dergelijk voorschrift tot het nemen van een beslissing als de onderhavige bevoegd zou zijn. bij het nemen daarvan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik zou hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe die bevoegdheid gegeven is;

O. wat betreft de eerstvermelde vernietigingsgrond, dat klager als toepasselijke algemeen verbindende voorschriften waarmede de beslissing in strijd zou zijn, bij klaagschrift heeft aangegeven de artt. 141, 154, 163 en 140 van het Wetboek van Strafvordering, artikel 13 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en artikel 3 van het Rijkspolitiebesluit. vastgesteld bij K.B. van 6 Augustus 1935, S. 497;

O. dat artikel 13 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht door de beslissing niet is geschonden, aangezien dit artikel de schorsing van een militair ambtenaar regelt, ter\\-ijl de bestreden beslissing geen schorsing van klager bevat noch kon bevatten, zijnde ver\\-eerder tot schorsing van klager niet het bevoegde orgaan;

O. ten aanzien van den door klager beweerden strijd met artikel 141 van liet Wetboek van Strafvordering, bepalende dat de daarin genoemde ambtenaren, w.o. de onderofficieren der maréchaussée, met de opsporing der strafbare feiten zijn belast, dat dit artikel niet op zich zelf en buiten verband met andere bepalingen mag morden beschouwd en niet aldus mag worden opgevat, dat bedoelde ambtenaren steeds en overal opsporingsonderzoeken zouden moeten kunnen verrichten en daarin niet evengoed als door wettelijke en administratieve voorscliriften nopens ressort, werkverderling, regeling van rusttijden en vacantie en dergelijke geschiedt, ook door directe bevelen van hun justitieele chefs in het belang van den dienst zouden kunnen worden beperkt, hetzij in hun bepaaldelijk aangewezen gevallen, hetzij meer in het algemeen, bijv. indien, bij ernstige tekortkoming of wangedrag bij de uitvoering der opsporingstaak, van de zijde van het bevoegde administratief orgaan — vaak een ander dan het justitieele — dadelijke schorsing of ontslag achterwege blijft;

dat het tegendeel reeds volgt uit de bepalingen van het Wetboek van Strafvordering als de artt. 140, lid 2, 143, lid 2, 148, lid 2. 155, 158, waarin de hierarchische ordening van het geheel der opsporingsambtenaren tot uiting komt en de onderwerping van den lageren aan de bevelen van den hoogeren ten aanzien van het opsporingsonderzoek wordt voorgeschreven;

dat de beslissing van verweerder, waarbij aan klager zijn qualiteit van opsporingsambtenaar niet is ontnomen, doch hem slechts tijdelijk het instellen van opsporingsonderzoeken wordt verboden, voorzoover daarmede niet door den Procureur-Generaal bij het Gerechtshof belast, op grond van het hiervoren overwogene derhalve niet geacht kan worden te strijden met genoemd artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering;

O. dat het Gerecht op de gronden in de voorafgaande overweging

aangegeven. in de hcstreden beslissing evenmin strijd met artikel **154** van het Wetboek van Strafvordering aanwezig acht;

O. dat aan de bewering van klager, dat de bestreden beslissing zou strijden met artikel **163** van het Wetboek van Strafvordering de feitelijke grondslag ontbreekt, aangezien bij de beslissing aan klager het ontvangen van aangiften van strafbare feiten niet is verboden, doch hem slechts is opgedragen deze, kennelijk na ontvangst, door te geven aan de gemeentepolitie;

O. ten slotte, wat betreft den door klager beweerden strijd van de beslissing met artikel 140 van het Wetboek van Strafvordering en artikel **3** van het Rijkspolitiebesluit, dat het Gerecht ook in dit opzicht het standpunt van klager, volgens hetwelk krachtens genoemde bepalingen, indien een beslissing als de in dit geding bestredene al toelaatbaar ware, slechts de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch en niet de Minister van Justitie deze beslissing had kunnen nemen, niet deelt, aangezien ingevolge het bepaalde bij artikel **5** van de Wet op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie, de Minister van Justitie bevelen kan geven aan het openbaar ministerie, dus ook aan den Procureur-Generaal, en derhalve een maatregel dien de Procureur-Generaal op bevel van den Minister van Justitie moet nemen, ook direct door den Minister van Justitie zelf kan worden genomen. terwijl, wanneer zooals in casu de uitvoering van den maatregel aan den Procureur-Generaal wordt opgedragen, het verschil tusschen dezen en eenzelfden maatregel door den Procureur-Generaal op last van den Minister genomen, geen wezenlijke beteekenis heeft; dat deze opvatting geen bestrijding, doch volledige bevestiging vindt in artikel **3** van het Rijkspolitiebesluit, waarbij de voorziening in de Rijkspolitiezorg, waartoe ook de opsporing van strafbare feiten behoort, en de uitoefening van het gezag over de Rijkspolitie, dat ingevolge artikel S van hetzelfde besluit bij den Minister van Justitie berust, aan den Procureur-Generaal bij het Gerechtshof, als zoodanig fungeerend als directeur van Politie, voor zijn ressort wordt opgedragen, zulks echter onder de bevelen van den Minister van Justitie;

O. dat verweerder derhalve door het nemen der bestreden beslissing niet in strijd is gekomen met de door klager aangevoerde bepalingen;

O. dat dit Gerecht ook overigens niet van strijd met eenig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift is gebleken;

O. dat derhalve de beslissing niet kan worden nietig verklaard op den grond, dat zij feitelijk of rechtens met toepasselijke algemeen verbindende voorschriften zou strijden;

O. dat het Gerecht thans heeft te beantwoorden de vraag of verweerder die, zooals hiervoren overwogen, zonder in strijd te komen met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, een beslissing als de in dit geding bestredene mocht nemen, van zijn bevoegdheid daartoe in het onderhavige geval kennelijk een ander gebruik

heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor hem die bevoegdheid is gegeven;

O. dat het antwoord op deze vraag bevestigend zal moeten luiden voor het geval kan worden aangenomen, dat verweerder bij het nemen van de bestreden beslissing zich heeft laten leiden door een onredelijk of onoirbaar motief;

O. dat dit noch uit de gedingstukken, of het verhoor der door klager ter terechtzitting opgeroepen getuigen noch overigens uit het onderzoek ter terechtzitting is gebleken, doch wel het tegendeel, namelijk dat verweerder door het nemen der bestreden beslissing uitsluitend heeft beoogd de richtige opsporing van strafbare feiten te bevorderen;

O. dat dit laatste uitkomt in de motiveering der beslissing, volgens welke de brigade der Koninklijke Maréchaussée te Oss naast haar activiteit in een belangrijke strafzaak bij haar opsporingsonderzoek in andere gevallen den laatsten tijd een methode zou hebben toegepast, die ernstige bedenking ondervindt, en voorts in de bij contramemorie nader gegeven mededeeling van de feiten en omstandigheden, die verweerder tot zijn beslissing hebben geleid, in hoofdzaak hierop neerkomende dat de tot de brigade Oss behoorende opsporingsambtenaren in de periode October 1937 tot 1 April 1938 op onjuiste wijze zouden zijn opgetreden in de opsporingsonderzoeken, ingesteld

1. tegen een tweetal opzichters bij het Jeugd-Ontwikkelingswerk der gemeente Oss,
2. tegen v. d. H.,
3. tegen een tweetal geestelijken,
4. tegen B.,
5. tegen W.,

van welke feiten en omstandigheden klager niet heeft aangetoond en ook overigens niet is gebleken, dat zij bij het nemen der beslissing niet als met de werkelijkheid overeenstemmend aan verweerder hebben voor oogen gestaan;

O. dat klagers raadsman blijkens zijn ter openbare terechtzitting gegeven toelichting blijkbaar aanneemt, dat liet verkeerde bevoegdheidsgebruik als bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j° artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, reeds aanwezig zou zijn, wanneer verweerder zonder behoorlijk onderzoek naar de daaraan ten grondslag liggende feiten zijn beslissing zou hebben genomen en deze feiten bij nader onderzoek niet aanwezig zouden blijken;

O. dat wat er zij van deze opvatting, zij toch in elk geval slechts dan zou kunnen leiden tot nietigverklaring der beslissing op grond van meergemeld bevoegdheidsmisbruik, indien zou zijn komen vast te staan, dat de beslissing van verweerder, getoetst aan de nader gebleken werkelijkheid, elken feitelijken grond zou missen;

O. dat het Gerecht dit laatste op grond van de gedingstukken en het onderzoek ter openbare terechtzitting echter niet aanneemt;

O. toch dat zonder af te dalen in een gedetailleerde beoordeeling

van het optreden der Ossche brigade in de voormelde opsporingsonderzoeken, waaromtrent op verschillende punten een uiteenloopende appreciatie mogelijk is, het Gerecht als zijn overtuiging uitspreekt dat in bepaalde opzichten de betrokken brigadeleden kennelijk zijn tekort geschoten in het voor opsporingsambtenaren vereischte inzicht en beleid:

0. dat het Gerecht te dezen met name de volgende punten wil noemen:

dat in het onderzoek tegen de beide opzichters het noodzakelijk contact met den burgemeester niet voldoende is gezocht, zelfs niet dadelijk nadat daartoe door den betroklien substituut-officier van Justitie opdracht was gegeven; dat tot inverzekeringstelling van beide opzichters is overgegaan, nadat gedurende het onderzoek ernstige twijfel had moeten rijzen omtrent de strafbaarheid der onderzochte feiten; dat voorts het op zich zelf zoo omvangrijke onderzoek door den betrokken wachtmeester nog is voortgezet, nadat te zijner kennis was gekomen. dat een strafvervolging door de boven hem geplaatste justitieele autoriteiten te dezer zake niet op haar plaats werd geacht;

dat in het onderzoek tegen v. d. H. tot inverzekeringstelling van dezen is overgegaan op grond van een feit van financieel geringen omvang, dat 6 jaar tevoren had plaats gehad, waarvan de strafbaarheid aan ernstigen twijfel onderhevig is en waarvan de geldelijke gevolgen destijds reeds vrijwel dadelijk waren vereffend; dat eveneens op onvoldoende gronden bij v. d. H. tot huiszoeking en inbeslagneming van diens geheele administratie is overgegaan;

dat in het onderzoek tegen B. terzake van een vermeende, doch zeer twijfelachtige verduistering van een gering geldbedrag, deze niet na zijn verhoor in vrijheid is gesteld doch, nog wel mede gedurende de nachturen, is opgehouden en opgesloten;

dat het in het onderzoek tegen W. terzake van betrekkelijk lichte delicten eenzelfde handelwijze is gevolgd — in het midden gelaten of de bovendien door W. aangegeven mishandeling inderdaad heeft plaats gehad —;

O. ten slotte met betrekking tot de onderzoeken tegen de beide geestelijken: dat, vooral in het onderzoek tegen pastoor B., werd uitgegaan van de bedenkelijke misvatting dat ten aanzien van bedienaren van den godsdienst het instellen van onderzoeken en het opmaken van z.g. rapporten door opsporingsambtenaren geoorloofd en gewenscht zou zijn ook betreffende gedragingen, waarvan vaststaat, dat zij niet van strafbaren aard zijn; dat voorts in het onderzoek tegen pastoor V. de fout is begaan, dat aan den betreffenden substituut-officier van Justitie door den betrokken 1%-achtmeester niet zijn medegedeeld de hem bekende omstandigheden, dat reeds in 1931 een opsporingsonderzoek terzake van hetzelfde delict zonder resultaat was ingesteld en dat de verklaringen van een tweetal nu opnieuw gehoorde getuigen volkomen in strijd waren met die destijds door hen afgelegd;

O. dat de betrokken brigadeleden zich voor hun tekortkomingen slechts ten deele kunnen verontschuldigen met een beroep op de medewerking, voor zoover verleend, van den substituut-officier van Justitie, onders wiens leiding zij werkten, aangezien uit den aard der zaak de officier van Justitie de feitelijke uitvoering, van het ousporingsonderzoek grootendeels aan het inzicht en beleid der betrokken opsporingsambtenaren moet overlaten en van hun voorlichting en voorstelling van zaken omtrent hun bekende personen en toestanden in hooge mate afhankelijk is, terwijl een dergelijk beroep in ieder geval niet opgaat ten aanzien van het opsporingsonderzoek tegen pastoor V., tegen wien het vorig onderzoek vóór de ambtsaanvaarding van den bovenbedoelden substituut-officier van Justitie bij de arrondissements-rechtbank te 's-Hertogenbosch had plaats gehad en aan dezen dus geheel onbekend was;

O. dat het Gerecht — hoe verdienstelijk het werk der Ossche brigade overigens moge zijn geweest — voormelde tekortkomingen van dien aard acht dat maatregelen ter verbetering en voorkoming daarvan op hun plaats moesten worden geacht, waarbij het Gerecht opmerkt. dat de bij de behandeling ter terechtzitting geopperde vraag, of te dezen ten aanzien van de Ossche brigade ook met andere maatregelen dan dien welken verweerder heeft getroffen, had kunnen zijn opgetreden, als een vraag van doelmatigheid niet ter beoordeeling van dit Gerecht staat;

O. dat, nu naar het oordeel van dit Gerecht, ook bij nadere toetsing. tekortkomingen bij de brigade te Oss zijn vast te stellen, ook bij de voormelde door klagers raadsman voorgestane opvatting, geen bevoegdheidsmisbruik, als bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, j° 'artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, ten opzichte van de bestreden beslissing is aan te nemen;

O. dat voormeld bevoegdheidsmisbruik evenmin kan worden afgeleid uit de omstandigheid, dat de beslissing is genomen tegen de geheele brigade, voor zoover met opsporingsbevoegdheid bekleed, aangezien verweerder zich kennelijk heeft laten leiden door de gedachte, dat de geconstateerde tekortkomingen een zekere mentaliteit bij de geheele brigade verrieden, die slechts door tegen allen te treffen maatregelen konden worden verholpen;

O. dat het Gerecht mitsdien van oordeel is, dat bij gebreke van gronden tot nietigverklaring, bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, j° artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep van klager tegen de beslissing van den Minister van Justitie vervat in diens telegram d.d. 1 April 1938 ongegrond behoort te worden verklaard:

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,

rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 16 Juli 1938.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mrs. H. F. A. Donders en J. K. Scholten; militaire leden: A. M. Geesink en H. Zeeman.

OVERPLAATSING BRIGADE MARÉCHAUSSÉE TE OSS.

De Inspecteur der Kon. Maréchaussée is, ingevolge art. 12 zijner Instructie, bevoegd klager, onderofficier der Maréchaussée te verplaatsen, terwijl i.c. met het oog op de overbrenging van klagers inboedel op rijkskosten de voorgeschreven goedkeuring van den Minister van Defensie was verkregen.

Ook „détournement de pouvoir" is niet aanwezig, nu verzoeerders beslissing niet is voortgekomen uit een onredelijk of onoirbaar motief, doch gegrond was op de overweging dat klagers overplaatsing door het algemeen belang, speciaal de Rijkspolitiezorg, en door het belang van het wapen der Kon. Maréchaussée werd gevorderd, in verband met de door verweerder aangenomen omstandigheid dat de Minister van Justitie niet bereid was de aan klager opgelegde beperking van zijn opsporingsbevoegdheid op te heffen, xoolang hij bij de brigade te Oss ingedeeld bleef.[1])

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gewezen in zake: L. H. C., wonende te Venlo, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman, Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée, wonende te 's-Gravenhage, verweerder, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en diens raadsman, alsmede den verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 25 Juni 1938;

Wat de feiten betreft:

O. dat verweerder bij schrijven d.d. 6 April 1938 aan den Commandant der 2e Divisie der Koninklijke Maréchaussée heeft opgedragen een aantal verplaatsingen te bewerkstelligen, o.a. van klager van de brigade Oss naar de brigade Venlo;

---

[1]) Zie ook de hiervóór opgenomen uitspraak van het Militaire Ambtenarengerecht van denzelfden datum.

O. dat klager tegen de in voormeld schrijven te zijnen aanzien genomen beslissing beroep bij dit Gerecht heeft ingesteld en bij daartoe strekkend klaagschrift o.m. heeft aangevoerd:

dat deze verplaatsing kennelijk verband houdt met de tijdelijke intrekking van de opsporingsbevoegdheid van het personeel der brigade Oss en dan ook na overleg tusschen H.E. de Ministers van Justitie en van Defensie heeft plaats gehad;

dat klager door dit besluit of deze handeling van den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée rechtstreeks in zijn belang is getroffen en hij daartegen in beroep wenscht te komen, als hebbende bij het nemen of verrichten daarvan, genoemde Inspecteur van zijn bevoegdheid tot verplaatsing van klager kennelijk een ander gebruik gemaakt, dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

dat immers dczc verplaatsing, welke in onverbrekelijk verband staat met de tijdelijke intrekking van klagers opsporingsbevoegdheid en de gronden die den Minister van Justitie tot dezen maatregel hebben geleid, klager als politieambtenaar en wachtmeester bij het publiek en de justitiabelen heeft gediscrimineerd, doch buitendien zijn beoordeeling door zijn onmiddellijke chefs en zijn promotiekansen enrstig ten kwade moet beïnvloeden, terwijl het dienstbelang het verplaatsen van klager van de brigade Oss naar elders niet vorderde;

dat klager zich niet bewust is een hoogstbedenkelijke methode van opsporingsonderzoek in den laatsten tijd als behoorende tot de brigade Oss te hebben toegepast of zich in welk opzicht ook als politiedienaar en (of) militair aan een zóózeer onjuist optreden te hebben schuldig gemaakt, dat daarvoor de onder de onderhavige omstandigheden discrimineerende en klager rechtstreeks in zijn belang treffende verplaatsing geboden was;

en onder opmerking dat het beroep louter op formeele gronden gericht is en gericht moet zijn tegen verweerder, heeft verzocht het besluit of de handeling van den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussee, houdende verplaatsing van klager, van de brigade Oss naar die te Venlo nietig te verklaren;

O. dat verweerder bij contra-memorie de door hem genomen beslissing heeft toegelicht, daarbij inededeelende, dat hij de volle verantwoordelijkheid voor de verplaatsingen van Oss van de hand wijst en deze meent te deelen met de Ministers van Defensie en Justitie;

In rechte:

O. dat het Gerecht ingevolge het bepaalde bij artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j°. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, de door klager gevorderde nietigverklaring van de voornielde beslissing van verweerder slechts zal kunnen uitspreken, indien drze beslissing strijdt met cenig algemeen verbindend voorschrift, of indien bij het nemen daarvan door verweerder van de hem toekomende bevoegdheid kennelijk een ander gebruik is gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat verweerder ingevolge artikel 12 van de Instructie voor den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée bevoegd is tot het ver-

plaatsen of detacheeren hij de onderdeelen van gemeld wapen van subalterne officieren en van personeel beneden den rang van tweede luitenant. terwijl de in easu met liet oog op de overbrenging van klagers inboedel op rijkskosten bij artikel 4 van het Boekwerk „Vredesinstructiën" voorgeschreven goedkeuring van den Minister van Defensie, blijkens het door verweerder bij contra-memorie medegedeelde is verkregen;

O. dat verweerder bij het nemen van de best eden beslissing dus heeft gehandeld in overeenstemming met de bovengenoemde voorschriften. terwijl van strijd met eenig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift niet is gebleken;

O. dat de vraag of verweerder bij het nemen van zijn beslissing van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waartoe deze bevoegdheid hem is gegeven, ontkennend moet worden beantwoord, aangezien verweerders beslissing niet is voortgekomen uit een onredelijk of onoirbaar motief, doch blijkens verweerders bij contra-memorie gegeven uiteenzetting is gegrond op de overweging dat klagers verplaatsing door het algemeen belang, speciaal de Rijkspolitiezorg, en door het belang van het wapen der Koninklijke Maréchaussée werd gevorderd, in verband niet de door verweerder aangenomen omstandigheid dat de Minister van Justitie niet bereid was de bij diens beslissing d.d. **1** April 1938 aan klager opgelegde beperking van zijn opsporingsbevoegdheid op te heffen zoolang klager bij de brigade te Oss ingedeeld bleef;

O. dat bij gebreke van gronden als bedoeld in artikel 58, lid **1,** der Ambtenarenwet 1929 j°. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 het beroep van klager tegen de beslissing van verweerder d.d. 6 April 1938 ongegrond behoort te worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Rechtspleging bij de Landmacht.

Ministerieele beschikking van 15 Juli 1938, IIde Afd. B, nr. 19.

Legerorders 1938, Nr. 221.

De functiën, bedoeld in art. 11 cn 12 van de Regtspleging bij de Landmagt, zullen worden vervuld door de op blz. 2 en 3 van de Bijlage van L.O. 1938, nr. 190. vermelde Garnizoenscommandanten, met dien verstande, dat ten aanzien van het vorenstaande worden geacht te behooren:

Rotterdam tot het garnizoen 's-Gravenhage;

Leeuwarden tot het garnizoen Groningen.

De militairen, die — met inachtneming van het vorenstaande — niet geplaatst zijn in garnizoenen, moeten ten aanzien van bovenvermelde functiën, voor zoover niet anders is bepaald, beschouwd worden als te behooren tot het garnizoen waar hun korpscommandant of overeenkomstige autoriteit, *die strafbevoegdheid te hunnen aanzien heeft*, is geplaatst.

De troepen, welke gedurende den duur van oefeningen in of nabij een garnizoen verblijven, worden gedurende dien tijd, voor wat de rechtspleging betreft, gerekend te behooren tot dat garnizoen.

Ten aanzien van militairen, behoorende tot een divisie van het Wapen der Koninklijke Maréchaussée. worden de functiën van art. 11 en 12 van de Rechtspleging bij de Landmacht vervuld door den Commandant van het garnizoen, waar de betrokken divisiecommandant zijn standplaats heeft.

De garnizoenscommandant te Arnhem vervult bovenvermelde functiën mede ten aanzien van militairen, behoorende tot het Depôt Koninklijke Maréchaussée.

De commandanten der garnizoenen, waar de afdeelingscommanten van het Korps Politietroepen hun standplaatsen hebben, verrichten meergenoemde functiën ten aanzien van militairen behoorende tot de betrokken afdeelingen Politietroepen.

Voorts wordt een aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen persoon, indien hij niet tot een garnizoen behoort of geacht wordt te behooren en eenig strafbaar feit pleeg-t, *met betrekking tot het aan die zaak te geven gevolg*, geacht te beliooren tot het garnizoen van diens korpscommandant c.q. gewezen korpscommandant of van de overeenkomstige autoriteit.

L.O. 1936, nr. 269, komt hiermede te vervullen. [1])

---

[1]) M.R.T. XXXII, blz. 325. Red. M.R.T.

De in het eerste lid van deze L.O. bedoelde garnizoenscommandanten zijn die: te

1e Militaire afdeeling: Dordrecht, Gorinchem, 's-Gravenhage, Hoek van Holland, Leiden, Rotterdam [1]).

2e Militaire afdeeling: Arnhem, Assen, Deventer, Doesburg, Groningen, Kampen, Leeuwarden [1]), Nijmegen, Steenwijk, Zutphen, Zwolle.

3e Militaire afdeeling: Bergen op Zoom, Breda, Grave, Helmond, 's-Hertogenbosch, Maastricht, Middelburg, Roermond, Roosendaal, Tilburg, Venlo, Vlissingen, Weert.

4e Militaire afdeeling: Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn, Ede. Haarlem, Harderwijk, Harskamp (Legerplaats bij), Den Helder Millingen (Legerplaats bij), Naarden, Nieuwersluis, Oldebroek (Legerplaats bij), Soesterberg, Utrecht, IJmuiden.

Aanhouding van dienstplichtigen na inlijving.

Ministerieele kennisgeving van 1 Augustzcs 1938, IIde Afd. B, nr. 179.

Legerorders 1938, Nr. 245.

De hierna volgende circulaire van den Minister van Justitie van 23 Juli 1938, 2de Afdeeling A/5, no. 1101, gericht aan Heeren Procureurs-Generaal, fgd. Directeuren van Politis, wordt bij dezen ter kennis van de Koninklijke landmacht gebracht:

DEPARTEMENT VAN JUSTITIE.
2de Afdeeling A/5.
No. 1101.

's-Gravenhage, 23 Juli 1938.

Betreffende:
aanhouding van dienstplichtingen
na inlijving.

Mijn aandacht is er op gevestigd, dat het voorkomt, dat een dienstplichtige korten tijd na zijn inlijving in preventieve hechtenis wordt gesteld als verdacht van een misdrijf, vóór zijn inlijving begaan. De aard en de ernst van het misdrijf kunnen bij de ontdekking daarvan de insluiting van den verdachte-ingelijfde onvermijdelijk maken. Het blijkt, dat in dergelijke gevallen van de insluiting niet altijd wordt kennis gegeven aan de betrokken militaire autoriteiten, hetgeen tot gevolg kan hebben, dat de ingesloten dienstplichtige ten onrechte als deserteur wordt aangemerkt, terwijl ook het legerbelang wordt geschaad.

---

[1]) Waarnemend-garnizoenscommandant.

In verband hiermede bepaal ik bij deze, dat in gevallen als bedoeld van de insluiting onverwijld kennis wordt gegeven aan de(n) betrokken Commandeerende(n) Officier(en) van het (de) korps(en), waartoe de dienstplichtigen behooren. Ik moge U verzoeken de daarvoor in aanmerking komende politioneele en justitieele autoriteiten in Uw ressort in dien zin te instrueeren. Te dien einde is een aantal exemplaren dezer aanschrijving hierbij gevoegd.

Deze aanschrijving wordt in het *Algemeen Politieblad* opgenomen.

De Minister van Justitie.
C. GOSELING.

Aan
Heeren Procureurs-Generaal,
fgd. Directeuren van Politie.

Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Ministerieele beschikking van 28 Juli 1938,
IIde Afd. B, nr. 176.

Legerorders 1938, Nr. 264.

1. Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift wordt vanwege het Departement van Defensie verstrekt aan de autoriteiten en commandanten, vermeld op de als *Bijlage* hierbij gevoegde verzendingslijst.

2. De exemplaren zijn in de eerste plaats bestemd voor en ter beschikking van de in de verzendingslijst genoemde tot straffen bevoegde meerderen, die het tijdschrift in hun archief opnemen en aan het einde van elken jaargang orde stellen op het innaaien van het compleete deel.

3. Ten behoeve van elke korpsboekerij, voor welke op de begrooting van het Departement van Defensie gelden worden beschikbaar gesteld (voor het tegenwoordige de in kolom 1 van den staat, behoorende bij L.O. 1938, nr. 184, genoemde onderdeelen, waarvoor in kolom 7 gelden zijn uitgetrokken en voorts de Hoogere Krijgsschool, Koninklijke militaire academie, scholen voor reserve-officieren, militaire gasschool, Luchtvaartaf deeling en Korps motordienst), moeten uit de ter beschikking gestelde gelden één of meer abonnementen worden aangegaan op het Militair-Rechtelijk Tijdschrift, met dien verstande, dat per regiment of overeenkomstig onderdeel over ten minste één exemplaar kan worden beschikt.

4. De commandanten onder wier beheer de in punt **3** bedoelde korpsboekerijen staan, moeten een regeling treffen, ingevolge welke de beroepsofficieren en de in werkelijken dienst zijnde reserve-officieren van het (de) onderdeel (en), waarvoor de boekerij is bestemd,

opvolgend –– te beginnen met hen, die strafbevoegdheid hebben — telkens na het verschijnen van een aflevering van genoemd tijdschrift, van den inhoud kennis nemen. [1])

5. De regimentscommandanten, die niet over een korpsbibliotheek beschikken, treffen een regeling tot het overeenkomstig het bepaalde in het voorgaande lid doen circuleeren van een of meer exemplaren van de blijkens de verzendingslijst in hun dienstkring te verstrekken afleveringen van het tijdschrift.

6. In verband met het vorenstaande komen te vervallen:
L.O. 1931, nr. 285 [2]) en
L.O. 1933, nr. 148 [3]).

---

[1]) Zie, voor de zeemacht, Bijl. No. 15, art. 20, Voorschr. C.O. (2 V.K.M. IVA.). Red. M.R.T.
[2]) M.R.T. XXVII, 295.
[3]) M.R.T. XXIX, 100. Red.

BIJLAGE
van L.O. 1938, nr. 264.

Verzendingslijst van de vanwege het Departement van Defensie te verstrekken exemplaren van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Autoriteiten en commandanten.	Totaal getal exemplaren.
Chef van het Militaire Huis van H.M. de Koningin	1
Chef van den Generalen Staf	1
Directeur van den etappen- en verkeersdienst	1
Commandant van het Korps motordienst	1
Commandanten van de 1ste t/m de 4de compagnie van het Korps motordienst	4
Hoofdintendant	1
Commandant van de Compagnie iiitendancetroepen	1
Bevelhebbers in de 1ste t/m 4de Militaire afdeeling	4
Garnizoenscommandant te Dordrecht	1
,, ,, Gorinchem	1
,, ,, 's-Gravenhage	1
,, ,, Hoek van Holland	1
,, ,, Leiden	1
Waarnemend garnizoenscommandant te Rotterdam	1
Garnizoenscommandant te Arnhem	1
,, ,, Assen	1
,, Deventer	1
,, ,, Doesburg	1
,, ,, Groningen	1
,, ,, Kampen	1
Waarnemend garnizoenscommandant te Leeuwarden	1
Garnizoenscommandant te Nijmegen	1
,, ,, Steenwijk	1
,, ,, Zutphen	
,, ,, Zwolle	
,, ,, Bergen op Zoom	
,, ,, Breda	1
,, ,, Grave	1
,, ,, Helmond	1
,, ,, 's-Hertogenbosch	1
,, ,, Maastricht	1
,, ,, Middelburg	1
,, ,, Roermond	1
,, ,, Roosendaal	

Autoriteiten en commandanten.	Totaal aantal exemplaren.
Garnizoenscommandant te Tilburg	1
,, ,, Venlo	1
,, ,, Vlissingen	1
,, ,, Weert	1
,, ,, Amersfoort	1
,, ,, Amsterdam	1
,, ,, Apeldoorn	1
,, ,, Ede	1
,, ,, Haarlem	1
,, ,, Harderwijk	1
,, ,, Harskamp (Legerplaats bij)	1
,, ,, Den Helder	1
,, ,, Milligen (Legerplaats bij)	1
,, ,, Naarden	1
,, ,, Nieuwersluis	1
,, ,, Oldebroek (Legerplaats bij)	1
,, ,, Soesterberg	1
,, ,, Utrecht	1
,, ,, IJmuiden	1
Commandant van het Garnizoensdetachement te Amsterdam	1
Inspecteur der militaire luchtvaart	1
Commandant van de Luchtvaartafdeeling [1])	1
Commandanten van de Iste, IIde en IIIde Afdeelingsschool	3
Commandanten van de lste, 2de en 3de Luchtvaartcompagnie	3
Directeur van het Luchtvaartbedrijf	1
Commandant van het Veldleger	1
Commandanten van de Iste t/m IVde Divisie	4
Inspecteur der infanterie	1
Commandant der Brigade Grenadiers en Jagers (Iste Infanteriebrigade)	1
Commandanten der IIde t/m VIIIste Infanteriebrigade	7
Commandant van het Regiment Grenadiers	1
Commandanten van het Iste en IIde Bataljon van het Regiment Grenadiers	2
Commandanten van de lste en 2de Compagnie van het Iste en van het IIde Bataljon van het Regiment Grenadiers	4
Commandant van het Regiment Jagers	1
Commandanten van het Iste en IIde Bataljon van het Regiment Jagers	2

[1]) Ten behoeve van den oudst of hoogst in rang zijnden bij het Luchtvaartbedrijf werkzamen officier.

Autoriteiten en commandanten.	Totaal getal exemplaren.
Commandanten van de lste en 2de Compagnie van het Iste en van het IIde Bataljon van het Regiment Jagers.	4
Commandanten van het lste t/m 22ste Regiment infanterie	22
Commandanten van de Iste en de IIde Bataljons van het lste t/m 22ste Regiment infanterie.	44
Commandanten van de lste en de 2de Compagnie van de Iste en IIde Bataljons van het lste t/m 22ste Regiment infanterie	88
Commandant van het Regiment wielrijders	1
Commandanten van het Iste en IIde Bataljon van het Regiment wielrijders	2
Commandanten van de lste, 2de, en 3de Compagnie van het Regiment wielrijders	3
Commandant van de School voor reserve-officieren der infanterie	1
Commandanten van de lste en 2de Compagnie van de School voor reserve-officieren der infanterie	2
Commandant van de 3de Compagnie van de School voor reserve-officieren der infanterie (Breda)	1
Commandant van het Infanterieschietkamp	1
Inspecteur der cavalerie, tevens Commandant van de Lichte brigade	1
Commandant van het Iste Regiment huzaren.	1
Commandanten van het lste en 2de Eskadron van het Iste Regimenthuzaren	2
Commandant van het 4de Halfregiment huzaren	1
Commandanten van het 3de, 4de en 5de Eskadron van het 4de Halfregiment huzaren	3
Commandant van het IIde Regiment huzaren	1
Commandanten van het lste. 2de en 5de Eskadron van het IIde Regiment huzaren	3
Commandant van het 2de Halfregiment huzaren	1
Commandanten van het 3de en 4de Eskadron van het 2de Halfregimenthuzaren	2
Commandant van het lste Regiment huzaren-motorrijder	1
Commandanten van het lste, 2de en 3de Eskadron van het lste Regiment huzaren-motorrijder	3
Commandanten van het lste en 2de Eskadron pantserwagens	2
Directeur van de Rijschool	1
Commandant van het Rijschool-eskadron	1
Commandant van de School voor reserve-officieren der cavalerie	1
Commandant van het Remontedepot	1
Inspecteur der artillerie	1

Autoriteiten en commandanten.	Totaal getal exemplaren.
Directeur voor het materieel der landmacht	1
Commandanten van dc Iste t/m IVde Artilleriebrigade	4
Commandanten van het lste t/m 8ste Regiment veldartillerie	8
Hoofdinstructeurs van het lste t/m 8ste Regiment veldartillerie	8
Commandanten van de lste. 2de en 3de Batterij van het 1ste t/m 8ste Regiment veldartillerie	24
Commandant van de Schoolmeetafdeeling van het 2de Regiment veldartillerie	1
Commandanten van de Treinafdeeling der Iste en der IVde Artilleriebrigade	2
Commandant van het Regiment motorartillerie	1
Hoofdinstructeur van het Regiment iiiotorartillerie	1
Commandanten van de 1ste, 2de en 3de batterij van het Regiment motorartillerie	3
Commandant van het Korps rijdende artillerie	1
Hoofdinstructeur van het Korps rijdende artillerie	1
Commandanten van de 1ste en 2de batterij van het Korps rijdende artillerie	2
Commandant van de School voor reserve-officieren der bereden artillerie	1
Commandant van het Artilleriepaardendepot	1
Commandant van het Regiment kustartillerie	1
Hoofdinstructeur van het Regiment kustartilleric	1
Commandanten van de lste (Den Helder). 2de (Vlissingen), 3de (IJmuiden) en 4de (Hoek van Holland) compagnie van het Regiment kustartillerie	4
Commandant van de Brigade luchtdoelartillerie	1
Commandant van het lste en 2de Regiment luchtdoelartillerie	2
Hoofdinstructeur van het lste en 2de Regiment luchtdoelartillerie	2
Commandanten van de 1ste. 2de en 3de batterij van het lste en 2de Regiment luchtdoelartillerie	6
Commandant van de School voor reserve-officieren der onbereden artillerie	1
Coniniandaiit van het Artillerieschietkamp	1
Voorzitter van de Commissie van proefneming	1
Magazijnmeesters der artillerie te Amsterdam, te Delft en te Utrecht	3
Directeur van het Algemeen verdedigingspark	1
Inspecteur der genie	1
Commandanten van het lste en 2de Genieconimandement	2

Autoriteiten en commandanten.	Totaal getal exemplaren.
Commandant van het Regiment genietroepcn	1
Commandanten van het Iste t/m IIIde Bataljon van Regiment genietroepen	3
Hoofdinstructeurs van het Iste t/m IIIde Batalion van het Regiment genietroepen	3
Commandanten van de 1ste en 2de Compagnie pioniers van het Regiment genietroepen	2
Commandant van de Compagnie spoorwegtroepen van het Regiment genietroepen	1
Commandanten van de 1ste en 2de Compagnie verbindingstroepen van het Regiment genietroepen	2
Coinmandanten van de 1ste en 2de Compagnie verlichtingstroepen van het Regiment genietroepen	2
Commandant van de School voor reserve-officieren der genie	1
Commandant van het Korps pontonniers en torpedisten	1
Hoofdinstructeur van liet Korps pontonniers en torpedisten.	1
Commandant van de Compagnie pontonniers.	1
Commandant van de Compagnie torpedisten (Gorinchem)	1
Directeur van de Militaire gasschool	1
Inspecteur van den vrijwilligen landstorm	1
Commandant van het Vrijwillig landstormkorps motordienst	1
Inspecteur der Koninklijke marechaussee	1
Coinmandanten van de 1ste t/m 4de Divisie Koninklijke marechaussee	4
Districtscoinmandanten der Koninklijke marechaussee te Anisterdam	1
Arnhem	1
Assen	1
Breda	1
Eindhoven	1
Groningen	1
's-Hertogenbosch	1
Leeuwarden	1
Maastricht	1
Nijmegen	1
Roermond	1
Vlissingen	1
Zutphen	1
Zwolle	1
Coinmandant van het Depot Koninklijke marechaussee	1
Commandant van het Korps politietroepen	1
Commandant van de 1ste t/m 5de Afdeeling politietroepen	5

Autoriteiten en commandanten.		Totaal getal exemplaren.
Onderafdeelingscommandanten der politietroepen te	Amersfoort	
	Amsterdam (onbereden onderafdeeling)	
	Amsterdam (bereden onderafdeeling)	
	Arnhem	1
	Breda	1
	's-Gravenhage	1
	Helmond	1
	's-Hertogenbosch	1
	Kerkrade	1
	Maastricht	1
	Roermond	1
	Rotterdam	1
	Zutphen	1
	Zwolle	1
Commandant van de Depotafdeeling politietroepen		1
Inspecteur der militaire administratie		1
Commandant van de School voor dienstplichtige onderofficieren-administrateur		1
Inspecteur van den geneeskundigen dienst der landmacht		1
Commandant van het Bataljon geneeskundige troepen		1
Commandanten van de 1ste t/m 4de Compagnie geneeskundige troepen		4
Chefs der militaire hospitalen te	Amersfoort	1
	Arnhem	1
	Breda	1
	's-Gravenhage	1
	Utrecht	1
Commandant van de School voor reserve-officieren van den geneeskundigen dienst		1
Chef van den militairen pharmaceutischen dienst		1
Chef van den militairen veterinairen dienst		1
Directeur van de Hoefsmidschool		1
Chefs der veterinaire hospitalen te	Amersfoort	1
	Breda	1
Commandant der Vesting Holland		1
Territoriale-bevelhebbers	in Friesland. enz.	1
	in Overijssel. enz.	1
	in Noordbrabant. enz.	1
	in Zuid-Limburg	1

Autoriteiten en commandanten.	Totaal getal exemplaren.
Commandanten van groepen van de strategische veiligheid: Groep IJssel-Noord	1
Groep IJssel-Zuid	1
Groep Naas-Noord	1
Groep Diaas-Zuid	1
Groep Noordbrabant-Oost	1
Groep Noordbrabant-West	1
Leger- en vlootpredikant in algemeenen dienst	1
Hoofdaalmoezenier voor leger en vloot	1
Indeelingsdistrictscommandant te 's-Hertogenbosch	1
Officier-commissaris te 's-Gravenhage	1
Officier-commissaris te Arnhem	1
Officier-commissaris te Breda	1
Officier-commissaris te Amersfoort	1
Officier-commissaris te 's-Hertogenbosch	1
Directeur der Hoogere Krijgsschool	1
Gouverneur der Koninklijke militaire academie	1
Commandanten der 1ste en 2de Cadettencompagnie bij de K.M.A.	1
Commandant der Oppasserscompagnie bij de K.M.A.	1
Directeur van den Topografischen dienst [1]	1
Directie der artillerie-inrichtingen [2]	1

Bij Legerorder 1938, Nr. 308 is bepaald:

In L.O. 1938, nr. 264, op blz. 10, na „Directie der artillerie-inrichtingen" en het daarachter gestelde opnemen:

Directeur van de Centrale magazijnen van militaire kleeding en uitrusting	1
Hoofd van het Centraal magazijn van militaire kleeding en uitrusting te Woerden	1

---

[1]) Ten behoeve van den oudst of hoogst in rang zijnden bij den Topografiicchen dienst werkzamen officier.

[2]) Ten behoeve van den oudst of hoogst in rang zijnden bij de Artillerie-inrichtingen werkzamen officier.

De practijk van het militaire tuchtrecht. (Handboek ten dienste van hen, die bij de Koninklijke landmacht met eenig gezag zijn bekleed).

Ministerieele kennisgeving van 17 Augustus 1938, IIde Afd. B, nr. 27.

(Zie L.O. 1932, nr. 222; 1933, nr. 197; 1934, nr. 269; 1935, nrs. 44 en 186; 1936, nr. 224; 1937, nr. 230). [1])

Legerorders 1938, Nr. 266.

Bij de N.V. Boek- en Kunstdrukkerij v/h Mouton & Co., Herderstraat nr. 5, te 's-Gravenhage. zal eerstdaags verkrijgbaar worden gesteld [2]) de *„Eerste verstrekking van aanvullingen"* op den Tweeden druk van het boekwerk *„De practijk van het militaire tuchtrecht"*, ter grootte van ongeveer 30 bedrukte bladzijden, tegen den prijs van f 0.35.

Het bepaalde in het tweede lid van L.O. 1932, nr. 222, is op den bedoelden aanvullingsbundel mede van toepassing.

De prijs van het genoemde boekwerk in twee deelen (Tweede druk), blijft, met inbegrip van den 1sten Aanvullingsbundel, ongewijzigd bepaald op f 8.25.

Organisaties op sociaal-democratisehen grondslag.

Ministerieele beschikking van 20 September 1938, IIde Afd. B, nr. 26.

Legerorders 1938, Nr. 298.

Het bepaalde in L.O. 1933. nr. 59 M.A. [3]), komt te vervallen.

In verband hiermede dienen de commandanten en autoriteiten belast met de aanneming van vrijwilligers met het onderstaande rekening te houden.

Rij het persoonlijk onderzoek van gegadigden voor vrijwillige dienstneming is een lidmaatschap van, of steunverleening aan de S.D.A.P. en het N.V.V. van den dienstzoekende of van personen uit het gezin waaruit hij komt, niet meer te beschouwen als een bezwaar tegen de aanneming. Wat de keus op aanneming betreft, staat eeri sociaal-democratisch georiënteerde gegadigde dus volkomen gelijk

---

[1]) *Zie* M.R.T. XXVIII, 254; XXIX, 208; XXX, 349 *en* 561; XXXI, 109; XXXII, 229; XXXIII, **331.**

[2]) Is inmiddels *verschenen.*

[3]) M.R.T. XXVIII, *blz.* 528. *Red.* M.R.T.

met ieder ander, die zich onthoudt van hetgeen tot ontslag van den ambtenaar aanleiding kan geven.

Mocht blijken, dat van een gegadigde — van welke politieke gezindheid ook — niet verwacht mag worden, dat hij getrouwelijk zijn plicht als ambtenaar zal vervullen, waartoe dient te worden gerekend het aanhangen van denkbeelden, die in strijd zijn met het bestaan van de weermacht en het ongerept handhaven van den goeden geest daarin, dan zal hij voor aanneming niet in aanmerking kunnen komen.

Het onderzoek, dat omtrent dienstzoekenden wordt ingesteld, zal er derhalve op gericht moeten zijn, gegevens te verkrijgen waarop het oordeel gegrond kan zijn, of aan bovenstaanden eisch wordt voldaan.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der militairen in 1936

DOOR

MR. P. J. COFFRIE,

Chef van de afdeeling voor gerechtelijke- en armenzorgstatistiek bij het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

De jaarlijksche crimineele statistiek, samengesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek, is kortgeleden weer verschenen. Grootendeels hebben de gegevens in deze publicatie opgenomen betrekking op het jaar 1936. In verband met de omvangrijkheid van de behandelde stof is de plaatsruimte, die kon worden bestemd voor behandeling van de bij rechterlijk gewijsde geconstateerde criminaliteit van de militairen, betrekkelijk gering. In dit opstel kunnen wij een weinig uitvoeriger dit onderdeel der statistiek behandelen. Daaraan gaat vooraf een beknopt overzicht van de criminaliteit van personen, onderworpen aan de rechtsmacht van den gewonen rechter.

Crimineele Statistiek.

In den opzet van de crimineele statistiek is met ingang van 1 Januari 1936 een wijziging gebracht in verband waarmede de in vorige jaren in dit tijdschrift vermelde totaalcijfers niet vergelijkbaar zijn met de thans opgenomen totaalcijfers. Wel zijn echter de hierna vermelde cijfers van alle jaren in de overzichten betreffende veroordeelingen en veroordeelden onderling vergelijkbaar gemaakt.

Tot en met het jaar 1935 werden voor alle onherroepelijke veroordeelingen wegens strafbare feiten, die in eersten aanleg tot de competentie der arrondissements-rechtbanken behooren, gegevens op telliaarten ingevuld. Met ingang van 1 Jan. 1936 is hierin met het oog op werkbesparing deze verandering gebracht, dat geen telkaarten meer behoeven te worden ingevuld voor de onherroepelijke veroordeelingen wegens belastingdelicten. Deze delicten zijn voor de overgroote meerderheid van zoodanigen aard. dat met een aanmerkelijk vereenvoudigde opgave kan worden volstaan, nl. op summiere lijsten.

In verband met bovengenoemde wijziging van de verzameling der gegevens zijn in de algemeene cijfers betreffende de criminaliteit thans niet meer meegeteld de aantallen veroordeelingen en veroordeelden wegens belastingdelicten; niet alleen geldt dit voor het jaar 1936, doch ook voor de overige jaren in de overzichtjes afgedrukt.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven, bedelarij, landlooperij, overtreding van het soute-

neursverbod (zonder belastingovertredingen) bedroeg in de jaren 1927 tot en met 1936 als volgt.

Jaar van veroordeeling.	Onherroepelijke veroordeelingen		Onherroepelijk veroordeelden	
	absoluut.	per 10000 inw.	absoluut.	per 10000 inw.
1927	17862	23.6	16775	22.1
1928	17243	22.5	16280	21.2
1929	16285	20.9	15389	19.8
1930	16706	21.2	15800	20.0
1931	16995	21.2	15979	20.0
1932	17142	21.1	16169	19.9
1933	18751	22.8	17694	21.5
1934	19960	23.9	18789	22.5
1935	20941	24.8	19680	23 3
1936	22241	26.1	20922	24.6

In de eerste drie jaren in het overzichtje vermeld, daalde het aantal veroordeelingen en veroordeelden. Daarna vermeerderden de aantallen voortdurend; tot en met 1932 was de toeneming echter vrij gering. Vergeleken met de cijfers van 1929 steeg het aantal veroordeelingen allengs van 16285 tot 22241, dat der veroordeelden van 15389 tot 20922. Per 10000 inwoners bedroeg het aantal veroordeelingen in 1936 26.1 tegen 20.9 in 1929. Rekening houdende met den bevolkingsaanwas was er dus ten opzichte van 1929 een stijging met bijna 25 pct.

Per 100 veroordeelden waren er in 1936 39.9 recidivist.

De statistiek gaat vervolgens na, hoe de beweging der cijfers was ten aanzien van de verschillende groepen van strafbare feiten en voornaamste strafbare feiten afzonderlijk.

Ter zake van de in 1936 in werking getreden Wet betreffende bescherming tegen luchtaanvallen (wet van 23 April 1936, S. 302) werden slechts 8 veroordeelingen onherroepelijk: 6 meerderjarigen en 2 minderjarigen werden veroordeeld wegens het opzettelijk niet voldoen aan een verplichting als bedoeld in art. 12 der wet (verplichting tot medewerking aan de uitvoering der wet of zich naar algemeene of bijzondere regels te gedragen).

Ofschoon de totaalcijfers, zooals wij reeds constateerden, niet onbelangrijk stegen, is er toch ten aanzien van eenige delicten in vergelijking met vroegere jaren een gunstige beweging op te merken. O.a. is dit het geval voor wederspannigheid en wederspannigheid in vereeniging: in 1913 1425 onherroepelijke veroordeelingen, in 1936 521; per 100.000 inwoners resp. 23.1 en 6.1. Verder ontwikkelden zich gunstig de cijfers van eenvoudige en gequalificeerde mishandeling: 1913 3546, 1936 3459; per 100.000 inwoners resp. 57.5 en 40.6. Ook in vergelijking met 1935 was de teruggang vrij belangrijk,

nl. van 43.8 op 40.6. Voor twee groepen van misdrijven bleef de beweging der cijfers ongunstig. In de eerste plaats voor de economische misdrijven. In 1936 waren de cijfers voor vrijwel alle tot deze groep behoorende delicten wederom hooger. In vijf jaar tijds vermeerderde het aantal onherroepelijke veroordeelingen wegens de voornaamste economische misdrijven van 6046 (1932) tot 10381; sedert 1932 was er dus een vermeerdering met 4335 of met 71.7 pct. Opvallend hoog was in 1936 het aantal veroordeelingen wegens valschheid in geschrifte (1935 395, 1936 612). In laatstgenoeind cijfer zullen waarschijnlijk wel zijn meegeteld tal van veroordeelingen wegens zoogenaamde steundelicten. Hoogere cijfers geven verder diefstal zoowel eenvoudige als gequalificeerde, verduistering, heling.

Nog ongunstiger dan zij reeds waren, werden de cijfers betreffende de zedenmisdrijven. Terwijl in 1934 de cijfers ongeveer gelijk bleven aan die van 1933, werd in 1935 en 1936 een nog hooger niveau bereikt; per 100.000 inw. 1935 15.8, 1936 17.4. Voor 1913 was het overeenkomstige relatieve cijfer slechts 6.5.

De cijfers van de ernstige misdrijven tegen lijf en leven waren deels hooger, deels lager dan in 1935. Ongunstiger was het absolute cijfer van moord (1935 2, 1936 9). Wegens doodslag werden 29 veroordeelingen onherroepelijk tegen 28 in het voorafgegane jaar. Lager waren de cijfers van kinderdoodslag (slechts 1 veroordeeling) en van mishandeling met zwaar lichamelijk letsel of doodelijk gevolg (3935 98, 1936 85).

Reeds meermalen trok de aandacht de sterke stijging van de veroordeelingen ter zake van het strafbare feit zwaar lichamelijk letsel door schuld. Na vele jaren van toeneming is in 1936 eindelijk een vermindering op te merken: per millioen inwoners in de jaren 1911 t/m 1915 gemiddeld 5.2, 1935 50.2! en 1936 43.6.

Blijkens de reeds bekende voorloopige cijfers van 1937, aan de hand waarvan de zoogenaamde indexcijfers werden berekend en gepubliceerd. bleef ook in dat jaar de stijgende beweging aanhouden.

Het totaalindexcijfer, waarbij rekening is gehouden met den bevolkingsaanwas, bedroeg voor veroordeelingen èn schuldigverklaringen met toepassing van de artt. 38 en 39 Swb. voor 1937 118 (1933 t/m. 1936 resp. 97, 103, 105 en 113; gemiddelde van de jaren 1911 t/m. 1913 = 100). Het indexcijfer van de groep economische misdrijven kwam van 161 in 1936 op 180 in 1937, van de misdrijven tegen de zeden van 265 op 267. Bijzonder gunstig was het indexcijfer van de groep misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag (1936 45, 1937 44).

De gegevens der statistiek betreffende de repressieve maatregelen leeren, dat met uitzondering van het altijd zeer geringe cijfer van berisping, de opgelegde hoofdstraffen onder invloed van het hooger aantal schuldigverklaringen talrijker waren dan in 1935. De ver-

meerdering was echter ten aanzien van de verschillende strafsoorten niet even groot. Terwijl de percentages der gevangenisstraffen de laatste jaren op een ruimere toepassing wijzen, daalden de verhoudingscijfers van hechtenis en geldboete. Toch bleef het percentage betreffende geldboete nog verreweg het hoogste (62.2); dat van gevangenisstraf bedroeg 30.3. Ter zake van overtreding der Motorrijtuigenbelastingwet werd in 1936 6150 maal geldboete opgelegd. Het aantal gevallen, waarin geldboete werd opgelegd krachtens art. 24 W.v.Str. bedroeg 916.

Trad aanvankelijk een sterke daling in van het aantal gevallen, waarin met toepassing van art. 37a, laatste lid, W.v.Sr. veroordeelde psychopathen ter beschikking van de Regeering werden gesteld (als gevolg van de wet van 21 April 1933, Stbl. 179), na 1934 vermeerderde het aantal van 48 tot 74. Van de 74 terbeschikkingstellingen werden er in 1936 53 uitgesproken wegens zedenmisdrijven. Ter zake van economische misdrijven werd de maatregel in slechts 5 gevallen toegepast.

Nadat in 1934 en 1935 in verhouding tot het aantal veroordeelingen, waarbij voorwaardelijke veroordeeling kon worden uitgesproken, minder v.v. werden opgelegd, steeg het percentage betreffende de toepassing van dit instituut in 1936. Per 100 veroordeelingen werden nl. in de laatste vijf jaren resp. 10.1, 10, 8.8, 8.6 en 9.7 voorwaardelijke veroordeelingen uitgesproken. Het meest werd voorwaardelijke veroordeeling toegepast ten aanzien van gevangenisstraf van **1** maand tot **1** jaar (34.2 pct.). daarop volgt gevangenisstraf van minder dan **1** maand (21.8 pct.). Voorwaardelijke geldboete worclt in slechts weinig gevallen opgelegd (0.4 pct.).

Gedeeltelijk onvoorwaardelijke, gedeeltelijk voorwaardelijke straf werd wederom in een grooter aantal gevallen uitgesproken dan in vorige jaren. De aantallen voor de jaren 1932 t/m. 1936 zijn: 743, 1005, 1213, 1567 en 1829; in percenten van het totaal aantal veroordeelingen, waarbij v.v. mogelijk was, resp. 3.2, 3.7, 4.0, 4.9 en 5.4.

Evenals in de vorige publicatie werden een tweetal tabellen en eenige samenvattende overzichten met toelichting opgenomen betreffende persoonlijkc bijzonderheden omtrent de veroordeelden wegens strafbare feiten, die in eersten aanleg tot de competentie van de arr.-rechtbanken behooren. De gegevens hebben betrekking op leeftijd, burgerlijken staat, legitimiteit, verstandelijke ontwikkeling, beroep, kerkgenootschap en drankmisbruik der veroordeelde mannen en vrouwen.

Kantongerechtscriminaliteit. De laatste jaren zijn de totaalcijfers betreffende de overtredingen, die in eersten aanleg door den kantonrechter worden berecht, met sprongen omhoog gegaan. Voor 1931 bedroeg het aantal schuldigverklaringen + gevallen van voorkoming der vervolging (art. 74 Swb.) 323.277, voor 1936 508.733 d.i. 185.456 of ruim 57 pct. hooger. Het relatieve cijfer van schuldig-

verklaringen en voorkomingen te zamen (per 10.000 inwoners) was voor 1931 404.2, voor 1935 en 1936 resp. 569.2 en 597.4.

Zeer belangrijk was de vermeerdering t.a.v. de Motor- en Rijwielwet: schuldigverklaringen + voorkomingen 1932 146.722. 1936 260.712, in laatstgenoemd jaar dus 113990 of ruim 77 pct. meer. O.a. hebben ingrijpende wijzigingen van bepalingen der Motor- en Rijwielwet (en -reglement) hierbij haar invloed doen gelden.

Teleurstellend is het feit, dat voor 1936 het cijfer van schuldigverklaringen en gevallen van voorkoming ter zake van openbare dronkenschap niet verder daalde, doch van 10.202 op 11.166 kwam (per 10.000 inwoners van 12.1 op 13.1). Toch is het cijfer gelukkig nog gunstig in vergelijking met die van vroegere jaren (absoluut 1913 30.686).

De cijfers, die een aanwijzing geven omtrent stand en beweging van de criminaliteit der militairen, hebben eveneens uitsluitend betrekking op onherroepelijke veroordeelingen. Misdrijven door militairen gepleegd, die disciplinair werden afgedaan (art. 2, 2°-4° van de Wet op de Krijgstucht), vallen buiten het onderzoek.

De aantallen onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, de zoogenaamde commune delicten, zijn in het volgende overzicht vermeld over de jaren 1913 en 1932 tot en met 1936.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	187	187
1932	174	162
1933	152	137
1934	224	185
1935	172	160
1936	221	201

Bij raadpleging van de cijfers der veroordeelingeil van militairen kon steeds rekening gehouden u-orden met den omvang van de legersterkte. Evenals bij de beweging der cijfers van de veroordeelingen van burgers voor een juist inzicht in de beteekenis daarvan de bevolkingsaanwas dient te worden nagegaan, is bij de beoordeeling der cijfers betreffende de militairen van belang kennis van de legersterkte. Helaas is het niet mogelijk meer naast de cijfers van de criminaliteit die van de sterkte van het leger te vermelden, doordat deze door het departement van defensie niet meer worden verstrekt.

Er moet dus mede volstaan worden te constateeren, dat in 1936

het aantal veroordeelingen toenam met 49, het aantal veroordeelden met 41.

Wat den aard der strafbare feiten betreft, blijkt, dat de cijfers voor bijna alle delicten in 1936 gestegen zijn. Belangrijk vermeerderde o.a. het aantal veroordeelden wegens economische misdrijven (1934 t/m 1936 resp. 91, 108 en 132). Ook het cijfer van misdrijven tegen lijf en leven was hooger dan in vorige jaren (1936 31), doch bleef nog ver beneden het cijfer van 1913 (50). Evenzoo steekt het cijfer van 1936 van misdrijven tegen het openbaar gezag (8) gunstig af tegen dat van 1913 (28). Wegens misdrijven tegen de zeden werden 15 militairen gevonnist tegen 16 in het voorafgegane jaar; gelukkig veel lager dan in 1934 (35).

Meegedeeld zij hierbij nog, dat wegens diefstal 96 militairen werden veroordeeld, waarvan 17 wegens gequalificeerden diefstal; verduistering 18, oplichting 5, opz. heling 7, schuldheling 2.

Ter zake van misdrijven opzettelijk tegen het leven gericht, werd in 1936 geen enkele militair veroordeeld. Van de 31 militairen in het overzichtje onder de derde rubriek vernield, werden er 12 veroordeeld wegens eenv. mishandeling, *2* wegens het veroorzaken van dood door schuld en 17 ter zake van art. 308 Sr. (zwaar lichamelijk letsel door schuld).

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen. Jaar van veroordeeling.					
	1913	1932	1933	1934	1935	1936
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	9	3	8	5	8
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.).	[1] 6	10	15	[1] 35	16	15
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	[2] 50	[3] 24	15	[4] 28	[5] 24	31
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	100	90	91	108	132
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	1	2	6	2	5
Artt. 229 en 231 Swb.	—	1	3	1	—	1
Artt. 278, 279, 281 t/m 285 Swb. . . .	—	2	1	1	1	3

[1]) Hieronder 2 dierenmishandeling.
[2]) Hieronder 1 doodslag.
[3]) Hieronder 1 doodslag en 2 veroorzaken van den dood door schuld.
[4]) Hieronder 2 veroorzaken van dood door schuld.
[5]) Hieronder 1 doodslag en 1 veroorzaken van den dood door schuld.

Het aantal veroordeelde militairen, die reeds vroeger werden schuldig verklaard, bedroeg in 1936 55 of 27.4 pct. van het totaal aantal (1934 en 1935 resp. 22.7 en 22.5 pct.).

De totaalcijfers betreffende de misdrijven, die uitsluitend door militairen gepleegd kunnen worden en uitsluitend door den militairen rechter worden berecht, waren als volgt:

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1913	559	540
1932	345	311
1933	554	529
1934	480	464
1935	353	329
1936	361	334

De vermeerdering van het aantal veroordeelingen (met 8) en veroordeelden (met *5)* in 1936 was zoo gering, dat van een noemenswaardige verandering in den stand der militaire criminaliteit niet gesproken kan worden. De cijfers van de jaren 1933 en 1934 waren zoo hoog in verband met de bekende betreurenswaardige gebeurtenissen in 1933; het aantal veroordeelingen wegens strafbare feiten, die geen verband hielden met die gebeurtenissen, bedroeg voor de genoemde jaren resp. 326 en 297.

Het aantal recidivisten onder de veroordeelden wegens militaire misdrijven bedoeg 87 of ruim 26 pct. van het totaal aantal (1935 ruim 25 pct.).

Hieronder volgt een opgave van de strafbare feiten, ter zake van welke in de jaren 1933 t/m 1936 militairen veroordeeld werden (aantallen veroordeelde individuen):

	1933	1934	1935	1936
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	—	2	2	—
Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (art. 97)	26	17	21	41
Desertie (art. 98)	14	9	16	6
Opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels zich voorgoed aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken (art. 101)	—	—	1	—
Opzettelijke beleediging of bedreiging van een meerdere (art. 108)	20	21	21	30
Opzettelijk een meerdere door eenige feitelijkheid beleedigen (art. 110)	—	1	—	1
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	355	114	142	121
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreipen (art. 116)	—	—	1	3
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	25	24	22	25
Muiterij aan boord van een oorlogsvaartuig zich ergens bevindende waar geen onmiddellijke hulp te verkrijgen is (art. 120,2°)	—	164	—	—
Muiterij gepleegd buiten dienst eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbend (art. 121)	—	—	2	—
Samenspanning tot muiterij (art. 127 j°. 120)	—	1	—	—
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	7	13	18	25

	1933	1934	1935	1936
Opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeeling doen (art. 132)	—	—	1	1
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	—	1	—	2
Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nalaten tegen den dader de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden (art. 143)		15	2	3
Kennis dragende van eenige samenspanning tot misdrijf enz. opzettelijk nalaten daarvan tijdig voldoende kennis te geven aan de overheid enz. (art. 144 jo. 120)	—	2	—	—
Opruiïng (art. 146)	14	—	1	4
Ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht (art. 147)	6	1	7	5
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, al. 1)	3	5	3	1
Idem door schuld (art. 150, al. **3)**	56	72	67	64
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152)	2	—	1	2
Wederrechtelijk en opzettelijk een dier, dat ten behoeve der krijgsmacht wordt gebezigd, dooden. beschadigen enz. (art. 159)	1	2	1	—

In totaal waren de aantallen veroordeelingen en veroordeelden bijna gelijk aan die van het voorafgegane jaar. De specificatie naar de gepleegde strafbare feiten leert echter, dat er van jaar tot jaar zich steeds verschillen voordoen. In 1936 werden meer militairen veroordeeld wegens opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid (41), opzettelijke beleediging of bedreiging van een meerdere (30), als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (25). Daarentegen was o.a. het cijfer van desertie (6) en opzettelijke ongehoorzaamheid (121) lager.

In een tweetal staatjes zijn vermeld de straffen door den militairen rechter opgelegd.

Allereerst de straffen in de jaren 1932 tot en met 1936 opgelegd aan de veroordeelden wegens commune misdrijven.

Straffen opgelegcl aan de veroordeelden wegens *commune misdrijven* 1932—1936.

Jaar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst: met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.	Ontslag uit den militairen dienst: zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.	Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of onbruikbaarmaking [illegible]
1932	—	114	1	—	[1]) 59	—	2	16	—	9	—	2	—
1933	—	[2])111	1	—	[3]) 41	—	—	9	—	6	—	—	—
1934	—	[4])168	3	—	[5]) 55	—	2	17	—	2	2	—	—
1935	—	[6]) 133	1	—	[7]) 39	—	—	20	—	11	—	—	—
1936	—	[8]) 158	6	—	[9]) 59	—	—	20	—	6	1	—	—

[1]) Hiervan 7 krachtens art. 24 en 1 tevens voorw. veroordeeld tot 2 maanden gevangenisstr met 2 jaar proeftijd. [2]) Hiervan 5 gedeeltelijk voorw. met 3 jaar proeftijd, bijz. voorwaarden e opdracht a/e instelling en 1 ged. voorw. met 2 jaar proeftijd en opdracht ale instelling. [3]) In geval werden 2 hoofdstraffen opgelegd. [4]) Hieronder 1 gedeeltelijk voorw., met 3 jaar proeftij bijz. voorwaarden en opdracht a/e instelling. In 1 geval werd tevens art. 37a, ie lid toegepa (onvoorw.) [5]) Hiervan 7 krachtens art. 24; in 2 gevallen werden bij hetzelfde vonnis 2 hoof straffen opgelegd. [6]) Hieronder I gedeeltelijk voorw. met 1 jaar proeftijd; in 1 geval werden b hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd. [7]) Hiervan 4 krachtens art. 24. [8]) In 1 geval werde bij hetzelfde vonnis 3 hoofdstraffen opgelegd (1 gev. straf en 2 geldboeten). [9]) Hiervan tevei voorw. veroordeeld: 1 tot 1 maand en 2 tot beneden 1 maand gev. straf, alle met 1 jaar proeftij

Terwijl in vorige jaren de toepassing der gevangenisstraf naar verhouding toenam, werd voor 1936 een naar verhouding verminderde toepassing opgemerkt, al steeg het absolute totaalcijfer tot 158. Immers gepercenteerd op het totaal aantal opgelegde hoofdstraffen bedroeg het aantal gevangenisstraffen 70.9 (1935 76.9 pct.).

De duur der opgelegde straffen was voor 1936: 71 beneden 1 maand, 50 1 maand tot beneden 2 maanden, 35 2 maanden tot beneden 1 jaar, 1 van 1 jaar en 1 van 1 jaar en 3 maanden.

Wegens militaire misdrijven werden in de jaren 1932 tot en niet 1936 de volgende straffen opgelegd:

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens ***militaire*** *misdrijven* 1932—1936.

laar.	Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.					
								Ontslag uit den militairen dienst					
								met ontzetting	zonder ontzetting				
								van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.		Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in eene strafklasse.	Ontzetting van bepaalde rechten.
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.						
1932	—	—	303	—	—	[1])42	—	2	39	—	1	—	—
1933	—	—	[2])521	—	—	[1])33	—	13	198	—	15	—	—
1934	—	—	427	—	—	[3])54	—	123	73	—	5	—	—
1935	—	—	309	—	—	[1])44	—	2	39	—	4	—	—
1936	—	—	[4])307	1	—	[1])54	—	—	33	—	3	1	—

[1]) Alle krachtens art 24.

[2]) Hiervan **1** gedeeltelijk voorw. met **3** jaar proeftijd, bijz. voorw. en opdracht a/e instelling.

[3]) Alle krachtens art. 24. In **1** geval werden bij hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd.

[4]) In 1 geval werden bij lietzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd (gev. straf en geldboete).

Het aantal opgelegde gevangenisstraffen verminderde met 2, dat van de geldboeten vermeerderde met 10. Een en ander had tot gevolg, dat het verhoudingscijfer betreffende de toepassing van gevangenisstraf, d.i. het percentage, dat het aantal gevangenisstraffen vormt van het totaal aantal opgelegde hoofdstraffen, terugliep van 87.5 in 1935 tot 84.8 in 1936.

Voor één geval werd militaire detentie van 4 dagen opgelegd ter zake van opzettelijke ongehoorzaamheid en insubordinatie.

Het volgende staatje bevat een specificatie van de opgelegde gevangenisstraffen ter zake van militaire misdrijven.

De gevallen, waarin bij één vonnis wegens meer dan één feit werd veroordeeld, zijn afzonderlijk gehouden (gezamenlijke gevallen).

Strafbare feiten. Artt. Wetb. v. Mil. Strafrecht.	Opgelegde gevangenisstraffen ter zake van militaire misdrijven: 1936																
	Beneden 1 week		1 week tot beneden 1 maand		1—2 maanden		2—4 maanden		4—6 maanden		6 maanden tot 1 jaar		1 jaar		meer dan 1 jaar	Totaal	
	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	onv.	v.	onv
Art. 97	—	1	2	27	—	6	1	10	—	3	—	—	—	—	—	3	4
„ 98	—	—	—	3	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	(
108	—	2	4	20	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	4	2
110	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
114	—	—	16	25	1	4	—	3	—	2	—	18	—	5	—	17	5
116	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	
117	—	—	2	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
129	—	1	7	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1
„ 143	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	
146	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
147	—	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	[1]) 1	1	
„ 150111	—	7	1	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
„ 152	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	
Gezam. gevallen	—	2	6	48	4	12	1	13	—	—	—	—	—	—	—	11	7
Totaal. . .	—	13	4	11	5	6	5	28	2	3	0	—	6	—	19	—	6	1	48	25

[1]) Dit geval tot $1\frac{1}{2}$ jaar.

De duur van verreweg de meeste gevangenisstraffen wegens militaire misdrijven opgelegd was kort: in ruim 2/3 gedeelte der gevangenisstraffen (210) was de duur bij de oplegging bepaald korter dan een maand. Slechts een vrijheidstraf van meer dan 1 jaar ($1\frac{1}{2}$ jaar) werd uitgesproken ter zake van art. 147 (ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht).

Betrekkelijk veel zware straffen werden opgelegd wegens opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114).

Een volledig overzicht van de toepassing van voorwaardelijke veroordeeling geeft het volgende staatje:

Jaar.	Toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraffen ter zake van:			
	Commune delicten		Militaire delicten	
	absoluut.	% [1]).	absoluut.	% [1]).
1932	23	20,5	50	16,5
1933	34	30,6	31	6,0
1934	46	27,7	36	13,0
1935	25	19,1	43	14,0
1936	33	21,2	48	15,6

[1]) Percentages, welke de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende gevangenisstraffen.

Om te kunnen beoordeelen, of voorwaardelijke veroordeeling in ruimer of minder ruime mate wordt toegepast, dient vooral gelet te worden op de verhoudingscijfers. Vrij groote schommelingen doen zich voor: wat de commune delicten betreft, bedroeg het percentage der v.v. in 1933 30.6, in 1935 19.1; in 1936 kwam het op 21.2. Bij veroordeeling wegens militaire misdrijven wordt in naar verhouding minder gevallen v.v. toegepast dan bij de commune misdrijven. Het percentage van 1936 (15.6) was weer een weinig hooger dan dat van 1935 (14).

Vergelijken wij bovenvermelde percentages met die van de rechtspraak door den burgerlijken rechter, dan blijkt dat doorgaans door den militairen rechter naar verhouding meer v.v. worden uitgesproken; het percentage van de v.v. t.a.v. de burgers bedroeg in 1936, zooals reeds werd vermeld, 9.7.

De afloop van de voorwaardelijke veroordeelingen was in 1936 gunstiger dan in het voorafgegane jaar: 1935 verstreek in 89.4 pct. der beëindigde gevallen, de proeftijd zonder dat de voorwaardelijk opgelegde straf ten uitvoer behoefde gelegd te worden; voor 1936 steeg het overeenkomstige percentage tot 91.6.

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1932 t/m 1936.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd eindigde.	Gevallen, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf werd ten uitvoer gelegd.		Gevallrn, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf.	
		absoluut.	in % v.h. totaal.	absoluut.	in % v.h. totaal.
1932	62	60	96,8	2	3,2
1933	77	71	92,2	6	7,8
1934	69	68	98,6	1	1,4
1935	85	76	89,4	9	10,6
1936	83	76	91,6	7	8,4

De statistiek geeft ook cijfers van gevallen van schuldigverklaring en gevallen van voorkoming der vervolging ter zake van door militairen gepleegde overtredingen, dus van strafbare feiten, welke t.a.v. de burgers in eersten aanleg door den kantonrechter worden berecht. Wij vermelden deze met de opmerking, dat tal van overtredingen disciplinair worden afgedaan krachtens art. 2, 6° van de Wet op de Krijgstucht.

Jaar.	Gevallen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1932	203	1032	1235
1933	198	937	1135
1934	227	1044	1271
1935	236	1133	1369
1936	264	1162	1426

De aantallen schuldigverklaringen en gevallen van voorkoming der vervolging waren wederom talrijker dan in het voorafgegane jaar. Evenals de burgers maken ook de militairen zich vaak schuldig aan overtreding der Motor- en Rijm-ielwet: 1936 210 schuldigverklaringen en 852 gevallen van voorkoming der vervolging.

De straffen opgelegd bij schuldigverklaring maren: 1 maal hechtenis, 263 maal geldbocte en 4 maal verbeurdverklaring van voorwerpen.

Justitieele Statistiek.

Omtrent den omvang der werlrzaamhedrn van de colleges met militaire rechtspraak belast. verschaft de Justitieele Statistiek eenige gegevens. Rij de crimineele statistiek is de onherroepelijke veroordeeling de teleenheid, bij de justitieele statistiek de per instantie afgedane zaak.

Het totaal aantal door de militair-rechterlijke colleges hier te lande afgedarie strafzaken vermeerderde in de laatste jaren. Ook het aantal zaken buiten proces afgedaan (art. 74 Swb.) nam toe.

	Aantal zaken bij proces afgedaan	Zaken buiten proces afgedaan (art. 74 Swb.)
1932	799	1032
1933	754	937
1934	818	1044
1935	862	1138
1936	934	1164

Een meer gedetailleerd overzicht betreffende de afgedane zaken in 1936, waarbij bovendien de cijfers van de colleges in Ned.-Indië verrneld zijn, volgt hieronder.

RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1936 afgedaan.		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 3 en 4, zijn te verdeelen als volgt:						
	bij vonnis	buiten proces (art. 74 W. v. Sr.).	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Ter terechtzitting verwezenen naar den gewonen strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten of termen voor toepassing van een krijgstuchtelijke bestrafting aanwezig zijn.	Veroordeelden. Onvoorw.	Veroordeelden. Voorw.	Vrijgesprokenen.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door Transactie.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door Betaling der maxim. boete.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
oog Militair Gerechtshof.	128	17	22	124	—	3	106	6	[3]) 14	17	—
rijgsraad Landm.'s-Bosch.	738	815	144	1425	—	18	[1]) 642	[2]) 69	25	815	—
rijgsraad Zeemacht Willemsoord	68	332	21	381	—	3	56	8	3	332	—
Totaal Nederland. . .	934	1164	187	1930	—	24	804	83	42	1164	—
oog Militair Gerechtshof Ned.-Indië	32	—	2	31	—	—	27	3	[3]) 3	—	—
rijgsraad Zeemacht Soerabaja	60	--	62	3	—	2	55	2	[4]) 6	—	—
Totaal Ned.-Indik!. . .	92	—	64	34	—	2	82	5	9	—	—
Totaal Generanl . . .	1026	1164	251	1964	—	26	886	88	51	1164	—

[1]) Hieronder 1 ged. onvoorw., gedeeltelijk voorw. veroordeeld en 8 ged. vrijgesproken. [2]) Hieronder 1 ged. vrijgesproken. [3]) Met inbegrip van 2 vrijgesprokenen, die tevens werden verwezen naar den commandeerenden officier. [4]) Met inbegrip van 3 vrijgesprokenen, die tevens verwezen werden naar den commandeerenden officier.

Tan de 1051 personen, op wie de zaken bij vonnis afgedaan betrekking hadden. werden er 974 veroordeeld d.i. bijna 93 pct. van het totaal aantal. Het percentage der vrijgesproken personen was naar verhouding het hoogst voor het Hoog Militair Gerechtshof (10.9).

Tenslotte nog een opgave van dc beslissingen van liet Hoog Militair Gerechtshof in zake beklag betreffende opgelegde disciplinaire straffen.

1936	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen :				
Aantal behandelde klachtzaken.	Gegrond.	Gedeeltel gegrond	Onggegrond.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafreden gehandhaafd	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden nietig verklaard.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.		10.
Nederland. 13	1	4	8	—	5	—	4	3	1
Ned.-Indië. 8	1	4	2	1	3	—	1	3	1

Een der klagers in Eed.-Indi%,t.a.v. wien de straf weid gehandhaafd, werd tevens gestraft met de nevenstraf van 2 dagen streng arrest met vermindering van kost en inhouding der geheelc soldij wegens het indienen van een zoodanig onredelijk beklag over een opgelegde krijgstuchtelijke straf, dat dit niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kon worden toegeschreven. 1)

---

[1]) Deze mededeeling betreft zeer waarschijnlijk het beklag waarop betrekking heeft de beschikking van het H.M.G. van N.I. van 6 November 1936, M.R.T. XXXIV, blz. 32. Zie dan echter onze opmerking op blz. **36.**
Red. M.R.T.

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

Militaire rechtspraak in oorlogstijd in België.

In de ,,Revue militaire belge'' van 26 Juni 1938, blz. 15 en vlgg., is onder den titel ,,Conseils de Guerre" een opstel opgenomen van de hand van den Belgischen advocaat GASTON HUBIN, waarin de schrijver begint met te wijzen op de groote beteekenis van het ,,moreel" bij den soldaat in oorlogstijd en het essentieele belang om dat ,,moreel" in de krijgsmacht te ontwikkelen en op te voeren. De krijgstucht noemt hij ,,âme de l'armée'', het moreel ,,âme des batailles".

De aanleiding tot zijne overdenkingen — gevolgd door 4 jaren verblijf aan het front en bevestigd door bijna 1500 pleidooien voor de krijgsraden gehouden gedurende rustperioden van zijn mitrailleurcompagnie — gaat terug tot een zaak behandeld voor een krijgsraad te Duffel bij Antwerpen in September 1914.

Wij veroorloven ons schrijvers mededeelingen en de daaraan door hem vastgeknoopte beschouwingen hieronder over te nemen, overtuigd als wij zijn, dat daaruit ook voor ons te leeren valt, te meer nu de militaire rechtspleging, vooral die in tijd van oorlog, dringend herziening behoeft, en niet minder de voorbereiding van de militairrechterlijke organisatie. Mogen toch eindelijk ook de oogen van het Departement van Justitie daarvoor eens opengaan!

Je dormais profondément dans une bonne paille bien odorante, à Linth, losque je fus réveillé en pleine nuit. I1 me fut demandé si j'étais avocat et sur ma réponse affirmative, on m'embarqua dans un camion qui me déposa devant l'école communale de Duffel. Un conseil de guerre y était assemblé qui devait juger trois soldats cette nuit encore. La peine de mort était requise et en cas de condamnation, comme il n'était pas reçu d'appel, c'était l'exécution au petit jour. . . . On avait donc, vu la gravité du cas, estimé nécessaire de chercher un Avocat pour qu'il y eut une Défense tant soit peu sériease alors que d'habitude on assumait conime défenseur n'importe qui et parfois même un des Gendarmes présents à l'audience pour y assurer l'ordre et. . . .l'exécution des sentences!

La prévention consistait dans le fait d'avoir livré à l'ennemi le secret de machines de guerre (Articles 115-116 du Code Pénal ordinaire prévus par l'article 15 du Code Pénal militaire).

L'audience ouverte, l'auditeur militaire lut rapidement quelques pièces puis requit la peine capitale.

— La parole est à la défense.

— La Défense demande une suspension d'audience pour étudier le dossier et conférer avec les prévenus.

— Accordé. L'audience sera reprise dans un quart d'heure.

L'on voit d'ici la situation tragique, 15 niinutes! Or je n'ai pas eu connaissance du dossier et n'ai pas encore vu ces hommes contre lesquels la mort est requise. Il faut tout improviser en 15 minutes!

Voyons d'abord le dossier. I1 comporte peu de choses: la mise en accusation, le rapport militaire, l'interrogatoire somniaire. C'est tout.

Voyons ensuite les prévenus, en bloc car le temps manque.

Un chauffeur d'une colonne automobile et deux camarades. Le premier a proposé aux deux autres de l'accompagner. Ils sont tous trois de Gand. On se servira de l'auto militaire que pilote le chauffeur pour aller dire un petit bonjour à la famille, à Gand. Puis on reviendra au matin.

La première partie se passa fort bien, mais vers trois heures du matin, au retour, une patrouille de cavaliers allemands surprit l'auto et fit tout le monde prisonnier.

Les Allemands voulurent montrer leur trophée et demandèrent, sous menace d'ailleurs, de montrer à l'un d'entre eux le fonctionnement de la voiture pour qu'il put la piloter et la ramener.

N'y voyant pas malice, nos prisonniers s'exécutèrent, montrèrent l'usage des leviers de commande et.... furent laissés en liberté. Penauds, ils s'en revinrent comme ils purent, furent arrêtés et déférés à la Justice militaire. On sait le reste.

L'accusation soutenait qu'une automobile militaire était une machine de guerre et que montrer son fonctionnement à l'ennemi constituait un acte de trahison. D'où son réquisitoire.

I1 y avait, en principe, de la logique dans I'accusation. Et la situation était particulièrement grave, vu les circonstances, vu le manque de connaissances juridiques des officiers composant le Conseil de guerre, vu le réquisitoire fait par un magistrat militaire dans les conclusions duquel trop souvent les juges occasionnels avaient confiance.

Ce qui sauva tout, ce fut une question que je posai aux prévenus:

— A quelle colonne appartenait l'automobile?

— A la colonne d'ambulance.

— La voiture portait-elle les insignes de Genève?

— Oui, sur les portières et à l'arrière.

Le système de défense devenait péremptoire: une automobile de colonne d'ambulance, porteuse de la Croix rouge, n'est pas une machine de guerre.

Ce qui fut plaidé et admis. Un acquittement général s'ensuivit mais sur le champ l'accusation souleva une nouvelle prévention: détournement d'huile et d'essence au préjudice de l'Etat. Cela n'était pas discutable au fond. I1 n'y avait qu'à plaider les circonstances atténuantes. Les trois bambocheurs furent condamnés de ce chef à trois mois de prison. Je puis dire qu'ils ne l'avaient pas volé!

Ils prirent d'ailleurs la condamnation avec le sourire car ils venaient de passer par certaines émotions plutôt violentes....

Conclusions: L'honneur et la vie même des hommes sont constamment mis en question sinon en danger. Je le démontrerai par d'autres exemples vécus comme l'affaire de mœurs à Alveringhem, comme

l'affaire des stupéfiants de Bray Dunes où chaque fois des innocents furent poursuivis.

L'honneur et la vie sont quand même des éléments qui doivent compter. Si chacun sait qu'à ce point de vue toutes les précautions sont prises, la confiance dans les chefs grandira, le moral s'en ressentira. Tandis que si les hommes se sentent abandonnés, il existera là une lacune qui sera de nature à atteindre leur moral.

Le glorieux Général Jacques, qui m'honorait de son amitié et qui possédait une Division qui l'adorait, avait admis cette théorie et m'avait chargé de l'organisation d'un Barreau de Guerre parmi les troupes qu'il commandait. Un roulement avait été établi entre les avocats qui servaient dans les différentes unités si bien que mes confrères qui étaient relevés des tranchées avaient, à tour de rôle, la mission de conseiller et de défendre leurs camarades au cantonnement. Nous disposions d'une pièce à proximité de l'Etat-Major et il y avait lá, en permanence, un conseiller juridique à la disposition de tous.

Il serait aisé d'organiser service semblable parmi les juristes qui font leur service militaire. Et même en temps de guerre, rien ne s'y oppose puisqu'il n'y a aucune exemption de service et que tous continuent à remplir leurs devoirs militaires.

Il y a bien des Aumoniers pour les questions philosophiques.

Il y a bien des Brancardiers et des Médecins pour la santé.

Il y a bien des Auditeurs Militaires pour la répression.

Pourquoi n'y a-t-il pas une organisation pour la défense de l'honneur et de la vie non seulement des hommes mais aussi des familles? [1])

Les parents ne se sentiront-ils pas moins enclins à critiquer le service militaire s'ils savent que sous ce rapport aussi, tout a été prévu pour assurer le sort de leurs enfants?

Bien certainement on trouverait en temps de paix les cadres nécessaires parmi les Membres des différents barreaux qui, bientôt auront tous fait leur service militaire.

En temps de guerre, les Docteurs en Droit mobilisés ne se refuseraient pas à défendre leurs camarades du combat.

Quelquels mots au sujet de la formation des Officiers appelés à siéger en Conseils de Guerre.

Ce n'est évidemment pas bien terrible ni compliqué lorsque tout se passe en période normale: Il y a le Magistrat de carrière qui siège aux côtés des juges militaires, puis il y a une défense assurée, il y a l'appel, les dossiers ont été fouillés, les enquêtes sont complètes.

Mais il n'en est plus de même dès la mobilisation. Il faudra juger où l'on se trouve, avec les moyens dont on dispose, souvent sans les conseils et la science juridique du „Juge Civil". Y aura-t-il le moyen

---

[1]) Bij Besluit-Wet van 6 October 1917 is vastgesteld een „Organisatie van den dienst der verdediging van ambtswege der betichten". Zie M.R.T. XXXIII, 532, alsmede de verdere mededeelingen van Dr Gielen, in het bijzonder ook blz. 522. Red. M.R.T.

ou l'occasion de l'Appel? Des chefs énervés ne feront-ils pas l'erreur d'exiger des exemples, c'est-à-dire des erreurs souvent?

Le seul inoyen, paraît-il de remédier à cela, ce serait de donner aux Officiers, qui devront composer les futurs conseils de guerre, des cours de Droit Pénal Militaire.[1]) I1 suffirait de peu de chose: Quelques cours supplémentaires à l'Ecole Militaire. Je sais bien que le programme est très chargé mais je suis certain que nos futurs chefs de guerre ne refuseraient pas ce petit travail supplémentaire, sachant les conséquences épouvantables possibles d'erreurs judiciaires auxquelles ils auraient contribué, sachant d'autre part que quelques heures d'études pourraient leur éviter des regrets terribles éventuels. Il ne serait même pas nécessaire de pousser cette étude supplémentaire jusqu'à faire passer des examens. Un appel à la conscience, quelques cours-conférences et les futurs Juges militaires seraient garantis contre une incompétence pouvant avoir d'épouvantables conséquences.

Le Code Pénal Militaire est simple et les quelques rudiments de Droit pénal nécessaires pour compléter l'étude seraient peu de chose en vérité.

Le Soldat Belge mérite bien cela.

Oude scheepsgebruiken.

In een oude Engelsche wet het „Blacke Booke of Admiralte" is de volgende bepaling te vinden:

„It is established for a custom of the sea that if a ship is lost by defaulte of the lodeman (pilot) the maryners may, if they please, bring the lodeman to the windlass or any other place and cut off his head without the maryners being bounde to answer any judge, because the lodeman has committed high treason against his undertakynge of the pilotage."

(The United Services Review 13 Januari 1938.)

---

[1]) Op dit punt zou België Nederland ten voorbeeld kunnen nemen. De studie in de rechtswetenschap van onze officieren gaat overigens heel wat verder dan schrijver reeds voldoende zou vinden. Zoo gemakkelijk als hij meent, is dan ook die noodige rechtskennis niet te verkrijgen.

Het is wel jammer dat de juridische opleiding thans tijdelijk is stopgezet. Naar wij hopen voor niet al te langen tijd. Red. M.R.T.

De kapitein verlaat zijn schip het laatst.

Dit axioma geldt sedert langen tijd bij de zeevaart, hetzij dan als regel van eer, hetzij bovendien straf- of tuchtrechtelijk gesanctionneerd. [1])

De vraag doet zich voor af deze regel nu ook zal gelden ten aanzien van de *luchtvaart*. Voor zoover ons bekend is deze vraag nooit uitdrukkelijk aan de orde gesteld. Onlangs schijnt zij echter voor een Engelschen krijgsraad ter sprake te zijn gekomen. In Engelsche tijdschriften hebben wij er niets over gelezen, doch in de *Marine-Rundschau* van Mei *1938* vonden wij op blz. 352 de volgende mededeeling:

Der Kapitän geht zuletzt vom sinkendem Schiff. Die alte Ehrenregel des Seemanns wurde soeben erst wieder beim Untergang des deutschen Dampfers „Boege[n] durch Explosion in der Nordsee durch den Tod des Kapitäns erhärtet. Keu, jedoch kaum anders auf zufassen, ist ihre Anwendung auf das *Flugzeug*. Vor dem englischen Kriegsgericht des Flugplatzes Wyton stand der Sergeant S. ais Angeklagter. Er hatte am **3** Dezember in tiefwolkiger Wetterlage sein Flugzeug höher gesteuert als der Staffelbefehl fur alle Blenheim-Bomber erlaubte. In uber 1000 m Höhe angelangt, bemerkte der Zweitpilot, Korporal Brown, wie das Flugzeug unstetig wurde, und der Flugzeugführer S. das Schiebefenster uber den Pilotsitz öffnete und hinausstieg, um ohne Warnung an die Besatzung mit Fallschirm. abzuspringen. Brown hatte ein Augenblick Bewusztseinstörung, kletterte dann nach vorn und nahm den Steuerknuppel, konnte aber nur noch eine Notlandung mit Bruch bewirken. Beide Insassen blieben unverletzt.

Die Verteidigung suchte zur Entlastung Beweis zu fuhren, dasz das Wetter fur die Flugubung zu ungunstig gewesen sei, aber der Stafielführer erwiderte: „Dann köiinen wir überhaupt ausscheiden mit fliegen." Der Angeklagte sagte, er habe alles getan, was er konnte, nnd beim Hinaussteigen habe ihn der Luftstrom fortgerissen. Die Meinung der Luftwaffe kann man sich vorstellen.

---

[1]) Nog onlangs — zie M.R.T. XXXIV, 90 — wezen wij op het bepaalde in art. 243 van den nieuwen Franschen Code de justice militaire pour l'armée de mer, alwaar, in navolging van art. 270 van het oude wetboek, de doodstraf is gesteld op het plichtsverzuim van een commandant „qui sciemment et volontairement, en cas de perte de son bâtiment, ne l'abandonne pas Ie dernier."

BOEKAANKONDIGING.

Wet op de Krijgstucht, van aanteekeningen voorzien en Reglement betreffende de Krijgstucht, van aanteekeningen voorzien, door Mr. A. F. Steffen, kapitein der infanterie.
Tweede druk. 's-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij. 1938. 194 bladzijden.

Bij het verschijnen van den eersten druk van bovengenoemd werk in 1935 hebben wij daarvan een korte aankondiging gegeven in M.R.T. XXXI, blz. 24. Wij opperden toen ook de vraag of dit werk in het bijzonder naast het bekende Handboek „De praktijk van het militaire tuchtrecht" nog wel reden van bestaan had. De reeds vrij spoedig verschenen — met 26 bladzijden vermeerderde — herdruk bewijst nu dat voor dien twijfel geen grond bestond. Niet alleen bij de School voor reserve-officieren der Infanterie, ook bij verschillende andere onderdeelen van de krijgsmacht, bij de voortgezette opleiding van reserve-officieren, bij de opleiding van reserve-officieren der mariniers pleegt men van het boekje gebruik te maken.

De oorspronkelijke opzet is in den tweeden druk onveranderd gebleven. Verschillende wijzigingen en aanvullingen zijn aangebracht. Enkele onderwerpen zijn uitvoeriger besproken.

Bij den uitgever N. Samsom N.V. te Alphen aan den Rijn is in het bekende zakformaat eene tekstuitgave verschenen van de „Inkwartieringswet, voorzien van marginale aanteekeningen, uitvoeringsvoorschriften en alphabetisch register". September 1938. 107 bladzijden. Prijs f 1.—; bij 5 ex. en meer f 0.85 per ex.

Bij denzelfden uitgever is ook nog verschenen „De mobilisatie-vrijstellingen". Het mobilisatie-vrijstellingsbesluit en de mobilisatie-vrijstellingsbeschikking, voorzien van toelichtingen door E. H. *Xchmidt*, gep. Administrateur tit. bij het Departement van Defensie. 1938. 39 bladzijden. Prijs *f* 0.90.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 2 Augustus 1938.

President: Mr. Dr. W. A. J. M. Fick (fg.).

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders: Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiskaal: Mr. A. Brants (fg.).

Meer sterken drank gedronken dan hem paste, en tegenover een officier in het openbaar een minder gepaste houding aangenomen.

De oorspronkelijke strafreden kenschefste klagers gedragingen niet geheel juist en behoort in een voor klager gunstigen zin te worden gewijzigd. Niettemin de straf, gelet op klagers positie van sergeant-capitulant, welke medebrengt dat hij een voorbeeld voor zijne ondergeschikten behoort te zijn, als niet te zwaar, gehandhaafd.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard en gelast dat de gewijzigde strafreden in klagers straflijst zal worden ingeschreven in stede van die waarover beklag.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 23 Juni 1938, van den sergeant-capitulant H., dienende bij de 1e Compagnie, IIe Bataljon van het 21e Regiment Infanterie, in garnizoen te Amersfoort, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij zijn Bataljons-Commandant ingediend over de straf van acht dagen verzwaard arrest, hem op 9 Juni 1938 opgelegd door zijn Compagnies-Commandant, den Kapitein J. J. Koopman, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Op den openbaren weg aangetroffen in een toestand, die kennelijk erop wees van een overmatig gebruik aan alcoholhoudende dranken. (Dronkenschap)",

bij welke beslissing — op 22 Juni 1938 genomen en op denzelfden dag in afschrift aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en als getuigen onder eede: den Tweede-Luitenant A. M. A. Spaargaren, den Reserve-Tweede-Luitenant E. C. J. Pino en den sergeant-capitulant E. M. Molhuizen, allen dienende bij bovengenoemd Regiment;

Gelet op het advies van den Advocaat-Piskaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat de volgende getuigen onder eede hebben verklaard:

1°. de Tweede-Luitenant Spaargaren:

dat hij op 28 Mei 1938 te ± 23.55, in uniform gekleed en in een door hem bestuurde auto gezeten, klager in gezelschap van een anderen sergeant in de nabijheid van de Amersfoortsche Kei te Amersfoort heeft zien loopen, waarbij het hem, getuige, opviel dat beider gang een weinig onzeker was;

dat hij, na de sergeanten een weinig te zijn voorbijgereden, zijn auto tot stilstand heeft gebracht, waarna klager en diens collega de auto hebben ingehaald;

dat klager op ongepaste wijze heeft gegroet, door even zijn hand aan de kepi te brengen en daarbij tc zeggen: ,,bonjour";

dat klager desgevraagd dadelijk zijn naam heeft genoemd, waarna hij, getuige, hem heeft gelast, naar de kazerne te gaan;

dat klager eerst de verkeerde richting insloeg, hoewel hij ter plaatse zeer goed bekend moest zijn;

dat hij, getuige, aan klager's adem heeft geroken, dat deze alcoholhoudenden drank had gebruikt;

dat, toen hij klager gelastte de houding aan te nemen, dit bevel wel werd uitgevoerd, doch op een overdreven wijze, zooals een recruut doet, die nog geheel onwennig is;

dat hij ten slotte klager, die zeer veel praatte, aan den Officier van piket in de Willemskazerne, den Reserve-Tweede-Luitenant Pino, heeft overgegeven;

2°. Reserve-Tweede-Luitenant Pino:

dat hij op 28 Mei 1938 officier van piket was in de Willeinskazerne te Amersfoort;

dat hij klager bij diens binnenkomst overmatig veel heeft hooren praten, waarbij hij telkens in herhalingen verviel van hetgeen hij reeds gezegd had;

dat hij, getuige, duidelijk heeft gezien, dat klager's gang, toen hij dc trap opliep, eenigszins onzeker was;

dat hij ook heeft geroken, dat klager alcoholhoudenden drank had gebruikt, doch klager volgens zijn, getuige's, oordeel niet in een toestand van ,,dronkenschap" verkeerde;

O. dat klager heeft verklaard:

dat hij den bewusten avond, 28 Mei 1938, vier glazen bier en een ,,citroentje" heeft gedronken;

dat hij niet gewend is, bier te drinken;

dat hij niet ,,dronken" was of kennelijk een overmatig gebruik van alcoholhoudende dranken had gemaakt;

dat hij vooral bezwaar heeft tegen de omschrijving der strafreden en zich er ook niet van bewust is, zich minder gepast te hebben gedragen;

dat hij den Luitenant Spaargaren hoogstens eerst heeft gezien, toen deze uit de auto stapte, en dat zijn, klager's, gang niet onzeker is geweest;

O. dat door de vorenstaande beëedigde verklaringen is komen vast

te staan, dat klager's houding in het openbaar minder gepast is geweest en dat dit moet worden toegeschreven aan een voor hem te ruim gebruik van alcoholhoudenden drank:

dat echter aan klager moet worden toegegeven, dat de omschrijving der strafreden zijn gedragingen niet geheel juist kenschetst, en die omschrijving behoort te worden gewijzigd in een voor klager gunstigen zin, zooals nader zal worden aangegeven;

dat niettemin de straf, gelet op klager's positie van sergeant-capitulant, welke medebrengt dat hij een voorbeeld voor zijn ondergeschikten behoort te zijn, niet te zwaar moet worden geacht;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beslissing. door den Commandant van het IIe Bataljon van het 21e Regiment Infanterie op het beklag genomen;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zoodat deze komt te luiden:

„Meer sterken drank gedronken, dan hem paste, en tegenover een officier in het openbaar een minder gepaste houding aangenomen.";

Handhaaft de opgelegde straf;

Gelast dat de gewijzigde omschrijving der strafreden in klager's straflijst zal worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, den strafoplegger, den Commandant van het IIe Bataljon van het 21e Regiment Infanterie, den Advocaat-Fiskaal en den Minister van Defensie.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van *2* Augustus 1938.
(ex. art. 15 R. L.)

President: Mr. Dr. W. A. J. M. Fick (fg.).

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders; Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede.

Advocaat-Fiskaal: Mr. A. Brants (fg.).

Als gexagvoerder van een vliegtuig:

1° *daarmede boven de bebouwde kom van Ruurlo gevlogen op een hoogte van ongeveer 200 M., althans lager dan 400 M. boven den grond;*

2° *boven de bebouwde kom van Ruurlo kunstvluchten uitgevoerd, bestnande in een halve looping — halve rol en eenige Immelman's.*

De feiten worden door het H.M.G. niet beschouwd als te zijn van zóó lichten aard dat met krijgstuchtelijke afdoening kan worden

volstaan en het belang der Justitie vordert dat deze zaak, ter beoordeeling der feiten uit strafrechtelijk oogpunt, alsnog naar den krijgsraad worde verwezen.

Overeenkomstig het verzoek uan den A.-M., doch in strijd met het oordeel van *den Garn. Commandant bepaald dat de betrokken officier — die te zelfder xake reeds krijgstuchtelijk was gestraft — alsnog naar den militairen rechter zal worden verwezen ter zake van de feiten vermeld in het tegen hem door den rijksveldwachter te Ruurlo opgemaakte proces-verbaal.*

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen:

a. het schrijven d.d. 12 Juli 1938, No. 72 Geheim Persoonlijk. van den Garnizoens-Commandant te Soesterberg, daarbij overeenkomstig het bepaalde in artikelen 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht inzendende de stukken, betreffende eene zaak van den Reserve-Eerste-Luitenant-Vlieger X., met de beschouwingen van den genoemden Garnizoens-Commandant daarover;

b. het schriftelijk en met opgaaf van redenen gedaan verzoek d.d. 27 Mei 1938, No. 502 R Geheim Persoonlijk, van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch om, nu de Garnizoens-Commandant geen termen vindt de bedoelde zaak alsnog naar den Krijgsraad te verwijzen, terwijl hij, Auditeur-Militair, van meening is, dat het belang van de Justitie behandeling dezer zaak door den Krijgsraad vereischt, het Hoog Militair Gerechtshof te doen beslissen;

Gelet op het te dezer zake uitgebracht advies d.d. 14 Juli 1938. No. 897, van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht; [1])

O. dat de Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch, op grond van den inhoud van een procesverbaal, op ambtseed opgemaakt op 2 Maar7 1938 door den Rijksveldwachter A. B. van Oosterom te Ruurlo ten laste van bovengenoemden Reserve-Officier, den Garnizoens-Commandant te Soesterberg heeft geadviseerd, dezen officier naar den Krijgsraad te verwijzen ter zake:

„dat hij op of omstreeks **1** Maart 1938, des voormiddags omstreeks „11.50 uur als gezagvoerder van een vlieg-tuig:

„**I.** daarinede heeft gevlogen boven de bebouwde kom der ge„meente Ruurlo op een hoogte van ongeveer 200 Meter, althans op „een lagere hoogte dan 400 Meter boven den grond;

„II. daarmede boven de bebouwde kom der gemeente Ruurlo „kunstvluchten heeft uitgevoerd, bestaande in het maken van een „halve looping — halve rol en eenige Immelman's. —";

0. dat de in het proces-verbaal gerelateerde feiten door het Hof

---

[1]) *Zie dit belangwekkend* advies na *de beschikking* opgenomen. *Red.* M.R.T.

niet worden beschouwd als te zijn van zóó lichten aard, dat met de krijgstuchtelijke afdoening daarvan door den Korpscommandant kan worden volstaan, en het belang der Justitie vordert, dat deze zaak, ter beoordeeling der feiten uit strafrechtelijk oogpunt, alsnog naar den Krijgsraad worde verwezen;

Gezien artikel 15 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Bepaalt, dat de Reserve-Eerste-Luitenant-vlieger X. ter zake van bovenbedoelde feiten, vermeld in het ambtseedig proces-verbaal van den Rijksveldwachter A. B. van Oosterom te Ruurlo, alsnog naar den militairen rechter zal worden verwezen;

Bepaalt voorts, dat afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Garnizoens-Commandant te Soesterberg, aan den auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch en aan den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

's-Gravenhage, den 14en Juli 1938.

Naar aanleiding van het hierbij weder teruggaande dossier in zake contra den Reserve-Eerste-Luitenant-vlieger X., heb ik de eer, Uw Hoog Militair Gerechtshof als volgt te adviseeren:

Het geschil tusschen den Commandant van het Garnizoen Soesterberg en den Auditeur-Militair wordt beheerscht door artikel 2 principium en sub 6° der Wet op de Krijgstucht, luidende:

„Krijgstuchtelijke vergrijpen zijn:

1°. enz.

6°. de feiten, vallende in de bepalingen van eene der buiten het Wetboek van Strafrecht omschreven overtredingen, waarop als hoofdstraf gesteld is hetzij hechtenis of geldboete, hetzij geldboete alleen, indien het begane feit ***naar*** het oordeel van den in No. *2 vermelden* meerdere onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde. doch tevens van zóó lichten aard, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan."

Feitelijk is hiermede alles gezegd: slechts de tot straffen bevoegde meerdere beslist, of een overtreding, die mede eenig krijgstuchtelijk element bevat, naar den Krijsraad zal worden verwezen; aan *zijn* oordeel is alles onderworpen.

Het correctief van artikel 15 van de Wet up de rechtspleging bij de Landmacht dient dan ook alleen om zorg te dragen, dat de militaire Justitie niet gehouden worde buiten zaken, waarin het buiten allen twijfel is, dat de betrokken tot straffen bevoegde meerdere en met hem de Garnizoens-Commandant (in het onderhavige geval in één persoon vereenigd) met miskenning van den ernst van liet gepleegde feit aan het krijgstuchtclijk karakter van het gepleegde vergrijp een buiten alle verhouding staand gewicht tegenover het strafrechtelijk karakter heeft toegekend. In dezen zin meen ik de jurisprudentie van het Hof, medegedeeld en besproken in de bij de

stukken overgelegde studie van den Kapitein A. Spruijt, [1]) wel te mogen samenvatten.

Toets ik nu daaraan het geval, waarin ik heb te adviseeren, dan kom ik tot dit resultaat.

Krijgstuchtelijk is de zaak zeker ernstig. Het kan niet geduld worden, dat een officier de orders van zijnen commandant eenvoudig negeert en daarmede in flagranten strijd handelt.

En al zijn er in het gegeven geval redenen om aan te nemen, dat de betrokken officier meer uit verregaand onverstand en winderige bravoure heeft gehandeld dan met de bedoeling om zich te verzetten tegen de orders van zijn chef, niettemin is het volkomen begrijpelijk dat het op dien chef in de eerste en overwegende plaats indruk heeft gemaakt, dat een zijner ondergeschikten zich zoozeer in strijd met zijne voorschriften heeft gedragen. en dat in zijn oogen daarbij het „burgerlijk" strafrechtelijk karakter van het gepleegde vergrijp volkomen in het niet is verzonken.

Hij heeft dan ook op de gebruikelijke wijze de Militaire Justitie voor het fait accompli van de bereids en naar alle waarschijnlijkheid ten uitvoer gelegde krijgstuchtelijke straf gesteld.

Niettemin is het feit. strafrechteliik beschouwd. niet zonder ernst.

De Commandant acht het van lichten aard, omdat

a. de dader een bekwaam vlieger was,

b. het feit geen ongelukken heeft veroorzaakt.

Men zou kunnen argumenteeren, dat dit laatste meer geluk dan wijsheid is; er verongelukken dagelijks bekwame vliegers, ook zonder dat zij zich op roekelooze wijze met stunts bezig houden.

Wat daarvan zij, de beide voormelde omstandigheden zijn niet beslissend. De overtreden bepalingen zijn in het leven geroepen ter bescherming van het leven en eigendommen der ingezetenen des lands, en overtreding daarvan kan de meest funeste gevolgen na zich slepen.

Dat ook de wetgever overtreding van deze bepalingen als een ernstig feit beschouwt, blijkt uit den aard der daartegen bedreigde straf.

Is derhalve de overtreding in kwestie in het algemeen een ernstig feit, de ernst daarvan zou kunnen worden verminderd door de omstandigheden, waaronder zij in een concreet geval wordt gepleegd.

In het onderhavig geval blijkt van zoodanige omstandigheden niet.

Het wolkendek mag laag gehangen hebben, niets belette den vlieger daarboven uit te stijgen.

En dat hij, eenmaal meenende onder dat wolkendek te moeten blijven, op geringe hoogte boven het dorp Ruurlo, in plaats van zoo rustig mogelijk te vliegen, geheel onnoodig waaghalzerijen ging uithalen, toont een algeheel gemis aan verantwoordelijkheidsgevoel aan, welke in aard en wezen, al betreft het dan een overtreding, misdadig was.

---

[1]) Niet voor publicatie beschikbaar. Red. M.R.T.

Ik meen derhalve dat, al moge het waar zijn, dat de Commandant de Militaire Justitie voor hst fait accompli der ernstige krijgstuchtelijke bestraffing heeft gesteld en dientengevolge die Justitie zich casu quo wel genoopt zal zien met het opleggen eener naar omstandigheden lichte straf te volstaan, de Auditeur-Militair terecht aan het feit een zoo ernstig karakter heeft toegekend, dat hij van oordeel is, dat dit voor den Krijgsraad zal moeten morden berecht in het belang eener goede rechtshandhaving.

Mitsdien heb ik de eer, Uwen Hove te adviseeren die verwijzing alsnog te gelasten.

De Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht,
BRANTS.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 25 Mei 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (plv.).

Leden: Kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, Kapitein-luitenant ter zee C. Hellingman (plv.), Kapitein der Mariniers T. C. W. Michaëlis en Officier van den Marinestoomvaartdienst 1e klasse h. Pezie.

Fiskaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Mr. J. Mulder te Den Helder.

1°. Diefstal (wegneming van een huissleutel); 2°. In de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen, tweemaal gepleegd, de feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd (op 31 October, a. door opensluiting met een gestolen sleutel van de huisdeur binnengedrongen in de woning van, X., b. door inklimming binnengedrongen in de woning van IJ.); 3°. diefstal, tweemaal gepleegd, 4°. poging tot diefstal, de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling (a. op twee verschillende tijdstippen in 1937 wegneming van f 25 en van f 13; b. poging fot wegneming van geld).

Het zonder toestemming van den gebruiker van een woning openen van de met een slot afgesloten buitendeur, uit welke afsluiting kennelijk de wil van den bewoner blijkt om anderen den toegang tot de woning te ontzeggen en het vervolgens binnentreden daarvan, alles zonder toestemming van den bewoner, is te qualificeeren als wederrechtelijk binnendringen in den zin van art. 138, 1e lid W.v.S.

Uitvoerige motiveering waarom hier niet met een voorwaardelijke straf kan worden volsfaan. (Geen verlaging of ontslag.)

In hooger beroep het vonnis bevestigd, behalve wat betreft de qualificatie omdat noch de feiten opleverende de tweemaal gepleegde huisvredebreuk, noch de feiten opleverende diefstal tweemaal gepleegd en poging tot diefstal in xoodanig verband staan, dat zij moeten, worden beschouwd als ééne voortgezette handeling.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen **J.,** oud 26 jaren, geboren te Alblasserdam, korporaal-vliegtuigmaker, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad d.d. 14 en 27 December 1937;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 4 Mei 1938 en het aan den voet van dat hevel den beklaagde ten laste gelegde, dat hij:

1°. te Den Helder in de maand Februari 1937, althans Maart 1937, althans in het jaar 1937, een sleutel, toebehoorende aan X., althans aan een ander dan hem, beklaagde, heeft weggenomen met het oogmerk om zich dien sleutel wederrechtelijk toe te eigenen;

2". te Den Helder op den 31en October 1937 wederrechteliik het gesloten buitendeurslot der buitendeur van de woning, gelegen Ankerpark no. .. te Den Helder. door middel van welke deur en van welk slot voornoemde woning, welke in gebruik was bij X., was gesloten, met een passenden sleutel heeft geopend, vervolgens de deur heeft opengeduwd en na zich op voornoemde wijze toegang tot die woning te hebben verschaft die woning is binnengetreden;

3°. te Den Helder op den 31en October 1937 wederrechtelijk de gesloten woning, gelegen Ankerpark no. .. te Den Helder, welke woning in gebruik was bij **IJ.,** is binnengedongen, doordat hij wederrechtelijk op het dak van een uitbouw dier woning is geklommen, een aldaar aanwezig dakraam heeft geopend en zich door het geopende dakraam in die woning heeft laten zakken;

4°. op twee verschillende tijdstippen in het jaar 1937 telkens te Den Helder, telkens met het oogmerk van wederrechtelijke toeeigening heeft weggenomen onderscheidenlijk een bedrag aan geld ad **f** 25.— of daaromtrent en een bedrag aan geld ad **f** 13.— of daaromtrent, welke geldsbedragen toebehoorden aan X., althans aan de Gereformeerde Kerk te Den Helder, althans aan een ander of anderen dan hem, beklaagde;

5°. op den 31en October 1937 in de woning van X. te Den Helder ter uitvoering van zijn voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening weg te nemen aan X., althans aan de Gereformeerde Kerk te Den Helder, althans aan een ander of anderen dan hem, beklaagde, toebehoorend geld, het deurtje van een zich in die woning bevindend dressoir heeft geopend en uit dat dressoir een geldkistje, waarin zich, naar hij wist, geld bevond, heeft opgenomen,

zijnde de uitvoering van dat misdrijf niet voltooid tengevolge van de van zijn wil onafhanlielijke omstandigheid, dat Z. licht in voornoemde woning ontstak, waardoor hij, beklaagde, schrok en in zijn misdadige handeling werd gestoord;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 6 Mei *1938,* waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteelrend en hij is gedagvaard om te verschqnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 25n Mei 1938 des namiddags ten 1.30 ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman, Mr. J. Mulder;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot:

1°. een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren, en

2°. een geldboete van vijftig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van twee maanden;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 27 Juni *1934* in dienst is aangenomen als vliegtuigmaker der le klasse voor den tijd van zes jaren en hij thans nog als korporaal-vliegtuigmaker dient;

O. dat ten processe onder eede hebben verklaard de getuigen:

1°. Z.:

dat hij op *31* October *193'7* zich alleen ten huize van zijn vader X., Ankerpark no. . . te Den Helder bevond; dat hij de buitendeur heeft gesloten door deze in het slot te drukken; dat hij op een gegeven oogenblik beklaagde voor de buitendeur der woning zag staan; dat hij het slot hoorde omdraaien en de deur openen en sluiten; dat hij later beklaagde op de gang zag en deze vluchtte;

dat hij, nadat hij de voordeur had hooren openen en sluiten, hoorde dat iemand de achterkamer van het huis binnenging en dat het slot van een zich aldaar bevindend dressoir werd omgedraaid en het deurtje geopend; dat zich in dat dressoir een ijzeren geldkistje bevond, waarin geld was, toebehoorende aan de Gereformeerde Kerk te Den Helder; dat hij eerst hoorde, dat twee voorwerpen op den grond werden gezet, daarna het geldkistje van zijn plaats in het dressoir werd weggenomen; dat zoodra hij dit hoorde, hij het licht ontstak, de deur opende en in de gang trad; dat hij in de gang komende, beklaagde uit de deur van die achterkamer zag komen en onmiddellijk weer teruggaan; dat, toen hij den inhoud van het dressoir naging, het geldlzistje op zijn gewone plaats stond; dat er geen geld uit mankeerde;

2. **IJ.:**

dat hij op 31 October 1937 de bij hem in gebruik zijnde woning,

gelegen Ankerpark no. . . te Den Helder, met zijn vrouw heeft verlaten; dat hij, alvorens hij wegging, den sleutel in het slot van de keukendeur heeft omgedraaid en dezen daarin heeft laten zitten; dat hij de voordeur met zijn huissleutel sloot en dezen bij zich stak; dat, toen hij wegging, zich niemand thuis bevond; dat, toen hij terugkwam, bemerlcte, dat het dakraam van de W.C. terzijde geschoven was en uit zijn scharnier en voorts op den rand van de closet-pot en tegen de muur zich moddervlekken bevonden; dat hij, begrijpende, dat er iemand in zijn woning was geweest, op verder onderzoek is uitgegaan en constateerde, dat het slot van de keukendeur, dat hij vóór hij uitging gesloten had, ontsloten was; dat hij dien dag aan niemand vergunning had gegeven zijn woning binnen te gaan;

3°. X.:

dat hij op een dag in het begin van het jaar 1937 heeft bemerkt, dat een sleutel van de voordeur van zijn woning verdwenen was; dat deze sleutel hem toebehoorde en hij niemand vergunning heeft gegeven om hem te eigen bate weg te nemen; dat de woning, gelegen Arilrcrpark no. . . te Den Helder al sedert ruirri 10 jaren bij hem in gebruik is; dat hij nooit aan beklaagde vergunning heeft gegeven om zijn woning te openen en deze zonder zijn voorliennis binnen te gaan;

dat het in den loop van het jaar 1937 eenige malen is voorgekomen, dat de kas van de Gereforrnrerde Kerk te Den Helder, welke hij onder zijn berusting had, niet klopte; dat hij kassier van die kerk is en hij liet aan die kerk toebehoorende geld in een ijzeren geldkistje in het dressoir in de achterkamer van zijn woning, gelegen Ankerpark no. . . te Den Helder, bewaart; dat hij nooit iemand toestemming heeft gegeven om aan die Gereformeerde kerk toebehoorend, in vorenbedoeld ijzeren geldkistje bewaard wordend, geld weg te nemen;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is **J.,** oud 26 jaren, geboren te Alblasserdam; dat hij het laatst gediend heeft bij het vliegkamp „de Mok" op het eiland Texel als korporaal-vliegtuigmaker; dat hij op 27 Juni 1934 in dienst is aangenomen als vliegtuigmaker der 1e klasse voor den tijd van zes jaren;

dat hij in de maand Februari 1937 of Maart 1937 te Den Helder een sleutel, toebehoorende aan zijn oom X., heeft weggenomen met het oogmerk om zich dien sleutel toe te eigenen, waartoe hij geen toestemming had; dat hij op 31 October 1937 het gesloten buitendeurslot van de buitendeur van het perceel Anlierpark no. . . te Den Helder, dat in gebruik is bij zijn oom X., met voornoemdcn sleutel, die op het slot paste, heeft geopend; dat niemand hem daartoe vergunning had gegeven; dat hij vervolgens de deur heeft opengedaan en die woning is binnengetreden;

dat hij bemerkte, dat er iemand thuis was, is gevlucht en door den tuin via een muur op de Marnixkade kwam; dat hij vervolgens op de Marnixkade weer over een muur is geklommen en terecht kwam in

aen tuin; dat hij vandaar uit op het dak van een uitbouw van een woning is geklommen; dat hij een aldaar aanwezig dakraam heeft geopend en zich door dat geopende raam in de woning heeft laten zakken, welke woning hij daarna weer door de achterdeur heeft verlaten;

dat hij op twee verschillende tijdstippen in het jaar 1937 te Den Helder met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening onderscheidenlijk een bedrag aan geld ad f 25.— en een bedrag aan geld ad f 13.— heeft weggenomen uit een geldkistje, zich bevindende in een dressoir in het huis van zijn oom X.; dat dit geld hem niet toebehoorde; dat hij nooit toestemming heeft gehad om uit dat geldkistje te eigen bate geld weg te nemen;

dat hij op 31 October 1937 in de woning van zijn oom X. te Den Helder, ter uitvoering van zijn voornemen om met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening weg te nemen aan anderen toebehoorend geld, het deurtje van een zich in die woning bevindend dressoir heeft geopend en uit dat dressoir een geldkistje heeft opgenomen, waarin zich — naar hij wist — geld bevond; dat het zijn plan was om uit dat kistje geld weg te nemen, doch het zoover niet is gekomen; dat toen hij dat kistje optilde er in de voorkamer dier woning licht werd ontstoken; dat hij hierdoor schrok, het geldkistje weer neerzette en is gevlucht; dat hij van niemand toestemming had om geld uit dat geldkistje te eigen bate weg te nemen;

O. dat door den inhoud van de verklaringen van de getuigen en beklaagde wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, met dien verstande dat de geldbedragen ad f 25.— en ad f 13.— toebehoorden aan de Gereformeerde kerk te Den Helder;

0. nog ten aanzien van hut sub 2°. ten laste gelegde feit:

dat het zonder toestemming van den gebruiker van een woning openen van de met een slot afgesloten buitendeur dier woning, uit welke afsluiting kennelijk de wil van den bewoner blijkt om anderen den toegang tot de woning te ontzeggen en het vervolgens binnentreden daarvan, alles zonder toestemming van den bewoner, is te qualificeeren als: wederrechtelijk binnendringen in den zin van artikel 138 1e lid van het Wetboek van Strafrecht;

O. dat het bewezen verklaarde aan de hand van de telastlegging behoort te worden gequalificeerd als:

1e. diefstal,

2e en 3e. in de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen, tweemaal gepleegd,

de feiten sub 2 cn 3 als ééne voortgezette handeling beschouwd;

4e. diefstal. tweemaal gepleegd,

5e. poging tot diefstal,

de feiten sub 4 en 5 als ééne voortgezette handeling beschouwd;

O. ten aanzien van de op te leggen straf:

dat in afwijking van den eisch van den fiskaal en lirt zich daarbij aansluitend pleidooi van den raadsman, de Krijgsraad geen termen

aanwezig acht om aan beklaagde een voorwaardelijke straf op te leggen doch meent, dat beklaagde tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf moet worden veroordeeld;

dat het waar mag zijn dat getuige X., toen hij eenige malen geld miste en hij wel kon vermoeden dat beklaagde den huissleutel had weggenomen, ontactisch heeft gehandeld door alles maar op zijn beloop te laten, in plaats zelf in te grijpen en beklaagde ter verantwoording te roepen, doch de houding van dezen getuige beklaagde in het minst niet excuseert of zijn misdrijven in een milder licht stelt:

dat beklaagdes handelingen niet het gevolg zijn van een plotselingeii impuls, doordat hem ongedacht de gelegenheid tot het plegen van diefstal werd vergemalrkelijkt, doch wijzen op een voorafgaand rustig overleg en daarop gevolgde stelselmatige uitvoering om getuige X. regelmatig te bestelen;

dat beklaagde het aanvankelijk heeft trachten voor te stellen alsof hij tot dezen diefstal zou zijn gekomen uit financieelen nood in verband met te betalen onkosten van medische behandeling, doch ter terechtzitting hij heeft moeten toegeven dat hij deze kosten heel wèl uit eigen middelen kon betalen, doch dit hegrootelijk vond en daarom maar liever het geld van zijn oom X. wegnam;

dat dit alles de persoonlijkheid van beklaagde wel zeer ongunstig belicht:

dat beklaagde nu wel blijkens zijn uitlatingen aan den rapporteur van de rcclasseeringsvereeniging en ook ter terechtzitting den indruk tracht te wekken dat hij van zijn daden diep berouw heeft, doch de Krijgsraad, nog afgezien ervan dat heklaagdes weinig waarheidslievende houding ter terechtzitting de oprechtheid daarvan niet boven allen twijfel stelt, de misdrijven en de omstandigheden, waaronder zij zijn begaan, gelijk boven uiteengezet, te ernstig acht om te kunnen volstaan met het opleggen van een voorwaardelijke straf;

O. derhalve, dat na te noemen straf staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden, waaronder zij werden gepleegd, en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen **1** en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 45, 56, 57, 138 en 310 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde, als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tiid van twee maanden:

Spreekt den beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd, dan als bewezen is aangenomen.

In door den veroordeelde ingesteld hooger beroep is bij sententie van het H.M.G. van 5 Juli 1938 bovenstaand vonnis bevestigd behalve wat betreft de qualificatie. Het Hof overweegt dat noch de sub 2°. en 3°., noch de sub 4°. en 5°. ten laste gelegde en bewezen verklaarde feiten in zoodanig verband staan, dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling.

De feiten dientengevolge gequalificeerd als:

1°. Diefstal, driemaal gepleegd;

2°. In de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen, tweemaal gepleegd;

3°. Poging tot diefstal.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandseh-Indië.

Sententie van 24 Juni 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn.
gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. J. Coutinho.

Advocaat-Fiskaal: Mr. A. Mieremet.

Raadsman: officier van administratie 3e klasse J. B. de Groot.

Desertie in tijd van vrede, hebbende hij zich in het buitenlatzd verwijderd (op 13 Februari 1938 van Hr.Mr. „Flores" te Sydney achtergebleven van passagieren met het oogmerk om voorgoed weg te blijven, en zich op 27 Februari d.a.v. te Melbourne weder op zijn schip teruggemeld, vreezende anders te worden uitgezet).

Gevangenisstraf van 6 maanden door het H.M.G., uitvoerig gemotiveerd verminderd tot 4 maanden, zijnde hef feit aan deze jeugdige personen niet in zijn volle zwaarfe toe te rekenen.

Het Hof bepaalt nog dat ook de tijd na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de opgelegde straf.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, geappelleerde, en 1° L., matroos der lste klasse, stamboeknummer ...., oud 24 jaren, geboren te Wissenkerke en 2° R., marinier der 2de klasse. stamboeknummer ...., oud 21 jaren, geboren te Bussum, beiden laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeelirijgsraad gediend hebbende aan boord van Hr.Ms. „Flores", gedetineerden, beklaagden-appellanten.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 24 Mei 1938 en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van de beklaagden uitgesproken, waarvan appèl, waarbij beklaagden, met vrijspraak van hetgeen hun meer of anders is telastegelegd [1]) dan bewezen verklaard, terzake van het hun overigens telastegelegde zijn schuldig verklaard aan het misdrijf van „Desertie in tijd van vrede, hebbende hij zich in het buitenland verwijderd" en deswege veroordeeld ieder tot gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 11den April 1938;

Gelet op de door de beide beklaagden op 2 Juni 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagden ddo. 13 Juni 1938 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 16 Juni daaraanvolgende;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester A. Mieremet, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appel ddo. 24 Juni 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, niet ontvangst van het hooger beroep, het vonnis a quo zal bevestigen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagden tot hun verdediger hebben gekozen den Officier van Administratie der 3de klasse J. B. de Groot;

O., dat het vonnis van den Zeekrijgsraad op de gronden en middelen daarin vermeld als wèl en terecht gewezen behoort te worden bevestigd met uitzondering van de opgelegde straf, welke het Hof eenigermate wil verlichten op grond van de omstandigheid, dat het achterblijven in Australië aan beklaagden, die door de reeks van

---

[1]) De telastelegging luidde:

„dat zij, dienende aan boord van Hr. Ms. „Flores", destijds verblijvende „te Sydney, L. als matroos der lste klasse en B. als marinier der 2de „klasse, aldaar op den 13den Februari 1938 des morgens te omstreeks „half acht, *gezamenlijk of tengevolge van samenspanning dan wel* ieder „voor zich, met het oogmerk om zich voorgoed aan hun dienstverplichtin„gen te onttrekken, *althans opzettelijk ongeoorloofd,* van passagieren zijn „achtergebleven en sindsdien opzettelijk, voortdurend en zonder vergun„ning afwezig zijn gebleven, totdat zij zich op den 27sten Februari d.a.v. „te omstreeks 2 uur in den namiddag te Melbourne aan boord van hun „schip hebben teruggemeld,

„hebbende zij door voormelde afwezigheid de reis van Hr. Ms. „Flores" „van Sydney naar zee op den 14den Februari 1938, waartoe het bevel hun „bekend was, althans redelijkerwijze door hert kon worden vermoed, in het geheel niet medegemaakt".

Van het gecursiveerde zijn de beklaagden vrijgesproken.

feestelijkheden aan het verblijf van Hr.Ms. „Flores" in die voor hen vreemde omgeving verbonden, blijkbaar den zin voor de werkelijkheid hadden verloren, als zóó aanlokkelijk is voorgesteld, dat het op zich zelf zeer ernstige feit aan deze jeugdige personen, die bovendien te Sydney elk de vrouw hunner keuze hadden gevonden niet in zijn volle zwaarte is toe te rekenen;

O., dat derhalve het vonnis ten aanzien van de opgelegde straf dient te worden vernietigd, doch overigens als wel en terecht gewezen behoort te worden bevestigd;

O.. dat termen zijn voorgekomen, den tijd, door beklaagden na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering te brengen van de aan ieder hunner opgelegde gevangenisstraf;

Gezien, behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 24 Mei 1938 gewezen en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van de beklaagden uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de aan beklaagden opgelegde straf;

Veroordeelt de in hoofde dezes nader aangeduide beklaagden 1°. L., stamboeknummer .... en 2°. B., stamboeknummer ...., terzake van het misdrijf, waaraan zij bij het beroepen vonnis zijn schuldig verklaard, tot gevangenisstraf ieder voor den tijd van vier maanden;

Bepaalt, dat de tijd door de beklaagden na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in vermindering zal worden gebracht van de aan ieder hunner opgelegde gevangenisstraf; [1])

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

---

[1]) Deze bepaling is ons niet duidelijk. Zij schijnt ons ook overbodig toe naast de beslissing in het vonnis waarbij is bepaald dat de voorloopige hechtenis bij de uitvoering van de straf in mindering zal worden gebracht. Daaronder valt toch ook de voorloopige hechtenis ná de uitspraak. En zoo is dan ook, naar wij meenen, algemeen de praktijk, al komt er dienaangaande in de sententie in hooger beroep niets voor.

Red. M.R.T.

Hoog Militair Gereohtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 22 Juli **1938.**

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor-tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. J. Coutinho.

Advocaat-Fiskaal: Mr. A. Mieremet.

Raadsman: luitenant ter zee l e klasse P. J. G. Huijer.

Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als xoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behoorende tot het wachtsvolk van de reewacht zich xonder toestemming. naar den wal begeven).

Het betoog van den raadsman, dat onder „andere militairen behoorende tot eenige wacht", i ?het 5e lid van art. 129 W.v.M.S. slechts zouden zijn begrepen militairen die daadwerkelijk de wacht hebben betrokken, verworpen. Met die uitdrukking zijn óók bedoeld zij die op het oogenblik aan het plegen der in het artikel genoemde handelingen geen actieve wachtfunctie bekleeden, xoodat de geheele wacht waarop toch, als het noodig is, in zijn geheel dient te kunnen worden gerekend, onder die omschrijving is hegrepen. (Vaste jurisprudentie).

De door den Krr. wegens onwaardigheid opgelegde bijkomende straf van verlaging van majoor-konstabel tot konstabelsmaat niet gehandhaafd, gezien de bijzondere omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en gelet op de uitmuntende conduitebeoordeelingen. Daarentegen de gevangenisstraf aan één maand wegens den ernstigen aard van het misdrevene verzwaard tot drie maanden.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant tevens geappelleerde, en **J.,** stamboeknummer ...., oud **43** jaren, geboren te Hellevoetsluis (Z.H.), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als majoor-konstabel aan boord van Hr. Mr. „Flores" te Soerabaja, beklaagde-geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op **24** Mei 1938 en op denzelfden dag uitgesproken in tegenwoordigheid van beklaagde, waarvan appèl, waarbij beklaagde terzake van

het hem telastegelegde [1]) is schuldig verklaard aan: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één maand en verlaging tot konstabelsmaat;

Gelet op dc door den beklaagde en door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 31 Mei 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde ddo. 13 Juni 1938 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 16 Juni daaraanvolgende;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Mr. A. Mieremet, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 22 Juli 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het hooger beroep, het vonnis a quo zal vernietigen ten aanzien van de opgelegde hoofdstraf en ten aanzien van de daarbij opgelegde bijkomende straf van verlaging tot konstabelsmaat;

voornoemden beklaagde J., stamboeknummer ...., terzake van het feit, waaraan hij bij dat vonnis is schuldig verklaard, zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

het vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den luitenant ter zee der lste klasse P. J. G. Huijer;

O. dat beklaagde's raadsman heeft betoogd, dat art. 129 W.v.M.S. in deze niet van toepassing is, omdat onder „andere militairen behoorende tot eenige wacht" in het vijfde lid van dat artikel slechts zouden zijn begrepen militairen, die daadwerkelijk de wacht waartoe zij behooren, hebben betrokken en beklaagde, die op den avond van 25 Januari 1938 van 8 tot 10 uur als onderofficier van de wacht bij den valreep dienst had gedaan, toen hij het schip verliet, weliswaar nog tot het wachtsvolk behoorde, maar zijn werkelijke wachtdienst reeds had verricht;

O., dat het Hof deze opvatting omtrent bovenaaiigehaalde uitdrukking niet deelt en van oordeel is, dat daarmede niet slechts de werke-

---

[1]) De telastlegging luidde:

„dat hij, dienende als majoor-konstabel aan boord van Hr. Ms. „Flores", „destijds verblijvende te Sydney, althans in een haven in Australië, aldaar „in den nacht van den 25sten op den 26sten Januari 1938 te omstreeks „kwart over twaalf — terwijl hij behoorde tot het wachtsvolk aan boord van „genoemden bodem en uit dien hoofde zonder toestemming niet naar den „wal mocht gaan om te passagieren — zich in gezelschap van eenige bui„tenlandsche onderofficieren, die een bezoek aan boord van I-Ir. Ms. „Flores" „hadden gebracht, eigendunkelijk en in strijd met zijn plicht van boord en „naar den wal heeft begeven, zijnde hij in den morgen van den 26sten Januari „d.a.v. te omstreeks 12 uur aan boord teruggekeerd."

lijke wachthebbenden zijn bedoeld, doch ook zij die op het oogenblik van het plegen der in genoemd artikellid bedoelde handelingen geenerlei actieve wachtfunctie bekleeden, zoodat de geheele wacht waarop toch, als het noodig is, in zijn geheel dient te kunnen worden gerekend, onder die omschrijving is begrepen;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd, de Zeekrijgsraad ook terecht brklaagde op de gronden en middelen, in het beroepen vonnis genoemd aan het hem telastegelegde heeft schuldig verklaard en dat feit juist heeft omschreven:

O. ten aanzien van de opgelegde hoofd- en bijkomende straf:

dat het Hof het misdrevene van zoo ernstigen aard acht, dat niet met de opgelegde lichte vrijheidsstraf kan worden volstaan, doch het College, gezien de bijzondere omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en gelet op de persoonlijkheid van beklaagde, zooals daarvan is gebleken uit de uitmuntende beoordeeliiigen van de laatste jaren, de uitgesproken verlaging van beklaagde tot konstabelsmaat niet wil handhaven [1]);

dat derhalve het beroepen vonnis ten aanzien van de hoofd- en bijkomende straf behoort te worden vernietigd, doch overigens als wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

Gezien de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsbepalingen (met uitzonderirig van art. 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht), art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeeniacht en de artt. 75 e.v. van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 24 Mei 1938 gewezen en op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soeraba ja, waarvan beroep, ten aanzien van de daarbij aan beklaagde opgelegde hoofdstraf en de opgelegde bijkomende straf van verlaging tot konstabelsmaat;

Veroordeelt den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde **J.**, stamboeknummer ...., terzake van het misdrijf, waaraan hij bij het beroepen vonnis is schuldig verklaard, tot gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

RESCIIIKKING VAN DEN COMMANDANT VAD; DE 2E AFDEELINC POLITIETROEPEN TE AMSTERDAM VAN I8 MEI 1938.

Een hem door zijn onderafdeelingscommandant gegeven order om over een paar dagen zijn studie-materiaal en gemaakt schriftelijk werk te toonen, uit onachtxaanzheid niet opgevolgd.

---

[1]) De Zeekrijgsraad had dienaangaande overwogen:

,,dat naar 's Raads oordeel de misdraging van den beklaagde, in het bijzonder niet het oog op zijn rang, van zóó ernstigen aard is en zóó in strijd met de verplichtingen, welke zijn rang medebrengen, dat hij onwaardig wordt geoordeeld om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen."

Beklag ongegrorzd met handhaving van straf en strafreden.

De order betrof wel degelijk een dienstbelang (studie voor het politiediplorna door een korporaal der politietroepen) en niet louter een particulier belang.

Het H.M.G. vernietigt de in eerste irzstantie genomen beschikking, verklaart het beklag alsnog gegrond met vernietiging van straf en strafreden. Mogelijkheid van misverstand.

DE KAPITEIN, COMMANDANT VAN DE 2E APDEELING POLITIE-TROEPEN,

Gezien het beklag van den korporaal H., dienende bij de onderafdeeling Amsterdam (bereden) van de 2e Afdeeling Politietroepen te Amsterdam, houdende den op 9 Mei 1938 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen over de zwaarte van een hem op 4 Mei 1938 door den kapitein N. D. Nammensma. Commandant van die Onderafdeeling, opgelegde straf van vijf dagen licht arrest, alsmede over de strafredeiz. luidende als volgt:

,,Een hem door zijn Onderafdeelingscommandant gegeven oider om over een paar dagen zijn studie-materiaal en gemaakt schriftelijk werk te tooncn, uit onachtzaamheid niet opgevolgd";

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger;

Gezien de verhooren en verdere informatiën, te dezen genomen;

O. dat door klager wordt aangevoerd, dat hij in opdracht van den opperwachtmeester van Gemert, van de Onderafdeeling Amsterdam (bereden), de lessen van den schriftelijken cursus voor het politiediploma en het daarmee verband houdende schriftelijk werk, bij dien opperwachtmereter op 25 Februari 1938 ter contrôle van zijn studie bad ingeleverd:

dat hij door dien opperwachtmeester is gerapporteerd wegens weinig studiezin en tegen de Paaschdagen voor een onderzoek bij zijn Onderafdeelingscommandant is ontboden en deze hem daarbij geen andere opdracht had verstrekt, dan om na de Paaschdagen het werk te toonen, dat hij nà 25 Februari 1938 zou hebben gemaakt, waaraan hij echter niet kon voldoen, omdat hij in dien tusschentijd geen werk had gemaakt;

dat bovendien, wat de strafreden aangaat, hij van meening is, dat de studie voor het politiediploma louter een particuliere kwestie is, zoodat hem ook geen order kon worden gegeven, om het studiemateriaal en schriftelijk werk, behoorende bij die studie te vertoonen;

O. dat de strafoplegger heeft verklaard:

dat de lrorporaals, die voor het politiediploma studeeren, worden vrijgesteld van het neriodiek onderzoek naar de bekwaamheid in hun rang, en het voorts veel zorg vereischt de wachtdiensten zoodanig te regelen, dat het personeel de gelegenheid krijgt de lessen voor bedoeld diploma *geregeld* te kunnen bijwonen;

dat in verband hiermede de zekerheid moet bestaan, dat het per-

soneel dan ook werkelijk studeert en hierbij contrôle moet worden uitgeoefend;

dat hij tegen de Paaschdagen klager ter afdoening van het rapport voor onderzoek bij zich heeft ontboden, en klager bij dit onderzoek dusdanig verwarde verhalen deed, dat het hem noodzakelijk voorkwam een volledig overzicht te verkrijgen omtrent zijn studie, waartoe hij klager positief heeft opgedragen nà de Paaschdagen zijn studie-materiaal en gemaakt schriftelijk werk te toonen, waaraan hij echter niet heeft voldaan;

O. dat klager in gebreke is gebleven het bedoelde studie-materiaal en het gemaakte schriftelijk werk bij den opperwachtmeester van Gemert op te halen en heeft nagelaten dit aan zijn Onderafdeelingscommandant te toonen, waardoor hij geen gevolg heeft gegeven aan dc desbetreffende order;

O. voorts dat uit de verklaring van den strafoplegger blijkt, dat de gegeven order wel degelijk een dienstbelang en niet louter een particulier belang betrof;

O. dat op grond van vorenstaande de korporasl H. terecht is gestraft, de strafreden de overtreding op de juiste wijze weergeeft en de straf niet te zwaar wordt geacht;

Gezien de artikelen 61, 62, 65, en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden;

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Minister van Dcfensic en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

Bovenstaande beslissing is hij beschikking van het H.M.G. van 28 Juni 1938 vernietigd, liet beklag alsnog gegrond verklaard met vernietiging van de opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, zulks op grond van de volgende overweging:

„O. dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strufreden, zoomede de op liet beklag genomen beschikking, niet in stand kunnen blijven, vermits naar 's Hofs oordeel de mogelijkheid van een misverstand aan klager's zijde ten aanzien van de aan hem door den Kapitein Nammensma gegeven order om het schriftelijk werk in te leveren niet uitgesloten is, terwijl voorts, — waar klager, gelijk later is gebleken, geen schriftelijk werk onder zijn berusting had om in te leveren —, niet gezegd kan worden, dat hij de order *uit onachtzaamheid* niet heeft opgevolgd."

Beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord van 30 Mei 1938.

Zonder permissie te hebben gevraagd of verkregen, zich van den Helder naar Rotterdam begeven; na aldaar gearresteerd te zijn onder geleide aan boord teruggebracht, en zich aldus schuldig gemaakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van den duur van ruim 58 uren.

De oorspronkelijke strafreden behoeft eene — echter niet ten gunste van klager strekkende — wijziging, nu daarin ten onrechte is vermeld dat hij bijna 39 uren afwezig is geweest, terwijl die afwezigheidsduur in werkelijkheid ruim 58 uren heeft bedragen.

Bij de bepaling van de opgelegde straf: „vier dagen streng arrest (rekening gehouden met het ondergane voorloopig licht arrest)" is art. 15 W.K. niet juist toegepast, nu dit artikel voorschrijft dat eventueele inminderingbrenging van voorloopig arrest dient te geschieden bij de uitvoering van de opgelegde arreststraf. Beklag gedeeltelijk gegrond. Straf gewijzigd in 10 dagen streng arrest met bepaling dat van het voorloopig arrest daarop 10 dagen in mindering zullen worden gebracht, weshalve de opgelegde straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan. Deze wijziging levert geen strafverewaring op, doch is slechts het gevolg van een onjuiste formuleering van de oorspronkelijk opgelegde straf. In wezen beteekent die wijziging daarentegen een te niet doen van de ondergane straf van 4 dagen streng arrest, zoodat er ook termen zijn dit ten onrechte geleden nadeel (art. 66 W.K.) zooveel mogelijk te herstellen. Bepaald dat aan klager daarom één dag buitengewoon verlof zal worden verleend in aansluiting aan een permissiebeurt.

De gewijzigde straf en strafreden zullen in plaats van de oorspronkelijke worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje.

De Vice-Admiraal, Commandant der Marine te Willemsoord,

Gezien de d.d. 28 Maart 1938 gedagteekende verklaring van den destijds aan boord Hr.Ms. „Wachtschip" te Willemsoord dienenden bediende der 3e klasse z/m K., stamboeknumnier ...., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van dien bodem, den kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer op 24 Maart 1938 opgelegde straf van:

„vier dagen streng arrest (rekening gehouden met het ondergane voorloopig licht arrest)",

wegens:

„Zonder permissie te hebben gevraagd of verkregen, zich van den Helder naar Rotterdam begeven; na aldaar gearresteerd te zijn onder geleide aan boord teruggebracht, en zich aldus schuldig gemaakt

aan opzettelijke, ongeoorloofde afwezigheid van den duur van bijna 39 uren";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O. dat uit het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op Zaterdag 19 Februari 1938 te ± 15.15 te zamen met den zeemilicien Stelietee Hr.Ms. ,,Java", aan boord van welken bodem beiden dienden, heeft verlaten en den wal is opgegaan;

dat klager zich op dien dag uiterlijk te 23 uur van passagieren aan boord van genoemden bodem had moeten terugmelden;

dat klager echter met genoemden Steketee, zonder dat klager daartoe toestemming had gevraagd of verkregen, zich per trein naar Rotterdam heeft begeven;

dat klager zijn ouders aldaar wilde bezoeken, omdat hij met hen eenige oneenigheid had gehad;

dat hij aldus opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven, totdat hij op Dinsdag, den 22en Februari 1938 te 9 uur 30 ten huize van zijn ouders door de militaire politie is gearresteerd;

dat klager daarna aan boord van dien bodem in voorloopig verzwaard arrest is gesteld en den volgenden dag is overgebracht naar Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Willemsoord, aan boord van melken bodem hij intusschen was geplaatst;

dat klager aan boord van dien bodem op den 23en Februari 1938 te omstreeks **3** uur namiddag voorloopig licht arrest is opgelegd en hij in dat arrest is gebleven tot 24 Maart j.l.;

dat klager aldus, voordat hij de op 24 Maart j.l. hem door den commandant van Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Willemsoord ter zake van bovengenoemde feiten opgelegde disciplinaire straf van vier dagen streng arrest onderging, één dag in voorloopig verzwaard arrest en 29 dagen in voorloopig licht arrest heeft doorgebracht;

O., dat klager bovenstaande feiten erkent, doch zich in verband met den langen duur van het door hem ondergane voorloopige arrest ter zake van het feit, waarvoor hij door genoemden commandant disciplinair werd gestraft, bezwaard gevoelt over de hem opgelegde en door hem ondergane straf van vier dagen streng arrest;

O., dat de strafreden niet met juistheid weergeeft het door klager begane feit, vermits klager instede van bijna 39 uren, gelijk in de strafreden is gesteld, van 19 Februari 1938 te 23 uur tot zijn arrestatie op 22 Februari 1938 te omstreeks 9 uur 30, derhalve ruim 58 uren opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven;

O., dat de strafreden mitsdien wijziging behoeft in dien zin, dat deze komt te luiden:

,,Zonder permissie te hebben gevraagd of verkregen, zich van den Helder naar Rotterdam begeven; na aldaar gearresteerd te zijn onder geleide aan boord teruggebracht, en zich aldus schuldig gemaakt aan opzettelijke, ongeoorloofde afwezigheid van den duur van ruim 58 uren";

O., dat deze wijziging der strafreden niet ten gunste van klager strekt:

O. ten aanzien van de omschrijving der aan klager opgelegde en door hem ondergane straf, t.w. vier dagen streng arrest (rekening gehouden met het ondergane voorloopig licht arrest);

dat bij de oplegging dezer straf art. 15 van de Wet op de Krijgstucht niet op juiste wijze is toegepast;

dat toch immers genoemd artikel bepaaldelijk voorschrijft, dat eene eventueele geheele of gedeeltelijke inminderingbrenging van het ondergane voorloopig arrest dient te geschieden bij de *uitvoering* der opgelegde arreststraf;

dat mitsdien ook in gevallen. waarin aan oplegging van een arreststraf is voorafgegaan voorloopig arrest en de stmfoplegger, zooals i.c., bij de door betrokkene te ondergane straf rekening wil houden met het voorloopig arrest en zulks in de omschrijving der straf tot uiting wil brengen, bij de bepaling van den duur dier arreststraf uitsluitend rekening moet worden gehouden met den ernst van het gepleegde feit en do persoonlijkheid van den dader, terwijl dan bij de oplegging der aldus bepaalde straf nader kan worden bepaald, in welke mate bij de uitvoering het ondergane voorloopig arrest in mindering zal worden gebracht;

dat eene straf van 10 dagen streng arrest, in verband met de persoonlijkheid van klager, geacht moet worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het door hem begane feit;

dat er voorts aanleiding aanwezig wordt geacht, den door klager vóór de tenuitvoerlegging dier straf in voorloopig arrest doorgebrachten tijd, bij de uitvoering der straf van 10 dagen streng arrest gedeeltelijk in mindering te brengen;

dat in verband met al het hooger overwogene de aan klager opgelegde straf dient te worden gewijzigd in:

„10 dagen streng arrest, met bepaling, dat van het v/m 22 Februari t/m 23 Maart 1938 ondergane voorloopig arrest bij de uitvoering der opgelegde straf 10 dagen in mindering zullen worden gebracht, weshalve de opgelegde straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan";

dat deze wijziging geenszins eene strafverzwaring oplevert;

dat toch de oogenschijnlijk in die wijziging gelegen strafverzwaring slechts het gevolg is van eene, gelijk hiervoren werd overwogen, onjuiste formuleering der opgelegde straf, waarover beklag, waardoor de duur van die straf niet juist weergeeft de werkelijke waardeering door strafoplegger van het door klager begane feit;

dat de bij deze in de aan klager opgelegde straf aangebrachte wijziging daarentegen in wezen beteekent een te niet doen van de door klager ondcrgane straf van vier dagen streng arrest;

dat er dan ook, gelet op het bepaalde in artikel 66 van de Wet op de Krijgstucht termen aanwezig moeten worden geacht het door hem ten onrechte geleden nadeel, met name het door klager ondergaan

van de straf van vier dagen streng arrest, zooveel mogelijk te herstellen;

Gezien de artikelen 15, 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zooals hiervoren werd overwogen;

Wijzigt de opgelegde straf in:

„10 dagen streng arrest, met bepaling, dat van het v/m 22 Februari t/m 23 Maart 1938 ondergane voorloopig arrest b$ de uitvoering der opgelegde straf 10 dagen in mindering zullen worden gebracht, weshalve de opgelegde straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan";

Bepaalt, dat aan klager ter herstelling van het door dezen ten onrechte geleden nadeel één dag buitengewoon verlof zal worden verleend in aansluiting op een door klager in de toekomst te genieten erm missie-beurt;

Bepaalt voorts, dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje;

Bepaalt ten slotte, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 22 JUNI 1938.

Als hoofd machinekamer eener rivierkanonneerboot tijdens de vaart op 's Rijkswerf te Willemsoord onvoldoende toezicht uitgeoefend op zijn ondergeschikt personeel, met als gevolg, dat met de machines werd gemanoeuureerd op een wijze welke afweek van de vanaf de brug gegeven orders.

De verklaring om beklag te doen over de op 29 Maart aangezegde straf was gedateerd 4 April, viel dus buiten den in art. 62 W.K. bepaalden termijn. Beklag nochtans ontvankelijk, nu blijkens de door den strafoplegger op die verklaring gestelde aanteekening, klager reeds op 2 April zijn verlangen om een beklag in te brengen, had kenbaar gemaakt.

De strafreden behoeft eenige wijziging, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Beklag ongegrond verklaard met last dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduiteboekje zal worden ingeschreven.

DE VICE-ADMIRAAL, COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 4 April 1938 gedagteekende verklaring van den bij de Marine-kazerne te Willemsoord dienenden sergeant-machinist O., stamboeknummer ...., lioudende den wensch zich te beklagen over de strafreden. behoorende bij de hem door den commandant van voornoemde kazerne, den kapitein-luitenant ter zee W. H. C. Hoog, op 28 Maart 1938 opgelegde en op 29 Maart d.a.v. aangezegde straf van:

„Zeven dagen verzwaard arrest", en luidende:

„Als hoofd machinekamer eener rivierkanonneerboot gedurende een meermanoeuvre onvoldoeode toezicht uitgeoefend op zijn ondergeschikt personeel met als gevolg dat gemanoeuvreerd werd op een wijze, welke afweek van de van de brug af gegeven orders";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen:

Gehoord den klager;

O., dat welis aar het tijdstip van indiening van klager's hooger omschreven verklaring buiten den in artikel 62 van de Wet op de Krijgstucht bepaalden termijn is gelegen, doch dat klager nochtans in diens beklag ontvankelijk moet worden geacht, vermits blijkens de op die verklaring door den sirafoplegger gestelde aanteekening. klager reeds op 2 April 1938 zijn verlangen om een beklag in te brengen kenbaar heeft gemaakt:

O., dat bij het onderzoek in deze zaak is verklaard:

n. door den schipper M. Valkhoff, stamboeknurniner 7302:

dat hij op 17 Maart 1938 als gezagvoerder van Hr.Ms. „Tyr" met dit schip voer van de Binnenhaven naar het Boerenverdriet op 's Rijkswerf te Willemsoord; dat het schip in de Binnenhaven langzaam vooruit voer en dat de brug bij het Ankerpark niet gestopte machines langzaam varende werd gepasseerd:

dat hij ter hoogte van Hr.Ms. „Schorpioen" gekomen, beide machines op „langzaam vooruit" heeft gezet; dat hij toen het roercommando: „een weinig stuurboord" aan den roerganger heeft gegeven, vrijwel onmiddellijk daarop gevolgd door het roercommando: „opkomen, recht zoo";

dat het hem toen opviel, dat Hr.Ms. „Tyr" hard stuurboord uit liep; dat zulks niet was te wijten aan het zoo juist gegeven roercommando, omdat het schip toen zeer weinig vaart liep en het eerste commando reeds spoedig was te niet gedaan;

dat hij daarom de conclusie trok, dat beide machines niet even hard moesten loopen; dat hij dan ook direct daarop op beide terugtelegrafen keek en toen zag, dat de terugwijzer van de bakboordstelegraaf op volle kracht vooruit stond, terwijl de terugwijzer van de stuurboordstelegraaf langzaam vooruit aanwees;

dat, aangezien juist op dat oogenblik een aanvaring dreigde te geschieden met een aldaar zich bevindend lichtschip, hij aan den roerganger commandeerde: „B.B. aan boord" en beide machinetelegrafen,

met het overslaan van den stopstand op volle kracht achteruit zette; dat in dien stand der telegrafen een aanvaring met het lichtschip plaats had; dat hij tijdens het varen geen van beide telegrafen ook maar een oogenblik op volle kracht vooruit heeft gezet;

dat hij sinds 21 Februari 1938 aan boord Hr.Ms. „Tyr" had gevaren en dat hij zich nimmer in de behandeling van de telegrafen aan boord heeft vergist; dat hij in die behandeling steeds erg nauwkeurig is en dat nooit tevoren moeilijkheden daarvan het gevolg zijn geweest; dat hij nimmer vóór de aanvaring bovenbedoeld heeft geconstateerd, dat de terugtelegrafen op de brug een anderen stand aanwezen dan in de machinekamer;

b. door den luitenant ter zee der 2e klasse P. h. Stroeve:

dat hij op 17 Maart 1938 als leider van de vaaroefeningen voor de zecmiliciens voer aan boord Hr.Ms. „Tyr"; dat hij in de Koopvaardersschutsluis het commando over het schip opdroeg aan den schipper Valkhoff, die het schip naar 's Rijkswerf te Willemsoord zou brengen; dat daarop in de Binnenhaven langzaam vooruit werd gevaren en dat bij de brug bij het Arikerpark gekomen, de machines werden gestopt; dat ter hoogte van Hr.Ms. „Schorpioen" de telegrafen door den schipper op langzaam vooruit werden gezet;

dat de schipper zich toen midden op de brug bevond. waar de telegrafen zijn opgesteld en dat hij, getuige. zich aan stuurboordzijde van die brug ophield;

dat hij daarop zag, dat het lichtschip no. 4, dat zich mede aldaar bevond, vrij snel naar voren kwam in hun richting;

dat hij op datzelfde oogenhlik bemerkte, dat Hr.Ms. „Tyr" stuurboord uitdraaide; dat hij dit toeschreef aan den invloed van den wind, die op het schip vat kreeg, toen het van Hr.Ms. „Schorpioen" was vrijgekomen en aan de roerwerking, want dat hij even tevoren had gehoord, dat de schipper aan den roerganger het roercommando: „langzaam stuurboord uit" had gegeven;

dat getuige's ervaring, sedertdien met het schip verlrregen, hem heeft geleerd, dat indien na een dergelijk commando niet vlug genoeg wordt gereageerd door het wederom midscheeps leggen van het roer, het schip flink doordraait;

dat dit hier niet het geval was. omdat slechts een kort moment na het bovengenoemde roercommando te hebben gegeven, de schipper tegen den roerganger zeide: „recht zoo";

dat hij daarop door het gerinkel der telegrafen hoorde, dat de schipper wederom met de telegrafen manoeuvreerde;

dat hij, getuige, in verband met de dreigende aanvaring met het lichtschip, ten einde zoo noodig in te grijpen, met bijzondere aandacht het manoeuvreeren van den schipper heeft geobserveerd; dat dit op normale wijze geschiedde, al maakte de schipper een zenuwachtiger indruk dan gewoonlijk;

dat hij, getuige, toen heeft gezien, dat de beide telegrafen op volle kracht achteruit stonden;

dat in dezen stand der telegrafen vervolgens een aanvaring met het genoemde lichtschip plaats vond;

dat het onwaar is, dat na de schok de telegrafen van langzaam vooruit op volle kracht vooruit werden gezet;

dat hij niet heeft gelet op den stand der terngtelegrafen, zoodat hij daaromtrent geen getuigenis kan geven;

dat hij na het commando van den schipper te hebben overgenomen en het schip te hebben gemeerd, dezen heeft gevraagd wat de oorzaak der aanvaring was;

dat de schipper hem toen o.m. mededeelde, dat de bakboordsterug-telegraaf in stede van den met de brugtelegraaf opgedragen stand: ,,langzaam vooruit", ,,volle kracht vooruit" had aangewezen;

dat hij, getuige, nadien nog 1½ maand met den schipper heeft gevaren en dat hij, getuige, heeft kunnen constateeren, dat deze bij het manoeuvreeren de normale handigheid en voorzichtigheid bezit;

c. door den luitenant ter zee der 1e klasse H. van Schreven:

dat hij bij het uitbrengen door den schipper Valkhoff van het rapport omtrent de aanvaring van Hr.Ms. ,,Tyr" met een lichtschip op 17 Maart j.l. aan dezen heeft gevraagd, wat de oorzaak daarvan was en dat hij daarbij in het bijzonder vroeg, hoe de terugwijzer stond, toen de bakboordsmachine, zooals de schipper had opgegeven, ,,vol" had aangeslagen; dat de schipper Valkhoff direct zonder aarzelen daarop antwoordde: ,,op volle kracht vooruit";

d. door den stoker-olieman H. A. Noordhof, stamboeknummer 11105:

dat hij op 17 Maart 1938 zich bevond in de machinekamer aan boord Hr.Ms. ,,Tyr" bij S.B. machine;

dat er eerst gedurende geruimen tijd langzaam is geloopen en daarna is gestopt;

dat hij, toen de machines wederom op langzaam vooruit stonden, een schok voelde; dat een oogenblik daarna de telegraaf op volle kracht vooruit werd gezet en eerst daarna die telegraaf op volle kracht achteruit werd gezet;

e. door den korporaal-machinist J. H. E. de Bruin, stamboeknummer 8992:

dat hij op een dag in Maart 1938 zich in de machinekamer aan boord Hr.Ms. ,,Tyr" bij B.B. machine bevond;

dat er eerst gedurende geruimen tijd langzaam is geloopen en daarna is gestopt;

dat hij, toen de machines wederom op langzaam vooruit stonden, een schok voelde; dat direct daarop beide telegrafen op volle kracht vooruit werden gezet en eerst daarna de telegrafen op volle kracht achteruit werden gezet;

f. door den stoker-olieman D. Solinger, stamboeknummer 11712:

dat hij op een dag in de maand Maart 1938 op post stond bij de telegrafen in de machinekamer aan boord Hr.Ms. ,,Tyr"; dat eerst werd gemanoeuvreerd ,,langzaam vooruit" en daarna ,,stop"; dat hij, toen de machines wederom op langzaam vooruit stonden, plotseling

een dreunen en schudden voelde; dat hij daaruit de conclusie trok, dat het schip een aanvaring had gehad;

dat nog tijdens dit dreunen en schudden de beide telegrafen op volle kracht vooruit zijn gezet, en dat vrijwel direct daarna de telegrafen op volle kracht achteruit werden gezet;

g. door den zeemilicien-matroos der 3e klasse P. Sarneel, stamboeknummer 11840 Z:

dat hij in Maart 1938, toen Hr.Ms. „Tyr" op 's Rijkswerf te Willemsoord in aanvaring is geweest met een lichtschip, roerganger was; dat het roer bij het passeeren van de brug bij het Ankerpark midscheeps lag;

dat hij kort daarna op order van den schipper Valkhoff een weinig stuurboord roer heeft gegeven; dat hij onmiddellijk daarop op order van den schipper het roer wederom midscheeps heeft gelegd;

dat hij toen zag, dat het schip stuurboord uit bleef draaien; dat hij daarom een weinig bakboord roer heeft gegeven, doch dat zulks niet hielp;

dat hij op order van den schipper daarna nog meer bakboord roer heeft gegeven, doch dat ook toen het schip stuurboord uit bleef draaien;

dat hij, doordat hij met het roer bezig was, aan den stand der telegrafen geen aandacht heeft geschonken, doch dat hij wel heeft gemerkt, dat daarna volle kracht achteruit werd geslagen;

dat zulks echter te laat bleek te zijn, want dat het schip hierna met het lichtschip in aanvaring kwam;

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert:

dat hij op 17 Maart 1938, toen Hr.Ms. „Tyr" door de brug bij het Ankerpark voer. aan boord van dien bodem de functie van hoofd machinekamer vervulde; dat na het passeeren van de brug beide telegrafen op „stop" werden gezet en dat de machines daarop werden gestopt; dat niet lang daarna de beide telegrafen vanaf de brug op „langzaam vooruit" werden gezet en dat door de machinekamer daaraan onmiddellijk gevolg is gegeven; dat hij toen plotseling een schok voelde, stemmen op de brug hoorde en daaruit opmaakte, dat het schip een aanvaring had gehad;

dat na de schok de telegrafen van „langzaam" op „volle kracht vooruit" werden gezet en dat zij onmiddellijk daarna op „volle kracht achteruit" werden gezet;

dat er volkomen volgens de beide telegrafen is gemanoeuvreerd en dat een vergissing van het machinekainerpersoneel is uitgesloten;

dat de terugtelegrafen geen anderen stand hebben aangegeven dan die, welke door de brug waren opgegeven;

dat het uitgesloten is, dat de bakboordsmachine harder zou hebben gedraaid dan de andere;

dat hij ontkent, dat hij onvoldoende toezicht zou hebben uitgeoefend op zijn ondergeschikt personeel;

dat hij nimmer heeft gemerkt, dat er een fout in het mechanisme der telegrafen bestond;

dat er altijd, voordat met het schip werd gevaren met de telegrafen werd gemanoeuvreerd, ten einde een dergelijke fout, zoo die voorhanden was, te constateeren;

O. ten aanzien van klager's verweer:

dat klager's weergave van de door de machinekamer door middel der telegrafen van den gezagvoerder ontvangen opdrachten en voorts klager's opgave, dat aan deze opdrachten op juiste wijze door de machinekamer is voldaan, weliswaar worden bevestigd door de verklaringen der sub d, e en f genoemde getuigen, doch dat deze weergave en opgave in flagranten strijd zijn met den inhoud der verklaringen, afgelegd door de getuigen, genoemd sub a, b en g;

dat immers klager's verklaringen en die der getuigen, genoemd sub d, e en f, dat, toen de aanvaring van Hr.Ms. „Tyr" met het lichtschip no. 4 plaats had, de telegrafen den stand „langzaam vooruit" aangaven, niet alleen in strijd zijn met de verklaring van den schipper Valkhoff, doch dat eerstgenoemde opgaven tevens niet overeenkomen met de stellige verklaring van den luitenant ter zee Stroeve, dat de aanvaring van Hr.Ms. „Tyr" geschiedde, nadat de schipper Valkhoff de telegrafen had gezet op: „volle kracht achteruit", welke laatste verklaring wordt bevestigd door die van den getuige Sarneel;

dat voorts klager's verklaringen en die van het overige machinekamerpersoneel in hoofdzaak betrekking hebben op de wijze, waarop is gemanoeuvreerd nadat de aanvaring van Hr.Ms. „Tyr" met het lichtschip no. 4 had plaats gehad;

dat die verklaringen, voor zoover zij daarop betrekking hebben, niet ter zake dienende zijn, wijl het bij de beoordeeling van klager's eventueel falen slechts gaat om de manoeuvres, die vóór en ten tijde van de aanvaring zijn geschied;

dat uit de verklaringen der getuigen Stroeve, Valkhoff en Sarneel, gelet op het feit, dat de getuige Stroeve tevens heeft verklaard, dat hij naar aanleiding van de dreigende aanvaring met het lichtschip, ten einde zoo noodig in te grijpen, met bijzondere aandacht het manoeuvreeren van den schipper Valkhoff heeft geobserveerd en mede gelet op de onwaarschijnlijkheid, dat de gezagvoerder de telegrafen, toen de aanvaring dreigde, op „langzaam vooruit" zou hebben laten staan, de conclixsie moet worden getrokken, dat klager's verklaringen en die van het overige machinekamerpersoneel terzake niet de juiste toedracht van het gebeurde weergeven;

dat deze conclusie dan ook ernstigen twijfel doet rijzen ten aanzien van de juistheid der verklaringen van klager en van het overige machinekamerpersoneel, voor zoover deze betrekking hebben op de manoeuvres met de telegrafen, voordat de aanvaring plaats vond;

dat voorts, in verband met den zeer korten tijd, gedurende welken het roer een weinig stuurboord heeft gelegen en de geringe vaart, welke het schip liep, het zichtbaar stuurboord uitdraaien van het schip, zooals uit de verklaring van getuige Sarneel wel heel duidelijk naar voren komt, niet dient te worden toegeschreven aan bedoelde roermanoeuvre;

dat derhalve, mede gelet op diens onmiddellijk na de aanvaring aan den luitenant ter zee Stroeve en later aan den luitenant ter zee van Schreven gedane opgave, geen gegronde reden aanwezig wordt geacht, aan de juistheid der verklaring van den getuige Valkhoff, dat hij onmiddellijk vóór de aanvaring van Hr.Ms. „Tyr" heeft geconstateerd, dat in striid met de door hem aan de machinekamer door middel van de telegrafen gegeven opdracht: „langzaam vooruit", de bakboordsterugtelegraaf den stand: „volle kracht vooruit" aanwees, te twijfelen;

dat hieruit volgt, dat kennelijk aan klager als hoofd van de machinekamer van Hr.Ms. „Tyr" deze, door diens ondergeschikt machinekamerpersoneel, gemaakte fout is ontgaan;

dat klager derhalve toen in het houden van toezicht op diens ondergeschikt personeel is te kort geschoten en klager's verweer ter zake dient te worden verworpen;

dat de omschrijving der strafreden evenwel wijziging behoeft, o.m. vermits daarin aan het begrip „meermanoeuvre" eene te ruime beteekenis wordt gegeven;

dat immers het manoeuvreeren met het schip niet als een meermanoeuvre kan worden aangeduid, indien, gelijk in casu, het schip het vaarwater, alwaar zou worden gemeerd, met name het „Boerenverdriet", nog niet had bereikt;

dat deze wijzigingen echter niet strekken ten gunste van klager;

dat de aan klager opgelegde straf, gelet op klager's persoonlijkheid, diens rang en positie als hoofd van de machinekamer, zoomede op de omstandigheden, waaronder het door hem gepleegde feit werd begaan, niet te zwaar voorkomt;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden in dien zin, dat deze komt te luiden:

„Als hoofd machinekamer eener rivierkanonneerboot tijdens de vaart op 's Rijkswerf te Willemsoord onvoldoende toezicht uitgeoefend op zijn ondergeschikt personeel, met als gevolg, dat met de machines werd gemanoeuvreerd op een wijze, welke afweek van de vanaf de brug gegeven orders";

Handhaaft de opgelegde straf;

Bepaalt, dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke zal worden ingeschreven in het strafregister en in klager's conduiteboekje;

Bepaalt voorts, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

T. L. KRUIJS.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 29 AUGUSTUS 1938.

Nagelaten den voorgeschreven militairen groet te brengen aan een in burger gekleeden officier, behoorende tol den état-major van het schip waarop hij dient.

Aan de voorwaarde vermeld in het voorschrift dat iedere mindere verplicht is zijn meerdere, ook wanneer deze in burger is, het voorgeschreven eerbewijs te geven, wanneer hij kan worden geacht den meerdere te kennen, is i.c. voldaan nu beiden aan boord van denzelfden bodem waren geplaatst.

Op den militair rust, zeker in een plaats als den Helder, de verplichting aan zijne omgeving de noodige aandacht te schenken ten einde zijnen meerderen het voorgeschreven eerbewijs te kunnen geven. I.c. was bovendien opzet aanwexig.

Beklag ongegrond.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 16 Juni 1938 gedagteekende verklaring van den aan boord Hr.Ms. „Gelderland" dienenden konstabelsmaat S., stamboeknummer ...., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van dien bodem, den kapitein-luitenant ter zee P. B. M. van Straelen op 13 Juni 1938 opgelegde straf van: „vier dagen licht arrest", en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

„Nagelaten den voorgeschreven militairen groet te brengen aan een in burger gekleeden officier, behoorende tot den ktat-major van het schip waarop hij dient":

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat bij het onderzoek in deze zaak is verklaard:

door den luitenant ter zee der 2e klasse A. Koldewijn:

dat hij op Zaterdag, 11 Juni 1938, omstreeks 19 uur 45, in burger gekleed, over de Keizersbrug te Den Helder, in de richting van de Keizerstraat aldaar liep; dat hij, op de brug gekomen, zag, dat klager, in uniform gekleed, aan de andere zijde genoemde brug betrad; dat klager op dat oogenblik in zijn. getuige's, richting keek, doch dat klager onmiddellijk daarna het hoofd afwendde en hem, getuige. aldus en op een afstand van ongeveer één meter passeerde zonder hem den militairen groet te brengen;

dat toen buiten hem en eene klager vergezellende vrouw, geen andere personen op de brug aanwezig waren, zoodat klager hem, getuige, moet hebben gezien en herkend;

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert:

dat hij op Zaterdag, 11 Juni 1938, omstreeks 19 uur 45, in uniform

gekleed en in gezelschap van zijn vrouw, komende uit de richting van de Keizerstraat, over de Keizersbrug te Den Helder is geloopen;
dat hij zich niet herinnert of er zich toen nog andere menschen op die brug bevonden;

dat hij zeker weet, dat hij toen den luitenant ter zee Koldewijn op die brug niet heeft gezien;

dat het wel mogelijk is, dat hij het hoofd naar de voor hem rechterzijde heeft gewend, omdat zijn vrouw aan die zijde naast hem liep;

dat hij zich thans herinnert, dat hij over de Keizersbrug loopende. zijn schoonmoeder op de Fabrieksgracht heeft zien loopen; dat dit de reden is geweest, dat hij toen het hoofd naar de voor hem rechterzijde heeft afgewend;

dat hij deze reden niet eerder, evenmin aan de commissie van onderzoek heeft opgegeven, omdat hij daaraan niet heeft gedacht en zijn echtgenoote hem daaraan eerst nu heeft herinnerd;

dat hij niet tegen zijn schoonmoeder heeft gezwaaid, doch, al loopende over de brug, naar haar is blijven kijken;

dat hij geen enkele reden heeft genoemden luitenant ter zee niet te groeten, doch dat hij het vermoeden uitspreekt, dat deze, in burger gekleed, hem niet zal zijn opgevallen;

O. ten aanzien van klagers verweer:

dat ingevolge *2* V.K.M. **I** art. 23 **(1)** iedere mindere verplicht is zijn meerdere, ook wanneer deze in burger is, het voorgeschreven eerbewijs te geven, wanneer hij kan worden geacht den meerdere te kennen;

dat aan deze bijkomende voorwaarde in casu wordt voldaan, vermits de luitenant ter zee Koldewijn en klager beiden aan boord van denzelfden bodem waren geplaatst;

dat klagers verweer dan ook niet de juistheid hiervan bestrijdt, doch dat verweer in hoofdzaak inhoudt, dat klager, over de Keizersbrug loopende, den luitenant ter zee Koldewijn niet heeft gezien;

dat op den militair — zeker in eene plaats als Den Helder — de verplichting rust aan zijne omgeving de noodige aandacht te schenken, ten einde zijnen meerderen het voorgeschreven eerbewijs te kunnen geven;

dat zich desondanks zeer bijzondere gevallen kunnen voordoen, waarin zulks in alle redelijkheid niet kan worden gevergd;

dat zich hier een dergelijk geval echter niet voordoet;

dat uit het onderzoek immers is komen vast te staan, dat door de afwezigheid van eenig verkeer op de 20 meter lange en smalle brug, voor klager alleszins gelegenheid heeft bestaan den getuige Koldewijn op te merken;

dat voorts uit de verklaring van den getuige Koldewijn, dat klager bij het betreden der brug in de richting van den getuige Koldewijn heeft gekeken en daarna het hoofd heeft afgewend en in deze houding is blijven volharden, volgt, dat klager over een afstand van ongeveer tien meter met afgewend hoofd over de brug moet hebben geloopen;

dat dan ook deze onnatuurlijke houding van klager alleszins het vermoeden wettigt, dat klager bij het betreden der brug den luitenant ier zee Koldewijn heeft gezien en herkend en dezen den militairen groet niet heeft willen brengen;

dat klager weliswaar thans als reden van zijne houding heeft opgegeven, dat hij het hoofd heeft afgewend om naar diens schoonmoeder te kijken, doch dat deze zijne opgave als ongeloofwaardig dient te worden verworpen;

dat het toch immers eenerzijds volstrekt onaannemelijk is, dat klager, die meermalen in de gelegenheid werd gesteld zich ter zake te verweren, zou hebben vergeten die reden eerder op te geven, te meer, wijl de vermoedelijke reden van klagers houding bij diens verhoor door do commissie blijkens de processtukken ter sprake is gekomen en dat het anderzijds onwaarschijnlijk moet worden geacht, dat klager zou hebben volstaan met het blijven kijken naar zijne schoonmoeder en op geen enkele andere wijze van zijne aanwezigheid aldaar aan haar zou hebben doen blijken;

dat mitsdien klager terecht krijgstuchtelijk werd gestraft, de omschrijving der strafreden met juistheid werd gesteld en de opgelegde straf niet te zwaar voorkomt;

Gezien de artikelen 61, 62 en 65 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Vei-klaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

H. JOLLES.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 14 Juli 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

INCIDENT TIJDENS DEN JAYBOREEMARSCH.

Bestraffing van den daarbij betrokken politie-agent wegens onbehoorlijk optreden tegen den commandant van het detachement der Koloniale Reserve.

Hoewel deze officieren de met hem loopende nzilitairen, door het enkele feit van deelneming aan den wandeltocht, verplicht waren zich te onderwerpen aan de door den burgemeester van Bloemendaal gestelde voorwaarde, neemt zulks niet weg, dat klager zich had moeten onthouden van een onhoffelijke uitdrukking, terwijl er ook voor een bedreiging te zullen schieten geen reden bestond.

Niet echter is gebleken dat klager niet als zijn meerdere erkend heeft den hoofdagent B., of dezen niet als zoodanig heeft gehoorxaanzd.

De burgemeester was bevoegd klager te straffen. Er bestaat evenwel onevenredigheid tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding, daarbij in het bijzonder, als verzachtende omstandigheid, in aanmerking genomen de door den det.-commandant aangenomen recalcitrante houding, welke aanleiding was tot hetgeen is geschied.

De lichtere straf waartoe het Scheidsgerecht had geadviseerd, ware voldoende geweest. Beklag gegrond. Besluit fot sfrafoplegging nietig verklaard.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

W. C., wonende te Bloemendaal, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. H. van de Veen, advocaat te Amsterdam,

tegen:

den Burgemeester van Bloemendaal, wonende aldaar, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: A. Hiemstra, Commissaris van Politie te Bloemendaal, wonende aldaar.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat de Burgemeester van Bloemendaal d.d. 5 Januari 1938 heeft besloten den agent van politie W. C. te straffen met onthouding van zes dagen vacantie, zulks op grond dat genoemde agent zich op 8 Augustus 1937 heeft schuldig gemaakt aan een ernstige overtreding van het bepaalde bij de artikelen 2, 5 en 7 zijner ambtsinstructie, blijkende zulks, volgens dit besluit, uit hetgeen daarin is aangehaald en overwogen, naar den inhoud waarvan hierbij wordt verwezen;

O. dat het Scheidsgerecht voor de ambtenaren van politie in de gemeente Bloemendaal d.d. 24 Februari 1938 als zijn oordeel heeft uitgesproken, dat aan voornoemden C. een disciplinaire straf behoort te worden opgelegd ter zake van overtreding van het bepaalde bij de artikelen 5 en 7 zijner ambtsinstructie en dat die straf behoort te zijn: ,,Vier dagen extra dienst zonder belooning gedurende acht uren, te vervullen op dagen die anders voor klager vrije dagen zouden zijn geweest, gelijkelijk te verdcelen over acht weken.";

O. dat de Burgemeester van Bloemendaal vervolgens bij brief van 15 Maart 1938 aan meergenoemden W. C. onder meer — voorzoover ten deze van belang — het volgende heeft bericht:

,,Ter voldoening aan het derde lid van artikel 56 van het ,,Ambtenarenreglement Gemeentepolitie" deel ik U het volgende mede.

Bij brief van 9 Maart j.l. ontving ik mededeeling van de uitspraak van het Scheidsgerecht, gedaan naar aanleiding van het door U ingediend klaagschrift, d.d. 11 Januari 1938. De kennisneming van de overwegingen en de conclusie van dit College geven mij geen aanleiding zijn advies op te volgen, zoodat ik de straf, U opgelegd bij mijn besluit van 5 Januari 1938, handhaaf.";

O. dat W. C. bij op 14 April 1938 ter griffie van dezen Raad ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld tegen vorenbedoeld besluit van 15 Maart 1938 en op de daarin aangevoerde gronden heeft verzocht het besluit van den Burgemeester der gemeente Bloemendaal d.d. 5 Januari 1938, gehandhaafd bij nader besluit van 15 Maart 1938, te vernietigen en uit te spreken, dat hem ter zake van de door hem gepleegde overtreding een minder zware straf zal worden opgelegd;

O. dat verweerder op de bij contra-memorie gestelde gronden heeft in overweging gegeven klagers verzoek van de hand te wijzen;

In rechte:

O. dat opgemeld besluit van 15 Maart 1938 is genomen krachtens artikel 56, lid 2, van het ,,Ambtenarenreglement gemeentepolitie" van Bloemendaal, luidende: ,,Het bevoegd gezag beslist binnen veertien dagen, nadat de uitspraak van het Scheidsgerecht te zijner kennis is gebracht, zooals het meent te moeten doen.", zoodat bedoeld besluit moet worden aangemerkt als een, bedoeld in artikel 3, lid 2, sub b, der Ambtenarenwet 1929, en het tijdig daartegen ingestelde beroep ontvankelijk is, nu niet van het bestaan overigens van eenigen grond is gebleken, welke tot niet-ontvankelijkverklaring van het beroep zoude moeten leiden;

O. dat alsnu moet worden beantwoord de vraag, of dat besluit, en

daarmede dat van 5 Januari 1938, op een der gronden, bedoeld in artikel 58, lid 1 en **2,** van evengenoemde wet kan worden aangevochten;

O. dat deze Raad op grond van de gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde als vaststaande aanneemt:

dat op Zondag 8 Augustus 1937 een wandeltocht is gehouden door de Broederschap van Oud-Padvinders naar het terrein van de Wereld-Jamboree te Vogelenzang, gemeente Bloemcndaal, voor welken wandeltocht de Burgemeester van Bloemendaal vergunning heeft verleend onder zekere voorwaarden, waaronder deze, dat met niet meer dan drie personen naast elkaar mocht worden geloopen;

dat aan dien tocht heeft deelgenomen een gewapend detachement van de Koloniale Reserve, onder bevel van een 1sten luitenant dier Reserve, welk detachement in de gemeente Bloemendaal marcheerde in formatie met vieren;

dat de hoofdagent van politie der gemeente Bloemendaal B., en klager deze afwijking van de voorwaarden hebben geconstateerd en vorenbedoelden officier hebben verzocht, overeenkomstig een der gestelde voorwaarden, den troep in een formatie van minder dan vier te doen loopen;

dat die officier evenwel bij herhaling heeft geweigerd zijn troep een smallere formatie te doen aannemen;

dat de hoofdagent zich toen aan het hoofd van den troep heeft geposteerd, teneinde dezen tot staan te brengen en klager zich naar den links achter aan den troep marcheerenden officier heeft begeven en dezen heeft gesommeerd alsnog de formatie te veranderen;

dat, toen de officier andermaal weigerde, klager een beweging naar zijn pistooltasch heeft gemaakt, alsof hij zijn pistool te voorschijn ging halen en daarbij heeft gezegd: ,,Als U niet met drieën marcheert, schiet ik door den troep", waarop eerstgenoemde heeft geroepen: ,,Als je schiet, sla ik je de hersens in";

dat klager aan zijn bedreiging geen verder gevolg heeft gegeven;

dat tijdens de woordenwisseling met den officier klager dezen heeft toegevoegd: ,,U bent een knap heer om het burgerlijk gezag zoo dwars te zitten.";

O. dat klager door zich te gedragen, gelijk hij heeft gedaan, zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het bepaalde in de artikelen 5 en 7 van de Instructie voor de agenten van politie der gemeente Bloemendaal, vorderende artikel 5 onder meer, dat de agent van politie optreedt met hoffelijkheid, kalmte en beslistheid en zich onthoudt van driftige uitlatingen en woordentwist, en luidende artikel 7 als volgt:

,,Bij het gebruik van wapengeweld handelt de agent naar de volgende beginselen:

De wapens zijn den agent gegeven:

a. voor de noodzakelijke verdediging van eigen- of een anders lichaam, eerbaarheid of goed, tegen oogenblikkelijke wederrechtelijke aanranding;

b. voor het breken van verzet ondervonden bij het uitvoeren van een ambtelijk bevel hem door het daartoe bevoegde gezag gegeven.

Het wapengeweld moet in juiste verhouding staan tot de gepleegde aanranding of het ondervonden verzet.

Indien lichaamsgeweld voldoende is, mag geen toevlucht genomen worden tot wapengeweld.

Bij het gebruik van wapengeweld moet de voorkeur worden gegeven aan het minst gevaarlijke wapen. Van het vuurwapen mag dan eerst gebruik worden gemaakt als gebruik van een ander wapen den agent noodlottig zoude kunnen worden.";

O. toch dat, hoewel naar 's Raads oordeel de vorenbedoelde luitenant en de met hem loopende militairen, door het enkele feit van deelneming aan den wandeltocht, verplicht waren zich te onderwerpen aan de voor den wandeltocht door den Burgemeester van Bloemendaal o.a. gestelde voorwaarde, dat ten hoogste in een formatie van drie mocht worden gewandeld, zulks niet wegneemt, dat klager zich had moeten onthouden van de onhoffelijke uitdrukking: ,,U bent een knap heer om het burgerlijk gezag zoo dwars te zitten.", en dat er voor het maken van een beweging naar zijn pistooltasch en het uiten van de bedreiging door den troep te zullen schieten geen reden, als in gemeld artikel 7 bedoeld, bestond;

O. dat klager echter niet gezegd kan worden artikel 2 van vorengemelde Instructie te hebben overtreden — gelijk verweerder in het besluit van 5 Januari 1938 ten onrechte heeft gesteld — aangezien van het niet als zijn meerdere erkennen van of het niet als zoodanig gehoorzamen aan den hoofdagent B. in casu niet is gebleken;

O. dat uit het hiervoren overwogene volgt, dat verweerder, krachtens het bepaalde in artikel 26, lid 1, aanhef en sub c van het ,,Ambtenarenreglement gemeentepolitie" van Bloemendaal, bevoegd was klager wegens het niet, althans niet behoorlijk nakomen van de opgelegde verplichtingen, te straffen met onthouding van zes dagen vacantie, zoodat de hiervoren bedoelde besluiten van vermeerder niet kunnen gezegd worden feitelijk of rechtens met dit artikel of met vorenbedoelde artikelen 5 en 7 der Instructie te strijden, zijnde den Raad ook overigens niet gebleken van het bestaan van eenig algemeen verbindend voorschrift, waarmede deze besluiten zouden strijden;

O. dat ook niet met recht kan worden beweerd, dat verweerder hij het nemen van die besluiten van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat thans nog ter beantwoording overblijft de vraag, of tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding onevenredigheid bestaat, welke vraag deze Raad bevestigend beantwoordt, van oordeel zijnde, dat door een straf, als waartoe door het Scheidsgerecht d.d. 24 Februari 1938 is geadviseerd, de overtreding als voldoende gecorrigeerd is te achten;

O. dat de Raad hierbij in het bijzonder in aanmerking neemt, dat een voor klager verzachtende omstandigheid moet worden gezien in

de door den vorenbedoelden luitenant aangenomen recalcitrante houding, welke aanleiding was tot hetgeen ten deze is geschied;

O. dat mitsdien, met gegrondverklaring van klagers beroep, het besluit van verweerder van 15 Maart 1938, en daarmede diens besluit van 5 Januari 1938, moeten worden nietig verlilaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart klagers beroep gegrond;

Verklaart het besluit van verweerder van 15 Maart 1938, en daarmede diens besluit van 5 Januari 1938, nietig.

Men vergelijke met bovenstaande uitspraak, het vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch van 16 Nov. 1937 en de sententie van het H.M.G. van 21 Dec. d.a.v., M.R.T. XXXIII, 623 en vlgg. Zie ook nog het in hooger beroep bevestigde vonnis van denzelfden Krijgsraad van 30 Nov. 1937, M.R.T. XXXIII, 691.

De Centrale Raad heeft dus als vaststaande aangenomen dat klager heeft gedreigd door den troep te schieten, hetgeen door hem als getuige onder eede voor den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch gehoord, echter is ontkend, en naar aanleiding van welke ontkenning de detachementscommandant toen mededeelde tegen dien politie-agent een aanklacht wegens meineed bij den officier van justitie te zullen indienen. Welk gevolg daaraan gegeven is, is ons niet bekend. Het blijkt nu intusschen wel dat die aanklacht niet ongefundeerd was.

De in de uitspraak genoemde hoofdagent B. is door den burgemeester ontslagen. Red. M.R.T.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 7 Juli 1938.

Voorzitter Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mrs J. H. Scholten en H. F. A. Donders; militaire leden: H. Zeeman en Mr. J. Schuitemaker.

ART. 17 BEVORDERINGSVOORSCHRIFT BEROEPSPERSONEEL BENEDEN DEN RANG VAN TWEEDE-LUITENANT 1932. ART. 97 REGLEMENT MILITAIRE AMBTENAREN KON. LANDMACHT.

Afvoering van een sergeant der 1e klasse van de candidatenlijst voor den rang van sergeant-majoor-instructeur. Terugstelling tot den rang van sergeant.

Nu zich bij den Minister van Defensie het oordeel heeft gevormd dat klager geacht wordt niet meer de volledige geschiktheid voor den rang, waarop de candidatenlijst betrekking heeft, te bezitten, is

's Ministers beslissing tot afvoering van die lijst genomen in overeenstemming met art. 17, lid 1 van het Bevorderingsvoorschrift.

Klagers bewering dat in verband met art. 18 de Minister zijn oordeel uitsluitend had mogen baseeren op klagers gedrag in 1937 is in strijd met de duidelijk en ruim gestelde bewoordingen van art. 17.

Ook verkeerd bevoegdheidsgebruik is niet aanwezig, reeds hierom niet, omdat de Minister geleid werd door zijn bovenvermeld oordeel, hetwelk uiteraard tot afvoering van de candidatenlijst moest leiden.

Wat betreft de ierugsfelling tot sergeant kon het Gerecht niet volstaan met vast te stellen dat klager van de candidatenlijst is afgevoerd, tengevolge van 's Ministers oordeel, dat hij niet langer geschikt was voor den rang van sergeant-majoor, doch had het zelfstandig te beoordeelen of klager toen die geschiktheid had verloren. Gemotiveerd overwogen dat dit werkelijk het geval was.

Beroep in zijn geheel ongegrond.

Het Ambenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: A. S. M., wonende te Vucht, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. W. Heemskerk, kapitein der infanterie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE:

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van **16** Juni 1938, waarbij is gehoord de ambtshalve opgeroepen getuige H. C. van der Bijl, luitenant-kolonel, commandant van het regiment wielrijders, wonende te 's-Hertogenbosch;

Wat de feiten betreft:

O. dat verweerder bij beslissing d.d. 9 April **1938,** lettende op het eerste lid van art. 17 van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant **1932,** hierna te noemen „Bevorderingsvoorschrift", den naam van klager, sergeant der **1e** klasse van het Regiment Wielrijders, van de candidatenlijst voor den rang van sergeant-majoor-instructeur bij het wapen der infanterie heeft afgevoerd, en met toepassing van het bepaalde in het derde lid van artikel 97 van het „Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht", hierna te noemen „Reglement", klager heeft teruggesteld tot den rang van sergeant, daarbij overwegende:
dat hij herhaaldelijk is gestraft geworden wegens zijn gedrag en wegens nalatigheden in de uitoefening van zijn dienstbetrekking;
dat hij, als gevolg daarvan, geacht wordt niet meer te voldoen aan de algemeene eischen, zooals die voor bevordering tot sergeant-majoor zijn gesteld in artikel 2, vierde lid, onder A. punten c 2 en **3** van het

„Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede luitenant 1932";
dat hij derhalve geacht wordt de geschiktheid voor sergeant-majoor-instructeur bij het wapen der infanterie niet langer te bezitten;

O. dat klager tegen deze beslissing van verweerder beroep heeft ingesteld en in zijn daartoe strekkend klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht met herziening der beslissing, wederom geplaatst te worden op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-instructeur en te worden aangesteld in den rang van sergeant der 1e klasse met toekenning van de bezoldiging aan dien rang verbonden;

In rechte:

O. dat ingevolge het bepaalde bij art. 17, lid 1, van het Bevorderingsvoorschrift de naam van een militair die op eenige candidatenlijst voorkomt bij gemotiveerde beschikking door den Minister van Defensie van die lijst wordt afgevoerd, indien de betreffende militair naar het oordeel van dien Minister geacht wordt niet meer de volledige geschiktheid voor den rang, waarop de candidatenlijst betrekking heeft, te bezitten;

O. dat blijkens de hiervoren vermelde motiveering van de beroepen beslissing bij verweerder zich het oordeel heeft gevormd, dat klager geacht moet worden de geschiktheid voor sergeant-majoor niet langer te bezitten, zoodat de beslissing om klagers naam van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-instructeur af te voeren niet in strijd, maar in overeenstemming met art. 17, lid 1 van het Bevorderingsvoorschrift is genomen, zijnde toch klagers bewering dat in verband met art. 18 van het Bevorderingsvoorschrift, verweerder zijn oordeel uitsluitend had mogen baseeren op klagers gedrag in het jaar 1937, met de duidelijk en ruim gestelde bewoordingen van art. 17, lid 1, van het Bevorderingsvoorschrift in strijd;

O. dat ten aanzien van de beslissing, voorzoover inhoudende klagers afvoering van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-instructeur niet is gebleken dat zij met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift zou strijden, noch ook dat zij zou zijn voortgevloeid uit een verkeerd bevoegdheidsgebruik als bedoeld in art. 58, lid 1 in fine der Ambtenarenwet 1928 jo art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, dit laatste reeds hierom niet, omdat verweerder bij het nemen der beslissing geleid werd door zijn bovenvermeld oordeel, hetwelk uiteraard tot afvoering van den klager van de candidatenlijst moest leiden;

O. ten aanzien van de beroepen beslissing, voorzoover inhoudend klagers terugstelling tot den rang van sergeant, dat deze terugstelling is gebaseerd op het bepaalde bij art. 97, lid 3, van het Reglement, luidende: de sergeant der 1ste klasse (wachtmeester der 1ste klasse, fourier der 1ste klasse) die de geschiktheid voor bevordering tot den naast-hoogeren rang verliest wordt bij administratieven maatregel teruggesteld tot den rang van sergeant (wachtmeester, fourier);

O. dat ter beantwoording der vraag of bij de beroepen beslissing

genoemde bepaling juist is toegepast, het Gerecht niet Ban volstaan niet vast te stellen dat klager van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-instructeur is afgevoerd tengevolge van verweerders oordeel dat hij niet langer geschikt was voor den rang van sergeant-majoor. doch, lettende op de bewoordingen dier bepaling, zelfstandig heeft te beoordeelen of klager ten tijde van het nemen der beslissing de geschiktheid voor sergeant-majoor had verloren;

O. dienaangaande dat blijkens zijn straflijst en blijkens de ter openbare terechtzitting door zijn regiments-commandant afgelegde verklaring, klager zich nog in 1937 en 1938 aan zoodanige ernstige plichtsverzuimen in de uitoefening van zijn dienst heeft schuldig gemaakt, dat hij geacht moet worden in den dienst zich niet door nauwgezette plichtsbetrachting te doen kennen en niet van goed gedrag te zijn, derhalve niet meer te voldoen aan de door art. *2*, lid 4 sub A onder c bij punt 2 en **3** van het Bevorderingsvoorschrift gestelde vereischten en mitsdien ten tijde van het nemen der beroepen beslissing de geschiktheid voor bevordering naar den rang van sergeant-majoor te hebben verloren;

O. dat derhalve de bepaling van art. 97, lid 3 van het Reglement met juistheid op klager is toegepast;

O. dat ten aanzien van de beroepen beslissing, voorzoover houdende terugstelling van klager tot den rang van sergeant ook overigens niet is gebleken dat zij met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift zou strijden, of zou zijn voortgevloeid uit een verkeerd bevoegdheidsgebruik als bedoeld in art. 58, lid **1**, in fine der Ambtenarenwet 1929 jo art. *2* der Militaire Ambtenarenwet 1931;

O. dat bij gebreke van gronden als bedoeld in art. 58, lid **1** der Ambtenarenwet 1929 jo art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 het beroep tegen de beslissing van vermeerder d.d. 9 April 1938 in zijn geheel ongegrond behoort te woren verklaard;

Recht doende in naam der Honinnin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Nu in art. l7 van het Bevorderingsvoorschrift (gewijzigde tekst in L.O. 1937, Nr. 250), is bepnald, dat afvoering van de candidatenlijst plaats vindt wanneer de militair, NAAR HET OORDEEL VAN DEN MINISTER VAN DEFENSIE, *geacht wordt niet meer de volledige geschiktheid coor den desbetreffenden rang te bezitten, moest het Gerecht te dien aanzien zich van het uitspreken van zijn oordeel onthouden (Verg. ook de uitspraak van den C. R. v. B. varz 15 Nov. 1934, M.R.T. XXX, **556** en de hierna opgenomen uitspraak van dien Raad van, 14 Juli 1938). Alleen wanneer er sprake xou kunnen zijn van strijd met eenig ander voorschrift dan wel van een verlceerd bevoegdheidsgebruik zou de Ambtenarenrechter mogen ingrijpen.*

Nu is het echter merkwaardig dat in een geval als in de bovenstaande uitspraak behandeld, het Gerecht zich geroepen voelt langs een omweg, indirect, toch ook zijn oordeel te geven ocer de vraag of

's Ministers meening betreffende het gemis aan geschiktheid voor hoogeren rang wel juist is. Art. 17 van het Bevorderingsbesluit en art. 97 van het Reglement militaire ambtenaren Kon. Landmacht hangen nauw samen: gemis aan geschiktheid heeft volgens eerstgenoemd voorschrift tengevolge afvoering van de candidatenlijst, volgens laatstgenoenzd voorschrift terugstelling tot den rang van sergeant. Over dezen laatsten maatregel spreelct het Gerecht nu wèl zijn oordeel uit. Maar stel nu eens dat het tot de conclusie ware gekomen dat die maatregel ten onrechte was toegepast, dan xou dit toch tevens insluiten, dat ook de afvoering van de candidatenlijst niet juist was. Het Gerecht heeft die incongruentie zeer wel gevoeld en wijdt er dan ook een afzonderlijke overweging aan. De moeilijkheid is een gevolg hiervan dat de redactie van de beide voorschriften niet gelijkluidend is, in het bijzonder, dat in art. 97 niet uitdrukkelijk gesproken wordt over „het oordeel van den Minister van Defensie".

Red. M.R.T.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 14 Juli 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Eervol ontslag uit den genzeentedienst door R. en W. van Amsterdam van een hoofdingenieztr op grond dat het belang der gemeente dringend eischt, dat de door hem bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt.

Volgens het Amsterdamsche Reglement voor de Hoofdambtenaren kon ontslag, niet op eigen verzoek, o.a. worden gegeven:

„indien, naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders, om eenige andere reden dan onbekwaamheid of ongeschiktheid, het belang der Gemeente dringend eischt, dat de door den ambtenaar bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt."

Volgens deze bepaling berust evengenoemd oordeel enkel bij B. en W., waardoor een oordeel dienaangaande aan de gemeentelijke Commissie van Beroep en zoo ook aan den Centralen Raad van Beroep is onttrokken.

Van strijd met eenig ander algemeen verbindend voorschrift is niet gebleken, evenmin van een verkeerd bevoegdizeidsgebruik.

Beroep alsnog ongegrond verklaard.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

het College van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam, klager, vertegenwoordigd door den Burgemeester, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden: Mr. Dr. M. I. Prins, directeur der afdeeling Arbeidszaken ter Gemeentesecretarie te Amsterdam, wonende aldaar, tegen:

Zr. A. E'. B., wonende te Amsterdam, verweerder, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. H. Mulderije, advocaat te Amsterdam.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat Burgemeester en Wethouders van Amsterdam d.d. 30 Juli 1937, gezien het voorstel van den directeur van den gemeentelijken woningdienst van 26 Juli 1937, hebben besloten den hoofdingenieur in vasten dienst bij den gemeentelijken woningdienst Ir. A. F. K. met ingang van 1 September 1937 eervol ontslag uit den gemeentedienst te verleenen op dezen grond, dat het belang der gemeente dringend eischt, dat de door hem bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt;

O. dat verweerder bij schrijven van 9 Augustus 1937 beleefd aan klager heeft verzocht hem de daden, gedragingen of tekortkomingen te willen mededeelen, welke de feitelijke gronden zijn voor de overweging, dat het belang der gemeente dringend eischt, dat de door hem bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt;

O. dat Burgemeester en Wethouders van Amsterdam d.d. 14 Augustus 1937 aan verweerder hebben bericht, dat hij naar hun meening eigenschappen bezit, die het hem onmogelijk maken, in ambtelijke verhouding zoodanig samen te werken, zoowel met den directeur als met de ambtenaren van den dienst, welke alsdan in genoemde verhouding onder hem zouden ressorteeren, als Burgemeester en Wethouders in het belang van een goeden gang van zaken bij den dienst noodig achten;

O. dat klager. naar aanleiding van een nader schrijven van verweerder d.d. 18 Augustus 1937, hem 20 Augustus 1937 heeft bericht, dat hij niets heeft toe te voegen aan het schrijven van 14 Augustus 1937;

O. dat de Commissie van Beroep, bedoeld in artikel 13 van het Reglement voor de Hoofdambtenaren in clienst der gemeente Amsterdam, naar aanleiding van het door verweerder ingestelde beroep tegen voormeld besluit van 30 Juli 1937, bij uitspraak, vastgesteld op 16 April 1935 en naar welker inhoud hierbij wordt verwezen, het door Ir. A. F. B. ingestelde beroep wat betreft de hoofdvordering gegrond heeft verklaard; de beslissing, waarvan beroep, heeft

vernietigd en de vordering tot vergoeding van kosten niet-ontvankelijk heeft verklaard;

O. dat Burgcmeestcr en Wethouders van Amsterdam bij tijdig ingediend klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden hebben gevordercl, dat deze Raad met vernietiging van voormelde uitspraak der Commissie van Beroep het beroep van Ir. A. F. B. tegen het besluit van 30 Juli 1937 ongegrond zal verklaren, zulks onder bevestiging van de uitspraak der Commissie met betrekking tot andere vorderingen dan de hoofclvordering;

O. dat verweerder op de in de contra-memorie gestelde gronden heeft geconcludeerd, dat het dezen Raad behage de uitspraak der Commissie van Beroep van 16 April 1938 te bevestigen, behoudens in zooverre als aan verweerder de vergoeding van kosten is geweigerd, die uitspraak in zooverre te vernietigen en alsnog zoodanige vergoeding aan verweercler toe te kennen tot een door dezen Raad te bepalen bedrag;

In rechte:

O. dat het bij het bestreden besluit van 30 Juli 1937 verleende eervol ontslag kennelijk berust op het bepaalde in artikel 16, lid 2, aanhef en sub g, van het te dien tijde vigeerende Reglement voor de Hoofdambtenaren in dienst der gemeente Amsterdam, luidende:

Ontslag niet op eigen verzoek kan worden gegeven:

g. indien, naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders, om eenige andere reden dan onbekwaamheid of ongeschiktheid, het belang der Gemeente dringend eischt, dat de door den ambtenaar bekleede betrekking anders vervuld wordt, dan door hem geschiedt;

O. dat, in tegenstelling met het door de Commissie van Beroep ingenomen standpunt, deze Raad die bepaling niet anders vermag uit te leggen dan in den zin, waartoe haar duidelijke tekst dwingt, namelijk, dat het oordeel omtrent de vraag of. om eenige andere reden dan onbekwaamheid of ongeschiktheid, het belang der gemeente dringend een vervulling op andere wijze van de betrekking eischt, enkel berust bij Burgemeester en Wethouders, waardoor een oordeel dienaangaande aan de Commissie van Beroep, en zoo ook aan dezen Raad, is onttrokken;

O. dat deze uitlegging trouwens ook in overeenstemming is met de kennelijke bedoeling, welke bij het totstandkomen van het artikel reeds in 1921 heeft voorgezeten, zijnde de bepaling ontleend aan een analoge bepaling, neergelegd in artikel 91 van het ,,Ambtenarenreglement 1920" van de provincie Noord-Holland, blijkens welker toelichting daarmede werd beoogd het reserveeren van het oordeel voor de administratie met uitsluiting van het bij dat Ambtenarenreglement ingestelde Scheidsgerecht (en Raad van Hooger Beroep), waaraan ten deze niet afdoet, dat artikel 101 van dat reglement o.a. nog inhoudt, dat de ambtenaar in een klacht bij het Scheidsgerecht niet-ontvankelijk wordt verklaard, indien de klacht zich richt tegen een ontslag, als bedoeld in gezegd artikel 91;

O. dat de Raad dan ook verwerpt de zienswijze van de Commissie

van Beroep, dat bij een artikel, als in de eerste rechtsoverweging vermeld, veeleer moet worden gedacht aan een uitdrukkelijke en noodzakelijke *taakverdeeling* tusschen administratieve organen in die gevallen, waarin het administratieve orgaan, hetwelk zich het voorgeschreven oordeel moet vormen, niet hetzelfde is als dat, hetwelk het uit dat oordeel voortvloeiende besluit moet nemen, aangezien dan immers in een geval als het onderhavige, waarin het vormen van het voorgeschreven oordeel en het nemen van het besluit zijn gelegd in handen van een en hetzelfde administratieve orgaan, te weten Burgemeester en Wethouders — welk geval zich juist het meest zal voordoen — de woorden ,,naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders" geheel overbodig en zinloos zouden zijn, hetwelk uiteraard niet mag of kan worden aanvaard:

O. dat in casu niet ter zake dienende is, om welke reden een gelijksoortige bepaling, als de onderhavige, niet voorkomt in artikel 16, lid 5, van het Reglement voor de Hoofdambtenaren in dienst der gemeente Amsterdam, noch ook welke overwegingen den Amsterdamschen gemeentelijken wetgever er toe hebben geleid den administretieven rechter in gevallen als deze te ontzeggen over den feitelijken grondslag van het besluit een oordeel te vellen;

O. dat uit het vorenstaande volgt, dat, waar Burgemeester en Wethouders ten deze u-aren het tot het geven van ontslag bevoegde gezag en waar de in het bestreden besluit aangevoerde grond — welke niet tevens behoeft te vermelden de feiten, welke tot dien grond hebben geleid — is die, welke krachtens artikel 16, lid 2, aanhef en sub g, voor een ontslag, als het onderhavige, wordt vereischt, dat besluit niet gezegd kan worden met dat artikel of lid **1** daarvan te strijden, zijnde den Raad niet gebleken van bet bestaan overigens van eenig algenzeen verbindend voorschrift, waarmede dat besluit zoude strijden;

O. dat ook niet met recht kan worden beweerd, dat Burgemeester en Wethouders bii het nemen van hun besluit van hun bevoegdheid kennelijk een ander gebruik hebben gemaakt dan tot de doeleinden. waarvoor die bevoegdheid is gegeven, aangezien daarbij kennelijli het behartigen van het gemeentebelang heeft voorgezeten en in geen enkel opzicht is gebleken, dat Burgemeester en Wethouders daarbij door een onoirbaar of onredelijk motief werden geleid;

O. dat mitsdien de uitspraak, waarvan beroep, moet worden vernietigd, behoudens voorzoover verweerder, toenmaals klager, daarbij, zulks op goede gronden, niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering tot vergoeding van kosten, en, met bevestiging van die uitspraak in zooverre, het door toenmaals klager tegen voormeld besluit van 30 Juli **1937** ingestelde beroep alsnog ongegrond moet worden verklaard, zulks met niet-ontvankelijkverklaring van de subsidiair en meer subsidiair gedane vorderingen, aangezien, gelijk uit het hiervoren overwogene voortvloeit, de administratieve rechter de bevoegdheid mist in een ontslagbesluit, als het onderhavige, wijzi-

ging te brengen in de gronden of daarin de feitelijke gronden aan te geven, als door toenmaals klager bedoeld;

Recht doende in naam der Koningin!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, behoudens voorzoover verweerder, toenmaals klager, daarbij niet-ontvankelijk is verklaard in zijn vordering tot vergoeding der kosten;

Bevestigt die uitspraak in zooverre;

Verklaart verweerder, toenmaals klager, niet-ontvankelijk in zijn subsidiair en meer subsidiair gedane vorderingen en verklaart zijn beroep tegen het besluit van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam van 30 Juli 1937 alsnog ongegrond.

Eerepromotie van Dr J. J. C. van Dijk.

Ter gelegenheid van den Dies Natalis der Vrije Universiteit te Amsterdam is aan Zijne Excellentie J. J. C. van Dijk, Minister van Defensie, het doctoraat in de rechtsgeleerdheid honoris causa verleend. Na de dies-rede van den Rector Magnificus, Prof. Dr. J. F. Koksma, verkreeg de promotor, Prof. Mr. V. H. Rutgers, het woord om alvorens tot de promotie over te gaan de redenen aan te geven welke den Senaat der Universiteit tot het verleenen van deze onderscheiding leidden. De rede. waarmede dit geschiedde, wordt hier afgedrukt.

De gewone weg naar het doctoraat leidt langs het hooger onderwijs cn de academische examens. Zoo wordt verkregen wat de hoogcrondcrwijswet omschrijft als de vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der wctenschappcn en tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereischt wordt.

De promovendus van heden heeft die vorming en voorbereiding voor wetenschap en practijk als rechtsgeleerde zooal niet geheel gemist, dan toch slechts kort genoten. Zijn eerste vorming en voorbereiding had niet plaats aan een school van rechtsgeleerdheid, maar aan een school van lirijgswetenschap. Als officier heeft hij gedurende niet langen tijd te Leiden rechtsgeleerde colleges gevolgd, maar een voltooide rechtsgeleerde studie was dat zeker niet.

Toch heeft Van Dijk getoond in hooge mate datgene te bezitten wat door hooger onderwijs wordt bijgebracht: de bekwaamheid tot zelfstandigen wetenschappelijken arbeid en tot het bekleeden van betrekkingen, welke wetenschappelijke vorming eischen.

Zijn werkzaamheid als rechtsgeleerde schrijver ligt reeds verscheidene jaren in het verleden. Zij viel in de jaren 1898-1908, toen hij militair recht doceerde aan de Koninklijke Academie. Reeds in de jaren 1895-1897 had de reeks van vakken waarin hij als jong luitenant — in 1892 beëedigd — aan de toenmalige „Militaire School" te Haarlem onderwijs gaf, zich uitgestrekt tot het internationaal recht. Ter voorbereiding van zijn functie als leeraar in het militair strafrecht aan de Koninklijke Militaire Academie werd hij in 1897 naar Leiden overgeplaatst om hem in staat te stellen colleges aan de Universiteit te volgen.

Het belangrijkste geschrift dat van Dijk als leeraar aan dc Academie in het licht gaf was zijn commentaar op het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht, verschenen in 1904, toen deze wetten „op invoering wachtten" zooals van Dijk in zijn voorwoord zegt. Zijn commentaar kwam niet te laat; het zou duren tot 2 September 1922, voordat het Koninklijk Besluit verscheen, tweemaal gecontrasigneerd door van Dijk, waarbij de invoering werd bepaald op 1 Januari 1923. Van Dijk's werk beleefde in 1922 een tweede en in 1930 een derde uitgave, de laatste ver-

zorgd door de raadsheeren in den Hoogen Raad Van Dijck en Schepel, resp. plaatsvervangend lid en President van het Hoog Militair Gerechtshof. Gelijk de bewerkers van 1922 en van 1930 mededeelen, bestaan de wijzigingen in hoofdzaak uit aanvullingen in verband met nieuwe wetgeving en rechtspraak. Het boek is het boek van Van Dijk gebleven. Het is een boek met een practiscb doel geschreven; de inrichting is door dat doel beheerscht. Het heeft geen wetenschappelijk apparaat van verwijzingen naar literatuur, maar het is de vrucht van gedegen wetenschappelijke studie.

Met den toenmaligen kapitein Collette had Van Dijk reeds in 1901 een handleiding voor de militaire rechtspleging in het licht gegeven, — van welke publicatie de schrijvers onder meer hoopten dat grootere bekendheid met het formeel militaire strafrecht den officier de grove gebreken der militaire strafwetgeving helderder voor den geest zouden doen staan.

Voorts verschenen van Van Dijk een aantal artikelen in militaire tijdschriften, veelal gewijd aan de militaire rechtspleging.

In 1908 ging Van Dijk van de Koninklijke Militaire Academie naar de Topografische Tnrichting, waarvan hij van 1913-1921 de leiding had.

In 1921 leidde zijn weg hem op het terrein der politiek. Reeds voor dat jaar, en nog meer daarna, heeft hij naast zijn ambtelijken arbeid velerlei werk in het algemeen belang verricht: als adviseur en als voorzitter van de Stichting „Vrederust", als peningmeester van de Dr. A. Kuyperstichting, als voorzitter van „De Rudolphstichting", als directeur en als president-directeur van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag, als voorzitter der Vereeniging „Ons Leger", en zoo voort. Wie van Dijk kent, weet dat geen dezer functies voor hem een sinecure kon zijn; dat hij bereid is zijn deel van verantwoordelijkheid te dragen, — mits hij ook zijn deel in den arbeid krijgt, en van den gang van zaken, waarvoor hij verantwoordelijk is, in bijzonderheden op de hoogte is.

In 1921 werd van Dijk voor de eerste maal minister. Hij bleef het tot 1925, en aanvaardde in 1937 opnieuw een portefeuille, na een twaalfjarig lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Ik vermeld hier deze politieke loopbaan van Van Dijk, omdat daarin niet minder dan in zijn rechtskundige publicaties voor den Senaat de grond ligt voor toekenning van den doctorsgraad. Hij heeft zich op velerlei gebied van staatsbestuur bewogen, waarvoor hij niet een wetenschappelijke opleiding zooals de hoogeronderwijswet die bedoelt had gekregen. Maar waarom is voor maatschappelijke betrekkingen een wetenschappelijke opleiding noodig? Zeker ook, omdat aldus een zekere hoeveelheid kennis wordt verkregen. De veelheid van ambten die deze doctorandus met groote eer heeft bekleed bewijst reeds, dat het hem daaraan niet ontbreekt. Dat hem ook de eisch van stelselmatigheid, die aan wetenschappelijke kennis

te stellen is, niet ontging bleek reeds, toen hij ter voorbereicling van zijn arbeid als leeraar in het militaire strafrecht aan de Xoninklijke Academie, te Leiden niet alleen de colleges ging volgen, rechtstreeks noodig voor zijn aanstaande taak; hij hoorde niet alleen van der Hoeven, maar ook C. Asser, Oppenheim, van der Vlugt. Het blijkt ook uit de wijze waarop hij in meer dan een van de magistrale redevoeringen liet recht van en den plicht tot landsverdediging in verband zette met zijn welgevormde levensbeschouwing. Kennis, stelselmatige kennis is intusschen niet het voornaamste wat aan de Universiteit wordt geleerd. Van niet minder heteekenis is het vermogen tot zelfstandigen wetenschappelijken arbeid, hetzij die zich richte op de beoefening der wetenschap om haarzelve, of ook voortvloeit uit de vervulling van maatschappelijke betrekkingen. Juist stellen van een vraagstuk, critische schifting en onbevangen overweging van alle ten dienste staande gegevens, doordringen tot de diepere gronden, waaraan de beslissing ontleend moet worden, inzicht in het historisch en ander verband waarin een vraagstuk te bezien is, stipte eerlijkheid en acribie in waarneming, reproductie, betoog, het zich rekenschap geven van alle gronden waarop een beslissing berust, het vermogen om van die gronden aan anderen volledig en klaar rekenschap te geven — dat alles is een wetenschappelijk gevormde eigen, behoort hem althans eigen te zijn. Aan Van Dijk is het in hooge mate eigen. Het spreekt uit zijn geschriften, het spreekt uit zijn redevoeringen, het kenmerkte de wijze waarop hij de gewichtige functies die hij bekleedde heeft waargenomen.

Alleen zou hier gevraagd kunnen worden: Zijn deze eigenschappen alleen bezit van den rechtsgeleerde? Het antwoord is natuurlijk ontkennend. Inderdaad, van Dijk was aan de Topografische Inrichting geograaf, en ook de techniek speelde daar een grooter rol dan de rechtsgeleerdheid; zijn verdiensten voor de krankzinnigenverpleging liggen buiten den kring der rechtsgeleerde faculteit; wat hij deed voor het beheer van Vrederust en de Rudolphstichting, als voorzitter van de vaste Tweede Kamercommissie voor openbare werken, van de Kamercommissie inzake Spoorhout, — de economische faculteit zou dit goeddeels tot haar terrein kunnen rekenen.

Maar de rechtsgeleerde faculteit mag toch van Dijk als haar man opeischen. Aan de landsverdediging is zijn leven gewijd, die hij nooit anders heeft gezien dan als handhaving van het recht. Wat men noemt zijn beste jaren (maar bij van Dijk was elk volgend jaar weer beter) heeft hij aan het rechtskundig onderwijs en het schrijven over militair recht gewijd. De Militair-rechtelijke Vereeniging heeft aanstonds na haar oprichting van Dijk, toen lid der Tweede Kamer, tot haar eere-voorzitter benoemd. Gewichtige wetten heeft hij tot stand gebracht of herzien: als minister had hij ingrijpende wetten te handhaven, van het grootste belang niet alleen voor de landsdefensie maar ook voor de belangen van vele duizenden, dienstplichtige en vrijwillige militairen van elken rang, menig juridisch debat heeft hij gevoerd, — maar is het noodig verder te betoogen

dat de arbeid van Van Dijk in het staatsbestuur arbeid is geweest in dienst van het recht?

Man van kennis en wetenschap, jurist van aanleg en studie heeft deze krijgsman en bemindvoerder zich getoond. De oorlogsgod was voor hem, om het zeventiende-eeuwsch te zeggen, niet Ares, de verwoestende, bloedige, — trouwens welke Nederlander wil voor hem een altaar bouwen? —. maar Pallas Athene, de godin van het verstandig beleid, de godin van den oorlog èn van de wetenschap.

Slechts één woord behoeft hier aan toegevoegd te worden om te motiveeren, dat het de Senaat der Vrije Universiteit is, die dezen doctorsgraad verleent. Van wetenschap kan in meer dan één zin worden gesproken. Er kan een reeks van kenmerken worden aangegeven, waaraan voldaan moet zijn om op het praedicaat wetenschappelijk aanspraak te hebben, kenmerken, die ten slotte van zuiver formeelen aard zijn in zooverre zij geheel afzien van één element, dat ware wetenschap eigen moet zijn, namelijk waarheid. Die formeele opvatting van wetenschap is in het wetenschappelijk verkeer onmisbaar, — zoo goed als de krijgsgebruiken de legers op één lijn stellen van den aan den oorlog schuldigen en onschuldigeii staat. Maar een andere opvatting van wetenschap is het welke de Vrije Universiteit tezamenbindt. Zij vraagt niet alleen naar wetenschap in formeelen zin, maar naar waarheid. Natuurlijk is het niet mogelijk dwaling uit te sluiten, waaraan ieder menschelijk doen onderhevig is. Het is ook niet mogelijk te voren vast te leggen tot welke conclusies de wetenschap komen zal. Maar wel is er een uitgangspunt, een grondslag, — in het Woord van den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. De Vrije Universiteit is gesticht door den kring van hen, die de beoefening van de wetenschap op dien grondslag willen bevorderen, in overeenstemming met de Gereformeerde beginselen, die niet anders zijn dan de belijdenis van de geopenbaarde waarheid Gods; en wier heteekenis niet alleen voor het godsdienstig leven maar voor denken en gevoelen, voor kerk en staat en school en maatschappij, voor wetenschap en kunst en voor heel het menschelijk leven door een geschiedenis van eeuwen wordt bevestigd. Daarmede zijn niet de inhoud van het onderwijs en de resultaten van het onderzoek kant en klaar gegeven, maar daarmede is de grondslag gekozen, die moet worden aanvaard voor het bereiken van ware wetenschap, — wetenschap die aan den eisch van waarheid voldoet. en die daardoor in waarheid. in den vollen zin. wetenschap is. Wij zeggen dat in ootmoed en bescheidenheid, want wij weten dat onze personen en onze arbeid ook op het terrein der wetenschap vèr blijven beneden het ideaal dat wij ons stellen; maar die ootmoed en bescheidenheid doen niet af aan een overtuiging, die in geloof haar vastheid heeft.

Welnu — Op dezen grondslag der Vrije Universiteit stelt zich ook van Dijk. Zijn openbare werkzaamheid legt daarvan voor ieder getuigenis af. Zijn nauwe betrekking tot onze Universiteit is mede een bewijs ervan.

Is het dan niet te begrijpen dat de Senaat der Vrije Universiteit het zich een eer rekent na verkregen Koninklijke machtiging aan dezen voortreffelijken Nederlander, staatsman, rechtsgeleerde, en in zijn diepste overtuiging met ons eensgezind, het doctoraat in de rechtsgeleerdheid honoris causa te verleenen?

Dr. van Dijk heeft na de rede van Prof. Rutgers geantwoord:

Hooggeachte Rector Magnificus,

Tot IJ mag ik mij het allereerst richten als vertegenwoordigende den Senaat der Vrije Universiteit, die heeft kunnen goedvinden mij op voordracht van de Juridische Baculteit, deze zoo eervolle onderscheiding te verleenen.

Het is mij een behoefte des harten den Senaat in het algemeen en die Faculteit in het bijzonder daarvoor mijn groote erkentelijkheid te betuigen. Ik u-i1 het wel uitspreken, dat mij naar mijn gevoelen geen grootere onderscheiding zou kunnen te beurt vallen, voor mij nog van bijzondere waarde, omdat ze mij verleend werd door de Universiteit, waaraan ik mij met zoo sterke handen gebonden gevoel.

Werden die banden in vroegere jaren gevormd door dankbaarheid, dat deze Stichting door God aan ons volk was geschonken en dat ik, door liennisneming van vele publicaties, mede mocht genieten van deri wetenschappelijken arbeid van hare Professoren, in de latere jaren werden die banden nog versterlit sedert ik op een bescheiden plaats mocht medewerken aan hare instandhouding en uitbouw.

Ik moge U de verzekering geven, dat de band van bijzonder karakter, die thans werd gelegd, mij zal zijn een aansporing te meer om steeds aan de Vrije Universiteit te geven de groote plaats in mijn hart. die haar toekomt.

Hooggeachte Promotor,

Wanneer ik mij vergun thans een enkel woord tot U te richten, dan is dat in de eerste plaats een woord van warmen dank voor de wijze waarop gij het mij mogelijk hebt willen maken niet te zeer gebukt te gaan onder het eerbetoon, dat mij ten deel is gevallen. Gij hebt uit mijn leven een en ander willen samenvoegen, teneinde — ongetwijfeld ook te mijner geruststelling — aannemelijk te maken, dat voor de voordracht van de Juridische Faculteit en het besluit van den Senaat eenige grond aanwezig was. Het moge zoo zijn; laat mij van mijn kant alleen dit mogen zeggen, dat bij de studie van de rechtswetenschap, waaraan ik een aantal jaren van mijn leven heb mogen wijden, mijn ernstig streven is geweest, mij te plaatsen op den bodem der eeuwige rechtsbeginselen. Die studie heeft mij voor een belangrijk deel geleid op het bijzonder terrein van het militair recht, maar ook daar hebben die rechtsbeginselen dezelfde gelding. Op de plaatsen, waar ik geroepen werd een taak te vervullen, waarbij de toepassing van het recht een belangrijke plaats inneemt, is

die voorafgaande studie mij tot grooten steun geweest, hetgeen mij met dankbaarheid vervult. Het eere-doctoraat, dat mij thans werd geschonken, zal mij blijvend herinneren aan de verplichtingen, die ook ten deze op mij rusten. Moge onze God mij daartoe de bekwaamheid schenken.

Ten slotte nog dit. Dat de doctorsbul mij werd uitgereikt door U, hooggeleerde Rutgers, met wien ik door vriendschapsbanden verbonden ben, stemt mij in het bijzonder tot erkentelijkheid. Gij weet, hoezeer het werk, dat gij verricht, binnen en buiten onze Universiteit, evenals door zeer velen, ook door mij in hooge mate wordt gewaardeerd en vele malen leiding heeft gegeven aan mijn gedachten. Met de betuiging van mijn dank, ook daarvoor, is het mij een voorrecht op dit oogenblik Uw vriendenliand met warmte te drukken.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Uitvoering van artikel 97 b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement.

Kennisgeving van 21 September 1938, Iste Afd., nr. 26.

Legerorders 1938 Nr. 325.

Bij beschikking van den Voorzitter van den Raad van Ministers van 13 September 1938, nr. 385, Kabinet M.R., is verklaard, dat de hierna onder de rubrieken h., B., C. en D. vermelde vereenigingcn om de doeleinden, die zij nastreven, of de middelen, die zij aanwenden, de behoorlijke vervulling door den ambtenaar in 's Rijksdienst van zijn plicht als ambtenaar kunnen in gevaar brengen of schaden:

A. de Communistische Partij-Nederland (C.P.N);

de groep Internationale Communisten (G.I.C.), de werkgroep van Raden-Commirnisten en de werkgroep van Revolutionnaire Arbeiders;

de Revolutionnair Socialistische Arbeiders Partij (R.S.A.P.),

de Leninistische jeugdgardc, het Kationaal Arbeids Secretariaat (N.A.S.) niet aangesloten vakgroepen, liet Internationaal Solidariteits Fonds (I.S.F.), de Vereenigingen voor Volksontwikkeling (V.V.V.O.) en de Vereenigingen voor Socialistische Ontwikkeling (V.V.S.O.);

de Groep van Bolsjiwiki-Leninisten en de Jonge Bolsjiwiki-Leninisten;

de Bond van Revolutionnair-Socialisten (B.R.S.) en het Onafhankelijk Socialistisch Jeugdverbond (O.S.J.T.) ;

de Landelijke Bond van plaatselijke vereenigingen van Overheids- en semie-Overheidspersoneel;

de Synthetische Orde;

de Socialistische Liga van Anti Oorlogs Strijders (S.L.A.O.S.);

de Vrijdenkersvereeniginp „de Dageraad";

de Vrije Jeugd Organisatie;

de Perhimpunan Indonesia;

alle anarchistische groepen, waaronder de groepen rond „de Arbeider", de groepen rond „.de Vrije Socialist", de Vereeniging van Sociaal-Anarchistische Actie (S.A.A.), dc Vereeniging Anarchistische Uitgeverij (V.A.U.), de Bond van Anarcho-Socialisten (B.A.S.), het Nederlandsch-Syndicalistisch Vakverbond (N.S.V.), de Syndicalistische Vrouwenbeweging (S.V.B.), de Landelijke Jeugdraad met aangesloten organisaties, het Fonds voor Internationale Solidariteit, de Federatie van Anarchisten in Nederland (F.A.N.), de Internationale Anti-Militaristische Aaneensluiting (I.A.M.A.), het Internationaal Anti-Militaristisch Bureau (I.A.M.B.), de Internatio-

nale Anti-Militaristische Vereeniging (I.A.M.V.), en het Comité voor Actie Dienstweigeringsmanifest „Mobiliseeren";

B. de Nationaal Socialistische Beweging (N.S.B.);

de Nationaal Socialistische Nederlandsche Arbeiders Partij (groep Kruyt);

de Nationaal-Socialistische Nederlandsche Arbeiders Partij (groep van Rappard);

het Nederlandsche Volksfascisme „Zwart Front";

de Nederlandsche Volkspartij (N.V.P.);

C. Zgn. Mantelorganisaties van een der bovenvermelde organisaties, waarbij onder mantelorganisaties zijn te verstaan: organisaties van welke — hoewel wordt voorgegeven, dat zij boven de staatkundige partijen staan en zich met uitschakeling van politieke oogmerken, bepalen tot het nastreven van sociale, cultureele of humanitaire doeleinden of wel tot de beoefening van lichaamsontwikkeling en sport — moet worden aangenomen — b.v. omdat de leiding geheel of overwegend in handen is van leden van een bepaalde politieke groep — dat zij in werkelijkheid zijn opgericht of in stand worden gehouden met het doel om middellijk en op bedekte wijze de oogmerken van die groep te bevorderen met name door niet tot die groep behoorende personen binnen haar bereik te brengen;

in dezen zin kunnen als communistische mantelorganisaties worden aangemerkt onder andere:

de Vereenigingen voor Cultuur ontwikkeling en ontspanning (V.C.O.O.) en andere plaatselijke jeugdvereenigingen met overeenkomstig doel onder diverse namen als Tempo, Raak, Fit, Voorwaarts, enz., de Vereeniging van Vrienden van de Sovjet-Unie (V.V.S.U.), de Centrale voor Volkscultuur en aangesloten vereenigingen, de Nederlandsche Roode Hulp (N.R.H.), het Wereld Vrouwen Comité tegen Oorlog en Fascisme (Afd. Ned.), de Studentenvereeniging voor Vrijheid en Cultuur, de Bond van Kunstenaars ter Verdediging van Kultureele Rechten (B.K.V.K.), enz.;

en als Nationaal-Socialistische mantelorganisaties, onder andere: de Nationale Jeugd Storm, de Nederlandsche Werknemers Vereeniging met aangesloten vak- en ontspanningsgroepen, de Nationale Reisvereeniging enz.;

D. Kerk en Vrede, Algemeen Nederlandsche Vrouwen Vredesbond, de Internationale Vrouwenbond voor Vrede cn Vrijheid, sectie Nederland, Jongeren Vredes Actie (J.V.A.), Algemeene Nederlandsche Vredes Actie (A.N.V.A.), Katholieke Jongeren Vredes Actie (K.J.V.A.), Nederlandsche Sectie van de „War Resisters International", Vrienden van India.

In verband met het vorenstaande komt L.O. 1937, nr. 25 te vervallen. De bepaling dat ingevolge beschikking van den Voorzitter van den Raad van Ministers van 4 December 1933, nr. 579 Kabinet M.R., artikel 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement ook geacht wordt te gelden voor arbeiders in den zin van het arbeidsovereenkomstenbesluit, blijft echter van kracht.

De Hoofden van dienst worden uitgenoodigd bet vorenvermelde ter kennis van het onder hen ressorteerende personeel te brengen.

Doen zich gevallen voor waarin artikel 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement toepassing zou kunnen vinden dan behoort daarvan onverwijld aan den Minister van Defensie mededeeling te worden gedaan.

Voorhanden hebben van vuurwapenen door reserve-officieren. [1])

Rondschrijven van den Minister van Justitie, van 27 April 1938, 5e afd., nr. 1127, aan heeren Commissarissen der Koningin in de Provinciën, betreffcndc voorhanden hebben van vuurwapenen door reserve-officieren. (Bijv. Staatsbl. 1938, nr. 115.)

Gelijk U bekend is, wordt het ingevolge de daaromtrent geldende voorschriften voor de reserve-officieren der landmacht vastgestelde vuurwapen alleen gedurende den tijd, dat zij in werkelijken dienst zijn of geacht worden te zijn, gerekend tot hun uitrusting te behooren.

Derhalve zijn zij niet gerechtigd om gedurende den tijd, dat zij *niet* in werkelijken dienst zijn of geacht worden te zijn, *zonder meer* een vuurwapen voorhanden te hebben, aangezien zij dan geen beroep kunnen doen op artikel **3,** lid **3,** sub 3, van de Vuurwapenwet 1919, j°. artikel **3,** eerste lid, sub 2, van de zgn. Wapenwet.

Zij dienen dan — evenals iedere particulier — voor een eventueel door hen voorlianden gehouden vuurwapen een machtiging, als bedoeld in artikel 3, lid 3, sub 4, der Vuurwapenwet 1919, te hebben.

Ik moge hiervoor refereeren aan de U destijds toegezonden aanschrijvingen dezerzijds aan de Procureurs-Generaal, fungeerende Directeuren van Politie, dd. 5 Augustus 1936, 5e afdeeling, nr. 824, en 8 October 1937, 5e afdeeling, nr. 1164.

Mijn Ambtgenoot van Defensie is van meening, dat — aangezien voor alle reserve-officieren hij de korpsen een pistool is opgelegd — de hoedanigheid van reserve-officier zonder meer niet een zakelijk belang met zich brengt dat aanleiding zou geven hun te vergunnen om in hun woning een vuurwapen voorhanden te hebben.

Op grond van deze overweging ware hun derhalve slechts dan een machtiging te verleenen, indien — overeenkomstig artikel 4, lid **3,** sub 4, der Vuurwapenwet 1919 — eenig — ander — redelijk belang zulks vordert en misbruik van de machtiging of van het vuurwapen niet is te vreezen.

Ten aanzien van een bepaalde categorie van reserve-officieren evenwel nl. zij, die thans nog een vuurwapen bezitten, hetwelk zij.

---

[1]) Verg. L.O. 1937, Nr. 334, M.A. (M.R.T. XXXIII, 575) en „De Militaire Spectator", Maart **1938, blz.** 115.

Red. M.R.T.

bunnen aantoonen indertijd op grond van de vóór 1925 voor hen geldende bepalingen zelf te hebben moeten aanschaffen, ware bij wijze van uitzondering eenige tegemoetkomendheid tc betrachten.

Aangezien deze reserve-officieren indertijd zelf een vuistvuurwapen hebben moeten aanschaffen en daarvoor thans — voorzoover zij dit vuurwapen niet hebben kunnen verkoopen — een machtiging behoeven, heeft mijn Ambtgenoot van Defensie mij verzocht, of aan deze officieren gratis een machtiging tot het voorhanden hebben van dat vuurwapen zou kunnen worden verstrekt.

Ik heb hiertegen geen bezwaar.

Het vereischte redelijk belang zou dan geacht kunnen worden te liggen in de bij deze reserve-officieren bestaande affectie voor het individueele wapen, dat zij in den dienst gebruikt hebben en wellicht nog zullen gebruiken.

Ik moge U verzoeken met liet hovenstaande, voorzoover zulks op Uw weg ligt, wel rekening te willen doen houden en de hoofden van plaatselijke politie dienovereenkomstig te willen doen inlichten.

De Minister van Justitie,

C. GOSELING.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Rechtskennis van officieren.

In aansluiting aan onze mededeeling voorkomende op blz. 453 van Deel XXXTI van dit tijdschrift geven mij hieronder weder eene opgave van de officieren van land- en zeemacht in het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide kennis in rechtswetenschappen, alsmede van de officieren die het doctoraal examen in de rechten hebben afgelegd, doch niet in het bezit zijn van genoemd getuigschrift, met vermelding tevens van hunne plaatsingen.

Landmacht.

IN HET BEZIT VAN HET GETUIGSCHRIFS:

Intendance.

J. C. Wensink,	Kapitein-intendant,		den Haag,	1925.[1]	Leeraar H. K. S.

Infanterie.

Engers,	Majoor	6 **It.** I.	Breda,	1924.	
. J. J. M. Lohmeijer,	Kapitein	R. J.	den Haag,	1922.	Werkzaam bij het Regeerings-commissariaat.
Termaten,	id.	5 R. I.	Amersfoort,	1924.	
A. Geensen,	id.	5 R. I.	Amersfoort.	1925.	
r. A. F. Steffen,	id.	19 R. I.	Arnhem,	1924.	Off.-comm. 2e Mil. afd.
r. J. Tuinstra,	id.	7 R. I.	Harderwijk,	1922.	
r. Langeraar,	id.	Staf inf.	Breda,	1931.	Leeraar K. M. A.
r. P. J. A. Heymans.	id.	15 R. I.	's-Hertogenbosch,	1923.	Toegevoegd aan T. B. in Nrd.-Brabant.
C. Mante,	id.	Staf Inf.	Breda,	1929.	Leeraar K. M. A.
. Groen,	id.	19 R. I.	den Haag,	1933.	Ged. H. K. S.
L. Voorwinden,	id.	4 R. I.	den Haag,	1930.	Ged. H.K.S.
van Andel,	id.	R. Gr.	den Haag,	1935.	
Holtrust,	id.	B. J.	Tilburg,	1936.	
W. Heemskerk,	id.	R. J.	den Haag,	1936.	
. A. Viseur,	id.	13 R. I.	den Haag,	1936.	Ged. H. K. S.
C. C. van Erp,	id.	1 R. I.	Assen,	1936.	
W. J. Bruens	id.	22 ft. I.	Ede,	1937.	
F. Vester,	id.	12 R. I.	Groningen,	1937.	
J. M. Evers,	id.	13 R. I.	Maastricht,	1937.	
P. J. Berger,	1e Luit.	19 R. I.	Arnhem,	1925.	
H. Tripplaar,	id.	4 R. I.	Amsterdam,	1935.	Comm. onbereden onderafd. Pol. tr. te Amsterdam.
W. G. Cornet,	id.	2 R. I.	Venlo,	1937.	

[1]) Jaar waarin het getuigschrift verworven werd.

Artillerie.

Mr. P. M. W. J. van der Slikke,	Kapitein	R. E. A.	Vlissingen, **1924.**	
A. J. Glerum,	id.	7 R. V. A. Bergen op Zoom, **1923.**		
A. Spruyt,	id.	R. M. A.	den Haag, **1922.**	Fung. griffier H.M.G
Mr. J. C. van Heuven,	id.	Staf art.	den Haag, **1927.**	Toegevoegd aan I.d.A. Plaatsverv. fung. griffier H. M. G.

Koninklijke Maréchaussée.

W. Kist,	Kapitein	Districts-commandant te 's Hertogenbosch,	1934.	
H. D. J. Ellens,	id.	idem	te Roermond, **1935.**	
J. van Waning,	id.	idem	te Leeuwarden, 1936.	
A. J. W. J. L. Losecaat v. Nouhuys,	id.	idem	te Vlissingen, **1936.**	
J. Gerritsen,	1e Luit.	idem	te Assen, **1933.**	

NIET IN HET BEZIT VAN HET GETUIGSCHRIFT:

Generale Staf.

Nr. J. D. Schepers,	Kapitein	Leeraar H.K.S	den Haag.	

Infanterie.

Mr. Dr. J. S. Barbas,	Kolonel	C.-H I Brig.	Ede.	Tevens Raad H.M.G
Mr. P. **M.** C. **J.** Hamer,	Kapitein	4 R. I.	den Haag.	Off.comm. 1e Mil. afd
Drs. J. P. A. Mekkes,	id.	Adjud. v. d. C. V.	den Haag.	

Artillerie.

Mr. R. N. de Ruyter van Steveninck,	Kapitein	**2** R. V. A.	den Haag.	
Mr. H. J. Kruls,	id.	2 R. V. A.	den Haag.	Werkz. bij het D. v. I
Mr. **H.** H. A. de Graaff,	id.	S. R. O. B. A.	Ede.	
Dr. (Mr.) W. P. J. A. van Royen,	1e Luit.	**2** R. V. A.	den Haag.	Ged. H. K. S.

Koninklijke Maréchaussée.

Mr. W. van den Hoek,	Majoor,		den Haag,	Toegevoegd aan de Inspect. v. h. wapen

Militaire veterinaire dienst.

Mr. P. **A.** van Driest,	Dir. Paardenarts met den rang van majoor.			Chef van het veterinair hospitaal Amersfoort

Zeemacht.

IN HET BEZIT VAN HET GETUIGSCHRIFT:

Dr. (Mr.) J. H. Zeeman,	Luitenant ter zee 1e klasse,	1936. Adjt.-Chef Staf Zeemacht Vlissingen.
dr. D. B. A. Franken,	Off. v. admie 1e klasse,	1922. Fisk. Zeekrijgsr. Willemsoord en leeraar Alg. strafrecht K. I.
L. Lensvelt,	Off. v. admie. 1e klasse	1922. Ned.-Indië.
I. J. G. van Giessen,	id.	1927. Off.-Comm. Willemsoord en leeraar Mil. straf- en procesrecht K. I.
Ir. R. J. Brünner,	id.	1928. Ned.-Indië.
A. P. van Boven,	id.	1929. Plv. Off.-Comm. Willemsoord.
'. Smit,	id.	1931. Dep. v. Defensie.
V. F. L. Waleveld,	id.	1930. Ned.-Indië.
'. Schaper,	id.	1933. Als voren.
. Bouma.	id.	1935. Off.-Comm. Zeekrijgsr. Soerabaja.
[. Bakker,	Off. v. admie. 2e klasse	1934. Dep. d. Marine Batavia.

NIET IN HET BEZIT VAN HET GETUIGSCHRIFT:

Ir. M. W. Mouton, Luitenant ter zee 1e klasse, Eerste-Off. Hr. Ms. „Gelderland".

hr. Mr. C. J. P. von Mühlen, Luitenant ter zee 2e klasse, Ned.-Indië.

Nationaal-Socialistische Beweging. Communistische Partij. Anti-militairische propaganda. Dienstweigeraars. Personeel (onderofficieren).

Uit het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer betreffende de Defensiebegrooting voor 1939 nemen wij hier het volgende over:

Nationaal-Socialistische Beweging.

Verscheidene leden, die van oordeel waren, dat onze weermacht moet steunen op de gansche bevolking, betreurden, dat de Minister niet krachtiger optreedt tegen pogingen tot fascistische beïnvloeding van onze marine. Daarbij wezen zij op de volgende feiten.

Op 7 Mei 1937 werd te Soerabaja de „Mussert-jeugd" aan boord van Hr. Ms. ***De*** Ruyter ontvangen, waarbij een ontslagen luitenant de gelegenheid kreeg, een rede uit te spreken.

Op 27 Maart 1938 was het een gezelschap van 250 Nationaal-Socialisten (Nationale Werknemers-Vereeniging, afd. Haarlem), dat te Amsterdam aan boord van Hr. Ms. Java werd ontvangen.

Op 17 Juni 1938 stond bij de aankomst uit Nederland van eenige leden der N.S.B. te Medan de Nationale Jeugdstorm opgesteld. Een kapitein ter zee inspecteerde deze organisatie, waarna de vlag werd gesalueerd; ten slotte onderhield deze officier zich eenigen tijd met den „plaatselijken leider".

Het Augustus-nummer van *Onze* Vloot bevatte een artikel van een kapitein der infanterie, werkzaam aan het Departement van Defensie, met zuiver nationaal-socialistische beschouwingen over Frankrijk en Duitschland, gesteld in een onmiskenbare nationaal-socialistische terminologie.

Andere leden hadden in laatstgemeld artikel niets gelezen, dat zou wijzen op nationaal-socialistische of fascistische gezindheid van den schrijver.

Communistische Partij.

Eenige leden gaven uiting aan hun ingenomenheid met het feit, dat de Regeering het verbod voor militairen en ambtenaren ten aanzien van het lidmaatschap van de S.D.A.P. en het N.V.V. heeft opgeheven. Zij achtten het echter billijk, dat de Regeering een zelfden maatregel treft ten aanzien van de Communistische Partij, die zich immers stelt op het standpunt van de gnvoorwaardelijke verdediging van Nederland's onafhankelijkheid.

Anti-militairistische propaganda.

Gevraagd werd, of de Regeering wel krachtig genoeg optreedt tegen anti-militairistische propaganda in en buiten de weermacht.

Dienstweigeraars.

Verscheidene leden hadden uit persberichten tot hun voldoening vernomen. dat de Regeering voornemens is het kamp voor dienstweigeraars niet op het eiland Rozenburg. maar te Gieten-Borger op te richten en dat de leiding daarbij of de inrichting daarvan zal worden gesteld in handen van 's Ministers ambtgenoot van Sociale Zaken. Gaarne zouden zij omtrent de juistheid van dit bericht, alsmede omtrent de kosten van de inrichting van dit kamp worden ingelicht.

Personeel (onder-officieren).

. . . . . .

Gevraagd werd, of bij den Minister thans nog overwegende bezwaren bestaan om capitulanten tot militaire belangenvereenigingen toe te laten. Waar deze militairen toch meerendeels bestemd zijn om naar het korps beroepsonderofficieren over te gaan, meende men, dat opneming in die vereenigingen aan hun militaire vorming ten goede zou kunnen komen.

. . . . . .

In de Memorie van Antwoord heeft de Minister van Defensie hierop als volgt geantwoord:

Nationale-Socialistische Bewegirag.

Omtrent pogingen tot fascistische beïnvloeding van onze Marine kan ondergeteekende mededeelen, dat hij, zoo deze mochten voorkomen, daartegen met kracht zal optreden. Een mededeeling naar aanleiding van de in dit verband in het Voorloopig Verslag genoemde feiten wordt ter griffie gedeponeerd.

In het door de hier aan het woord zijnde leden genoemde artikel in het Augustus-nummer van *Onze Vloot* heeft ondergeteekende noch nationaal-socialistische beschouwingen, noch een nationaal-socialistische terminologie vermogen te onderkennen.

Communistische Partij.

Dc door de Communistische Partij gehuldigde beginselen zijn oorzaak, dat de Regeering er niet toe kan overgaan het voor ambtenaren bestaande verbod, om medewerking of steun te verleenen aan bedoelde partij, buiten werking te stellen. Het feit, dat de partij thans verklaart zich te stellen op het standpunt van de onvoorwaardelijke verdediging van Nederland's onafhankelijkheid, is op zich zelf niet voldoende om tot opheffing van het bedoelde verbod te doen besluiten.

Anti-militairistische propaganda.

Tegen anti-militairistische propaganda, zoowel in als buiten de weermacht, treedt de Regeering op met de middelen welke de wet haar toekent.

Dienstweigeraars.

Het is juist, dat het voornemen bestaat om het kamp voor dienstweigeraars niet op het eiland Rozenburg te vestigen, maar in de provincie Drente (Boschwachterijen Gieten-Borger) en om de leiding van dat kamp in handen te stellen van den Minister van Sociale Zaken.

Het overleg tusschen genoemden Minister en ondergeteekende deswege gepleegd, heeft bereids tot overeenstemming geleid.

De kosten aan de inrichting van dit kamp verbonden worden geraamd op f 29.000, terwijl de exploitatiekosten per man en per jaar zullen bedragen f 625.

Personeel (onder-officieren).

. . . . . .

Nopens het toelaten van capitulanten tot militaire belangenvereenigingen wenscht ondergeteekende zich nog te beraden. Intusschen zij reeds nu opgemerkt, dat — anders dan in het Voorloopig Verslag wordt gezegd — slechts een gedeelte van deze militairen bestemd is om naar het korps beroepsonderofficieren over te gaan, zoodat de met hun militaire positie verband houdende bepalingen wel zeer veel met die der beroepsonderofficieren verschillen. Overigens is het aan ondergeteekende niet terstond duidelijk hoe opneming van de capitulanten in de belangenvereenigingen aan hun militaire vorming ten goede zou kunnen komen.

. . . . . .

Straffen op bevel.

Onder dit opschrift wijdden wij in de rubriek „Vragenbus" in M.R.T. XXVTTI, blz. 128—130 aan dit onderwerp enkele beschouwingen, welke wij ook nu nog geheel juist oordeelen. Wij zouden dan ook geen reden hebben hierop thans nog eens terug te komen, ware het niet dat eene aanteekening in het door ons in de vorige aflevering aangekondigde werkje van den kapitein Mr. A. F. Steffen daartoe aanleiding geeft.

In den eersten druk van zijn werkje zegt Mr. S. op blz. 58 als aantcckening op art. 46 W.K. o.a.: ..Hij (n.l. de strafoplegger) beslist zelfstandig. Hoogere chefs zijn niet bevoegd hem opdracht te geven om te straffen." Deze opmerking is volkomen juist. In den nu onlangs verschenen tweeden druk lezen wij echter, blz. 69, hei volgende:

„Hij beslist zelfstandig. Hoogere chefs zijn niet bevoegd hem opdracht te geven om te straffen of drang daartoe uit te oefenen, b.v. in overweging geven om te straffen."

Ook de samenstellers van het voortreffelijke handboek „De praktijk van het militaire tuchtrecht" schijnen in denzelfden zin te denken waar zij in hunne aanteekening 12 op art. 37 W.K. opmerken: „Een opdracht of het uitoefenen van eenigerlei invloed met betrekking tot strafoplegging is niet toelaatbaar."

De laatste opvatting gaat ons te ver. Zeker, een *opdracht* tot straffen mag niet worden gegeven, doch wij achten er geen bezwaar tegen dat een hoogere disciplinaire chef b.v. een regimentscommandant, aan een hem ondergeschikten strafoplegger *in overweging geeft* ter zake van een bepaald feit een krijgstuchtelijke straf op te leggen of ook om b.v. een bepaald feit *streng* disciplinair te corrigeeren. Wij kunnen ons zelfs gevallen voorstellen dat zoodanige suggestie zeer wenschelijk kan zijn. Dit wil niet zeggen dat de lagere strafoplegger nu ook straffen *moet*, hij beslist zelf en zoo hij bv. niet overtuigd is van de strafwaardigheid van den verdachte, zal hij zich ongetwijfeld van strafoplegging moeten onthouden [1]). Maar de suggestie kan voor hem een vingerwijzing zijn hoe zijn chef met het oog op de tuchthandhaving, over het feit in quaestie denkt, met welke waardeering hij, strafoplegger, bij zijne strafoplegging, c.q. straftoemeting, goed zal doen, zonder tegen zijne overtuiging te handelen, rekening te houden.

Deze gang van zaken lijkt ons verre de voorkeur te verdienen boven de mogelijkheid. dat de hoogere chef achteraf zelf ingrijpt en alsnog straf oplegt. of, krachtens art. 50 W.K., gebruik maakt van het toch altijd min of meer bedenkelijke middel om de oorspronkelijk opgelegde straf te wijzigen, hetgeen in dit geval wil zeggen te verzwaren.

In de Algemeene Vergadering van de Militair-rechtelijke vereeniging van 21 November 2936 (M.R.T. XXXII, 439) gaf Majoor *van Poorst Evekink* naar aanleiding van eene opmerking van Ritmeester *Pieters*, als zijne meening te kennen „dat, gelet op de militair-hiërarchische verhoudingen, de regimentscommandant niet alleen bevoegd is zijn ondercommandanten voor te schrijven, hoe zij de tucht moeien handhaven en hun strafbevoegdheid uitoefenen, maar dat de ondercommandanten deze aanwijzingen ook onvoorwaardelijk behooren na te komen". Natuurlijk heeft de heer *van Poorst Evekink* hiermede niet bedoeld, dat de regimentscommandant in een bepaald geval aan zijn ondercommandant een *bevel* tot strafoplegging zou

[1]) In art. 41(3) Wetb. v. Kr. voor Ned.-Indië is ten overvloede uitdrukkelijk voorgeschreven: „Indien de tot straffen bevoegde meerdere niet volkomen overtuigd is van de strafwaardigheid van den verdachte, mag hij dezen geen straf opleggen." Hetzelfde zegt ook reeds de M.v.T. op art. 46 W.K. (van der Hoeven 111,325). Om er de bindende kracht van een wetsvoorschrift aan te geven is de bepaling in het Indische Wetboek *zelf* opgenomen, ten einde „eenheid van toepassing bij de strafoplegging te waarborgen." (M.R.T. XXVIII, 516).

mogen geven en deze dan daaraan gevolg zou moeten geven, maar het uitoefenen van eenigerlei invloed op de disciplinaire waardeering van een vergrijp door den regimentscommandant schijnt ons bij deze meening volkomen aan te sluiten. Er is eenige pikanterie verscholen in eene vergelijking van dit betoog met de hierboven geciteerde aanteekening in het Handboek.

Niet alleen de hoogere militaire chef ook de Minister van Defensie — als zijnde immers in hoogste instantie verantwoordelijk voor de tucht bij de krijgsmacht — zal, zoo noodig, zijn invloed kunnen doen gelden bij de bestraffing van disciplinaire vergrijpen [1]). En dit geschiedt dan ook in de praktijk wel een enkele maal. Wij wijzen b.v. op Legerorder 1930, Nr. 54 (M.R.T. XXV, 506), waarin de Minister zegt:

„Ik maak als mijn uitdrukkelijk verlangen kenbaar, dat het in artikel 22, onder a van het *Reglement* ***betreffende*** de ***krijgstucht*** gestelde verbod tot het bezigen van vloeken en godslasteringen, van onzedelijke taal of liederlijke uitdrukkingen, zoowel buiten als in dienst, met stiptheid wordt gehandhaafd en dat de daartoe bevoegde chefs tegen de overtreders van dat verbod strafmaatregelen zullen treffen."

Het slot van het hier bepaalde lijkt veel op een bevel tot strafoplegging. Deze redactie schijnt ons daarom toe wel wat te imperatief geformuleerd te zijn.

---

[1]) Evenzoo zal de Minister bevoegd zijn aan een garnizoenscommandant in overweging te geven om een militair ter zake van een strafbaar feit waarvan deze verdacht wordt, naar den Krijgsraad te verwijzen. In Duitschland en in Frankrijk hebben de Ministers ook disciplinaire strafbevoegdheid.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Krijgstuchtelijke straffen te velde

door

Mr. P. J. A. CLAVAREAU.

Te velde zullen krijgstuchtelijke vergrijpen evenzeer voorkomen als in vredestijd. Slechts zullen deze vergrijpen dan veelal een ander karakter hebben. Voor het begaan van verschillende vergrijpen zal minder gelegenheid bestaan. Verscheidene vergrijpen zullen als ernstiger moeten worden aangemerkt, veelal zelfs als zóó ernstig, dat verwijzing naar den Krijgsraad moet volgen [1]). Daar staat tegenover, dat te velde ernstige voorvallen, gelijk b.v. opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114, lid 2 W. M. Sr.) of zelfs opzettelijke verijdeling van militaire maatregelen (art. 134, lid 2 W. M. Sr.) voor disciplinaire afdoening in aanmerking kunnen worden gebracht.

Wanneer men nu over de te velde op te leggen krijgstuchtelijke straffen de gedachten laat gaan, moet men deze niet in de eerste plaats richten op de voorste lijn. Dáár toch kan (behalve de berisping) feitelijk slechts één krijgstuchtelijke straf werkelijk worden geëxecuteerd: de verlaging. Velen zouden het immers als het tegendeel van bestraffing gevoelen, indien zij tot het ondergaan van straf naar achteren werden gezonden.

Beschouwingen over de strafoplegging te velde behoort men m.i. in hoofdzaak af te stemmen op troepen, die niet, zooals de voorbataljons der infanterie, op den grond in onmiddellijke aanraking met den vijand zijn. Men moet dus vooral denken aan bataljon.; infanterie in tweede lijn of in reserve, aan teruggenomen lichte troepen, aan artillerie, aan pioniers en verbindingspersoneel, niet werkzaam in de strook der voorbataljons, aan staven, aan treinen en aan luchtstrijdkrachten.

Volgens de Nederlandsche en de Indische wetgeving geldt bij een leger te velde een afzonderlijk stelsel van krijgstuchtelijke straffen, De voornaamste verschillen met het „gewone" stelsel zijn:

1. Voor officieren bestaat slechts één soort arreststraf.

2. Voor onderofficieren vervallen het verzwaard arrest en de bijkomende straffen.

3. Voor mindere militairen vervallen de strafdienst, het verzwaard arrest, de plaatsing in een tuchtklasse (in Indië tweede klasse van militaire discipline) en de gewone bijkomende straffen, doch bestaan als hijkomende straffen het verrichten van pionierarbeid en (bij streng arrest) het doen van corveeën.

4. Streng arrest sluit in mindere mate uit van het verrichten van dienst.

[1]) Vgl. van der Hoeven III, **274** (Memorie van Toelichting op de W.K.).

De bijkomende straffen te velde zijn niet zonder oppositie in de wet gekomen, zooals men bij van der Hoeven kan nalezen [2]). Er is ook over gediscussiëerd, of het gelasten van deze strafwerkzaamheden niet tot een bepaald aantal uren zou moeten worden beperkt.

Hoe heeft de wetgever zich gedacht, dat te velde de executie der arreststraffen zal geschieden?

Voor licht arrest houdt art. **34** W. K. in, dat deze straf „bij voorkeur" op de politiewacht wordt ondergaan. Want, zegt de Memorie van Toelichting [3]), de executie van een straf van licht arrest, zooals wij die in vredestijd kennen, zou te velde onder de meeste omstandigheden geheel illusoir blijken te zijn. Dus is met het licht arrest te velde een straf bedoeld, die feitelijk meer overeenstemming vertoont met het verzwaard arrest van gewone tijden: buiten dienst achter slot. Opsluiting in afzondering is niet noodig; het is de aloude straf van politiekamer.

Het komt mij voor, dat deze opvatting met de huidige tactische omstandigheden niet meer in overeenstemming is. Als bezwaren zou ik willen aanvoeren:

a. De taak van een politiewacht in een kantonnement is thans wel zóó zwaar, dat men haar, indien dat ook vermeden zou kunnen worden, niet niet de zorg voor gestraften behoort te belasten. Bovendien zal het lang niet altijd mogelijk zijn de kantonnementswacht te vestigen in een wel-ingericht gemeentehuis. Aan de kantonnementswacht moeten dus alleen arrestanten, die zich aan een serieus vergrijp hebben schuldig gemaakt, worden afgegeven. En, voor zoover die wacht althans niet door een stafwacht wordt gegeven, zou ik er dan nog de voorkeur aan geven, dat „krijgsraadarrestanten" aan dc militaire politie werden overgegeven.

b. Het schijnt mij bij de troepenafdeelingen, waarop de aandacht in deze in de eerste plaats is te vestigen, ***niet*** onuitvoerbaar een straf van licht arrest bij het onderdeel te executeeren. Voor vredestijd wordt tegenwoordig door art. 138, lid 1 sub a I.D.K.L. deel A bepaald, dat met licht arrest gestrafte onderofficieren, korporaals en manschappen niet in de cantine mogen komen. In deze richting kan men verder gaan. Bij inkwartiering in een boerderij kan b.v. worden verboden bij den boer binnen te komen; wie gestraft is moet op den hooizolder blijven. Juist omdat in oorlogstijd voortdurend onderofficieren bij de secties en overeenkomstige onderdeelen aanwezig zijn, kan het toezicht worden uitgeoefend, dat vereischt is, indien op dergelijke manier de toch al niet ruime bewegingsvrijheid tot straf verder wordt beperkt.

Ik wil toegeven, dat deze straf licht blijft. Maar dat wil nog niet zeggen, dat daaraan geen behoefte zou kunnen bestaan. Den samenstellers der wet heeft ineens een sprong voor oogen gestaan van berisping tot politiekamer. Die sprong is mij rijkelijk groot.

---

[2]) Van der Hoeven 111, 278 vlgg.
[3]) Van der Hoeven III, 285.

Waar intusschen in art. **34** W. K. de woorden ,,bij voorkeur" voorkomen, schijnt het mij geoorloofd om, nu dit artikel reeds 50 jaar geleden werd ontworpen, de straf van licht arrest te velde te executeeren als door mij bepleit.

Over het streng arrest bepaalt art. **34** W. K. eveneens, dat dit ,,bij voorkeur" op de politiewacht wordt ondergaan, doch, zoo mogelijk, in afzondering. Hoewel ook deze gestraften voor het verrichten van dienst naar hun onderdeel kunnen terugkeeren, is verder bepaald, dat van hen ,,op marsch" een afzonderlijk onder toezicht te stellen detachement moet worden gevormd. Dit schijnt de conclusie te wettigen, dat de wetgever zich de executie van het streng arrest te velde heeft voorgesteld als een régime van zooveel mogelijk afzondering. Dank zij de bijkomende straf van het doen van corveeën, welke de wetgever alleen aan dit soort gestraften heeft toegedacht, zullen de betrokkenen immers ook hun dienst vaak niet bij het onderdeel verrichten.

Een en ander leidt licht tot het ontstaan van een groep ,,geteekenden". Onze tijd heeft daar bezwaar tegen; bovendien zal het toezicht op deze paria's moeilijkheden opleveren. Ook zou het voor 's vijands spionnen zeer aantrekkelijk zijn te trachten onder deze lieden satellieten te winnen.

Art. 29, lid 2, 2e van het Indische Wetboek van Krijgstucht (Wb. K.) spreekt dan ook niet meer over een detachement gestraften op marsch, maar bepaalt eenvoudig, dat (alle) gestraften voor het verrichten van noodig geachte diensten naar hun onderdeel terugkeeren.

Op deze wijze komt men meer tot het verzwaard arrest van vredestijd. Of juister gezegd: in den regel zal de executie van streng arrest te velde met die van het gewone verzwaard arrest overeenstemming vertoonen; in uitzonderingsgevallen blijft het mogelijk werkelijk ,,cachot" te executeeren.

Het zou m.i. echter minder juist zijn te zeggen, dat de strafopleggers, die een dergelijk verzwaard arrest noodig oordeelen, maar de straf van licht arrest te velde moeten opleggen, welke immers in de gedachten van den wetgever in dezen geest moet worden geexécuteerd. Behalve dat zich omtrent de executie van licht arrest te velde naar ik betoogde gemakkelijk een practijk in anderen zin kan vestigen, heb ik tegen deze meening het bezwaar, dat strafopleggers in dergelijke gevallen om psychologische redenen de woorden ,,licht arrest" niet zullen willen bezigen: het is immers juist noodig, dat aan den betrokkene en zijn kameraden wordt duidelijk gemaakt, dat het met de repressie van vergrijpen als zijn voorgevallen ernst is.

Dat de bijkomende straf inhouding van soldij te velde niet mogelijk is, laat zich ook niet onverdeeld bewonderen. Slechts zou er voor behooren te worden gezorgd, dat die straf niet ten laste van het gezin van den man zou komen. Het ontbreken van de bijkomende straf vermindering van kost is echter gemakkelijk te billijken.

Overziet men dit alles, dan kan het oordeel over ons straffen-

stelsel te velde niet al te gunstig luiden [4]); men zou er de voorkeur aan geven ons gewone straffenstelsel zoo lang mogelijk toe te passen. Artt. 8—11 W. K. openen daarbij aan den commandeerenden officier de mogelijkheid een bijzondere wijze van executie vast te stellen. Daarbii neem ik aan, dat de commandeerende officier mag aanwijzen een Plaats, welke door den conipagniescommandant of zelfs door den sectiecommandant nader nauwkeurig is te bepalen. Het kan niet de taak van een commandeerenden officier zijn de plaatselijke situatie op een boerderij na te gaan; ook in vredestijd zullen commandeerende officieren wel eens met het geven van algemeens aanwijzingen volstaan.

Moeten de beide bijkomende straffen te velde het oordeel wijzigen? Ik geloof van niet. Pionier-arbeid en corveeën zullen ook — practisch bij wijze van straf — worden gelast in gevallen, waarin de wet het opleggen van die bijkomende straffen niet mogelijk maakt. Het rechtsbeginsel, dat in art. 29, lid 1 R. K. is neergelegd, heeft ook zijn grenzen. . . .

Intusschen kan het uitdrukkelijk vermelden in de wet van de bijkomende straf van het doen van corveeën een wachtcommandant in moeilijkheden brengen, wanneer hij met streng arrest gestraften te bewaren krijgt, aan wie die bijkomende straf niet is opgelegd, en het privaat in het wachtgebouw dringend dient te worden schoongemaakt. . . .

Ontegenzeggelijk is het mogelijlr, dat van de noodzakelijkheid om onaangename bijzondere diensten te gelasten misbruik wordt gemaakt. Dit gevaar doet zich echter niet eens in de eerste plaats voor met betrekking tot gestraften, want op dezen is toch reeds de aandacht van den compagniescommandant gevestigd. Veel grooter is het gevaar, dat de dpl. Jansen, die het ongeluk heeft zich niet bepaald in de sympathie van zijn groeps- of sectiecommandant te mogen verheugen, maar die feitelijk toch een braaf en bruikbaar militair is, van dergelijke opdrachten het slachtoffer wordt. Hiertegen te waken is in de eerste plaats de taak van den compagniescommandant: een goede samenwerking tusschen hem en de sectiecommandanten is daartoe zeer bevorderlijk.

Wanneer is nu een leger te velde? Volgens Prof. van der Hoeven[5]), die in de vergadering der Tweede Kamer de Memorie van Toelichting op dit punt heeft verbeterd, is onder een leger te velde te ,,verstaan elk mobiel leger of geheel van troepen, dat georganiseerd en bestemd is tot operatiën in het open veld hetzij ter bestrijding eener vijandelijke macht, hetzij tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat".

Hiermede zijn voor de practijk nog niet alle vragen beantwoord.

---

[4]) Ik kan mij dan ook niet vereenlgen met de uitbreiding, welke de hooggeachte Redactie in M.R.T. XXXIII, 14 wil geven aan artt. 30-32 W.K.

[5]) Van der Hoeven III, 275.

De Algemeene Order voor het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger 1934, No. 14) [6]), die zijn wettelijken grondslag vindt in art. 75 Wb. K., spreekt zich hierover nader uit in ptn. 13 en 14 van het bepaalde onder E. I. Pt. 13 houdt in. dat het bijzondere strafstelsel bij een leger te velde niet in werking treedt enkel door het intreden van den mobilisatietoestand, maar dat het daartoe noodig is, dat de troepen de garnizoenen hebben verlaten.

Daarop volgt de definitie van pt. 14, dat onder leger te velde wordt ,,verstaan het leger of elk onderdeel daarvan, dat in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden is georganiseerd en bestemd tot operatiën in het open veld of in verdedigingswerken en de vredesgarnizoenen verlaten heeft".

Ware deze gedachtengang als vanzelfsprekend juist te beschouwen, zoo zou deze ook voor het Nederlandsche leger moeten gelden. waarbij de toestanden hier te lande m.i. zouden medebrengen, dal ,,vredesgarnizoenen" c.q. door mobilisatiecentra zou zijn te vervangen.

Het komt mij evenwel voor, dat deze gedachtengang juist is geweest, maar dat thans niet meer is. Men wenschte, naar ik zou willen veronderstellen, een onderscheid te maken tusschen troepen, die wel. en troepen, die niet met den vijand in aanraking komen. Depôttroepen e.d. blijven dus buiten het strafsysteem te velde. Groote eenheden in reserve, luchtdoelartillerie, belast met de verdediging van het achterland, luchtstrijdkrachten, enz. zijn daarentegen wel troepen te velde. Wellicht ook het personeel van het Algemeen Hoofdkwartier. Of deze opvatting, vooral voor wat betreft de verdedigingswerken (waaronder ook de opstellingsplaatsen der luchtdoelartillerie zijn te verstaan?), geheel in overeenstemming is mei de definitie van van der Hoeven, schijnt ook nog een vraag, hoewel ik er toe neig deze onder de tegenwoordige tactische verhoudingen bevestigend te beantwoorden. Overigens wordt door het Indische stelsel over het algemeen wel een scherpe grens verkregen. Toch zal ook dit systeem moeilijke vragen te beantwoorden geven: wat geldt ten aanzien van het personeel van den étappen- en verkeersdienst cn ten aanzien van troepen, welke zijn belast met de territoriale verdediging in de omgeving van hun eigen vredesgarnizoen?

De grondgedachte is echter verouderd. De vijand is tegenwoordig overal. Depôttroepen, zelfs al zijn zij nog in opleiding, kunnen al een taak krijgen bij de beveiliging tegen den vijand uit de lucht en tegen saboteurs, onruststokers e.d.

De geheele gemobiliseerde landmacht als leger te velde te beschouwen is in den gevolgden gedachtengang feitelijk de consequentie van de ontwikkeling van de tactische mogelijkheden. Die opvatting zou met de definitie van van der Hoeven niet in strijd zijn. Want de splitsing, zooals de wetgever zich die indertijd voor oogen moet hebben gesteld, is thans redelijkerwijze niet meer te

---

[6]) Opgenomen in M.R.T. XXXIII, 114.

maken. Wij zouden ons over dit eenvoudige en duidelijke resultaat mogen verheugen, ware het niet, dat aan het straffenstelsel te velde de zoo juist besproken bezwaren zijn verbonden, welke in het algemeen ernstiger worden, naarmate men op den grond verder van 's vijands voorste lijn is verwijderd.

Dus is te trachten een andere splitsing te maken. Daartoe zie ik feitelijk slechts één mogelijkheid, welke zich practisch laat doorvoeren: te velde zijn de troepen, welke zijn gesteld onder de bevelen van den Commandant Veldleger, van een Algemeenen Bevelhebber of eventueel ook van enkele territoriale bevelhebbers; voor alle andere troepen, inclusief niet bij het Veldleger ingedeelde luchtstrijdkrachten en luchtdoelartillerie, geldt het gewone strafstelsel. ook voor het personeel van den étappen- en verkeersdienst.

Deze opvatting, waardoor althans minder troepen aan het straffenstclsel te velde zouden zijn onderworpen dan door het Indische systeem geschiedt, zou aansluiten bij de woorden „mobiel leger of geheel van troepen" in de definitie van van der Hoeven. Bezwaren laten zich echter gemakkelijk aanvoeren. B.v. zou op luchtstrijdkrachten, luchtdoelartillerie en zoeklichten, al naar de indeeling, het strafstelsel te velde nu eens u-el, dan weer niet van toepassing zijn. En is er voldoende reden om op regimenten of zelfs groote eenheden in reserve, op aan- en afvoertroepen, ingedeeld bij het Veldleger, en op het Hoofdkwartier Veldleger het strafstelsel te velde toe te passen?

Het zou verder verleidelijk zijn om de aanwezigheid van een leger te velde nimmer aan te nemen, zoo lang de oorlogstoestand niet is ingetreden. Maar in de uitlating van Prof. van der Hoeven is ook van neutraliteitshandhaving sprake. Ook de Indische Algemeene Order heeft dit standpunt niet ingenomen. Intusschen schijnen de (niet tot het Veldleger behoorende) politietroepen, welke thans met strategische bewakingsdiensten zijn belast, niet als leger te velde te worden beschouwd [7]); stellig is dat practisch.

Op het eerste gezicht schijnt het logisch, dat de zeemacht niet met het strafstelsel van het leger te velde heeft te maken. Maar een landingsdivisie? M.i. moet de ratio der wet medebrengen, dat een landingsdivisie der Koninklijke Marine onder omstandigheden leger te velde kan zijn. Dat ik er niet voor ben die omstandigheden spoedig aanwezig te achten, is iets anders.

Men hoede zich er voor het van toepassing zijn van het straffenstelsel te velde hiervan te doen afhangen, of Krijgsraden te velde (art. 243 R. L.) zijn ingesteld. Er is niet de minste reden hiertusschen verband te leggen.

Ik wil hier wel aan toevoegen, dat het instellen der Krijgsraden te velde — juist tegengesteld aan hetgeen ik voor het strafstelsef te velde wenschelijk acht, en anders dan in de afgeloopen mobilisatiejaren is geschied — m.i. terstond op een algemeene mobilisatie be

---

7) Vgl. H.M.G. **29** Jan. **1937 M.R.T. XXXII, 593.**

hoort te volgen. Dat schijnt noodzakelijk, wil de militaire justitie in oorlogstijd voldoende paraat zijn. Na alles, wat Generaal van Munnekrede [8]) over de militaire rechtspraak in oorlogstijd heeft gezegd, zou het uilen naar Athene dragen zijn hier nog verder op in te gaan.

Dat aan ons geldende systeem van krijgstuchtelijke straffen te velde zeer ernstige bezwaren zijn verhondrn, zal wel duidelijk zijn. Niet het geringste daarvan vloeit voort uit de omstandigheid, dat in Nederland art. 73 W. X. wel de mogelijkheid opent om bij Algemeenen Maatregel van Bestuur bepalingen vast te stellen als die, opgenomen in de Indische Algemeene Order, maar dat daarvan voor de Koninklijke Landmacht geen gebruik is gemaakt. Daardoor moel een strafoplegger zich in oorlogstijd afvragen, of zijn onderdeel al dan niet te velde is. En die vraag is dikwijls (vooral hij troepen, belast met de territoriale verdediging) verre van gemakkelijk te beantwoorden.

Verkeerde beantwoording van deze vraag kan b.v. leiden tot het onbevoegdelijk opleggen van de bijkomende straf van pioniersarbeid of corveeën, waaruit zich, als de omstandigheden tegenwerken, groote ,,drama's" kunnen ontwikkelen. Ook is het mogelijk, dat streng arrest wordt opgelegd, terwijl niet verzwaard arrest zou kunnen zijn volstaan. En indien men een man verkeerdelijk vermindering van kost zou hebben laten ondergaan. . . .

Hoe het beter zou kunnen, is te vinden in § 42 van de in 1926 vastgestelde Duitsche Disziplinarstrafordnung:

Gelinder und geschärfter Arrest können bei einer mobilen oder aus Anlass innerer Unruhen verwendeten Truppe im Weg der Behelfsvollstreclsung vollstreckt werden, wenn

1. kein geeigneter Raum vorhanden ist und
2. die Vollstreckung aus dienstlichen Grunden nicht aufgeschoben werden kann.

In diesem Fall ist dem Bestraften für die Dauer der Strafe wahrend seiner dienstfreien Zeit der Aufenthalt auf einer Wache als Arrestant, ohne Entziehung seiner Gehiihrnisse, anzuweisen.

Bei gescharftem Arrest ist er zugleich zu beschwerlichen Dienstverrichtungen ausser der Reihe heranzuziehen.

Bij een aldus geredigeerede bepaling behoeft men zich geen moeite te geven om tot een beperkende uitlegging te geraken. Wel zou het doelmatig zijn om in deze Duitsche paragraaf onder ,,mobile Truppe" ook te verstaan luchtdoelartillerie en zoeklichten, en ook depôttroepen, die voor beveiligingsdiensten worden gebruikt. Dan is met deze bepaling naar het mij voorkomt vrijwel te volstaan, al vind ik haar ook nog niet ideaal. De passage over de ongewenschtheid om de executie uit te stellen (dat is bijna altijd ongewenscht!) zou ik gaarne missen. En ook zou ik de wacht als gedwongen verblijfplaats willen schrappen.

---

[8]) Vgl. b.v. in M.R.T. XXX, **17.**

Onder onze bestaande wettelijke regeling blijf ik echter geneigd het straffenstelsel te velde niet te spoedig toe te passen. Ik ga zelfs in de richting een bataljon infanterie, belast met de territoriale verdediging, zelfs in voorste lijn (waarvan het immers mogelijk is, dat het gedurende zeer geruimen tijd geen vijand ziet opdagen) niet als ,,te velde" te beschouwen. Doch ik moet toegeven, dat dit een dubieuse uitspraak is.

Het schijnt aannemelijk, dat het aan de ingewikkeldheid der materie en aan de bestaande onzekerheid is toe te schrijven, dat over dit onderwerp in ons land vrijwel geen litteratuur bestaat. Zou ik anderen mogen vragen hun meening ter zake aan de Redactie van het M.R.T. toe te zenden? Ontbreken van litteratuur verzwaart de taak der Regeering.

En moge de Regeering dan althans zorg dragen, dat ieder compagniescommandant, ook indien hij niet tot het Veldleger behoort, wete, waaraan hij zich te houden heeft!

Naar toch wil ik eindigen met de opmerking, dat het wel zeer gewaagd is om op den dag, dat — voor het eerst na meer dan 100 jaar voor wat Nederland betreft — de oorlogstoestand voor ons leger zal intreden, het oude beproefde straffenstelsel door een ander te vervangen!

's-Gravenhage, Augustus *1938.*

UIT ANDERE TIJDSCHRIFTEN.

De militaire groet.

In de „Marine-Rundschau" van April 1938, blz. 281, lezen wij in de rubriek „Meinungsaustausch" het volgende:

„Ehrenbezeigung" — eine Alltaglichkeit — neu gesehen. Wir kennen alle aus unserer Ausbildungszeit das Unteroffizierthema „Ehrenbezeigung". Und wenn man den Korporal gefragt hatte — oder heute noch fragt —, „*wessen* Ehre denn bezeigt" wird, bekäme man mit tödlicher Sicherkeit die Antwort: „Aber *natürlich* die Ehre des Vorgesetzten, wessen denn sonst?" Und doch kann man diese Frage mit bestem Erfolg auch andersherum beantworten: „Die Ehre des Untergebenen wird bezeigt oder bezeugt!"

Die Ehre eines ehrenhaften und tuchtigen Offiziers oder Unteroffiziers verandert sich nicht, gleichgültig, ob er gut oder schlecht gegrüszt wird. Und auch die Ehre eines ehrenhaften Untergebenen wird nicht schlechter, wenn ein Vorgsetzter seinen Grusz nicht oder nachlässig erwidert. Im straffen Grusz und Gegengrusz zeigen sich Selbstzucht, Kameradschaft und Pflichtgefuhl; im nachlassigen Grusz erweisen sich Faulheit, Unkameradschaft und Unzuverlässigkeit. Bei jedem Grusz und Gegengrusz steht daher weniger die Ehre des Gegruszten auf dem Spiele, als die des Griiszenden und der durch ihn vertretenen Truppe, des durch ihn vertretenen Dienstgrades.

Eine der Soldatenpflichten sagte in der alten Fassung über die Ehre: „Das hiichste Gut des Soldaten ist die Ehre! Sie ist nicht denkbar ohne Achtung vor der Ehre anderer!" Rei der Ehrenbezeigung heweist man seine Achtung oder Nichtachtung vor der Ehre der anderen und eben damit auch den Grad des eigenen soldatischen Ehrbegriffs.

Es verlohnt sich oft. durch lange Gewohnheit eingefleischte Gebräuche und Auffassungen einmal „neu" anzusehen. Mann gewinnt ihnen dann auch neue Seiten ab. Und im Falle „Ehrenbezeigung" wird man in der Soldatenerziehung auf dem neuen Wege sicher auch Gutes wirken können.

De jongste mobilisatie in België.

Zooals aan onze lezers wellicht bekend zal zijn is de jongste mobilisatie van het Belgische leger, September 1938, in het bijzonder ook in krijgstuchtelijk opzicht niet fraai verloopen.

Het tijdschrift „La Belgique Militaire" van 13 November 1938 wijdde daaraan onder het opschrift „Mobilisation", „Maux et remèdes" belangwekkende beschouwingen. Het gedeelte hetwelk op de krijgstucht betrekking heeft nemen wij hieronder over. Ook voor ons schijnt daaruit misschien op enkele punten nog wel eenige leering getrokken te kunnen worden.

La discipline.

Disons tout de suite que, hormis pour les troupes présentes sous les armes et la classe précédente, elle a été dans la plupart des cas bien foulée aux pieds.

L'attitude peu correcte des réservistes se traînant à pas lents vers les casernes et les nombreuses haltes dans les cafés dénotent de la part de ceux qui allaient vers le devoir un manque de dignité absolii.

La vérité est que dejuis bien longtemps déja (et je me solidarise ici avec le colonel Ray de la „Nation Belge") on a perdu de vue chez nous cette „discipline qui fait, la force principale des armées".... On pense I'inculyuer par des moyens différents, persuasion et conférences, mais combien inefficaces.

L'abondante matière à enseigner au soldat moderne, de même que les travaux techniques ct théoriques dont le cadre se voit gratifié, empêchent trop souvent une mise en main énergique de la troupe au point de vue disciplinaire. Combien il est rare pour un commandant d'unité de pouvoir s'accorder quelques moments pour une reprise en main indispensable de ses hommes par des moyens adéquats! Pourtant son amour propre le lui commande. mais les directives qui viennent „d'en haut" brisent son initiative, les nombreux travaux auxquels il se voit astreint lui font abandonner ses bonnes intentionc.

Il. en va de même du cadre des souc-officiers. On ne peut être partisan du retour au règime de l'adjudant-„Flic", mais il est indispensable de maintenir parmi nous de braves sous-officiers sans trop grande ambition, vbritables „bonnes d'enfants" de nos hommes, connaissant à fond la mentalité du soldat. Au lieu d'être remerciés h 38 ans, restant la cheville disciplinaire de l'unité, ils laisseraient a d'autres l'avantage de briller dans les spécialités et aux examens.

La tendance actuelle nettement exagérée, qui consiste à expédier à tout propos le cadre sur des bancs d'école, voirc d'examens, est hautement préjudiciable au fonctionnement normal des unités et il faut qu'on s'en rende compte. Outre qu'elle est onéreuse pour le trésor, elle est souvent inutile, les élèves ayant vécu la pratique d'une spécialité en connaissant souvent d'avantage que le théoricien qui donne cours.

Que dire du cas de ces officiers astreints à suivre des cours d'information sur tel engin ou telle arme, alors qu'ils les manient depuis longtemps avec une science consommée? Que dire du cas de tel sous-officier qui s'est vu détacher trois fois en un an de son unité et ce pendant de longues semaines? A vouloir faire de tous des demi-savants on perd de vue la véritable mission du cadre subalterne qui consiste à se frotter à l'outil principal qu'il devra employer: la troupe!

Cependant le manque d'esprit d'ordre et de discipline ne peut être uniquement combattu chez nos jeunes gens par le seul séjour que ceux-ci font sous les drapeaux; le mal a sa racine ailleurs. L'éducation de la jeunesse à cet égard appartient aux pouvoirs publics et ceux-ci feraient bien de s'y attacher d'avantage si nous voulons compter parmi les nations fortes.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 27 September 1938.

President: Dfr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. Dr. W. A. J. M. Fick.

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fg.).

Raadsman: Mr. J. Weijl te 's-Gravenhage.

Verduistering — niet diefstal — van een op den openbaren weg gevonden vulpenhouder..

Beklaagde had dien penhouder opgeraapt en in zijn zak gestoken zonder daarbij te denken, en was dien eerst later voor zich xelf gaan gebruiken. Hij had dien penhouder als gevonden onder zich.

Drie weken gevangenisstraf, voorwaardelijlc. Proeftijd **3** *jaren.*

In de zaak van B. A. v. S., oud 20 jaar. geboren te 's-Hertogenbosch, zeemilicien-matroos der 3e klasse, dienende bij het Vliegkamp „De Kooij", gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 20 Juli 1038 door den Krijgsraad te Willemsoord tegen hem gewezen, bijgestaan door zijn raadsman, tegen den Fiskaal bij den Krijgsraad te Willemsoord, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde heteeliend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Piskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien van de straf en deze zal brengen op drie weken gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren;

O. dat beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 9 Juli 1938

beteekend schriftelijlr bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij te Den Helder in de maand Mei 1938. althans op een tijdstip in het tijdvak van 29 Mei 1938 af tot 9 Juni d.a.v., een vulpenhouder, toebehoorende aan M. K., althans aan een ander dan hem, beklaagde, heeft weggenomen met het oogmerk om zich dien vulpenhouder wederrechtelijk toe te eigenen.

althans dat hij ter plaatse en ten tijde als voornoemd opzettelijk een vulpenhouder, toebehoorende aan M. K., althans aan een ander dan hem, beklaagde, welke vulpenhouder hij gevonden had en aldus, althans anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend;

O. dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis het aan beklaagde primair tenlastegelegde, met zijne schuld daaraan, wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, dit heeft gequalificeerd als: „diefstal", en beklaagde deswege heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf van drie weken;

O. dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem primair tenlastegelegde heeft begaan, zoodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

ten aanzien van het aan beklaagde subsidiair tenlastegelegde:

O. dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij op een Zondag in de maand Mei 1938 op den Rijksweg te Den Helder, vlak bij het Vliegkamp „De Kooij", den hem ten processe vertoonden vulpenhouder, gemerkt A, heeft gevonden; dat hij den vulpenhoiider heeft opgeraapt en in zijn zak gestoken, zonder daarbij te denken, en dat hij dezen eerst later voor zichzelf is gaan gebruiken;

O. dat hl. K., zeemilicien-bediende der 2e klasse, dienende bij het; Vliegkamp „De Kooij" te Den Helder, als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij den hem toebehoorenden en hem ten processe vertoonden vulpenhouder. gemerkt A, op een Zondag in de maand Mei 1938 nog in zijn bezit heeft gehad: dat hij echter eenige dagen later den vulpenhouder heeft vermist en niet weet, hoe deze uit zijn bezit is geraakt; dat hij niemand vergunning heeft gegeven om over dien vulpenhouder te beschikken;

O. dat het Hof door voormelde bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen oordeelt hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd, -– met dien verstande, dat de vulpenhouder toebehoorde aan M. K. en beklaagde dezen vulpenhouder als gevonden onder zich had —; zoomede beklaagde's schuld daaraan;

O. dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als: „verduistering";

O. dat het Hof te dezer zake eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken gerechtvaardigd acht, doch termen aanwezig acht om deze straf aan beklaagde voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

O. dat uit het vorenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 321 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 190 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, junctis 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd,

En opnieuw recht doende,

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd, — met den verstande als boven is aangegeven —, zoomede zijne schuld daaraan;

Qualificeert dit feit als: ,,verduistering";

Veroordeelt beklaagde deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Beveelt evenwel, dat deze straf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op drie jaren, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp. vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6, van die Wet;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde primair en hetgeen aan hem subsidiair meer of anders is ten laste gelegd, dan hij deze sententie bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij;

Beveelt dat de ten processe aanwezige vulpenhouder na verloop van acht dagen na de uitspraak van deze sententie zal worden teruggegeven aan M. K., aan wien hij wederrechtelijk werd onttrokken.

In het vonnis, houdende veroordeeling tot ,,diefstal" — komt als verklaring van den beklaagde voor:

,,dat hij op een Zondag in de maand Mei 1938 op den Rijksweg te Den Helder, vlak bij het Vliegkamp ,,De Kooij", den hem vertoonden vulpenhouder, gemerkt h, vond; dat die vulpenhouder hem niet toebehoorde; dat het hem wel bekend was, dat hij van het vinden van hem niet toebehoorende voorwerpen van waarde aangifte moest doen, maar hij zich over een en ander het hoofd niet gebroken heeft en besloot den vulpenhouder zich toe te eigenen, hoewel hij daartoe van niemand vergunning had gekregen; dat hij den vulpenhouder heeft opgeraapt en in zijn zak gestoken en later heeft gebruikt."

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 November 1938.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraal J. H. O. graaf van den Bosch, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, Mr. Dr. W. A. J. M. Fick en Vice-Admiraal A. Vos (plv.).

Advocaat-Piskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fg.).

Als commandant van een schoolbatterij te weinig de leiding van den dienst in handen gehouden en op den dienst te weinig contrôle uitgeoefend, waardoor het mogelijk werd, dat de oefening van een deel van het personeel zijner schoolbatterij op een bepaalden morgen minder bevredigend verliep; bovendien xoowel door het betoonen van te weinig voortvarendheid als door het uitoefenen van te weinig contrôle niet voorkomen, dat een deel zijner batterij te laat uitrukte voor een belangrijke oefening.

Klager heeft terecht aangevoerd, dat hij, alvorens hem straf werd opgelegd, niet op de bij art. 46 W. K. coorgeschreven wijze is gehoord. Beklag daarom gegrond verklaard, de in eerste instantie genomen beschikking, alsmede de aan klager opgelegde straf en de strafreden vernietigd, met last dat die straf en strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald.

Het Hoog Militair Gerechtshof,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 23 September 1938, van den Kapitein X., dienende hij ....., in garnizoen te ..... waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing op het beklag, door hem bij den Commandant der .... Artillerie-Brigade, den Kolonel Y.. ingediend over de straf van vijf dagen licht arrest, hem op 20 Augustus 1938 opgelegd door zijn Regiments-Commandant, den Luitenant-Kolonel Z., en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Als commandant, door te weinig handelend optreden, oorzaak geweest, dat de oefening van een deel van het personeel van zijn schoolbatterij op een bepaalden dag onbevredigend is geweest en dat een ander deel te laat voor een belangrijke oefening uitrukte.",

bij welke beslissing, — op 19 September 1938 genomen en op 21 September d.a.v. aan klager uitgereikt —, het beklag gedeeltelijk gegrond werd verklaard, de opgelegde straf werd gewijzigd in 3 dagen licht arrest, terwijl ook de omschrijving der strafreden werd gewijzigd, zoodat deze is komen te luiden:

„Als commandant van een schoolbatterij te weinig de leiding van den dienst in handen gehouden en op den dienst te weinig contrôle

uitgeoefend, waardoor het mogelijk werd, dat de oefening van een deel van het personeel zijner schoolbatterij op een bepaalden morgen minder bevredigend verliep; bovendien zoowel door het betoonen van te weinig voortvarendheid als door het uitoefenen van te weinig contrôle niet voorkomen, dat een deel zijner batterij te laat uitrukte voor een belangrijke oefening.";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den Luitenant-Kolonel Z.;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat klager terecht heeft aangevoerd. dat hij, alvorens hem de eerstgenoemde krijgstuchtelijke straf werd opgelegd, niet op de bij artikel 46 der Wet op de Krijgstucht voorgeschreven wijze is gehoord;

dat immers het Hof aannemelijk acht, dat klager inderdaad, zooals hij heeft verklaard, tijdens het onderhoud, hetwelk zijn Regiments-Commandant met hem vóór de strafoplegging heeft gevoerd, heeft gemeend, dat het hier slechts verschillende aanmerkingen op zijn beleid betrof, zonder dat er ernstiger gevolgen voor zijn militaire loopbaan te duchten waren, — zooals i.c. eene disciplinaire bestraffing —, in welk laatste geval hij zijn Regiments-Commandant zoude hebben verzocht om zelf nog inlichtingen omtrent de toedracht der feiten bij anderen te mogen inwinnen, ten einde niet te behoeven te volstaan met eenigszins vage antwoorden op verschillende vragen, welke hem bij bedoeld onderhoud werden gesteld, en waardoor een misverstand met betrekking tot de feiten, — zooals zich bij dat onderhoud heeft voorgedaan —, zou zijn voorkomen;

O. dat, waar ten deze het voorschrift van artikel 46 der Wet op de Krijgstucht niet is nageleefd, het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 67 der Wet op de Krijgstucht, nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking, door den Commandant der .... Artillerie-Brigade op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden;

Gelast, dat deze straf en omschrijving der strafreden in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, den Kolonel Y., den Luitenant-Kolonel Z. en den Minister van Defensie.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 26 Juli 1938.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. G. van der Veen, Kapiteins B. P. F. van Driel en P. H. Lach de Bère. en Eerste-Luitenant P. J. Ootmar.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Raadsman: Mr. L. J. 't Hooft, te 's-Hertogenbosch.

Principieele dienstweigering?

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen (weigeren om militaire uniform aan te trekken, met volharding in die weigering nadat de meerdere hem had medegedeeld, dat hij voor den Krijgsraad zou moeten terechtstaan en met een ernstige straf zou worden gestraft.)

Beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Vier maanden gevangenisstraf met ontslag zonder ontzetting.

In hooger beroep bevestigd. Het H.M.G. kan echter niet onderschrijven 's Krijgsraads overweging, ten aanzien van de opgelegde straf, dat beklaagde op grond van „ernstige gewetensbezwaren" tot zijne dienstweigering is gekomen. Wèl kan i.c. met een, naar verhouding tot het gepleegde feit, geringe straf, als opgelegd, worden volstaan.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, op en jegens J. J. V., oud 22 jaar, geboren te 's-Gravenhage, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 2e Compagnie van het Korps Motordienst te Haarlem, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Hertogenbosch, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dienst;

O. dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op 2 Januari 1936 is ingelijfd bij het 6e Regiment Veld-Artillerie, met ingang van 20 September 1937 overgeplaatst bij het Korps Motordienst, op 18 October 1937 in werkelijken dienst tot eerste oefening,

op 6 December 1937 met groot verlof is vertrokken en daarvan op 7 Juni 1938 is teruggekeerd;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 14 Juli 1938 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 8 Juni 1938 te Haarlem, als militair, nadat zijn meerdere, de sergeant 1e klasse de L., hem had gelast een voor hem bestemde militaire uniform aan te trekken, heeft geweigerd aan dat dienstbevel te gehoorzamen en, nadat dezelfde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen, opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid heeft volhard;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij bekent, zich aan het hem tenlastegelegde te hebben schuldig gemaakt;

dat hij op 7 Juni 1938 na verleend verlof onder de wapenen was gekomen bij het Korps Motordienst te Haarlem; dat de sergeant de L. hem op 8 Juni 1938 heeft medegenomen naar het kleedingmagazijn te Haarlem en hem aldaar gelastte een veldjas aan te trekken; dat hij, daar hij uit gewetensbezwaren niet aan den militairen dienst wenschte mede te werken, heeft geweigerd aan die lastgeving gevolg te geven; dat de sergeant hem er op heeft gewezen, dat het een dienstbevel was en dat hij, beklaagde, indien hij weigerde dit op te volgen, zich voor den rechter zou moeten verantwoorden en ernstig gestraft zou worden; dat hij echter weigerde, zeggende: ,,Ik trek die jas niet aan''; dat hij gewetensbezwaren heeft tegen den dienst op grond van zijn overtuiging, dat hij zijn evenmensch niet mag dooden; dat hij door de Commissie in den Haag is afgewezen;

O. dat N. H. de L, 34 jaar, sergeant 1e klasse, wonende te Haarlem, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij op Woensdag 8 Juni 1938 beklaagde een werkpak heeft aangeboden; dat beklaagde dit pak aantrok; dat hij beklaagde daarna medenam naar het kleedingmagazijn in de Koudehornkazerne te Haarlem; dat hij beklaagde aldaar een militaire veldjas aanbood en hem gelastte: ,,Trek hem aan''; dat de beklaagde zulks weigerde met de woorden: ,,Ik trek geen militaire kleeding aan''; dat hij zijn lastgeving herhaalde en beklaagde mededeelde, dat deze, indien hij bij zijn weigering bleef volharden, zich aan een ernstig vergrijp schuldig maakte daar het een dienstbevel was, hij voor den Krijgsraad zou moeten terechtstaan en met een ernstige straf zou worden gestraft; dat beklaagde echter bleef weigeren en volharden in zijne ongehoorzaamheid;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

O. dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven dienen, doch niet zoodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

O. dat de Krijgsraad — nu uit het ter terechtzitting gehouden

onderzoek is gebleken, dat ernstige gewetensbezwaren hebben geleid tot het plegen van bovenvermeld feit -- van oordeel is, dat dit feit met een gevangenisstraf van vier maanden behoorlijk wordt geboet;

Gezien de artikelen 6, 10, **23,** 60, 62 en 114 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 der Tnvoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 27 en 91 Wetboek van Strafrecht, 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningn!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: ,,opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen";

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van vier maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 8 Juni 1938 af in mindering zal worden gebracht.

Dit vonnis is in, door den *h.-BI.* ingesteld, hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van 27 Septemher 1938 bevestigd, met dien verstande echter, dat het Hof zich niet vereenigt met 's Krijgsraads overweging omtrent de opgelegde gevangenisstraf;.

dat het Hof namelijk niet kan onderschrijven, dat beklaagde op grond van ,,ernstige gewetensbezwaren" tot zijn dienstweigering is gekomen, hoewel ook het Hof van oordeel is, dat in dit geval met een, naar verhouding tot het gepleegde feit, geringe straf kan worden volstaan, aangezien beklaagde aannemelijk heeft gemaakt, dat hij- op grond van wel gemeende en naar zijn gevoelen ook wel overtuigende, doch naar 's Hofs oordeel te weinig doordachte en hem volstrekt niet geheel disculpeerende, overwegingen ten slotte tot een weigerachtige houding is gekomen.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van **2** Augustus 1938.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapitein P. C. Geus. Ritmeester H. Wilbrenninck, Kapiteins A. den Boer en P. H. Lach de Bere.

Auditeur-Militair: Jhr. Mr. F. L. J. van Rijckevorsel (plv.).

Valschheid in geschrift en het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvercalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kan ontstaan, waaraan in hooger beroep is toe-

gevoegd: gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van de strafbare feiten gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken (ais militair facfeur in een militair hospitaal op de achterzijde van een voor een verpleegde hestemden postwissel het endossement en het bewijs van ontvangst met een valschen naam onderteekend, vervolgens het bedrag van dien postwissel ten postkantore in ontvangst genomen).

Uit de onderteekening voor overdracht en voor ontvangst kon eenig recht ontstaan, te weten het recht orn het bedrag van den postwissel te innen: uit het gebruik maken van die valsche onderteekeningen kon eenig nadeel ontstaan, te welen het nadeel, dat de geadresseerde het bedrag in den postwissel genoemd niet ontving.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch. r.o. eischer, op en jegens J., oud 21 jaar, geboren te Utrecht, gewoon dienstpliclitig soldaat bij de 4e Compagnie Geneeskundige Troepen te Breda, thans rnet groot verlof te Utrecht, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op 3 Februari 1936 is ingelijfd bij de 4e Compagnie Geneeskundige troepen. op 6 April 1937 in werkelijken dienst is gekomen tot eerste oefening en op 11 November 1937 met groot verlof is vertrokken:

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 16 Juli 1938 beteekende schriftelijk bevel tot hijecnkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op *of* omstreeks 28 Augustus 1937 te Utrecht, althans in Nederland, terwijl hij de functie uitoefende van facteur van het Militair Hospitaal aldaar en als zoodanig belast was de poststukken bestemd voor de verpleegden en het interne personeel van die inrichting van het hoofdpostkantoor af te halen en aan de geadresseerden uit te reiken:

a. aan de achterzijde van een birinenlandschen postwissel der Nederlandsche Posterijen groot f 1,50 verzonden aan K. S., Militair Hospitaal, zaal 103 te Utrecht of order, de ruimte bestemd voor endossement valschelijk heeft ingevuld als volgt:

„Voor mij aan J. W." en dit endossement valschelijk heeft onderteekend met K. S. en wijders het onder het endossement gestelde bewijs van ontvangst luidende: „.Bedrag van den postwissel aan mij voldaan en hiervoor kwijting verleend", valschelijk heeft onderteekend met de handteekening J. W., met het oogmerk dit valsche geschrift als echt en onvervalscht te gebruiken door het ter uit-

betaling aan te bieden aan het hoofdpostkantoor te Utrecht en zich het bedrag daarop te doen uitbetalen, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan voor K. S.;

b. opzettelijk van het sub a. omschreven valsche geschrift heeft gebruik gemaakt als ware het echt en onvervalscht, door het ter uitbetaling aan te bieden aan het hoofdpostkantoor te Utrecht en het daarop uit te betalen bedrag in ontvangst te nemen, uit welk gebruik nadeel kon ontstaan voor K. S.;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij van 6 April 1937 tot 11 November 1937 in militairen dienst is geweest bij de Geneeskundige Troepen te Utrecht; dat hij gedurende dien tijd veelvuldig facteur is geweest in het Militair Hospitaal aldaar; dat hij dan de voor het Militair Hospitaal bestemde poststukken, welke bestemd waren voor de verpleegden en het interne personeel van die inrichting, drie maal per dag moest afhalen aan het hoofdpostkantoor te Utrecht, overbrengen naar het Militair Hospitaal en distribueeren over de geadresseerden;

dat, indien de administratie van het Hospitaal uitwijst, dat hij op 27 en 28 Augustus 1937 facteur is geweest, dit wel zoo zal zijn; dat de hem getoonde schrijfproef, bevattende tweemaal den naam ,,J. v. G.", driemaal den naam ,,J. W." en tweemaal den naam ,,K. S.", dezelfde is als die, welke hij in December 1937 te Utrecht heeft afgelegd voor den agent van politie-rechercheur van Loenen;

O. dat de navolgende getuigen, ieder voor zich, hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. P. D. G., 53 jaar, referendaris 2e klasse bij de P.T.T., wonende te Utrecht:

dat de hem getoonde postwissel, groot f 1,50, gericht aan K. S., Militair Hospitaal te Utrecht, blijkens de daarop voorkomende poststempels op 37 Augustus 1937 des namiddags 4 uur, uit Koog-Zaandijk is verzonden en nog dienzelfden dag te Utrecht is aangekomen; dat de uitbetaling van dien postwissel heeft plaats gehad op 28 Augustus 1937 op machtiging;

dat uitbetaling op machtiging veelvuldig plaats had, wanneer de geadresseerde een verpleegde in het Militair Hospitaal was en die uitbetaling dan geschiedde aan den zoogenaamden facteur;

2°. S. R., 38 jaar, adjunct-commies bij de P.T.T., wonende te Utrecht:

dat blijkens de administratie van den chef afdeeling geldartikelen hij, getuige, op 28 Augustus 1937 heeft dienst gedaan aan het loket, gebruikt voor de uitbetaling van postwissels; dat de hem getoonde postwissel door hem is uitbetaald;

3°. C. S., 38 jaar, sergeant-verpleger hij het Militair Hospitaal te Utrecht:

dat blijkens de administratie-bescheiden van het Militair Hospitaal de dienstplichtige K. S., verpleegde in dat hospitaal, daaruit op 27 Augustus 1937 is ontslagen; dat de remonterijder H. E. W. op 28 Mei 1937 in dat Hospitaal is opgenomen en op 16 September

d.a.v. is ontslagen en dat beklaagde als facteur is opgetreden o.a. van 23 tot en met 28 Augustus 1937; dat de dienstplichtige W. op 28 Augustus 1937 niet buiten het Hospitaal is geweest; dat voor verpleegden die het Hospitaal niet mogen verlaten, de postwissels geïnd worden door den facteur;

O. dat de navolgende getuige-deskundigen, na beëedigd te zijn, ieder voor zich doch eensluidend hebben verklaard:

1. Dr. W. F. H., 60 jaar, scheikundige en schriftkundige, wonende te Arnhem,

2. C. M. G., 39 jaar, brigadier van politie, rechercheur, belast met de fotografische en dactyloscopische werkzaamheden bij de gemeente-politie te Utrecht:

..Ik heb de handteekeninzen. welke zich bevinden op de achterzijde van den mij getoonden postwissel, groot f 1,50, gericht aan K. S., Militair Hospitaal, Utrecht, vergeleken met de handteekeningen, welke zich bevinden op de mij getoonde schrijfproef van beklaagde. De handteekeningen op den postwissel vertoonen meerdere punten van overeenstemming met die op de schrijfproef, door beklaagde afgelegd. Kenmerkende verschillen tusschen het schrift van beklaagde en de handteekeningen op de achterzijde van den postwissel heb ik niet aangetroffen. Op grond van mijn bevindingen en waarnemingen ben ik er beslist van overtuigd, dat de drie namen op de achterzijde van den postwissel zijn geschreven door beklaagde, die bovenbedoelde schrijfproef heeft geschreven;"

O. dat de ten processe aanwezige, aan beklaagde en getuigen voorgehouden postwissel is een binnenlandsche postwissel der Nederlandsche Posterijen, groot f 1,50, geadresseerd aan ,,K. S., Militair Hospitaal, zaal 103 te Utrecht of order", op de achterzijde van welken postwissel in de ruimte bestemd voor endossement staat vermeld voor mij aan ,,J. \J." en als handteekening voor overdracht ,,K.S.", terwijl die posiwissel voor ontvangst is geteckend met den naam ,,J. W.";

O. dat uit vorenbedoelde onderteekening voor overdracht en voor ontvangst eenig recht kon ontstaan, te weten het recht om het bedrag van dien postwissel te innen en uit het gebruik maken van die valsche onderteekeningen eenig nadeel kon ontstaan, te weten het nadeel, dat de geadresseerde het bedrag in den postwissel genoemd, niet ontving;

O. dat den Krijgsraad uit eigen waarneming is gebleken na bezichtiging van den ten processe aanwezigen postwissel en de ten processe overgelegde schrijfproef van beklaagde dat de handteekeningen op de achterzijde van dien postwissel zeer veel overeenkomst vertoonen met die op de schrijfproef van beklaagde;

O. dat — nu het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, met dien verstande, dat de feiten zijn gepleegd te Utrecht;

Gezien de artikelen 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10 en 225 Wetboek van Strafrecht, 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: valschheid in geschrifte en het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvervalscht. uit welk gebruik eenig nadeel kan ontstaan;

Veroordeelt den hcklaagde tot eene gevangenisstraf van één maand.

Vorenstaand vonnis is in door den auditeur-militair en door den beklaagde ingesteld hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van 27 September 1938 bevestigd, behalve wat betreft de qualificatie en de opgelegde straf. Aan de qualilicatie is toegevoegd: „gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van de strafbare feiten gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken", terwijl de straf, welke aan het Hof te licht is voorgekomen, verzwaard is tot twee maanden gevangenisstraf.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 23 Maart 1938 [1]).

President: Mr. A. J. Veldman (fung.)

Leden: kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis. officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse, A. Pezie, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van adminstratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: kapitein der mariniers W. S. J. Roelofsen.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, twee malen gepleegd (1° weigeren te voldoen aan de order van zijn baksmeester — een matroos 1e klasse, belast met de functie van onderofficier — om aan den bak te gaan zitten; 2° weigeren te voldoen aan de order om zijn muts op te zetten).

Beklaagdes verweer niet te hebben geweten dat de matroos 1e klasse dienstdoend kwartiermeester dus zijn meerdere was, verworpen. Beklaagde had begrepen dat hij den balsmeester als zijn meerdere had te beschouwen en te gehoorzamen, zoodat, ook wat betreft

[1]) Te vergelijken met de sententie van het H.M.G. van N.I. van 15 Mei **1936,** M.R.T. XXXII, 285. Red. **M.R.T.**

het element, de wetenschap dat het dienstbevel door een meerdere was gegeven, xeer xeker opzet aanwezig was.

Breede motiveering van de opgelegde straf: 4 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk; proeftijd één jaar.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen: B., zeemilicien-stoker 3e klasse, oud 20 jaren, geboren te Velsen, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 26 Februari 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 9 Maart 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende als zeemilicien-stoker der 3e klasse aan boord van Hr.Ms. „Wachtschip", liggende te Den Helder:

1°. op den 10den Februari 1938 aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip", liggende te Den Helder, opzettelijk tijdens theewater, toen zijn baksmeester, de matroos der 1e klasse F. den Dunnen — te wiens aanzien de Commandant van Hr.Ms. „Wachtschip" d.d. 16 December 1937 een beschikking had genomen, luidende:

Bekendmaking No. 150.

Ingevolge het bepaalde in 2 V.K.M. IV art. 72 (2) en (4) worden de ondervolgende schepelingen met ingang van 17 December 1937 belast niet de functie van:

Dienstdoende Kwartiermeester.

11635	Matroos der 1e klasse	W. Kolenbrander
10790	idem	E. J. Jansen
11475	idem	A. Marinus
10730	idem	J. J. Westerbeek
10189	idem	H. Bos
11381	idem	N. Rakker
11379	idem	J. van Rensen
11633	idem	J. C. Verwoert
11641	idem	E. Rooker
11612	idem	L. van Eijk
11267	idenz	I. F. Faber
9178	idem	J. G. de Zwarte
11420	idem	A. C. G. Kranenburg
12176	idem	J. Moleman
11526	idem	R. Kooistra
11500	idem	F. den Dunnen
11464	idem	A. M. N. van der Kaay
12128	idem	J. van Dijk
10786	idem	M. Lips
10661	idem	R. S. Vlieger

o.a. 1°. dat bovenbedoelde schepelingen kunnen worden belast met de functies welke als regel door een onderofficier worden bekleed, b.v. onderofficier van het benedenschip, onderofficier van de wacht. korpl. van de wacht en wachtcommandant.

2°. dat gedurende den tijd dat deze schepelingen met een der onder 1° bedoelde functies zijn belast, zij de overige schepelingen zonder rang, voor zoover deze ingevolge de bestaande voorschriften in eenige dienstverhouding komen te staan tot hen, onder hunne bevelen hebben.

Aan boord Hr.Ms. ,,Wachtschip"
Willemsoord, 16 December 1937.
de Commandant
w.g. C. H. Brouwer.

welke beschikking was gepubliceerd en op 10 Februari 1938 nog van kracht was — hem, beklaagde, die, na een van dien baksmeester ontvangen aanmerking van den bak was weggeloopen, de order had gegeven om aan den bak te gaan zitten, opzettelijk dien dienstdoenden kwartiermeester op diens order heeft geantwoord met de woorden: ,,Ik doe het niet", althans met woorden van dergelijke weigerende strekking;

2°. op den 11en Februari 1938 in het Marine-Provoosthuis te Den Helder opzettelijk, toen de sergeant der mariniers H. Mars, hem. beklaagde, die in uniform gekleed, onder gewapend geleide van het provoosthuis te Den Helder naar Hr.Ms. ,,Wachtschip" aldaar moest worden overgebracht en zijn muts niet op had, de order had gegeven om zijn muts op te zetten, dien sergeant op diens order heeft geantwoord met de woorden: ,,Ik zet hem niet op", althans met woorden van dergelijke weigerende strekking.";

Gezien het exploit van beteeliening en dagvaarding d.d. 11 Maart 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag, den 23en Maart 1938, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman, Kapitein der mariniers W. A. J. Roelofsen;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken met aftrek van voorloopige hechtenis; [1])

---

[1]) De fiskaal had n.l. geconcludeerd dat de tijd door beklaagde van 10 tot 14 Februari in arrest zonder waarneming van dienst doorgebracht geheel en van den tijd van 14 tot 28 Februari in licht arrest doorgebracht 7 dagen in mindering zouden worden gebracht. Red. M.R.T.

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 1 September 1937 is opgekomen in werlrelijken dienst voor den tijd van 14 maanden als gewoon dienstplichtige der lichting 1937 II en hij thans nog als zeemilicien-stoker 3e klasse dient;

O. dat ten processe onder eede hebben verklaard de getuigen:

le. F. den Dunnen:

dat hij is matroos der le klasse en sedert 17 December 1937 dienstdoend kwartiermeester is aan boord van Hr.Ms. ,,Wachtschip", liggende te Den Helder; dat dit bepaald is bij een beschikking van den Commandant van dat schip, welke beschikking aan boord is bekend gemaakt en op 10 Februari 1938 nog van kracht was; dat hij op 10 Februari 1938 baksmeester van een stokersbak aan boord van Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder was, tot welken bak de zeemilicienstoker der 3e klasse B. behoorde; dat hij in den namiddag van den 10en Februari 1938, toen hij aan den bak zat, er op gewezen werd, dat B., die eveneens voor het theewater aan den bak was gezeten, aan het schaften was, terwijl het signaal stilte nog niet was gegeven; dat hij B. daarover een aanmerking maakte; dat B. van zijn plaats opstond; dat hij dezen zeide aan den bak te blijven zitten; dat B. naar diens kast liep; dat hij dezen toen beval om aan den bak te komen en te gaan zitten; dat B hem antwoordde: ,,Nou doe ik het heelemaal niet";

2e. H. Mars:

dat hij is sergeant der mariniers; dat hij op 11 Februari 1938 als ondercipier in het Marine-Provoosthuis te Den Helder bericht kreeg, dat de aldaar ingesloten zeemilicien-stoker dar 3e klasse B. onder gewapend geleide van het provoosthuis naar Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder moest worden overgebracht; dat hij dezen uit de cel haalde en overgaf aan het geleide; dat beklaagde in uniform gekleed was; dat aangezien deze geen muts op had, hij zeide: ,,Je moet je muts opzetten"; dat hij daarop diens muts, die in de cipierskamer lag, ging halen; dat toen hij beklaagde de muts wilde overhandigen en tegen dezen zeide: ,,Zet je muts op", deze hem antwoordde: ,,Ik zet hem niet op";

O. dat eene beschikking van den Commandant van Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Willemsoord d.d. 16 December 1937 o.m. inhoudt:

Bekendmaking ***No. 150. (Zie de teiastelegging. Red.)***

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is B., oud 20 jaren, geboren te Velsen; dat hij het laatst gediend heeft aan boord Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder als zeemilicien-stoker 3e klasse; dat hij op 1 September 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-stoker der 3e klasse voor den tijd van 14 maanden der lichting 1937 II;

dat hij sedert ongeveer 5 Februari 1938 als zeemilicien-stoker der 3e klasse aan boord van Hr.Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder dient; dat hij op 10 Februari 1938 des avonds tegen half vijf aan

zijn bak aan boord van Hr.Ms. „Wachtschip" liggende te Den Helder, zat; dat hij een stoot hoorde en denkende, dat dit de stoot voor het schaften was, ging eten; dat aan dienzelfden bak ook zijn baksmeester, de matroos 1e klasse Den Dunnen zat; dat zijn baksmeester op een gegeven oogenblik tegen hem zeide: „Houd je smoel" en „Je moet niet eten als het nog geen stilte geweest is"; dat hij daarop antwoordde: „Ik mag toch wel wat zeggen", meteen opstond en den baksmeester toevoegde: „Ik schei er uit, ik heb er genoeg van; het is hier een rotzooi"; dat hij naar zijn kastje liep; dat de baksmeester hem beval te gaan zitten; dat hij antwoordde: „Dat doe ik niet meer": dat do baksmeester naar hem toekwam en zeide: „Ga op je plaats zitten"; dat hij daarop heeft geantwoord: „Neen, ik doe het niet";

dat hij op 11 Februari 1938 in uniform gekleed onder gewapend geleide van het Marine-provoosthuis naar het Wachtschip te Den Helder moest worden overgebracht; dat hij uit zijn cel werd gehaald en hem toen door een sergeant der mariniers gezegd werd om zijn muts op te zetten; dat hij nl. zijn muts niet op had; dat hij dezen daarop heeft geantwoord: „Ik zet hem niet op";

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig- en overtuigend is bewezen -- met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat beklaagde als verweer tegen het hem sub 1°. ten laste gelegde aanvoert dat hij niet wist, dat de matroos der 1e klasse Den Dunnen dienstdoende kwartiermeester was. hetgeen dan hierdoor verklaard zou zijn, dat hij pas eenige dagen tevoren aan boord van Hr.Ms. „Wachtschip" te Willemsoord was geplaatst en daardoor de bekendmaking no. 150 van den Commandant van den bodem hem niet bekend was:

O. dat dit verweer dus hierop neerkomt. dat beklaagde's opzet niet nou zijn gericht ge~veestop het wettelijk element dat het dienstbevel door een meerdere was gegeven;

O. hieromtrent dat beklaagde heeft verklaard. dat hij het te begrijpen vindt dat je een bevel van je baksmeester opvolgt, welke uiting kennelijk aldus moet worden verstaan, dat beklaagde den getuige Den Dunnen als baksmeester als zijn meerdere beschouwde:

O. derhalve dat beklaagde. ofschoon misschien niet wetende dat hij met een dienstdoend kwartiermeester te doen had, toch begreep. dat hij Den Dunnen als zijn meerdere moest gehoorzamen zoodat bij hem wat dit element van het strafbare feit betreft, zeer zeker opzet aanwezig was; [1])

---

[1]) Ten aanzien van beklaagdes verweer, dat zijn opzet niet gericht was op het wettelijk element dat het dienstbevel door een *meerdere* was gegeven, komt in den Eisch van den fiskaal de volgende overweging voor:

„O. hieromtrent, dat beklaagde heeft verklaard, dat hij het te begrijpen vindt dat je een bevel van je baksmeester opvolgt, hetqeen hierop neerkomt dat bij hem het mogelijkheidsbewustzijn bestond, dat hij met een meerdere te doen had ook al was hij daarvan niet zeker; dat hij voorts

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, twee malen gepleegd";

O. wat de op te leggen straf betreft. dat de gapleegde feiten weliswaar als ernstig moeten worden gequalificeerd en er dan ook geen aanleiding zou zijn voor het uitspreken van een voorwaardelijke straf, ware het niet dat de Krijgsraad wel sterk den indruk heeft gekregen, dat de feiten door den beklaagde begaan zijn onder invloed van een zeer geprikkelde gemoedsstemming die veroorzaakt werd ten deele door beklaagde's driftige geaardheid, ten deele ook door de omstandigheid dat beklaagde in die dagen herhaaldelijk in conflict was geraakt met een meerdere en daardoor, zij het wellicht geheel ten onrechte. bij hem de meening had postgevat dat men hem „zocht", welke gemoedsstemming er blijkbaar toe heeft geleid, dat beklaagde geheel uit het lood is geslagen en zich geen voldoende rekenschap heeft gegeven van de gevolgen van zijn daden;

O. dat met het oog op deze omstandigheden en het door beklaagde ten processe aan den dag gelegde oprechte berouw, de Krijgsraad een voorwaardelijke straf op zijn plaats acht, hetgeen ten aanzien van beklaagde misschien opvoedend kan werken door hem, met als dreigende achtergrond de eventueele tenuitvoerlegging der straf, te leeren zijn drift te beheerschen, tegen welke voorwaardelijke straf het militair belang zich niet verzet;

O. dat derhalve na te noemen straf geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de pcrsoonliikheid van den beklaagde en de omstandigheden waaronder de delicten zijn gepleegd;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60, 62 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

14a, 14b, 14c en 57 van het Wetboek van Strafrecht,

185. 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin !

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van den hierna vermelden proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is, aan

---

heeft verklaard, dat hij, ook al zou hij hebben geweten, dat Den Dunnen dienstdoend kwartiermeester was, nog zou hebben geweigerd om diens order op te volgen, hetgeen hierop neerkomt dat beklaagde ook door het feit, dat Den Dunnen meerdere was in zijn bewustzijn als zeker te betrekken, zich niet van zijn weigering had laten weerhouden, of m.a.w. dat feit op den koop toe had genomen dan wel gebillijkt, zoodat bij hem wat dit element betreft zeer zeker het opzet in de schakeering van voorwaardelijk opzet aanwezig was."

een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder art. 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende ander art. 2 nos. 2-6 dier Wet;

Bepaalt den proeftijd op één jaar.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 6 Juli 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van administratie 1e klasse Mr. D. E. A. Franken.

Raadsman: Mr. A. Prins.

Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, tweemalen gepleegd (1o op dreigenden toon toevoegen: „Wij komen elkaar nog wei eens tegen"; 30 op dreigenden toon toevoegen: „Als U probeert mij er in te draaien, dan kan ik ook probeeren U er in te draaien.")

Al behoeven de sub 1o bedoelde woorden op zich aelf nog niet te duiden op een bedreiging met eenig kwaad, nu zij zijn toegevoegd op dreigenden toon en beklaagde daarbij een vechthouding aannam, krijgen die woorden alleszins het karakter van een bedreiging.

Het verweer dat de sub 20 genoemde woorden, wil men daarin al eene bedreiging zien, daze dan toch steeds een voorwaardelijke zou zijn, is onjuist, nu ook deze woorden op dreigenden toon zijn gesproken, terwijl verder niet de bedreiging aelf doch de volvoering van die bedreiging van een voorwaarde afhankelijk was gesteld, waardoor de woorden allerminst het karakter van een bedreiging verliezen.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den fiskaal tegen W., matroos 1e klasse, oud 29 jaren, geboren te Dubbeldam, gerequireerde in persoon.

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 24 Mei 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 17 Juni 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende als matroos der 1e klasse, op den 7den Mei 1938 te Den Helder:

1e. opzettelijk den bootsman J. van Oosten, terwijl hij, beklaagde, zich in diens onmiddellijke nabijheid bevond, mondeling op dreigenden toon heeft toegevoegd de woorden: ,,Wij komen elkaar nog wel eens tegen", althans woorden van dergelijke dreigende strekking;

2e. opzettelijk den bootsman T. Leether, terwijl hij, beklaagde, zich in diens onmiddellijke nabijheid bevond, mondeling op dreigenden toon heeft toegevoegd de woorden: ,,Als U probeert mij er in te draaien, dan kan ik ook probeeren U er in te draaien", althans woorden van dergelijke dreigende strekking";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 21 Juni 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 6en Juli 1938 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. A. Prins;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

O., dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 12 Mei 1927 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van vijf jaren na het verlaten der opleiding en hij thans nog als matroos der 1e klasse dient;

O. dat ten processe de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1e. J. van Oosten: dat hij bootsman is en zich op een Zaterdagnamiddag in het begin van de maand Mei 1938, in uniform gekleed, in het Kegelhuis te Den Helder bevond; dat te ongeveer halfelf een matroos de zaal binnenkwam; dat het hem opviel dat deze niet in passagierstenue gekleed was, zijn jekker niet had dichtgeknoopt en de pet achter op zijn hoofd had; dat hij een kellner heeft gevraagd wat die matroos kwam doen in dat tenue, waarop hij ten antwoord kreeg, dat deze iemand kwam zoeken; dat kort daarop die matroos zich bij hem kwam melden, zeggende dat hij ordonnans van Hr.Ms. ,,van Speyk" was; dat hij dezen geantwoord heeft dat hij hem niet geroepen had en dat hij wel weer zijn gang kon gaan; dat de matroos daarop zeide dat hij niet wenschte afgesnauwd te worden; dat hij. getuige, dien matroos toen heeft gezegd zijn mond te houden waarop deze een dreigende houding tegen hem aannam en hem, terwijl deze zich in zijn onmiddellijke nabijheid bevond, op dreigenden toon de woorden toevoegde: ,,Wij komen elkaar nog wel eens tegen"; dat de matroos daarbij min of meer een vechthouding aannam en hij, getuige, een oogenblik verwachtte dat deze hem te lijf zou gaan; dat hij thans

in den beklaagde den matroos herkent. die hem op dien Zaterdagavond heeft bedreigd;

2e. Th. Leether: dat hij is bootsman en op 7 Mei 1938 hoofddienst was aan boord van Hr.Ms. .,van Speyk", liggende te Den Helder: dat te ongeveer 22 uur 50 minuten in den avond van dien dag hij werd opgebeld door bootsman van Oosten, die hem mededeelde, dat hij zich in het Kegelhuis bevond en moeilijkheden had gehad met matroos 1e klasse W. en van het gebeurde rapport zou opmaken; dat vrijwel direct daarop de matroos W. aan boord kwam; dat hij dezen onderhield over hel feit. dat hij zoo laat aan boord terugkwam en over het tenue, waarin hij als ordonnans naar den wal was gegaan;

dat W. een breedsprakig verhaal deed o.a. dat hij in het Kegelhuis moeilijkheden had gehad met bootsman Van Oosten; dat beklaagde den officier van dienst daarover wilde spreken; dat de officier van dienst, officier van den Marinestoomvaartdienst Teljer, aan dek is gekomen en beklaagde dezen weer een uitvoerig verhaal deed; dat hij, getuige, toen o.m. gezegd heeft, dat beklaagde niets in de zaal van het Kegelhuis te maken had gehad, waarna W. hem, terwijl hij, beklaagde. zich in zijn onmiddellijke nabijheid bevond. mondeling op dreigenden toon de woorden toevoegde: ,,Als U probeert mij er in te draaien, dan kan ik ook probeeren U er in te draaien", althans woorden van dergelijke strekking;

3e. M. A. Teljer: dat hij op 7 Mei 1938 officier van dienst was aan boord van Hr.Ms. „Van Speyk" te Den Helder; dat hij zich in den avond van dien dag ani ± 23 uur naar dek van Hr.Ms. ..Van Speyk" heeft begeven, alwaar hij den matroos der 1e klasse W. aantrof; dat hij zich met W. heeft onderhouden, bij welk onderhoud bootsman Leether tegenwoordig was, teneinde hem zoo noodig te kunnen voorlichten; dat W. naar aanleiding van een gezegde van den zich in diens onmiddellijke nabijheid bevindenden bootsman, dien bootsman mondeling de woorden toevoegde: ,,Als U probeert mij er in te draaien, dan kan ik ook probeeren U er in te draaien", althans woorden van dergelijke strekking; dat W. deze woorden op een onhebbelijken, braniachtigen toon uitte;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard: dat hij is W., oud 28 jaren, geboren te Dubbeldam; dat hij het laatst gediend heeft als matroos 1e klasse aan boord van Hr.Ms. ,,Van Speyk"; dat hij op 12 Mei 1927 zich in den zeedienst heeft verbonden als lichtmatroos voor den tijd van 5 jaren, ingaande na het verlaten der opleiding;

dat hij op den 7en Mei 1938 als matroos der 1e klasse diende aan boord van Hr.Ms. .,Van Speyk" te Den Helder; dat hij dien dag tot het wachtsvolk van dien bodem behoorde en van den onderofficier van de wacht order kreeg rnet een telegram naar den wal te gaan en den geadresseerde daarvan — een milicien — op te zoeken; dat hij in de stad heeft gezocht en daartoe ook geweest is in verschillende café's en militaire ichuizen: dat hij te orristreeks halfelf in den avond van dien dag is gearriveerd in het ,,Kegelhuis" te Den Helder. alwaar hij een glas jenever heeft hcsteld en gedronken; dat een kellner

op hem afkwam, die hem zeide, dat hij moest komen bij een bootsman, die zich ook in die gelegenheid bevond; dat hij zich naar dien bootsman, die hem bleek te zijn bootsman Van Oosten, heeft begeven en hem heeft gevraagd wat er was: dat hij daarna een hoogdravend gesprek met dien bootsman heeft gehad; dat hij zich erg opgewonden heeft en tegen den bootsman een groote mond heeft staan te voeren;

dat hij na afloop dier woordenwisseling het „Kegelhuis" heeft verlaten en te ongeveer 22 uur 45 minuten aan boord van Hr.Ms. „Van Speyk" te Den Helder is teruggekeerd; dat hij aldaar een gesprek heeft gehad met den bootsman Leether over het feit, dat hij zoo lang van boord was weg geweest; dat hij ook toen weer een groote mond heeft gevoerd;

O. dat door den inhoud van de verklaring van getuige van Oosten en die van beklaagde wettig en overtuigend is bewezen — zoonoodig met toepassing van artikel 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht — hetgeen aan beklaagde onder 1o is ten laste gelegd, zoomede zijn schuld daaraan;

O. dat door den inhoud van de verklaringen van de getuigen Leether en Teljer en die van beklaagde wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem onder 20 is ten laste gelegd;

O. dat de raadsman van beklaagde — hoewel toegevende dat de door beklaagde gebezigde woorden uiterst onbehoorlijk waren en van een ernstige inbreuk op de krijgstucht getuigen -- niettemin van meening is, dat niet gezegd kan worden, dat beklaagde door het bezigen van die woorden zijn meerderen met eenig kwaad heeft bedreigd, wat betreft de woorden „Wij komen elkaar nog wel eens tegen" niet, omdat deze woorden volstrekt geen dreiging behoeven in te houden en wat betreft de woorden „Als U probeert mij erin te draaien, dan kan ik ook probeeren U erin te draaien" niet, omdat, wil men hierin al een bedreiging zien. deze dan toch steeds een voorwaardelijke zou zijn, daar de betrokken meerdere alleen dan met eenig kwaad bedreigd zou worden, indien deze van zijn kant iets tegen beklaagde zou ondernemen;

O. dat dit verweer echter in het geheel niet opgaat; dat weliswaar de woorden „wij komen elkaar nog wel eens tegen" op zichzelf zeker niet behoeven te duiden op een bedreiging met eenig kwaad, doch de omstandigheden waaronder ze zijn gesproken, zooals die in de tenlastelegging en de verklaring van den getuige Van Oosten tot uiting komen, nl. dat zij zijn toegevoegd op dreigenden toon, terwijl beklaagde tegen den getuige een vechthouding aannam, zoodat deze een oogenblik verwachtte dat beklaagde hem te lijf wilde gaan, aan die woorden alleszins het karakter van een bedreiging geven;

dat eveneens ten aanzien van de tegen getuige Leether geuite moorden is ten laste gelegd en bewezen verklaard, dat zij op dreigenden toon zijn gesproken. terwijl voorts, wat betreft de opmerking omtrent het voorwaardelijke van de bedreiging het aangevoerde geheel onjuist is, daar niet de bedreiging zelf, doch de volvoering van

de bedreiging, van een voorwaarde afhankelijk was gesteld, waardoor de woorden allerminst het karakter van een bedreiging verliezen;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling met eenig kwaad bedreigen, twee malen gepleegd";

Gezien de artikelen: 1, 60 en 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 20 Juli 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fg.).

Leden: Kapitein der Mariniers T. C. TV. Michaëlis, Officier vau Administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker, Officier van den Marinestoomvaartdienst 1e klasse E'. J. Siegenthaler en Officier van Administratie 1e klasse T. R. Deelder.

Fiskaal: Officier van Administratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Mr. J. Mulder.

Diefstal, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf het recht tof uitvoering eener tegen den schuldige wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf nog niet verjaard (wegneming, aan boord, van een aan een medeschepeling toebehoorend baadje. De vroegere veroordeeling betrof een diefstal ter zake waarvan beklaagde dd. 8 September 1937 voorwaardelijk was veroordeeld tot gevangenisstraf, proeftijd **3** *jaren, van welke straf de tenzcitvoerlegging nog niet was gelast). Zie noot van den inzender onder het vonnis.*

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiskaal tegen T., zeemilicien-stoker der 3e klasse, oud 19 jaren, geboren te Amsterdam, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 15 Juni 1938;

Gezien het bevel tot bijeenlioming van den Krijgsraad dd. 15 Juli 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

dat hij op den 22sten Mei 1938 te Den Helder met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een baadje, toebehoorende aan G. J. de B., althans aan een ander dan hem, beklaagde, zijnde tijdens het plegen van voormeld misdrijf het recht tot uitvoering eener hem, beklaagde, wegens „diefstal", bij vonnis van den Politierechter te Amsterdam, dd. 8 September 1937 opgelegde voorwaardelijke gevangenisstraf -— ten aanzien van welke straf door den rechter later niet is gelast, dat zij alsnog zal worden ondergaan — nog niet verjaard";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 15 Juli 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den belilaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 20 Juli 1938 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. J. Mulder;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken met aftrek der voorloopige hechtenis en tot ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 1 Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-stoker der 3e klasse voor den tijd van 20 maanden en sindsdien onafgebroken in werkelijken dienst is gebleven;

O. dat ten processe onder eede verklaard heeft de getuige de B.:

dat hij in den namiddag van 22 Mei 1938 het hem toebehoorendc, hem ten processe vertoonde baadje aan boord van Hr. Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder heeft opgehangen; dat hij later op dien dag constateerde, dat het baadje verdwenen was van de plaats, waar hij het had opgehangen; dat hij er naar heeft gezocht, doch het niet heeft gevonden; dat hij niemand vergunning heeft gegeven om het baadje weg te nemen of daarover op eenigerlei andere wijze te beschikken;

O. dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een extract uit de minuten, berustende ter griffie der Arrondissements-rechtbank te Amsterdam, houdende dat:

bij vonnis van den Politierechter te Amsterdam van den 8sten September 1937, T., geboren te Amsterdam, 26 September 1918, schuldig is verklaard aan ,,diefstal" en dientengevolge veroordeeld

tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken, voorwaardelijk, met bepaling van den proeftijd op drie jaren, op welk extract door den Officier van Justitie bij voornoemde rechtbank, dd. 7 Juli 1938. de ambtseedige verklaring is gesteld, dat:

vorenbedoelde proeltijd is ingegaan op 1 Maart 1938 en vermoedelijk zal eindigen op 1 Maart 1941, terwijl tot op heden de tenuitvoerlegging der opgemelde straf niet is gelast;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is T., geboren te Amsterdam, oud 19 jaren; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr. Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder als zeemilicien-stoker 3e klasse; dat hij op 1 Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-stoker 3e klasse voor den tijd van 20 maanden;

dat hij op den 22sten Mei 1938 aan boord van Hr. Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder het hem ten processe vertoonde baadje [1]), gemerkt A, heeft weggenomen; dat dit baadje hem niet toebehoorde en hij het heeft weggenomen met het oogmerk om het zich toe te eigenen, hoewel hij geen vergunning daartoe had bekomen;

dat hij bij vonnis van den Politierechter te Amsterdam van 8 September 1937 wegens diefstal is veroordeeld tot 6 weken gevangenisstraf voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren en een bijzondere voorwaarde; dat de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf tot nu toe (datum van het verhoor is 11 Juli 1938) niet is gelast;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met bcklaagdes schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

,,Diefstal, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf het recht tot uitvoering eener tegen den schuldige wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf nog niet verjaard.";

0. dat een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 310 en 421 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189, 190 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

---

[1]) Wij missen in het vonnis een bevel betreffende de teruggave van dit overtuigingsstuk ingevolge art. 190 R.Z., welk artikel echter wel als „Gezien" is aangehaald. Red. M.R.T.

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert **23** Mei **1938** tot cn met **29** Mei **1938** in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Noot van den inzender.

Deze zaak is m.i. niet onaardig in verband met de ten laste gelegde recidive. De voorwaardelijke gevangenisstraf, waartoe beklaagde op 8 September 1937 werd veroordeeld, is noch geheel of ten decle ondergaan, noch kwijtgescholden. Er blijft alleen over, dat het recht tot uitvoering dier straf nog niet is verjaard. De vraag is echter, of dat recht wel ooit heeft bestaan. nu de straf voorwaardelijk werd opgelegd en last tot tenuitvoerlegging niet werd gegeven en zoo men die vraag bevestigend beantwoordt, of de verjaringstermijn wel is aangevangen en dus het recht tot tenuitvoerlegging der straf wel verjaren *kan*. Immers volgens artikel 77 S.R. vangt de verjaringstermijn aan op den dag na dien, waarop de rechterlijke uitspraak *kan* worden tenuitvoergelegd.

Van Dijck (zie van Hamel-van Dijck blz. 511) zegt: ,,Als eerste gevolg van het bevel (dat de straf niet zal worden ten uitvoer gelegd) kan dus de rechterlijke uitspraak, voor zoover de opgeschorte straf betreft, niet worden tenuitvoergelegd. In verband daarmede blijft, zoolang geen last tot tenuitvoerlegging is gegeven, de strafverjaring uitgeschakeld (a. 77 al. **1),** hetgeen van belang is omdat de proeftijd langer kan duren dan de termijn der strafverjaring."

Van Dijck acht dat van belang omdat bij V.V. wegens de artt. 432 en **433** de proeftijd (3 jaren) langer kan duren dan de termijn der strafverjaring (vroeger 2 jaren, na de inwerkingtreding der Wet van 29-11-'35, Stbld. No. 685, $2^2/_3$ jaar). Door de opvatting van Van Dijck wordt vermeden de inconsequentie, dat wanneer na de verstrijking van den verjaringstermijn, doch binnen den proeftijd last tot tenuitvoerlegging zou worden gegeven, het recht tot tenuitvoerlegging niet meer zou bestaan.

Toch acht ik de opvatting van Van Dijck onjuist, omdat artikel 77, al. **1** niet spreekt van den dag na dien waarop de *straf* kan worden tenuitvoergelegd, doch van den dag na dien waarop de *rechterlijke uitspraak kan* worden tenuitvoergelegd. Op den dag na dien waarop de rechterlijke uitspraak kan w-orden ten uitvoer gelegd — en die *wordt* ook steeds tenuitvoergelegd o.a. beteekening van de V.V. aan den veroordeelde, inwerkingtreden van het patronaat enz. — vangt dus ook de strafverjaring aan. Thans wordt vermeden de inconsequentie dat de voorwaardelijke straf, ten aanzien waarvan nimmer last tot tenuitvoerlegging is gegeven, hetzij *nooit* verjaart en die straf dus *steeds* voor de recidive blijft gelden, hetzij (wat erger is) een recht tot tenuitvoerlegging dier straf nooit bestaan heeft en een verjaring van dat recht een contradictio in terminis zou zijn, zoodat die straf nooit voor recidive zou kunnen gelden.

Op laatstgenoemd standpunt heeft de Krijgsraad zich in het

vonnis niet gesteld. Ook het H.M.G. huldigt dit standpunt niet. Sententie van 20 September 1935 inzake Kramer en van 18 Juni 1937 inzake Van Leeuwen (welke sententies, voor zooverre ik ban nagaan, niet zijn gepubliceerd), waarbij bevestigd werden de vonnissen van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van 24 Juli 1935 en van 12 Mei 1937, beide bevattende eene beslissing betreffende recidive na eene voorwaardelijke veroordeeling in den zin als ook thans weder is gegeven.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van **21** Juli 1937.

President: Mr. A. **J.** Veldman (fung.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee H. **J.** Bueninck, luitenant ter zee der 1e klasse Jhr. N. **J.** C. Versluijs, officier van den marine-stoomvaartdienst der 1e klasse A. Govers en officier van administratie der 1e klasse **J.** P. Scheepmaker.

Fiskaal: officier van administratie der 1e klasse Mr. D. R. A. Franken.

Opzettelijk niet voldoen aan een bevel, krachtens wettelijk voor schrift gedaan door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten (als bestuurder van een rijwiel niet voldoen aan het bevel halt te houden, gegeven door een belastingambtenaar belast met de contrôle der Rijwielbelastingwet).

Beklaagde's verweer niet te hebben geweten dat degeen die hem aanriep, een ambtenaar was, dat dus het in art. 184 W.v.S. gevorderde opxet, dat xich ook moet uitstrekken tot het feit dat de lastgever een ambfenaar was, heeft ontbroken, verworpen. Voor dit opzet is niet noodig dat beklaagde absoluut zeker wist dat de lastgever de hoedanigheid van ambtenaar bezat, doch is het voldoende dat hij dacht dat die persoon een ambtenaar van de belastingen was.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiskaal tegen W. **J.** Q., oud 25 jaren, geboren te Velsen, stoker der 1e klasse, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijziiig naar den Krijgsraad d.d. 22 Juni 1937 No. 5380 Int.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 8 Juli 1937 No. 5380 Int. en het aan den voet van dat bevel aan den beklaagde tenlastegelegde: dat hij op den 14den April 1937 te Den Helder opzettelijk, toen de op den openbaren weg „Zuidstraat" te Den Helder dienstdoende ambtenaar der Directe Belastingen, Invoer-

rechten en Accijnzen A. Kroeze, belast met de contrôle op de juiste naleving der Rijwielbelastingwet, hem. beklaagde, toen hij als bestuurder van een rijwiel daarmede over de Zuidstraat reed en voornoemde ambtenaar het door beklaagde op dien openbaren weg bereden wordende rijwiel wilde onderzoeken en daartoe beklaagde had aangeroepen met de woorden: ,,Halt houden, ambtenaren, rijwielcontrôle'', aan dit door dien ambtenaar krachtens artikel 7 der Rijwielbelastingwet gedaan bevel om stil te houden niet heeft voldaan, doch is doorgereden;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 9 Juli 1937, waarbij bovenstaand bevel en de daarop gestelde tenlastelegging aan den beklaagde zijn betrekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag 21 Juli 1937, des namiddags te 1½ ure;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van tien dagen;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt, dat hij is W. J. G., oud 25 jaren, geboren te Velsen, en dat hij op 21 Augustus 1930 als stoker der 2e klasse is aangenomen voor den tijd van vijf jaren, en dat hij nu dient als stoker der 1e klasse en zijn diensteindiging is 21 Augustus 1937;

O. dat ten processe heeft verklaard als getuige onder eede A. Kroeze, oud 37 jaren: dat hij, als ambtenaar der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen, op 14 April 1937 dienst deed op den openbaren weg ,,Zuidstraat'' te Den Helder op de juiste naleving der Rijwielbelastingwet; dat hij beklaagde per rijwiel over de Zuidstraat zag aankomen; dat hij dacht, dat beklaagde als bestuurder van dat rijwiel over de Zuidstraat reed zonder dat dit rijwiel was voorzien van een rijwielbelastingmerk, terwijl beklaagde evenmin een dergclijk merk zichtbaar droeg; dat hij, het door beklaagde op dien openbaren weg bereden wordende rijwiel willende onderzoeken, beklaagde daartoe aanriep met de woorden: ,,Halt houden, ambtenaren, rijwielcontrôle''; dat beklaagde omkeek, doch niet aan het door hem krachtens artikel 7 der Rijwielbelastingwet gedaan bevel om stil te houden voldeed; dat beklaagde hard wegreed, harder dan toen hij dezen aanriep;

O. dat beklaagde ten processe heeft verklaard: dat hij is W. J. G., oud 25 jaren, geboren te Velsen, dienende als stoker der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. ,,Jan van Brakel''; dat hij op 14 April 1937, als bestuurder van een rijwiel, daarmede reed over de Zuidstraat te Den Helder; dat zijn rijwielbelastingmerk in zijn jekkerzak zat en hij vergeten had, het aan zijn stuur te hangen; dat hij hoorde roepen: ,.Halt houden'', omkeek en toen ieinand zag, die op he+

trottoir van de Zuidstraat met de hand stond te zwaaien; dat hij doorreed; dat, toen hij hoorde roepen, hij dacht, dat die persoon van de belasting was; dat hij wist, dat een ambtenaar van de belastingen het recht heeft, hem aan te houden ter contrôle van het rijwielbelastingmerk;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat beklaagde als verweer heeft gevoerd, dat hij niet wist, dat degcen, die hem aanriep, een ambtenaar was, met welk verweer hij blijkbaar voorheeft te betoogcn, dat het in artikel 184 van het Wetboek van Strafrecht gevorderde opzet, dat zich ook moet uitstrekken tot het feit, dat getuige Kroeze een ambtenaar was, belast met — of bevoegd verklaard tot het opsporen of onderzoeken van strafbare feiten, heeft ontbroken;

O. dat voor het bestaan van dit opzet echter niet noodig is, dat beklaagde absoluut zeker wist, dat getuige Kroeze die hoedanigheid van ambtenaar bezat, doch het voldoende is, dat, zooals beklaagde toegeeft, hij dacht, dat deze getuige een ambtenaar van de bclustingen was;

O. immers, dat beklaagde de overtuiging had, dat hij met een ambtenaar van de belastingen te doen had, en deze overtuiging hem er toe had moeten brengen om, nu hij, naar hij eveneens heeft toegegeven, wist dat een ambtenaar van de belastingen het recht had hem aan te houden ter contrôle van zijn rijwielmerk. aan de vordering van dien ambtenaar te voldoen;

O. dat hij, door dit niet te doen, dus anders handelde dan, gezien zijn overtuiging, van hem mocht worden verwacht, hetgeen voor het vereischte van het opzet, waar dit immers een innerlijke gesteldheid van den dader is, volkomen hetzelfde is als wanneer beklaagde de wetenschap van het ambtenaar zijn van getuige Kroeze op objectieve wijze, b.v. door diens legimitatie als zoodanig, had bekomen;

O. dat artikel 7 der Rijwielbelastingwet de ambtenaren der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen niet alleen belast met het opsporen van overtredingen dier wet, doch hen tevens bevoegd verklaart, de berijders van rijwielen tot het onderzoeken dier rijwielen te doen stilhouden en hen desnoods met geweld tot stilhouden te dwingen;

O. dat mitsdien het door getuige Kroeze aan beklaagde gegeven bevel om te stoppen was een bevel, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar, belast met het opsporen van strafbare feiten, een bevel alzoo, als bedoeld in artikel 184 Sr.;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: opzettelijk niet voldoen aan een bevel. krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar, belast met het opsporen van strafbare feiten;

O. dat na te noemen straf geacht kan worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het gepleegde delict, in verband met de

persoonlijkheid van den beklaagde en de omstandigheden, waaronder het delict werd gepleegd;

Gezien de artikelen 23 en 184 van het Wetboek van Strafrecht. 7 der Rijwielbelastingwet, 1 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen, met beklaagde's schuld er aan, hetgeen hem is ten laste gelegd, gelijk hooger werd overwogen, en qixalificeert het bewezen verklaarde als boven vermeld;

Veroordeelt den beklaagde tot eene geldboete van f 2,50, bij niet-betaling of achterwege blijven van verhaal te vervangen door R dagen hechtenis.

EISCH EN CONCLUSIE.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord,

Gezien ..... enz.;

O. dat beklaagde als verweer voert, dat hij niet *wist,* dat degeen, die hem aanriep, een ambtenaar was;

dat voor het opzet niet noodig is het ,,weten", doch volstaan kan worden met het ,,begrijpen" in den zin van het ,,waarschijnlijkheids-bewustzijn";

dat in het recht, evenals in het dagelijksch leven, het ,,weten" wordt gelijkgesteld met ,,begrijpen", ,,verwachten", ,,duidelijk zijn";

dat men in het recht zelfs bij schulddelicten nog verder gaat en reeds ,,culpa" aanneemt, wanneer de delinquent ook zelfs niet heeft begrepen, doch hij had ..moeten en kunnen begrijpen";

dat beklaagde nu wel opgeeft, dat, als hij met zekerheid geweten had, dat de persoon, die hem aanriep, van de belastingen was, hij zeker direct had gestopt, doch dit weer alleen van belang is voor de vraag, welke *graad* van opzet aanwezig is (zekerhcids- of waarschijnlijkheid~-bewustzijn;)

dat deze vraag wellicht groote academische waarde moge hebben, doch in de praktijk de rechter zich niet zoozeer druk maakt met de vraag: ,,Wanneer is er in *het algemeen* nog opzet?", doch wel met die: ,,Hoe bewijs ik *in dit* ***geval*** het opzet?";

dat dit bewijs in casu is geleverd door beklaagde's verklaring, dat, toen hij hoorde roepen, ,,hij wel dacht, dat die persoon van de belasting was" en dit denken voor hem wel zoo dicht aan zekerheid grensde, dat hij voor alle eventualiteiten maar wat harder ging rijden;

dat trouwens, wat er ook van moge zijn, dat beklaagde in het algemeen zijn gedragingen laat afhangen van de voor hem bestaande ,,zekerheid van het naadje van de kous", in het onderhavige geval wel mag worden aangenomen, dat het hard doorrijden na aangeroepen te zijn niet werd beheerscht door beklaagde's onzekerheicl omtrent de ambtelijke hoedanigheid van den aanroeper, maar wel

door het feit, dat beklaagde met zekerheid wist, dat zijn fiets niet was voorzien van een rijwielbelastingmerk en hij evenmin een dergelijk merk zichtbaar droeg;

dat mitsdien beklaagde's verweer dient te worden verworpen;

0. ..... enz.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 10 Augustus 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: Kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, Kapitein der Mariniers T. C. W. Michaëlis, Officier van den Marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler en Luitenant ter zee 1e klasse J. P. van Doorn.

Fiskaal: Officier van Administratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Mr. h. Prins.

1°. Opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijlc op zijn strafbaarheid heeft gewezen (weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan het bevel om zijn kooi te gaan sjorren, met volharding, nadat een meerdere hem er op had gewezen, dat hij, blijvende weigeren, voor den Krijgsraad zou komen); 2°. Desertie in tijd van vrede (10 Aug. 1929 van passagieren achtergebleven en 10 Juni 1938 door de Maréchaussée aangehouden).

Beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt geacht om in den militairen dienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den Fiskaal tegen *C.*, gewoon dienstplichtig hofmeester der 3e klasse, oud 31 jaren, geboren te Duisburg (Duitschland), gedetineerd in het Marine-Provoosthiiis te Den Helder,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 17 Juli 1929 en 18 Juli 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 22 Juli 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

1°. ,,dat hij, dienende als gewoon dienstplichting hofmeester aan boord van Hr. Ms. „Brinio", liggende te Willemsoord (Den Helder) aldaar op den 8sten Juli 1929, nadat de aan boord van dat schip dienende kwartiermeester J. B. R., in zijn functie van provoost, hem gelast had zijn kooi te gaan sjorren, heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten aan dat dienstbevel te gehoorzamen, hebbende

hij, beklaagde, opzettelijk in zijne ongelioorzaamheid volhard, nadat de luitenant ter zee der 2e klasse H. L. v. B. hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid gewezen had;

2°. dat hij, dienende als gewoon dienstplichtig hofmeester der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip", liggende te Den Helder. aldaar op den 10en Augustus 1929, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te ont trekken, althans opzettelijk, ongeoorloofd van passagieren is achter gebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op den 10en Juni 1938 zich bij de Maréchaussée te Zundert heeft gemeld of/en door de Maréchaussée te Zundert is aangehouden en den volgenden dag naar de Marine-kazerne te Den Helder is overgebracht";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 25 Juli 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 10en Augustus 1938 des namiddags ten 1.30 ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Mr. A. Prins;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem sub 1° en 2° tenlastegelegde met uitzondering ten aanzien van het sub 2° tenlastegelegde van de woorden: „met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans" en veroordeeling van den heklangde deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden met aftrek der voorloopige hechtenis sedert 9 Juli 1938 ondergaan en tot ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 1 Maart 1929 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-bediende der 3e klasse en dat als datum van vertrek met groot verlof was bepaald 26 October 1929;

O. omtrent liet den beklaagde onder 1° tenlastegelegde:

dat hebben verklaard onder eede de getuigen:

1°. J. B. H.:

dat hij is kwartiermeester en op 8 Juli 1929 aan boord van Hr. Ms. „Brinio", destijds liggende te Willemsoord (Den Helder) de functie van provoost in het tusschendek vervulde; dat hij te ruim 6 uur in den morgen van dien dag een half afgevierde kooi in het tusschendek van voornoemden bodem ontdekte; dat de dienstplichtig hofmeester C. de eigenaar van die kooi bleek te zijn; dat hij C. gelast heeft diens kooi te gaan sjorren, waarop deze antwoordde: „Nee, dat doe ik absolimt niet"; dat hij terzake rapport heeft gemaakt en dat toen hij later bij de kooi kwam, hij merkte, dat C. had

nagelaten aan zijn order om de kooi te sjorren te voldoen; dat de officier van dienst, luitenant ter zee v. R. zich toen met het geval heeft bemoeid; dat hij daarna van dien officier opdracht kreeg om de order aan C. nogmaals te herhalen; dat hij zulks tot driemaal toe gedaan heeft. maar beklaagde telkens geweigerd heeft door te zeggen: „Ik doe het niet" en inderdaad heeft nagelaten de kooi te sjorren;

2°. H. L. v. B.:

dat hij is luitenant ter zee der 2e klasse; dat hij op 8 Juli 1929 aan boord van Hr. Ms. „Brinio", destijds liggende te Willemsoord (Den Helder), een rapport kreeg behelzende dat de dienstplichtig hofmeester C., de order van kwartiermeester IT. om zijn kooi te gaan sjorren niet wilde opvolgen; dat hij beklaagde er op wees, dat als deze bleef volharden bij zijn weigering, deze niet meer krijgstuchtelijk door den Commandant kon worden gestraft, doch voor den Krijgsraad zou komen; dat beklaagd? zeide, dat hij dat allemaal wist, doch dat hij bleef weigeren om de order op te volgen; dat hij, na beklaagde nog eenigen bedenktijd te hebben gegeven, aan kwartiermeester H. heeft opgedragen om de order aan beklaagde nog eens te herhalen: dat H. de order eenige malen heeft herhaald, doch beklaagde telkens heeft geweigerd en nagelaten de order uit te voeren;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard (datum van het verhoor is 18 Juli 1929):

dat hij is C., oud 22 jaren, geboren te Duisburg; dat hij het laatst gediend heeft als hofmeester-zeemilicien aan boord van Hr. Ms. „Brinio"; dat hij op **3** September 1928 in dienst is opgekomen als hofmeester-zeemilicien;

dat in den nacht van 7 op 8 Juli 1929 hij als gewoon dienstplichtig hofmeester diende aan boord van Hr. Ms. „Brinio", liggende te Willemsoord (Den Helder); dat toen de marinier K. zijn kooi bij het kopeinde heeft laten vieren; dat hij toen op een bank is gaan slapen; dat hij na overal in den morgen van 8 Juli zijn kooi niet gesjord heeft, maar haar heeft laten hangen; dat hij even later van den kwartiermeester H. order kreeg om zijn kooi te gaan sjorren, doch hij dezen geantwoord heeft, dat wanneer de marinier, die zijn kooi gevierd had, haar ook niet weer ophing, hij zijn kooi niet zou sjorren; dat de kwartiermeester hem daarna nog eenige malen heeft gelast om zijn kooi te gaan sjorren. doch hij telkens heeft gezegd: „Ik doe het niet"; dat hij ook werkelijk opzettelijk heeft nagelaten om aan dat bevel te gehoorzamen; dat hij daarna bij den heer v. B. is gebracht; dat deze hem er op wees, dat wanneer hij het bevel nog uitvoerde hij krijgstuchtelijk gestraft zou worden, doch dat wanneer hij dat niet deed, hij voor den Krijgsraad zou komen; dat hij heeft gezegd, dat hij dit alles wel wist, doch het bevel niet zou opvolgen; dat kwartiermeester H. hem daarna nog driemaal heeft gelast om zijn kooi te gaan sjorren, doch hij telkens heeft gezegd: „Ik doe het

absoluut niet" en hij ook inderdaad opzettelijk heeft nagelaten aan die order te voldoen;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagdes schuld er aan — hetgeen hem onder 1° is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

,,Opzettelijke ongehoorzaamheid, hebbende de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen";

O. omtrent het den beklaagde onder 2° tenlastegelegde:

dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

1°. een extract uit het scheepsjournaal van Hr. Ms. ,,Wachtschip" te Willemsoord, houdende o.m.:

H. W. en D. W. van Zondag 11 Augustus **1929.**

Mankeert hofmeester **Z.** M. C. (1888 Z) sedert 10 Augustus 1929.

Reewacht van Maandag **9** *September* **1929.**

10 uur **E.** W. voeren af als deserteur hofmeester Z. M. C. (1888 Z) manlieert van 10-8-'29. ;

2". een dd. 11 Juni 1938 door A. K., opperwachtmeester der Maréchaussée en D. X. B., maréchaussée tevens opsporingsambtenaar, opgemaakt ambtseedig proces-verbaal, houdende o.m.:

dat door hen op 10 Juni 1938 aan de Maréchausséekazerne te Zundert is aangehoisden C.; dat C. op 11 Juni zal worden overgebracht naar Breda en aldaar worden overgegeven aan den Commandant van de Politie-troepen aldaar om door diens tusschenkomst naar de Marine-kazerne te Willemsoord te worden overgebracht;

3". een extract uit het scheepsjoiirnaal van de Marine-kazerne te Willemsoord, houdende o.m.:

Reewacht van 11 Juni **1938.**

Ten 23.00 door militaire politie aangebracht de zeemilicien-hofmeester C., stbno. 1888 Z.;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is C., oud 31 jaren, geboren te Duisburg (Duitschland); dat hij het laatst gediend heeft bij de Marine-kazerne te Den Helder als zeemilicien-hofmeester 3e klasse sedert 11 Juni 1938; dat hij op 1 Maart 1929 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-hofmeester 3e klasse en toen hij in Augustus 1929 ongeoorloofd van passagieren van Hr. Ms. ,,Wachtschip" te Den Helder achterbleef, nog in werkelijken dienst was;

dat hij in de maand Augustus 1929 als gewoon dienstplichtig hofmeester der 3e klasse diende aan boord van Hr. Ms. ,,\Vachtschip", liggende te Den Helder; dat hij op een Zaterdag in het begin van de maand Augustus 1929 aan boord van dat schip permissie verzocht heeft tot Maandagochtend d.a.v. hetgeen niet kon worden toegestaan; dat hij toen dien Zaterdagmiddag is gaan passagieren en opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich op den 10en Juni 1938 bij de Maréchaussée te Zundert

heeft gemeld, waar hij toen aangehouden is en den volgenden dag naar de Marine-kazerne te Den Helder is overgebracht;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagdes schuld er aan — hetgeen hem onder 2° is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden: „met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans";

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Desertie in tijd van vrede";

O. dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten in verband met de omstandigheden waaronder zij werden gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt wordt geacht om in den militairen dienst te blijven;

Gezien de artikelen 1, 23, 60, 62 en 98 aanhef en onder 2e en tweede lid, 114 eerste lid en derde lid aanhef en onder 1e van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 en 57 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Reclit doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert 9 Juli 1938 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij dc uitvoering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat den beklaagde uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Noot van den inzender:

Uit deze zaak blijkt, dat bij dienstweigering het wijzen op de strafbaarheid en telastlegging van deze verzwarende omstandigheid juridisch wel van belang kan zijn. Was toch die omstandigheid niet ten laste gelegd en bewezen verklaard, dan zou na terugkeer van C. het recht tot strafvervolging wegens de ,.opzettelijke ongehoorzaamheid" (strafmaximum 1 jaar 9 maanden) verjaard zijn geweest, terwijl dit met de gequalificeerde opzettelijke ongehoorzaamlieid (strafmaximum 3 jaar en 6 maanden) niet het geval was.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 9 Augustus 1938.

President: kapitein-luitenant ter zee P. J. Feteris.

Leden: luitenant ter zee 1e klasse W. F. van Langeveld en F. J. van de Poll, officier van administratie 1e klasse J. K. Leijen en luitenant ter zee 1e klasse W. M. de Vries.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorxaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewexen (weigeren en opzettelijk nalaten om te voldoen aan het dienstbevel om zijn wapens te halen en mede te gaan met de velddienstoefening, óók nog nadat die meerdere hem op zijne strafbaarheid had gewexen — n.l. met de woorden: „dat is dienstweigering J., je moet goed weten wat je doet.").

Beroep op onmogelijkheid om, wegens pijn in den rug, aan de order te voldoen, omdat hij gevoelde niet in staat te zijn om de geheele veldclienstoefening mede te maken, breed gemotiveerd verworpen. Uit geen omstandigheid is gebleken, dat beklaagde ook maar dc minste moeite heeft gedaan om tot uitvoering van de hem gegeven opdracht te geraken, doch daarentegen uit zijn eigen opgave is komen vast te staan dat hij zelfs niet wilde probeeren of hij aan de oefening zou kunnen deelnemen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen: **J.,** stamboeknurnmer ...., oud 24 jaren, geboren te Tjimahi (N.I.) laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier der 2e klasse bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 16en Mei 1938. No. A. 16/5/9;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 20en Juli 1938, No. A. 16/7/17, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij diende als marinier der 2e klasse bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja, aldaar in den morgen van den 11en April 1938 te omstreeks 7 uur heeft geweigerd en opzettelijk heeft nagelaten te voldoen aan het hem door den 1sten luitenant der Mariniers J. G. M. Nass gegeven dienstbevel om zijn wapens te halen en mede te gaan met de velddienstoefening en opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat voornoemde meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid had gewezen";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 23en Juli 1938 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 9en Augustus 1938, des voorniiddags ten 9 ure;

Gezien de stukken van den processe. voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot sehuldigverlrlaring van beklaagde aan:

,,opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen"

en veroordeeling van hem deswege:

tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde in voorloopigc hechtenis doorgebracht, zal worden in mindering gebracht vanaf den 11en April 1938 en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

O. dat de beklaagde zich op den 11en December 1933 vrijwillig als marinier der 3e klasse onder stamboek No. .... voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als marinier der 2e klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 28en Februari 1940:

O. dat ten processe hebben verklaard:

1°. **J.** G. M. Nass, eerste-luitenant der Mariniers, oud 26 jaren. onder eede:

dat hij, terwijl hij als eerste-luitenant der Mariniers diende bij de Marinekazerne ,,Goebeng" te Soerabaja, in den morgen van den 11den April 1938 te omstreeks kwart voor zeven aan den sergeant der Mariniers van Lil opdracht heeft gegeven om zich per taxi naar het terrein aan Goenoeng Sahari te begeven en zich daar te voegen hij den troep Mariniers, die tevoren op dien morgen uit de kazerne daarheen waren vertrokken voor het houden van een velddienstoefening; dat hij genoemden sergeant tevens order gegeven heeft om de mariniers. die zich dien morgen hadden ziek gemeld en die van den dokter gewonen dienst hadden gekregen, per taxi naar Goenoeng Sahari mede te nemen; dat tegen 7 uur op dien morgen de sergeant van Lil bij hem kwam en hem rapporteerde dat de beklaagde, hoewel deze van den dokter gewonen-dienst had gekregen, niet mede wilde gaan; dat hij hierop den beklaagde bij zich heeft geroepen en dezen heeft gevraagd: ,,heb je gewonen dienst gekregen van den dokter?"; dat de beklaagde hem antwoordde: ,,ja luitenant"; dat hij hierop tegen den beklaagde heeft gezegd: ,,Dan verkleedt je je, je doet je wapens om en je meldt je bij sergeant van Lil om mee te gaan met de velddienstoefening"; dat beklaagde hem hierop ant-

woordde: „Neen luitenant, dat kan ik niet want ik heb pijn in mijn rug"; dat hij toen tegen den beklaagde, omdat hij den indruk had dat deze zijn order niet voldoende begrepen had, heeft gezegd: „J., jij haalt je wapens en je meldt je bij sergeant van Lil om mede te gaan met de velddienstoefening"; dat de beklaagde hem op deze order antwoordde: „dat doe ik niet luitenant"; dat hij daarop aan beklaagde heeft gevraagd: „heb jij gewonen dienst gekregen van den dokter?"; dat beklaagde op deze vraag heeft geantwoord „ja", maar de dokter heeft niet eens naar mij gekeken; dat hij tegen beklaagde heeft gezegd: „daar heb ik niets mee te maken, jij haalt je wapens en je gaat mee met de velddienstoefening", waarop de beklaagde antwoordde: „neen luitenant"; dat hij hierop tegen beklaagde heeft gezegd: „Dat is dienstweigering J., je moet goet weten wat je doet" en zijn order nogmaals heeft herhaald, waarop de beklaagde weer antwoordde: „neen, luitenant"; dat hij vervolgens sergeant van Lil opdracht heeft gegeven om beklaagde in arrest te stellen en daarna het voorval heeft gerapporteerd aan den eersten-officier; dat hij bemerkte dat beklaagde tijdens bovenvermeld voorval innerlijk opgewonden was doch dat beklaagde tijdens het geheele voorval volkomen correct bleef;

2°. M. R. de Bruijne, luitenant-kolonel der Mariniers, oud 42 jaren, onder eede:

dat hij op den 11den April 1038 als kapitein der Mariniers diende bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja, waar hij de functie van eerste-officier vervulde; dat hij in den morgen van dien dag te omstreeks half zeven, terwijl hij zich in zijn bureau in genoemde kazerne bevond, een gesprek heeft gehoord tusschen den eerste-luitenant Nass en den beklaagde; dat bedoeld gesprek vlak bij zijn bureau werd gevoerd en hij duidelijk kon verstaan wat er gezegd werd; dat hij heeft gehoord dat genoemde luitenant den beklaagde vroeg of de dokter hem, beklaagde, geschikt had verklaard voor den dienst; dat hij den beklaagde op deze vraag hoorde antwoorden: „Ja, maar ik heb zoo'n pijn in mijn lendenen, dat ik niet mee kan"; dat hij Nass hoorde zeggen: „Als de dokter jou wel in staat acht om mee te gaan, dan moet je mee en je hangt je wapens om";

dat beklaagde hierop antwoordde: „ik kan niet luitenant", waarop een positieve weigering volgde; dat hij daarna hoorde dat de luitenant Nass beklaagde op zijn strafbaarheid wees door tegen beklaagde te zeggen zoo iets als „ik waarschuw je J., je maakt je schuldig aan dienstweigering als je de order niet opvolgt"; dat beklaagde daarop heeft geantwoord „ik wil niet dienstweigeren, maar ik doe het niet, want ik kan het niet";

dat de luitenant Nass hem daarop heeft gerapporteerd dat beklaagde weigerde met den uitrukkenden dienst mede te gaan; dat hij beklaagde bij zich heeft laten komen en dat hij dezen gevraagd heeft of hij goed begrepen had dat de luitenant zijn order had herhaald en hem op zijn strafbaarheid gewezen had; dat beklaagde hem, getuige, hierop eerst antwoordde: „Neen, ik wil geen dienst

weigeren, kapitein", doch later, nadat hij er beklaagde op had gewezen dat dit geen antwoord op zijn vraag was, antwoordde ,,ja, ik heb volkomen begrepen, wat dit voor mij beteekent"; dat beklaagde daarna in arrest is gesteld; dat zoowel de luitenant Nass als beklaagde tijdens het geheele voorval zeer kalm waren en dat het geheele gesprek op rustigen toon werd gevoerd;

3°. J. A. van Lil, sergeant der Mariniers, oud 39 jaren, onder eede:

dat hij in opgemelde kwaliteit dient ben de Marinekazerne ,,Goebeng" te Soerabaja; dat hij op 11 April 1938 des morgens omstreeks half zeven opdracht kreeg om per taxi den troep Mariniers te volgen, die tevoren dien morgen de kazerne verlaten had voor een velddienstoefening; dat hij toen tevens van den eerste-luitenant Nass opdracht kreeg om — alvorens naar het terrein waar de velddienstoefening gehouden werd te vertrekken — bij den ziekenboeg te informeeren of er onder de mariniers, die zich dien morgen hadden ziek gemeld, nog waren, die aan de oefening konden deelnemen en in het bevestigend geval om deze per taxi mee te nemen; dat hij heeft vernomen dat de beklaagde geschikt was geacht om aan de oefening deel te nemen; dat hij daarop naar beklaagde is gegaan en dat de beklaagde hem toen heeft gezegd: ,,sergeant, ik kan niet mee gaan"; dat hij toen aan beklaagde heeft gevraagd: ,,je hebt toch van den dokter opdracht gekregen om mede te gaan?", waarop beklaagde hem heeft geantwoord: ,,jawel sergeant, maar ik kan niet"; dat hij zich daarop met beklaagde naar den eerste-luitenant Nass heeft begeven, aan wien hij rapport heeft uitgebracht; dat luitenant Nass met den beklaagde heeft gesproken, doch dat hij dit gesprek niet geheel heeft kunnen volgen; dat hij kort daarna van luitenant Nass order kreeg om beklaagde in arrest te stellen; dat hij beklaagde aan den onderofficier van politie heeft overgegeven en hierop de kazerne verlaten heeft;

4°. H. Engels, marinier der 3de klasse, oud 22 jaar, onder eede:

dat hij op een clag — eenige maanden voor 11 Juni 1938 — te omstreeks 7 uur 's morgens, terwijl hij in de nabijheid van het bureau van den eerste-officier van de Marinekazerne ,,Goebeng" te Soerabaja aan het werk was, heeft gehoord dat de sergeant van Lil aan beklaagde vroeg .,Waarom heb je geen wapens om?" en dat beklaagde daarop antwoordde ,,Ik kan niet mee, sergeant"; dat hij even daarna heeft gehoord dat de luitenant Nass aan beklaagde order gaf om met den sergeant van Lil den troep achterna te gaan, waarop hij beklaagde hoorde antwoorden ,,Ik kan niet, luitenant", dat hij heeft gehoord dat de luitenant zijn order aan beklaagde nogmaals herhaalde; dat hij niet weet wat beklaagde hierop heeft geantwoord; dat hij weet dat beklaagde de order van den luitenant niet heeft opgevolgd;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als marinier der 2de klasse diende in de Marinekazerne ,,Goebeng" te Soerabaja, zich in den morgen van den 9den

April 1938 bij den dokter in voormelde kazerne heeft ziek gemeld met klachten over pijn in de lendenstreek; dat de dokter hem toen heeft onderzocht en hem na dit onderzoek zeide: ,,De oorzaak van je pijn ken ik wel, deze is gelegen in je ruggegraatverkromming"; dat de dokter hem voorts zeide in den loop van dien dag in den ziekenboeg terug te komen voor urineonderzoek; dat hij dien dag vergeten heeft om aan die opdracht te voldoen en ook den volgenden dag — 10 April 1938 — daaraan geen gevolg heeft gegeven; dat hij zich 's Maandagsmorgens — 11 April 1938 — opnieuw bij den dokter heeft gemeld en hij dezen toen heeft gevraagd om alsnog zijn urine te willen onderzoeken en hem te willen vrij stellen van uitrukkende diensten; dat de dokter hem toevoegde ,,Je hadt Zaterdag moeten komen en niet op Maandagmorgen en je gaat nu mee met den uitrukkenden-dienst"; dat hij toen tegen den dokter heeft gezegd dat hij daartoe niet in staat was en dat hij, als hij meeging toch zou uitvallen, daarmede bedoelende dat hij zich niet in staat gevoelde den uitrukkenden dienst tot het eind toe mede te maken; dat de dokter hem daarop heeft geantwoord ,,Als je niet mee gaat, dan zal ik je laten opbergen" en ga je nu melden bij luitenant Nass; dat hij daarop naar den eerste-luitenant der Mariniers Nass is gegaan en dezen heeft medegedeeld dat de dokter hem order gegeven had met den uitrukkenden dienst mede te gaan, doch dat hij voelde dat hij niet mee kon gaan; dat luitenant Nass hem hierop heeft gezegd ,,J.,weet goed wat je doet, maak je klaar voor de landingsdivisie"; dat hij hierop den luitenant heeft geantwoord: ,,Luitenant, ik voel, dat ik niet mee kan"; dat de luitenant hem nogmaals zeide: ,,Ga je klaar maken voor den uitrukkenden dienst" en hem vroeg of hij wel wist dat hij dienst weigerde als hij niet meeging; dat hij hierop nogmaals heeft gezegd niet mede te kunnen gaan; dat de luitenant Nass zich hierop naar den eerste-officier heeft begeven; dat de eerste-officier hem bij zich riep en hem heeft gevraagd: ,,Weet je wel, dat jij je schuldig maakt aan een strafbaar feit?", waarop hij den eerste-officier heeft geantwoord dat hij daar heel goed van doordrongen was, maar dat hij niet in staat was om met den uitrukkenden dienst mede te gaan; dat hij aan die woorden nog heeft toegevoegd: ,,ik wil wel. maar ik kan niet"; dat hij vervolgens in arrest zonder waarneming van dienst is gesteld; dat hij niet heeft geprobeerd of hij de velddienstoefening kon volhouden, omdat hij toch zou zijn uitgevallen; dat hij gevoelde niet in staat te zijn de geheele oefening mede te maken en het daarom ook niet heeft geprobeerd; dat hij Vrijdags tevoren — 8 April 1938 — ook een velddienstoefening had medegemaakt en daarna een half uur op zijn krib is moeten gaan liggen vanwege de pijn in zijn rug; dat hem dit tevoren ook reeds eenige malen was overkomen en dat hij zulks niet meer wilde riskeeren; dat hij 8 April 1938 heeft gepassagierd van 19 uur 15—2 uur 15; dat hij op 9 April 1938 de wacht had en op 10 April 1938 heeft gepassagierd van 9 uur tot 13 uur 20;

O. dat een ten processe aanwezige brief gedateerd Soerabaja 19

April 1938, door den officier van gezondheid der lste klasse M. van der Sluijs — destijds officier van gezondheid bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja — eenige dagen vóór diens terugkeer naai Nederland gericht aan den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad, o.m. inhoudt:

„In dienst gekomen 11 December 1933 werd de marinier der 2de klasse **J.,** stamboeknummer ...., in 1935 met Hr. Ms. „Witte de With" naar Indië gezonden. In April 1937 bij de Marinekazerne „Goebeng" kwam hij in dienstmoeilijkheden omdat hij in het gelid steeds scheef stond. Er werd bij onderzoek geen afwijking gevonden, de Röntgenfoto gaf aan: geen aantoonbare afwijking. In October 1937 werd hij wegens dezelfde afwijking (scheef staan) ter nader onderzoek naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Soerabaja geëvacueerd. Hij werd onhersteld ontslagen met de diagnose Hysteria virilis. Het begeleidend schrijven namens Dr. van Heusden, Hoofd van de Marine-afdeeling in dc Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting bevatte het volgende:

„Chirurgisch en röntgenologisch onderzoek van bekken en wer-
„velkolom geen afwijkingen aantoonbaar. Neurologisch onder-
„zoek: Levendige dernographie, hyperhidrosis, levendige pees-
„reflexen aan arm en beenen. Geen pathologische reflexen. Pijn
„en tastzin normaal. Wervellrolom geen drukpijn, geen ischias
„symptomen. Geen parese van romp- of extremiteilsspieren. Geen
„symptomen van wortelprikkeling, geen evenwichtsstoornissen.

„Volgens Dr. van der Schaar is de aandoening functioneel.
„Deze patiënt heeft ook geen scoliosis, hij *kan* zijn wervelkolom
„recht krijgen. Het is dus of een simulant c.q. aggravant of een
„hysterische dwanghouding.

„Advies: extra-gymnastiek (heilgymnastiek), massage."

Op 9 April 1938 meldde hij zich ziek, thans wegens pijn in de lenden voornamelijk rechts. Aangezien ook nu bij hrt onderzoek geen enkele afwijking werd gevonden, werd geen therapie toegepast; alleen werd hem opgedragen in den ziekenboeg te komen urineeren. teneinde de urine te onderzoeken en daardoor uit te kunnen maken of de nieren iets met de rugpijn uitstaande hadden. Maandagochtend 11 April 1938 echter bleek dat hij zich wederom wegens rugpijn had ziek gemeld, doch geheel vergeten was om zijn urine te laten onderzoeken. Aangezien hij mee moest uitrukken heb ik, in verband met zijn voorgeschiedenis (aggravatie), bovendien in overweging nemende dat de pijn Zaterdag en Zondag blijkbaar van dien aard was geweest dat hij het daarmede verband houdende urine-onderzoek geheel kon vergeten, er geen bezwaar in gezien hem met den uitrukkenden dienst mee te sturen, ook zonder hem nogmaals geheel na te zien, hetgeen Zaterdag 9 April 1938 al grondig was geschied.

Toen bleek dat hij in arrest was genomen, heb ik alsnog zijn urine onderzocht, waarbij ook daaraan geen afwijkingen werden gcvonden."

0. dat ten processe nog hebben verklaard:

5°. A. W. van Druijten, adjudant-onderofficier der Mariniers, oud 46 jaar, onder eede:

dat hij sedert 6 October 1937 in vermelde kwaliteit dient bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja; dat hij aan beklaagde heeft opgemerkt dat deze in den dagelijkschen dienst scheef loopt en scheef staat; dat het hem is opgevallen dat beklaagde's scheeve houding den eenen dag erger is dan den andere; dat het hem meerdere malen is opgevallen dat wanneer beklaagde de kazerne verliet in passagierstijd, deze veel rechter liep dan hij doet tijdens dienststijd; dat hij beklaagde weleens op Toendjoengan te Soerabaja is tegengekomen en toen heeft bemerkt dat beklaagde kaarsrecht liep; dat beklaagde zeer vaak aan exercitie- en velddienstoefeningen onder hem heeft deelgenomen; dat beklaagde tijdens de exercitieoefeningen altijd scheef stond en hij ook tijdens de velddienstoefeningen altijd scheef liep; dat hij nooit den indruk heeft gekregen dat deze oefeningen voor beklaagde te zwaar waren;

6°. G. J. Harfst, sergeant-majoor der Mariniers, oud 35 jaar. onder eede:

dat hij in het jaar 1933 diende als sergeant der Mariniers bij de afdeeling Mariniers te Rotterdam, waar hij klasse-eommandaiit was van een afdeeling recruten, tot welke afdeeling J. ook behoorde; dat hij beklaagde als zoodanig ongeveer een jaar dagelijks heeft kunnen gadeslaan; dat hij in dien tijd heeft opgemerkt dat beklaagde tijdens de oefeningen altijd scheef stond en scheef liep en dat hij hem hierover voortdurencl aanmerkingen gemaakt heeft in de hoop zijn houding te verbeteren; dat hij daarvan echter geen resultaat heeft gezien; dat hij sedert 1 December 1937 bij de Marinekazerne „Goebeng" te Soerabaja dient; dat hij heeft gemerkt dat beklaagde nog steeds scheef is; dat beklaagde's scheeve houding eerder verergerd dan verbeterd is;

0. dat de beklaagde zich er op heeft beroepen dat hij aan de hem door den luitenant Nass gegeven lastgeving wel wilde voldoen, maar dat hij zulks niet kon, omdat hij gevoelde niet in staat te zijn om de geheele velddienstocfening mede te maken;

O. dat dit beroep den beklaagde echter niet kan baten, nu ten processe niet alleen uit geen enkele omstandigheid is gebleken, dat de beklaagde ook maar de minste moeite heeft gedaan om tot uitvoering der hem gegeven opdracht te geraken, doch daarentegen uit beklaagde's eigen opgave is komen vast te staan dat hij zelfs niet wilde probeeren of hij aan de oefening zou kunnen deelnemen;

O. dat mitsdien door de verklaringen der getuigen, genoemd onder 1°, 2°, 3° en 4°, gelijk een en ander hiervoren nader is weergegeven, alsmede door de opgave van den beklaagde, voor zoover niet als verweer bedoeld, en den inhoud van het opgemelde schriftelijke bescheid, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, het wettig en overtuigend bewijs is geleverd van hetgeen den beklaagde werd ten laste gelegd, benevens van zijn schuld daaraan;

O. dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzet-
„telijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere
„hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen";

O. omtrent de op te leggen straf:

dat eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden naar het inzicht van den Krijgsraad geacht moet worden te staan in goede verhouding tot den ernst van het begane feit in verband met de omstandigheden, waaronder dit werd begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde;

dat de Krijgsraad evenwel geen termen aanwezig acht, den beklaagde uit den zeedienst te ontslaan;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 11en April 1938 ondergane preventief arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artikelen: 1, 60 en 114 1e lid en 3e lid aanhef en 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht, d7 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin:

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hierboven werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 11en April 1938.

Dit vonnis is in door den fiskaal en door den beklaagde ingesteld hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van N.I. van 30 September 1938 bevestigd met de bepaling dat de tijd door den veroordeelde na de uitpsraak van het beroepen vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, mede in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT VAN HET IE BATALJON VAN HET 7E REGIMENT INFANTERIE TE HARDERWIJK VAN 15 AUGUSTUS 1938.

Gemankeerd op het avondappèl en één uur en vijftien minuten daarna binnengekomen.

Beklag ongegrond. Het beklag is zonder. redelijken grond ingediend. Deswege, tegelijkertijd, gestraft wegens: Gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid beklag te doen over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, terwijl bij het ter zake gehouden onderzoek ge-

bleken is, dat klager begrepen moet hebben, dat er voor hem geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was.

H.M.G.: Beklag ongegrond, met bevestiging van de in eerste instantie genomen beschikking voor zoover deze betrekking heeft op de oorspronkelijke straf en strafreden. Klager heeft geen redelijken grond voor het inroepen van 's Hofs eindbeslissing aangevoerd.

De straf wegens het indienen van een onredelijk beklag is niet aan 's Hofs eindbeslissing onderworpen, vermits beklag over deze straf slechts kan worden gedaan op de in art. 61 W.K. voorgeschreven wijze. (Vaste jurisprudentie sinds de laatste jaren van het Ned. H.M.G.).

DE MAJOOR TOP, H. H. B., COMMANDANT VAN HET IE BATALJON VAN HET 7E REGIMENT INFANTERIE,

Gezien het beklag van Z.. gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair. dienende bij de 1e Compagnie van het Ie Bataljon van het 7e Regiment Infanterie, houdende den op 1 Augustus 1938 omstreeks 8.00 kenbaar gemaakten wensch om zich te beklagen, zoowel over de zwaarte der straf als over de strafreden der hem dd. 27 Juli 1938 door zijnen compagnies-commandant, den Reserve-kapitein Dr. van Malssen, P. J. W. opgelegde straf van acht dagen licht arrest met als omschrijving der strafreden: „Gemankeerd op het avondappel en één uur en vijftien minuten daarna binnengekomen.";

Gehoord den gestrafte, die verklaart:

dat hij zich op 26 Juli 1938 omstreeks 8.00 uur aan den sergeant van de week van zijn compagnie heeft opgegeven voor avondpermissie op dien dag:

dat er naar zijn meening geen redenen aanwezig waren om zijn verzoek om avondpermissie te weigeren, zoodat hij in de stellige overtuiging verkeerde, dat hij op 26 Juli 1938 avondpermissie had;

dat hij op dien dag omstreeks 18.00 uur gezien heeft, dat zijn naam op liet avondpermissiebriefje met zwart potlood was doorgehaald, zonder dat deze doorhaling door den compagnies-commandant was geparafeerd;

dat hij daarom veronderstelde, dat de doorhaling door een onbevoegde was geschied;

dat hij nog getracht heeft dit af te leiden uit het totaal van hen, die avondpermissie hadden, doch dat zulks niet mogelijk was, omdat het avondpermissiebriefje niet was getotaliseerd;

dat hij daarna achtereenvolgens den sergeant van de week en den sergeant-majoor-administrateur van de compagnie heeft gevraagd, hoe het kwam, dat zijn naam op het avondpermissiebriefje was doorgehaald, waarop beiden antwoordden, dat zij zulks niet wisten;

dat hij vervolgens nog getracht heeft, zijn compagnies-commandant te spreken te krijgen. doch dat dit niet meer mogelijk was, omdat hij van uit een raam dien commandant per rijwiel de kazerne zag verlaten;

dat zijn vermoeden, dat het doorhalen van zijn naam door den een of ander als grap bedoeld was, thans de overhand kreeg;

dat bij zich daarom geheel gerust met de voetbalclub van het regiment naar Ermelo heeft begeven, om daar een wedstrijd te spelen, en 26 Juli 1938, tegelijli met de medespelers, te 23.15 uur in de kazerne is teruggekeerd;

dat hij thans vermeent niet strafschuldig te zijn, omdat hij niet de zekerheid kon verkrijgen, dat de doorhaling van zijn naam op het avondpermissiebriefje inderdaad door zijn compagnies-commandant was geschied, wijl die doorhaling niet was geparafeerd;

Gehoord den gewoon dienstplichtig-sergeant-titulair van der Z., die verklaart:

dat hij op 26 Juli 1938 belast was met den weekdienst bij de 1e Compagnie van het Te Bataljon van bet 7e Regiment Infanterie; dat, toen hij het avondpermissiebriefje van dien dag van het compagnicsbureau ontving, de naam van den dienstplichtig sergeant-titulair Z. met potlood was doorgeslagen, dat de doorhaling niet was geparafeerd en dat het totaal van hen, die avondpermissie hadden, niet op liet briefje was vermeld;

dat het wel mogelijk is, dat de sergeant Z. hem heeft gevraagd. hoe het kwam, dat zijn naam op het briefje was doorgehaald, doch dat hij zich dat niet meer herinnert;

Gehoord den sergeant-majoor-administrateur D., van de 1e Compagnie van het Ie Bataljon van het 7e Regiment Infanterie, die verklaart:

dat, toen hij langs het lokaal kwam, waar de sergeant Z. zich bevond, hij dien sergeant hoorde mopperen, omdat zijn naam op het avondpermissiebriefje was doorgehaald;

dat de sergeant Z. hem toen heeft gevraagd, of hij wist, waarom zijn naam op het avondpermissiebriefje was doorgehaald;

dat hij daarop ontkennend heeft geantwoord, doch dat hij den sergeant Z. er tevens op heeft gewezen, dat, wijl zijn naam op het avondpermissiebriefje was doorgehaald, zijn avondpermissie voor dien dag vervallen was;

Gelet op de schriftelijke ondervraging van den strafoplegger, den Reserve-kapitein Dr. van Malssen, P. J. W., tijdelijk belast met het commando over 1-I-7 R.I., waaruit blijkt, dat de doorhaling van klagers naam op het avondpermissiebriefje van 26 Juli 1938 persoonlijk en welbewust zoodanig door dien compagnies-commandant is geschied, dat die naam onleesbaar was, doch dat hij door de drukke werkzaamheden verzuimd heeft de doorhaling te parafeeren, en dat hij bij het bepalen der straf rekening heeft gehouden met verzachtende omstandigheden;

Overwegende:

1e. dat uit het gehouden onderzoek is gebleken, dat de doorhaling van klagers naam op het avondpermissiebriefje van 26 Juli 1938 door zijnen compagnies-commandant is geschied en dat hem derhalve op dien dag geen avondpermissie was verleend;

2e. dat hij op dien dag één uur en vijftien minuten nà het avondappel in de kazerne is binnengekomen;

Be. dat hij, indien hij twijfelde aan de echtheid der doorhaling, voldoende maatregelen had moeten nemen om zich daarvan te overtuigen, hetgeen mogelijk ware geweest door zijn compagnies-commandant aan diens woning te spreken te vragen;

4e. dat hij uit het feit, dat de doorhaling van zijn naam niet door zijn compagnies-commandant was geparafeerd, in geen geval zonder meer mocht besluiten, dat die doorhaling door een onbevoegde zou zijn geschied en dat hij derhalve wel avondpermissie zou hebben;

5e. dat de sergeant-majoor-administrateur van de compagnie hem er van tc voren nog nadrukkelijk op heeft gewezen, dat hij — omdat zijn naam op het permissiebriefje was doorgeslagen — dien dag geen avondpermissie had;

6e. dat de qnalificatie ,,gemankeerd op het avondappel en één uur en vijftien minuten daarna binnengekomen" den toestand inderdaad volkomen juist weergeeft;

7e. dat de zwaarte der straf in een juiste verhouding staat tot het gepleegde feit, omdat de strafoplegger rekening heeft gehouden met verzachtende omstandigheden;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht:

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf met de omschrijving der strafreden;

O. ten slotte, dat de gestrafte zonder redelijken grond het beklag heeft ingediend;

Straft den klager deswege met één dag verzwaard arrest, met de strafreden:

,,Gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid, beklag te doen over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, terwijl bij het ter zake gehouden onderzoek gebleken is, dat klager begrepen moet hebben, dat er voor hem geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was.";

Bepaalt dat deze straf en strafreden in de straflijst van den gestrafte zullen worden ingeschreven.

Bepaalt dat een afschrift van deze beschikking zal worden gezonden aan den Minister van Defensie en aan den strafoplegger en zal worden uitgereikt aan den klager.

Harderwijk, 15 Augustus 1938.

De Majoor,
Bataljons-Commandant,
H. H. B. TOP.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 27 September 1938.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, en Mr. Dr. W. A. J. M. Fick.

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fg.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen eene verklaring, gedagteekend 15 Augustus 1938, van den gewoon dienstplichtig sergeant-titulair Z., dienende bij de 1e Compagnie, Ie Bataljon van het 7e Regiment Infanterie, in garnizoen te Deventer, waarbij hij 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beslissing [1]) op het beklag, door hem bij den Commandant van eerstgemeld Bataljon, den Majoor H. H. B. Top, ingedicnd over dc straf van 8 dagen licht arrest, hem op 27 Juli 1938 opgelegd door zijn toenmaligen Compagnies-Commandant, den Reserve-kapitein Dr. P. J. W. van Malssen, en over de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Gemankeerd op het avondappel en één uur en vijftien minuten daarna binnengekomen.",

bij wellie beslissing, -— op 15 Augustus 1938 genomen en op denzelfden dag ter kennis van klager gebracht —, het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de straf en de omschrijving der strafreden, terwijl klager werd gestraft met één dag verzwaard arrest, wegens: „Gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid beklag te doen over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, terwijl bij het ter zake gehouden onderzoek gebleken is, dat klager begrepen moet hebben, dat er voor hem geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was.";

Gezien de op deze zaak betrekking liebbende bescheiden;

Gehoord den klager en den strafoplegger;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht;

O. dat het Hof, — na den klager en den strafoplegger te hebben gehoord, waarbij geen andere feiten of omstandigheden zijn gebleken dan die, welke zijn vermeld in de door voornoemden Bataljons-Commandant op het beklag genomen beschikking en welke geacht moeten worden hier te zijn ingelascht —, van oordeel is, dat klager zichinderdaad aan het hem toegeschreven feit heeft schuldig gemaakt;

dat klager mitsdien terecht is gestraft en de hem opgelegde straf

---

[1]) Hiervóór opgenomen.

niet te zwaar is, terwijl de omschrijving der strafreden het gepleegde feit juist weergeeft;

O. dat klager geen redelijken grond voor het inroepen van 's Hofs eindbeslissing heeft aangevoerd;

O. dat alleen de aan klager op 27 Juli 1938 opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorendc strafreden aan 's Hofs eindbeslissing zijn onderworpen en niet ook de straf wegens het indienen van een onredelijk beklag, vermits de bevoegdheid tot het indienen van een beklag over *deze* straf, — welke werd opgelegd ter zake van een krijgstuchtelijk vergrijp, als omschreven in artikel 2, no. I, van de Wet op de Krijgstucht, — evenals bij elke andere opgelegde krijgstuchtelijke straf slechts kan worden uitgeoefend op de in artikel 61 van deze Wet voorgeschreven wijze, waarna dan eventueel alsnog de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof kan worden ingeroepen;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht. nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de Beschikking, door den Commandant van het Ie Bataljon van liet 7e Regiment Infanterie op het beklag genomen, voor zoover deze Beschikking betrekking heeft op de op 27 Juli 1938 opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, den strafoplegger, den voornoemden Bataljons-Commandant, den Advocaat-Fiskaal en den Minister van Defensie.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 9 SEPTEMBER 1938.

1°. Op eigen verzoek geplaatst zijnde aan den wal, zich onrechtmatig voorzien van een middagrantsoen en wel door een matroos 1e klasse die in de bottelarij waarvan hij het hoofd was, in opleiding was voor bottelier, een z.g.n. reserverantsoen uit de kombuis te doen halen, een en ander meermalen gepleegd;

2°. Bij constateering van de aanwezigheid van een bereid rantsoen middageten in de bottelarij, hiervan opzettelijk een valsche verklaring gegeven door te zeggen, dat dit rantsoen bestemd was voor den, toen niet aanwezigen, sub 1° bedoelden matroos 1e klasse;

3°. Getracht den sub 1° en 2° bedoelden matroos te beïnvloeden in dier wijze, dat deze desgevraagd — in strijd met de waarheid — een verklaring zou afleggen, als hiervoren sub 2° vermeld.

Verlaging van een sergeant-bottelier tot den stand van matroos (botteliersmaat).

Beklag ongegrond. Klager heeft niet alleen getoond de voor een onderofficier van zijn dienstvak onontbeerlijke eigenschappen van eerlijkheid en betrouwbaarheid niet te bezitten, doch heeft mede zijn

gezag als meerdere op ergerlijke wijze misbruikt door gehoorzaamheid te vorderen van een hij hem in opleiding zijnden minderen militair bij zijne corruptieve handelingen.

Onwaardig om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen.

DE KAPITEIN TER ZEE, WAARNEMEND COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 13 Augustus 1938 gedagteekende verklaring van den destijds bij den Onderzeedienest te Willemsoord dienenden sergeant-bottelier X, houdende den wensch zich te beklagen over de door den Commandant van voornoemden dienst, den Kapitein ter zee J. G. van den Berg, op 10 Augustus 1938 opgelegde straf van ,,verlaging tot den stand van matroos (botteliersmaat)", en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

,,1°. Op eigen verzoek geplaatst zijnde aan den wal, zich onrechtmatig voorzien van een middagrantsoen en wel door een matroos 1e klasse, die in de bottelarij, waarvan hij het hoofd was, in opleiding was voor bottelier. een z.g.n. reserverantsoen uit de kombuis 'te doen halen, een en ander meerdere malen gepleegd;

2°. Bij constateering van de aanwezigheid van een bereid rantsoen middageten in de bottelarij, hiervan opzettelijk een valsche verklaring gegeven door te zeggen, dat dit rantsoen bestemd was voor den — toen niet aanwezigen — sub 1° bedoelden matroos 1e klasse;

3°. Getracht den sub 1° en 2° bedoelden matroos te beïnvloedcri in dier wijze, dat deze desgevraagd — in strijd met de waarheid — een verklaring zou afleggen, als hiervoren sub 2° vermeld.",

met dien verstande, dat het beklag niet is gericht tegen heb sub 2° vermelde deel der strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën. ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O. dat uit het onderzoek in deze zaak is komen vast te staan:

dat klager op de vraag van den eerste-officier, waarnemend commandant van den Onderzeedienst, die in den morgen van 6 Augustus 1938 te omstreeks 11 uur 40 op zijne ronde in de bottelarij van voornoemden dienst aldaar een met een bereid rantsoen levensmiddelen gevulde schaftmok had aangetroffen, met melk doel die schaftmok zich in de bottelarij bevond, voornoemden officier in strijd met de waarheid heeft medegedeeld, dat de inhoud van de door den eerste-officier bedoelde schaftmok voor den in de bottelarij tewerkgestelden matroos der 1e klasse Onderdijk was bestemd;

dat klager zich even later in denzelfden geest heeft uitgelaten tegen den officier van dienst, die toen informeerde, wat er met het

door den eerste-officier in de bottelarij aangetroffen bereid rantsoen levensmiddelen was geschied:

dat klager tegenover dien officier van dienst vervolgens heeft getracht de aanwezigheid in de bottelarij van het bereid rantsoen levensmiddelen te rechtvaardigen, door aan dien officier te verklaren. dat de matroos Onderdijk met het bereid rantsoen levensmiddelen in de bottelarij was gekomen om dat rantsoen aldaar te nuttigen, doch dat hij, klager, toen Onderdijk daarmede bezig was, dezen had verboden daarmede door te gaan, omdat zulks in de bottelarij niet was toegestaan:

dat deze verklaringen door klager opzettelijk in strijd met de waarheid zijn gedaan, oindat klager in waarheid het bereid rantsoen levensmiddelen voor diens eigen gebruik door den matroos der 1e klasse Onderdijk uit de kombuis had laten halen;

dat klager zulks te voren meermalen door genoemden matroos heeft laten doen, hoewel klager, op eigen verzoek, aan den wal geplaatst zijnde, geen enkel recht had op de verstrekking te zijnen behoeve van eenig rantsoen levensmiddelen:

dat klager in den middag van genoemden dag zich heeft begeven naar het huis van den matroos der 1e klasse Onderdijk, alwaar klager met genoemden matroos een onderhoud heeft gehad;

dat de matroos Onderdijk op Maandagmorgen, 8 Augustus 1938, toen deze bemerkte, dat hij ter verantwoording werd geroepen voor hetgeen klager omtrent hem had medegedeeld, aan den officier van de wacht heeft verklaard, dat de door den eerste-officier aangetroffen, met een bereid rantsoen levensmiddeleii gevulde schaftmok door hem, Onderdijk, op klager's order aldaar was gebracht en dat het rantsoen levensmiddelen voor klager was bestemd:

dat klager als sergeant-bottelier was belast met de verdeeling en uitgifte der rantsoenen;

0. dat bij het onderzoek in deze zaak voorts o.m. is verklaard door:

a. den officier van Administratie der 1e klasse L. P. v. Boven:

dat des Dinsdags, Woensdags en 'Donderdags bij het uitgeven van vleesch aan de gamelles en bakken eenige rantsoenen worden achtergehouden, welke van de bottelarij rechtstreeks naar de kombuis gaan, en dat deze rantsoenen zijn bestemd voor militairen, die den volgenden dag onverwacht aan de middagvoeding in de kazerne moeten deelnemen;

dat van de overige artikelen geen z.g.n. reserve-rantsoenen worden aangehouden; dat het wel is voorgekomen, dat door een ondergeschikt bottelier op rechtmatige wijze een z.g.n. reserve-rantsoen uit de bottelarij werd gehaald;

b. den korporaal-kok W. van der Struijs:

dat gedurende den tijd, welken hij in de scheepskombuis werkzaam is geweest, het verschillende malen is gebeurd, dat de matroos Onderdijk een reserve-rantsoen namens den sergeant-bottelier uit de kombuis kwam halen;

c. den sergeant-kok L. P. van Veen:

dat geregeld, als er vleesch, aardappelen en groenten werden verstrekt, door den matroos Onderdijk namens den sergeant-bottelier een reserve-rantsoen uit de kombuis werd gehaald;

dat nimmer door dien matroos werd gevraagd: „of er nog wat eten over was?";

d. den matroos der 2e klasse I. Onderdijk:

dat hij op Zaterdagmorgen, 6 Augustus 1938, op klagers order een reserve-rantsoen uit de kombuis heeft gehaald, en dat die order woordelijk luidde: „Onderdijk, ga jij eens een reserve-rantsoen voor mij halen.";

dat hij wist, dat dit rantsoen voor klagers eigen gebruik was bestemd, omdat hij, Onderdijk, geregeld voor klager een bereid rantsoen levensmiddelen uit de kombuis heeft moeten halen;

dat zulks uitsluitend plaats had op de dagen, waarop het rantsoen uit aardappelen, vleesch en groenten bestond;

dat klager hem in den middag van voornoemden dag aan huis heeft opgezocht en dat klager hem toen heeft medegedeeld, dat de eerste-officier het bereide rantsoen levensmiddelen, dat hij, Onderdijk, voor klager uit de kombuis had gehaald, in de bottelarij had aangetroffen;

dat klager voorts mededeelde, dat hij den eerste-officier had verklaard, dat het vorenbedoeld rantsoen levensmiddelen voor hem, Onderdijk, was bestemd en deze door hem, klager, deswege uit de bottelarij was gezonden;

dat klager ten slotte aan hem mededeelde, dat hij, Onderdijk, het maar op zich moest nemen, want dat het voor hem wel met een sisser zou afloopen. terwijl hij, klager, voor dat feit een paar dagen zou krijgen;

dat hij toen aan klager heeft gezegd, dat hij, Onderdijk, het nog wel eens zou aankijken;

O. dat klager tot zijn verweer aanvoert:

dat hij gedurende de twee maanden, welke hij bij den Onderzeedienst heeft gediend, ongeveer zes malen den matroos der 1e klasse Onderdijk heeft opgedragen, in de kombuis te vragen, of er nog wat eten over was;

dat dit eten dan door hem, klager, werd genuttigd, hoewel hij wist, dat zulks niet was geoorloofd, omdat hij aan den wal was geplaatst;

dat hij daartoe is gekomen, omdat hij door het bijzonder karakter van den Onderzeedienst wel eens langer in de kazerne moest blijven dan tevoren in zijne bedoeling had gelegen;

dat hij nimmer aan den matroos Onderdijk order heeft gegeven om voor hem, klager, een reserve-rantsoen levensmiddelen uit de kombuis te halen;

dat hij in den middag van 6 Augustus 1938, nadat hij den morgen van dien dag aan den eerste-officier en den officier van dienst eene valsche verklaring omtrent de aanwezigheid van een met een bereid rantsoen levensmiddelen gevulde schaftmok in de bottelarij

had gegeven, naar het huis van den matroos Onderdijk is gegaan en met dezen aldaar heeft gesproken;

dat de reden daarvan was, dat hij, klager, niet aan den officier van dienst dorst te melden, dat hij, klager, had gelogen;

dat hij toen aan den matroos Onderdijk heeft meegedeeld, wat er clien morgen in de bottelarij was voorgevallen en dat hij daaraan heeft toegevoegd, dat, indien deze ter verantwoording zou worden geroepen, hij kon zeggen, dat het bereid rantsoen levensmiddelen in waarheid voor hem, klager, bestemd was geweest;

dat het onwaar is, dat hij den matroos Onderdijk zou hebben gevraagd om de door hem, klager, aan den eerste-officier en aan den officier van dienst gedane mededeelingen te willen bevestigen;

dat hem, klager, de omschrijving der strafreden derhalve onjuist en de straf te zwaar voorkomt;

O. dienaangaande:

dat klager in het door hem gevoerde verweer in zooverre de juistheid van het in het sub 1° vermelde deel der strafreden gestelde bestrijdt, dat hij ontkent ooit aan den matroos der 1e klasse Onderdijk order te hebben gegeven om voor klager's eigen gebruik een z.g.n. reserve-rantsoen uit de kombuis te halen;

dat deze ontkentenis klager echter niet kan baten, vermits eenerzijds klager uit hoofde van zijn functie bekend was met de omstandigheid, dat bij den Onderzeedienst uitsluitend bij de uitgifte van vlecsch op de dagen, wanneer het rantsoen uit dat artikel, groenten en aardappelen bestond, eenige z.g.n. reserve-rantsoenen in de kombuis werden aangehouden, en anderzijds uit de verklaringen der getuigen van Veen en Onderdijk is komen vast te staan, dat klager geregeld juist op vorenvermelde dagen door den getnige Onderdijk een bereid rantsoen levensmiddelen uit de kombuis heeft laten halen, welk rantsoen voor klager's eigen gebruik was bestemd en door hem ook is genuttigd;

dat toch hieruit voortvloeit, dat het door klager gevoerde verweer. dat deze door den matroos Onderdijk in de kombuis heeft laten' vragen, of er nog wat eten over was, niet juist kan zijn, omdat klager bekend was met de omstandigheid, dat van het artikel vleesch op de dagen, waarop hij een rantsoen placht te laten halen, uitsluitend eenige reserve-rantsoenen in de kombuis over waren;

dat voorts de verontschuldiging van klager, dat hij tot zijn daad zou zijn gekomen, omdat hij door het bijzonder karakter van den Onderzeedienst wel eens langer dan in zijne bedoeling had gelegen in de kazerne moest verblijven, daargelaten de vraag, of eene dergelijke verontschuldiging van klager's zijde, gezien den ernst van zijne misdragingen, wel op haar plaats is, als onaanvaardbaar moet worden verworpen, wijl klager nimmer aan de bevoegde instantie verzocht in aanmerking te mogen komen voor opname in voeding, welke opname ingevolge het bepaalde in het huishoudelijk orderboek van den Onderzeedienst uitsluitend met toestemming van den eerste-officier van voornoemden dienst kan geschieden;

dat verder klager's ontkentenis van de juistheid van het in het sub 3°. vermelde deel der strafreden gestelde hem evenmin kan baten;

dat toch de door klager gedane weergave van het tussehen hem en den getuige Onderdijk gevoerde onderhoud, afgezien van de omstandigheid, dat klager, gelet op de door hem tegenover den eerste-officier en den officier van dienst afgelegde valsche verklaringen, uiteraard op weinig geloofwaardigheid aanspraak kan doen gelden, in geenen deele het ter zake door den getuige Onderdijk medegedeelde ontzenuwt;

dat toch immers eensdeels de getuige Onderdijk in tegenstelling tot klager geen enkel belang heeft gehad, eene met de waarheid strijdige verklaring omtrent het tussehen klager en hem te zijnen huize besprokene af te leggen, en anderdeels klager's houding, door zich zeer spoedig na de door hem aan den officier van dienst verstrekte valsche mededeelingen naar het huis van den getuige Onderdijk te begeven, evenzeer wijst in de richting van een door klager ondernomen poging den getuige Onderdijk te bewegen tot het te gelegener tijd afleggen van eene verklaring, welke strookt met de door klager aan meergenoemde officieren verstrekte inlichtingen omtrent de aanwezigheid van een bereid rantsoen levensmiddelen in de bottelarij;

dat klager door, gebruik mnkende van de door hem bekleede functie van hoofd van de bottelarij. zich geregeld op onrechtmatige en tevens oneerlijke wijze van aan het Rijk toebehoorende levensmiddelen te voorzien, niet alleen heeft getoond de voor een onderofficier van zijn dienstvak onontbeerlijke eigenschappen van eerlijkheid en betrouwbaarheid niet te bezitten, doch mede zijn gezag als meerdere op ergerlijke wijze heeft misbruikt door gehoorzaamheid te vorderen van een bij hem in opleiding zijnden minderen militair bij de door klager gepleegde evenvermelde corruptieve handelingen;

dat voorts de infame wijze, waarop door klager aan de betrokken officieren valsche verklaringen omtrent de aanwezigheid van het meergenoemde rantsoen levensmiddelen in de bottelarij zijn gegeven, ten einde ontdekking van de door hem gepleegde onregelmatigheden te voorkomen, op even duidelijke wijze klager's onbetrouwbaarheid demonstreert en niet toelaat klager's vrees voor ontdekking als verlichtende omstandigheid in aanmerking te doen komen;

dat klager dan ook in verband met het hooger overwogene onwaardig moet worden geacht in den door hem bekleeden rang te blijven dienen en dat zulks te meer klemt, wijl klager in 1934 voor de door hem toenmaals betoonde onbetrouwbaarheid door den Zeekrijgsraad te Willemsoord op grond van artikel 363 van het Wetboek van Strafrecht tot eene voorwaardelijke gevangenisstraf werd veroordeeld;

dat mitsdien klager terecht krijgstuchtelijk werd gestraft, de omschrijving der strafreden met juistheid werd gesteld en de opgelegde straf niet te zwaar voorkomt;

Gezien de artikelen 61, 62 en 65 van de Wet op de Krijgstucht:
Beslissende op het beklag:
Verklaart dit ongegrond;
Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;
Bepaalt, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De waarnemend Commandant der Marine voornoemd,
K. VAN ALLER.

Deze beschikking is bevestigd bij beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 18 October 1938, waarbij het Hof overwoog: ,,dat het Hof, — na den klager en de genoemde getuigen te hebben gehoord, waarbij geen andere feiten of omstandigheden zijn gebleken dan die, welke zijn vermeld in de door den Commandant der Marine te Willemsoord op het beklag genomen beschikking en welke geacht moeten worden hier te zijn ingelascht —, van oordeel is, dat klager zich inderdaad aan de hem toegeschreven feiten heeft schuldig gemaakt; dat klager mitsdien terecht is gestraft en dc hem opgelegde straf niet te zwaar is, terwijl de omschrijving der strafreden de gepleegde feiten juist weergeeft".

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 15 OCTOBER 1938.

Het geheel eigenmachtig optreden ten aanzien van zaken die uitsluitend den commandant aangaan xonder dat daartoe ook maar eenige noodzaak bestond.

Klagers verweer aanvaard, xoodat moet worden aangenomen dat hij geheel te goeder trouw die maatregelen heeft genomen welke hem gezien de omstandigheden dienstig voorkwamen en dat hij daarmede geenszins eigenmachtig is opgetreden.

Beklag gegrond. Straf en strafreden te niet gedaan.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 12 Augustus 1938 gedagteekende verklaring van den bij het vliegkamp ,,de Kooy" dieilenden officier-vlieger der 2e klasse F., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den waarnemend commandant van voornoemd vliegkamp, den luitenant ter zee der 1e klasse A., op 10 Augustus 1938 opgelegde straf van ,,Berisping" en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

,,Het geheel eigenmachtig optreden ten aanzien van zaken, die uitsluitend den commandant aangaan, zonder dat daartoe ook maar eenige noodzaak bestond";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek in deze zaak is komen vast te staan:

dat klager op den 9en Augustus 1938 de functie van eerste-officier bij het vliegkamp „de Kooy" tijdens de afwezigheid van den eerste-officier, waarnemend commandant van voornoemd vliegkamp, welke van f 10h00 tot ± 16h00 zou duren, waarnam;

dat de waarnemend commandant vóór diens vertrek in den morgen van dien 9den Augustus geen bijzonderheden den dienst betreffende aan klager heeft medegedeeld;

dat klager in den loop van voornoemden dag den majoor-schrijver, werkzaam op het schrijvershureau van voornoemd kamp, aan den officier van administratie heeft hooren mededeelen, dat dien dag een officier-vlieger der 3e klasse en een drietal leerlingen-onderofficier-vlieger met verlof zouden worden gezonden, in afwachting van het hun te verleenen ontslag en dat zij met verlof konden vertrekken, zoodra alle noodige maatregelen waren getroffen;

dat even later klager het zoogenaamde mutatieboek ter parafeering is aangeboden, waarin stond vermeld, dat de hiervoren bedoelde personen den 9en Augustus 1938 met verlof in afwachting van hun ontslag zouden vertrekken;

dat de waarnemend commandant vóór diens vertrek had beslist, dat de meertedoelde personen voor ontslag zouden worden voorgedragen en dat voornoemde commandant daarop aan genoemden majoor-schrijver heeft opgedragen de in verband daarmede noodige bescheiden op te maken;

dat bedoelde majoor-schrijver vervolgens de hiervoren vermelde aanteekening in het mutatieboek heeft gesteld;

dat als regel door middel van dit mutatieboek soortgelijke beslissingen van den commandant aan de betrokken officieren en onderofficieren ter kennis worden gebracht;

dat klager bekend was met de omstandigheid, dat de gewoonte bij het vliegkamp „de Kooy" bestond, dat de commandant in gevallen als het onderhavige zelf zijne beslissing aan de betrokkenen mededeelde;

dat klager later op den dag heeft vernomen, dat aan de betrokken personen door den waarnemend commandant nog geen mededeeling was gedaan, dat zij door hem voor ontslag zouden worden voorgedragen;

dat klager ten slotte op dien dag aan den officier-vlieger der 3e klasse en het drietal leerlingen-onderofficier-vlieger vorenbedoeld heeft medegedeeld, dat zij voor ontslag zouden worden voorgedragen en dat zij dienzelfden dag in afwachting van dat ontslag met verlof konden vertrekken;

dat het drietal leerlingen-onderofficier-vlieger dien dag dan ook met verlof is vertrokken;

dat zulks in strijd was met den wensch van den waarnemend com-

mandant, omdat deze het voornemen had gehad hen eerst den volgenden dag met verlof te laten vertrekken;

O., dat klager tot zijn verweer onder meer aanvoert:

dat hij irit de mededecling van den majoor-schrijver aan den officier van administratie, dat de betrokken personen dienzelfden dag met verlof zouden morden gezonden en uit de in het mutatieboelr gestelde aanteekening de conclusie heeft getrokken, dat die personen voor ontslag zouden worden voorgedragen, dat ziilks door den waarnemend commandant aan hen was medegedeeld en dat zij dienzelfden dag met verlof in afwachting van hun ontslag zouden vertrekken;

dat hij. klager, weliswaar later op den dag van de betrokkenen heeft vernomen, dat hun door den waarnemend commandant eene dergelijke mededeeling nog niet was gedaan, doch dat hij in verband met het vorenstaande er geen oogenblik aan twijfelde, dat zulks in de bedoeling van den waarnemend commandant had gelegen;

dat hij, vermoedende, dat door het vertrek van voornoemden commandant zulks was vergeten, aan de betrokken personen mededeeling heeft gedaan van de beslissing van den commandant hen voor ontslag voor te dragen en dat hij, klager, hen vervolgens dien dag met verlof heeft laten gaan;

O. dienaangaande:

dat klager uit de door den betrokken majoor-schrijver aan den officier van administratie in zijn, klager's, tegenwoordigheid gedane mededeeling en uit de in het mutatieboek gestelde aanteekening, geen andere conclusie heeft kunnen trekken, dan dat ingevolge eene door den waarnemend commandant aan den majoor-schrijver verstrekte opdracht werd gehandeld;

dat weliswaar klager later heeft vernomen, dat de waarnemend commandant aan de betrokken personen de gebruikelijke mededeeling van de voordracht tot ontslag niet had gedaan, doch dat van klager redelijkerwijs niet kan worden gevergd, dat hij hieruit had moeten begrijpen, dat de betrokken majoor-schrijver de hem door den waarnemend commandant gegeven opdracht veel te ruim had geïnterpreteerd;

dat daarom klager's verweer, dat hij meende, dat de gebruikelijke mededeeling van den commandant aan de betrokken personen door de bijzondere omstandigheden was nagelaten, alleszins aanvaardbaar moet worden geacht;

dat dan ook moet worden aangenomen, dat klager geheel te goeder trouw die maatregelen heeft genomen, welke hem gezien de omstandigheden, dienstig voorkwamen en dat klager daarmede geenszins eigenmachtig is opgetreden;

O., dat mitsdien niet is komen vast te staan, dat klager zich aan een krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, weshalve klager ten onrechte krijgstuchtelijk is gestraft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit gegrond;

Doet te niet de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den Minister van Defensie, één aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Schout-bij-Nacht, Commandant
der Marine voornoemd,
H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 22 OCTOBER 1938.

Het aannemen van een ongepaste houding tegenover zijn commandant, toen deze hem tijdens een onderhoud in de kajuit wees op tekortkomingen in zijn dienst als officier van de wacht.

Klagers verweer zich niet bewust te zijn, dat hij tegenover den commandant een ongepaste houding heeft aangenomen, beteekent geen wezenlijke bestrijding van de juistheid van de persoonlijke waarneming van den strafoplegger, dat klager door bewegingen met het hoofd en met de oogen zijn bevreemding en afkeuring te kennen gaf over de hem gemaakte opmerkingen, welke waarneming bevestigd wordt door klager's opgave dat hij toen naar boven keek — een onder de gegeven. omstandigheden op zich zelve reeds minder correcte houding — alsmede door de verklaring van den eerste-officier dat hij klagers houding als zeer onnzilitair heeft aangevoeld, onzdat klager door zijn blikken te kennen gaf, dat hij zich hoogelijk verongelijkt voelde over de hem door zijn commandant gemaakte opmerkingen.

Beklag ongegrond. Straf en strafreden gehandhaafd.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 12 Juli 1938 gedagteekende verklaring van den aan boord van Hr.Ms. Sumatra dienenden luitenant ter zee der 2e klasse F., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van voornoemden bodem, den kapitein ter zee L. F. Klaassen op 9 Juli 1938 opgelegde straf van: „1 dag streng arrest", en over de daarbij behoorende omschrijving der strafreden, luidende:

„Het aannemen van een ongepaste houding tegenover zijn commandant, toen deze hem tijdens een onderhoud in de kajuit wees op tekortkomingen in zijn dienst als officier van de wacht";

Gezien de op deze zaak betrekking hebben bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek is komen vast te staan:

dat klager op den 8sten Juli 1938 in de kajuit van Hr.Ms. Sumatra, in tegenwoordigheid van den eerste-officier van dien

bodem, door den commandant werd onderhouden over zijne, klager's, dien dag betoonde tekortkomingen bij het verrichten van zijn dienst als officier van de wacht;

O., dat bij het onderzoek in deze zaak voorts is verklaard door:

n. den strafoplegger:

dat klager, terwijl deze op evenvermelde tekortkomingen werd gewezen, door een beweging met het hoofd en het verdraaien van zijn oogcn zijn bevreemding en afkeuring te kennen gaf over de hem gemaakte opmerkingen;

dat klager. nadat deze door hem, strafoplegger, op het ongepaste zijner houding was gewezen, op geen enkele wijze heeft getracht te laten blijken, dat hij deze terechtwijzing als onverdiend beschouwde;

b. den kapitein-luitenant ter zee J. TV. G. van Hengel:

dat hij, hoewel tegenwoordig bij het onderhoud tusschen den commandant van Hr.Ms. Sumatra en klager op 8 Juli 1938, niet heeft gezien, dat klager tegenover den commandant door een beweging met het hoofd en het verdraaien van de oogen een ongepaste houding heeft aangenomen;

dat hij klager's houding tijdens genoemd onderhoud echter als zeer onmilitair aanvoelde. omdat klager door ziin blikken te kennen gaf, dat hij zich hoogelijk verongelijkt voelde over de hem door zijn commandant gemaakte aanmerkingen;

dat klager, toen deze door den commandant werd gewezen op het hoogst ongepaste van zijne, klager's, gebaren, met geen woord of gebaar heeft getracht, zulks te weerleggen, hoewel voor klager daartoe alle gelegenheid bestond;

O.. dat klager tot ziin verweer aanvoert:

dat hij tijdens het door zijn commandant met hem gevoerde onderhoud, aanvankelijk heeft getracht de juistheid van een door den commandant jegens hem klager, geuit verwijt betreffende de wijze. waarop hij den dienst van officier van de wacht dien dag had vervuld, te weerleggen. doch dat de commandant hem toen het zwijgen heeft opgelegd;

dat hij, klager, vervolgens naar aanleiding van een verder in den loop van dat onderhoud tot hem gerichte terechtwijzing van den commandant over een naar diens inzicht door hem, klager, betoonde tekortkoming, iets wilde zeggen, doch zulks niet heeft gadaan;

dat hij toen naar boven keek, doch dat hij zich niet bewust is, dat hij daarbij een ongepaste houding heeft aangenomen;

dat de commandant hem daarop mededeelde, dat dit geen goede manieren waren;

dat hij naar aanleiding van deze opmerking van den commandant en evenmin later op dien dag, toen de commandant hem mededeelde, dat hij hem wegens zijne -- klager's — ongepaste houding zou straffen, niets heeft gezegd, omdat de commandant in den aanvang van het vorenbedoelde onderhoud hem het zwijgen had opgelegd;

Overwegende dienaangaande:

dat klagers verweer, dat hij zich niet bewust is, dat hij, toen hij op 8 Juli 1938 in de kajuit van Hr.Ms. Sumatra door den commandant, in tegenwoordigheid van den eerste-officier, werd gewezen op, naar het inzicht van den commandant door hem, klager. bij de vervulling van zijn dienst als officier van de wacht betoonde tekortkomingen, eene ongepaste houding tegenover den commandant heeft aangenomen, geen wezenlijke bestrijding beteekcnt van de juistheid van de persoonlijke waarneming van den strafoplegger, dat klager door bewegingen met het hoofd en met de oogen zijn bevreemding en afkeuring te kennen gaf over de hem gemaakte opmerkingen;

dat de juistheid dier waarneming van den strafoplegger eenerzijds wordt bevestigd door klagers opgave, dat hij toen naar boven keek, eene houding van klager, welke, gezien de toen voor hem geldende omstandigheden, op zichzelve reeds minder correct moet worden geacht, en anderzijds door de verklaring van den getuige van Hengel dat hij, hoewel hij het geïncrimineerde feit niet heeft waargenomen, klager's houding tegenover den commandant als zeer onmilitair heeft aangevoeld, omdat klager door zijn blikken te kennen gaf, dat deze zich hoogelijk verongelijkt voelde over de hem door zijn commandant gemaakte opmerkingen;

dat klager's houding bij voornoemde gelegenheid dan ook terecht door den strafoplegger als ongepast is aangemerkt;

dat mitsdien klager terecht krijgstuchtelijk werd gestraft, de omschrijving der strafreden met juistheid werd gesteld en de opgelegde straf, niede gelet op klager's ancienniteit als officier, niet te zwaar voorkomt;

Gezien de artikelen 61, 62 en 65 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den Minister van Defensie, één aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 22 OCTOBER 1938.

Verzuimd om een opdracht hem door den eerste-officier gegeven, uit te voeren.

Beklag over de zwaarte van de straf (1 dag licht arrest).

Klagers verzuim staat niet op zich zelf, vermits hij blijkens verklaring van der~eerste-officier tevoren. reeds meermalen vergeetachtig is geweest; dat hij nimmer tevoren van den eerste-officier aanmerkingen over vergeetachtigheid heeft ontvangen, beduidt

geenszins dat de door den eerste-officier gereleveerde vergeetachtigheid van klager niet door dien officier zou zijn geconstateerd.

Beklag ongegrond. Straf en strafreden gehandhaafd.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien de d.d. 21 Juli 1938 gedagteekende verklaring van den aan boord Hr. Ms. Sumatra dienenden luitenant ter zee der 2e klasse F., houdende den wensch zich te beklagen over de hem door den commandant van voornoemden bodem, den kapitein ter zee L. F. Klaassen op 16 Juli 1938 opgelegde straf van: „1dag licht arrest", wegens: „Verzuimd om een opdracht, hem door den eerste-officier gegeven, uit te voeren";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden en verdere informatiën ten deze genomen;

Gehoord den klager;

O., dat uit het onderzoek in deze zaak is komen vast te staan:

dat klager, na op 14 Juli 1938 aan boord Hr. Ms. Sumatra, welk schip dien dag te Gibraltar was gelegen, als officier van de reewacht van den eerste-officier van voornoemden bodem de opdracht te hebben gekregen den luitenant ter zee der 2e klasse Mahieu, na het vertrek van boord van den commandant, bij den eerste-officier te doen komen, heeft vergeten aan deze opdracht gevolg te geven;

O., dat klager zich bezwaard gevoelt over de zwaarte der opgelegde straf;

O. dienaangaande:

dat het door klager begane verzuim niet op zich zelf staat, vermits blijkens de verklaring van den kapitein-luitenant ter zee J. W. G. van Hengel, den toenmaligen eerste-officier van Hr. Ms. Sumatra, klager tevoren reeds meermalen vergeetachtig is geweest;

dat klager ten aanzien hiervan weliswaar opmerkt, dat hij nimmer tevoren van den eerste-officier aanmerkingen over vergeetachtigheid hecft ontvangen, doch dat deze omstandigheid geenszins beduidt, dat de door den eerste-officier gereleveerde vergeetachtigheid van klager niet door dien officier zou zijn geconstateerd;

dat mitsdien de omschrijving der strafreden met juistheid het voorgevallene weergeeft en dat de opgelegde straf, in verband met de reeds eerder bij klager geconstateerde vergeetachtigheid, niet te zwaar voorkomt;

Gezien de artikelen 61, 62 en 65 van de Wet op de Krijgstucht;

Beslissende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den Minister van Defensie, één aan den strafoplegger en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

H. JOLLES.

Beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord van 28 October 1938.

Strafverzwaring. Art. 50 W.K.

Straf, 4 dagen licht arrest opgelegd door den commandant van Hr. Ms. „Freijr" wegens „03 uur 20 minuten te laat aan boord teruggekeerd."

Later bleek dat dit feit nog gepaard ging met andere, verzwarende, omstandigheden, welke den strafoplegger reden zouden geweest zijn voor een zwaardere straf indien hij toen van die omstandigheden op de hoogte ware geweest.

Nu het commando over Hr. Ms. „Freijr" intusschen als zoodanig niet meer bestond, xoodat de strafoplegger niet meer in staat was zelf van zijn bevoegdheid tot wijziging van de straf gebruik te maken, overweegt de commandant der marine dat straf en strafreden gewijzigd dienen te worden, vermits thans feiten en omstandigheden zijn gebleken welke den strafoplegger bij het onderzoek der zaak niet bekend waren en die, indien zij hem bekend zouden zijn geweest, hem tot een andere beslissing zouden hebben geleid.

Straf gewijzigd in 4 dagen streng arrest wegens „Zich naar Nijmegen begeven, wetende dat dit was verboden en zich alzoo op een zoodanigen afstand van Millingen bevonden, dat hij een eventueel aldaar gegeven alarmsigrzaal niet kon hooren, gevolgd door 03 uur 20 minuten te laat aan boord terug te keeren."

Verder gelast dat de gewijzigde straf en strafreden zullen worden ingeschreven in strafregister en conduiteboekje en dat hij, commandant der marine, als strafoplegger zal worden genoemd. De thans opgelegde straf zal in haar geheel worden ten uitvoer gelegd.

De Schout-bij-Nacht, Commandant der Marine te Willemsoord,

Gezien het d.d. 7 October 1938 gedagteekende schriiven van den luitenant ter zee 1e klasse J. A. Vink, tevoren commandant van Hr. Ms. Freijr, houdende de mededeeling, dat hij in zijne toenmalige functie den matroos der 2e klasse M. (....) en den matroos der 3e klasse F. (....) op 23 September 1938 heeft gestraft met „4 dagen licht arrest" wegens „03 uur 20 minuten te laat aan boord teruggekeerd":

Gezien de op deze'zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den strafoplegger en de gestraften;

O., dat is komen vast te staan, dat het feit, waarvoor genoemde matrozen M. en F. door den commandant van Hr. Ms. Preijr als hierboven aangegeven krijgstuchtelijk werden gestraft, inhield, dat zij de laatste gelegenheid om aan boord terug te keeren hadden gemist en dat zij dientengevolge eenige uren te laat aan boord waren teruggekeerd;

dat evenwel later is gebleken, dat genoemde matrozen, voordat zij aan boord van Hr. Ms. Freijr te laat waren teruggekeerd, in strijd

met de hun bekende bijzondere orders, welke voor den „onderzoekingsdienst Lobith" waren gegeven, geruimen tijd in Nijmegen hebben verbleven, waardoor zij zich op een zoodanigen afstand van Millingen bevonden, dat zij niet in staat waren een eventueel aldaar gegeven alarmsignaal te hooren;

dat blijkens de verklaring van den strafoplegger, deze betrokkenen zwaarder zou hebben gestraft, indien hij bij de beoordeeling van de krijgstuchtelijke misdragingen van betrokkenen op de hoogte ware geweest van de eerst later gebleken hiervoren omschreven omstandigheden:

dat door de opheffing van den bijzonderen toestand, waardoor het commando over Hr. Ms. Freijr niet meer in den toenmaligen vorm bestaat, de strafoplegger niet in staat is van de in de Wet op de Krijgstucht verleende bevoegdheid tot wijziging van de opgelegde straffen gebruik te maken;

O. ten slotte, dat de aan betrokkenen opgelegde straffen en de omschrijving van de daarbij behoorende strafredenen dienen te worden gewijzigd, vermits thans feiten en omstandigheden zijn gebleken, welke den strafoplegger bij het onderzoek der zaak niet bekend waren en die, indien zij hem bekend zouden zijn geweest, hem tot eene andere beslissing zouden hebben geleid;

Gelet op de door de gestraften reeds ondergane straf van 4 dagen licht arrest;

Gezien artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht;

Wijzigt de op 23 September 1938 aan de matrozen M. en F. door den Comniandant van Hr. Ms. Freijr opgelegde straffen en de omschrijving van de daarbij behoorende strafredenen voor ieder in:

„vier dagen streng arrest" wegens „Zich naar Nijmegen begeven, wetende dat dit was verboden en zich alzoo op een zoodanigen afstand van Millingen bevonden, dat hij een eventueel aldaar gegeven alarmsignaal niet kon hooren, gevolgd door 03 uur 20 minuten te laat aan boord terug te keeren";

Gelast, dat de gewijzigde straffen en strafredenen in plaats van de oorspronkelijken onder aanhaling van datum en nummer dezer beschikking zullen worden ingeschreven in het strafregister en in de conduiteboekjes van de gestraften en dat hij — Commandant der Marine — in genoemde bescheiden als strafoplegger zal worden genoemd;

Bepaalt, dat de thans aan de gestraften opgelegde straffen in haar geheel ten uitvoer zullen worden gelegd;

Bepaalt ten slotte, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den Commandant van de Marinekazerne te Willemsoord, één aan den Commandant van Hr. Ms. „Van Speijk", één aan den luitenant ter zee der 1e klasse J. A. Vink en één aan ieder der gestraften.

De Commandant der Marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DEK MARINE TE WILLEMSOORD VAN 28 OCTOBER 1938.

Tenietdoening van straf en strafreden door den clief van den strafoplegger. Art. 50 W.K.

Straf, 6 dagen licht arrest wegens: „Onvoldoende aandacht besteed aan hem toevertrouwde dienstgeheime bescheiden en derhalve aansprakelijk voor het verloren gaan **van** *eenige dier bescheiden."*

De bescheiden bleken later door eene oergissing in het bezit van een officier te zijn gekomen en daarna door dezen te bestemder plaatse ingeleverd; mitsdien zijn thans omstandigheden bekend geworden welke den strafoplegger, indien xij hem bij de beoordeeling van de onderhavige aangelegenheid bekend waren geweest, tot eene andere beslissing zouden hebben geleid.

Straf en strafreden vernietigd met last dat deze in strafregister en conduiteboekje onleesbaar zullen worden gemaakt.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gelet op de door den Commandant van ..... te Willemsoord op 1 Juni 1937 aan den toenmaligen matroos der 1e klasse W., stamboeknummer ...., thans als konstabelsmaat dienende ..... te Willemsoord, opgelegde straf van zes dagen licht arrest met de daarbij behoorende strafreden, luidende:

„Onvoldoende aandacht besteed aan hem toevertrouwde dienstgeheime bescheiden en derhalve aansprakelijk voor het verloren g-aan van eenige dier bescheiden."

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord den strafoplegger en den gestrafte;

O.. dat thans is gebleken. dat de toentertijd aan boord Hr. Ms. ..... vermiste dienstgeheime bescheiden, voor welke vermissing betrokkene aansprakelijk werd gesteld, tengevolge van een vergissing in het bezit van den luitenant ter zee der 2e klasse A. zijn gekomen en naderhand door voornoemden officier te bestemder plaatse zijn ingeleverd;

dat mitsdien thans omstandigheden bekend zijn geworden, welkt! den strafoplegger, indien zij hem bij de beoordeeling van de onderhavige aangelegenheid bekend waren geweest, tot eene andere beslissing zouden hebben geleid;

dat daarom de aan den gestrafte opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden niet in stand kunnen blijven;

Gezien artikel 50 van de Wet op de Krijgstucht;

Vernietigt de aan den huidigen konstabelsmaat W. op 1 Juni 1937 door den Commandant van ..... te Willemsoord opgelegde

straf van zes dagen licht arrest en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden; [1])

Gelast, dat deze straf en omschrijving der strafreden in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zullen worden onleesbaar gemaakt onder verwijzing naar deze beschikking;

Bepaalt, dat van deze beschikking zal worden uitgereikt één afschrift aan den strafoplegger, één afschrift aan den Commandant van ..... te Willemsoord, benevens één afschrift aan den gestrafte.

De Commandant der Marine voornoemd,
H. JOLLES.

---

[1]) Naar wij vermoeden is de strafoplegging niet door den strafoplegger *zelf* te niet gedaan omdat de gestrafte inmiddels was overgeplaatst.
Red. M.R.T.

MILITAIR-RECHTELIJKE VEREENIGING.

Is wijziging van de wet op den staat van oorlog en van beleg noodzakelijk? Zoo ja, in welken zin?

Prae-advies van Majoor *G.* J. Sas *en* Mr. *C.* J. F. *Caljé.*

Voldoet — gelet op de groote veranderingen, welke zich in oorlogvoering en oorlogstechnielc in de laatste decennia hebben voltrokken — de wet van 23 Mei 1899, S. no. 128 (staat van oorlog en staat van beleg) [1]), welke sedert dien slechts op ondergeschikte punten werd gewijzigd en aangevuld, ook thans nog aan de eischen, welke aan een wet, welke de bevoegdheden van het militair gezag in buitengewone omstandigheden regelt, moeten worden gesteld?

Voorop moge worden gesteld, dat gedurende de toepassing van de wet in de jaren 1914-1920 — de toetssteen van de wet aan de praktijk — zoovele leemten aan het licht kwamen, dat de Regeering zich genoodzaakt zag reeds in 1916 een wijzigingsontwerp [2]) in te dienen. Dat dit ontwerp intusschen geen wet is geworden, is — behalve aan het aftreden van Minister BOSBOOM in 1917 — vermoedelijk mede hieraan te wijten, dat na de deniobilisatie in 1918 de belangstelling zoodanig was verminderd, dat de Kamer het maar buiten behandeling liet, waarop de Regeering het ontwerp ten slotte in 1929 introk.

De bezwaren, welke in 1916 tegen de bestaande wet werden aangevoerd, waren in hoofdzaak van tweeërlei aard.

In de eerste plaats lieten verschillende artikelen twijfel omtrent hun uitlegging open.

Prae-adviseurs herinneren in dit verband bijv. aan den — ten slotte door den Hoogen Raad beslisten — strijd over de vraag of de verordenende bevoegdheid al dan niet met uitsluiting van het (lagere) burgerlijke gezag op het militair gezag overgaat en over de vraag

[1]) Hierna te noemen „Oorlogswet".

[2]) Zie omtrent dit wijzigingsontwerp:

Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1915-1916,		Zie M.R.T.,
no. 391.	2. Ontwerp van wet.	deel XII, blzz.
	3. Memorie van Toelichting.	70-85,
	4. Tekst van de huidige wet met wijzigingen.	86-106,
	5. Voorloopig Verslag.	246-263,
Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1917-1918,		deel XIV, blzz.
no. 57.	**1.** Memorie van Antwoord.	133-149, 244-250,
	2. Tekst der huidige wet met wijzigingen en nadere wijzigingen.	
	3. Gewijzigd ontwerp van wet.	251-272.

of delegatie van het militair gezag al dan niet geoorloofd is. Door de ontkennende beantwoording dezer laatste vraag doet zich ongetwijfeld een groote leemte in de wet gevoelen. Bovendien bevat de wet — zooals ook hierna nog zal blijken — verschillende minder gelukkig gekozen terminologieën, welke buiten hun gewone beteekenis zouden moeten worden uitgelegd om een doelmatige uitoefening van het militair gezag mogelijk te maken.

In de tweede plaats bleken zich omstandigheden voor te doen, waarin niet kon worden voorzien, omdat de bevoegdheid van het militair gezag in de wet te beperkt was gehouden. Prae-adviseurs wijzen in dit verband o.m. op de wel zeer eng gehouden bevoegdheid tot het afwijken van wettelijke voorschriften.

* * *

De hiervóór genoemde bezwaren doen zich thans in nog sterkere mate dan in 1916 gevoelen, daar sindsdien het geheele maatschappelijke leven — in het bijzonder de volkshuishouding — zooveel gecompliceerder is geworden.

Dat deze bezwaren niet mogen worden onderschat, moge blijken uit onderstaand twintigtal bedenkingen, welke — ook zonder dat op elke slak zout wordt gelegd — uit het oogpunt van een doelmatige uitoefening van het militair gezag tegen de bepalingen der huidige wet kunnen worden aangevoerd.

(1) *Art. 1.* „Oorlog, oorlogsgevaar en binnenlandsche onlusten" is een te enge omschrijving. Ook indien bijv. oorlogsgevaar nog niet aanwezig is, doch de internationale toestand aanleiding geeft tot het doen treffen van maatregelen in ve band met de strategische beveiliging, moet een verklaring van den staat van oorlog of van den staat van beleg mogelijk zijn.

(2) Bovendien mag onder vigueur der huidige wet in geval van binnenlandsche onlusten de bijzondere rechtstoestand eerst worden afgekondigd, indien er dringend gevaar is ontstaan, d.i. indien er ernstige feitelijkheden zijn gepleegd.

(3) *Art. 2.* De verklaring van den staat van beleg moet door de militaire autoriteiten ook kunnen plaats hebben, indien in het geval van een vijandelijken inval of van binnenlandsche onlusten tengevolge van plotseling opgekomen dringende omstandigheden de verklaring van den staat van beleg bij Koninklijk besluit niet kan worden afgewacht.

(4) *Art. 7.* Dit artikel laat delegatie van militair gezag — hoewel alleszins noodzakelijk — niet toe.

(5) *Art.* 9. In omstandigheden waaronder tot een verklaring van den staat van oorlog of van den staat van beleg wordt overgegaan, behoort de verplichting tot het verschaffen van inlichtingen ook op iederen burger te rusten.

(6) *Artt. 10 en 22.* Over de juiste beteekenis, welke aan het woord „politieverordeningen" moet worden gehecht, bestaan ten minste

vier verschillende theorieën. Ook volgens de verstgaande dier theorieën wordt echter slechts dezelfde beperkte bevoegdheid toegekend, die in normale tijden aan het bevoegd gezag van provincie, gemeente en waterschap toekomt. Er zijn echter zeer zeker belangen, welke in een in staat van oorlog of in staat van beleg verkeerend gebied een regeling door het militair gezag behoeven, doch buiten de verordenende bevoegdheid dier lagere burgerlijke overheden vallen en niet krachtens een der overige bepalingen der wet kunnen worden geregeld.

(7) *Artt. 10, 11, 12 en 13.* Het verplichte *overleg* met het „betrokken burgerlijk gezag" is — vooral wanneer met verschillende colleges overleg moet worden gepleegd — dikwerf zeer moeilijk uitvoerbaar en kan deswege tot onnoodige vertraging leiden.

(8) *Art. 12, lid* **3.** Het militair gezag kan alleen „de", d.w.z. *alle* voorschriften der in dit lid genoemde wetten „buiten werking stellen". Doelmatiger zou het zijn, indien het militair gezag een of meer voorschriften dier wetten — en hun uitvoeringsbepalingen — bij zijn verordeningen zou kunnen *schorsen* of daarvan zou kunnen *afwijken* of *dispensatie* verleenen.

(9) Er zijn voorts nog verschillende andere wetten, welker vermelding in dit artikel noodzakelijk mag heeten.

(10) *Artt. 13 en 14.* Het moet worden betreurd, dat de wetgever met „politie" in deze artikelen kennelijk alleen de gemeentelijke politie heeft bedoeld. De vraag rijst voorts, in hoever deze artikelen ook op de Vrijwillige Burgerwacht toepasselijk zijn te achten.

(11) *Art. 16.* Er kan twijfel rijzen, of het militair gezag ook staatseigendom in gebruik mag nemen.
Voorts is betwijfeld of deze bepaling wel op dijken van toepassing is.

(12) *Art.* 28. Het sluiten van winkels is onder de huidige redactie van art. **28** niet mogelijk.

(13) *Art.* **29.** Ook de bepalingen der Vuurwapenwet 1919 zullen door het militair gezag moeten kunnen worden „gewijzigd".

(14) Het systeem van *„wijziging"* van wettelijke bepalingen door het militair gezag geeft voorts, vooral in verband met de toe te passen strafsancties, verschillende moeilijkheden.

(15) *Art. 29 bis.* Het artikel geeft alleen de bevoegdheid de wettelijke bepalingen betreffende de bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen te „wijzigen" (zie de tweede opmerking ad art. **29).** Ook andere wettelijke voorschriften kunnen echter in dit verband „wijziging" behoeven.

(16) *Art. 34.* De in dit artikel gegeven regeling is in sommige opzichten te beperkt geredigeerd („inwoners", „onderhoud") en behoort voorts in ruimere mate mogelijk te zijn dan alleen ten aanzien van verdedigingswerken met gevaar voor spoedige insluiting.

(17) *Art. 35.* Dit artikel verbiedt het verlaten door personen van en het wegvoeren van dieren, goederen en voorwerpen uit het gezagsgebied. Het kan ook noodzakelijk zijn — doch dit is op grond van de huidige redactie niet mogelijk — om eenzelfde verbod uit te vaardigen met betrekking tot een *gedeelte* van het in staat van beleg verklaarde gebied. Kan het militair gezag voorts op grond van dit artikel wel den uitvoer van dieren, goederen of voorwerpen *over een bepaalde grens* van het gezagsgebied verhinderen?

(18) *Art. 38.* Erlangt het militair gezag op grond van dit artikel ook de beschikking over de radio-omroepstations?

(19) ***Art. 41-47,*** *49.* De strafmaxima moeten in het algemeen veel te laag worden geacht.

(20) ***Art.*** *52.* De bevoegdheid om een bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming op elke daarvoor door het militair gezag aangewezen plaats te doen ondergaan, behoort niet beperkt te blijven tot het geval, dat de gemeenschap in (of met?) het in staat van beleg verkeerend gebied is gestremd.

Aan het slot van deze bloemlezing van oorlogswetlacunes, wenschen prae-adviseurs er nogmaals op te wijzen, dat deze geenszins volledig is. Op verschillende hier niet genoemde bezwaren tegen de huidige wet zal later nog de aandacht der lezers worden gevestigd; wat de overige betreft, bedenke men, dat ook prae-adviseurs zich ten slotte moeten beperken.

* * *

De bestudeering van de bedenkingen, welke tegen de huidige wet zijn aan te voeren, heeft prae-adviseurs tot de conclusie doen komen, dat wijziging van de Oorlogswet noodzakelijk moet worden geacht. Aangezien ook tegen het wijzigingsontwerp 1916 bezwaren zijn aan te voeren, hebben zij gemeend niet beter te kunnen doen dan zelf een ontwerp samen te stellen, waarbij h.i. een doeltreffende uitoefening van het militair gezag — welke bijzondere omstandigheden zich gedurende den uitzonderingstoestand ook voordoen — steeds is gewaarborgd.

* * *

Alvorens tot het samenstellen van het ontwerp over te gaan, hebben zij zich uiteraard afgevraagd, welke algemeene beginselen daarbij zouden moeten worden gevolgd.

In de eerste plaats werd hiertoe onderzocht de in de huidige wet voorkomende *verdeeling* van de *bevoegdheden* van het militair gezag over den *staat van oorlog* — welke als een overgangstoestand van den toestand van vrede naar den staat van beleg is bedoeld — en den *staat van beleg.*

Deze verdeeling van bevoegdheden heeft ook bij de voorgenomen wijziging der wet in 1916 een groote rol gespeeld. In de Memorie van Toelichting op het wijzigingsontwerp 1916 voerde de Regeering hieromtrent het volgende aan:

„Ongetwijfeld is het beginsel juist, volgens hetwelk tusschen die „beide toestanden" (den staat van oorlog en den staat van beleg)

„onderscheid wordt gemaakt, waardoor de mogelijkheid wordt ge-
„opend in abnormale tijden de bevoegdheden van het militair gezag
„uit te breiden zonder nog de scherpste bepalingen, die berekend zijn
„op de meest ernstige omstandigheden, in werking te stellen. Het
„valt echter niet te ontkennen, dat — mede in verband met de sedert
„het tot stand komen der wet sterk gewijzigde toestanden — dit
„juiste beginsel door de uitwerking, die het in de wet heeft gevonden.
„niet ten volle tot zijn recht is gekomen.

„De staat van beleg moet berekend zijn op tijden, waarin het gaat
„om de onmiddellijke afwering van in- of uitwendig geweld, wan-
„neer het heil van den Staat afhangt van het welslagen der militaire
„maatregelen, aan welke dan nagenoeg niets in den weg mag staan.
„Zoo ernstige omstandigheden doen zich *thans* [1]) niet voor. Wij leven
„in tijden van nog slechts *dreigend* gevaar, waarbij eenerzijds met
„kracht gewaakt moet worden, dat dit gevaar geen werkelijkheid
„worde, en anderzijds alles bereid moet zijn om, indien het werke-
„lijkheid wordt, alle middelen van verweer terstond ter beschikking
„te hebben; onder deze omstandigheden is een sterke concentratie
„van gezag en een uitbreiding van de bevoegdheden der militaire
„autoriteiten noodzakelijk, maar die noodzakelijkheid laat op zich
„zelve de mogelijkheid open den gewonen gang van zaken en de be-
„voegdheden van het burgerlijk gezag in veel belangrijker mate te
„handhaven dan zulks onder den staat van beleg mogelijk kan zijn.
„Beantwoordde dus de wet aan haar doel, dan zou thans moeten
„kunnen worden volstaan met den staat van oorlog. De onder-
„vinding heeft echter geleerd, dat onder de heerschende omstandig-
„heden het centraal gezag en de militaire autoriteiten, bijzon-
„derlijk in die streken, welke het hevigst den terugstoot der buiten-
„landsche gebeurtenissen ondervinden, behoefte hebben en kunnen
„hebben aan verschillende bevoegdheden. die bij de bestaande regeling
„niet de staat van oorlog, maar slechts de staat van beleg kan ver-
„schaffen, zoodat de Regeering wel gedwongen was tot de afkondi-
„ging van laatstgenoemden staat in verschillende streken over te
„gaan. Teneinde de toepassing van enkele bepalingen van den staat
„van beleg mogelijk te maken, inoe-t dus het gansche samenstel dier
„bepalingen in werking worden gesteld en moest onvermijdelijk veel
„scherper in de normale verhoudingen worden ingegrepen dan op
„zich zelve noodzakelijk was.

[1]) Curs. pr.adv.

„Waar het juist het streven der Regeering is de inbreuk op den „gewonen gang van zaken tot het strikt noodzakelijke te beperken, „hebben ondergetcckenden gemeend in deze leemte niet te mogen „berusten. Zij hebben daarom in het onderhavige ontwerp een „nieuwe verdeeling van de bevoegdheden van het militair gezag over „den staat van oorlog en den staat van beleg neergelegd en hebben „daarbij voor de regeling van den staat van oorlog *den tegenwoor-digen toestand*[1]) als toetssteen genomen. Zoodoende zijn de bevoegd-heden, welke de bestaande artikelen 23, 28, 29, **33, 35,** 37 en 38 „tweede volzin verlccncn en welke *onder de tegenwoordige omstan-digheden* [1]) niet mogen worden gemist, van den staat van beleg naar „den staat van oorlog overgebracht. Anderzijds zijn bevoegdheden „van het militair gezag, voor zoover gebleken is, dat zij verder reiken „dan strikt noodzakelijk is, ingekort.

„Met de overbrenging van de vorenvermelde bevoegdheden naar „den staat van oorlog zal worden bereikt, dat de regeling van dezen „staat *op de tegenwoordige omstandigheden* [1]) volkomen berekend „zal zijn. . . .” [2])

Naar aanleiding van bovenstaand citaat wenschen prae-adviseurs tweeërlei op te merken.

In de eerste plaats blijkt daaruit, dat de Regeering in ***1916*** nog wel de mogelijkheid van een overgangstoestand naar den staat van beleg aannam, doch den staat van oorlog niet toereikend achtte om onder de toen bestaande omstandigheden als overgangstoestand dienst te doen.

In de tweede plaats blijkt daaruit, dat de Regeering er zich van bewust was, dat de nieuwe staat van oorlog, zooals zij zich dien — na herverdecling der bevoegdheden — voorstelde, slechts zou voldoen zoolang *de in 1916 bestaande toestand van afwachting* ongewijzigd zou blijven.

Naar de meening van prae-adviseurs is het streven naar een her-verdeeling van bevoegdheden, zooals de Regeering destijds beoogde, thans niet meer doelmatig. Zulks is in de eerste plaats het gevolg van de veranderingen in de oorlogvoering en oorlogsteehniek, waardoor. zelfs in tijden van „afwachting”, voor een „overgangstoestand” naar den staat van beleg geen plaats meer is.

Onder de huidige omstandigheden zullen dan ook, wanneer ern-

[1]) Curs. pr.adv.

[2]) Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1915-1916, nr. 391/3.

stige kans bestaat, dat Nederland in een conflict zal worden gewikkeld, aan het militair gezag in het geheele gebied des Rijks vèrreikende bevoegdheden moeten worden gegeven.

* * *

In verband hiermede hebben prae-adviseurs zich afgevraagd of het nu wel beslist noodzakelijk is bij de uitoefening van het militair gezag twee verschillende rechtstoestanden te behouden en of niet met één bijzonderen rechtstoestand zou kunnen worden volstaan.

Deze vraag is niet nieuw. Reeds in het Voorloopig Verslag op het wetsontwerp 1898 vindt men de opmerking, dat enkele leden er de voorkeur aan zouden geven ,,slechts één bijzonderen rechtstoestand ,.te scheppen, n.l. den staat van oorlog en beleg" [1]). Aan dezen wensch werd toen tegengeworpen,' dat zulks ,,niet zou strooken met ,,art. 187 der Grondwet" [2]), welk artikel ,,den staat van oorlog en ,,den staat van beleg als twee toestanden aanduidt" [1]).

Is echter een wet, welke er zich slechts toe zou bepalen alleen den staat van beleg te regelen, wel in strijd met de Grondwet te achten? Prae-adviseurs meenen van niet.

Art. 195, lid 1, der Grondwet luidt als volgt:

,,Ter handhaving van de uit- of inwendige veiligheid kan door of ,,vanwege den Koning elk gedeelte van het grondgebied des Rijks ,,in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard worden. De wet ,,bepaalt de wijze waarop en de gevallen waarin zulks geschieden ,,kan en regelt de gevolgen."

Tot zijn eenvoudigste gedaante teruggebracht, bepaalt het 1e lid van art. 195 dus niet anders dan dat elk gedeelte van het grondgebied des Rijks in staat van oorlog ***of*** in staat van beleg ***kan*** worden verklaard, op de wijze, in de gevallen en met de gevolgen bij de wet geregeld.

Een *verplichting* voor den wetgever om ***en*** den staat van oorlog ***en*** den staat van beleg in de wet te regelen, kan hieruit — naar de meening van prae-adviseurs — niet worden gelezen. Art. 195, lid 1 der Grondwet schept niet meer dan de ***mogelijkheid*** van twee rechtstoestanden; indien de wetgever er de voorkeur aan zou geven slechts één rechtstoestand te scheppen, staat hem zulks naar de letter van art. 195 volkomen vrij.

Nu zou men hiertegen kunnen aanvoeren, dat de grondwetgever

---

[1]) Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1898-1899, nr. 20/1.
[2]) Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1898-1899, nr. 2013.

niet voor niets beide rechtstoestanden heeft genoemd en daarmede dan toch wel een bedoeling zal hebben gehad.

Zooals bekend, is het huidige art. 195 bij de Grondwetsherziening van 1887 als art. 187 in de Grondwet gekomen. Raadpleging van de parlementaire geschiedenis van die herziening geeft echter geen ander resultaat dan dat men ten hoogste kan zeggen, dat de grondwetgever van 1887, voortbouwend op den uit de oud-Fransche wetgeving bekenden „état de guerre" en „état de siège", inderdaad *twee* rechtstoestanden voor oogen heeft gehad.

Hieruit zou men echter alleen dan tot een verplichting van den wetgever om beide toestanden te regelen kunnen concludeeren, indien de gevallen, waarvoor elk dier twee rechtstoestanden zou moeten gelden, *van nature* een afzonderlijken rechtstoestand zouden behoeven. Dat dit laatste niet zoo is, volgt reeds hieruit, dat de wetgever er nimmer in is kunnen slagen de gevallen te omschrijven in welke slechts de staat van oorlog en in welke de staat van beleg zou moeten worden afgekondigd. De huidige wet noemt dan ook enkel gevallen, waarin *zoowel* de staat van oorlog als die van beleg kan worden afgekondigd.

De eenige gevolgtrekking omtrent de bedoeling van den grondwetgever, welke uit art. 195, lid 1, is af te leiden, kan dan ook, naar de meening van prae-adviseurs, slechts deze zijn, dat dien wetgever een regeling voor oogen heeft gestaan, waarbij op de rechten en vrijheden van burgerlijke overheden en burgerbevolking niet meer inbreuk zou worden gemaakt, dan telkens door de feitelijke omstandigheden zou worden gevorderd. In den tijd, dat art. 187 der Grondwet tot stand kwam, achtte de grondwetgever zulks — met de oude Fransche wetten voor oogen — blijkbaar alleen door twee bijzondere rechtstoestanden bereikbaar. Indien men echter hetzelfde ook met één bijzonderen rechtstoestand zou kunnen verwezenlijken, dan kan men niet zeggen, dat het prijsgeven van den anderen rechtstoestand tegen de bedoeling van den grondwetgever is.

Naar de meening van prae-adviseurs is er dan ook geen enkel bezwaar om bij wetswijziging slechts één bijzonderen rechtstoestand te scheppen. Integendeel, zooals hieronder nog nader zal blijken, gelooven zij veeleer, dat zulks zeer bijzondere voordeelen zal meebrengen.

* * *

De moeilijkheid is uiteraard om zoowel aan de rechten en bevoegdheden der burgerlijke overheid en burgerbevolking als aan de be-

hoeften van het militair gezag voldoende recht te laten wedervaren.

Prae-adviseurs zouden de oplossing voor deze moeilijkheid hierin willen zoeken, dat zij eenerzijds het militair gezag voor den duur van den bijzonderen rechtstoestand *zeer algemeene* bevoegdheden zouden willen toekennen, zoodat voor dat gezag onder elke omstandigheid de noodige middelen zouden openstaan om zijn taak met het vereischte gevolg te volbrengen —, terwijl zij anderzijds zooveel mogelijk de burgerlijke bevoegdheden onverlet zouden willen laten, zoolang deze niet uitdrukkelijk door het militair gezag worden beperkt.

Het voordeel van dit systeem boven dat der huidige wet is duidelijk. Indien bv. in een in staat van oorlog verkeerend gebied onder vigueur der huidige wet zich de noodzakelijkheid zou voordoen om personen, wier aanwezigheid voor de rust en algemeene veiligheid gevaarlijk wordt geacht. het verblijf binnen dat gebied te ontzeggen, zal thans de staat van beleg moeten worden afgekondigd. Doch dit brengt tevens mede, dat b.v. de artt. 24 t.e.m. 26 der Oorlogswet in werking treden. M.a.w. dat — ook zonder dat het militair gezag zulks bepaaldelijk noodzakelijk acht — nagenoeg alle vergaderingen en bijeenkomsten onder preventief toezicht van het militair gezag komen en den burgemeester de hem bij de artt. 18 en 21 van de wet van 1855 tot regeling en beperking van de uitoefening van het recht tot vereeniging en vergadering toegekende bevoegdheden worden ontnomen. *Geeft men aan het militair gezag echter zeer algemeen gestelde bevoegdheden tot ingrijpen, waar dit zulks noodig oordeelt, dan zal nimmer dieper in het maatschappelijk leven worden ingegrepen, dan wel bepaaldelijk noodig is.*

* * *

Nu zou men hiertegen kunnen aanvoeren: wanneer de wet het militair gezag met algemeene bevoegdheden bekleedt om daarmede naar bevind van zaken te handelen, bestaat dan niet het groote gevaar, dat het militair gezag een te snel of te ruim gebruik van die bevoegdheden zal maken?

Deze vrees werd ook in het Voorloopig Verslag op het wijzigingsontwerp 1916 door enkele leden geuit naar aanleiding van de, in dat wetsontwerp voorgestelde, uitbreiding van de bevoegdheden van het militair gezag in een in staat van oorlog verkeerend gebied. Volgens enkele leden zou de ervaring hebben ,,geleerd, dat waar aan het

,,militair gezag een bevoegdheid wordt toegekend, zij ook pleegt te ,,worden gebruikt" [1]).

Met de leden, die in hetzelfde Verslag reeds tegen deze opmerking opkwamen, meenen ook prae-adviseurs. dat een ontijdig, onnoodig en ondoelmatig bevoegdheidsgebruik door het militair gezag niet behoeft te worden gevreesd. Immers men bedenke, dat — door de hiërarchische organisatie van de autoriteiten, welke met de uitoefening van het militair gezag zijn belast — op de maatregelen van het lagere militair gezag steeds nauwlettend door een hooger gezag wordt toegezien, terwijl het hoogste militair gezag rechtstreeks aan den Minister van Defensie verantwoordelijk is en deze laatste weer op de gewone wijze aan de volksvertegenwoordiging verantwoording verschuldigd is. Zoodra dan ook gerechtvaardigde bedenkingen tegen een, door eenig militair gezag genomen, maatregel zouden rijzen, zal dat gezag steeds tot intrekking of wijziging van dien maatregel worden genoopt.

Aangezien men wel eens schijnt te hebben betwijfeld en misschien nog betwijfelt of een zoodanige trapsgewijze invloed op de ,,faits et gestes" van het militair gezag mogelijk is, is het wellicht ook thans nog van nut hieronder te herhalen, hetgeen de Regeering hieromtrent in de Memorie van Antwoord op het wetsontwerp van 1916 als haar meening heeft te kennen gegeven, n.l.:

.,Het heeft ondergeteekenden verwonderd, dat men de mogelijk-..heid aannam, dat een militaire autoriteit onder omstandigheden, ,,die vóór alles strenge concentratie van gezag en stipte gehoorzaam-,,heid vereischen, zou weigeren een zoodanig bevel (n.l. tot intrek-,,king eener verordening — pr.adv.) te gehoorzamen. . . . Niet min-.,der heeft hen de onderstelling verwonderd, dat de Kroon in zoo-,,danig geval haar gezag niet zou weten te doen gelden. Het is dan ,,ook geheel ten overvloede, dat ondergeteekenden er op wijzen, dat ,,de Kroon naar welgevallen het militair gezag opdraagt en van dat ,.gezag ontheft." [2])

Naar de meening van de prae-adviseurs ligt dan ook in de ministerieele verantwoordelijkheid voor de uitoefening van het militair gezag — naast de hiërarchische uitoefening van dat gezag — de beste waarborg, dat geen onnoodige of ondoelmatige beperking in de rechten en vrijheden der burgerlijke overheden en burgers zal worden gemaakt.

---

1) Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1915-1916, nr. 391/5.

2) Bijlagen Handelin en IIe Kamer 1917-1918, nr. 57/1.

Prae-adviseurs willen er in dit verband voorts nog op wijzen, dat bovendien de praktijk van de jaren 1914-1920 toch zeker niet rechtvaardigt het beleid van het militair gezag met wantrouwen tegemoet te zien.

Terecht kon — naar hun oordeel — de Regeering in 1917 in haar Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag op het wijzigingsontwerp 1916 schrijven ,,dat de militaire autoriteiten, die geroepen ,,werden tot een hun geheel vreemde taak in zeer moeilijke omstan-,,digheden, een taak, waarvoor alle ervaring niet alleen aan hen ,,maar aan een ieder ontbrak, — die toegerust werden met uitge-,,breide bevoegdheden in tijden, die meer dan ooit aanleiding gaven ,,den militairen belangen den voorrang te geven, zich in het algemeen ,,met bijzondere bekwaamheid en groote gematigdheid van hare taak ,,hebben gekweten. Indien men bedenkt, hoe talrijke autoriteiten het ,,militair gezag hebben uitgeoefend, gedurende ruim drie jaar, in ..uitgestrekte gebieden, hoe vele ingrijpende maatregelen zij moesten ,,en nog steeds moeten nemen, dan valt het op, hoe gering in ver-,,houding de gegrond bevonden klachten zijn. De fouten hebben zich ,,beperkt tot ondoelmatige gezagsuitoefening; van misbruik der be-,,voegdheden is — behoudens geringe uitzonderingen — geen sprake ,,geweest. Gevallen, dat het militair gezag ingreep waar onthouding ,,plicht was, behooren tot de zeldzaamheden."

En voorts — en zulks is in verband met de op blz. 11/12 uit het Voorloopig Verslag overgenomen opmerking van belang: ,,Onver-,,diend is ook de opmerking. . dat waar aan het militair gezag een ,,bevoegdheid wordt toegekend, die ook pleegt te worden gebruikt. ,,Integendeel toont de ervaring aan, dat van verschillende vèr ,,reikende bevoegdheden nimmer of slechts bij hooge uitzondering is ,,gebruik gemaakt." [1])

* * *

Hierboven werd dus de wenschelijkheid betoogd van het toekennen van *algemeene* bevoegdheden aan het militair gezag. Algemeenvooral ook in dien zin, dat voorkomen wordt, dat het militair gezag noodzakelijke maatregelen achterwege moet laten, omdat de bevoegdheid, die het daartoe behoeft, niet uitdrukkelijk aan de wet kan worden ontleend.

Zooals hiervoor reeds werd vermeld, is een van de grootste bezwaren, welke tegen de huidige wet kunnen worden aangevoerd, dit.

---

[1]) Bijlagen Handelingen IIe Kamer 1917-1918, nr. 5711.

dat zij slechts bepaalde min of meer scherp omschreven bevoegdheden toekent.

Op de noodzakelijkheid, dat het militair gezag grootere *verordenende* bevoegdheid krijgt dan thans uit de Oorlogswet voortvloeit, werd hiervoor reeds de aandacht gevestigd.

Gelet op de steeds groeiende staatsbemoeienis op het gebied van het economisch en maatschappelijk leven, betwijfelen prae-adviseurs dan ook, of het systeem om in de wet zelf, scherp omlijnd, de onderwerpen te bepalen, welke door het militair gezag mogen worden geregeld en de wetten te noemen, waarvan door het militair gezag mag worden afgeweken, nog wel deugdelijk is. Immers, aldus handelende loopt men steeds het gevaar de Oorlogswet weer binnen korten tijd te zien verouderen. Een bezwaar, dat zich uiteraard niet voordoet, wanneer men het militair gezag een *algemeene* verordeiiingsbevoegdheid toekent met een vrijwel onbeperkte — althans zeer uitgebreide — mogelijkheid om af te wijken van de bestaande wettelijke en andere voorschriften.

Het wijzigingsontwerp 1916 ging op dit punt reeds in de goede richting. In beginsel gaf het aan het militair gezag inderdaad een *algemeene* verordenende bevoegdheid. Doch practisch nam het weer veel daarvan terug. En al liet het ontwerp, ook voor den staat van oorlog, ontegenzeggelijk in ruimere mate dan de huidige wet afwijking enz. van wettelijke bepalingen toe, een werkelijke algemeene verordeningsbevoegdheid kende het ontwerp (onder den staat van beleg) slechts voor het geval van *oorlog*. Echter zijn prae-adviseurs van oordeel, dat ook in andere gevallen dan oorlog elke beperking, welke het militair gezag onnoodig wordt opgelegd, zich ernstig za1 kunnen wreken.

Wat de *overige* door de huidige wet aan het militair gezag toegekende bevoegdheden betreft, hiervoor geldt hetzelfde.

Gedurende den staat van oorlog bv. treden de politie en de brandweer alleen dan onder de bevelen van hei militair gezag, indien dat gezag krachtens art. 14 der wet gebruik maakt van de bevoegdheden, welke de artt. 186 en 187 (thans 219 en 220) der Gemeentewet aan den burgemeester toekennen.

De vraag is gewettigd, of het militair gezag ook niet onder andere omstandigheden dan in geval van oproerige beweging, samenscholing en andere stoornis der openbare orde of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. de volledige beschikking over de politie moet

kunnen krijgen, bv. voor het tegengaan van revolutionnaire stroomingen, voor het toezicht op vreemdelingen en voorts, zoo noodig, ook voor het krachtdadig tegengaan van smokkelarij, hamsteren en dergelijke.

Een ander voorbeeld van het nadeel van de beperkende werking der huidige wet vindt men bv. in art. 28, welk artikel het militair gezag bevoegd verklaart schouwburgen, sociëteiten, koffiehuizen, tapperijen en andere lokalen, bestemd voor gezellig verkeer, alsmede fabrieken en werkplaatsen te sluiten. Winkels kunnen naar de meening van prae-adviseurs onder de omschrijving niet worden begrepen, hoezeer het openbaar belang de sluiting daarvan ook moge vorderen.

Al dit hierboven genoemde wijst dus ook weer in dezelfde richting: *algemeen geredigeerde bevoegdheden voor het militair gezag; geen — althans zoo min mogelijk — beperkingen.*

* * *

In dit verband willen prae-adviseurs nog tweeërlei opmerken.

In de eerste plaats moge er nog de aandacht op worden gevestigd dat de toe te kennen bevoegdheden dus ook algemeen moeten zijn in dien zin, dat er van wordt afgezien in de wet zelf te willen vastleggen de bijzondere gevallen waarin en de bijzondere doeleinden waartoe het militair gezag een bepaalde bevoegdheid mag gebruiken. Men kan deze gevallen en doeleinden nòg zoo vernuftig trachten te iormuleeren en uit te stippelen — de waarschijnlijkheid is groot, dat er zich in de praktijk steeds en opnieuw gevallen voordoen, waarin de omschrijving niet heeft voorzien en waarin het niettemin noodzakelijk is van de betreffende bevoegdheid gebruik te maken. Wil men beslist een omschrijving der doeleinden, welke het bevoegdheidsgebruik van het militair gezag rechtvaardigen, in de wet opnemen dan is — naar de meening van prae-adviseurs — slechts ,,handhaving of herstel der uit- of inwendige veiligheid'' ruim genoeg om het militair gezag onder alle omstandigheden voldoende bevoegdheden te waarborgen.

In de tweede plaats willen prae-adviseurs nog wijzen op de wenschelijkheid om de bevoegdheden van het militair gezag aan zoo min mogelijk formaliteiten te binden. Op de bezwaren van het verplichte overleg, thans voor den staat van oorlog voorgeschreven in art. 10 en in enkele andere artikelen der huidige wet, werd hiervóór reeds de aandacht gevestigd. Het wijzigings-ontwerp 1916 beoogde deze

bezwaren door een uitvoerige regeling (zie art. 7 A) te ondervangen. Prae-adviseurs vragen zich echter af, of het niet beter is dergelijke voorschriften uit de wet weg te laten en het aan de Kroon over te laten om dienaaiigaande in haar instructies richtlijnen te geven. Zooals zij hiervoor reeds hebben opgemerkt, zal men er zeer zeker niet voor behoeven te vreezen, dat het militair gezag die aanwijzingen lichtvaardig in den wind zal slaan.

* * *

Na het voorgaande zal het duidelijk zijn. dat prae-adviseurs niet konden volstaan met een „bijwerken" van het wijzigings-ontwerp 1916, doch een geheel nieuwe regeling moesten ontwerpen met als grondbeginselen :

1°. het doen wegvallen van één der twee bijzondere rechtstoestanden:
2°. het regelen van de bevoegdheden van het militair gezag op een zoo algemeen en onbeperkt mogelijke wijze;
3°. het, zooveel mogelijk, onverlet laten van de rechten en vrijheden der burgerlijke overheden en burgers zoolang het militair gezag daarin niet uitdrukkelijk ingrijpt.

De tegenover de algemeene en vrijwel onbeperkte bevoegdheden van het militair gezag te stellen waarborgen voor de burgerlijke overheid en de burgerij hebben prae-adviseurs voornamelijk gezocht in de verantwoordelijkheid van het militair gezag aan den Minister van Defensie en van dezen op zijn beurt weer aan de Staten-Generaal en daarnaast — dit in het bijzonder met het oog op de beperkingen van de rechten en vrijheden van bijzondere personen — in het opnemen van een zoo ruim mogelijke schaderegeling.

De uitwerking van een en ander — waarbij uiteraard ook gebruik is gemaakt van hetgeen, al dan niet gewijzigd, uit de huidige wet en uit het wijzigingsontwerp 1916 kon worden overgenomen — is neergelegd in het hieronder afgedrukte wetsontwerp met bijhehoorende artikelgewijze toelichting. [1])

Voorontwerp van wet.

Wij Wilhelmina, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

---

[1]) Achter het prae-advies (blz. 52) is het wetsontwerp nogmaals in zijn geheel afgedrukt.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodig is nieuwe voorschriften vast te stellen ter uitvoering van artikel 195 der Grondwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

Terklaring van den staat van beleg.

1. Het Rijk dan wel elk gedeelte daarvan kan door ons in staat van beleg worden verklaard in geval naar Ons oordeel tengevolge van

oorlog,
oorlogsgevaar of
andere buitengewone omstandigheden

de uit- of inwendige veiligheid van liet Rijk of van een gedeelte daarvan in gevaar wordt gebracht.

2. Indien — in het geval van een vijandelijken inval dan wel in het geval van binnenlandsche onlusten — Ons besluit ten gevolge van den dringenden toestand niet kan worden afgewacht, kan de verklaring van den staat van beleg ook van Onzentwege geschieden door de militaire autoriteiten, die door Ons krachtens artikel 4 dezer wet voor de uitoefening van het militair gezag in het betreffende gebied zijn aangewezen.

3. Het besluit, waarbij de staat van beleg wordt verklaard, treedt in werking op het in dat besluit vermelde tijdstip en wordt zoo spoedig mogelijk op de, door Onzen Minister van Defensie te bepalen

wijze ter plaatse afgekondigd. Het wordt voorts, eveneens zoo spoedig mogelijk, in het Staatsblad en in de Staatscourant geplaatst.

Toelichting.

1e lid. Zie art. 1 der huidige wet.

Het Rijk dan wel elk gedeelte daarvan. Deze terminologie is gekozeii om duidelijk te doen uitkomen, dat ook het Rijk *in zijn geheel* in staat van beleg kan worden verklaard. Het woord ,,grondgebied" is uit de omschrijving weggelaten om buiten twijfel te stellen, dat ook de territoriale wateren en de binnenwateren in staat van beleg kunnen worden verklaard en dat tot een in staat van beleg verklaard gebied ook behoort a1 hetgeen zich daarboven en daaronder bevindt.

Staat van beleg.

De wenschelijkheid om de thans in de Oorlogswet geregelde twee bijzondere rechtsioestanden (den staat van oorlog en den staat van beleg) door *één bijzonderen rechtstoestand* te vervangen, werd hiervóór reeds besproken. Eveneens werd daar ter plaatse reeds uiteengezet. dat zulk een vervanging naar de meening der prae-adviseurs niet ongrondwettig is te achten.

Met betrekking tot den aan dien eenen bijzonderen rechtstoestand te geven naam, blijft men uiteraard aan de nomenclatuur van art. 195 der Grondwet gebonden. [1]) Prae-adviseurs hebben gemeend aan de benaming *„staal van beleg"* de voorkeur te moeten geven. In de eerste plaats heeft deze benaming het voordeel, dat daarvan niet. zooals met ,,staat van oorlog" het geval is, verwarring bij de interpretatie van andere bepalingen, waarin het woord ,,oorlog" voorkomt, te duchten is. In de tweede plaats past de benaming ,,staat van beleg" beter dan ,,staat van oorlog" bij alle in art. 1, lid 1, genoemde gevallen.

Andere buitengewone omstandigheden.

In overeenstemming met de in enkele andere — voor het meerendeel jongere — wetten (Dienstplichtwet, Spoorwegwet, Luchtvaartwet en Algemeene Vorderingswet 1938) gevolgde woordkeuze, wer-

---

[1]) Anders zouden prae-adviseurs wellicht de meer moderne benaming ,,uitzonderingstoestand" hebben voorgesteld. Vgl. de Duitsche „Ausnahmezustand" en de Engelsche ,,State of emergency".

den de woorden „binnenlandsche onlusten" vervangen door het ruimere begrip „andere buitengewone omstandigheden".

Het voordeel hiervan is, dat afkondiging van den buitengewonen rechtstoestand ook reeds dan zal kunnen plaats vinden, wanneer de toestand zoodanig is, dat oorlog of oorlogsgevaar nog niet aanwezig is, doch wel voorzorgen ter bescherming van 's lands onafhankelijkheid moeten worden genomen. Zoodanig geval deed zich bv. tijdens de internationale crisis in September j.l. voor.

2e lid. Zie art. 2 der huidige wet.

De in art. 2 der huidige wet genoemde grond voor een verklaring van den staat van beleg door militaire autoriteiten, n.l. het afgesneden zijn van de gemeenschap tusschen een gedeelte van het grondgebied des Rijks en den zetel der Regeering, is — tengevolge van de ontwikkeling der moderne verbindingsmiddelen — thans praktisch niet meer van belang. Toch kan dc bevocgdhcid tot een verklaring van den staat van beleg door de militaire autoriteiten in de wet niet worden gemist. De in het 2e lid van art. 1 van het ontwerp genoemde gevallen kunnen zich zoo snel ontwikkelen, dat de verklaring van den staat van beleg bij Koninklijk besluit niet zal kunnen worden afgewacht.

Art. 2 der huidige wet bepaalt voorts minder juist, dat de verklaring geschiedt door het „militair gezag". Immers van een „militair gezag" kan in een bepaald gebied eerst dan sprake zijn, wanneer dat gebied in staat van beleg *is* verklaard. Art. 1, lid 2 van het ontwerp draagt daarom de verklaring van den staat van beleg op aan de, krachtens art. 4 van het ontwerp (reeds in vredestijd) door de Kroon aangewezen, militaire autoriteiten.

***3e** lid.* Zie art. 4 der huidige wet.

Prae-adviseurs hebben gemeend, dat het bepalen van de wijze van afkondiging beter door den Minister van Defensie dan door het militair gezag kan geschieden. Zulks is ook in overeenstemming inet de reeds thans bestaande voorbereidingsmaatregelen, waarbij — voor zoover betreft de wijze van afkondiging — reeds voorschriften door den Minister van Defensie werden gegeven.

Artikel 2.

Bekrachtiging *voortduren* staat van beleg.

1. Na een verklaring van den staat van beleg wordt — behalve in het geval van een vijandelijken inval — onverwijld een voorstel aan de Staten-Generaal gedaan om

het voortduren van den staat van beleg in het betreffende gebied bij de wet te bepalen.

2. Indien na het einde van een oorlog voortduring van den staat van beleg noodzakelijk is, zal daartoe onverwijld een voorstel van wet aan de Staten-Generaal worden gedaan.

3. Is de zitting van de Kamers der Staten-Generaal gesloten, dan worden deze onverwijld door Ons bijeengeroepen.

Toelichting.

Zie art. 5 der huidige wet.

Gelet op de buitengewone beperkingen in de normale rechten en vrijheden, welke de staat van beleg kan medebrengen, achten praeadviseurs het in art. 5 der huidige wet neergelegde beginsel, dat de Staten-Generaal op het voortduren van den staat van beleg invloed moeten kunnen uitoefenen, alleszins juist. In het door hen ontworpen artikel 2 hebben zij dan ook, behoudens kleine redactioneele wijzigingen van ondergeschikten aard, het eerste, tweede en vierde lid van art. 5 der huidige wet overgenomen.

Artikel 3.

Opheffing.

1. De staat van beleg wordt door Ons opgeheven, zoodra het voortduren van dien bijzonderen rechtstoestand naar Ons oordeel voor de handhaving of bet herstel van de uit- of inwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan niet langer noodzakelijk is.

2. Indien een wetsvoorstel, als in artikel 2 dezer wet bedoeld, wordt ingetrokken of indien een der Kamers der Staten-Generaal tot niet-aanneming van dat wetsvoorstel besluit, zal — tenzij binnen den hierna te noemen termijn van twee dagen tot ontbinding der betreffende Kamer wordt overgegaan — het besluit, waarbij de staat van beleg in het betreffende gebied wordt op-

geheven, worden uitgevaardigd binnen twee dagen na den dag, waarop de intrekking dan wel het niet-aannemen van het wetsvoorstel heeft plaats gehad.

3. Op het opheffingsbesluit is het bepaalde in het derde lid van artikel 1 dezer wet van overeenkomstige toepassing.

Toelichting.

1e lid. Zie art. 3 der huidige wet.

De huidige wet regelt zoowel de opheffing van den staat van beleg door de Kroon (art. 3, lid 1), als de opheffing van dien staat door het militair gezag (art. 3, leden 2 en 3).

Zooals reeds bij de toelichting op artikel 1, lid 2 van dit ontwerp werd opgemerkt, zal tengevolge van de ontwikkeling van de moderne verbindingsmiddelen, een totale afsnijding van ***elke*** gemeenschap van een in staat van beleg verkeerend gedeelte van het grondgebied met den zetel der Regeering zich thans niet meer kunnen voordoen. Prae-adviseurs meenen dan ook, dat de bevoegdheid tot opheffing van den staat van beleg door het militair gezag kan worden gemist.

Het kwam prae-adviseurs echter wel wenschelijk voor om een algemeen richtsnoer voor de opheffing in de wet op te nemen. Niet omdat zij vreezen, dat de Kroon den staat van beleg langer zal handhaven dan strikt noodzakelijk is. Zij zijn echter van oordeel dat in een wet, welke zoo groote beperkingen van de normale rechten en vrijheden van burger en burgerlijke overheid mogelijk maakt, zulk een richtsnoer niet mocht ontbreken. [1])

2e lid. Zie art. 5, lid 3 der huidige wet.

In het Voorloopig Verslag op het wijzigingsontwerp 1916 wezen enkele leden n.a.v. het bepaalde bij art. 5, lid 3 der huidige wet op

---

[1]) De in het 2e en 3e lid van art. 3 der huidige wet genoemde grond voor opheffing — nl. dat de omstandigheden, welke tot de verklaring van den staat van beleg aanleiding hebben gegeven, hebben opgehouden te bestaan — was te beknopt om als algemeen richtsnoer te kunnen worden overgenomen. Immers, het is duidelijk dat, indien op het tijdstip, waarop de omstandigheden, die tot de verklaring van den staat van beleg aanleiding hebben gegeven, hebben opgehouden te bestaan, zich inmiddels andere omstandigheden hebben voorgedaan, welke de handhaving van den staat van beleg wenschelijk doen zijn (b.v. oorlogsgevaar, ingetreden nadat binnenlandsche onlusten tot de verklaring van den staat van beleg hadden geleid), de opheffing niet mag plaats hebben.

het bezwaar, dat het tijdstip van opheffing afhangt van het tijdstip, waarop het niet tot stand komen der bekrachtigingswet door het militair gezag wordt bekend gemaakt. Ook prae-adviseurs achten deze onzekerheid een nadeel. De wijze, waarop het gewijzigd regeeringsontwerp aan dit bezwaar tegemoet kwam, achten zij echter op enkele punten minder gelukkig. Door te bepalen, dat de staat van beleg zou worden gerekend te zijn opgeheven met ingang van den vierden dag na dien, waarop het wetsvoorstel werd ingetrokken of waarop tot niet-aanneming van dat voorstel werd besloten, zou aan de gewraakte onzekerheid inderdaad een einde worden gemaalit. Het standpunt der Regeering, dat de overgang van den bijzonderen naar den normalen toestand binnen drie dagen zou moeten kunnen geschieden, deelen prae-adviseurs echter niet. Zij achten het geraden, dat hiervoor geen termijn in de wet wordt vastgesteld en dat wordt volstaan met te bepalen, dat het opheffingsbesluit binnen twee dagen na den betreffenden dag moet worden uitgevaardigd. Ingevolge het derde lid van art. **3** van het ontwerp zal voorts het opheffingsbesluit het tijdstip moeten inhouden, met ingang waarvan de staat van beleg wordt opgeheven. Uiteraard zal de termijn voor de liquidatie van den staat van beleg zoo kort mogelijk moeten worden genomen.

Artikel 4.

Militair gezag.

1. Het **militair** gezag, in deze wet bedoeld, wordt uitgeoefend door de militaire autoriteiten, daartoe — rechtstreeks of middellijk — door Ons aangewezen. De middellijke aanwijzing geschiedt overeenkomstig door Ons te stellen regelen; bij zoodanige aanwijzing kan de uitoefening van het militair gezag ook tot een of meer bevoegdheden worden beperkt.

2. Het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van Onzen Minister van Defensie.

3. Het militair gezag oefent de aan dat gezag toegekende bevoegdheden alleen uit voor **zooveel** zulks naar het oordeel van dat gezag voor de handhaving of het herstel der uit- of inwendige veiligheid wordt gevorderd.

4. Het militair gezag richt zich voorts bij de uitoefening van zijn bevoegdheden zooveel mogelijk naar Onze instructiën.

Toelichting.

1e lid. Zie art. 7 der huidige wet.

Zooals hiervóór reeds werd vermeld, is een zeer groote leemte in de huidige wet, dat zij *delegatie* van het militair gezag niet toelaat.

Om dit bezwaar zooveel mogelijk te ontgaan, heeft de Regeering haar toevlucht moeten nemen tot een zeer vernuftig stelsel van aanwijzing der militaire autoriteiten, die in een bepaald gebied met de uitoefening van het militair gezag zijn belast.

Hierdoor is inderdaad bereikt, dat in één gebied verschillende autoriteiten met de uitoefening van het militair gezag belast kunnen zijn, terwijl als gevolg van de hiërarchische verhouding tusschen die autoriteiten eveneens een verdeeling van de bevoegdheden mogelijk is.

Dit stelsel schiet echter toch te kort, doordat het zich niet voldoende aan de operatieve leiding kan aanpassen. Voorts heeft het dit nadeel, dat, indien het militair gezag de uitoefening van een of meer bijzondere bevoegdheden (bv. ten aanzien van de luchtbescherming) aan een onder dat gezag staande militaire autoriteit zou willen opdragen, deze autoriteit eveneens als volledig bevoegd militair gezag in het betreffende gezagsgebied zal moeten worden aangewezen. En indien het militair gezag een zijner officieren met de *volledige* uitoefening van het gezag over een gedeelte van zijn gezagsgebied zou willen belasten, bv. over een interneeringskamp, kan dit niet anders geschieden dan door het betreffende gedeelte van het gezagsgebied afzonderlijk in staat van beleg te verklaren en dien officier met de uitoefening van het militair gezag in dit nieuwe gezagsgebied te belasten.

Al deze bezwaren nu worden ondervangen door de bevoegdheid tot delegatie van het militair gezag in de wet op te nemen, waardoor in het bijzonder wordt bereikt, dat de uitoefening van het militair gezag zich steeds op de meest soepele wijze aan de eischen der operatieve leiding zal kunnen aanpassen.

3e lid.

Hiervóór (blz. 15) werd reeds vermeld, welke bezwaren verbonden zijn aan het systeem der huidige wet om — bevoegdheden toekennende — tevens aan te geven tot welke bijzondere doeleinden die

bevoegdheden door liet militair gezag moeten en mogen worden gebruikt.

Naar de meening van prae-adviseurs is er slechts één doel — handhaving of herstel der bedreigde of verstoorde uit- of inwendige veiligheid — en is voorzoover zulks ter bereiking van dat doel noodzakelijk is, een redelijk en doelmatig gebruik van elke door de wet toegekende bevoegdheid geoorloofd.

Artikel 5.

Verordenende bevoegdheid.

1. Het militair gezag is bevoegd verordeningen te maken.

2. Behoudens het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel is, bij strijd van een verordening van het militair gezag met een bepaling van eenig algemeen verbindend voorschrift van het burgerlijk gezag (wet, algemeene maatregel van bestuur, besluit, beschikking, verordening, keur of met welke andere benaming ook), alleen de verordening van het militair gezag verbindend.

3. Behoudens het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel is het militair gezag bevoegd bij verordening de in het vorige lid bedoelde voorschriften van het burgerlijk gezag geheel of gedeeltelijk te schorsen, alsmede om in bijzondere gevallen van zoodanige voorschriften ontheffing te verleenen.

4. Buiten de gevallen, waarin zulks geoorloofd is, mag bij verordening van het militair gezag niet worden afgeweken van de voorschriften der Grondwet, van deze wet en van internationale verdragen en reglementen, noch mogen deze bij verordening van dat gezag worden geschorst, noch ook mag van zoodanige voorschriften ontheffing worden verleend.

5. De verordeningen van het militair gezag treden in werking op het daarin ver-

melde tijdstip en worden vóór dat tijdstip op de door bedoeld gezag te bepalen wijze afgekondigd. Zij worden zoo spoedig mogelijk in de Staatscourant geplaatst.

6. Onverminderd het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel, gelden de verordeningen van het militair gezag tot het tijdstip met ingang waarvan zij bij verordening worden ingetrokken en uiterlijk tot het tijdstip met ingang waarvan de staat van beleg wordt opgeheven.

Toelichting.

Na hetgeen hierover in de inleiding is gezegd, zal dit artikel — dat aan het militair gezag de zoo noodzakelijke, nagenoeg onbeperkte, *algemeene* verordenende bevoegdheid toekent — weinig uitleg meer behoeven. Het sluit aan bij den ruimsten vorm van verordenende bevoegdheid, welken het wijzigingsontwerp 1916 mogelijk maakte.

Het militair gezag zal dus bij gebleken noodzaak ook onderwerpen kunnen regelen, welke bijv. reeds bij de wet zijn geregeld; het zal voorts wettelijke voorschriften kunnen schorsen en ook daarvan kunnen afwijken of wel ontheffing verleenen.

De eenige beperking, welke het militair gezag wordt opgelegd, is. dat het niet mag raken aan de onaantastbare voorschriften van de Grondwet, van internationaal verdrag of reglement en van de oorlogswet zelf.

Voor wat in het bijzonder de onaantastbare voorschriften van internationale verdragen (verdrag hier in ruimen zin genomen) betreft, mogen prae-adviseurs nog wijzen op hetgeen hieromtrent in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wijzigingsontwerp 1916 door de Regeering werd aangevoerd:

,,Van de Regeering is in geen geval medewerking te verwachten ,,tot het openen van de mogelijkheid voor het militair gezag om op ,,een verdrag inbreuk te maken. Indien een verdrag uitdrukkelijk be-,,paalt, dat zijn voorschriften niet gelden in omstandigheden als .,waaronder een gedeelte van het grondgebied in staat van oorlog of ,,in staat van beleg wordt verklaard, of wel indien implicite uit het ,,verdrag volgt, dat het slechts voor normale omstandigheden ge-,,schreven is, dan behoeft het militair gezag zich aan de bepalingen ,,van dit verdrag niet te storen; van afwijking van dat verdrag is

„dan geen sprake. Indien echter het verdrag naar letter en strekking „ook onder buitengewone omstandigheden geldt, dan is afwijking „uitgesloten, hoezeer men zulks ook moge wenschen. Men kan dan „betreuren zijn vrijheid aan banden te hebben gelegd, de goede trouw „eischt, dat het verdrag worde nageleefd."

Na hetgeen in de inleiding met betrekking tot de verplichting tot het plegen van overleg is vermeld, zal het ten slotte geen nader betoog behoeven, dat prae-adviseurs het militair gezag aan geen enkele formaliteit hebben willen binden.

Artikel 6.

Afwijking van artt. 7 en 9 der Grondwet.

1. Met militair gezag is bevoegd bij verordening te verbieden om zonder schriftelijk, vooraf van dat gezag verkregen verlof op eenigerlei wijze berichten of afbeeldingen bekend te maken of gedachten of gevoelens te **openbaren** omtrent bepaalde, in die verordening genoemde of aangeduide onderwerpen.

2. Het militair gezag is voorts bevoegd bij verordening te verbieden godsdienstoefeningen, vergaderingen of **bijeenkomsten** (optochten daaronder begrepen) van bijzondere personen te houden, zonder daartoe vooraf schriftelijk van dat gezag verlof te hebben verkregen.

Toelichting.

1e lid. Zie artt. 18 en 37 der huidige wet.

Dit lid maakt in overeenstemming niet het derde lid van artikel 195 der Grondwet, in afwijking van artikel 7 der Grondwet de preventieve censuur mogelijk. Dat het militair gezag een zoodanige bevoegdheid niet kan missen, blijkt wel zeer duidelijk uit de omstandigheid, dat in Frankrijk gedurende de oorlogsjaren een zoodanige censuur met kracht is doorgevoerd.

2e lid. Zie de artikelen 25 en 26 der huidige wet.

In vergelijking met de huidige wet geeft het ontworpen tweede lid aan het militair gezag een vrijwel onbeperkte bevoegdheid om bij-

eenkomsten van bijzondere personen te regelen en zoo noodig zelfs te verhinderen. Mede in verband met de gevaren van een luchtoorlog kwam zulks prae-adviseurs onvermijdelijk voor. Voor de bevoegdheid om bijeenkomsten te doen ontbinden, zie art. 10, lid **2,** van het ontwerp.

Artikel 7.

In zijn verordeningen kan het militair gezag bepalen, dat overtreding van bepaalde voorschriften dier verordeningen als overtreding dan wel als misdrijf in den zin van dit artikel zal worden aangemerkt.

Toelichting.

Het kwam prae-adviseurs niet wenschelijk voor om aan het militair gezag de bevoegdheid te geven binnen de — in de wet te trekken — grenzen, zelf de strafbepalingen zijner verordeningen vast te stellen. Eenige vrijheid om de betrekkelijke zwaarte van overtredingen van verschillende voorschriften dier verordeningen aan te geven, achten prae-adviseurs voor het militair gezag echter wel gewenscht. Artikel 7 van het ontwerp maakt zulks mogelijk. Dit heeft tevens het voordeel, dat de overtredingen van de voorschriften van de verordeningen van het militair gezag kunnen worden onderscheiden (zie art. 19, lid **1,** 2 en 4 van het ontwerp) in ,,overtredingen[v] (te berechten door den kantonrechter) en ,,misdrijven[u] (te berechten door de rechtbank) ,,in den zin van het Wetboek van Strafrecht".

Artikel 8.

1. Het militair gezag is bevoegd om aan elk burgerlijk gezag, welks gebied geheel **of** gedeeltelijk met **zijn** gezagsgebied samenvalt, het verzoek te richten om, vóór hunne afkondiging **of** inwerkingtreding, aan het militair gezag toe te zenden, hetzij alle door het betreffende burgerlijk gezag vastgestelde voorschriften, als in het tweede lid van dit artikel bedoeld, hetzij alle zoodanige voorschriften, welke één of meer

der in het verzoek genoemde of aangeduide onderwerpen betreffen.

2. Als voorschriften in den zin van het eerste lid van dit artikel worden beschouwd alle algemeen verbindende voorschriften, als bedoeld in liet tweede lid van artikel 5 dezer wet, met uitzondering van Grondwet, wetten, internationale verdragen en reglementen, algemeene maatregelen van bestuur en andere besluiten van Ons of van de Hoofden van Departementen van algemeen bestuur afkomstig.

3. Na ontvangst van een verzoek, als in het eerste lid van dit artikel bedoeld, is het betreffende burgerlijk gezag niet bevoegd de afkondiging of inwerkingtreding van een voorschrift, als in het verzoek bedoeld, eerder te doen plaats vinden dan na verloop van zes dagen na de dagteekening van het bewijs van ontvangst van dat voorschrift door het militair gezag.

4. Indien het burgerlijk gezag binnen gemeld tijdsverloop van het militair gezag bericht ontvangt, dat tegen de afkondiging of de inwerkingtreding van het toegezonden voorschrift bezwaar bestaat, wordt dit voorschrift niet afgekondigd of in werking gesteld.

Toelichting.

Zooals reeds meermalen is betoogd, is één van de hoofdkenmerken van het wetsontwerp, dat het, aan het militair gezag verordenende bevoegdheid toekennende, niettemin de verordenende bevoegdheid van het burgerlijk gezag in beginsel onvcrlct laat. Teneinde te voorkomen, dat het burgerlijk gezag — met betrekking tot onderwerpen, welke voor het militair gezag van belang zijn — voorschriften geeft, die met dat belang niet strooken en het militair gezag derhalve tot ingrijpen in de verordenendc bevoegdheid van het burgerlijk gezag zouden nopen, hebben prae-adviseurs op het voetspoor van het wijzigingsontwerp 1916, bovenstaande regeling ontworpen.

Artikel 9.

1. Het militair gezag is bevoegd een geheime politie in te stellen.

2. Behoudens in de gevallen, bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld, is het militair gezag bevoegd om bij verordening een of meer bevoegdheden van het burgerlijk gezag, met uitsluiting van dat gezag, tot zich te trekken. Maatregelen van het militair gezag, krachtens de tot zich getrokken bevoegdheid genomen, zijn aan geenerlei voorziening van eenig burgerlijk gezag, noch aan eenige daarmede samenhangende formaliteit onderworpen.

3. Voor zoolang allen, die voor de uitoefening van eenig burgerlijk gezag noodzakelijk zijn, ontbreken, gaat dat gezag over op de laagst in rang zijnde militaire autoriteit, die met de uitoefening van het militair gezag in het gebied, waarover het betreffende burgerlijk gezag zich uitstrekt, is belast.

4. Met uitzondering van de leden van de Hooge Collegiën van Staat en de Hoofden van de Departementen van algemeen bestuur zijn alle in openbaren of gemengden overheidsdienst zijnde personen verplicht aan door of namens het militair gezag gegeven bevelen te gehoorzamen.

Toelichting.

2de lid.

In overeenstemming met de in de inleiding uiteengezette beginselen (zie in het bijzonder blz. 11 t.e.m. 16), hebben prae-adviseurs de regeling, voorkomende in de artikelen 14, 17*ter* en 84 der huidige wet, vervangen door een algemeene bevoegdheid voor het militair gezag om een of meer bevoegdheden van het burgerlijk gezag (organen of ambtenaren van dat gezag daaronder begrepen) tot zich te trekken. Aangezien een algemeene redactie van deze bevoegdheid het ongewenschte gevolg zou hebben, dat het militair gezag ook bevoegd zou zijn om — zonder onderscheid — elke bevoegdheid der Kroon tot

zich te trekken, hebben prae-adviseurs het in den aanhef van het 2de lid gemaakte voorbehoud opgenomen. De Kroon zal zelve moeten beslissen, welke bevoegdheden zij onder alle omstandigheden aan zich wil houden.

Voor een goed begrip van het bepaalde bij het 2de lid van art. 9 van het ontwerp mogen prae-adviseurs er nog op wijzen, dat het militair gezag, een bepaalde bevoegdheid tot zich trekkende, volkomen bevoegd blijft om het doeleinde waartoe het de bevoegdheid van het burgerlijk gezag tot zich trok, tevens met alle *andere* aan het militair gezag krachtens het wetsontwerp toekomende bevoegdheden te verwezenlijken. In sommige gevallen zal het tot zich trekken van een bevoegdheid van het burgerlijk gezag dan ook geen ander gevolg hebben dan dat dit gezag in de uitoefening van zoodanige bevoegdheid wordt geschorst.

Prae-adviseurs willen er voorts nog de aandacht op vestigen, dat — behoudens de in den tweeden zin van het tweede lid van art. 9 van het ontwerp gemaakte uitzondering — op de maatregelen, door het militair gezag krachtens de tot zich getrokken bevoegdheid uitgeoefend, de bepalingen van het gewone recht — en dus niet de bepalingen dezer wet — van toepassing zijn. Het militair gezag zal er derhalve goed aan doen om bij zijn maatregelen steeds duidelijk te doen uitkomen, of deze krachtens een tot zich getrokken bevoegdheid van het burgerlijk gezag, dan wel rechtstreeks krachtens deze wet zijn genomen.

***3de** lid.*

Teneinde de continuïteit van het gezag te waarborgen, scheen het prae-adviseurs noodzakelijk toe een bepaling op te nemen, als in dit lid vervat. Met het oog op de gevolgen van luchtaanvallen moet naar hunne meening met het in dit lid onderstelde geval rekening worden gehouden.

4de lid. Zie art. 21 der huidige wet.

Uit den gehoorzaamheidsplicht volgt, dat de bedoelde personen onder de bevelen van het militair gezag staan en dat dit zoo noodig de volledige beschikking over die personen heeft. Het militair gezag verkrijgt hierdoor bijv. de voor dat gezag onontbeerlijke beschikking over het personeel der posterijen, telegrafie en telefonie, der politie, der grensbewaking en van den Rijks- en provincialen waterstaat.

Voorschriften als dat van art. 13, lsten zin en 14, lid 1, tweeden zin der huidige Oorlogswet schijnen prae-adviseurs dan ook naast het bepaalde in dit artikel overbodig toe.

Artikel 10.

Bevelen.

1. Het militair gezag is bevoegd een of meer natuurlijke of rechtspersonen schriftelijk te bevelen:

a. in de, in het bevel omschreven of aangeduide onroerende goederen, welke zij in eigendom, bezit, gebruik of onder toezicht hebben, zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag, geen verandering te brengen noch toe te laten, dat zulks door anderen geschiedt;

b. van de, in het bevel omschreven of aangeduide onroerende goederen, welke zij in eigendom, bezit, gebruik of onder toezicht hebben, weg te ruimen en daarin elke verandering aan te brengen, in voege als in het bevel omschreven, dan wel toe te laten, dat zulks door of vanwege het militair gezag geschiedt;

c. de in het bevel omschreven of aangeduide onroerende of roerende goederen, welke zij in eigendom, bezit, gebruik, bewaring of onder toezicht hebben, op de in het bevel voorgeschreven wijze, ter beschikking van het militair gezag te houden, aan dat gezag in te leveren of in gebruik af te staan, dan wel uit het in staat van beleg verklaarde gebied of uit een gedeelte daarvan te voeren en zorg te dragen, dat deze daarin niet terixgkeeren;

d. bij hen in exploitatie zijnde schouwburgen, sociëteiten, hotels, restaurants, café's, vereenigingslokalen, sportinrichtingen en andere, voor soortgelijke doeleinden bestemde plaatsen, alsmede drukkerijen, fabrieken, werkplaatsen, winkels, handelsmagazijnen en dergelijke te sluiten;

e. het in staat van beleg verklaarde gebied of een bepaald, in het bevel aangegeven gedeelte daarvan te verlaten en daarin zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag niet terug te keeren;

f. het in staat van beleg verklaarde gebied of een bepaald, in het bevel aangegeven gedeelte daarvan niet te verlaten zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag;

g. aan een of meer in het bevel aangeduide personen (niet-militairen) huisvesting met of zonder voeding te verschaffen;

h. alle overige medewerking te verleenen in voege als in het bevel omschreven.

Indien de onder h bedoelde medewerking bestaat in het ter beschikking stellen van organisaties, diensten of bedrijven, zijn, voor zoover zulks niet reeds krachtens het vierde lid van artikel 9 dezer wet het geval is, alle tot die organisaties, diensten of bedrijven behoorende personen verplicht aan de door of namens het militair gezag gegeven bevelen te gehoorzamen.

Indien in dringende gevallen het optreden van het militair gezag niet kan worden afgewacht, kunnen de onder a tot en met h bedoelde bevelen ook, bij voorraad, namens dat gezag door ieder ter plaatse bevelvoerend officier worden gegeven.

2. Wet militair gezag is voorts bevoegd elke godsdienstoefening, vergadering of bijeenkomst (optocht daaronder begrepen) van bijzondere personen te doen ontbinden. Op het eerste bevel — door of namens het militair gezag gedaan — gaat de godsdienstoefening, vergadering, bijeenkomst (optocht) terstond uiteen.

Toelichting.

1ste lid. Zie ad a. art. 17*bis*, ad b. art. *15*, ad *c.* de artt. 16, 29, 34 en 35, ad d. art. 28, ad *e.* art. **33,** ad *f.* art. 35, ad g. art. 34, lid *2*, der huidige wet en ad ***h.*** art. 12 der wet van 23 April 1936, S. 302, tot bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen. Voorts moeten de hierbedoelde bevelen in dringende gevallen ook *bij voorraad namens* het militair gezag kunnen worden gegeven.

2de lid. Zie art. *27* der huidige wet.

Artikel 11.

Ook zonder bevel, als in artikel 10 dezer wet bedoeld, verkrijgt het militair gezag de beschikking over de inrichtingen en werken der **posterijen,** telegrafie en telefonie (radiotelegrafie en -telefonie daaronder begrepen), over de inrichtingen en werken, bedoeld in artikel 3ter der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad no. 7) en over de inrichtingen **en** werken onder het beheer of het gezag van den Rijkswaterstaat, van den Provincialen waterstaat en van waterschappen, **veen**schappen en veenpolders. Voorzoover **zulks** niet reeds krachtens het vierde lid van artikel 9 dezer wet het geval is, zijn de **aan** deze inrichtingen of werken verbonden personen verplicht aan de door of namens het militair gezag gegeven bevelen te gehoorzamen.

Toelichting. Zie art. 38, 1sten zin der huidige wet.

Artikel **12.**

Oproeping niet-militairen.

1. Het militair gezag is bevoegd **niet**militairen op te roepen om deel uit te maken van de militaire macht.

2. De opgeroepenen worden van het tijdstip af, waarop **zij** zijn opgeroepen, als

militair in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht aangemerkt. Naar gelang zij zijn opgeroepen om deel uit te maken van de zee- of de landinacht worden zij gerekend tot de zee- of tot de landmacht te behooren.

3. De oproeping geldt als een oproeping voor den werkelijken dienst.

Toelichting.

Zie art. 36 der huidige wet.

Eenige beperking van de werkzaamheden, welke aan de opgeroepenen kunnen worden opgedragen, achten prae-adviseurs uiteraard niet gewenscht.

Zij hebben voorts gemeend in dit artikel te moeten doen uitkomen, dat de opgeroepenen als militairen in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht moeten worden aangemerkt. Dit is ook thans reeds het geval, doch niet ieder meet, dat zulks moet worden geconstrueerd via art. 114 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. door welke wet de laatste drie volzinnen van art. 36 der huidige Oorlogswet werden ingevoegd.

Artikel 13.

Parate executie.

Met militair gezag is bevoegd op kosten van de overtreders te doen wegnemen, beletten, bewerkstelligen of in den **vorigen** toestand herstellen, hetgeen in **strijd** met de verordeningen of bevelen van dat gezag is of wordt gehouden, gemaakt, gesteld, ondernomen, nagelaten, beschadigd of weggenomen.

Toelichting.

Het kwam prae-adviseurs gewenscht voor, het militair gezag het recht toe te kennen om het nakomen zijner verordeningen en bevelen ook met dwang te kunnen bewerkstelligen. De redactie van artikel **13** van het ontwerp is ontleend aan art. 210 der Gemeentewet.

Artikel 14.

Inbewaringstelling en inbeslagneming.

1. Het militair gezag is bevoegd ieder persoon en elk goed te doen aanhouden, onderzoeken, in bewaring stellen of in beslag nemen. Van elke inbewaringstelling of inbeslagneming wordt proces-verbaal opgemaakt. De reden der inbewaringstelling of inbeslagneming wordt den betreffende of belanghebbende zoo spoedig mogelijk medegedeeld.

2. Iedere in bewaring gestelde persoon heeft gedurende de eerste drie dagen na de inbewaringstelling en verder telkens gedurende de eerste drie dagen van elke na de inbewaringstelling verloopen maand het recht om schriftelijk de tusschenkomst van den, in artikel 23 dezer wet bedoelden, krijgsraad in te roepen. Bij de inbewaringstelling wordt hem zulks onmiddellijk medegedeeld.

3. De krijgsraad bepaalt de wijze, waarop een verzoek tot tusschenkomst, als in het vorig lid bedoeld, zal worden behandeld, met dien verstande dat zoowel de auditeur-militair als de verzoeker in de gelegenheid zullen moeten worden gesteld door den krijgsraad te worden gehoord en dat de krijgsraad uiterlijk acht dagen na den dag, waarop het betreffende verzoek tot tusschenkomst is gedaan, aan het militair gezag advies zal moeten hebben uitgebracht.

4. Indien de krijgsraad van oordeel is, dat het algemeen belang de inbewaringhouding niet vordert en deswege tot vrijlating adviseert, geeft de krijgsraad tevens te kennen of er naar zijn oordeel termen zijn om ter zake van de inbewaringstelling schadeloosstelling toe te kennen. Aan het advies van den krijgsraad dient onmiddellijk gevolg te worden gegeven.

Toelichting.

Dit artikel regelt de politieke of administratieve inbewaringstelling en inbeslagneming.

De administratieve inbeslagneming is een noodzakelijk complement op de bevoegdheden, welke het militair gezag aan artikel 10, lid **1,** kan ontleenen. Zij zal bovendien zeer nuttige diensten kunnen bewijzen om in die gevallen, waarin gerechtelijke inbeslagneming ter zake van een vermoeden van spionnage nog niet mogelijk is, te voorkomen, dat aan den vijand gegevens in handen komen, die hem niet bekend mogen worden.

De huidige wet kent de politieke inbewaringstelling reeds in art. **33.** Ook buiten het daar genoemde geval kan echter de politieke inbewaringstelling noodzakelijk zijn, (o.m. ook weer ter voorkoming van spionnage). Het militair gezag in zijn bevoegdheid te beperken door de gevallen op te sommen, waarin het tot inbewaringstelling van personen zal kunnen overgaan, achten prae-adviseurs niet gewenscht.

Als waarborg, dat iemand niet zonder ernstige redenen in bewaring wordt gesteld, hebben prae-adviseurs gemeend aan den inbewaringgestelde een beroepsrecht op een onafhankelijk orgaan te moeten toekennen. Het wetsontwerp 1016 stelde de politieke arrestaties onder het toezicht van den Minister van Oorlog. Het komt prae-adviseurs rationeeler voor, dat toezicht op te dragen aan een orgaan, dat in nauwer contact met het in staat van beleg verkeerend gebied staat en daardoor in vele gevallen beter met de omstandigheden ter plaatse bekend zal zijn.

Artikel 15.

Brief-censuur.

Het militair gezag is bevoegd in beslag te nemen en te openen elk stuk, aan de post of andere instelling van vervoer, dan wel aan de telegraaf toevertrouwd, daarvan inzage te nemen en het zoo noodig achter te houden.

Toelichting.

Zie art. ***38,*** 2en zin, der huidige wet.

Brievencensuur kan in een in staat van beleg verkeerend gebied niet worden gemist. ,,In de handen van het militair gezag" is ,,het ,,een wettig en zeer doeltreffend middel tot het ontdekken van spion-

„nage, het tegengaan van den sinokkelhandel. het voorkomen van „ontvluchtingen door geïnterneerden, het beletten der werkzaam-„heden van wervingsbureaux e.d.". [1]) Terecht laat dan ook art. 195, lid **3,** der Grondwet afwijking van het grondrecht van het briefgeheim toe.

Artikel 16.

Nasporing en huiszoeking.

1. Het militair gezag is bevoegd **elke** plaats, zelfs tegen den wil van den **recht**hebbende, op vertoon van een daartoe strekkenden, algemeenen of bijzonderen, schriftelijken last te doen betreden en aldaar nasporing of huiszoeking te laten doen.

2. Tot nasporing in een woning en tot huiszoeking **wordt** een zoodanige last niet verstrekt aan militairen beneden den **rang** van tweede-luitenant; echter zal de met nasporing of huiszoeking belaste ook door militairen van **lageren** rang kunnen worden vergezeld.

3. De met nasporing of huiszoeking belaste is gehouden van zijn bevinden procesverbaal op te maken en dit bij het militair gezag in te leveren.

Toelichting.

Zie art. 39 der huidige wet. Op het voetspoor van art. 44 van het gewijzigd wijzigingsontwerp 1916 hebben prae-adviseurs het bepaalde in het tweede lid van art. 39 der huidige wet echter zoodanig gewijzigd, dat het aan het militair gezag ook de bevoegdheid geeft den last tot nasporing of huiszoeking aan een niet-militair te verstrekken;

Artikel 17.

Schaderegeling.

1. Indien schade is geleden, wordt voor de krachtens de artikelen 10 of 14 dezer

---

[1]) Wijlen oud-minister N. *Bosboom* in: „In moeilijke omstandigheden", blz. **309.**

wet ter beschikking gehouden, in gebruik genomen, ingeleverde of in beslag genomen goederen dan wel voor de overigens, krachtens artikel 10, lid 1, onder a, b, c, g of h, of artikel 12 dezer wet aan het militair gezag verleende medewerking, ten laste van het Rijk schadeloosstelling verleend, tenzij anders wordt overeengekomen of de goederen bij rechterlijk vonnis zijn verbeurd verklaard.

2. Het militair gezag heeft het recht de in gebruik genomen, ingeleverde of in beslag genomen goederen — al dan niet teruggebracht in den staat, waarin zij zich vóór de ingebruikneming, inlevering of inbeslagneming bevonden — weder ter beschikking van de rechthebbenden op die goederen te stellen. Ingeval het militair gezag van dit recht gebruik maakt, wordt hiermede bij de vaststelling van de schadeloosstelling rekening gehouden.

3. Tot het erlangen van schadeloosstelling, als in dit artikel bedoeld, moet de rechthebbende op zoodanige schadeloosstelling binnen een door Ons te bepalen termijn een aanvrage inzenden aan Onzen Minister van Defensie. Binnen twee maanden na ontvangst der aanvrage biedt deze een bepaalde som als schadeloosstelling aan den rechthebbende aan.

Indien zulks niet is geschied of wel het aangeboden bedrag te laag wordt geacht, kan de rechthebbende het geschil op de gewone wijze bij den burgerlijken rechter aanbrengen.

4. Door het militair gezag kan, volgens door Ons te stellen regelen, op de schadeloosstelling voorschot worden verleend.

Toelichting.

Zie art. 15, tweeden zin, art. 16, lid 2 en **3,** art. 17 en art. 29, lid *2*, der huidige wet. Prae-adviseurs merken voorts nog op, dat art. 17 van het ontwerp — in tegenstelling met de huidige wet — ook toelaat de schade te vergoeden, welke door een verbod om verandering in terreinen te brengen wordt geleden.

Artikel 18.

Inlichtings-plicht.

Ieder **natuurlijk** of rechtspersoon is verplicht alle inlichtingen te verstrekken, welke door of namens het militair gezag van hem worden verlangd en tot het verstrekken waarvan hij in staat is.

Toelichting.

Zie art. 9 der huidige wet.

Zooals hiervoor reeds werd opgemerkt, behoort de plicht tot het verschaffen van inlichtingen niet beperkt te blijven tot de openbare besturen en de daarbij in dienst zijnde ambtenaren, doch op een ieder te rusten. Gelet op de zeer ernstige omstandigheden, die zich gedurende den staat van beleg kunnen voordoen, achten prae-adviseurs het niet wenschelijk in het artikel eenig verschooningsrecht op te nemen.

Artikel 19.

Straf-bepalingen.

1. Met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste twee duizend gulden wordt gestraft:

a. de overtreding van een voorschrift **eener** verordening van het militair gezag, **welke** overtreding door die verordening tot een overtreding in den zin van artikel 7 dezer wet is gestempeld;

b. het niet naleven van een voorwaarde, welke door het militair gezag aan een verleende ontheffing of een verleend verlof is verbonden, doch alleen indien van de ontheffing of het verlof is gebruik gemaakt.

2. Met gevangenisstraf van ten hoog-

ste vier jaar of geldboete van ten hoogste tien duizend gulden wordt gestraft:

a. de overtreding van een voorschrift eener verordening van het militair gezag, welke overtreding door die verordening tot een misdrijf in den zin van artikel 7 dezer wet is gestempeld;

b. het niet voldoen aan de bevelen, door of namens het militair gezag krachtens de artikelen 9, 10 of 11 dezer wet gegeven, een en ander voor zoover niet reeds krachtens het eerste lid van dit artikel strafbaar;

c. het niet voldoen aan de verplichting tot het verstrekken van inlichtingen, als bedoeld bij artikel 18 dezer wet.

3. In het geval van een veroordeeling krachtens het eerste of tweede lid van dit artikel kunnen voorts worden verbeurd verklaard:

1°. de zaken, waarmede het strafbare feit is gepleegd;

2°. de zaken, met betrekking tot welke het strafbare feit is gepleegd;

3°. de zaken, door middel van het strafbare feit verkregen;

4°. de zaken, ten aanzien waarvan de rechter beslist, dat zij geacht moeten worden voor de onder 1°, 2° of 3° van dit lid bedoelde zaken geheel of gedeeltelijk in de plaats te zijn getreden.

4. De feiten, strafbaar gesteld bij het eerste lid van dit artikel, worden als overtreding, de feiten, strafbaar krachtens het tweede lid van dit artikel, als misdrijf beschouwd.

5. Indien een strafbaar feit, als in de eerste twee leden van dit artikel bedoeld, is gepleegd door een rechtspersoon, wordt de strafvervolging ingesteld en de straf uit-

gesproken tegen de bestuurders van die rechtspersoon. Niet strafbaar echter is de bestuurder, die aantoont het plegen van het strafbare feit niet te hebben kunnen voorkomen.

6. Ten aanzien van strafbare feiten, gepleegd in een in staat van beleg verklaard gebied, is na de opheffing van dien staat het bepaalde bij het tweede lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht niet van toepassing.

Toelichting.

1e en 2e lid. Zie de artt. 41 tot en met 47 en 49 der huidige wet, Zie ook de toelichting op art. 7 van het ontwerp.

Hiervóór hebben prae-adviseurs er reeds de aandacht op gevestigd, dat de strafmaxima van de strafbepalingen der huidige wet te laag zijn. In de eerste twee leden van art. 19 is thans — naar hunne meening — aan dit bezwaar voldoende tegemoet gekomen. De maximumgrens der gevangenisstraf van 4 jaar is gekozen om voorloopige hechtenis mogelijk te maken. De hooge grenzen der geldboeten zijn opgenomen om een doeltreffende bestraffing van economische misdrijven mogelijk te maken. De hooge strafmaxima kunnen bovendien goede diensten bewijzen voor een doeltreffende bestraffing van recidivisten.

3e lid.

De ruimere regeling van de verbeurdverklaring is — met een kleine uitbreiding — overgenomen uit de in art. 46 van het nader gewijzigd wijzigingsontwerp 1916 opgenomen regeling, welke op haar beurt weer was ontleend aan de in de Distributiewet 1916 en in de wet van 22 Februari 1917, S. 225, tot vaststelling van bepalingen in het belang van een meer afdoende beteugeling van den smokkelhandel, met betrekking tot de verbeurdverklaring voorkomende voorschriften. Evenals de toenmalige Regeering meenen prae-adviseurs, dat een zeer ruime mogelijkheid tot verbeurdverklaring in het wetsontwerp niet mag ontbreken.

Prae-adviseurs zijn zich bewust, dat onder 4° van het derde lid een zeer ruime bevoegdheid aan den rechter wordt toegekend, doch zij zijn er evenzeer van overtuigd, dat de hanteering van die bevoegdheid veilig aan den Nederlandschen rechter kan worden overgelaten.

5de lid.

Aangezien naar de algemeene regelen van strafrecht een rechtspersoon niet strafrechtelijk aansprakelijk is, verdient het naar de meening van prae-adviseurs aanbeveling een bepaling, als in dit lid vervat, in de wet op te nemen.

6de lid.

Op het bezwaar van het ontbreken van een bepaling, als in dit lid bedoeld, is reeds in 1917 door Mr. LEENDERTZ in het Weekblad van het Recht, nr. 9950, gewezen. Tengevolge van het voorschrift van het tweede lid van art. 1 van het Wetboek van Strafrecht, dat bij verandering in de wetgeving na het tijdstip waarop het feit is begaan, de voor den verdachte gunstigste bepalingen moeten worden toegepast, zal onder vigueur der huidige wet, nadat de staat van beleg is opgeheven, bestraffing van gedurende den staat van beleg begane overtredingen van de verordeningen van het militair gezag, niet meer mogelijk zijn.

Het ontworpen 6de lid beoogt aan dit bezwaar tegemoet te komen. Met de toenmalige Regeering in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het wijzigings-ontwerp 1916 — meenen prae-adviseurs, dat het niet gewenscht is om aan het militair gezag zelf over te laten in zijn verordeningen al dan niet de toepasselijkheid van het tweede lid van art. 1 van het Wetboek van Strafrecht uit te sluiten.

Artikel 20.

Strafverzwaring commune misdrijven.

Indien de misdrijven, bedoeld bij de artikelen 180, 181, 182, 184, 185, 186 en 187 van het Wetboek van Strafrecht op in staat van beleg verklaard gebied worden gepleegd, kunnen de bij die artikelen gestelde straffen niet een derde worden verhoogd.

Toelichting.

Zie art. *48* der huidige wet.

Artikel 21.

Opsporingsambtenaren.

1. Nevens de bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde

ambtenaren zijn met de opsporing van strafbare feiten, gepleegd op in staat van beleg verklaard gebied, belast de door het militair gezag aan te wijzen en daartoe te beëedigen personen.

2. De door het militair gezag krachtens het eerste lid van dit artikel aangewezen en beëedigde personen hebben als opsporingsambtenaar dezelfde rechten, bevoegdheden en verplichtingen als de in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde opsporingsambtenaren.

Toelichting.

1e lid.

Zie art. 50 der huidige wet.

***2e* lid.**

Prae-adviseurs hebben aan het bepaalde bij art. 50 der huidige wet het tweede lid van dit artikel toegevoegd, om in verband met het bepaalde bij art. 142 van het Wetboek van Strafvordering buiten twijfel te stellen, dat de door het militair gezag aangewezen personen ten aanzien van *alle* strafbare feiten zonder onderscheid als opsporingsambtenaren moeten worden beschouwd.

Artikel 22.

Bizondere bepalingen voor het geval van oorlog.

1. In geval van oorlog kan het militair gezag bij verordening bepalen, dat personen, die zich schuldig maken aan in die verordening aangegeven misdrijven, in-stede van voor den gewonen rechter voor den krijgsraad zullen terechtstaan.

2. In geval van oorlog vervalt voorts in een in staat van beleg verklaard gebied het recht van beroep en cassatie in strafzaken, wanneer de bij de wet aangewezen burgerlijke rechter van beroep en cassatie niet in staat is daarvan kennis te nemen.

Toelichting.

1e lid.

Het 4e lid van art. 195 der Grondwet machtigt den wetgever om voor het geval van oorlog ook af te wijken van het bepaalde bij art. 163, lid 1 der Grondwet. Prae-adviseurs achten het wenschelijk van deze grondwettelijke bevoegdheid gebruik te maken. Huns inziens moet het militair gezag bevoegd zijn om te bepalen, dat personen, die zich aan bepaalde, door dat gezag aan te geven, ernstige strafbare feiten schuldig maken, voor den krijgsraad in stede van voor den gewonen rechter zullen terecht staan. Hoezeer zij er ook van overtuigd zijn, dat het militair gezag van deze bevoegdheid niet dan in uiterste noodzaak gebruik zal mogen maken, meenen zij, dat zulk een bevoegdheid niet kan worden gemist om de maatregelen van het militair gezag zoo noodig met alle kracht te kunnen doorvoeren. Bovendien verwachten zij reeds van de mogelijkheid eener verordening, als hier bedoeld, een zeer krachtige preventieve werking.

2e lid.

Zie art. 40, lid 2 der huidige wet.

Artikel 23.

Temporaire krijgsraden.

1. Voor elk in staat van beleg verklaard gebied worden door Ons een of meer temporaire krijgsraden ingesteld of aangewezen.

2. Op deze temporaire krijgsraden zijn van toepassing de voorschriften, welke op de in den 4-den titel van de Regtspleging bij de Landmagt bedoelde krijgsraden toepasselijk zijn, met dien verstande dat de bevoegdheden, bij dien titel toegekend aan den commandeerenden generaal of officier, worden opgedragen aan de militaire autoriteit, daartoe door Ons aan te wijzen.

3. De betrekkelijke bevoegdheid van een krachtens het eerste lid van dit artikel ingestelden of aangewezen temporairen krijgsraad wordt bij de instelling of aanwijzing geregeld.

Toelichting.

Zie art. 40, lid 1.

In verband met het bepaalde bij art. 14, 2de lid, en 22, lste lid, van het ontwerp, is het noodzakelijk, dat voor elk in staat van beleg verklaard gebied een krijgsraad ter beschikking is. Het is mogelijk, dat een krijgsraad te velde als zoodanig dienst kan doen. Het kan echter ook zijn, dat zulks te bezwaarlijk is, in welk geval een of meer nieuwe krijgsraden zullen moeten worden ingesteld.

Artikel 24.

Tenuitvoerlegging vrijheidsbeneming.

Op een in staat van beleg verklaard gebied kan elke bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming worden ten uitvoer gelegd op zoodanige plaats en wijze, als door het militair gezag zal worden bepaald.

Toelichting.

Zie art. 52 der huidige wet.

Ook zonder dat de gemeenschap in of met een in staat van beleg verklaard gedeelte des Rijks is gestremd, kan het aantal arrestanten zoo oploopen, dat het militair gezag de vrijheid moet hebben eventueele vrijheidsbenemingen ook buiten de daarvoor in normale tijden gebruikelijke plaatsen ten uitvoer te doen leggen.

Artikel 25.

Onderwerpen van burgerlijk recht.

1. Indien in een in staat van beleg verklaard gebied of in een gedeelte daarvan alle ambtenaren, te wier overstaan uiterste willen kunnen worden gemaakt, ontbreken en het niet **mogelijk** is op korten termijn in hunne vervanging te voorzien, kunnen met ingang van een door het militair gezag bij verordening te bepalen dag in dat gebied dan wel in het, in die verordening omschreven gedeelte daarvan, uiterste willen worden gemaakt voor ieder openbaar burgerlijk ambtenaar en voor **iederen** officier in tegenwoordigheid van twee getuigen.

Op deze uiterste willen zijn toepasselijk de bepalingen van de artikelen 996—1000 van het Burgerlijk Wetboek.

2. Bij algemeenen maatregel van bestuur wordt bepaald op welke wijze in een in staat van beleg verklaard gebied of in een gedeelte daarvan, waarin het niet meer mogelijk is, zulks op de gewone wijze te doen geschieden, van geboorte en overlijden aangifte moet worden gedaan en een en ander in de gewone registers van den burgerlijken stand zal worden ingeschreven.

1ste lid. Zie art. **32** der huidige wet.

Ingevolge art. **32** der huidige wet bestaat de hier bedoelde bevoegdheid ,,in plaatsen met welke alle gemeenschap .... is afgesneden". Naar de meening van prae-adviseurs gaat zulks eenerzijds te ver. Immers het feit, dat alle gemeenschap met een bepaalde plaats is afgesneden, wil nog niet zeggen, dat in die plaats geen notarissen meer zijn. De wet behoort de hier bedoelde bevoegdheid dan ook slechts te verleenen voor het geval alle ambtenaren, te wier overstaan uiterste willen kunnen worden gemaakt, ontbreken en in hunne vervanging niet op korten termijn kan worden voorzien. Het militair gezag bepaalt of zulks het geval is. Anderzijds behoort de werking niet meer beperkt te blijven tot plaatsen met welke ,,alle gemeenschap is afgesneden", nu het in verband met de mogelijkheid van luchtaanvallen ook zeer goed mogelijk is dat, ook zonder dat bepaaldelijk alle gemeenschap is afgesneden, notarissen komen te ontbreken en in hun vervanging niet op korten termijn kan worden voorzien.

***2de** lid.* Zie art. **31** der huidige wet.

Evenals art. 32 heeft artikel 31 der huidige wet alleen betrekking op ,,plaatsen met welke alle gemeenschap uit hoofde van oorlog of ,,binnenlandsche onlusten is afgesneden". Na hetgeen te dien opzichte in de toelichting op het eerste lid door prae-adviseurs is opgemerkt, zal het geen nader betoog behoeven, dat ook de werking van den hier bedoelden algemeenen maatregel van bestuur eenerzijds niet mag worden beperkt tot gebieden, waarmede alle gemeenschap ontbreekt, doch anderzijds weer wel moet worden beperkt tot ge-

bieden, waarin het *niet* ***meer mogelijk*** is op de gebruikelijke wijze van geboorte en overlijden aangifte te doen.

Artikel 26.

Slotbepaling.

1. Deze wet — welke zal kunnen worden aangehaald als „Wet op den staat van beleg" — treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

2. Met ingang van hetzelfde tijdstip vervalt de wet van den **23sten** Mei 1899, Staatsblad no. 128, houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 (thans 195) der Grondwet (Staat van Oorlog en Staat **van** Beleg), **zooals** deze sedert is gewijzigd,

Wijzigingen in wetten.

3. Met ingang van hetzelfde tijdstip worden in de volgende wetten de na te noemen wijzigingen aangebracht:

Regtspleging Landmagt.

a. in artikel 261 van de Regtspleging bij de **Landmagt wordt** het woord „onmiddellijk" vervangen door de woorden **„zoo** noodig";

Onteigeningswet.

b. in de artikelen 76 f en 76 l der **Onteigeningswet** vervallen in het eerste lid de woorden „van oorlog of";

Inkwartieringswet.

c. in artikel 33 van de wet van den **14den** September 1866 (Staatsblad no. **138), zooals** deze sedert is gewijzigd, wordt in plaats van „alsmede aan den opperbevelhebber **eener** in staat van oorlog of beleg verkeerende linie, vesting of sterkte, doch alleen voor **zoover** betreft het terrein, waarover **de** staat van oorlog of beleg zich uitstrekt" gelezen: „alsmede aan het militair gezag in een In staat van beleg verklaard gebied";

Telegraaf- en Telefoonwet 1904, S. 7.

d. in artikel 13 der Telegraaf- en **Telefoonwet** 1904 (Staatsblad no. 7) wordt de aanhef van het tweede lid tot

en met „(Staatsblad no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg";

in artikel 18 der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 (Staatsblad no. 7) wordt de aanhef tot en met „gezag" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg, erlangen de door Onzen Minister van Defensie aangewezen autoriteiten";

Motor- en Rijwielwet.

e. in artikel 37 der Motor- en Rijwielwet wordt in het eerste lid de aanhef tot en met „(Staatsblad no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg";

Vuurwapenwet 1918.

f. in artikel 14 der Vuurwapenwet 1919 vervalt in het eerste lid: „en de bij artikel 50 van de wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad no. 128)" alsmede „de ambtenaren bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 der wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad no. 128),";

Luchtvaartwet.

g. in artikel **54** der Luchtvaartwet wordt de aanhef tot en met „(Staatsblad no. **128)"** vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in **'s** lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel **1** der Wet op den staat van beleg";

Wegenverkeerswet.

h. in artikel **45** der **Wegenverkeerswet** wordt in het eerste lid de aanhef tot en met „(Staatsblad no. 128)" vervangen door: „In geval van een **vijandelijken** inval of bijaldien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel **1** der Wet op den staat van beleg";

het tweede en het derde lid van gemeld artikel **45** vervallen;

het vierde lid van gemeld artikel **45** wordt 2 genummerd;

Schepenvorderingswet 1938.

i. in het eerste lid van artikel 9 der Schepenvorderingswet 1938 vervalt: „e. de ambtenaren, bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 van de Wet van 23 Mei 1899, (Staatsblad No **128);"** en wordt het gestelde onder f en g onderscheidenlijk e en f genummerd; in het tweede lid van gemeld artikel 9 wordt in de plaats van „f of g" gelezen: **„e** of f";

Schepenuitvoerwet 1938.

j. in het eerste lid van artikel **5** der Schepenuitvoerwet 1938 vervalt: **„e.** de ambtenaren, bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 van de Wet van 23 Mei 1899 Staatsblad

No. 128;" en wordt het gestelde onder f en g onderscheidenlijk e en f genummerd; in het tweede lid van gemeld artikel 5 wordt in de plaats van „f of g" gelezen: „e of f".

Toelichting.

3de lid.

In verband met het wegvallen van den staat van oorlog moeten verschillende andere wetten met het wetsontwerp in overeenstemming worden gebracht; in de desbetreffende wijzigingen zijn tevens enkele kleine verbeteringen opgenomen.

Wat voorts de wijziging van art. 261 van de Regtspleging bij de Landmagt betreft, prae-adviseurs hebben zich op het standpunt gesteld, dat een verdergaande herziening van den vierden titel dier Regtspleging beter zal kunnen plaats hebben bij de zoozeer gewenschte algeheele herziening van het militaire procesrecht.

In verband met het huidige ontwerp is alleen van belang, dat samenloop van artikel 261 der Regtspleging met artikel 23 van het ontwerp worde voorkomen.

Voorts wijzen prae-adviseurs er op, dat de sub *i* en j genoemde Schepenvorderingswet 1938 en Schepenuitvoerwet 1938 met ingang van 1 Maart 1939 vervallen.

Ten slotte merken prae-adviseurs nog op, dat met ingang van het in artikel 26 van het ontwerp bedoelde tijdstip ook de uitvoeringsbesluiten der huidige wet zullen moeten worden herzien.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

* * *

Aan het einde van het prae-advies het ontwerp nog eens overziende, gelooven prae-adviseurs er inderdaad in geslaagd te zijn een

regeling te ontwerpen, waarbij een doeltreffende uitoefening van het militair gezag — welke omstandigheden zich gedurende den uitzonderingstoestand ook voordoen — steeds is gewaarborgd. Terwijl daarnaast vooral ook de soepelheid der ontworpen regeling zal meebrengen, dat in de rechten en vrijheden der burgerlijke overheden en *rustige* burgers nimmer dieper zal worden ingegrepen dan de noodzaak vergt.

's-Gravenhage, November 1938.

G. **J.** SAS.
C. J. F. CALJÉ.

Voorontwerp van wet.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben. dat het noodig is nieuwe voorschriften vast te stellen ter uitvoering van artikel 195 der Grondwet;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord en met gemeen overleg. der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan hij deze:

Artikel 1.

Verklaring van den staat van beleg.

1. Het Rijk dan wel een gedeelte daarvan kan door ons in *staat van beleg* worden verklaard in geval naar Ons oordeel tengevolge van
oorlog,
oorlogsgevaar of
andere buitengewone omstandigheden
de uit- of inwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan in gevaar wordt gebracht.

2. Indien — in het geval van een vijandelijken inval dan wel in het geval van binnenlandsche onlusten -– Ons besluit ten gevolge van den dringenden toestand niet kan worden afgewacht, kan de verklaring van den staat van beleg ook van Onzentwege geschieden door de militaire autoriteiten, die door Ons krachtens artikel 4 dezer wet voor de uitoefening van het militair gezag in het betreffende gebied zijn aangewezen.

3. Het besluit, waarbij de staat van beleg wordt verklaard, treedt in werking op het in dat besluit vermelde tijdstip en wordt zoo spoedig mogelijk op cle, door Onzen Minister van Defensie te bepalen wijze ter plaatse afgekondigd. Het wordt voorts, eveneens zoo spoedig mogelijk, in het *Staatsblad* en in de *Staatscourant* geplaatst.

Artikel 2.

Bekrachtiging voortduren staat van beleg.

1. Na een verklaring van den staat van beleg wordt — behalve in het geval van een vijandelijken inval -– onverwijld een voorstel aan de Staten-Generaal gedaan om het voortduren van den staat van beleg in het betreffende gebied bij de wet te bepalen.

2. Indien na het einde van een oorlog voortduring van den staal van beleg noodzakelijk is, zal daartoe onverwijld een voorstel van wet aan de Statcn-Generaal worden gedaan.

3. Is de zitting van de Kamers der Staten-Generaal gesloten. dan worden deze onverwijld door Ons bijeengeroepen.

Artikel **3.**

Opheffing.

1. De staat van beleg wordt door Ons opgeheven, zoodra het voortduren van dien bijzonderen rechtstoestand naar Ons oordeel voor de handhaving of het herstel van de uit- of inwendige veiligheid van het Rijk of van een gedeelte daarvan niet langer noodzakelijk is.

2. Indien een wetsvoorstel, als in artikel 2 dezer wet bedoeld, wordt ingetrokken of indien een der Kamers der Staten-Generaal tot niet-aanneming van dat wetsvoorstel besluit, zal — tenzij binnen den hierna te noemen termijn van twee dagen tot ontbinding der betreffende Kamer wordt overgegaan — het besluit, waarbij de staat van beleg in het betreffende gebied wordt opgeheven, worden uitgevaardigd binnen twee dagen na den dag, waarop de intrekking dan wel het niet-aannemen van het wetsvoorstel heeft plaats gehad.

3. Op het opheffingsbesluit is het bepaalde in het derde lid van artikel 1 dezer wet van overeenkomstige toepassing.

Artikel 4.

Militair gezag.

1. Het militair gezag, in deze wet bedoeld, wordt uitgeoefend door de militaire autoriteiten, daartoe — rechtstreeks of middellijk — door Ons aangewezen. De middellijke aanwijzing geschiedt overeenkomstig door Ons te stellen regelen; bij zoodanige aanwijzing kan de uitoefening van het militair gezag ook tot een of meer bevoegdheden worden beperkt.

2. Het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van Onzen Minister van Defensie.

3. Het militair gezag oefent de aan dat gezag toegekende bevoegdheden alleen uit voor zooveel zulks naar het oordeel van dat gezag voor de handhaving of het herstel der uit- of inwendige veiligheid wordt gevorderd.

4. Het militair gezag richt zich voorts bij de uitoefening van zijn bevoegdheden zooveel mogelijk naar Onze instructiën.

Artikel 5.

Verordenende bevoegdheid.

1. Het militair gezag is bevoegd verordeningen te maken.

2. Behoudens het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel is, bij strijd van een verordening van het militair gezag met een bepaling van eenig algemeen verbindend voorschrift van het burgerlijk gezag (wet, algemeene maatregel van bestuur, besluit, beschikking, verordening, keur of met welke andere benaming ook), alleen de verordening van het militair gezag verbindend.

3. Behoudens het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel is het militair gezag bevoegd bij verordening de in het vorige lid bedoelde voorschriften van het burgerlijk gezag geheel of gedeeltelijk te schorsen, alsmede om in bijzondere gevallen van zoodanige voorschriften ontheffing te verleenen.

4. Buiten de gevallen, waarin zulks geoorloofd is, mag bij ver-

ordening van het militair gezag niet worden afgeweken van de voorschriften der Grondwet, van deze wet en van internationale verdragen en reglementen, noch mogen deze bij verordening van dat gezag worden geschorst, noch ook mag van zoodanige voorschriften ontheffing worden verleend.

5. De verordeningen van het militair gezag treden in werking op het daarin vermelde tijdstip en worden vóór dat tijdstip op de door bedoeld gezag te bepalen wijze afgekondigd. Zij worden zoo spoedig mogelijk in de Staatscourant geplaatst.

6. Onverminderd het bepaalde bij het vierde lid van dit artikel, gelden de verordeningen van het militair gezag tot het tijdstip, met ingang waarvan zij bij verordening worden ingetrokken en uiterlijk tot het tijdstip met ingang waarvan de staat van beleg wordt opgeheven.

Artikel 6.

Afwijking van artt. 7 en 9 der Grondwet.

1. Het militair gezag is bevoegd bij verordening te verbieden om zonder schriftelijk. vooraf van dat gezag verkregen verlof op eenigerlei wijze berichten of afbeeldingen bekend te maken of gedachten of gevoelens te openbaren omtrent bepaalde, in die verordening genoemde of aangeduide onderwerpen.

2. Het militair gezag is voorts bevoegd bij verordening te verbieden godsdienstoefeningen, vergaderingen of bijeenkomsten (optochten daaronder begrepen) van bijzondere personen te houden, zonder daartoe vooraf schriftelijk van dat gezag verlof te hebben verkregen.

Artikel 7.

In zijn verordeningen kan het militair gezag bepalen, dat overtreding van bepaalde voorschriften dier verordeningen als overtreding dan wel als misdrijf in den zin van dit artikel zal worden aangemerkt.

Artikel 8.

1. Het militair gezag is bevoegd om aan elk burgerlijk gezag, welks gebied geheel of gedeeltelijk met zijn gezagsgebied samenvalt, het verzoek te richten om, vóór hunne afkondiging of inwerkingtreding, aan het militair gezag toe te zenden, hetzij alle door het betreffende burgerlijk gezag vastgestelde voorschriften, als in het tweede lid van dit artikel bedoeld. hetzij alle zoodanige voorschriften, welke één of meer der in het verzoek genoemde of aangeduide onderwerpen betreffen.

2. Als voorschriften in den zin van het eerste lid van dit artikel worden beschouwd alle algemeen verbindende voorschriften, als bedoeld in het tweede lid van artikel 5 dezer wet, met uitzondering van Grondwet, wetten, internationale verdragen en reglementen,

algemeene maatregelen van bestuur en andere besluiten van Ons of van de Hoofden van Departementen van algemeen bestuur afkomstig.

3. Na ontvangst van een verzoek, als in het eerste lid van dit artikel bedoeld, is het betreffende burgerlijk gezag niet bevoegd de afkondiging of inwerkingtreding van een voorschrift, als in het verzoek bedoeld. eerder te doen plaats vinden dan na verloop van zes dagen na de dagteekening van het bewijs van ontvangst van dat voorschrift door het militair gezag.

4. Indien het burgerlijk gezag binnen gemeld tijdsverloop van het militair gezag bericht ontvangt, dat tegen de afkondiging of de inwerlringtreding van het toegezonden voorschrift bezwaar bestaat, wordt dit voorschrift niet afgekondigd of in werking gesteld.

Artikel 9.

1. Het militair gezag is bevoegd een geheime politie in te stellen.

2. Behoudens in de gevallen. bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld, is het militair gezag bevoegd om bij verordening een of meer hevoegdheden van het burgerlijk gezag, met uitsluiting van dat gezag, tot zich te treklien. Maatregelen van het militair gezag, krachtens de tot zich getrokken bevoegdheid genomen, zijn aan geenerlei voorziening van eenig burgerlijk gezag, noch aan eenige daarmede samenhangende formaliteit onderworpen.

3. Voor zoolang allen, die voor de uitoefening van eenig burgerlijk gezag noodzakelijk zijn, ontbreken, gaat dat gezag over op de laagst in rang zijnde militaire autoriteit, die met de uitoefening van het militair gezag in het gebied, waarover het betreffende burgerlijk gezag zich uitstrekt, is belast.

4. Met uitzondering van de leden van de Hooge Collegiën van Staat en de Hoofden van de Departementen van algemeen bestuur zijn alle in openbaren of gemengdesi overheidsdienst zijnde personen verplicht aan door of namens hst militair gezag gegeven bevelen te gehoorzamen.

Artikel 10.

Bevelen.

1. Het militair gezag is bevoegd een of meer natuurlijke of rechtspersonen schriftelijk te bevelen:

a. in de, in het bevel omschreven of aangeduide onroerende goederen, welke zij in eigendom, bezit, gebruik of onder toezicht hebben, zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag, geen verandering te brengen noch toe te laten, dat zulks door anderen geschiedt;

b. van de, in het hevel omschreven of aangeduide onroerende goederen, welke zij in eigendom, bezit, gebruik of onder toezicht hebben, weg te ruimen en daarin elke verandering aan te brengen, in voege als in het hevel omschreven, dan wel toe te laten, dat zulks door of vanwege het militair gezag geschiedt;

c. de in het bevel omschreven of aangeduide onroerende of roerende goederen, welke zij in eigendom. bezit, gebruik, bewaring of onder toezicht hebben, op de in het bevel voorgeschreven wijze, ter beschikking van het militair gezag te houden. aan dat gezag in te leveren of in gebruik af te staan, dan wel uit het in staat van beleg verklaarde gebied of uit een gedeelte daarvan te voeren en zorg te dragen, dat deze daarin niet terugkeeren:

d. bij hen in exploitatie zijnde schouwburgen, sociëteiten, hotels, restaurants, café's, vereenigingslokalen, sportinrichtingen en andere. voor soortgelijkc doeleinden bestemde plaatscri, alsmede drukkerijen, fabrieken, werkplaatsen, winkels. handelsmagazijnen en dergelijke te sluiten;

e. het in staat van beleg verklaarde gebied of een bepaald, in het bevel aangegeven gedeelte daarvan te verlaten en daarin zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag niet terug te keeren;

f. het in staat van beleg verklaarde gebied of een bepaald, in het bevel aangegeven gedeelte daarvan niet te verlaten zonder voorafgaand schriftelijk verlof van het militair gezag;

g. aan een of meer in het hevel aangeduide personen (niet-militairen) huisvesting met of zonder voeding te verschaffen;

h. alle overige medewerking te verlcenen in voege als in het bevel omschreven.

Indien de onder *h* bedoelde inedewerking bestaat in het ter beschikking stellen van organisaties, diensten of bedrijven, zijn, voor zoover zulks niet reeds krachtens het vierde lid van artikel 9 dezer wet het geval is, alle tot die organisaties, diensten of bedrijven behoorende personen verplicht aan de door of namens liet militair gezag gegeven hevelen te gehoorzamen.

Indien in dringende gevallen het optreden van het militair gezag niet kan worden afgewacht, kunnen de onder n tot en met *h* bedoelde bevelen ook, bij voorraad, namens dat gezag door ieder ter plaatse bevelvoerend officier worden gegeven.

2. Het militair gezag is voorts bevoegd elke godsdienstoefening, vergadering of bijeenkomst (optocht daaronder begrepen) van bijzondere personen te doen ontbinden. Op het eerste hevel — door of namens het militair gezag gedaan — gaat de godsdienstoefening, vergadering, bijeenkomst (optocht) terstond uiteen.

Artikel 11.

Ook zonder bevel. els in artikel 10 dezer wet bedoeld, verkrijgt het militair gezag de beschikking over de inrichtingen en werken der posterijen, telegrafie en telefonie (radiotelegrafie en -telefonie daaronder begrepen), over de inrichtingen en werken, bedoeld in artikel 3*ter* der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 *(Staatsblad* no. 7) en over de inrichtingeii en werken onder het beheer of het gezag van den Rijkswaterstaat, van den Provincialen waterstaat en van water-

schappen, veenschappen en veenpolders. Voorzoover zulks niet reeds krachtens het vierde lid van artikel 9 dezer wet het geval is, zijn de aan deze inrichtingen of n-erken verbonden personen verplicht aan de door of namens het militair gezag gegeven bevelen te gehoorzamen.

Artikel **12.**

Oproeping niet-militairen.

1. Het militair gezag is bevoegd niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van de militaire macht.

2. De opgeroepenen worden van het tijdstip af, waarop zij zijn opgeroepen, als militair in den zin van het Wctbock van Militair Strafrecht aangemerkt. Naar gelang zij zijn opgeroepen om deel uit te maken van de zee- of de landmacht worden zij gerekend tot de zee- of tot de landmacht te behoorcn.

3. De oproeping geldt als een oproeping voor den werkelijken dienst.

Artikel **13.**

Parate executie.

Het militair gezag is bevoegd op kosten r-an de overtreders te doeri wegnemen, beletten, bewerkstelligen of in den vorigen toestand herstellen, hetgeen in strijd met de verordeningen of bevelen van dat gezag is of wordt gehouden, gemaakt, gesteld, ondernomen, nagelaten, beschadigd of weggenomen.

Artikel 14.

Inbewaringstelling en inbeslagneming.

1. Het militair gezag is bevoegd ieder persoon en elk goed te doen aanhouden, onderzoeken, in bewaring stellen of in beslag nemen. Van elke inbewaringstelling of inbeslagneming wordt proces-verban! opgemaakt. De reden drr inbewaringstelling of inbeslagneming wordt den betreffende of belanghebbende zoo spoedig mogelijk medegedeeld.

2. Iedere in bewaring gestelde persoon heeft gedurende de eerste drie dagcn na de inbewaringstelling en verder telkens gedurende de eerste drie dagen van elke na de inbewariiigstelling verloopen maand liet recht om schrifteliik de tussrhenkonist van den. in artikel **23** dezer wet bedoelden, krijgsraad in te roepen. Bij de inbewaringstelling wordt hem zulks onmiddelliik medegedeeld.

3. De krijgsraad bepaalt de wijze, waarop een verzoek tot tusschenkomst. als in het vorig lid bedoeld. zal worden behandeld. met dien verstaride dat zoowel de auditeur-militair als de verzoeker in de gelegenheid zullen moeten worden gesteld door den krijgsraad te worden gehoord en dat de krijgsraad uiterlijk acht dagcn na den dag, m-aarop het betreffende verzoek tot tusschenkomst is gedaan. aan het militair gezag advies zal moeten hebben uitgebracht.

4. Indien de krijgsraad van oordeel is, dat het algemeen belang de inbewaringhouding niet vordert en deswege tot vrijlating adviseert, geeft de krijgsraad tevens te kennen of er naar zijn oordeel termen zijn om ter zake van de inbewaringstelling schadeloosstelling

toe te kennen. Aan het advies van den krijgsraad dient onmiddellijk gevolg te worden gegeven.

Artikel 15.

Het militair gezag is bevoegd in beslag te nemen en te openen elk stuk, aan de post of andere instelling van vervoer, dan wel aan de telegraaf toevertrouwd, daarvan inzage te nemen en het zoo noodig achter te houden. Briefcensuur.

Artikel 16.

1. Het militair gezag is bevoegd elke plaats, zelfs tegen den wil van den rechthebbende, op vertoon van een daartoe strekkenden, algemeenen of bijzonderen. schriftelijken last te doen betreden en aldaar nasporing of huiszoeking te laten doen. Nasporing en huiszoeking.

2. Tot nasporing in een woning en tot huiszoeking wordt een zoodanige last niet verstrekt aan militairen beneden den rang van tweede-luitenant; echter zal de met nasporing of huiszoeking belaste ook door militairen van lageren rang kunnen worden vergezeld.

3. De met nasporing of huiszoeking belaste is gehouden van zijn bevinden proces-verbaal op te maken en dit bij het militair gezag in te leveren.

Artikel 17.

1. Indien schade is geleden, wordt voor de krachtens de artikelen 10 of 14 dezer wet ter beschikking gehouden, in gebruik genomen, ingeleverde of in beslag genomen goederen dan wel voor de overigens, krachtens artikel 10, lid 1, onder a, b, c, g of h, of artikel 12 dezer wet aan het militair gezag verleende medewerking, ten laste van het Rijk schadeloosstelling verleend, tenzij anders wordt overeengekomen of de goederen bij rechterlijk vonnis zijn verbeurd verlilaard. Schaderegeling.

2. Het militair gezag heeft het recht de in gebruik genomen. ingeleverde of in beslag genomen goederen — al dan niet teruggebracht in den staat, waarin zij zich vóór de ingebruikneming. inlevering of inbeslagneming bevonden — weder ter beschikking van de rechthebbenden op die goederen te stellen. Ingeval het militair gezag van dit recht gebruik maakt, wordt hiermede bij de vaststelling van de schadeloosstelling rekening gehouden.

3. Tot het erlangen van schadeloosstelling, als in dit artikel bedoeld, moet de rechthebbende op zoodanige schadeloosstelling binnen een door Ons te bepalen termijn een aanvrage inzenden aan Onzen Minister van Defensie. Binnen twee maanden na ontvangst der aanvrage biedt deze een bepaalde som als schadeloosstelling aan den rechthebbende aan.

Indien zulks niet is geschied of wel het aangeboden bedrag te

laag wordt geacht, kan de rechthebbende het geschil op de gewone wijze bij den burgerlijken rechter aanbrengen.

4. Door het militair gezag kan, volgens door Ons te stellen regelen, op de schadeloosstelling voorschot worden verleend.

Artikel 18.

Inlichtingsplicht.

Ieder natuurlijk of rechtspersoon is verplicht alle inlichtingen te verstrekken, welke door of namens het militair gezag van hem worden verlangd en tot het verstreklren waarvan hij in staat is.

Artikel 19.

Strafbepalingen.

1. Met hechtenis van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste twee duizend gulden wordt gestraft:

a. de overtreding van een voorschrift eener verordening van het militair gezag, welke overtreding door die verordening tot een overtreding in den zin van artikel 7 dezer wet is gestempeld;

F. het niet naleven van een voorwaarde, welke door het militair gezag aan een verleende ontheffing of een verleend verlof is verbonden, doch alleen indien van de ontheffing of het verlof is gebruik gemaakt.

2. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaar of geldboete van ten hoogste tien duizend gulden wordt gestraft:

a. de overtreding van een voorschrift eener verordening van het militair gezag, welke overtreding door die verordening tot een misdrijf in den zin van artikel 7 dezer wet is gestempeld;

F. het niet voldoen aan de bevelen, door of namens het militair gezag krachtens de artikelen 9, 10 of 11 dezer wet gegeven, een en ander voor zoover niet reeds krachtens het eerste lid van dit artikel strafbaar;

c. het niet voldoen aan de verplichting tot het verstrekken van inlichtingen, als bedoeld bij artikel 18 dezer wet.

3. In het geval van een veroordeeling krachtens het eerste of tweede lid van dit artikel kunnen voorts worden verbeurd verklaard:

1°. de zaken, waarmede het strafbare feit is gepleegd;
2°. de zaken, met betrekking tot welke het strafbare feit is gepleegd;
3°. de zaken, door middel van het strafbare feit verkregen;
4°. de zaken, ten aanzien waarvan de rechter beslist, dat zij geacht moeten worden voor de onder 1°, 2° of 3° van dit lid bedoelde zaken geheel of gedeeltelijk in de plaats te zijn getreden.

4. De feiten, strafbaar gesteld bij het eerste lid van dit artikel, worden als overtreding, de feiten, strafbaar krachtens het tweede lid van dit artikel, als misdrijf beschouwd.

5. Indien een strafbaar feit, als in de eerste twee leden van dit artikel bedoeld, is gepleegd door een rechtspersoon, wordt de strafvervolging ingesteld en de straf uitgesproken tegen de bestuurders van die rechtspersoon. Niet strafbaar echter is de bestuurder, die aan-

toont het plegen van het strafbare feit niet te hebben kunnen voorkomen.

6. Ten aanzien van strafbare feiten, gepleegd in een in staar, van beleg verklaard gebied, is na de opheffing van dien staat het bepaalde bij het tweede lid van artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht ***niet*** van toepassing.

Artikel 20.

Straf-verzwaring commune misdrijven.

Indien de misdrijven, bedoeld bij de artikelen 180, 181, 182, 184. 185, 186 en 187 van het Wetboek van Strafrecht op in staat van beleg verklaard gebied worden gepleegd, kunnen de bij die artikelen gestelde straffen met een derde worden verhoogd.

Artikel 21.

Opsporings-ambtenaren

1. Nevens de bij artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde ambtenaren zijn met de opsporing van strafbare feiten, gepleegd op in staat van beleg verklaard gebied, belast de door het militair gezag aan te wijzen en daartoe te beëedigen personen.

2. De door het militair gezag krachtens het eerste lid van dit artikel aangewezen en beëedigde personen hebben als opsporingsambtenaar dezelfde rechten, bevoegdheden en verplichtingen als de in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering genoemde opsporingsambtenaren.

Artikel 22.

Bijzondere bepalingen voor het geval van oorlog.

1. In geval van oorlog kan het militair gezag bij verordening bepalen, dat personen. die zich schuldig maken aan in die verordening aangegeven misdrijven, instede van voor den gewonen rechter voor den krijgsraad zullen terechtstaan.

2. In geval van oorlog vervalt voorts in een in staat van beleg verklaard gebied het recht van beroep en cassatie in strafzaken, wanneer de bij de wet aangewezen burgerlijke rechter van beroep en cassatie niet in staat is daarvan kennis te nemen.

Artikel 23.

Temporaire krijgsraden

1. Voor elk in staat van beleg verklaard gebied worden door Ons een of meer temporaire krijgsraden ingesteld of aangewezen.

2. Op deze temporaire krijgsraden zijn van toepassing de voorschriften, welke op de in den 4-den titel van de Regtspleging bij de Landmagt bedoelde krijgsraden toepasselijk zijn, met dien verstande dat de bevoegdheden, bij dien titel toegekend aan den commandeerenden generaal of officier, worden opgedragen aan de militaire autoriteit, daartoe door Ons aan te wijzen.

3. De betrekkelijke bevoegdheid van een krachtens het eerste lid van dit artikel ingestelden of aangewezen temporairen krijgsraad wordt bij de instelling of aanwijzing geregeld.

Artikel 24.

Tenuitvoerlegging vrijheidsbeneming.

Op een in staat van beleg verklaard gebied kan elke bij de wet toegelaten vrijheidsbeneming worden ten uitvoer gelegd op zoodanige plaats en wijze, als door het militair gezag zal worden bepaald.

Artikel 25.

Onderwerpen van burgerlijk recht.

1. Indien in een in staat van beleg verklaard gebied of in een gedeelte daarvan alle ambtenaren, te wier overstaan uiterste willen kunnen worden gemaakt, ontbreken en het niet mogelijk is op korten termijn in hunne vervanging te voorzien, kunnen met ingang van een door het militair gezag bij verordening te bepalen dag in dat gebied dan wel in het, in die verordening omschreven gedeelte daarvan, uiterste willen worden gemaakt voor ieder openbaar burgerlijk ambtenaar en voor iederen officier in tegenwoordigheid van twee getuigen. Op deze uiterste willen zijn toepasselijk de bepalingen van de artikelen 996—1000 van het Burgerlijk Wetboek.

2. Bij algemeenen maatregel van bestuur wordt bepaald op welke wijze in een in staat van beleg verklaard gebied of in een gedeelte daarvan, waarin het niet meer mogelijk is. zulks op de gewone wijze te doen geschieden, van geboorte en overlijden aangifte moet worden gedaan en een en ander in de gewone registers van den burgerlijlien stand zal worden ingeschreven.

Artikel 26.

Slotbepaling.

1. Deze wet — welke zal kunnen worden aangehaald als ,,Wet op den staat van beleg" — treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

2. Met ingang van hetzelfde tijdstip vervalt de wet van den 23sten Mei 1899, Staatsblad no. 128, houdende bepalingen ter uitvoering van artikel 187 (thans 195) der Grondwet (Staat van Oorlog en Staat van Beleg), zooals deze sedert is gewijzigd.

Wijzigingen in wetten.

3. Met ingang van hetzelfde tijdstip worden in de volgende wetten de na te noemen wijzigingen aangebracht:

Regtspleging Landmagt.

a. in artikel 261 van de Regtspleging bij de Landmagt wordt het woord ,,onmiddellijk" vervangen door de woorden ,,zoo noodig";

Onteigeningswet.

b. in de artikelen 76 f en 76 *l* der Onteigeningswet vervallen in het eerste lid de woorden ,,van oorlog of";

Inkwartieringswet.

c. in artikel 33 van de wet van den 14en September 1866 *(Staatsblad* no. 138). zooals deze sedert is gewijzigd, wordt in plaats van ,,alsmede aan den opperbevelhebber eener in staat van oorlog of beleg verkeerende linie, vesting of sterkte, doch alleen voor zoover be-

treft het terrein, waarover de staat van oorlog of beleg zich uitstrekt" gelezen: „alsmede aan het militair gezag in een in staat van beleg verklaard gebied";

d. in artikel 13 der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 *(Staatsblad* no. 7) wordt de aanhef van het tweede lid tot en met „*(Staatsblad* no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt. aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg";
in artikel 18 der Telegraaf- en Telefoonwet 1904 *(Staatsblad* no. 7) wordt de aanhef tot en met „gezag" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin. waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg, erlangen de door Onzen Minister van Defensie aangewezen autoriteiten"; Telegraaf- en Telefoonwet 1904. S. 7.

e. in artikel 37 der Motor- en Rijwielwet wordt in het eerste lid de aanhef tot en met „*(Staatsblad* no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg"; Motor- en Rijwielwet.

f. in artikel 14 der Vuurwapenwet 1919 vervalt in het eerste lid: „en de bij artikel 50 van de wet van 23 Mei 1899 *(Staatsblad* no. 128)" alsmede „de ambtenaren bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 der wet van 23 Mei 1899 *(Staatsblad* no. 128),"; Vuurwapenwet 1919.

g. in artikel 54 der Luchtvaartwet wordt de aanhef tot en met „*(Staatsblad* no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg"; Luchtvaartwet

h. in artikel 45 der Wegenverkeerswet wordt in het eerste lid de aanhef tot en met „*(Staatsblad* no. 128)" vervangen door: „In geval van een vijandelijken inval of indien door Ons wordt verklaard, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is dan wel dat een toestand aanwezig is, als bedoeld in artikel 1 der Wet op den staat van beleg";
het tweede en het derde lid van gemeld artikel 45 vervallen;
het vierde lid van gemeld artikel 45 wordt 2 genummerd; Wegenverkeerswet.

i. in het eerste lid van artikel 9 der Schepenvorderingswet 1938 vervalt: „*e.* de ambtenaren, bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 van de Wet van 23 Mei 1899, *(Staatsblad* No 128);" en wordt het gestelde onder f en g onderscheidenlijk *e* en f Schepenvorderingswet 1938.

genummerd; in het tweede lid van gemeld artikel 9 wordt in de plaats van „*f* of g" gelezen: „e of *f*";

Schepenuitvoerwet 1938.

j. in het eerste lid van artikel *5* der Schepenuitvoerwet 1938 vervalt: „e. de ambtenaren, bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 van de Wet van 23 Mei 1899 *Staatsblad* No. 128;" en wordt het gestelde onder f en g onderscheidenlijk *e* en f genummerd; in het tweede lid van gemeld artikel 5 wordt in de plaats van „*f* of g" gelezen: „e of *f*".

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

DE MILITAIRE GEMEENSCHAP ALS RECHTSGEMEENSCHAP

KORT OVERZICHT

van de lezing, gehouden door

Mr. H. WINKEL,

Reserve-Eerste luitenant der Artillerie,

tijdens de

3e Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering.

Inleiding.

I. De practische inslag van het militaire recht doet niet af aan het nut en de noodzakelijkheid van een rechtstheoretisch onderzoek naar zijn grondslagen.

II. Eenzijdig is de opvatting, als zoude het recht het leven en de vrijheid (het bestaan) van allen, die er aan onderworpen zijn (de rechtsgenooten), zonder uitzondering en zonder beperking handhaven. Immers, doordat het recht niet zonder sanctie kan blijven — d.w.z. de rechtsgenooten desnoods met geweld moet kunnen dwingen zich daadwerkelijk naar de gestelde rechtsregels te gedragen — tast het het leven en de vrijheid der rechtsgenooten aan.

III. Het belang van het onderzoek naar de grondslagen van het militaire recht ligt vooral daarin. dat het probleem van de verhouding van liet recht tot zijn sanctie (hoe ver kan de sanctie gaan?) er het scherpst wordt gesteld, aangezien het in het militaire recht bij uitstek aankomt op de daadwerkelijke gehoorzaamheid aan de gestelde regels.

De militaire gemeenschap.

IV. Om omvang en inhoud van het militaire recht te bepalen moet uitgegaan worden van het geheele militaire apparaat.

V. Zij, die deelhebben aan den opbouw van dit apparaat, de militairen. vormen een gemeenschap.

VI. Gemeenschap is elke samenleving der menschen, die aan het bestaan harer leden op de een of andere wijze inhoud geeft en beheerscht wordt door ter bevordering van dit doel strekkende regels.

VII. De staat is de gemeenschap bij uitstek, omdat hij het volledigst het bestaan van den mensch handhaaft.

VIII. Het deelnemen der leden aan de gemeenschap geschiedt door opvolging (verwerkelijking) der gemeenschapsregels met opoffering van (een deel van) hun bestaan. — Al naar gelang het persoonlijk karakter der leden zal de opvolging dier regels verschillen.

De criteria der rechtsregels.

IX. Het doel der militaire gemeenschap is de handhaving van den staat door (bedreiging met) geweld; het militaire apparaat is de radicaalste sanctie van den staat.

X. Aangezien nergens meer op het spel staat dan bij de handhaving van de door den staat gestelde regels, zullen de leden der militaire gemeenschap het intensiefst hun bestaan in dienst van den staat moeten stellen.

XI. Het recht als „de regel voor den mensch in gemeenschap" is het geheel der middellijk of onmiddellijk door de organen van den staat gestelde en gesanctionneerde regels.

XII. De leer van de scheiding der machten, hoe verklaarbaar ook als poging om, ter bewaring van de vrijheid en het leven der rechtsgenooten, het recht aan bepaalde criteria (vaststelling door de wetgevende. handhaving door de rechterlijke macht) te binden, is onjuist, omdat de geheele opbouw van den staat aan de rechtsvorming medewerkt.

XIII. De qualiteit van rechtsregels is derhalve niet afhankelijk van hun totstandkoming (door de wetgevende macht) of hun handhaving (door de rechterlijke macht) door een bepaald staatsorgaan.

Toepassing dier criteria op de militaire rechtsregels.

XIV. Het is onverschillig van welke staatsorganen de militaire rechtsregels afkomstig zijn (R.L., R.Z. en P.I. zijn geen wetten in formeeelen zin) of door wellre staatsorganen zij gehandhaafd worden (de militaire leden der Krijgsraden zijn geen rechters in den zin van de leer van de scheiding der machten).

XV. Het militaire recht valt niet samen met het militaire strafrecht.

XVI. Tusschen militair straf- en luchtrecht is slechts een gradueel verschil.

De criteria van de rechtsgemeenschap.

XVII. Het recht wordt alleen volledig gekend in de rechtsgemeenschap: naast het stellen en handhaven der rechtsregels (de geldigheid van het recht) is noodig de concrete naleving dier regels door de rechtsgenooten (de werkelijkheid van het recht).

XVIII. Ondanks de maximale onweersprekelijkheid van de rechtsregels — gevolg van de beschikking over de radicaalste, den staat ten dienste staande, sancties — en de daardoor gegeven mogelijkheid het bestaan van do (ongehoorzame) rechtsgenooten te vernietigen, tracht de staat als rechtsgemeenschap toch steeds het evenwicht tusschen zijn be-

staan en dat van zijn burgers (rechtsgenooten) te bewaren.

XIX. In de poging tot bewaring van dit evenwicht konit tot uitdrukking het bewustzijn, dat mensch en gemeenschap beide gelijkelijk verantwoordelijk zijn aan God voor hel gerechtigheidsgehalte van hun gedragingen.

Toepassing dier criteria op de militaire gemeenschap.

XX. De militaire gemeenschap is als onderdeel van den staat rechtsgemeenschap, voor zoover zij beheersoht wordt door van de staatsorganen afkomstige regels en haar leden die regels naleven.

XXI. Lid der militaire gemeenschap is een ieder, op wien of door wien worden toegepast al die regels, welke dienen tot bereiking van haar doel, de handhaving van den staat.

XXII. De rechtsregels, zoowel betreffende (a) het gebruik van het militaire apparaat als zoodanig (oorlogsgebruiken), als betreffende (b) de inwendige organisatie der militaire gemeenschap, trachten zoo lang mogelijk het evenwicht te bewaren tusschen het bestaan der gemeenschap en het bestaan van hen, die aan de door die gemeenschap gestelde regels onderworpen zijn.

SXIII. (a) Hoewel de oorlogsgebruiken grootendeels in internationale conventies omtrent hulp aan zieken en gewonden, bescherming van non-combattanten enz. zijn vastgelegd, zijn zij slechts rechtsregels, voor zoover zij door den staat worden gehandhaafd.

XXIV. tb) De eischen, die de rechtsgemeenschap aan haar leden stelt tot opoffering van (een deel van) hun bestaan, zijn in de militaire gemeenschap geintensifieerd.

XXV. Deze intensifieering is niet alleen quantitatief (het wagen van zijn leven als dienstplichtige in plaats van liet betalen van geld als belastingplichtige), maar ook qualitatief (terugdringing van de persoonlijke behoeften ook buiten de diensturen).

XXVI. Door den noodzaak tot zoo volkomen mogelijke verwerkelijking der militaire rechtsregels is zoowel de formuleering (casuïstische naast abstracte regels) als de handhaving (rechters, die zich in den spheer van den beklaagde kunnen inleven; afweging van het persoonlijk gezag van den getuige door verwerping van het beginsel unus testis nullus testis) beïnvloed.

XXVII. De militaire gemeenschap, zijnde het uiterste redmiddel van den staat, primeert alle andere gemeenschappen. Zij kan van haar leden eischen. dat de normen van alle andere gemeenschappen, waaraan die leden eveneens onderworpen kunnen zijn, bij de hare ten achter worden gesteld (de Dienstweigeringswet houdt geen rekening met politieke overtuiging; de officier van gezondheid is allereerst militair).

XXVIII. Dit primaat beteekent geen staaisabsolutisme, maar is het uitvloeisel van de omstandigheid, dat de staat niet de secundaire functie vervult van kader, waarin de mensch zich ontplooien kan. maar dat hij is een zelfstandige grootheid tegenover den mensch en. evenals deze, alleen aan God verantwoordelijk.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Ministerieele beschikking van 21 November ***1938, Ilde Afd. B, nr. 191.***

Legerorders 1938, Nr. 366.

1. Het Militair-Rechtelijk Tijdschrift wordt vanwege het Departement van Defensie verstrekt aan de autoriteiten en commandanten, vermeld op de als *Bijlage* [1]) hierbij gevoegde verzendingslijst.

2. De exemplaren zijn in de eerste plaats bestemd voor en ter beschikking van de in de verzendingslijst genoemde tot straffen bevoegde meerderen, die het tijdschrift in hun archief opnemen en aan het einde van elken jaargang orde stellen op het innaaien van het complete deel.

3. Ten behoeve van elke korpsboekerij, voor welke op de begrooting van het Departement van Defensie gelden worden beschikbaar gesteld (voor het tegenwoordige de in kolom 1 van den staat, behoorende bij L.O. 1938, nr. 184, genoemde onderdeelen, waarvoor in kolom 7 gelden zijn uitgetroklren en voorts de Hoogerc Krijgsschool, Koninklijke militaire academie. scholen voor reserve-officieren, militaire gasschool, Luchtvaartbrigade en Korps motordienst), moeten uit de ter beschikking gestelde gelden één of meer abonnementen worden aangegaan op het Militair-Rechtelijk Tijdschrift. met dien verstande, dat per regiment of overeenkomstig onderdeel over ten minste één exemplaar kan worden beschikt.

4. De commandanten onder wier beheer de in punt 3 bedoelde korpsboekerijen staan, moeten een regeling treffen, ingevolge wellre de beroepsofficieren en de in werkelijken dienst zijnde reserve-officieren van het (de) onderdeel(en), waarvoor de boekerij is bestemd, opvolgend — te beginnen met hen, die strafbevoegdheid hebben — telkens na het verschijnen van een aflevering van genoemd tijdschrift, van den inhoud kennis nemen.

5. De regimentscommandanten, die niet over een korpsbibliotheek beschikken, treffen een regeling tot het overeenkomstig het bepaalde in het voorgaande lid doen circuleeren van een of meer exemplaren van de blijkens de verzendingslijst in hun dienstkring te verstrekken afleveringen van het tijdschrift.

6. De autoriteiten en commandanten, genoemd in de verzendingslijst, zooals deze thans luidt, die de afleveringen 1 en 2, dan wel één van deze afleveringen van Deel XXXIV van het M.R.T. niet hebben ontvangen, kunnen deze, uiterlijk tot 20 December 1038, aanvragen aan het Hoofd der IIde Afd. B van het Departement van Defensie.

[1]) Hier niet overgenomen. Red. M.R.T.

De afleveringen zullen — voor zoover nog voorradig — zonder begeleidend schrijven worden toegezonden. De aanvragen, moeten zooveel mogelijk regiments- (korps-) gewijze worden opgemaakt.

7. Bij de aanvragen dient er rekening mede te worden gehouden, dat de afleveringen 1 en 2 van deel XXXIV van het M.R.T., toegezonden aan commandanten en functionarissen, die thans niet meer in de verzendingslijst zijn vermeld, bij het regiment (korps) in de *eerste* plaats ter completeering moeten worden benut.

In verband met het vorenstaande vervallen de L.O. 1938, nr. 264 en L.O. 1938, nr. 308. [1])

Deze legerorder met de daarbij behoorende verzendingslijst is niet in den handel verkrijgbaar gesteld.

Strafbevoegdheid.

Ministerieele kennisgeving van 5 December 1938, IIde Afd. B, nr. 15.

Legerorders 1938, Nr. 375.

Bij Koninklijk besluit van 31 October 1938, nr. 61, is bepaald, dat onder de formaties, bedoeld onder 3° van het eerste lid van Artikel 39 der Wet op de Krijgstucht,, wordt gerekend te behooren *de Infanterieschietschool.*

Ministerieele kennisgeving van 20 Januari 1939, IIe Afd. B, nr. 25.

Legerorders 1939, Nr. 27.

Bij Koninklijk Besluit van 16 Januari 1939 nr. 34 is bepaald, dat onder de formaties, bedoeld ten 3e van het eerste lid van Artikel 39 der Wet op de Krijgstucht, wordt gerekend te behooren ,,Het militair personeel der Koninklijke militaire academie gesteld onder de bevelen van een Hoofd van Onderwijs".

---

[1]) M.R.T. XXXIV, blz. 169 en 177.

KWALITEIT	Ingediend bij Hoogere Militaire Autoriteit	Beschikkingen				Straffen en strafredenen						Hoog Militair Gerechtshof	
		Gegrond	Gedeeltelijk gegrond	Ongegrond	Niet ontvankelijk	Handhaving straf- en strafreden	Handhaving straf en wijziging strafreden	Wijziging straf en handhaving strafreden	Wijziging straf en strafreden	Straf en strafreden teniet gedaan	Nadere straf wegens onredelijk beklag	Aantal malen eindbeslissing ingeroepen	Beslissing
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Officieren.	3	—	—	3	—	2	1	—	—	—	—	1	* 1 (3-11)
Reserve-officieren.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Onderofficieren met den rang van sergeant en hooger	5	—	1	4	—	2	1	2	—	—	2	—	—
Korporaals en manschappen. .	14	1	6	7	—	6	1	—	6	1	—	3	* 1 (4-10) 1 (4- 8) 1 (5- 7)
Dienstplichtig personeel beneden den rang van onderofficier .	4	1	1	2	—	2	—	—	1	1	—	—	—
Inlandsche onderofficieren met den rang van sergeant en hooger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inlandsche korporaals en manschappen	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—
Totaal . . 1937—1938	27	2	9	16	—	12	3	2	8	2	2	4	4
1936—1937	38	4	8	26	—	18	9	2	7	2	7	12	12
1935—1936	49	6	8	35	—	29	9	1	4	6	11	8	8
1934—1935	55	7	16	30	2	21	15	4	6	7	12	5	5
1933—1934	83	8	16	59	—	51	13	1	10	8	7	48	48
1932—1933	105	9	32	64	—	59	14	21	2	9	4	11	11
1931—1932	71	12	17	41	1	37	15	1	7	10	9	4	4
1930—1931	50	1	19	29	3	26	15	1	7	—	—	3	3
1929—1930	62	7	17	39	2	37	14	1	5	6	—	3	3
1928—1929	80	5	22	55	—	53	11	2	11	5	—	6	6

* De omhaalde cijfers in kolom 14 duiden aan: de beschikking, straf en strafreden overeenkomstig die vermeld in de kolommen 3—12.

[1]) Vorige statistiek zie M.R.T. XXXIII, blz. 577. Red. M.R.T.

Klachtenstatistiek van de Koninklijke Landmacht over het jaar 1938.

Aantal door de meerderen van art. 61 W.K. behandelde klachtzaken.	Beslissing				Straf vergelding	Opmerkingen
	Gegrond	Gedeeltelijk gegrond	Ongegrond	Ontvankelijk	Extra wegens onredelijk	
1	2	3	4	5	6	7
Beroepspersoneel 44 (a)	6 (13,6 %)	6 (13,6 %)	30 (68,2 %)	2 (b) (4,6 %)	2	(a) Hieronder 17 capitulanten. (b) Beiden zijn capitulanten.
Verlofspersoneel 111	12 (10,8 %)	34 (30,6 %)	64 (57,6 %)	1 (1 %)	2	
Totalen: 155	18 (11,6 %)	40 (25,8 %)	94 (60,7 %)	3 (1,9 %)	4	

Van de in de kolommen 3 en 4 vermelde 134 daarvoor vatbare zaken, werden slechts 16 (12 %) aan de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof onderworpen, waarbij 11 klagers (hieronder 1 capitulanl) tot het beroepspersoneel behoorden.

Deze zaken volgen hieronder:

Volgnr.	Beslissing van den meerdere van art. 61 W.K.	Eindbeslissing van het H. M. G.	Opmerkingen
1	ongegrond	gedeeltelijk gegrond	(1) Met extra straf wegens onredelijk beklag.
2	ongegrond (1)	ongegrond	(2) Met de overweging, dat klager geen redelijken grond voor het inroepen van 's Hofs eindbeslissing heeft aangevoerd en met de overweging, dat alleen de aan klager opgelegde straf en de daarbij behoorende strafreden aan 's Hofs eindbeslissing zijn onderworpen en *niet* ook de straf wegens het indienen van een onredelijk beklag. (3) Met de overweging, dat klager niet op de bij art. 46 W.K. voorgeschrevene wijze is gehoord. (4) Met de overweging, dat klager zonder eenigen redelijken grond 's Hofs eindbeslissing heeft ingeroepen.
3	ongegrond	ongegrond	
4	ongegrond	ongegrond	
5	ongegrond	ongegrond	
6	ongegrond	gegrond	
7	ongegrond	gedeeltelijk gegrond	
8	ongegrond	ongegrond	
9	ongegrond (1)	ongegrond (2)	
10	ongegrond	ongegrond	
11	gedeeltelijk gegrond	gegrond (3)	
12	ongegrond	niet ontvankelijk	
13	ongegrond	gegrond	
14	ongegrond	ongegrond (4)	
15	gedeeltelijk gegrond	ongegrond (4)	
16	ongegrond	gegrond	

Vorige statistiek, zie M.R.T, XXXIII, blz. 578. Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Jubileum Mr. W. M. van Lanschot.

Te laat om daarvan nog in de Januari-aflevering melding te maken lazen wij in de dagbladpers. dat Mr. TV. M. van Lanschot den dag heeft herdacht waarop hij 25 jaren geleden benoemd werd tot president van den Krijgsraad voor de Landmacht te 's Hertogenbosch.

Op Dinsdag 20 December 1938 heeft de Krijgsraad in een plechtige zitting zijn President gehuldigd. Blijkens de persverslagen gaven vele autoriteiten daarbij blijk van hunne belangstelling. Zoo waren o.a. aanwezig Jhr. mr. dr. van Rijckevorsel, commissaris der Koningin in Noord-Brabant, Jhr mr. v. Meeuwen, president van het Gerechtshof, mr. baron Speyart van Woerden, procureur-generaal bij het Bossche Gerechtshof, Jhr. mr. van Sasse van Ysselt, oud-president van het Gerechtshof, burgemeester mr. van Lanschot van 's Hertogenbosch en burgemeester mr. Loeff uit Vught, de garnizoenscommandant overste v. d. Bijl, majoor de Bie en de kapitein Kist, districtscommandant der Kon. Maréchaussée in Den Bosch. Voorts talrijke vertegenwoordigers der rechterlijke macht, leden van de balie en ambtenaren van verschillende rechterlijke instanties aldaar.

De jubilaris opende als president van den Krijgsraad deze zitting en verzocht den secretaris, kapitein Jansen een missive der Regeering voor te lezen, welke zoo juist was binnengekomen. Daarin werd mededeeling gedaan van het K.R., waarbij mr. van Lanschot, bij bevordering benoemd is tot Commandeur in de orde van Oranje-Nassau. Daarop gaf mr. van Lanschot den presidenishamer over aan mr. Sassen, plaatsvervangend president van den Krijgsraad. die een hartelijke toespraak hield.

Tenslotte bood hij naniens den plaatsvervangenden voorzitter en de leden van den raad en namens den auditeur-militair een zilveren schaal als huldeblijk aan. Ook hadden de ambtenaren reeds een boekmerk aangeboden.

Het woord werd verder gevoerd door den auditeur-militair mr. Aghina, door kapitein Jansen, secretaris vall den Krijgsraad, overste v. d. Bijl, garnizoenscommandant en mr. Kolfsrhoten, deken van de orde van advocaten, namens de balie.

Mr. v. Lanschot sprak zeér bewogen dankwoorden.

Gaarne biedt ook onze Redactie alsnog aan Mr. van Lanschot met dit jubileum en met de hem te beurt gevallen hooge Koninklijke onderscheiding hare welgemeende gelukwenschen aan.

Twee punten van vergelijking tusschen de gewone en de militaire rechtspleging.

Art. 359 Wetboek van Strafvordering, bepalingen vaststellende betreffende den inhoud van het vonnis, geeft in zijn 4de lid het, in het oude wetboek niet voorkomende, voorschrift: „Het vonnis geeft voorts de bijzondere redenen op, die de straf hebben bepaald of tot den maatregel hebben geleid."

De bepaling is reeds te vinden in het ontwerp der Staatscommissie ter voorbereiding van de herziening van het Wetboek van Strafvordering. [1]) In hare Memorie van Toelichting [2]) motiveert de Commissie haar voorstel als volgt:

„Past de rechtbank. het te laste gelegde bewezen verklarende, eenige straf of inaatregel toe, dan zal zij voorts de bijzondere redenen hebben op te geven, die de strafmaat hebben bepaald of tot den maatregel hebben geleid (art. 352, vierde lid). Door dit voorschrift zal vooreerst eenig meerder inzicht worden verkregen in de beginselen, door welke de rechters zich bij de strafoplegging laten leiden; voor den verdachte is het vervolgens, ook in verband met zijne in verdere instanties te voeren verdediging, van het meeste belang ie weten, welke overwegingen bij de beoordeeling van den ernst van het door hem gepleegde feit voorzaten, en ten slotte is het voor het rechtsgevoel bevredigend de motieven te kennen, die naast de waardeering van het gepleegde feit zelf tot de bepaling der opgelegde straf leidden. Men vergelijke in dit verband ook de bepaling van § 266 der Duitsche S.P.O."

Blok en Besier (II, blz. 212) zouden hieraan nog willen toevoegen „dat het voorschrift den rechter dwingt zich nog zorgvuldiger, dan anders het geval zou zijn geweest, rekenschap te geven van de noodzakelijkheid van de door hem gekozen straf of maatregel."

Men ziet het, de bedoeling was voortreffelijk, het is te betreuren dat in de praktijk van die bedoeling vrijwel niets is terecht gekomen, zulks ofschoon de wetgever het nog wel wenschelijk heeft geacht op de niet-naleving van het voorschrift de straf van nietigheid te stellen. Enkele uitzonderingen daargelaten heeft de rechtspraak de strafmotiveering gedegradeerd tot een nietszeggende formule. De rechter overweegt dan gewoonlijk [3]) dat de straf, „in goede verhouding staat tot, of in overeenstemming is met den ernst, of met de beteelrenis, van het feit", al of niet gepaard gaande met de bijvoeging „en de omstandigheden waaronder het begaan werd"; soms ook wordt de straf geacht te zijn „in overeenstemming met de persoon-

---

[1]) Ontwerp art. 352. In plaats van „straf" stond daar echter „strafmaat". De bedoeling van de wijziging is, dat de rechter zich ook rekenschap zal moeten geven van de gekozen strafsoort.

[2]) Zie het ter Landsdrukkerij, 1913, gedrukte Verslag, II, blz. 302-303.

[3]) Mr. Marx zegt in 99% van de gevallen. Zie diens opmerkingen „De overtuigende kracht onzer strafvonnissen" in Ned. Jur. blad, 1938, blz. 835—840.

lijkheid van den verdachte". De Hooge Raad heeft een zoodanige formule gesanctionneerd [1]) als voldoende aan den wettelijken eisch, opgave van de „bijzondere redenen" welke de straf hebben bepaald, geeft zelf het voorbeeld in de gevallen dat het college, recht doende ten principale, straf oplegt.

Toegegeven moet worden dat het voor den rechter meermalen moeilijk zal zijn om „bijzondere" redenen voor zijne strafbepaling op te geven en in zooverre treft den wetgever het verwijt dat zijne bepaling als voor alle gevallen geschreven, te algemeen is geformuleerd.

Maar dat neemt niet weg, dat een zoo algemeene omzeiling of ontduiking van eene overigens duidelijke wetsbepaling toch weinig bevredigend is. Dikwijls zou ook een meer gedetailleerde opgave van redenen zeer wel mogelijk en gewenscht zijn, terwijl zij tòch achterwege blijft. Men denke daarbij ook aan de steeds meer op den voorgrond tredende persoonlijkheid van den verdachte, aan diens motieven, aan het doel dat de rechter met zijne straf in concreto hoopt te bereiken.

Wanneer wij nu eene vergelijking trekken met de praktijk van de militaire rechtspraak op het punt dat ons hier bezighoudt, dan meenen wij te mogen constateeren dat die in dit opzicht gunstig afsteekt bij die van den gewonen strafrechter. In de eerste plaats denken wij dan wel aan de vonnissen van de Zeekrijgsraden en de sententies van het Indische H.M.G. Vrij dikwijls vinden wij vooral in die uitspraken eene min of meer uitvoerige redegcving van de opgelegde straf of straffen, somtijds ook wel in negatieven zin geformuleerd, nl. motiveerende waarom een bepaalde straf ***niet*** wordt opgelegd. Hen die zich hiervan willen overtuigen, verwijzen wij naar de talrijke uitspraken gepubliceerd in het M.R.T. [2]). Wel treffen wij daarin ook meermalen vonnissen en sententies aan, waarbij de militaire rechter het minder navolgenswaardige voorbeeld van den gewonen strafrechtci heeft gevolgd, maar daarbij willen wij er de aandacht op vestigen, — en dit is zeer opmerkelijk — dat de wet den *militairen* rechter tot geen enkele strafmotiveering, bevredigend of niet, *verplicht*. Art. 359 W.v.Sv. geldt voor hem niet en in de militaire rechtsplegingen is een overeenkomstig voorschrift niet te vinden. Men zie art. 197 R.L.; art. 189 R.Z. en art. 75 Prov. Instr. H.M.G.

Tot een ander punt van vergelijking met de militaire rechtspleging geeft ons aanleiding een artikel getiteld: „Vonnis en proces-verbaal der terechtzitting in strafzaken" van de hand van Mr. van Bronk-

---

[1]) Zie reeds arrest van 27 Juni 1927, W. 11723; N.J. 1937, blz. 972. Door „den ernst van het door verdachte bedreven feit" is aan het voorschrift van art. 359, 4e lid naar behooren voldaan.

[2]) Ter orienteering zie men de jaarlijksche inhoudsopgave bij „Straftoemeting", „Ontslag", „Verlaging", „Voorwaardelijke veroordeeling" en „Toerekeningsvatbaarheid".

horst opgenomen in het Nederlandsch Juristenblad van 12 November 1938, blz. 887—896.

Volgens art. 326 W.v.Sv. houdt de griffier het proces-verbaal der terechtzitting, waarin aanteekening geschiedt van de in acht genomen vormen en van al hetgeen met betrekking tot de zaak op de terechtzitting voorvalt. en dat tevens moet behelzen den zakelijken inhoud van de verklaringen der getuigen, deskundigen en verdachten.

Nu komt het voor, dat die verklaringen zooals zij in het proces-verbaal zijn weergegeven, niet overeenkomen met hetgeen dienaangaande in het vonnis wordt vermeld. Vaste rechtspraak van den H.R. is dan dat in een dergelijk geval hetgeen in het *vonnis* voorkomt als juist moet worden aangenomen. Een kras voorbeeld biedt het arrest van 19 October 1931 (TV. 12404; N.J. 1931. blz. 1482). Volgens het proces-verbaal der terechtzitting had de verdachte het hem telastegelegde ontkend, volgens het arrest van het Gerechtshof had hij dat feit bekend. Anders dan zijn advocaat-generaal vond de H.R. zelfs hierin geen grond voor cassatie. De verklaring in het arrest heeft den voorrang.

Het is weinig bevredigend, en begrijpelijk dat tegen bestendiging van dezen gang van zaken meermalen stemmen zijn opgegaan. [1]) Toch zou het anderszins ook weer niet zijn aan te bevelen om steeds den inhoud van het proces-verbaal te doen prévaleeren. De griffier kan immers verkeerd hebben genotuleerd en al moet nu wel het proces-verbaal door den president of een der rechters en den griffier worden vastgesteld liefst „zoo spoedig mogelijk na het onderzoek", de wet laat toch als uitersten termijn een speelruimte van niet minder dan 16 dagen. In de praktijk schijnt die vaststelling dan ook dikwijls nog al eens uitgesteld te worden, waardoor de juistheid óók al niet wordt bevorderd. Daarbij kan van een rechter toch ook moeilijk worden gevergd. dat hij den inhoud eener verklaring van een beklaagde of getuige zou moeten aanvaarden, zooals die in het proces-verbaal is opgenomen, óók als naar zijne overtuiging die vermelding niet overeenkomt met hetgeen hij zelf heeft gehoord, misschien zelfs heeft aangeteekend tijdens het verhoor.

Hoe nu aan dit dilemma te ontkomen? Daartoe zou de rechter den blik kunnen wenden naar de militaire rechtspleging. Overeenkomstig de geldende voorschriften [2]) worden daar, zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep, de verklaringen van beklaagde en getuigen terstond door den secretaris, resp. griffier, in geschrifte gebracht, vervolgens aan hen voorgelezen, waarna het verhoor, eventueel verbeterd, door hen met den secretaris (griffier) en bij de krijgsraden

[1]) De zaak is ook nog niet lang geleden, n.l. bij de Justitiebegrooting voor 1937, in de Tweede Kamer ter sprake gebracht door Mr. Wendelaar. (Zie M.R.T. XXXII, blz. 457). De Minister van Justitie antwoordde, dat hij er gaarne de aandacht aan zou wijder,.

[2]) Zie artt. 74, 75, 90 en 91 j° 164 R.L.; 72, 73, 88 en 89 j" 169 R.Z. en art. 75 Prov. Instr. H.M.G.

ook nog wel door den president. wordt onderteekend. De gehoorde persoon kan derhalve later nooit beweren dat zijne verklaring niet juist is weergegeven en ook de rechter zal die juistheid niet kunnen betwijfelen. immers anders had hij bij de voorlezing zijne opmerkingen kunnen maken ter correctie.

Misschien zou de burgerrechter — zelfs zonder wetswijziging — ten deze den voor den militairen rechter voorgeschreven procesgang als navolgenswaardig voorbeeld kunnen nemen, ten einde langs dien weg de ongewenschte gevolgen van de tegenwoordige praktijk te voorkomen. Een bezwaar zou kunnen zijn dat de verhooren bij het onderzoek ter terechtzitting wat meer tijd in beslag zullen nemen. Weegt dit echter wel op tegenover de voordcelen aan een vertrouwen wekkende rechtspleging verbonden?

Vredesspionnage in Frankrijk.

Naast de in de militaire strafwetgevingen voorkomende strafbepalingen betreffende spionnage [1]), bevatte dc Côde pénal alleen eenc bepaling (art. 83) verband houdende met spionnage in tijd van oorlog. Rij de wet van 18 April 1886 werd ook strafbaar gesteld spionnage in vredestijd. Deze wet is weder vervangen door die van 26 Januari 1934, aangevuld bij decreet van 30 October 1935, waarbij de straffen gesteld op spionnagedelicten werden verzwaard en het begrip spionnage werd uitgebreid. terwijl tevens de berechting van desbetreffende strafbare feiten werd opgedragen aan de militaire of maritieme rechtbanken.

Nog weder verder in dezelfde lijn gaat de decreet-wet van 17 Juni 1938. Hierbij werden o.a. ook alle inisdrijven tegen de veiligheid van den Staat (artt. 75—83 C.P.) aan de militaire rechtspraak onderworpen, terwijl zoo noodig een of meer militaire of maritieme rechtbanken — aan te wijzen hij decreet — speciaal met de behandeling van dc hier bedoelde misdaden belast kunnen worden. Zij worden verder gestraft ,,par des peines de droit commun" d.w.z. *niet* beschouwd als ,,politieke" misdaden waarvoor de doodstraf sinds 1848 is afgeschaft, zoodat die straf thans in geval van ,,spionnage" ook in vollen vredestijd, ook in Frankrijk, mogelijk is geworden. En dat die mogelijkheid ook daar geen doode letter is, blijkt wel uit de volgende voorbeelden, welke wij ontleenen aan ,,La France militaire" van 11, 12 en 8 Januari 1939. De eerst zaak betreft een militair met een vrouwelijke medeplichtige, de tweede een Fransch burger geboortig uit Straatsburg toen nog Duitsch gebied.

[1]) Zie thans artt. 237 en **238** Côde de justice militaire pour l'armée de terre; artt. 256 en 257 Côde de justice militaire pour l'armée de mer. Verder Hugueney, Traité théorique et pratique de droit pénal et de procédure pénale militaires, blz. 531-535 en Supplément (1938), blz. 61.

DEVANT LE TRIBUNAL MARITIME DE TOULON.

Hier matin, devant le tribunal maritime a comparu l'enseigne de vaisseau de 2e classe Marc Aubert, âgé de 26 ans, de l'état-major du *Vauquelin*, et son amie Jeanne Morel, demeurant à Rennes.

Marc Aubert est accusé d'avoir livré des documents intéressant la di-fense nationale à une puissance étrangère, et Jeanne Morel est poursuivie pour complicité.

Après la prestation de serment des juges militaircs, et l'appèl de neuf témoins, le commissaire du gouvernement a réclamé le huis clos.

Le tribunal a fait droit à cette demande et la salle d'audience a été aussitôt évacuée.

Trois avocats assistent les accusés.

Condamnation d'espions.

Au tribunal maritime de Toulon, après deux heures de délibération, avant-hier R 19 heures, le verdict suivant a été rendu:

L'enseigne de vaisseau Aubert, reconnu coupable d'espionnage au proiit d'une puissance étrangère, est condamné à la peine de mort, par 5 voix contre 2. [1]) Sa maîtresse, Jeanne Maurel, poursuivie pour complicité, reconnue en partie coupable, bénéficie de circonstances atténuantes. Elle est condamnée à trois ans de prison et 1 franc d'amende.

CONDAMNATION A MORT D'UN ESPION.

Le tribunal militaire de Nancy, dans sa seance de mercredi dernier, a condamné à la peine de mort le Français Hcllmuth Gruneberg, né le 8 janvier 1913 a Strasbourg, domicilié à Vendeheim (Bas-Rhin). Gruneberg avait été arrêté en flagrant délit d'espionnage en faveur de l'Allemagne, fin septembre 1938.

En pleine période de tension internationale, cette sentence du tribunal militaire de Nancy constitue la première application du décret-loi du 17 juin 1938, relatif à la répression de l'espionnage et des crimes commis contre la sûreté extérieure de l'Etat. Ce décret-loi rétablit la peine de mort comme sanction des actes d'espionnage ou de trahison particulièrement graves, en même temps qu'il leur dénie la qualification de crimes politiques et les assimile aux crimes de droit commun. La peine de mort pour crime politique avait été abolie par la constitixtion de 1848.

---

[1]) De wet (art. 105,8°) eischt dat hiervan in het vonnis melding wordt gemaakt.

Hulpverleening door een militair aan de burgerlijke openbare macht.

In aansluiting aan onze mededcelingen in M.R.T. XXVIII, 352 en XXXTTT, 672 geven wij hier een berichtje weer, dat wij aantroffen in „The United Services Review" van 15 September 1938. blz. 28.

At Chatham Police Court the thanks of the magistrates were tendered to Sto. William Howard, of R. N. Barracks, Chatham, for rendering timely assistance to a police officer who found himself in difficulties through a violent Swedish seaman who had assaulted him and who was resisting arrest.

"I appreciate very much this sailor coming to the assistance of one of my officers", said Superintendent P. Hickmott, of Kent County Constabularg. The Chairman concurred. referring to the readiness in which the Navy locally always came to the assistance of the civil police whcn the latter found thernselvcs in a difficult position.

Verjaarbaar recht tot uitvoering van de straf in de militaire rechtspleging.

Onder dagteekening van 9 Januari 1939 richtte de fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord ondervolgend verzoek tot den advocaat-fiskaal bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Ik heb de eer Uhoogedelgestrerige te berichten, dat ik van den Hoofdcommissaris van politie te 's-Gravenhage het verzoek ontving om hem te berichten, of het signalement betreffende W. H. J., voorkomende in het Algemeen Politieblad 1925, deel G, blz. 874, No. 1980, al of niet als vervallen kan worden beschouwd.

Marinier J. werd bij vonnis van den zeekrijgsraad d.d. 30 September 1925 veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf O.V. inet ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van het recht enz. met aftrek der preventieve hechtenis van 7 Juli 1425 af wegens: „Mondeling een militair opruien tot een misdrijf in het Wetboek van Militair Strafrecht omschreven" (Art. 146 W.M.S.R.).

In den nacht van 11 op 12 October 1925 is deze schepeling uit het provoosthuis alhier ontvliicht en naar Duitschland uitgeweken.

Het vonnis tegen hem werd nooit uitgesproken en is nooit in kracht van gewijsde gegaan. Dit laatste vindt zijn oorzaak in de bepaling van art. 204 R.Z., voorschrijvende dat de uitspraak van het vonnis moet plaats hebben „ter presentie van den beklaagde".

Het recht tot strafvordering van dc desertie, welke in den nacht van 11 op 12 October 1925 is aangevangen, is ingevolge art. 56 j°. art. 58 W.M.S.R. verjaard en te dien aanzien zou het signalement in het politieblad zonder bezwaar kunnen vervallen.

Anders is het gesteld met de verjaring betreffende de reeds gewezen veroordeeling wegens art. 146 W.M.S.R.

In M.R.T. XXVI. blz. 5 en vlg. wordt een overeenkomstig geval

behandeld. Hieruit blijkt, dat de Advocaat-Fiskaal van het H.M.G. te 's-Gravenhage van meening is. dat in een geval als het onderhavige. het recht tot uitvoering der reeds opgelegde straf niet kon verjaren, daar het vonnis niet in kracht van gewijsde was gegaan, tenuitvoerlegging ervan onmogelijk was en de strafverjaringstermijn ook geen aanvang kon nemen (zie de artt. 204 en 203 R.Z. en 77 S.R.).

De Redactie M.R.T. stelde echter op blz. 7 reeds de vraag of hier eigenlijk wel van een strafverjaring gesproken kan worden en of het hier niet eerder gaat om een *vervolgingsverjaring*.

De redactie adstrueert haar meening door te zeggen: „zoolang een vonnis niet is uitgesproken, ook al is het gewezen, verkeert de zaak nog in het stadium der vervolging en de uitspraak is de laatste daad van vervolging. Deze opvatting lijkt ons zeer wel aanvaardbaar en zij ondervangt een nadeel in het militaire strafproces, dat anders een misdrijf (of de straf) niet zou kunnen verjaren."

De vraag, die Advocaat-Fiskaal en Redactie verdeeld houdt is: „Wat is in art. 70 S.R. bedoeld met „.het recht van strafvordering"? De Advocaat-Fiskaal antwoordt: „.Onderzoek of beslissing des rechters uitlokken", de Redactie: „het recht van den *Staat* om tegen een dader strafrechtelijk op te treden ongeacht door welk orgaan van den Staat dit reclit wordt uitgeoefend".

De H.R. heeft bij arrest van 3 Februari 1936, No. 354 de quaestie iii laatstbedoelden zin I-leslist. Deze uitspraak betrof het feit, dat gerequireerde bij vonnis van den kantonrechter van 26 Mei 1934 wegens overtreding was veroordeeld en gereyuireerde op 2 Juni d.a.v. van dat vonnis in hooger beroep is gekomen. De dagvaarding van den O. v. J. om in hooger beroep voor de rechtbank te verschijnen is op 4 October 1935 aan gerequireerde beteekend. Sussclien 26 Mei 1934 en 4 October 1935 heeft geen daad van vervolging plaats gehad. De rechtbank verklaarde den O. v. J. niet ontvankelijk (de verjaringstermijn voor overtredingen was toen nog 1 jaar).

De O. v. J. voerde in cassatie aan, dat de vervolgingsverjaring alleen past in het tijdvak, dat alle initiatief der vervolging bij het O.M. berust en dat van het oogenblik af, dat de rechter het onderzoek ter terechtzitting over het telastgelegde heeft geopencl, het lot der zaak in diens handen is en het O.M. alsdan zelfs vaak niet bevoegd is een daad van vervolging te verrichten.

De H.R. antwoordde hierop:

„Met het recht van strafvordering in art. 70 S.R. wordt bedoeld het recht van den *Staat* oin tegen een dader strafrechtelijk op te treden, ongeacht door welk orgaan van den Staat dit recht wordt uitgeoefend. Derhalve doet, zoodra een daarvoor bij de Wet aangegeven termijn is vervuld, de verjaring het recht tot optreden tegen den dader vervallen, hetzij die termijn is vervuld vóór den aanvang van het geding, hetzij gedurende den loop van het geding en al verkeert de zaak, zelfs gedurende den ganschen duur van een verjaringstermijn in een stadium, dat het met de vervolging belaste Staatsorgaan geen eigenlijke daad van vervolging kan verrichten."

Prof. Pompe opponeert in een noot onder dit arrest tegen de uitspraak en verstaat met Blok-Besier I blz. 67 onder vervolging ,,onderzoek of beslissing des rechters uitlokken".

Voor het militaire recht zou ik de uitspraak van den H.R. gaarne aanvaarden al was het alleen maar om het practisch gevolg, dat daardoor wordt voorkomen, dat door den krijgsraad, in gevallen als het onderhavige, opgelegde straffen nooit verjaren.

Op het feit, waarvoor **J.** is veroordeeld staat een gevangeriisstraf van 5 jaren, zoodat, deelt men de opvatting van den H.R., het recht tot strafvordering tegen **J.** ook voor dit feit zou zijn verjaard.

Ik heb gemeend den hoofdcommissaris niet eerder te kunnen anttvoorden, alvorens Uw zienswijze in deze zaak te hebben vernomen, weshalve ik U beleefd verzoek mij 1%-elUw inzicht te willen doen kennen.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,

D. FRANKEN.

***De** advocaat-fiskaal heeft hierop in dato 18 Januari 1939 geantwoord:*

Naar aanleiding van Uwen brief van 9 .Januari j.l. No. 6, betreffende: al of niet vervallen signalement W. H. **J.**, heb ik de eer, UEdelgestrenge te berichten, dat ik mij wensch te richten naar de beslissing van den Hoogen Raad bij diens arrest van **3** Februari 1936 No. 354. en derhalve het recht tot strafvordering in zake contra voornoemden **J.** als verjaard beschouw. Diens signalement kan derhalve worden ingetrokken.

De A(Ivocaat-Fiskaal
voor de Zee- en Landmacht,

A. ERANTS.

VRAGENBUS.

Va?%eelt Regimentscommandant ontving de Redactie het volgende verzoek:

Ik zal het zeer op prijs stellen, Uwe opvatting te mogen vernemen over de hieronder staande aangelegenheid.

Een dienstplichtige, die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komt, wordt zoo spoedig mogelijk na zijn aankomst bij het korps door den Militair Geneeskundigen Dienst onderworpen aan een geneeskundig onderzoek.

Een reserve-officier die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komt, wordt in het geheel niet aan een geneeskundig onderzoek onderworpen. Toch is dat onderzoek naar mijne meening noodzakelijk. De reserve-officier krijgt zoodanig belangrijke functies te vervullen in het gemobiliseerde leger, dat het legerbestuur prijs moet stellen op een redelijken waarborg, dat de reserve-officier lichamelijk voor zijn taak geschikt is.

Vele reserve-officieren zijn bijzonder gesteld op deze positie; de meesten — naar ik aanneem — om de positie zelve, een enkele misschien ook wel om de geldelijke toelage, daaraan verbonden.

In mijn militaire loopbaan heb ik slechts zeer zelden het geval gezien dat een reserve-officier werd afgekeurd; het was dan een — ook voor een leek — sprekend geval van lichamelijke ongeschiktheid.

Nu is mijn vraag de volgende:

Wanneer ik iederen reserve-officier die voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komt — onverschillig de duur van het verblijf onder de wapenen — zoo spoedig mogelijk na aankomst bij het korps, naar het Militair Hospitaal laat gaan om gekeurd te worden; en aan den Chef van den Militair Geneeskundigen Dienst verzoek, die officieren te keuren,

is dan mijn bevel aan die reserve-officieren een wettig gegeven bevel en is de Chef van den Militair Geneeskundigen Dienst verplicht, aan mijn verzoek te voldoen?

De Redactie heeft hierop geantwoord:

Aangenomen dat er geen, ons onbekende, administratieve voorschriften bestaan welke zich daartegen bepaald verzetten, achten wij U bevoegd om, indien dit door U noodig of gewenscht wordt geacht, te gelasten dat de bij het regiment onder Uw bevel voor herhalingsoefeningen onder de wapenen komende reserve-officieren aan een geneeskundig onderzoek onderworpen zullen worden. Die officieren zullen alsdan verplicht zijn aan zoodanig bevel gevolg te geven. En, naar ons voorkomt, zal eveneens de Chef van den geneeskundigen dienst ter plaatse aan Uw uitnoodiging tot keuring behooren te voldoen. (Verg. artt. S5 en 26 Regl. Geneesk. dienst bij de Landmacht.)

Een andere vraag is het of het wel *wenschelijk* is, dat U een algemeen bevel als boven bedoeld, reeds nu doet uitgaan. Wanneer steeds eene keuring als door U gewenscht, *alleen* bij Uw regiment wordt voorgeschreven, dan zal dit, naar wij vreezen, wel eens aanleiding kunnen geven tot moeilijkheden. Wij zouden het daarom juister achten indien U met uiteenzetting van Uwe motieven, langs den hiërarchieken weg deze aangelegenheid onderwierpt aan het oordeel van den Minister van Defensie. Deelt de Minister Uwe opvatting, dan zal zeker wel een desbetreffend algemeen geldend voorschrift worden uitgevaardigd. In het tegenovergesteld geval zal natuurlijk een bevel uitsluitend geldend voor Uw regiment achterwege moeten blijven.

BOEKAANKONDIGING.

Mr. J. B. *Akkerman*, De tweeledige grondslag onzer rechtsorde. Eene bijdrage tot de herziening van het begrip van het recht. Batavia 1938.

De schrijver, mij reeds bekend uit zijn opstel in de jaargangen 1930 en 1931 van Themis, heeft opnieuw een verder in de wijsgeerige grondslagen van de rechtswetenschap doordringende verhandeling in handen van belangstellenden gebracht, welke hij ook aan de redactie van dit Tijdschrift ter aankondiging toezond. Die taak is niet gemakkelijk voor wie zich niet, zooals de schrijver, sinds jaar en dag met dergelijke overdrnlcingen bezig houdt. Het betoog richt zich thans in de eerste plaats tegen de tot nu tor veelal aangenomen verhouding tusschen liet privaatrecht, als het algemeen reeht, en het publiek recht als liet recht bestemd om dr taak van de overhrid te omschrijven en haar de middelen daartoe te verschaffen, of wel als een uitzondering op en een aanvulling van het privaatrecht, noodig om de overheid in staat te stellen de algemeene belangen naar den eisch te kunnen behartigen. Dit dualisme acht de schrijver niet vol te houden; liet steunt niet op goeden wetenschappelijken grondslag vermits de werking van beide ondertleelen elkaar doorkruisen en beïnvloeden. Ook zijn de voorstanders van deze verdeeling er naar zijn meening nog niet in geslaagd haar juridisch afdoende te fundeeren.

Daartegenover plaatst de schrijver de tegenstelling groepsrecht en individueel reeht. Het individueel recht „regelt" de verhoudingen tusschen de individuen onderling, voor zooveel liet groepsrecht zich die niet heeft aangetrokken, het groepsrecht. dat hij onischrijft als het reeht dat de groepeeringen van individuen „beheerscht". In dat groepsrecht geeft liet individu als deel van de groep zijn zelfstandigheid prijs opdat het doel der gemeenschap kunne worden bereikt. Het individueel recht komt voort uit, doch is niet hetzelfde als liet privaatrecht. Het in de gemeenschap opgaand, onzelfstandige individu, dat gebonden is doos elke handeling van die gemeenschap kent ons beschreven publiek recht nog niet. Niettemin bestaat zij zoowel in het publiek recht, bij den staat bv., als in het privaatrecht, bij de vereenigingen. In elk van deze deelen bezit de mensch een verschillende waarde: in het individueel recht heeft hij juridische zelfstandigheid, in het groepsrecht heeft hij geen eigen doch uit de regeling van de gemeenschap afgeleid reeht. De groepen met eigen bestemming beschouwt de schrijver als natuurlijke phenomena, niet als juridische constructies, welke men moet aanvaarden en waarvan men in het reeht alleen de uitingen moet bestudeeren: daaronder valt in de eerste plaats de gehoorzaamheidsplieht van het individu aan de gemeenschapsorganen, gesanctionneerd in de gevallen en op de wijze als doelmatig geacht. Als gevolg van deze karakterbeschrijving van een groep of gemeenschap meent de schrijver,

dat elke collectiviteit van nature rechtspersoon is, een natuurlijke en juridische eenheid, alleen berustend op natuurlijke ordening, welke meebrengt, dat de samenstellende deelen onzelfstandige eenheden zijn, welke tezamen een rechtsverbancl vormen. Het groepsrecht is van eerste orde; het individueele recht bezit alleen beteekenis, voor zooveel er ruimte toe gelaten is.

Bij deze opvatting sluit zich aan een op de historie berustend betoog, dat groepsrecht van den aanvang af het individueel recht heeft overheerscht en dat er een niet-onderbrolieri verband bestaat tusschen het groepsrecht der primitieve samenlevingen cn dat van de moderne maatschappij.

Als eerste vormen van groepsrecht noemt de schrijver:

de familie of de huisgemeenschap, met eigen vermogen en eigen huishouding, waarover het familiehoofd de beschikking en de leiding heeft, zonder dat de familieleden daarin individueel cenig aandeel hebben;

de familiegrocp, de gemeenschap van afzonderlijke families, waarin individueel aandeel in de goederen der gemeenschap mogelijk is geworden evenals, in verband hiermede, erfopvolging bij versterf naar staken en naastings- of vóórkoopsrecht der familie bij vervreemding van uit het familiebezit afkomstige goederen, waarbij de oude band nog wordt vastgehouden, zooals ook bestaan blijft een onderhoudsplicht van, eventueel voogdij over familieleden; het stamverband, zich het eerst uitend in het oudste strafrecht met zijn veeten en bloedwraak, gereglementeerde wraakneming en eigenrichting bij kwesties over familie- en vermogensrecht en voorts voornamelijk bij lijfs- en vermogensdelicten eerst volgens het beginsel van oog om oog, tand om tand, later door een zoengeldprocedure ook wegens andere delicten tusschen familiegroepen ten overstaan van den geheelcn stam, van de volksvergadering.

Hieruit herkent men den oudsten vorm van rechtspraak van overheidswege, welke overheid uitgroeit tot die van een feodalen staat en tot die van den veel meer gecompliceerden modernen staat. Deze ontwikkeling gaat gepaard met prijsgeving van het oude zwervende leven der stammen en vestiging van die gemeenschappen op territorialen grondslag, leidende tot individueelen eigendom en oplossing van familie- en stamorganisaties. Een en ander is vrijwel voltooid bij den aanvang der middeleeuwen. Er bestaan dan allerlei organisaties, welke naast het groepsrecht steunen op territorialen grondslag. De deelgenooten aan die groepsverbanden gedragen zich naar de daarin geldende gewoonten en hebben een overeenkomstige onzelfstandige positie als in de oudere groepsverbanden, het duidelijkst waar te nemen in den militairen dienstplicht. Aan den anderen kant is het vermogen van den staat nog geheel gebouwd op het oude groepsrecht: gemeenschappelijk eigendom van alle volksgenooten zonder eenig individueel recht hunnerzijds op die goederen: die goederen zijn „buiten den handel", zooals men dat thans nog noemt.

Naast deze, naar de geldende terminologie, publiekrechtelijke ont-

wikkeling van het groepsrecht, bestaat ook de privaatrechtelijke, het meer nioderne vereenigingsrecht, het tot verwezenlijking van een bepaald doel samen gaan en samen merken van individuen, doorgaans met vrije toe- en uittreding. Op den weg van deze ontwikkeling ontmoeten wij de gilden, volgens den schrijver ontstaan tengevolge van verzwakking van de op bloedverwantschap berustende ordening, waarin ook de verplichting tot verleening van hulp en bijstand aan gildebroeders overgegaan is evenals eenige andere kenmerkende eigenschappen. Maar het familievermogen ging niet over; had men geld of goed noodig, dan moest dat langs dezelfde wegen als voor individuen open stonden worden verkregen. Maar daardoor verzwakte het territoriale karakter, dat vervangen werd door gemeenschappelijk beroepsbelang, waarmede dan de volle persoonlijkheid van de gildebroeders gemoeid was.

Na de Fransche revolutie ontstaan vereenigingen met beperkte doelstelling, zonder verband met de geheele persooiilijkheid der deelnemers. doch met dat gedeelte van hun persoonlijkheid, dat met het beperkte doel overeenkomt. In zooverre zijn zij onzelfstandige leden van de groep, zonder eigen recht op het bijeengebrachte vermogen der vereeniging; hierin herkent men ook het verband met het oude groepsrecht.

De schrijver komt nu terug op de vraag of het privaatrecht te beschouwen is als het algemerne recht en het publiek recht als de uitzondering. Hij meent te hebben aangetoond dat die verhouding niet juist is en alleen ontstaan is door specialiseering van de juridische studie op het nieuwere individueelc recht, waartoe de systematische beschrijving van het Romeinsche recht gereede aanleiding gaf. De samenleving is zoo gecompliceerd geworden, dat men het oudste groeiproces uit het oog heeft verloren en niet meer ziet dan een overweldigende hoeveelheid optcekeningen, het bestaande recht weergevende volgens de later ontstane doch onjuiste indeeling in privaaten publiekrecht, zóó weinig helder, dat een scheidingslijn niet te trekken is. De schrijver adstrueert die meening met voorbeelden ontleend aan het huwelijksrecht, vereenigingsrecht, arbeidsrecht, voorts ook aan het eigendoms- en bezitrecht en aan het overeenkomstenrecht, waarin groepsrecht en individueel recht dooreen gemengd zijn, een vermenging, welke ook uiting vindt in wat men noemt dwingend en aanvullend recht. Nochtans acht hij de tegenstelling vaii privaaten publiekrecht voor de systematiek van het recht, op grond van zijn langdurige aanwending, wel bruikbaar; voor de dogmatiek is zij ondeugdelijk.

Na eene beschouwing over het karakter van de rechtspersoonlijkheid, als behoorende tot het groepsrecht, waarin het individu geen zelfstandigheid bezit, komt de schrijver tot de conclusie, dat de natuurlijke orde der dingen en feitelijke omstandigheden de individuen dwongen tot aaneensluiting in groepen, waarin zij opgingen. Rechtspersonen noemt de schrijver dan ook phenomena, doch geen scheppingen van de wetenschap. Het groepsrecht, in het bijzonder

het primitieve groepsrecht is een recht, dat niet gevonden, niet bedacht is, doch dat als het ware gegroeid is op de basis der door de natuur gegeven samenleving, natuurrecht naar den aard en naar den inhoud. Op dit beginsel steunt de o.i. voornaamste conclusie van den schrijver, dat ons recht van den aanvang af beteekent een natuurlijke ordening, waarop elke samenleving gebaseerd is. Deze natuurlijke ordening roept een primitief, ongedifferentieerd recht in het leven, het oorspronkelijke groepsrecht. Op den bodem van dit recht ontwikkelt zich in den loop der tijden het gevonden recht, aanvankelijk vooral privaatrecht, doch daarnaast en in steeds toencmcnde mate bewust gevonden en bedacht groepsrecht. Dit bewust geworden recht is echter evenzeer gebonden aan de natuurlijke orde der dingen als het zuivere oorspronkelijke groepsrecht. Onaanvaardbaar is de gedachte dat dit recht langs min of meer willekeurigen weg tot stand zou komen; het is evenzeer onderworpen aan de natuurwetten, welke ook ons handelen en denken beheerschen als het oerrecht.

In de primitieve samenleving groeit het natuurrecht op dezelfde wijze als in de vrije natuur de planten- en dierenwereld zich ordent zonder invloed van den denkenden mensch. Ook al wordt die groei verstoord, dan herkrijgen de ordenende krachten van den kosmos de overhand. Eerst bij nadenken over de eerste ordening en ingrijpen van den mensch ontstaat een menschelijke ordening, doch met inachtneming van de evolutiewetten der natuur. waaraan ook de menschelijke samenleving onderworpen is. Dc mensch maakt deel uit van den kosmos, hij denkt en handelt dientengevolge volgens natuurlijke beginselen. De tijden brengen mede, dat van overheidswege beschrijvingen van het recht worden in het leven geroepen, menschenwerk en dus feilbaar; doch onjuiste weergave in eene met van de natuurlijke ordening der dingen gaat ondanks het gezag van den wetgever vanzelf te niet en men mag dergelijke wetten niet op gelijke lijn stellen met normale. In zooverre dwalen de aanhangers der positiefrechtelijke school.

De schrijver acht het de taak der rechtswetenschap om de grondbeginselen der natuurlijke ordening op te sporen en vervolgens den evolutiegang van het recht langs den weg van de menschelijke ordening. Deze studie moet zijns inziens geschieden op den grondslag van een natuurwetenschappelijke beschouwing van het recht. Het recht toch acht hij een verschijnsel dat evenzeer in den kosmos, in de natuurlijke ordening der dingen wortelt als elk ander natuurverschijnsel. Als zoodanig acht de schrijver deze bijdrage als een eerste stap in die richting, waarbij hij slechts de groote lijnen heeft uitgestippeld. Een wetenschappelijk systeem heeft hij nog niet gereed, doch den weg naar de opstelling van een theorie van het recht meent hij te hebben-gevonden.

Ik heb getracht de strekking van het betoog van den schrijver wat meer uitvoerig en toch beknopt weer te geven, niet alleen omdat ik meen, dat er onder de lezers van dit Tijdschrift wel zijn die in den

wijsgeerigen grondslag van de rechtswetenschap belang stellen, maar ooli en vooral omdat ik met genoegen kennis gemaakt heb met de richting, welke de schrijver gevolgd heeft, en met liet feit dat hij met de nog vrij algemeen gehuldigde opvattingen dienaangaande, met name met die van de positiefrechtelijke school, gebroken heeft.

De grondgedachte van den schrijver, dat de wetenschap van het recht behoort gerangschikt te worden onder de exacte wetenschappen, lijkt mij juist. Zij werd. zooveel mij bekend is, voor het eerst openbaar gemaakt in de rectorale oratie door wijlen mijn hooggeachten leermeester Prof. Mr. H. J. Hamaker in 1884 te Utrecht uitgesproken en uitvoeriger en volledieer, zonder geleerdheid, op schrift gesteld in zijn in 1888 verschenen boekje, getiteld: Het recht en de maatschappij. Bijna twintig jaren later is hij er nog eens op teruggekomen in zijne verhandeling: Het rechtsbewustzijn en de rechtsfilosofie, als bijdrage opgenomen in dc Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde. vierde reeks, negende deel, eerste stuk (1907) [1]). Hij verwierp de gangbare opvatting dat het recht is een verzameling van repels, volgens welke de inensch verplicht is zijn leven in te richten. zich iii verschillende levensomstandigheden op bepaalde wijze te gedragen en waaraan hij in het algemeen zijn wil behoort te onderwerpen. Die regels zijn dan voorwerpen van studie van de rechtswetenschap, welker ontstaan men zoekt in bovennatuurlijke oplossingen zooals de goddelijke, de objectieve rede, en later in den niet nader omschreven volksgeest of in het tot vaststelling bevoegd verklaarde gezag. Uit die regels moet bij redeneering het een uit het ander worden afgeleid. h a r tegenover zag de hoogleeraar in liet recht het waarnemen en beschrijven van het feitelijke leven der samenleving, het zich vormen van een beeld van de maatschappij, waarbij hetgeen werkelijk bestaat steeds hoofdzaak blijft en het daarvan in den geest gevormd beeld, eene, in verband met den groei der samenleving aan voortdurende wijziging onderhevige bijzaak is. Als object van studie aannemende de menschelijke samenleving zelve, het maatschappelijk leven zooals het werkelijk bestaat, doet zij geheel hetzelfde als de natuurwetenschap. welke zich niet met menschelijke begrippen omtrent de natuur maar met de natuur zelve bezig houdt om deze in haar samenhang te begrijpen. De mensch leidt hierbij niet, maar deelt met andere voorwerpen der stoffelijke natuur het lot van geleid te worden, zij het evenwel kennis dragende van hetgeen er om hem heen gebeurt. De mensch neemt met zijn geest kennis van de wijze, waarop in verschillende levensomstandigheden menschen zich tegenover menschen gedragen en vat de regelmatigheden, die hij in dat gedrag opmerkt, in algemeene begrippen samen. Doch die geest is in beginsel lijdend: de feitelijke werkelijkheicl vertoont de regelmatigheid. welke de geest vasthoudt. Evenzoo vindt de mensch in de natuur regelmatigheden.

[1]) Alle drie opgenomen in deel VII van Hamakers Verspreide *Ge*schriften.

welke hij waarneemt en omschrijft als natuurwetten. Zelfs meent Prof. Hamaker, dat recht en moraal natuurwetten zijn, als van denzelfden oorsprong, dezelfde waarde en hetzelfde nut.

Het zou mij te ver voeren, nog meer uit het boekje van Prof. Hamaker over te nemen, maar ik meen den schrijver met aandrang te mogen aanraden deze meening aan de zijne te toetsen, ook al omdat zij steunt op gegevens, welke de rechtsgeschiedenis oplevert. Juist voor den rechtshistoricus en dus ook voor de daarbij zich nauw aansluitende opvatting van den schrijver heeft deze leer groote aantrekkelijkheid omdat de primitieve menschelijke maatschappij een meer zuiver inzicht in menschelijke gedragingen mogelijk maakt.

De tegenstelling groepsrecht en individueel recht vertoont dan het karakter van een in de samenleving waargenomen onderscheid van handelingen en gedragingen, geschikt om die handelingen en gedragingen te groepeeren, om het begrip, dat men zich in den geest, ervan maakt, te verduidelijken en om den samenhang van alles te vorstaan.

Ik zou hierbij willen doen opmerken:

1°. dat individueel recht zooal niet eerder dan toch gelijk met groepsrecht is ontstaan: de enkeling, die van een boomtak en een scherp geslepen steen een bijl maakt, verwerft toch individueel eigendomsrecht op dat voorwerp:

2°. dat, ook al zou dit onjuist zijn, het groepsrecht in alle richtingen doorkruist is door individueel recht en ook omgekeerd, zoodat ook hier geen juist omschreven grenslijn valt te trekken [1]).

Daar het individueel recht ook volgens den schrijver, vrij spoedig een sterke vlucht genomen heeft, verkreeg het mede tengevolge van de bekendwording van dc codificatie van het Romeinsch recht, grootere belangstelling dan liet groepsrecht, dat zich in veel langzanier tempo ontwiklielde. Deze ontwikkeling liep in de eerste plaats over de z.gn. publicke lichamen met hunne organisatie en machtsmiddelen, bestemd om de openbare orde in de maatschappij te handhaven. Daarin ligt de kiem r-an het latere publiekrecht, dat evenmin als ander recht op zuil-ere willekeur van de overheid in het leven werd geroepen maar uit den natuurlijken groei der menschelijke samenleving ontstond. Zelfs de machtsmiddelen, waarvan de overheicl gebruik mocht el1 moest maken, konden niet buiten in de samenleving gestelde grenzen gaan. Zoo werd liet gebruik van de pijnbank, welke als extra-judicieel middel diende om in een strafgeding een veroordeeling op grond van confessie gemakkelijk bereikbaar te maken, niet alleen door verbodsbepalingen in locale privileges buiten werking gesteld. doch ook door rechterlijke colleges. welker leden uit de bevolking voortkwamen, bij al te strenge toepassing door den vertegenwoordiger van den landsheer, tevens openbaren aanklager, door rechtsweigering van haar effect beroofd. Evenzoo zijn later tal van dwangmiddelen in hunne werking en duur overeenkomstig de op-

[1]) Vgl. nog Mr. N. de Beneditty, De evolutie van individueel naar sociaal recht, in Haagsch Maandblad 1938 II pg. 489.

vattingen in de samenleving nauwkeurig omschreven en is ieder slachtoffer voor misbruik gevrijwaard.

Ik zou dus geneigd zijn zoowel de tegenstelling van groepsreclrt en individueel recht, als die van publiek- en privaatrecht te behouden. De eerste zou, wat het groepsrecht betreft van ruimer omvang zijn dan het publiekrecht uit de andere, maar beide tegenstellingen doorkruisen elkander. Beide vinden haar oorsprong, groei en omvang in de menschelijke samenleving en dienen als hulpmiddel om in het daarin geldend recht groepeering en orde te scheppen ten einde eenc behoorlijke studie en toepassing ervan mogelijk te maken. Dergelijke ordening vindt men in alle exacte wetenschappen; zij is voor verdere orienteering van zeer groot nut.

Zie ik juist dat de schrijver. ondanks zijn critiek op Hamakers standpunt ten aanzien van de tegenstelling publiek en privaatrecht. niet ver af staat van diens algemeene opvatting van wat men onder recht heeft te verstaan, dan zou die leer, waarvan mijn promotor Prof. Mr. J. C. Naber in 1923 als rector-mapificus nog heeft verklaard. hier geen ander aanhanger te kennen dan hijzelf, er thans nog twee tellen, de schrijver en de ondergeteekende. Zou dan de schrijver er zich eens toe willen zetten op den door hem aangegeven grondslag eene nieuwe indeeling van de rechtswetenschap te ontwerpen, welke de bestaande tegenstellingen en groepeeringen zou kunnen vervangen? Mocht hij zich tot deze ordening aangetrokken gevoelen, laat hii dan tevens trachten de iuridische terminolonie te zuiveren van elk verband met de grondbeginselen van de positivisten.

Ik eindig met den wensch dat het boekje van den schrijver ook onder de lezers van dit Tijdschrift veel belangstelling mag ondervinden en in het algemeen velen mag aanmoedigen, den nieuw aangegeven weg in te slaan en begaanbaar te helpen maken. Met het ouder worden van onze codificatie groeit de behoefte er aan.

DR. r,. M. ROLLIN COUQUERQUE.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 17 Mei 1938.

President: Mr. TV. M. van Lanschot.

Leden: Majoor J. de Bie. Kapitein H. L. G. Lambert, Ritmeester H. Wilbrenninck en Kapitein P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Militair: Mr. J. S. L. Aghina.

Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen behoorende tot een ambt dat de dader nief bekleedt (reserve-eerste-luitenant, deel uitmakende van de landcontrôle van de Internationale commissie van non-intercentie in Spanje, te Tarbes in Frankrijk bij een wapenschouw het onderscheidingsteeken van kapitein dragen).

Beklaagde was Nederlander. het feil wordt in de Nederlandsrhe strafwet als misdrijf beschouwd en daarop is door de wet van Frankrijk straf gesteld (art. 259 Code Pénal), xoodat de Nederlandsche strafwet toepasselijk is.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Heriogenbosch. r.o. eischer, op en jegens X., oud 29 jaar, geboren te Amsterdam, reserve-eerste-luitenant bij ..... te 's-Gravenhage, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op ..... 1937 bij Kon. Besluit No. ...., met ingang van 1 Maart 1937 is benoemd en aangesteld tot reserve-eerste-luitenant bij .....;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 6 Mei 1938 beteekende schriftelijk bevel tot Fijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 14 Juli 1937 ie Tarbes in Frankrijk, opzettelijk gekleed in de uniform van reserve-officier bij ....., de onderscheidingsteekenen heeft gedragen van kapitein, te weten drie sterren ter weerszijden op de kraag, terwijl hij op dat tijdstip dat ambt niet bekleedde;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij bekent zich aan hei hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt;

dat hij op de hem vertoonde photo staat als kapitein van het Nederlandsche Leger; dat die photo op 14 Juli 1937 te Tarbes werd genomen;

dat hij tijdens het plegen van het feit Nederlander was;

O. dat Y., 42 jaar, reserve-kapitein der artillerie, verblijvende te Tarbes, als getuige heeft verklaard en inet eede bevestigd:

dat hij op 14 Juli 1937 met andere officieren van het Nederlandsche Leger, die, evenals hij, deel uitmaakten van de landcontrôle van de Internationale cominissie van non-interventie in Spanje, te Tarbes de wapenschouw heeft bijgewoond, die aldaar ter herdenking van den Franschen nationalen feestdag werd gehouden; dat zij hij die gelegenheid in uniform gekleed waren;

dat hij dien dag en bij die gelegenheid beklaagde op een afstand van 20 à 30 centimeter heeft gezien in uniform van kapitein; dat hij op de tribune vlak naast beklaagde heeft gezeten en met zekerheid kan verklaren, dat beklaagde drie sterren ter weerszijde van zijn kraag heeft geclragen;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan;

O. dat in deze de Nederlandsche strafwet toepasselijk is, waar de beklaagde tijdens het plegen van het feit Nederlander was en het door hem begane feit door de Nederlandsche strafwet als misdrijf wordt beschouwd en daarop door de wet van het land, zijnde Frankrijk, waar het is gepleegd, straf is gesteld (art. 259 Code Pénal);

Gezien art. 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 70 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 5 aanhef en 2e lid (lees 1e lid, sub 2° Red.), 23 en 196 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenoineri. zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen, behoorende tot een ambt, dat de dader niet bekleedt;

Veroordeelt den beklaagde tot een geldboete van veertig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door twintig dagen hechtenis.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 12 Juli 1938. [1])

President: Mr. K. C. J. M. Sassen (plv.).

Leden: Majoor J. G. van der Veen, Kapitein B. P. F. van Driel. Ritmeester H. Wilbrenninck en Kapitein P. H. Lach de Bère.

Auditeur-militair: Mr. J. S. L. Aghiiia.

Raadsman: Mr. X. Swane te 's-Hertogenbosch.

*1°. **Poging tot oplichting (onder** valsche voorwendsels **getracht geld los te** krijgen); **2°**. Oplich**fing** (onder valsche voorwendsels **eert** ander bewogen **tot de afgifte** van f 2,50).*

***Straf:** 2 maanden gevangenisstraf, in hooger **beroep tevens ontslag** zonder ontzetting.*

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht ter standplaats 's-Hertogenhosch. r.o. eischer. op en jegens T. Z., oud 19 jaar, geboren te Emmen, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 1e Compagnie, IIe Bataljon van het 18e Regiment Infanterie te Zutphen. beklaagde en gcreyuireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH.

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij Iiet Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dieni;

O. dat blijliens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 11 October 1937 is ingelijfd bij het 18e Regiment Infanterie en tijdens het plegen van na tc melden feiten nog niet met groot verlof was vertroklien, en blijkens ambtelijke verklaring dd. 23 Mei 1938, door den Compagnies-Commandant te Zutpen opgemaakt, beklaagd* op **11** October 1937 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

Overwegende dat den beklaagde aan den voet van het hem op 2 Juli 1938 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

I. dat hij op of omstreeks 26 April 1938 te Eefde, voornemens zijnde met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen G. *G.* te bewegen tot de afgifte van eenig geld, deze heeft afgevraagd

---

1) Dit vonnis is in hooger beroep bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. **23** Augustus 1938 bevestigd, doch beklaagde daarbij tevens ontslagen uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

hem een paar centen te willen geven, valschelijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid aan haar opgevende, dat hij zijn moeder, die te Amsterdam woont, wilde bezoeken, daar deze ernstig ziek was. doch dat hij geen voldoende geld had om de reis te betalen, haar daarbij een briefje overhandigende, door hem zelf geschreven en valschelijk onderteekend met den naam G. V., waarin verzocht wordt om een klein voorschotje om zijn moeder die ziek is, te kun nen bezoeken, zulks terwijl beklaagde's moeder niet ziek was, hij ook niet het plan had het geld, dat hem gegeven zou worden, als geleend te beschouwen en terug te betalen, zijnde de uitvoering van beklaagde's voornemen niet voltooid, alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat G. G. aan beklaagde's verzoek niet heeft voldaan;

II. dat hij op of omstreeks 14 April 1938 te Warnsveld W. G.-K., met het oogmerk zich wederrechtelijk te bevoordeelen, heeft bewogen tot de afgifte van f 2,50, althans eenig geld door haar een briefje te overhandigen door hem zelf geschreven, in welk briefje gevraagd werd om een Blein bedrag voor te schieten om met de Paaschdagen naar huis te kunnen gaan, waarin hij listiglijk, bedrie gelijk en in strijd met de waarheicl had gesteld dat zijne moeder daags tevoren was ziek geworden, daarbij eveneens listiglijk, bedriegelijk en in strijd met de waarheid vertellende dat hij aan zijn superieuren geen reisgeld kon vragen, omdat deze in verband met de Paaschdagen reeds waren vertrokken;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

ad I*um*. dat hij op 26 April 1938 des avonds omstreeks 7 uur heeft aangebeld aan een woning te Eefde, waarop een juffrouw open deed; dat hij aan die juffrouw toen een briefje gaf, waarin hij om geld verzocht. als reden opgevende. dat zijn moeder ziek was geworden; dat de juffrouw het briefje heeft geopend en gelezen; dat zij hem toen antwoordde, dat zij er niet aan deed; dat hij geld van de juffrouw wilde leenen, doch niet het plan had dat geld later aan haar terug te geven; dat hij geen geld meer had en graag een paar zakcenten milde hebben; dat hij niet meer weet, wat hij verder allemaal gezegd heeft; dat hij het rnet inkt geschreven briefje, hetwelk hem vertoond wordt en onderteekend is met ,,G. V.", herkent als het briefje, dat door hem is geschreven en onderteekend en door hem aan de juffrouw is afgegeven; dat hij G. V. onder heb briefje heeft gezet om de juffrouw op een dwaalspoor te brengen en opdat zij zijn naam niet zou te weten komen; dat de juffrouw hem geen geld heeft geleend;

ad II*um*. dat hij zich op Donderdag 14 April 1938, met een met potlood geschreven briefje, waarin hij om reisgeld verzocht. heeft gewend tot Mevr. G., wonende in hei. Hotel ,,Het Jachthuis" aan den grooten weg te Warnsveld; dat, nadat hij dat briefje afgegeven had. Mevr. G. naar hem toekwam; dat hij haar toen heeft gevraagd, of zij hem toeri kon helpen met een paar centen, omdat hij met verlof wou gaan; dat hij ook heeft gezegd, dat zijn moeder ziek was; dat

deze echter niet ziek was; dat hij dit alleen maar heeft gezegd om wat centen te krijgen, daar hij geen geld meer had; dat hij ook heeft gezegd dat hij met Paschen graag naar huis wou, omdat zijn moeder daags te voren ziek was geworden; dat zulks echter niet het geval was; dat Mevr. G. hem toen op zijn verzoek f 2,50 heeft geleend; dat hij haar heeft gezegd. dat hij J. J. J. heette en behoorde tot 2-11-18 R.I. te Zutphen: dat hij wederom een valschen naam opgaf, omdat hij niet het plan had, dat geld aan Mevr. G. terug te geven; dat hij toen ook aan Mevr. G. heeft gezegd, dat hij aan zijn superieuren geen reisgeld kon vragen, omdat deze in verband niet de Paaschdagen, reeds met verlof waren vertrokken; dat hij dit ook had voorgewend ten einde maar geld los te krijgen; dat hij den rijksdaalder niet aan Mevr. G. heeft teruggegeven, hoewel hij haar beloofd had, dat geld eenige dagen later terug te zullen brengen: dat het hem getoonde briefje met enveloppe, welke met potlood zijn geschreven, hetzelfde briefje met enveloppe is als dat hij ten huize van Mevr. G., Hotel ,.Het Jachthuis" heeft afgegeven;

O. dat de navolgende getuigen hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. G. Chr. E'. G., 25 jaar, hulp in de huishouding wonende te Eefde gem. Gorssel:

dat op een werkdag eind April 1938 een soldaat kwam aanbellen aan haar woning aan de Oude Raadhuislaan te Eefde, gemeente Gorssel; dat zij daarop de deur opende, waarop die soldaat haar een briefje overhandigde; dat het lietzelfde briefje was als het haar getoonde met inkt geschreven briefje, geteeliend G. V.; dat zij dat briefje vluchtig las en hem vroeg, waarom hij daarmede niet naar zijn commandant was gegaan; dat die soldaat haar vertelde, dat hij niet wist, waar de commandant woonde; dat zijn vrienden geen geld hadden en dat zijn moeder ziek was en te Amsterdam woonde en dat hij haar dienzelfden avond nog wilde bezoeken; dat zij niet bereid was hem geld te geven; dat die soldaat zelfs opmerkte, dat hij met een kwartje of een kleinigheid als bijdrage voor de reis naar Amsterdam tevreden was; dat zij hem niet vertrouwde en hem daarom niets gaf en vervolgens de militaire politie opbelde;

dat zij den haar vertoonden beklaagde herkent als den soldaat, die haar destijds het briefje heeft overhandigd;

2°. W. G. H. K., echtgenoote van R. F. G., 54 jaar, zonder beroep, wonende te Warnsveld, Hotel ,.Het Jachthuis":

dat op Donderdag 14 April 1938 des avonds omstreeks 7 uur de kelner haar een in potlood geschreven briefje in haar hotel „Het Jachthuis" te Warnsveld overhandigde; dat zij, nadat zij het briefje gelezen had, zich naar den aanbieder daarvan, een soldaat, heeft begeven: dat deze haar toen verklaarde, dat zijn moeder erg ziek was en dat hij deze nog gaarne zou willen zien en indien hij geld zou krijgen, nog dienzelfden avond naar haar te Amsterdam wilde reizen; dat die soldaat haar mededeelde, dat hij zich met f 1,50 kon redden; dat zij echter met hem te doen had en hem f 2.50 gaf: dat

die soldaat haar beloofde dezen rijksdaalder den volgenden Dinsdag terug te zullen geven; dat zij hem echter niet terug heeft ontvangen:

dat zij den haar vertoonden beklaagde herkent als den soldaat, wien zij den rijksdaalder heeft geleend en door wien het in potlood geschreven, haar vertoonde briefje, aan haar hotel is afgegeven;

O. dat de ten processe overgelegde, en aan beklaagde en onderscheidenlijk aan de getuigcri G. G. en W. K., echtgenoote B. T. G., vertoonde en voorgehouden briefjes inhouden:

a. het met inkt geschreven briefje, voorgehouden en vertoond aan getuige G. G.:

„Waarde heer of mevrouw

Hier meden wil ik U zeer beleeft vragen of u mij misschien aan een klein voorschotje kunt; hclpen omdat mijn moeder ziek is geworden en dat ik haar graag zou bezoeken meneer of mevrouw.

Uw dienaar G. G."

b. het met potlood geschreven briefje, voorgehouden en vertoond aan getuige G.-K.:

„Waarde heer of mevrouw,

Ik wou U beleeft vragen of u mij misschien aan klein bedrag kon hclpen want ik wou graag naar huis met de paasdagen omdat mijn moeder gistei.cn ziek is geworden, zou ik u mij heel beleeft vragen of u mij misschien aan een klein bedrag kon voorschicten tot den ander week meneer, of mevrouw."

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van liet feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, ten aanzien van het feit sub II ten laste gelegd, dat beklaagde heeft bewogen tot de afgifte van *f* 2.50;

Gezien de artt. 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht. 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 45, 57 en 326 Wetboek van Strafrecht. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

I. Poging tot oplichting,

II. Oplichting;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf van twee maanden.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 2 Augustus 1938.

President: Mr. W. 31. van Lanschot.

Leden: Kapitein P. C. Geus, Ritmeester H. Wilbrenninck, Kapitein A. den Boer en Kapitein P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Militair: ,Jhr. Mr. F. L. J. van Rijckevorsel (fg.).

Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen behoorende tot een ambt dat de dader niet bekleedt (gewoon dienstplichtig korporaal en met groot verlof zijnde, op zijn uniformjas de chevrons van sergeant gedragen).

Beklaagde moest geacht worden in werkelijken dienst te zijn, nu hij tijdens het plegen van het feit in uniform gekleed was. [1])

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens G. V., oud 25 jaar, geboren te Rotterdam, gewoon dienstplichtig korporaal bij de 2e Compagnie, IIe Bataljon van het 14e Regiment Infanterie te Bergen op Zoom, gedetineerd in liet Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, beklaagde en gearresteerde.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijkeil inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 7 December 1932 is ingelijfd bij het 14e Regiment Infanterie, op 18 Maart 1933 is bevorderd tot korporaal en laatstelijk op 25 September 1937 met groot verlof is vertrokken;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 23 Juli 1938 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 2 October 1937 te Rijswijk, althans op eenig gedeelte van het Jaagpad in de nabijheid dier gemeente, als dienstplichtige met groot verlof. in het tijdperk gedurende hetwelk hij, buiten werkelijken dienst zijnde, voor werkelijkcn dienst kon

---

[1]) Verg. het arrest van het Gerechtshof te 's-Gravenhage van 16 Maart 1938, hiervóór blz. 60, waarbij de burgerrechter onbevoegd werd verklaard om van deze zaak kennis te nemen.

worden opgeroepen, opzettelijk op zijn uniformjas heeft gedragen de chevrons, verbonden aan den rang van sergeant, terwijl hij dat ambt destijds niet bekleedde;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 2 October 1937, terwijl hij als dienstplichtige met groot verlof was, zich ten huize van C. G. v. S. te Delft in uniform van sergeant der infanterie heeft gekleed. ofschoon hij wist, dat hij, korporaal zijnde, de onderscheidingsteekcnen van sergeant niet mocht dragen; dat hij erkent, dat hij opzettelijk de chevrons van sergeant op zijn uniform heeft laten aanbrengen en dat hij op genoemden datum zich als sergeant in het openbaar heeft vertoond; dat hij zich dien dag in bedoeld uniform van Delft naar den Haag heeft begeven per rijwiel; dat hij op het Jaagpad onder de gemeente Rijswijk den hem bekenden korporaal der politietroepen van L. is tegengekomen, tegen wien hij onder het passeeren heeft geroepen: .,Ha, Wim.";

O. dat W. v. L., 24 jaar, korporaal der Militaire politie, wonende te 's-Gravenhage, als getuige heeft verklaard en met eede bevestigd:

dat hij ongeveer eind September begin October 1937 op eenig gedeelte van het Jaagpad in de nabijheid van Rijswijk beklaagde heeft gezien in de uniform van sergeant, dragende deze op de mouwen van diens uniformjas de chevrons, welke aan dien rang verbonden zijn;

O. dat blijkens het ten processe overgelegd uittreksel-stamboeli beklaagde op 7 December 1932 als gewoon dienstplichtige is ingelijfd bij het 14e Regiment Infanterie en op 18 Maart 1933 is bevorderd tot korporaal, laatstelijk op 25 September 1937 met grootverlof is vertrokken en derhalve geacht moest worden in werkelijken dienst te zijn, nu hij tijdens het plegen van het feit in uniform gekleed was;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewiismiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, met dien verstande, dat het is gepleegd te Rijswijk;

Gezien artt. 2, 60 en 62, 4°. Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23 en 196 Wetboek van Strafrecht en art. 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als: het opzettelijk onderscheidingsleekenen dragen behoorende tot een ambt, dat de dader niet bekleedt;

Veroordeelt den beklaagde tot een geldboete van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door vijf dagen hechtenis.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 13 September 1938.

President: Mr. TV. M. van Lanschot.

Leden: Majoor H. A. M. E. Janssen, Kapitein B. P. F. van Driel, Ritmeester H. Wilbrenninck en Kapitein P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Nilitair: Mr. J. S. L. Aghina.

Watervrees?

Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmalcende (nalaten te gehoorxamen aan de hem in de badinrichting „Boeimeer" te Breda gegeven dienstbevelen om zich uit te kleeden en te water te gaan).

Eén week gevangenisstraf, voorwaardelijk. Proeftijd één jaar.

H.M.G.: Nu door den garnizoens-commandant te Breda bij garnieoensorder van 14 Juni 1933, gegrond op Legerorder 1933 Nr. 150, is bepaald dat het zwemmen in de badinrichting „Boeimeer" geheel vrijwillig is, waren de aan beklaagde gegeven bevelen om zich uit te kleeden en te water te gaan, onbevoegd, immers in strijd met genoemde garnizoensorder gegeven. Het bewezen verklaarde feit valt derhalve niet onder art. 114 W.v.M.S. Vrijspraak, zijnde het feit niet strafbaar.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens G. A. K., oud 21 jaar, geboren te Hilversum, gewoon dienstplichtig-huzaar van het 3e eskadron van het IIe Regiment Huzaren, te Breda, thans met groot verlof te Heerlen, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. niet zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op **1** Juni 1937 is ingelijfd bij het IIe Regiment Huzaren en tijdens het plegen van na te melden feiten nog niet met groot verlof was vertrokken, en, blijkens ambtelijke verklaring d.d. 4 Augustus 1938, door den eskadronscommandant te Breda opgemaakt, beklaagde op **1** Juni 1937 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op **3** September

1938 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 26 Juli 1938 te Breda, als militair, nadat zijn meerdere, de Tweede-Luitenant Colenbrander, hem in een zweminrichting, waar het eskadron aanwezig was om te zwemmen, had gelast zich uit te kleeden en te water te gaan, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft riagelaten aan die dienstbevelen te gehoorzamen;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij bekent zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt;

dat hij in den namiddag op een dag in het laatst van Juli 1938 met het geheele eskadron onder leiding van den Tweede-Luitenant Colenbrander naar dc zweminrichting „Boeimeer" te Breda is gemarcheerd, ten einde aldaar te gaan zwemmen; dat hij, toen hij in de zweniinrichting aankwam, in een kleedhokje is gegaan, doch zich aldaar niet uitkleedde; dat hij zich niet uitkleedde, omdat hij watervrees had; dat de Luitenant Colenbrander naar hem toekwam en zeide woorden van gelijke strekking als: „Wanneer je er niet binnen vijf minuten in bent. dan sta je op dc bon"; dat de Luitenant wegging, doch dat hij, beklaagde, zich niet uitkleedde:

O. dat A. **h.** C. Colenbrander, 24 jaar, Tweede-luitenant bij het IIe Half-regiment Huzaren, te Breda. als getuige heeft verklaard en met eecle bevestigd:

dat hij zich op 26 Juli 1938 te omstreeks 14.30 uur met het 3e eskadron van het IIe Half-regiment Huzaren bevond in de zweminrichting „Boeimeer" te Breda, ten einde dc soldaten te laten zwemmen; dat hij, getuige. toen alle manschappen in het water waren, gewaarschuwd werd, dat twee dienstplichtigen. namelijk H. en beklaagde. niet te water wilden gaan; dat hij naar hen is toegegaan en hun gelasttte: „Je bent binnen vijf minuten uitgekleed en dan ga je te water; als je het niet doet, zullen jullie nog wel anders ervaren", althans woorden van die strekking; dat hij, getuige, nadat acht minuten verloopen waren, coristatccrde, dat beklaagde aan zijn last geen gevolg had gegeven; dat hij beklaagde in de kazerne voorloopig licht arrest heeft opgelegd;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, met dien verstande, dat beklaagde opzettelijk heeft nagelaten aan de dienstbevelen te gehoorzamen;

O. dat de bewezen verklaarde feiten moeten morden beschouwd in zoodanig onderling verband te staan, dat zij ééne voortgezette handeling uitmaken;

O. dat — nu het militair belang er zich niet tegen verzet — de Krijgsraad termen aanwezig acht om ten aanzien van beklaagde gebruik te maken van de bevoegdheid, als bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien de artikelen 6, 10, 15, 60, 62 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 14a en b, 27, 56 en 91 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan:

Qualificeert het als: opzettelijke ongehoorzaamheid. tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf van één week;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 27 tot 28 Juli 1938 in mindering zal worden gebracht;

Beveelt evenwel, dat de opgelegde straf niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nos. 2—6, dier Wet.

Tegen bovenstaand vonnis heeft de auditeur-militair hooger beroep ingesteld en dit bij schrijven van 22 September 1938, gericht aan den advocaat-fiskaal, als volgt toegelicht:

Ter terechtzitting van 13 September 1938 is wegens opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, eene voortgezette handeling uitmakende, veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een week de gewoon dienstplichtige soldaat G. A. K., die in de badzweminrichting „Boeimeer" te Breda had geweigerd, nadat hem dit was bevolen, om zich uit te kleeden en te water te gaan.

Nader is mijn aandacht gevestigd op L.O. 1933 No. 150, waarbij met het oog op het eventueel voorkomen der Weilsche ziekte, het verboden is militairen te *verplichten* tot baden of zwemmen in z.g. open badzweminrichtingen, waarvan het water niet geregeld wordt gechloreerd of op andere wijze ontsmet.

Uit de hierbij overgelegde verklaring van den Commissaris van Politie te Breda [1]) blijkt, dat de open zweminrichting „Boeimeer",

---

[1]) Deze verklaring, gedateerd 21 September 1938, luidt:

In antwoord op bovenaangehaald schrijven, betrekking hebbende op de zweminrichting „Boeimeer" alhier, heb ik de eer UEdelachtbare te berichten, dat volgens de verklaring van de houdster dier inrichtingen het water in de open zweminrichting „Boeimeer" en „het Ei" alhier niet gechloreerd of op andere wijze ontsmet wordt en dat zulks ook niet het geval was op 26 Juli 1938. Volgens haar verklaring wordt het water (bronwater) steeds door middel van pompen verversch t.

De Commissaris van Politie,
DE BRUYN.

waar het strafbare feit zou zijn gepleegd, niet kan gerekend worden onder de open badzweminrichtingen, waarvan het water regelmatig gechloreerd of op andere wijze ontsmet wordt.

Ik meen dus, dat het feit, aan G. A. K. ten laste gelegd, niet strafbaar is, en heb hooger beroep aangeteekend tegen het vonnis, tegen hem gewezen.

De Auditeur-Militair,
AGHINA.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 1 November 1938.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. R. O. graaf van den Bosch, Luitenants-Generaal M. Belzer en P. J. van Munnekrede, Mr. Dr. W. A. J. M. Fick, en Vice-Admiraal A. Vos (plv.).

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fg.).

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis [1]), op den 13en September 1938 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen G. A. K., oud 21 jaar, geboren te Hilversum, gewoon dienstplichtig-huzaar van het IIe Regiment Huzaren, thans met groot verlof te Heerlen, gerequireerde in persoon, geïntimeerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de door appellant ingediende memorie, behelzende de middelen en gronden, waarop het beroep steunt;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis, in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem aangevoerd:

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch, met conclusie dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en beklaagde zal vrijspreken;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 3 September 1938 beteekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, enz. (Zie vonnis);

[1]) Hiervóór opgenomen.

O. dat ..... enz.;

O. dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep ten aanzien van de bewezen- en schuldigverklaring het Hof tot geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, alzoo te dien aanzien zich vereenigende met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overnemende;

O. dat bij Garnizoensorder No. 67 van **14** Juni **1933** door den Garnizoens-Commandant te Breda is bepaald, dat het zwemmen in de badinrichting „Boeimeer" geheel vrijwillig is;

dat deze Garnizoensorder, — welke gegrond is op de Beschikking van den Minister van Defensie van 8 Mei **1933,** VIe Afdeeling No **98** (L.O. **1933,** Wo 150), inhoudende, dat het zwemmen in open badinrichtingen als bevolen dienst tijdelijk, met het oog op het eventueel voorkomen van de Weilsche ziekte, wordt afgeschaft —, blijkens schrijven van den Garnizoens-Commandant te Breda d.d. **21** October **1938** nog steeds van kracht is, zoodat de bevelen, aan beklaagde door den officier, belast met het toezicht bij het zwemmen, gegeven en inhoudende zich uit te kleeden en te water te gaan, onbevoegd, immers in strijd met genoemde Garnizoensorder, zijn gegeven;

O. dat, waar derhalve het ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit niet valt onder het bereik van de door den Krijsgraad toegepaste bepaling van artikel **114** van het Wetboek van Militair Strafrecht, terwijl het evenmin krachtens eenige andere bepaling van wet of verordening strafbaar is gesteld, beklaagde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie, en

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw recht doende,

Verklaart het aan beklaagde ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit niet strafbaar;

Spreekt hem daarvan vrij.

***Onderschrift** van den Inzender*

„De Boeimeer-Sententie."

Gaarne wordt voldaan aan het verzoek van de Redactie van het M.R.T. om bij de inzending van bovenstaande Sententie eene annotatie te geven. Inzender zou willen beginnen, met deze Sententie ten doop te houden, en wel onder den naam van „Boeimeer-Sententie", aangezien een eigen naam de latere aanhaling daarvan bij besprekingen zal vergemakkelijken.

Wij hebben dan een „Boeimeer"-zaak, die op militair-rechtelijk gebied even belangrijk schijnt te zijn als de „Meerboei"-zaak (arrest

van den Hoogen Raad van 5 Mei 1933, W. v. h. R. No. 12612, betreffende de onrechtmatige overheidsdaadj, op staatsrechtelijk terrein is. Het Hoog Militair Gerechtshof heeft thans de Legaliteitsleer inzake den gehoorzaamheidsplicht aanvaard.

Het betreft hier een geval, waarin een mindere weigert te gehoorzamen aan bevelen om zich uit te kleeden en zich in het Boeimeerwater te begeven, zonder dat hij bij machte was om op dat oogenblik een redelijken grond voor zijn weigering aan te voeren; desniettegenstaande ging hij vrijuit, omdat bij onderzoek der zaak aan het Hoog Militair Gerechtshof bleek, dat de bevelen, die i.c. aan hem waren gegeven door den Luitenant, die belast was met het zwemmen, *,,objectief onbevoegd"* waren gegeven. Op *dit laatste* berust nl. de vrijspraak.

Deze Sententie nu gaat wel in de richting van de door Inzender op de jaarvergadering in 1937 van de Militair-Rechtelijke Vereeniging ontwikkelde mecning, ja zij gaat *verder,* immers heeft Inzender toen slechts gepleit voor vrijspraak in de uitzonderlijke gevallen. waarin de meerdere zichzelf schuldig zou maken aan het misdrijf. omschreven in artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht, door *opzettelijk* zijn mindere iets te bevelen, hetzij met overschrijding van zijn bevoegdheid. hetzij in een aangelegenheid, die vreemd is aan de belangen van den dienst, welk — toch waarlijk zeer gematigde — standpunt tot zijn niet geringe verbazing reeds levendig bestreden werd.

Voor den gelioorzaamheidsplicht moet, dit blijkt wel uit deze Sententie, aan zekere voorwaarden welke bestaan moeten, zijn voldaan; er moet. juridisch uitgedrukt, een rechtsgrond voor den gehoorzaamheidsplicht bestaan.

Doch is daarmede de vraag, of vrijspraak *moest* volgen, meteen opgelost? Er is wellicht een andere constructie voor den rechtsgrond van den gehoorzaamheidsplicht mogelijk. Sommigen zouden wellicht in het begane feit een relatief ondeugdelijke *,,Poging"* tot het misdrijf van ,,opzettelijke ongehoorzaamheid" willen zien, doch dit schijnt den Inzender te gekunsteld. Hij moge echter den lezer, die hem tot dusverre heeft gevolgd, verzoeken ook de navolgende juridische constructie voor schuldigverklaring eens critisch te willen bezien.

De *beklaagde* eenerzijds heeft de achteraf absoluut fout gebleken order geaccepteerd als ,,bevoegdelijk" gegeven, *hij heeft deze als bindend aanvaard,* door zijn (door hem later als een uitvlucht erkend) antwoord, ,,dat het water te vuil (voor hem) was" en hij *meende* zich aan opzettelijke ongehoorzaamheid scliuldig te maken; de *Luitenant* anderzijds gaf de order, te goeder trouw meenende, dat deze tot zijn dienstkring behoorde (het was hem nl. niet bekend, dat de ,,Boeimeer" voor ,,dienstzwemmen" nog gesloten was). Deze twee factoren nu, t.w. het *als bindend* beschouwen van de order door den beklaagde en de *goede trouw* van den Luitenant, vooral eerst-

genoernde factor, zouden dan veroorzaken, dat de nakoming van de order voor den beklaagde een militaire ***plicht werd,*** hoezeer deze order ook objectief onbevoegd gegeven geweest was.

Inzender gaat dus hierbij i.c. uit van nakomingsplicht t.a.v. het bevel dóór wederzijdsche bindend-erkenning. van dat bevel. Men zou anders wel eens verkeerd uit kunnen komen. Heeft een mindere b.v. eenmaal gezegd: „ik zal het doen", dan moet z.i. de meerdere er vast en onvoorwaardelijk op kunnen rekenen, dat „het" ook gebeurt. Iets bedenkelijks zou het worden, indien de mindere eenigen tijd later, ondanks zijn aanvankelijk *bindend* beschouwen van het bevel, straffeloos zou kunnen zeggen, dat hij zich bedacht had en dat hij het bevel ..toch maar niet" had uitgevoerd, omdat hii er immers bij nader inzien' niet toe verplicht was geweest. Volgens de opvatting van den Inzender had de mindere dan meteen met zijn bezwaar voor den dag moeten komen, dan hadden nog andere maatregelen genomen kunnen worden opdat de dienst niet in de war zou loopen.

Moet de Sententie aldus worden uitgelegd dat in een dergelijk geval óók vrijspraak zou gevolgd zijn? Inzender zou hierop thans geen positief antwoord kunnen geven; bovendien wil hij niet „hineininterpretieren".

Aan het als *bindend* accepteeren van een order moet intusschen, in het belang van de Weermacht, een groote beteekenis met betrekking tot den nakomingsplicht worden toegekend. Op dit punt is, voorzoover bekend, tot dusverre nooit gewezen. Sommigen ***behoeven*** er trouwens niet bij stil te staan omdat volgens hen toch wel gehoorzaamheidsplicht t.a.v. het bevel bestaat. Zoo b.v. de sprekers op de vergadering van de Militair-Rechtelijke Vereeniging in den jare 1937, die, behalve inzender, allen in de richting-Schmidt gingen.

Een uiteenzetting van deze richting vindt men in het boek van Prof. Dr. Eberhard Schmidt: „Militär Strafrecht 1936". Hij is, blijkens zijn betoog op blz. 59 van dit typisch Duitsche werk (par. 26 sub C, II, 2), een verklaard tegenstander van de „gelijkstelling van Rechtswidrigkeit met Unverbindlichkeit", [1]) en ook van „gekünstelte Xonstruktionen" welke volgens zijn meening met die gelijkstelling plegen samen te gaan. Hij gaat dus van een geheel ander standpunt uit dan het Hof.

De bedoelde gelijkstelling „Rechtswidrigkeit ist Unverbindlichkeit" (dat is *zijn* „definitie" van de legaliteitsleer) moet volgens zijn standpunt volkomen verlaten morden:

„Da halte man lieber an der Verbinlichkeit des rechtswidrigen „Befehls, der Vcraritwortlichkeit des befehlenden Vorgesetzten und „der Verantwortungsfreiheit der Untergebenden fest. Damit is. . . . „eine klare und einfache rechtliche Situation geschaffen."

Komt men inderdaad wel tot een bevredigenden toestand met een

---

[1]) Zelfs in deze samenvatting van het standpunt zijner bestrijders is Prof. Schmidt te simplistisch!

dergelijk „criterium", dat de auteur met zooveel trots als „klar" betitelt? Gaat men het eens toepassen op de onderwerpelijke casuspositie, dan ziet men er b.v. geen spoor van, dat de man, die *xeide* het water te vuil te vinden zonder dat het vuil was, ervoor terugdeinsde om de „verantwoordelijkheid voor het opvolgen van het bevel" op zich te nemen. In casu was de verantwoordelijkheidsvraag in het geheel niet in het geding, zelfs niet, indien men zou willen aannemen (quod non), dat de man met pathologische watervrees behept was.

De schrijver houdt zeer star vast aan de Verantwortlichkeit der Vorgesetzten. Laat zulks „duidelijk" zijn, bevredigen doet het o.g. niet. Het wezen der watervrees (phobie) is de angst voor den verdrinkingsdood of voor een hartverlamming. Nu is het laatste *voor een mantregel van hygiène* wel een *onevenredig* groot offer, ook al is de betrokkene, volgens Schmidt, Verantwortungsfrei! Moet er dan, vooral in vredestijd, geen proportionaliteit bestaan? Daarover breekt Prof. Schmidt zich, zelfs in vollen *vrede*stijd, absoluut het hoofd niet.

Inzender daarentegen wil den militairen *Rechter* over de proportionaliteitsvraag laten beslissen, en al moge Prof. Schmidt smalend schrijven over „gekunsteldheid" in het systeem zijner bestrijders, de Inzender blijft zich niettemin van ganscher harte aan hun zijde scharen. Hij houdt het er nl. voor, dat het nieuwe [1]) „autoritaire" strafrechtssysteem, hetwelk Schmidt zoo blijkt te bewonderen, ten deze al te simplistisch is en een veel te smalle basis heeft, zoodat aanvaarding daarvan door ons hoogste militaire Rechtscollege op den duur noch voor het Recht noch voor onze Weermacht winst zou beteekend hebben.

Blijkens de onderwerpelijke „Boeimeer-Sententie", bewoog nu ons H.M.G. zich bij de uitlegging van de h.t.l. bestaande militaire strafwet in de richting van de, door Prof. Schmidt bestreden legaliteitsleer, inhoudende dat er nu eenmaal — (hoezeer ook het overgrootc deel der meerderen over een ruimschoots voldoende hoeveelheid kennis van de voorschriften en tact beschikt) — toch onbevoegd gegeven bevelen *kunnen* voorkomen, ten aanzien waarvan geen „opzettelijke ongehoorzaamheid" kan gepleegd worden. Volgens deze leer, *welke volstrekt nief star-dogmatisch is,* blijft de militaire *Rechter* ingeschakeld, die de rechtmatigheid èn de proportionaliteit kan overwegen, de situatie breed kan overzien en daarbij van geval tot geval kan beoordeelen, *of er een wel of een niet toelaatbare bevoegdheidsoverschrijding* van de zijde van den meerdere aanwezig geweest is.

De beantwoording van de vraag of een bepaald bevel zóódanig objectief fout was, dat het als ten eenenmale onbevoegd gegeven moet worden aangemerkt blijve *Rechterswerk.*

---

[1]) Geheel origineel is het systeem niet want het gold reeds h.t.l. onder den Code Pénal.

Of in concreto de toepassing van deze Legaliteitsleer in het onderwerpelijke geval nu vanzelf tot vrijspraak *moest* leiden, blijft op grond van de vorenstaande uiteenzetting voor Inzender een vraagpunt; gemeend wordt, dat een veroorderling, in dit speciale geval zoowel bevredigend voor het rechtsgevoel als in overeenstemming met de eischcn van een gezonde krijgstucht, misschien nog te verantwoorden ware geweest.

Vooralsnog is en blijft dit laatste, zooals gezegd, voor Inzender nog een vraagpunt; positief wenscht hij zich geenszins te uiten, aangezien er tegen de voren overwogen constructie („bindend-erkenning, ook bij bevelen. die weliswaar te goeder trouw maar toch onbevoegd gegeven waren, biedt een in den regel reeds voldoenden grondslag voor aanvaarding van den gehoorzaamheids*plicht*") inderdaad een groot bezwaar bestaat, hetwelk niet mag worden onderschat, noch hier mag worden verzwegen. Dit bezwaar luidt, dat op deze wijze een subjectief element („wat dacht de dader zelf op het moment van zijn weigering?") binnengehaald wordt waar liet niet thuis hoort. Zoo gaat iemand die een rijwieldiefstal meent te plegen, doch bij vergissing zijn eigen rijwiel wegneemt, ondanks „dat wat hijzelf dacht", vrijuit. (Zie o.a. Prof. Mr. D. Simons, Leerboek, 6e druk 1937, blz. 257 onder no. 169, en Mr. H. B. Vos, Leerboek 1936, blz. 191, par. 26 onder no. 23). Sen aanzien van delicten tegen de subordinatie in den militairen dienst echter schijnt de strengconsequente doorvoering van objectieve opvattingen bij de legaliteitsleer niet altijd bevrediging te geven.

Verder zal een bevel niet al te spoedig als (kennelijk) „onbevoegd" mogen worden aangemerkt; somtijds zelfs is een zekere machtsaanmatiging *plicht* voor een meerdere, zoo b.v. indien zijn chef inderhaast vergat in een bepaalde order iets te regelen wat nog in het belang van den dienst geregeld moest worden. Dergelijke gevallen komen dagelijks voor, niet alleen thans en ook niet alleen in *onze* Weermacht, doch ook elders, waarbij de verstandige en dus niet star-dogmatische toepassing van de legaliteitsleer, zeer wel vereenigbaar bleek met de eischen van een uitstekende krijgstucht.

Mits met beleid gehanteerd is de legaliteitsleer dan ook volgens Inzender verre te verkiezen boven het autoritaire stelsel!

Nog in enkele geheel andere opzichten is deze uitspraak belangwekkend, nl. voor zoover daaruit blijkt, dat de Garnizoensorder van 14 Juni 1933, welke gegrond is op de Beschikking van den Minister van Defensie van 8 Mei 1933, VIe Afd. no. 98 (L.O. 1933 **No.** 150), nog steeds van kracht was in het jaar 1938. Deze Legerorder luidt:

„Met het oog op het eventueel voorkomen van de Weilsche ziekte „is het verboden, militairen te verplichten tot baden of zwemmen in „z.g. open badzweminrichtingen, waarvan het water niet regelmatig .,wordt gechloreerd of op andere wijze ontsmet.

„In garnizoenen, waar het zwemmen als bevolen dienst tijdelijk

,,wordt afgeschaft, moet het verplicht nemen van douchebaden daar-
,,voor in de plaats worden gesteld of gehandhaafd blijven.

.,Tegen verplicht baden of zwemmen in zee (ook IJsselmeer) be-
,,staat geen bezwaar.

,,De garnizoenscommandanten treffen ter zake de vereischte maat-
,,regelen.

.,Het bepaalde in het Reglement op den Inwendigen Dienst der
,,Koninklijke Landmacht Deel A, Artikel 135, punt 2, blijft van
,.kracht."

Er rijst hier aanstonds de vraag, of het gevaar voor de Weilsche ziekte gedurende al de jaren, gelegen tusschen 1933 en 1938, heeft bestaan. Zoo neen, dan had in den loop der jaren toch ontegenzeggelijk het „dienstzwemmen" in de Boeimeer wel weder in eere hersteld kunnen worden?

Het Hof heeft in de sententie deze Legerorder slechts zijdelings betrokken; de daarin voorkomende overweging is gefundeerd op de Garnizoensorder, welke ten deze van zoo beslissenden invloed is geacht. De Legerorder bleef buiten beschouwing.

Naar alle waarschijnlijkheid heeft de Garnizoens-Commandant te Breda de redactie van de Legerorder een beletsel geacht om tot de weder-invoering van het verplicht stellen van het zwemmen over te gaan; de eerste zinsnede dezer Legerorder geeft inderdaad een aanwijzing in de richting, dat de sluiting van blijvenden aard zou moeten zijn, doch daartegenover staat, dat in het tweede lid het woord „tijdelijk" wordt gebezigd.

De Legerorder zal weliswaar aangemerkt kunnen worden, als te zijn van blijvenden aard, doch zóó dat op grond van die „blijvende" Legerorder telkens b.v. „voor een zwemseizoen" of „tot nader order" door den betrokken Garnizoens-Commandant de zweminrichtingen kunnen worden opengesteld of worden gesloten voor „dienstzwemmen", zulks afhankelijk van het al of niet voorkomen van Weilsche ziekte in het Garnizoen of in de omgeving daarvan. Overduidelijk is *deze* bedoeling niet in de onderwerpelijke Legerorder neergelegd en er moet hier een goed deel „logische interpretatie" worden toegepast; eene regeling dezer materie alsnog in het Reglement op den Inwendigen Dienst, waarbij de bevoegdheden van alle Garnizoens-Commandanten ingeval van gevaar voor de Weilsche ziekte „blijvend" worden omschreven, schijnt dus aanbevelenswaardig. Door deze opname der bepalingen „te daartoe bestemder plaatse" zoude het „in het vergeetboek geraken" of „over het hoofd zien" daarvan tevens ziin voorkomen.

Of de materieele inhoud ongewijzigd kan worden overgenomen, zoude naar de meening van Inzender dan ook nog een punt van ernstige overweging kunnen uitmaken. Het leggen van alle risico voor infectiegevaar op de recruten zelf, die dan zouden moeten beoordeelen of zij zullen zwemmen of onder de douche zullen gaan, hoewel zij niet bij machte zijn om te beoordeelen, welke mate van

risico zij bij zwemmen loopen, schijnt geen oplossing. die op den duur kan bevredigen.

Ten slotte worde nog opgemerkt, dat het onderhavige geval nog leert, dat wij in de militaire rechtspleging nog steeds missen bepalingen, zooals voorkomen in den VIIIen Titel van het Derde Boek van het Wetboek van Strafvordering, welke bepalingen handelen over de Herziening van arresten en vonnissen.

Men ziet in de Boeimeer-zaak ten duidelijkste, hoe licht het kan voorkomen, dat de een of andere bepaling over het hoofd wordt gezien, en het dwingt zeer zeker achting af, dat zulke gevallen niet méér voorkomen. Voor zoover bekend, is namelijk het ontbreken van Revisie in het militaire strafproces nog nimmer door één der justiciabelen aan den lijve gevoeld. Hier was er echter een geval, waarin blijkens de Roeimeer-Sententie bijna de noodzaak om te revideeren ,,aan den lijve" gevoeld was, (zij het nog niet aanstonds door den veroordeelde zelf, aangezien bij het vernietigde vonnis bevolen was, dat de straf voorwaardelijk niet ten uitvoer zou worden gelegd).

Het Lot wees den Heer Auditeur-Militair (ambtshalve Eischer en Openbaar Aanklager) aan om — als een soort ,,novum" — op te werpen, dat het met het aan beklaagde gegeven bevel toch niet geheel in den haak was. Het was i.c. nog niet te laat voor den Auditeur-Militair om hooger beroep in te stellen; liet had echter zeer wel anders kunnen loopen, nl. dat het vonnis in kracht van gewijsde was gegaan. In zoodanig geval zoude slechts een Revisieprocedure gebaat hebben; gratieverleening zoude onvoldoende redres hebben gebracht. Inzender moge dus weder de hoop uitspreken, dat de Wet eerlang de mogelijkheid tot Herziening van gewijsden in militaire strafzaken opene [1]).

's-Gravenhage 29 Januari 1939.

A. SPRUIJT.

---

[1]) Zie dáaromtrent M.R.T. XXXII, 456 en de daar voorkomende verwijzigingen. Ook nog. M.R.T. IX, 264 en XVII, 59. Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 15 Juni 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. Hellingman, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van administratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Dr. J. A. E. Buiskool.

DIEFSTAL. HELING. SCHULDHELING. MEDEDADERSCHAP.

S.: Diefstal (wegneming van een fleschje jenever uit een winkel);

B.: Eenig voorwerp als geschenk aannemen, terwijl aan zijn schuld te wijten is, dat zijn handeling een door misdrijf verkregen voorwerp betreft (een deel van de jenever opgedronken, waarvan hij redelijkerwijze had moeten begrijpen dat zij door diefstal was verkregen);

Re.: 1° Diefstal door twee of meer vereenigde personen; 2" Heling (1° wegneming, texarnen en in vereeniging met R., van een flesch crême de vanille uit een winkel; 2" een deel van de door S. weggenomen jenever van dezen als geschenk aangenomen en opgedronken, terwijl hij wist dat zij door diefstal was verkregen);

R.: Diefstal door twee of meer vereenigde personen (wegneming, texamen en in vereeniging met Re. van een flesch crême de vanille).

Bewuste samenwerking tot den diefstal tusschen Re. en R.

B. en R. voorwaardelijk veroordeeld resp. tot 2 weken en 2 maanden gevangenisstraf. Proeftijd één jaar en twee jaren.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen: S., zeemilicien-matroos der 3e klasse, oud 20 jaren, geboren te 's-Gravenhage; B., zeemilicien-matroos der 2e klasse, oud 21 jaren, geboren te Ulrum; R., zeemilicien-matroos der 2e klasse, oud 19 jaren, geboren te Rotterdam; Re., zeemilicien-matroos der 3e klasse, oud 20 jaren, geboren te Katwijk,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad dd. 20 Mei 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad dd. 8 Juni 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagden tenlastegelegde:

,,wat S. betreft:

,,dat hij op den 18en April 1938 te Den Burg op het eiland Texel met het oogmerk van wederrechtelijke toeeigening heeft weggenomen een fleschje met jenever, toebehoorende aan J. de Wit, althans aan een ander dan hem, beklaagde";

wat B. betreft:

,,dat hij op den 18en April 1938 te Den Burg op het eiland Texel, kort nadat S. voormeld fleschje jenever op de hiervoren vermelde wijze had verkregen, opzettelijk een gedeelte van die jenever, verkregen alsvoren, waarvan hij wist, dat ze door diefstal, althans door misdrijf, was verkregen, van S. als geschenk heeft aangenomen en heeft opgedronken";

althans:

,,dat hij op den 18en April 1938 te Den Burg op het eiland Texel, van S. als geschenk heeft aangenomen en opgedronken een deel van den inhoud van een fleschje jenever, waarvan hij redelijkerwijze had moeten begrijpen, dat zij door diefstal, althans door misdrijf was verkregen";

wat Re. en R. betreft:

,,dat zij op den 18en April 1938 in den winkel van J. de Wit te Den Burg op het eiland Texel, opzettelijk tezamen en in vereeniging handelende, een flesch met Crême de Vanille, toebehoorende aan J. de Wit, althans aan een ander dan hen, beklaagden, hebben weggenomen, met het oogmerk om zich die flesch met inhoud wederrechtelijk toe te eigenen";

althans:

wat Re. betreft:

,,dat hij op tijd en plaats voornoemd een fiesch met Crême de Vanille, toebehoorende aan J. de Wit, althans aan een ander dan hem, beklaagde, heeft weggenomen met het oogmerk om zich die flesch met inhoud wederrechtelijk toe te eigenen";

en wat R. betreft:

,,dat hij ten tijde en ter plaatse voornoemd aan Re. opzettelijk gelegenheid of middel heeft verschaft tot het plegen van het zooeven vermelde door Re. gepleegde misdrijf, doordat hij opzettelijk daartoe, wetende dat de Wit bij aankoop in diens winkel van een flesch citroen-jenever door het ophalen van die citroen-jenever dien winkel even onbeheerd inoest laten, zich met Re. in den winkel van de Wit heeft begeven, aldaar, ten einde de Wit te nopen die citroenjenever van elders tc halen en diens winkel onbeheerd te laten, aan de Wit heeft verklaard een flesch citroen-jenever te willen koopen, waarop de Wit inderdaad naar elders is gegaan en diens winkel onbeheerd heeft gelaten";

en ten slotte wat Re. betreft:

,,dat hij op den 18en April 1938 te Den Burg op het eiland Texel, kort nadat S. hoogervermeld fleschje jenever op hoogervermelde wijze had verkregen, opzettelijk een gedeelte van die jenever, verkregen als hooger vermeld, waarvan hij wist dat zij door diefstal, althans door misdrijf, was verkregen, van S. als geschenk heeft aangenomen en heeft opgedronken";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding dd. 10 Juni 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagden zijn beteekend en zij zijn gedagvaard om te

verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 15en Juni 1938 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van de beklaagden, voorgedragen door hunnen raadsman Dr. J. A. E. Buiskool;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van:

den beklaagde S. aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken, den beklaagde B. aan het hem subsidiair tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

de beklaagden Re. en R. aan het hun primair tenlastegrlegde en veroordeeling van R. deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden,

den beklaagde Re. aan het hem nog meer tenlastegelegde en veroordeeling van hem terzake van beide feiten tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

O. dat de extracten-stamboek der beklaagden inhouden:

wat betreft beklaagde S.:

dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse voor den tijd van 14 maanden en op 29 April 1038 met groot verlof is vertrokken;

wat betreft beklaagde B.:

dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse voor den tijd van 14 maanden en op 29 April 1938 met groot verlof is vertrokken;

wat betreft beklaagde R.:

dat hij op 8 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeeinilicien-matroos 3e klasse voor den tijd van 14 maanden en op 29 April 1938 met groot verlof is vertrokken;

wat betreft beklaagde Re.:

dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst voor den tijd van 14 maanden en hij thans nog als zeemilicien-matroos 3e klasse dient;

O. dat ten processe heeft verklaard de navolgende getuige, die na zijn verklaring te hebben afgelegd, op grond van het feit, dat hij behoort fot een godsdienstige gezindheid (Doopsgezinde gezindheid), welke hem het afleggen van ccden verbiedt, verzocht hebbende tot het afleggen van een bevestiging te worden toegelaten, op de wijze als voorgeschreven bij artikel 126 van het Wetboek van Strafvordering juncto artikel 1 der Wet van 17 Juli 1911, Stbld. no. 215, de bevestiging heeft afgelegd van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te hebben gezegd:

J. de Wit:

dat op 18 April 1938 een drietal matrozen in zijn zaak te Den Burg op het eiland Texel ieder een flesch citroen-jenever van 60

cents wilde koopen; dat hij daarvoor naar den voorraadzolder moest, alwaar hij deze fleschjes citroen-jenever heeft gehaald en vervolgens weer beneden gekomen aan ieder der matrozen een flesch citroen-jenever heeft ter hand gesteld, waarop ieder een bedrag van f 0,60 betaalde;

dat de drie matrozen daarop zijn zaak hebben verlaten;

dat ongeveer een tien minuten daarna een viertal matrozen zijn winkel binnenkwam; dat één hunner het woord deed en terwijl deze een citroen-jeneverfleschje uit cliens zak haalde en hem dit toonde zeide deze: „Nu moeten deze jongens ook nog zoo'n fleschje hebben"; dat hij zich weer naar den voorraadzolder heeft begeven teneinde weer eenige van die fleschjes te halen; dat de nu verkochte fleschjcs citroen-jenever weer werden verkocht voor 60 cents per stuk;

dat hij ria vertrek van dit viertal een flesch jenever ter waarde van 60 cents en een flesch Crême de Vanille ter waarde van *f* 2.— vermiste, welke beide flesschen hem toebehoorden; dat hij geen der matrozen, die eerst in zijn zaak waren, recht of vergunning heeft gegeven van de hem toebehoorende jenever iets weg te nemen en dat hij ook geen van liet viertal matrozen, dat daarna in zijn winkel kwam, recht of vergunning heeft gegeven om alcoholhoudenclen drank uit zijn winkel weg te nemen;

O. dat de beklaagden ten processe hebben verklaard:

S.:

dat hij is S., oud 20 jaren, geboren te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage; dat hij het laatst gediend heeft als zeemilicien matroos 2e klasse bij de Marinekazerne te Den Helder; dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse en in werkelijken dienst is gebleven totdat hij op 29 April 1938 met groot verlof vertrok;

dat hij op den 18n April 1938 te Den Burg op het eiland Texel in den winkel van de Wit is gekomen, alwaar hij heeft gezegd een fleschje citroen-jenever voor 60 cents te willen koopen; dat de Wit zich toen uit den winkel naar boven begaf; dat hij toen een fleschje jenever uit den winkel heeft weggenomen en in den binnenzak van zijn jekker heeft gestoken, met de bedoeling om het zich toe te eigenen; dat het fleschje hem niet toebehoorde en hij van niemand recht of vergunning had gekregen om zich dat fleschje met jenever toe te eigenen;

B.:

dat hij is B., oud 21 jaren, geboren te Ulrum; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Den Helder als zeemilicien-matroos 2e klasse; dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse en sindsdien onafgebroken in werkelijken dienst is gebleven totdat hij op 29 April 1938 met groot verlof vertrok;

dat hij op 18 April 1938 te Den Burg op het eiland Texel met S. en Re. in den winkel van J. de Wit was, alwaar zij de Wit ver-

zochten hun ieder een fleschje citroen-jenever te verkoopen; dat de Wit zich naar boven begaf en zij drieën toen alleen in den winkel achterbleven; dat hij zap, dat S. een zijner handen uitstak naar een fleschje, dat zich bevond op een plank, aangebracht tegen den achter de toonbank gelegen wand; dat hij voorts zag, dat S. dat fleschje, op welks etiket hij duidelijk het woord ,,jenever" kon lezen, van die plank wegnam en in een zak van diens jekker stak; dat nadat de Wit teruggekomen was en hun ieder een fleschje citroen-jenever had overhandigd, zij ieder afzonderlijk hebben betaald; dat hij niet heeft gehoord dat S. bij het betalen met de Wit over het fleschje jenever, dat deze van de plank had weggenomen, gesproken heeft; dat hij het geval vreemd vond en niet heelemaal vertrouwde; dat zij vervolgens naar het café de Graaf te Den Burg zijn gegaan; dat S. aldaar het weggenomen fleschje te voorschijn haalde, het aan Re. overhandigde, die de schroefdop losdraaide, een flinke slok uit het fleschje nam, het daarna aan S. gaf, die eveneens een slok er uit nam; dat S. daarop zeide: ,,Nou B., jij het laatste"; dat hij toen het fleschje met de nog daarin overgebleven jenever van S. heeft aangenomen en die jenever heeft opgedronken; dat hij onderweg van den winkel van de Wit naar café de Graaf heelemaal niet meer over het door S. weggenomen fleschje heeft nagedacht en evenmin verder in café de Graaf vóór en tijdens het leegdrinken daarover nog heeft nagedacht;

Re.:

dat hij is Re., oud 20 jaren, geboren te Katwijk; dat hij het laatst gediend heeft bij het vliegkamp ,,de Mok" op het eiland Texel; dat hij op 1 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zee-milicien-matroos 3e klasse voor den tijd van veertien maanden en sindsdien onafgebroken in werkelijken dienst is gebleven;

dat hij op 18 April 1938 met S. en B. zich heeft begeven naar de slijterij van J. de Wit te Den Burg op het eiland Texel; dat zij aldaar ieder een fleschje citroen-jenever hebben besteld; dat de Wit zich naar boven begaf en zij alleen in den winkel achterbleven; dat S. zeide: ,,Zouden wij er nog niet een fleschje bij pikken"; dat S. kennelijk bedoelde om een flesch met drank buiten medeweten van den eigenaar zonder betalen weg te nemen; dat S. vervolgens een kleine platte flesch jenever van een plank wegnam en in den zak van diens jekker stak; dat kort daarop de Wit beneden kwam en hun ieder een fleschje citroen-jenever overhandigde; dat zij ieder daarvoor 60 cents hebben betaald; dat het door S. weggenomen fleschje niet is betaald; dat zij vervolgens den winkel verlaten hebben en naar het café de Graaf te Den Burg zijn gegaan, alwaar S. uit het door dezen uit den winkel van J. de Wit weggenomen fleschje een glas heeft volgeschonken, dit glas met inhoud aan hem heeft gegeven, waarna hij de jenever uit dat glas heeft opgedronken, hoewel hij wist dat deze jenever van diefstal afkomstig was;

dat in café de Graaf ook aanwezig waren R., IJpes en Broers; dat er is afgesproken, dat dezen ook ieder een fleschje citroen-

jenever bij de Wit zouden gaan koopen; dat op weg naar de Wit een hunner het plan opperde om in den winkel van de Wit nog een fleschje jenever te ,,pikken"; dat hij toen gezegd heeft: „Nou, dat is goed, want de Wit moet toch naar zolder om een fleschje citroen-jenever te halen; dat in den winkel van de Wit R., IJpes en Broers ieder een flesch citroen-jenever hebben besteld, waarbij hij nog aan de Wit de te voren reeds door hem gekochte flesch citroen-jenever heeft laten zien, zeggende: „Zoo'n flesch is het"; dat de Wit zich ook nu weer naar boven begaf en hij van diens afwezigheid gebruik heeft gemaakt om de hem ten processe vertoonde flesch Crême de Vanille, gemerkt C, weg te nemen, met de bedoeling om zich deze toe te eigenen; dat deze flesch hem niet toebehoorde en hij van niemand recht of vergunning had verkregen deze flesch weg te nemen;

R.:

dat hij is R., oud 19 jaren, geboren te Rotterdam; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Den Helder als zeemilicien-matroos 2e klasse; dat hij op 8 Maart 1937 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse voor den tijd van veertien maanden en op 29 April 1938 met groot verlof is vertrokken;

dat hij zich op 18 April 1938 in café de Graaf te Den Burg op het eiland Texel bevond; dat Re. hem zeide: „Kom op R., nou moet jij ook een flesch koopen"; dat hij daarin heeft toegestemd en tegen IJpes heeft gezegd of deze ook medeging een fleschje koopen; dat hij tegen IJpes en Broers heeft gezegd: ,,Als jullie meegaan, dan hebben wij er allemaal eentje gehad; dat toen IJpes en Broers zich aangesloten hadden, hij weer naar Re. is gegaan en tegen dezen heeft gezegd: ,,Hun koopen cr ook een"; dat Re. antwoordde: ,,En als jelui er eentje gaan koopen, dan pik ik een groote flesch"; dat zij op weg zijn gegaan naar den winkel van de Wit te Den Burg en Re. onderweg er over heeft gesproken, dat de Wit uit zijn winkel naar boven zou moeten gaan om de citroen-jenever te gaan halen; dat hij in den winkel van de Wit, wetende, dat de Wit voor het halen van een flesch citroen-jenever naar boven zou moeten en wetende dat Re. van plan was bij de Wit een flesch drank te stelen zijn medewerking tot het plegen van diefstal van een flesch alcoholhoudenden drank heeft verleend, door, toen Re. in den winkel van de Wit een fleschje uit zijn zak haalde en tegen de Wit zeide dat de andere jongens, waaronder hij, R., ook zoo'n fleschje wilden koopen, dit te bevestigen; dat de Wit inderdaad toen uit den winkel naar boven is gegaan en Re. toen de hem ten processe vertoonde flesch Crême de Vanille, gemerkt C, heeft weggenomen en in diens binnenzak heeft gestoken;

O. dat door den inhoud van de verklaring van S. en van die van getuige de Wit wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen S. is ten laste gelegd;

O. dat door den inhoud van de verklaring van B. en van die van

getuige de Wit wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen B. subsidiair is ten laste gelegd met dien verstande, dat de jenever door diefstal was verkregen;

O. dat door den inhoud der verklaringen van Re. en It. — waarbij van de verklaringen van ieder hunner slechts gebruik wordt gemaakt voor zoover hemzelf betreft — en uit den inhoud der verklaring van getuige de Wit ten aanzien van Re. en R. wettig en overtuigend is bewezen — met hun schuld er aan —: ,,dat zij op den 18en April 1938 in den winkel van J. de Wit te Den Burg op het eiland Texel, opzettelijlr tezamen en in verreniging handelende, een flesch rnet Crême de Vanille, toebehooreride aan J. de Wit, hebben weggenomen, mrt het oogmerk om zich die flesch met inhoud wederrcclitelijlr toe te eigenen";

O. toch dat er bij Re. en It. bewuste samenwerking bestond betreffende het wegnemen van een flesch drank, daar Re. voor zij in den winkel van de Wit kwamen, in tegenwoordigheid van R. heeft te kennen gegeven dat hij een groote flrsch wilde wegnemen en voorts er over sprak dat de Wit voor het halen van een flesch citroen-jenever uit zijn winkel naar hoven zou moeten gaan, met welke uitingen Re. kennelijk wilde te kennen geven, dat door de bestellingen van eenige flesschen citroen-jenever door It. en de andere jongens hij, Re., de gelegenheid zou krijgen om een flesch drank weg te nemen, hetgeen ook door R. niet anders kan zijn opgevat;

O. dat derhalve, toen Re. in den winkel van de Wit aan dezen verklaarde dat ook de andere jongens, waaronder R., een flesch citroen-jenever wenschten te koopen en R., kennis dragende van Re.'s voornemen om in de afwezigheid van de Wit den flesch drank weg te nemen, deze verklaring van Re. bevestigde en tenslotte. nadat de Wit daarop den winkel had verlaten, Re. inderdaad de bij de tenlastelegging bedoelde flesch heeft weggenomen, beklaagden door deze gedragingen gevolg gaven aan hun zoowel ten opzichte van zich zelf als ook ten opzichte van elkaar bewuste voornemen om tezamen en in vereeniging den ten laste gelegden diefstal te plegen;

O. dat dus beide beklaagden als daders van den diefstal moeten worden aangemerkt;

O. ten aanzien van hetgeen Re. bovendien nog meer is ten laste gelegd, dat door den inhoud van diens verklaring en van die van getuige de Wit wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan —:

,,dat hij op den 18en April 1938 te Den Burg op het eiland Texel, kort nadat S. hoogervermeld flesehje jenever op hoogervermelde wijze had verkregen, opzettelijk een gedeelte van die jenever, verkregen als hooger vermeld, waarvan hij wist, dat zij door diefstal was verkregen, van S. als geschenk heeft aangenomen en heeft opgeclronken";

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd:

ten aanzien van S. als: „Diefstal[M].

ten aanzien van B. als: „Eenig voorwerp als geschenk aannemen, terwijl aan zijn schuld te wijten is, dat zijn handeling een door misdrijf verkregen voorwerp betreft":

ten aanzien van Re. als:

1e. „Diefstal door twee of meer vereenigde personen";

2e. „Heling[V];

ten aanzien van R. als: „Diefstal door twee of meer vereenigde personen";

O. dat na te noemen gevangenisstraf voor ieder der beklaagden staat in goede verhouding tot den ernst van het door ieder der beklaagden gepleegcle delict of de door hen gepleegde delicten, in verband met de persoonlijkheid van ieder der beklaagden en de omstandigheden, waaronder het delict of de delicten werden gepleegd, terwijl de Krijgsraad termen aanwezig acht deze straf aan de beklaagden B. en R. voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezieri de artikelen: 1, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

14a, 14b, 57, 310, 311 aanhef en onder 4°, 416 en 417bis van het Wetboek van Strafrecht,

185, 189, 190 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den beklaagden is ten laste gelegd, gelijk boven werd overwogen;

Verklaart hen daaraan schuldig;

Qualificcert het bewezen verklaarde als boven wercl aangegeven:

Veroordeelt deswege:

den beklaagde S. tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

den beklaagde B. tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken;

den beklaagde Re. tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden;

den beklaagde R. tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Beveelt ten aanzien van de aan dc beklaagden B. en R. onderscheidenlijk opgelegde gevangenisstraf, dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten, op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van den hierna vermelden proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit en zoolang hij militair is, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende oncler artikel 2 nos. 2-6 dier Wet;

Bepaalt den proeftijd ten aanzien van:

den beklaagde B. op één jaar;

den beklaagde R. op twee jaren;

Spreekt den beklaagde B. vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen;

Beveelt dat de ten processe aanwezige flesch Crême de Vanille na verloop van acht dagen, nadat dit vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, zal worden teruggegeven aan J. de Wit te Den Burg, aan wien zij wederrechtelijk is onttrokken.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 22 September 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse A. Pezie, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van adrninistratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Poging tot xware mishandeling (met het voornemen een anderschepeling, D., swaar lichamelijk letsel toa te brengen, met een model mes in zijn hand dien ander geslagen of gestooten, zijnde dit voorgenomen misdrijf niet voltooid doordat het mes slechts den rechterwfsvinger van D. evenals diens werkkiel en werkbroek, waarlangs het afgleed, licht raakte).

Straf: één maand gevangenisstraf, VOORWAARDELIJK, *proeftijd één jaar, gelet op beklaagdes blanco strafregister en op de omstandigheid dat D. door diens voortgexette plagerij beklaagde tot het plegen van het strafbare feit provoceerde.*

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen: J., zeemilicien-matroos der 3e klasse, oud 21 jaren, geboren te Vlaardingen, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 12 Augustus 1938;

Gezien het hevel tot bijeenkoming van den krijgsraad d.d. 15 September 1938, en het aan den voet van dat bevel den beklaagde terilastegelegde:

,,dat hij op den 13en Juli 1938, althans in de maand Juli 1938, aan boord van Hr.Ms. „Gruno", liggende ter reede van Den Helder, ter uitvoering van zijn voornemen om C. Degenaars opzettelijk van het leven te berooven, althans opzettelijk zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, opzettelijk daartoe met een mes in zijn hand naar Degenaars heeft geslagen, gestompt, gestoken of gestooten, zijnde de uitvoering van zijn voorgenomen misdrijf niet voltooid alleen tengevolge van de

van zijn wil onafhankelijke omstandigheid, dat het mes slechts den rechterwijsvinger van Degenaars evenals diens werkkiel en werkbroek, waarlangs het mes afgleed, licht raakte.";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 17 September 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 28en September 1938, des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlcziiig van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem ten laste gelegde met uitzondering van de woorden: „op den 13en Juli 1938", „opzettelijk van het leven te berooven" en „gestompt, gestoken" en veroordeeling van den beklaagde deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar;

O. dat hei extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op den 1en Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos der 8e klasse voor den tijd van 14 maanden;

O. dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige C. Degenaars:

dat hij zich op een namiddag in de maand Juli 1938 op den bak van Hr.Ms. „Gruno" bevond, welk schip toen voor anker lag ter reede van Den Helder; dat **J.** tegen een luchtkoker geleund zat te slapen; dat hij wat schoensmeer op een van zijn vingers heeft gedaan met de bedoeling daarvan J. wat op het gezicht te smeren; dat **J.** juist wakker werd en hij daarom een anderen slapenden matroos schoensmeer op het gezicht heeft gesmeerd; dat hij toen **J.** weer sliep, dezen wat schoensmeer onder diens kin heeft gesmeerd; dat **J.** wakker werd en begon te wrijven, waarna hij, achter **J.** staande, nog een veeg schoensmeer op diens gezicht deed; dat **J.** direct daarna, overeind sprong, het modelmes, dat hij in de scheede bij zich droeg, daaruit trok met zijn rechterhand en terwijl hij, J., zich naar hem, getuige, omdraaide, opzettelijk met dat nies in de rechterhand een slag of stoot in zijn richting gaf; dat **J.** hem toen met dien slag of stoot licht geraakt heeft aan zijn rechterwijsvinger en aan zijn werkkiel en werkbroek, waarlangs het mes naar beneden is afgegleden;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is J., oud 21 jaren, geboren te Vlaardingen; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr.Ms. „Gruno" te Den Helder als zeemilicien-matroos 3e klasse; dat hij op 1 Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-matroos 3e klasse voor den tijd van 14 maanden;

dat hij op een namiddag in de maand Juli 1938 zich bevond op den bak van Hr.Ms. „Gruno", welk schip toen voor anker lag ter reedc van Den Helder, tegen een stut geleund zat te slapen en door gerucht

wakker werd; dat hij zag, dat de zeemilicien Degenaars bezig was een naast hem zittenden schepeling schoensmeer op het gezicht te smeren; dat nadat Degenaars zich verwijderd had, hij weer is ingedommeld. totdat hij later bemerkte, dat Degenaars bezig was hem schoensmeer op het gezicht te smeren; dat hij Degenaars gezegd heeft weg te gaan, hetgeen deze ook deed; dat hij echter kort daarna bemerkte, dat Degenaars achter hem was koinen staan en zoo van achteren af hem weer schoensmeer op het gezicht smeerde; dat hij, beklaagde, daarop zoo driftig werd, dat hij opsprong, het modelmes, dat hij in de scheede bij zich droeg, daaruit trok en met dat mes in de rechterhand met vaart op Degenaars, die een eindje achteruit was gegaan, toeschoot; dat hij zich toen eigenlijk niet heeft gerealiseerd wat hij deed en wilde; dat hij Degenaars zeker niet van het leven wilde berooven; dat hij toen tegenover Degenaars staande opzettelijk met het mes in zijn hand naar dezen een slag of stoot heeft gedaan; dat Degenaars iets achterover boog en daardoor het mes slechts den rechterwijsvinger van Degenaars licht geraakt heeft evenals diens werkkiel en werkbroek, waarlangs het mes afgleed;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewiismiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagdc's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd, met uitzondering van dc woorden: „op den 13en Juli 1938", „opzettelijk van het leven te berooven" en „gestompt, gestoken";

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd: „Poging tot zware mishandeling";

O. dat een gevangenisstraf voor den tijd van één maand staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad — gelet op beklaagde's blanco strafregister en op de omstandigheid, dat Degenaars door diens voortgezette plagerij beklaagde tot het plegen van het strafbare feit provoceerde — termen vindt deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militaire belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b, 45 en 302 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Beveelt dat deze straf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij dc krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóór het einde van den hierna vermelden proeftijd heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 no. 1 van de Wet op de Krijgs-

tucht. dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel **2** nos. 2—6 dier Wet;

Bepaalt den proeftijd op één jaar;

Spreekt den beklaagde vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 28 October 1938.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. Generaal-Majoor tit. der Infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. Schout-bij-Nacht D. Scalongne en Mr. A. J. Coutinho.

Advocaat-Fiskaal: Mr. H. van Santwijk (plv.).

Kaadsman: Officier van den Marinestoomvaartdienst 3e klasse J. W. A. Langenberg.

Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behoorende tot het wachtsvolk der eerste wacht aan boord van een in het dok staand schip zich ongeoorloofd omstreeks 10 uur buiten het dokterrein begeven en omstreeks half elf binnen boord teruggekeerd).

De Krijgsraad heeft terecht overwogen dat beklaagde zich aan het hem tenlastegelegde en hij art. 129, lid 5 W.v.M.S. strafbaar gestelde feit heeft schuldig gemaakt. Het vonnis houdende ceroordeeling tot 3 weken gevangenisstraf, echter vernietigd en de zaak verwezen naar den comm. officier, daar het H.M.G., onder vermelding van zijne motieven, het feit van aoodanig lichten aard acht, dat het buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te blijven.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, geappelleerde, en E., stamboeknummer .., oud 24 jaren, geboren te 's-Gravenhage, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „de Ruyter". beklaagde-appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op **30** Augustus 1938 en uitgesproken op denzelfden dag in tegenwoordigheid van beklaagde. waarvan appel, waarbij beklaagde ter-

zake van het hem tenlastegelegde [1]) is schuldig verklaard aan: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van drie weken;

Gelet op de door den beklaagde op 9 September 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde dd. 17 October 1938 en het relaas van beteekening daarvan dd. 20 October d.a.v.;

Gehoord den door den plv. Advocaat-Fiskaal voor de Land- cri Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl dd. 28 October 1938, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtsthof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen voor wat betreft de opgelegde straf en te dier zake opnieuw recht doende, beklaagde zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van twee weken;

het beroepen vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde tot zijn verdediger heeft gekozen den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 3de klasse J. W. *h.* Langenberg;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd en beklaagde zooals terecht door den Zeekrijgsraad is overwogen, zich heeft schuldig gemaakt aan het hem tenlastegelegde hetwelk is strafbaar gesteld bij artikel 129, lid 5 W.M.S.; dat dit feit behoort tot de strafbare feiten genoemd in artikel 2 onder 2°. van de Wet op de Krijgstucht alwaar is bepaald, dat dezelve onder bepaalde omstandigheden buiten strafrechtelijke behandeling kunnen worden afgedaan;

O., dat het Hof, gezien de omstandigheden waaronder het feit is begaan, waarbij liet College in het bijzonder het oog heeft op de hoogst laakbare houding van den onderofficier van de wacht, den korporaal-machinist A., die oogluikend heeft toegelaten, dat beklaagde in strijd met zijn plicht handelde en tevens in aanmerking wil nemen. dat heklaagde zich niet langer buiten het dokterrein heeft opgehouden dan noodig was voor het doen van zijn inkoopen

---

[1]) De telastslegging luidde:

„dat hij dienende als stoker der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „de Ruyter" welk schip zich destijds in een dok van de Droogdokmaatschappij te Tandjoeng Perak te Soerabaja bevond, terwijl hij aldaar in den avond van den 27en November 1937 tot het wachtsvolk van de eerste wacht van genoemden badem behoorde en uit dien hoofde het terrein van de Droogdokmaatschappij niet mocht verlaten, zich te omstreeks 10 uur op voormelde wacht in strijd met zijn plicht buiten voormeld terrein heeft begeven, zijnde hij dienzelfden avond te omstreeks half elf binnen boord temggekeerd".

in het Chineesch Restaurant, het gepleegde feit van zoodanig lichten aard acht, dat het buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te blijven; [1])

O., dat derhalve het vonnis van den Zeekrijgsraad moet worden vernietigd en de zaak onder mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier dient te worden verwezen;

Gelet op art. 58 juncto art. 2 onder 2°. van de Wet op de Krijgstucht en art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht, zoomede op de artt. 77 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 30 Augustus 1938 gewezen en uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep;

Verwijst onder mededeeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden Commandeerenden Officier.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 2 Augustus 1938.

President: kapitein-luitenant ter zee P. J. Fetcris.

Leden: luitenants ter zee 1e klasse W. F. van Langeveld en F. J. van de Poll, officier van administratie 1e klasse J. K. Leijen en luitenant ter zee 1e klasse W. M. de Vries.

1°. Desertie in tijd van vrede gepleegd terwijl de schuldige is dienstdoende (in den nacht van **1** *op 2 Februari* **1933** *terwijl hij dienst deed als onderofficier van de hondenwacht, van boord weggeloopen en op* **8** *April* **1938** *bij de marinekazerne teruggebracht):*

2°. a. Een getuigschrift van goed gedrag valschelijk opmaken met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van een indienststelling; ***b.*** *Opzettelijk gebruik maken van een valsch getuigschrift als ware het* **ech***t en onvervalscht.*

Beklaagde moet ongeschikt worden geacht om in den militairen dienst te blijven. Onfslag zonder ontzetting.

---

[1]) Ten aanzien van de opgelegde straf had de Krijgsraad overwogen:

„dat alle omstandigheden, waaronder het feit werd begaan in aanmerking nemende — waarbij de Krijgsraad de hoogst laakbare houding van den onderofficier van de wacht, den korporaal A., zooals den Raad deze uit de zaak tegen dien korporaal nog voor oogen staat, niet wil voorbij zien — en tevens lettende op de persoonlijkheid van den dader, de Raad van meening is dat de na te noemen straf kan worden geacht te staan in een goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit;".

De Zeekrijgsraad te Soerabaja,

Zitting houdende in de Marinekazerne „Goebeng", in de zaak tegen A. stamboeknummer ...., oud 29 jaren geboren te Kg. Lobawang (Besoeki), laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad *ge*diend hebbende als inl. matroos-timmerman bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 28sten Mei 1938, No. h. 16/5/19.

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 7den Juli 1938, No. A. 16/7/7.—, aan den voet van welk stuk door den fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

A. ,,dat hij, dienende als matroos-timmerman aan boord van Hr.Ms. ..Prins van Oranje", destijds verblijvende te Soerabaja,

terwijl hij aldaar in den nacht van 1 op 2 Februari 1933 dienst deed als onderofficier van de Hondenwacht, althans behoorde tot liet wachtsvolk, te omstreeks kwart over twaalf eigendunkelijk van dit schip is weggeloopen, althans zich met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd van zijn schip heeft verwijderd,

en sindsdien opzettelijk voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij in den morgen van den 8sten April 1938 bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja is teruggebracht";

althans

,,dat hij, dienende als matroos-timmerman aan boord van Hr.Ms. ,,Prins van Oranje", destijds verblijvende te Soerabaja, aldaar op of omstreeks den 2den Februari 1933 des morgens omstreeks 6 uur 30 met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, althans opzettelijk ongeoorloofd, althans grovelijk onachtzaam, van passagieren is achtergebleven en sindsdien opzettelijk, voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij in den morgen van den 8sten April 1938 bij de Marinekazerne „Oedjoeng" is teruggebracht";

B. .,dat hij

1e. omstreeks Augustus 1937, althans in het tijdvak van Februari 1933 April 1938, te Bangil, althans elders op Java. een geschrift, luidende:

„*Getuigschrift* uit het Register
der Besluiten van de Directeur
der Marine-Etablissement te
Soerabaja

No. 28 Soerabaja, ddo. 31 December 1932

Gelezen enz;
Overwegende enz;
Gelet enz;
Enz; enz; enz;

Heeft besloten,
Getuigschrift voor zeer goed GEDRAG, VLTJT
en zeer goede VORDERINGEN, uitgereikt
aan den Heer
M. SOEHARTONO
Candidaat WERKMEESTER bij de Afd.
Werktuigkunde.
Stemt overeen met voors Register
De Directeur der M. E.
(w.g.) J. H. T. Riëbhet",

zijnde dit geschrift een getuigschrift van goed gedrag en andere omstandigheden, valschelijk heeft opgemaakt met het oogmerk om dit geschrift te gebruiken tot het verkrijgen van een indienststelling;

2e. op of omstreeks 22 Maart 1938 te Bondowoso, nadat hij kort tevoren, onder den naam M. Soehartono en zich voordoende als gewezen werkmeester bij het Marine-Etablissement te Soerabaja, zich schriftelijk tot de rijstpellerij Tjioe Sien Aan te Bondowoso had gewend met de bedoeling om in deze fabriek een betrekking te verkrijgen, opzettelijk gebruik heeft gemaakt van het onder 1e vermelde valschelijk opgemaakte getuigschrift door dit als echt en onvervalscht, immers als ware het door of vanwege den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja aan M. Soehartono uitgereikt, ter ondersteuning van voormelde sollicitatie aan Tjioe Sien Aan (Gerrit Tjioe), althans aan Liem Kiem Djoe, vertegenwoordiger van voormelde rijstpellerij, ter inzage te geven of af te geven";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 12den Juli 1938 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 2den Augustus 1938;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien, de schriftuur van eisch door den fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van beklaagde aan:

A. Desertie in tijd van vrede gepleegd terwijl de schuldige is dienstdoende;

R. 1e. Een getuigschrift van goed gedrag valschelijk opmaken. met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van een indienststelling:

2e. Opzettelijk gebruik maken van een valsch getuigschrift als ware het echt en onvervalscht;

en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden, met bepaling. dat de tijd, door den beklaagde in voorloopige hechtenis doorgebracht zal worden in mindering gebracht van af den 8sten April 1938,

met ontslag uit den militairen dienst zonder ontzegging van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van den beklaagde mondeling ten prooesse tot verweer is aangevoerd;

O., dat beklaagde zich op den 9den Maart 1927 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboeknummer .... in den zeedienst heeft verbonden voor den tijd van zes jaren en dat hij thans nog als inlandsch matroos-timmerman bij de Koninklijke Marine dient;

O. omtrent het den beklaagde onder A ten laste gelegde:

dat de beklaagde heeft opgegeven:

dat hij op 1 Februari 1933 diende als matroos-timmerman aan boord van Hr.Ms. „Prins van Oranje", welk schip toen op het Marine-Etablissement te Soerabaja lag; dat hij dien dag een verzoek had ingediend om een week verlof, omdat hij zijn vader wilde bezoeken. die — naar hem door zijn broer geschreven was — ernstig ziek lag; dat dit verzoek om verlof werd geweigerd cn dat toen bij hem het plan is opgekomen om zonder vergunning naar Kalisetail te gaan; dat hij op bovengenoemden datum tot het wachtsvolk behoorde en daarom dien dag niet mocht passagieren; dat hij was aangewezen om in den nacht van 1 op 2 Februari 1933 als onderofficier van de Hondenwacht dienst te doen aan den valreep; dat hij in genoemden nacht, kort nadat hij als onderofficier van de wacht de Hondenwacht had betrokken, ter uitvoering van zijn tevoren gevormd plan, van zijn wacht is weggeloopen en zich naar den wal en naar zijn huis heeft begeven; dat hij vervolgens op 2 Februari 1933 met zijn vrouw en kinderen naar zijn schoonouders te Bangil is gegaan; dat hij daar van zijn voornemen om naar zijn vader te Kalisetail te gaan heeft afgezien, omdat hij geen reisgeld meer had en ook omdat hij bang was bij zijn ouders te zullen worden gearresteerd; dat hij eenigen tijd na zijn wegloopen van boord daarvan spijt kreeg, doch uit vrees voor straf niet durfde terug te keeren;

dat hij voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij op 1 April 1938 te Bondowoso door de politie is gearresteerd en in den morgen van den 8sten April d.a.v. naar de marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja is overgebracht, alwaar hij onmiddellijk in arrest zonder waarneming van dienst is gesteld;

0. dat ten processe heeft verklaard:

Sarpin, inlandsch matroos-timmerman, oud ongeveer 29 jaren, onder eede:

dat hij in de jaren 193111932 geplaatst was bij de opleiding tot inlandsch timmerman bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja; dat hij den hem ten processe vertoonden beklaagde kent als A., die toen eveneens bij de Marinekazerne „Oedjoeng" als matroos- of leerling-timmerman diende;

O. dat ten processe aanwezig zijn de navolgende schriftelijke bescheiden:

1e. een uittreksel uit het scheepsjournaal van Hr.Ms. „Prins van Oranje" d.d. 18 Februari **1933** onder meer inhoudende:

onder *„Reewacht van Woensdag 1 Februari 1933"*

H.W. en D.W. van Dmderday **2** *Februari 1933*

Ou 15 Mankeert inl. timmerman A., stbkno. ...., zijnde O.O. van de H.W.";

onder *„Reewacht van Vrijdag 17 Februari 1933"*
H.W. en D.W. van Zaterdag 18 Februari 1.933
6u 30 Baksgewijs z.i. Mankeert van de wacht sinds 2 Febr. '33 Ou 15 H.W. de inl. timmerman A., Stbkno. ....

2e. een uittreksel uit het scheepsjournaal van de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja d.d. 4 Maart 1933 onder meer inhoudende:

onder *Zaterdag 18 Februari 1933"*
„Mankeert inl. timmerman A., stbno. ....
van 2 Februari 1933. Van Hr.Ms.
„Prins van Oranje" overgeplaatst op 18
Februari 1933 bij de M.K.O.";

onder *„Zaterdag 4 Maart 1933"*
„0u 15 wordt uit de rol afgevoerd als deserteur
inl. timmerman A., stbno. ....
mankeert van 2 Februari 1933";

3e. een extract uit het scheepsjournaal van de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja d.d. 14 April 1938 onder meer inhoudende:

onder *„Reewacht van Vrijdag 8 April 1938"*
„10.30 Wordt in de kazerne onder geleide
teruggebracht: matroos-timmerman A.,
stbno. ...., deserteur van Hr.Ms. „Prins van
Oranje", mankeerend sinds 2 Februari 1933.";

0. dat mitsdien door de verklaring van den beklaagde en door die van den getuige. alsmede door den inhoud van bovenvermelde schriftelijke bescheiden alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld daaraan: „dat hij, dienende als matroos-tinimerman aan boord van Hr.Ms. „Prins van Oranje", destijds verblijvende te Soerabaja, terwijl hij aldaar in den nacht van 1 op 2 Februari 1933 dienst deed als onderofficier van de Hondenwacht, te omstreeks kwart over twaalf eigendunkelijk van dit schip is weggeloopen en sindsdien opzettelijk voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij in den morgen van den 8sten April 1938 bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja is teruggebracht;"

O. dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als: Desertie in tijd van vrede gepleegd terwijl de schuldige is dienstdoende";

O. omtrent het den beklaagde onder *B* ten laste gelegde:

dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij na zijn wegloopen van boord onder meer geruimen tijd te Bangil bij zijn schoonvader heeft vertoefd, die voor zijn levensonderhoud zorgde; dat hij daar op zekeren dag. omdat hij met zijn gezin hun niet langer ten laste wilde zijn. besloten heeft om te trachten werk te vinden; dat hij echter de overtuiging had dat dit hem zonder getuigschriften zeer moeilijk zou vallen en dat hij daarom besloot osn zelf getuigschriften te vervaardigen; dat hij vóór

zijn diensttijd bij de Koninklijke Marine eenigen tijd als schrijver in betrekking was geweest bij het Hoschwezen te Rogodjampi in het Besoekische en dat hij daar dikwijls getuigschriften had moeten typen, zoodat de vorm waarin deze geschriften gewoonlijk werden opgeinaakt hem nog wel eenigszins bekend was; dat hij toen te Bangil, ter uitvoering van zijn tevoren gemaakt plan, niet een schrijfmachine, die hij daartoe geleend had, de ten processe aanwezige en hem vertoonde geschriften — respectievelijk met d, R. en C in rood gemerkt — zelf heeft getypt en daarna heeft onderteekend met den door hem verzonnen naam „Riebhet" en een aantal voorletters; dat hij liet getuigschrift — in rood gemerkt met A — naar vorm en inhoud als een getuigschrift van goed gedrag en andere omstandigheden heeft opgemaakt; dat hij het in dit geschrift — evenals in de overige twee geschriften die respectievelijk als acte van aanstelling tot technisch-werkmeeste bij het Marine-Etablissement te Soerabaja en als ontslag-besluit uit deze betrekking moesten gelden — deed voorkomen, alsof dit was afgegeven door den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja aan Mas Soehartono; dat hij het oogmerk had om dit geschrift — met de twee andere — bij het solliciteeren naar een betrekking tc gebruiken; dat hij in verband hierinede besloot om zich in den vervolge buitenshuis Mas Soehartono te noeincn; dat hij kort na 22 November 1937 van Bangil naar zijn broer te Pradjekan is gegaan; dat hij aldaar op zekeren dag vernam dat cr hij de rijstpellerij „Tjioe Sien Aan" te Bondowoso een betrekking open was als technicus of als machinist: dat hij middels den door hem geschreven en vcrzondcn brief, gedateerd 19 Maart '38 — welken brief hij met den naam Soehartono had onderteekend — welken brief hij ten processc aanwezig ziet en thans met D in rood is gemerkt, naar deze betrekking heeft gesolliciteerd: dat hij het in dien brief deed voorkomen alsof hij — Soehartono — gedurende zes jaren bij het Marine-Etablissement te Soerabaja als technisch-werkmeester in de afdeeling werktuigkunde had gewerkt en dat hij deze betrekliing met eon goed getuigschrift had verlaten en dat hij dit gestuigschrift zou kunnen overleggen; dat hij op 20 Maart d.a.v. van een gemachtigde van den directeur van genoemde rijstpellerij een schrijven ontving, waarin hem werd medegedeeld, dat hij maar eens moest overkomen; dat hij op 22 Maart d.a.v. naar Bondowoso naar bedoelde rijstpellerij is gegaan en aldaar is ontvangen en te woord gestaan door den heer Liem Kiem Djoe; dat genoemde vertegenwoordiger van de rijstpellerij „Tjioe Sien Aan" hem heeft gevraagd of hij Soehartono was en of hij papieren bij zich had; dat hij op deze vraag bevestigend heeft geantwoord en genoemden Liem Kiem Djoe de door hem valschelijk opgeinaakte papieren, waaronder zich ook bevond het met A in rood gemerkte getuigschrift, ter inzage heeft gegeven; dat hij daarop bij den directeur van de rijstpellerij is gebracht, den Heer Tjioe Sien Aan, die hem eveneens vroeg of hij Soehartono was, waarop hij bevestigend heeft geantwoord en hij ook aan dezen de bovenvernielde geschriften ter inzage heeft

gegeven; dat of de heer Tjioe Sien Aan of Liem Kiem Djoe hem daarna heeft gevraagd van wien de stukken, die hij hem had overhandigd, afkomstig waren, waarop hij heeft geantwoord dat bedoelde stukken afkomstig waren van den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja en voorts dat bedoelde Directeur hem deze stukken zelf gegeven had; dat de heer Tjioe Sien Aan hem, na de geschriften te hebben ingezien, mededeelde dat hij den volgenden dag bij zijn rijstpellerij in dienst kon treden als mandoer over de monteurs; dat hij op 23 Maart 1938 bedoelde betrekking heeft aanvaard en op 1 April d.a.v. door de politie werd gearresteerd;

O. dat ten processe heeft verklaard:

Gerrit Tjioe, industrieel, eigenaar van de rijstpellerij „Tjioe Sien Aan" te Bondowoso, oud 40 jaren, onder eede:

dat hij op een dag in de maand blaart 1938 een sollicitatiebrief ontving — denzelfden brief, dien hij thans ten processe aanwezig ziet en welke thans met D in rood gemerkt is —; dat hij zijn vertegenwoordiger Liem Kiem Djoe opdracht heeft gegeven om na te gaan van wien die brief afkomstig was en den schrijver van dien brief, van wien hij bij het lezen van dien brief den indruk had gekregen dat deze verstand van machinerieën had, mede te deelen dat deze maar eens moest komen; dat een naar dagen daarna Liem Kiem Djoe bij hem in zijn kantoor kwam met een man, die zich Soehartono noemde en voorgaf bedoelden sollicitatiebrief te hebben geschreven: dat deze Soehartono op zijn — getuige's — vraag, waar hij was werkzaam geweest en waar hij school had gegaan, antwoordde dat hij — Soehartono — gewerkt had bij het Marine-Etablissement te Soerabaja en een M.T.S. te Soerabaja had gevolgd; dat Soeliartono of Liem Kiem Djoe hem toen drie geschriften heeft laten zien: dat hij zich herinnert dat één van die geschriften een getuigschrift van goed gedrag was — hetzelfde getuigschrift dat hem ten processe is getoond en dat thans met rood „A" is gemerkt — en de twee andere een benoemings- en een ontslagbesluit — dezelfde geschriften die hij thans ten processe aanwezig ziet en met B en C in rood zijn gemerkt —; dat het getuigschrift — gemerkt A — evenals dc andere twee geschriften, blijkens het daarop voorkomende onderschrift van den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja afkomstig was; dat het toen geen oogenblik bij hem is opgekomen dat de hem ter inzage gegeven geschriften wel eens valsch konden zijn; dat hij, na de geschriften te hebben ingezien, aan Soehartono den raad heeft gegeven om ergens anders een betrekking te zoeken, omdat hij Soehartono slechts *f* 15.— salaris per maand kon geven; dat Soehartono hem zeide dat hij nergens werk kon vinden en dat hij gaarne voor dit loon in dienst wilde komen; dat hij vervolgens aan Liem Kiem Djoe heeft gezegd heb met Soeliartono te probeeren en dat hij de geschriften aan Soehartono heeft teruggegeven; dat enkele dagen daarna Soehartono bij hem in dienst is getreden; dat hem na een paar dagen echter bleek dat de technische kennis van Soehartono niet groot was; dat hij dit erg vreemd vond en dat toen bij hem

twijfel aan de echtheid van het door Soehartono ter inzage gegeven getuigschrift ***A*** en de andere twee geschriften R en C is ontstaan; dat hij daarom bij den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja naar Soehartono heeft laten informeeren; dat hem later uit een brief van den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja bleek dat Soehartono nooit op het Marine-Etablissement te Soerabaja werkzaam was geweest; dat de hem ten processe vertoonde brief, welke thans met **P** in rood is gemerkt, de brief is welken hij van den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja over Soehartono heeft ontvangen; dat hij daarna de politie van het gedrag van Soehartono op de hoogte heeft gesteld; dat de ten processe aanwezige beklaagde de man is dien hij als Soehartono kent;

O. dat ten processe aanwezig zijn:

1e. een geschrift, rood gemerkt A, en luidende:

„*Getuigschrift* uit het Register
der Besluiten van de Directeur
der Marine-Etablissement te
Soerabaja.

No. 28 Soerabaja, ddo. 31 December 1932.

Gelezen enz;
Overwegende enz;
Gelet enz;
Enz; enz; enz;

Heeft besloten,

Getuigschrift voor zeer goed gedrag, vlijt en zeer goede vorderingen, uitgereikt aan den Heer
M. Soehartono
Candidaat *Werkmeester* bij de Afd. Werktuigkunde.

Stemt overeen met voors Register
De Directeur der M. E.
(w.g.) J. H. T. Riëbhet.";

2e. een getuigschrift, rood gemerkt B, gedateerd 1 Januari 1933 No. 230, opgemaakt in den vorm van een beschikking van den Directeur van het Marine-Etablissement te Soerabaja, onder meer inhoudende dat M. Soehartono met ingang van 1 Januari 1933 is aangesteld tot technisch-werkmeester bij de afdeeling werktuigkunde van liet Marine-Etablisement te Soerabaja;

3e. een geschrift, rood gemerkt C, gedateerd 1 Januari 1937 No.; 87, opgemaakt in den vorm van een beschikking van den Directeur van het Marine-Etablisement te Soerabaja, onder meer inhoudende dat aan M. Soehartono; technisch-werkmeester bij de afdeeling werktuigkunde van het Marine-Etablisement te Soerabaja, met ingang van 1 Januari 1937 eervol ontslag is verleend;

4e. een brief, met D in rood gemerkt, gedateerd Pradjekan, 19 Maart 1938, en onderteekend met M. Soehartono, waarin Soehartono solliciteert naar een betrekking in de rijstpellerij van Tjioe Sien Aan en onder meer opgeeft gedurende zes jaren als technisch werkmeester

in de afdeeling werktuigkunde van het Marine-Etablisement te Soerabaja werkzaam te zijn geweest en daarvan een getuigschrift van goed gedrag, enz. te kunnen overleggen;

5e. een schrijven van den waarnemend Directeur van het Marine-Etablisement te Soerabaja, d.d. 25 Maart 1938 No. P. 30/1/46, gericht aan de rijstpellerij Tjioe Sien Aan te Bondowoso, waarin wordt bericht dat M. Soehartono nimmer bij het Marine-Etablissement werkzaam is geweest;

6e. een door den beklaagde ten processe vervaardigd getuigschrift — met G in rood gemerkt — welk geschrift door hem uit het hoofd is opgemaakt, behoudens het met blauw omlijnde gedeelte daarvan — dat hem is voorgezegd — en dat voorts door hem is geteekend met den naam Riebhet;

O. dat mitsdien door opgave van den beklaagde, de verklaring van den getuige en door den inhoud van opgemelde bescheiden alsmede door eigen waarneming van den rechter ter terechtzitting persoonlijk geschied, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld eraan, hetgeen hem sub B 1° en 2° is ten laste gelegd, met dien verstande, wat betreft het ten laste gelegde onder B 1°, dat de beklaagde het getuigschrift in het tijdvak van Februari 1933 tot April 1938 te Bangil heeft opgemaakt en — voor zoover betreft het ten laste gelegde onder B 2° — dat beklaagde het bewuste geschrift aan Lieni Kiem Djoe ter inzage heeft gegeven;

O. dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:
1e. ,,Een getuigschrift van goed gedrag valschelijk opniaken, met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van een indienststelling;"
2e. ,,Opzettelijk gebruik maken van een valsch getuigschrift als ware het echt en onvervalscht;"

O. dat een gevangenisstraf van tien maanden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde feiten, in verband met de omstandigheden, waaronder zij werden begaan en de persoonlijkheid van den beklaagde, die naar het inzicht van den Krijgsraad evenwel ongeschikt moet worden geacht, om in den militairen dienst te blijven:

Gelet op het sedert den 8sten April 1938 door den beklaagde ondergaan preventief arrest;

Gezien de artikelen 1, 2, 23, 60, 98 eerste lid aanhef en 2° en tweede lid, 99 aanhef en 4° en 106 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27, 56 tweede lid, 57 en 230 van het Wetboek van Strafrecht, 190 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde tenlastegelegde wettig en overtuigend bewezen als hierboven werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eenc gevangenisstraf voor den tijd van tien maanden met bepaling, dai de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de tenuitvoerlegging dezer gevangenisstraf zal morden in mindering gebracht van af den 8sten April 1938;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht ie dienen;

Beveelt de vernietiging vaa de ten processe aanwezige geschriften, vervaardigd tot het plegen van het misdrijf.

Dit vonnis is in, door den veroordeelde ingesteld, hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van N.I. van 23 September 1938 bevestigd en daarbij nog bepaald, dat de tijd door den veroordeclde na de uitspraak van het beroepen vonnis in voorloopige liechtenis doorgebracht, mede in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf.

Zeekrijgsraad te Soerahaja.

Vonnis van 25 October 1938.

President: Luitenant-kolonel der mariniers M. R. de Bruyne.

Leden: Luitenants ter zee l e klasse W. F. van Langeveld en F. J. van de Poll, officier van administratie l e klasse J. K. Leijen en luitenant ter zee l e klasse W. M. de Vries.

Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan. (ket door een onderofficier geven van een klap in het gezicht wan een matroos, die met een sigaret in den mond bij de werkzaamheden bij het ten anker komen. van het schip was verschenen).

Ofschoon de getroffene verklaarde van den klap geen pijn te hebben gevoeld, neemt de Krr. dit niet aan, nu beklaagde, te oordeelen naar het geluid dat de klap mankte, een flinken klap heeft gegeven. Bovendien wordt door het toebrengen van een klap in iemands gezicht een lichamelijke aanraking veroorzaakt, welke op zich zelf reeds pijn moet medebrengen.

Met toepassing wan art. 24 W.v.S. veroordeeling tot f 25 boete, subsidiair 10 dagen hechtenis.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-kazerne Goebeng, in de zaak tegen W., stamboeknummer ...., oud 45 jaren, geboren te Scheveningen, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als opperschipper bij de Marine-kazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van

den Commandant der Zeemacht in Neclerlandsch-Indië van den 27sten Augustus 1938, No. A. 16/8/23;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 5en October 1938, No. A. 16/9/21, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als opperschipper aan boord van Hr.Ms. ,,Java". melk schip zich destijds bevond in Straat Madoera, aldaar in den avond van den 26sten Juli 1938 te omstreeks half tien op den bak opzettelijk den matroos der 1e klasse J. T. Koninckx, die aldaar met een brandende sigaret in den mond bij de werkzaamheden bij het ten anker komen was verschenen, een klap in of tegen diens gezicht heeft gegeven. waardoor voornoemde Koninckx ter plaatse, waar deze door dien klap werd geraakt, pijn heeft ondervonden":

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 14en October 1938 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn heteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 25sten October 1938, des voormiddags ten 9 ure;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt, den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende: dat de Krijgsraad beklaagde schuldig verklare aan: .,Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan" en hem deswege veroordeele tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor den tijd van tien dagen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

O. dat de beklaagde zich op den 4en September 1907 vrijwillig als jongen onder stamboek No. .... voor den tijd van elf jaren in den Zeedienst heeft verbonden, ingaande 7 Februari 1909, en dat hij thans nog als opperschipper bij de Koninklijke Marine dient;

O. dat de beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde feit te hebben schuldig gemaakt en nader dienaangaande heeft opgegeven:

dat hij den 26sten Juli 1938 als opperschipper diende aan boord van Hr.Ms. ,,Java". welk schip zich op dien dag in Straat Madoera bevond; dat Hr.Ms. ,,Java" in den avond van dien dag ten anker moest komen en dat hij zich in verband daarmede te omstreeks half tien dien avond op den bak bevond; dat aldaar ook eenige matrozen aanwezig waren, o.w. de matroos der 1ste klasse Koninckx, die bij het ten anker komen behulpzaam moesten zijn; dat hij zag dat Koninckx, die op een paar passen afstand van hem aan stuurboord op den bak stond in de nabijheid van de boegstopper, een haaltje aan diens sigaret deed; dat hij, zulks ziende, op Koninckx is toegeloopen en dezen — onder toevoeging van woorden in den geest van ,,sta je meer met een sigaretje bij het anker" — met zijn linkerhand een klap op diens rechterwang

heeft gegeven; dat het niet zoozcer zijn bedoeling was om Koninckx een klap te geven dan wel om diens sigaret uit zijn mond te slaan; dat hij tevoren al herhaaldelijk menscheri rookende bij het ankeren had aangetroffen en telkens had gewaarschuwd dat hij dit niet wenschte: dat er aan boord van Hr.Ms. ..Java" bij de oefeningen en bij het uitvoeren van werkzaamheden, dus ook bij het ankeren. niet gerookt mocht worden; dat hij niet kan opgeven of hij Koninckx bij het ankeren a1 eerder rookende had aangetroffen; dat hij, toen hij Koninckx een klap gaf, wat nerveus was; dat hij een drukken dag achter den rug had; dat hem aan boord van Hr.Ms. ,,Java" de dienst zoo nu en daii over het hoofd liep;

O. dat ten processe hebben verklaard:

1e. J. Th. Koninckx, matroos der 1ste klasse, oud 20 jaar, onder eede:

dat hij zich op den 26sten Juli 1938 aan boord van Hr.Ms. ,,Java" bevond, toen dit schip in den avond van dien dag te omstreeks half tien in Straat Madoera ten anker moest komen; dat hij omstreeks dien tijd door den onderofficier van de wacht met matroos der 2de klasse van den Dungen als ankergast werd aangewezen en samen inet dezen iiaar den bak is gegaan; dat hij toen een brandende sigaret in de hand had en deze op den bak, terwijl hij bij stuurboordsankerkluis stond. verder rookte; dat hij niet wist dat hij bij het ten anker konten om 's avonds half tien niet mocht rooken; dat hij, toen hij bij de ankerkluis stond te rooken, heeft gevoeld dat hij door iemand bij den schouder werd beetgepakt, waarop hij zich heeft omgedraaid en toen den schipper W. voor zich zag staan; dat hij niet meet of hij op dit moment zijn brandende sigaret in de hand of in den mond had; dat de schipper hem vroeg ,,wat doe jij hier?"; waarop hij antwoordde ,,schipper, ik ben ankergast"; dat de schipper hem hierop toevoegde: .,man, dan sta je hier niet te rooken" en hij toen tegelijkertijd van den schipper met diens vlakke hand een klap op zijn rechterwang kreeg: dat hij daarna een oogenblik beduusd stond te kijken en zijn sigaret heeft weggegooid; dat hij van den klap geen pijn heeft gevoeld; dat hij dit toeschrijft aan het feit dat hij zich erg kwaad maakte; dat het feit dat de schipper hem sloeg hem erg heeft gegriefd;

2e. F. van den Dungen, matroos der 2de klasse, oud 20 jaar. onder eede:

dat hij als matroos der 2de klassc dient aan boord van Hr.Ms. ,,Java", melk schip zich op den 26sten Juli 1938 in Straat Madoera bevond en aldaar tegen half tien 's avonds ten anker moest komen; dat hij kort voor dien tijd door den onderofficier van de macht mei matroos der lste klasse Koninckx is aangewezen als ankergast en zich samen met Koninckx naar den bak heeft begeven; dat zij beiden toen een brandende sigaret in de hand hadden; dat hij op weg naar den bak zijn sigaret heeft weggegooid, doch dat Koninclis op den bak bij de arikerkluis aan stuurboord is blijven doorrooken;

dat hij, terwijl hij met Koninckx stond te praten, den schipper W. op den bak zag konten; dat hij zag dat de schipper even over de ver-

schansing heenkeek en dat deze zich daarop tot Koninckx wendde met de vraag „wat doe jij hier?"; dat hij hoorde dat Koninckx hierop antwoordde dat hij ingedeeld was bij het anker; dat hij hierop zag dat de schipper met diens vlakke hand Koninckx een klap op diens rechterwang gaf; dat hij den schipper daarbij hoorde zeggen zoo iets van „waarom rook je dan"; dat hij meent dat Koninckx, toen deze den klap ontving, zijn sigaret in de hand voor zijn mond hield; dat Koninckx, te oordeelen naar het geluid dat de klap veroorzaakte, een flinken klap van den schipper kreeg; dat hij niet beter wist dan dat er bij het ten anker komen mocht worden gerookt; dat hij voor 26 Juli 1938 als ankergast op den bak wel eens in bijzijn van den eersten officier en den schipper heeft gerookt en dat er toen niets van gezegd werd;

O. dat weliswaar door den getuige Koninckx is verklaard, dat hij van den bewusten klap geen pijn heeft gevoeld, doch dat deze bewering bezwaarlijk kan worden aangenomen, nu door den getuige van den Dungen is verklaard, dat, te oordeelen naar het geluid, dat de klap veroorzaakte, Koninckx een flinken klap van den schipper ontving;

dat, afgezien nog van deze verklaring, door het toebrengen van een klap in iemands gezicht, eene lichamelijke aanraking wordt veroorzaakt, die op zich zelf reeds pijn moet medebrengen;

O. dat het feit door den beklaagde in dienst werd begaan;

O. dat door de opgave van den beklaagde en de verklaringen der getuigen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, benevens zin schuld daaraan;

O. dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd: „als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan";

O. omtrent de op te leggen straf:

dat bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou worden opgelegd;

dat met het oog op beklaagdes langen diensttijd en zijn zeer goeden staat van dienst en mede in verband met de omstandigheden, waaronder het feit werd begaan, de Krijgsraad van meening is, dat in dit geval met het opleggen van eene geldboete kan worden volstaan;

Gezien de artikelen 2, 60, 142 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, 24 van het Wetboek van Strafrecht, 185 en 189 van de Regtspleging Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene geldboete van vijf en twintig gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door eene hechtenis voor den tijd van tien dagen.

ARIBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 December 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

BRIGADE MARÉCHAUSSÉE TE OSS.

Ontneming (beperking) opsporingsbevoegdheid.

Het beroep op het Ambtenarengerecht is door dat Gerecht terecht ontvankelijk verklaard, wijl het aannam dat klager in zijn hoedanigheid van militair arnbtenaar door de Ministerieele beslissing — ontneming van opsporingsbevoegdheid — rechtstreeks in zijn belang werd getroffen.

Geen strijd met art. 13 Regi. mil. ambtenaren Kon. Landm. Van een g e h e e l ontnemen van opsporingsbevoegdheid kan niet worden gesproken. Maar zelfs het geheel ontnemen van die bevoegdheid zou niet te quaiificeeren zijn als een partieele schorsing van klager in zijn militaire functie. Niet kan ook worden aangenomen dat de Kroon in artt. 13—16 van het Reglement de schorsing regelende, tevens zou hebben bedoeld te regelen een duister en in ons atnbtenarenrecht overigens onbekend instifuut van partieele schorsing.

Ook geen strijd met de coorschriften van het Wetb. v. Strafvordering. Strekking van dit Wetboek. Het houdt niet in eene gedeeltelijke regeling der rechtspositie van sommige groepen van ambtenaren. De opsomming van de opsporingsambtenaren in art. 141 beteekent niet dat de daar genoemde groepen een eigen onaantastbaar recht zouden hebben om strafbare feiten op te sporen. Dit blijkt ook uit de geschiedenis en vindt mede steun in verschillende bepalingen van de Dienstvoorschriften voor de Kon. Maréchaussée.

Om analoge redenen ziet de Raad in de opsomming in art. 154 van hen die hulpofficier van Justitie zijn, ook niet een omstandigheid welke den Minister can Justitie xoude beletten de opsporingsbevoegdheid van die hulpofficieren te beperken.

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid, wordende daarbij uitdrukkelijk in het midden gelaten of de door den Minister medegedeelde feiten en omstandigheden in alle opzichten in overeenstetnming zijn met de werkelijkheid.

De .uitspraak aan het Militair Ambtenarengerecht bevestigd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake:

F. R., wonende te Rotterdam, te dezer zake domicilie gekozen

hebbende te Apeldoorn, aan de Deventerstraat 38, ten kantore van Mr. R. A. James, eischer in hooger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James voornoemd, tegen den Minister van Justitie, gedaagde in hooger beroep, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. P. Meyjes, referendaris bij het Departement van Justitie te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen, alsmede de door eischer niedegebrachte of gedagvaarde gebuigen, J. W. van den Berg, wachtmeester-titulair der Koninklijke Maréchaussée te Sittard en Mr. B. van der Burg, substituut-officier van Justitie bij de arrondissements-rechtbank te 's-Hertogen'aosch, en den van wege gedaagde medegebrachten getuige-deskundige. Mr. E. L. M. H. baron Speyart van Woerden, procureur-generaal, fungeerend-directeur van politie te 's-Hertogenbosch en getuige J. F. Ploegmakers, burgemeester van Oss;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat de Minister van Justitie dd. 1 April 1938 aan den Procureur-Generaal, fungeerend-Directeur van Politie te 's-Hertogenbosch, een telegram heeft gezonden van den navolgenden inhoud:

„Uit verbalen en rapporten blijkt mij, dat de brigade K. M. te Oss, naast haar U bekende activiteit in een aanhangige belangrijke strafzaak, bij haar opsporingsonderzoek in andere gevallen den laatsten tijd een methode toepast, die zoo ernstige bedenking heeft, dat ik aanleiding vind U op te dragen den betrokken Divisiecommandant namens mij mede te deelen, dat de brigade tot nader order zich — behoudens Uw uitdrukkelijken last — te onthouden heeft van ieder opsporingsonderzoek.

Aangiften bij de brigade inkomende zijn door te geven aan gemeentepolitie.";

O. dat de tegenwoordige eischer, op 1 April 1938 wachtmeestertitulair bij de Koninklijke Marhchaussée en ingedeeld bij de brigade te Oss, den inhoud van dit telegram heeft opgevat als een besluit of handeling van den Minister van Justitie, waarbij hem zijn opsporingsbevoegdhcid van 1 April 1938 af werd ontnomen en deswege beroep heeft ingesteld overeenkomstig het bepaalde bij de artikelen 24, lid 1, en 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, jo. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

O. dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 16 Juli 1938 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen [1]) — het beroep ongegrond heeft verklaard;

---

1) Zie **M.R.T. XXXIV, 155.**

O. dat eischer van deze uitspraak tijdig is gekomen in hooger beroep, bij beroepschrift op de daarbij aangevoerde gronden den Raad verzoekende, de uitspraak te vernietigen en, opnieuw rechtdoende, het besluit of de handeling van den Minister van Justitie dd. 1 April 1938, houdende tijdelijke ontneming van eischers opsporingsbevoegdheid, alsnog nietig te verklaren;

O. dat gedaagde bij contra-memorie heeft verzocht de bestreden uitspraak wel te willen bevestigen;

In rechte:

O. dat liet Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij de uitspraak, waarvan hooger beroep, allereerst de vraag heeft opgeworpen, of de tegenwoordige eischer in zijn beroep bij dat gerecht ontvankelijk was te achten en die vraag, gelet op het bepaalde bij artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931 en de artikelen 24, lid 1, en 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, jo. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, naar 's Raads oordeel terecht, bevestigend heeft beantwoord, wijl het aannam, dat eischer door de Ministerieele beslissing, vervat in bovenvermeld telegram, in zijn hoedanigheid van militair ambtenaar rechtstreeks in zijn belang werd getroffen, zijnde ook overigens niet gebleken van het bestaan van eenigen grond, wellie tot niet-ontvankelijk-verklaring zoude kunnen leiden;

O. dat deze Raad, ingevolge het bepaalde bij artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, tot taak heeft de beantwoording van slechts twee vragen, n.l. of het bestreden besliiit feitelijk of rechtens strijdt met de toepasselijke algeineen verbindende voorschriften, dan wel of de Minister van Justitie bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat eischer, blijkens zijn beroepschrift, het meerbedoelde besluit in strijd acht met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, meer in het bijzonder met artikel 13 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht en de artikelen 1. 141,154,155,158 en 163 van het Wetboek van Strafvordering;

O. dat hij den strijd niet genoemd artikel 13 hierin gelegen acht, dat het besliiit, waarbij, z.i., hem tijdelijk de opsporingsbevoegdheid geheel is ontnomen en hij van zijn opsporingsplicht is ontheven — niet: waarbij hij tijdelijk in de uitoefening van zijn opsporingstaali aanzienlijk werd beperkt —, in feite neerkomt op een partieele schorsing in zijne militaire functie van onderofficier der Koninklijke Maréchaussée, aan welke functie de bevoegdheid tot het opsporen van strafbare feiten onafscheidenlijk is verbonden, doch de schorsing van militairen beneden den rang van tweede-luitenant als eischer uitputtend is geregeld bij artikel 13 van voormeld Reglement, zijnde een algemeene maatregel van bestuur, en is voorbehouden aan den Minister van Defensie, zoodat gedaagde, den eischer in feite schorsende in de uitoefening van een zijner functioneele bevoegdheden, heeft gehandeld in strijd met een algemeen verbindend voorschrift,

t.w. het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht;

O. dat aan eischer kan worden toegegeven, dat het Koninklijk Besluit van 22 Augustus 1931, Staatsblad No. 378, tot vaststelling van voorschriften betreffende den rechtstoestand van het militair personeel der landmacht, is een algemeene maatregel van bestuur, doch overigens de door hem geponeerde, in de vorige rechtsoverweging weergegeven stellingen niet als juist kunnen worden erkend;

O. toch in de eerste plaats, dat de in het bovenstaande telegrani van 1 April 1938 uitdrukkelijk vermelde uitzondering op het gebod, zich tot nader order te onthouden van ieder opsporingsonderzoek, voldoenden grond oplevert ten betooge, dat althans van een geheel ontnemen van opsporingsbevoegdheid in casu niet kan worden gesproken, doch slechts van eene, zij het aanzienlijke, beperking;

in de tweede plaats, dat, al ware ten deze sprake van een geheel ontnemen van opsporingsbevoegdheid — des uitdrukkelijk neen — en al ware het geoorloofd een geheel ontnemen van opsporingsbevoegdheid te qualificeeren als een partieele schorsing van eischer in zijn militaire functie — des even uitdrukkelijk neen — het toch niet zoude aangaan dit ongrijpbare begrip van partieele schorsing te doen vallen onder de in de artikelen 13 tot en met 16 van meergenoemd Reglement genoemde en geregelde schorsing, aangezien niet kan worden aangenomen, dat de Kroon, in de vermelde artikelen de schorsing regelende, daarmede tevens zou hebben bedoeld te regelen en zou hebben geregeld een duister en in ons ambtenarenrecht overigens onbekend instituut van partieele schorsing;

in de derde plaats, dat de autoriteit, bevoegd tot schorsing van een militairen ambtenaar, in het algenieen niet is de Minister van Defensie en niet in artikel 13, maar in artikel 14 van voormeld Reglement wordt aangewezen, welk artikel luidt:

..De schorsing bedoeld in het vorige artikel geschiedt:

a. van den tot een korps of inrichting behoorenden militair door den commandant van dat korps of die inrichting;

b. van de overige militairen — voor zooveel zij tot het Veldleger behooren — door den Commandant van het Veldleger, en, voor zooveel zij daartoe niet behooren, door den inspecteur of den chef van het wapen of dienstvak, waartoe de betrokkene behoort;

een en ander, voor wat betreft de gevallen bedoeld in het eerste lid van het vorig artikel, onder nadere goedkeuring of op last van Onzen Minister."; zijnde de hierbedoelde Minister de Minister van Defensie;

O. dat de Raad voor zijn meeniiig, dat ten deze schorsing niet heeft plaats gehad mede steun vindt in het van wege eischer overgelegde advies van Prof. Mr. D. Nazewinkel-Suringa, waarin op bladzijde 2 wordt betoogd:

.,De beslissing van den Minister van Justitie houdt echter geen schorsing van deze qualiteit (n.l. van onderofficier der Koninklijke Maréchaussée) in. kan die ook niet inhouden. aangezien schorsing

dezer ambtenaren krachtens art. 13 Regl. voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht is voorbehouden aan den Minister van Defensie.", welke zin, behoudens voor zoover daarin een beroep wordt gedaan op artikel 13 van het genoemde Reglement en beweerd wordt, dat de schorsingsbevoegdheid met betrekking tot onderofficieren der Koninklijke Maréchaussée aan den Minister van Defensie is voorbehouden, als juist kan worden beschouwd, maar in strijd is met de door eischer bij beroepschrift ontwikkelde zienswijze;

O. dat uit hetgeen in de vorige twee rechtsoverwegingen is overwogen volgt, dat het bestreden besluit niet strijdt met artikel 13, noch ook met artikel 14 van het Reglement voor de militaire ainbtenaren der Koninklijke landmacht, terwijl den Raad evenmin is gebleken van strijd met eenig ander artikel van dat Reglement;

O. dat thans moet morden onderzocht, of het aangevallen besluit strijdt met de artikelen 1, 141. 154, 155, 158 en 163 van het Wetboek van Strafvordering;

O. dat deze Raad die vraag ontkennend beantwoordt en daartoe allereerst zich grondt op en overneemt hetgeen en voor zoover dit ter zake door den eersten rechter is aangevoerd;

O. dat de Raad voorts tegenover de opvattingen door en namens eischer verkondigd. wenscht te stellen, dat hij niet, zooals eischer schijnt te doen, in het Wetboek van Strafvordering een geheel van bepalingen ziet, die eenerzijds het Staatsgezag de bevoegdheid geven tegen verdachten op te treden en anderzijds een gedeeltelijke regeling der rechtspositie van sommige groepen van ambtenaren inhouden, maar dat Wetboek veeleer beschouwt als een geheel van regelen, waarin weliswaar eenerzijds aan het Staatsgezag zekere bevoegdheden worden toegekend, maar die, naar een wijdverbreide opvatting, anderzijds strekken ,,ter beveiliging van de rustige burgers";

O. dat, aldus beschouwd, artikel 1 van dit Wetboek, luidende: ,,Strafvordering heeft alleen plaats op de wijze bij de wet voorzien", dus niets zegt omtrent de vragen, welke in dit geding aan de orde zijn, doch verbiedt, dat strafvervolging plaats vindt op andere wijze en door andere personen dan in het Wetboek van Strafvordering aangegeven;

O. dat zoo ook de opsomming van hen, die belast zijn niet de opsporing van strafbare feiten, in artikel 141 van dat Wetboek, niet beteekent, dat de daar genoemde groepen een eigen, onaantastbaar recht zouden hebben om strafbare feiten op te sporen, hetwelk de Minister van Justitie in geen enkel opzicht zou vermogen te beperken, doch aan de burgers verzekert, dat — afgezien van het bepaalde in artikel 142 van het Wetboek — geen andere personen dan die vallende onder de in voormeld artikel 141 genoemde groepen eenig opsporingsonderzoek kunnen instellen;

O. dat voor deze zienswijze steun is te vinden, onder meer, in de ook in de Memorie van Toelichting ad artikel 144, 20 van het ontwerp-Wetboek van Strafvordering (Handelingen der Staten-Gene-

raal, Bijlagen, 1913—1914, No. 286, 3) vermelde ,,bestaande practijk, waarbij de kantonrechters niet eigener beweging maar slechts desgevorderd hunne diensten verleenen" en voorts in eenige bepalingen van de door den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée vastgestelde Dienstvoorschriften, waarvan b.v. artikel 45, alinea 2, luidt: ,,Waar de burgemeester reeds als hulp-officier is opgetreden, onthoudt zich de Maréchaussée daarvan." en artikel 83, alinea 5, hetwelk inhoudt: ,,Overigens moet de Maréchaussée, behoudens in gevallen van heeterdaad, zich, binnen gemeenten waar een politiekorps bestaat onder een commissaris van politie, zoovecl mogelijk onthouden van op te treden en op- of nasporing te verrichten. (156) Zij behoort, voor zooverre die gemeenten betreft, geene aangiften of klachten in ontvangst te nemen, dan in de gevallen waarin de aangevers of klagers, nadat hun in overweging is gegeven zich in de betreffende aangelegenheid tot de gemeentelijke politie te wenden, hun verlangen te kennen geven, de aangifte of klachten bepaaldelijk te doen aan de Maréchaussée." en eindelijk in artikel 8, lid 2, van het Rijkspolitiebesluit 1935, Staatsblad No. 497, luidende: ,,Klachten en aangiften, welke de klagers en aangevers, nadat hun in overweging is gegeven om zich tot het personeel der plaatselijke politie te wenden, verklaren bepaaldelijk bij de Rijlispolitie te willen indienen, neemt zij in ontvangst, waarna zij onverwijld instructie ter zake aan den Officier van Justitie vraagt.";

O. dat de Raad om analoge redenen, als hiervoren uiteengezet, in de opsomming in artikel 154 van het Wetboek van Strafvordering van hen, die hulpofficier van justitie zijn, niet ziet een omstandigheid, welke den Minister van Justitie zoude beletten de opsporiiigsbevoegdheid van de aldaar tot hulpofficier aangewezenen te beperken;

O. dat, waar het bestreden besluit de opsporingsbevoegdheid van eischer beperkte, dit medebracht en ook mocht medebrengen een overeenkomstige beperking in eischers activiteit als hulpofficier zonder dat van strijd met artikel 155 en 158 van meergenoemd Wetboek kan worden gesproken;

O. in dit verband ten slotte, dat het standpunt van eischer zich niet verdraagt met het feit, dat de Minister van Justitie in hoogste instantie verantwoordelijk is voor de richtige opsporing der strafbare feiten, weshalve dat standpunt niet kan worden aanvaard, nu het niet in eenig wrttelijk voorschrift is opgenomen;

O. dat uit dit alles volgt, dat de Raad het bestreden besluit niet acht te strijden met één of meer der door eischer genoemde artikelen van het Wetboek van Strafvordering, terwijl hem voorts niet is gebleken van strijd met eenig ander wettelijk voorschrift;

O. dat alsnu moet morden onderzocht, of het bestreden besluit behoort te worden nietig verklaard op dezen grond, dat gedaagde bij het nemen daarvan van zijne bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegd-

heid is gegeven, n.l. de bevordering van de richtige opsporing van strafbare feiten;

O. dat gedaagde blijkens liet bestreden besluit, hoewel de activiteit der brigade van de Koninklijke Maréchaussée te Oss in een toen aanhangige strafzaak erkennende, tegen de methode, door haar bij haar opsporingsonderzoek in andere gevallen in den laatsten tijd toegepast zeer ernstige bedenking had, welke hem tot ingrijpen noopte; dat hij de feiten en omstandigheden, die hem tot het bestreden besluit hebben geleid, bij de in eersten aanleg ingediende contramemorie nader heeft medegedeeld; dat niets is aangevoerd, hetwelk zou kunnen strekken ten bewijze, dat de door gedaagde medegedeelde feiten en omstandigheden hem niet zóó, als door hem wordt medegedeeld, bij het nemen van zijn besluit hebben voorgestaan;

O. dat er dus niet de minste grond is om aan te nemen, dat gedaagd zich bij het nemen van het ten deze aangevochten besluit door een onredelijk of onoirbaar motief heeft laten leiden en dientengevolge niet kan worden gezegd, dat hij in het onderwerpelijke geval van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven; wordende hierbij uitdrukkelijk in het midden gelaten, of de door gedaagde medegedeelde feiten en omstandigheden in alle opzichten in overeenstemming zijn met de werkelijkheid;

O. dat vorenbedoeld misbruik van bevoegdheid ook niet kan worden afgeleid uit de omstandigheid, dat het bestreden besluit is genomen tegen de brigade te Oss in haar geheel voor zoover met opsporingsbevoegdheid bekleed, wijl gedaagde zich kennelijk heeft laten leiden door de gedachte, dat de door hem geconstateerde telrortkomingen een zekere mentaliteit bij de geheele brigade verrieden, welke slechts kon worden verbeterd door tegen al hare leden ie treffen maatregelen;

dat de uitspraak, waarvan hooger beroep, dus behoort te worden bevestigd:

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de uitspraak, waarvan hooger beroep.')

[1]) Zie in verband met deze uitspraak het hoofdartikel van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen in het Ned. Juristenblad van 7 en 14 Januari 1939 „Oss, het Wetboek van Strafvordering en de Politieorganisatie", alsmede twee artikelen voorkomende in de Nieuwe Rott. Cour. van 13 Januari, Avondblad C., en 14 Januari 1939, Avondblad D. en een ingezonden stuk van „Rechterlijk ambtenaar" in dezelfde courant van 19 Januari 1939, Avondblad D.

Red. M.R.T.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 December 1938.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

OVERPLAATSING BRIGADE MARÉCHAUSSÉE TE OSS.

Aangenomen dat bij het nemen van het besluit tot overplaatsing aan den Inspecteur der Kon. Maréchaussée geen ander belang kon en mocht voor oogen staan dan het belang van de goede uitoefening van den dienst bij het wapen, mocht de Inspecteur op goede gronden aannemen dat de Minister van Justitie niet bereid was de aan klager opgelegde beperking van diens opsporingsbevoegdheid op te heffen, zoolang dexe bij de brigade Oss ingedeeld bleef, terwijl anderzijds kan geacht worden vast te staan dat een goede uitoefening van den dienst bij het wapen beter verzekerd is, wanneer niemand van het daartoe behoorend personeel in zijn bevoegdheden is beperkt dan wanneer dit met een of meer leden van dat personeel zoel het geval is. Zeker kan dus niet gezegd u-orden dat de Inspectezcr van zijne bevoegdheid tot overplaatsing kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor hem die bevoegdheid is gegeven.

De uitspraak van het Militair Ambtenarengerecht bevestigd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake F. R., wonende te Rotterdam, eischer in hooger beroep, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée te 's-Gravenhage, gedaagde in hooger beroep, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Majoor Mr. W. van den Hoek, wonende te 's-Gravenhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde gemachtigden;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat de Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée bij missive van 6 April 1938 aan den Commandant der 2e Divisie van dat wapen heeft opgedragen een aantal verplaatsingen te bewerkstelligen, o.a. die van eischer van de brigade Oss naar de brigade Roermond;

O. dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 16 Juli 1938 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen [1]) — het door den tegenwoordigen eischer tegen voormeld besluit ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard;

[1]) **Zie M.R.T. XXXIV, 164.**

O. dat eischer van die uitspraak tijdig is gekomen in hooger beroep, bij beroepschrift concludeerende tot vernietiging van de uitspraak, waarvan hooger beroep, en tot nietigverklaring van het bovenvermelde besluit van den Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée; zulks op de navolgende gronden:

,,dat klager niet weerspreekt dat voorschreven beslissing niet strijdig is met eenig algemeen verbindend voorschrift, hetgeen dan ook niet bij klaagschrift door hem is gesteld, doch wèl van oordeel blijft, dat bij het nemen dier beslissing door verweerder van de hem toekomende bevoegdheid kennelijk een ander gebruik is gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

dat het Gerecht anders oordeelt op grond, dat verweerders beslissing niet is voortgekomen uit een onredelijk of onoirbaar motief, doch blijkens verweerders bij contra-memorie gegeven uiteenzetting is gegrond op de overweging, dat klagers verplaatsing door het algemeen belang, speciaal de Rijkspolitiezorg, en door het belang van het wapen der Koninklijke Maréchaussée werd gevorderd in verband met de door verweerder aangenomen omstandigheid, dat de Minister van Justitie niet bereid was de bij diens beslissing d.d. 1 April 1938 aan klager opgelegde beperking van zijn opsporingsbevoegdheid op te heffen, zoolang klager bij de brigade te Oss ingedeeld bleef;

dat, wat van de juistheid zij der op deze overweging gebaseerde conclusie, nl. dat van strijd met art. 58, lid 1, laatste zinsnede, Ambtenarenwet 1929 geen sprake is, deze overweging op zichzelve in elk geval is onjuist, aangezien het Gerecht louter op gezag van verweerder aanneemt, dat bij hem geen onredelijk of onoirbaar motief heeft voorgezeten, zonder te onderzoeken en daarvan in haar (lees: zijn) motiveering te doen blijken of het *dienstbelang* de verplaatsing van klager vorderde, d.w.z. of de aan den getroffen maatregel van verplaatsing ten grondslag liggende feiten en omstandigheden tot het nemen daarvan noopten:

dat het Gerecht, zulks doende, tot de beslissing had moeten komen, dat het dienstbelang de verplaatsing niet vorderde, immers het belang, dat aan verweerder bij een verplaatsing van klager bij uitsluiting voor oogen kan en mag staan, is het belang van de goede uitoefening van den dienst bij het wapen der Koninklijke Maréchaussée, en met name niet het belang van een richtige opsporing van strafbare feiten en de Rijkspolitiezorg, welke aan anderen dan verweerder ter behartiging zijn opgedragen;

dat de door den Minister van Justitie ten aanzien van klager toegepaste maatregel van tijdelijke ontneming zijner opsporingsbevoegdheid de goede uitoefening van klagers dienst op zichzelf niet; onmogelijk maakte en genoemde maatregel, welke volgens verweerder zelf uitsluitend aan de verplaatsing ten grondslag ligt, derhalve de verplaatsing niet vorderde;

dat, al ware het anders, klager in elk geval van oordeel is, dat, indien de aan de verplaatsing ten grondslag liggende maatregel, de tijdelijke ontneming der opsporingsbevoegdheid, in strijd met een

algemeen verbindend voorschrift, is genomen en alsnog nietig wordt verklaard, zulks de verplaatsing zelve, als gegrond op een alsdan nimmer rechtens bestaan hebbenden maatregel, vitieert en als kennelijk onbevoegd bewerkstelligd moet worden aangemerkt;";

O. dat gedaagde bij contra-memorie kennelijk heeft bedoeld te concludeeren tot bevestiging van de uitspraak, waarvan hooger beroep;

In rechte:

O. dat deze Raad, ingevolge het bepaalde bij artikel 58, lid 1. der Ambtenarenwet 1929, jo. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, de nietigverklaring van het in dit geding aangevochten besluit slechts zal kunnen uitspreken, indien dat besluit feitelijk of rechtens strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, of indien gedaagde bij het nemen daarvan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat, blijkens het gestelde in de eerste alinea van hetgeen hierboven uit het beroepschrift is weergegeven, door eischer niet wordt beweerd, dat het bestreden besluit zoude strijden met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en zulks ook overigens den Raad niet is gebleken;

O. dal eischer echter wèl van oordeel is, dat de Inspecteur der Koninklijke Maréchaussée bij het nemen van het bestreden besluit van zijn bevoegdheid tot overplaatsing kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat eisclier dit oordeel hierop grondt, dat het dienstbelang de overplaatsing van eischer niet vorderde, wijl toch het belang, dat aan gedaagde bij een overplaatsing van eisclier bij uitsluiting kon en mocht voor oogen staan, was het belang van de goede uitoefening van den dienst bij het wapen der Koninklijke Maréchaussée cn met name niet het belang van een richtige opsporing van strafbare feiten en de Rijkspolitiezorg, welke aan anderen dan gedaagde ter behartiging zijn opgedragen;

O. dat — aangenomen, dat, bij het nemen van het besluit tot overplaatsing van eischer, aan gedaagde geen ander belang kon en mocht voor oogen staan dan het belang van de goede uitoefening van den dienst bij het wapen der Koninklijke Maréchaussée — gedaagde op goede gronden mocht aannemen, dat de Minister van Justitie niet bereid was de bij zijn besluit d.d. 1 April 1938 aan eischer opgelegde beperking van diens opsporingsbevoegdheid op tc heffen, zoolang deze bij de brigade Oss ingedeeld bleef, terwijl anderzijds kan geacht worden vast te staan, dat een goede uitoefening van den dienst hij het wapen der Koninklijke Maréchaussée beter verzekerd is, wanneer niemand van het daartoe behoorend personeel in zijn bevoegdheden is beperkt dan wanneer dit met een of meer der leden van dat personeel wel het geval is;

O. dat, gelet op het voorgaande, zeker niet kan gezegd worden,

dat gedaagde, besluitende tot overplaatsing van eischer, van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor hem die bevoegdheid is gegeven;

O. dat derhalve geen der heide in lid J van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 genoemde gronden, tot nietigverklaring van een besluit van een adniinistratief orgaan, in casu aanwezig is;

O. dat de eerste rechter bij de bestreden uitspraak dus terecht het ingestelde beroep ongegrond heeft verklaard en die uitspraak behoort te morden bevestigd;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de uitspraak. waarvan hooger beroep.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

(rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.)

Uitspraak van **3** Noveinber 1938.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mr. Ph. B. Libourel en E. G. de Wijs; militaire leden: A. M. Geesink en H. F. M. baron van Voorst tot Voorst.

Art. 22, 1e lid, punt e en 3e lid van het Reglt. voor de militaire ambtenaren der Kon. landmacht.

Eervol ontslag, in ket belang van den dienst, van een korporaal bij den staf van den vrijwilligen landstorm.

Nu naar 's Ministers oordeel kennelijk slechts door klagers ontslag het belang van den dienst is te behartigen, is de orztslag-beslissing bevoegdelijk genomerz. Het Gerecht heeft de juistheid van dat oordeel, omtrent welks motieven overigens noch in de gedingstukkett noch bij de behandeling ter terechtxittirzg nadere gegevens zijn verstrekt, niet te beoordeelen.

Ook overigens geen strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend coorschrift. Evenmin verkeerd gebruik van bevoegdheid. De Minister heeft zich laten leiden door het belang van den dienst.

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: G. W., wonende te Schiedam, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. TV. Heemskerk, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en den gemachtigde van den verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 13 Octobcr 1938;

Wat de feiten betreft:

O. dat verweerder bij besluit van 21 April 1938, met verwijzing naar het bepaalde bij punt e van het eerste lid en het derde lid van artikel 22 van liet Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke 'Landmacht aan klager, korporaal bij den staf van den vrijwilligen landstorm, met ingang van 30 April 1938 als zoodanig in het belang van den dienst eervol ontslag uit den dienst bij den vrijwilligen landstorm heeft verleend:

O. dat klager tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en op de bij daartoe strekkend klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die beslissing tc vernietigen;

In rechte:

O. dat verweerder aan het bepaalde hij artikel 22, lid **1** onder e. en lid **3** van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, hierna aan te duiden als Reglement, de bevoegdheid kan ontleenen om een militairen ambtenaar, in gevallen, in art. 19 en 21 van het Reglement niet genoemd, eervol of niet-eervol ontslag te verleenen, wanneer naar zijn oordeel slechts door ontslag het belang van den dienst of dat van den militair tc behartigen is;

O. dat het aan klager verleende ontslag blijkens de bewoordingen der bestreden beslissing kennelijk zijn grond vindt in het oordeel van verweerder, dat slechts door klagers ontslag het belang van den dienst te behartigen is;

O. dat waar dit oordeel bij verweerder aanwezig was, de bestreden beslissing door verweerder bevoegdelijk is genomen, terwijl het Gerecht de juistheid van dat oordeel, omtrent welks motieven overigens noch in de gedingstukken noch bij de behandeling ter openbare terechtzitting nadere gegevens zijn verstrekt, niet heeft te beoordeelen;

O. dat alzoo de beslissing uit krachte van voormelde bepalingen van art. 22 van het Reglement is genomen en ook overigens niet is gebleken dat zij met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift zou strijden;

O. dat evenmin is gebleken, dat verweerder bij het nemen der beslissing van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden waartoe hem die is gegeven, doch integendeel, op grond van de bewoordingen der beslissing moet worden aangenomen dat verweerder zich daarbij heeft laten leiden door het belang van den dienst;

O. dat bij gebreke van gronden als bedoeld in art. 58, lid **1,** der Ambtenarenwet 1929 jo art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931. de beslissing waarvan beroep niet voor nietigverklaring vatbaar is;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.
(rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.)

Uitspraak van 3 November 1938.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mr. Ph. B. Libourel en E. G. de Wijs; militaire leden: A. hl. Geesink en H. P. M. baron van Voorst tot Voorst.

Volgorde van plaatsing op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur van een fourier 1e klasse.

Die volgorde moet volgens art. 6 van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932 (Zie L.O. 1937, Nr. 250) geregeld worden naar den ouderdom in rang als onderofficier, dus niet als fourier 1e klasse.

Dit voorschrift is niet in strijd met art. 11, 2e lid Regl. voor de militaire ambtenaren Kon. landmacht, voorschrijvende dat de bevordering zal geschieden in volgorde van ouderdom in rang omdat lid 6 van art. 11 den Minister de bevoegdheid verleent ten aanzien van bijzondere groepen van militairen van de voorafgaande regelen betreffende de bevordering af te wijken en de Minister daarvan voor het hier bedoelde geval heeft gebruik gemaakt.

Klagers meening dat een categorie van militairen die behooren tot den rang van sergeant (fourier, wachtmeester) 1e klasse niet kan wonden beschouwd als een bijzondere groep van militairen verworpen, aangezien de ruime beteekenis van het woord groep toelaat daaronder te begrijpen het geheel van militairen van een bepaalden rang. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken. heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: G. G., wonende te Dordrecht, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. A. Meeuse. hoofdcommies bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 13 October 1938;

Wat de feiten betreft:

O. dat verweerder bij beslissing van 28 Mei 1938, IIIe Afd. B. nr. 25, o.a. klager heeft geplaatst op de candidatenlijst voor den rang

van sergeant-majoor-administrateur bij het Regiment Genietroepen en het Korps pontonniers en torpedisten, en wel klager als vierde in de volgorde na J. H. Hackenitz, daarbij vermeldende dat de datum waarop de betrokkene tot onderofficier werd bevorderd zijn plaatsing op de candidatenlijst beheerscht;

O. dat klager tegen deze beschikking beroep heeft ingesteld en bij zijn daartoe strekkend klaagschrift heeft verzocht zijn naam te doen plaatsen als tweede ná J. H. Hackenitz, onmiddellijk na P. Dijkgraaf, daarbij o.m. in hoofdzaak aanvoerende:

dat hij op 12 Juli 1918 werd bevorderd tot sergeant, op 1 November 1937 tot sergeant der 1e klasse, op 16 Mei 1938 tot fourier der 1ste klasse; dat hij op 13 Mei 1938 heeft voldaan aan het examen voor den rang van sergeant-majoor-administrateur bij de genietroepen en de pontonniers en torpedisten en bij de bestreden beslissing op de candidatenlijst voor dien rang is geplaatst;

dat echter ten onrechte de volgorde der plaatsing op die ranglijst is beheerscht door den datum van aanstelling tot onderofficier, immers deze plaatsing, overeenkomstig het bepaalde bij het tweede lid onder a van artikel 11 van het Reglement voor de niilitaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht had dienen te geschieden ,,in volgorde van ouderdom in rang"; dat na J. H. Hackenitz onmiddellijk J. v. d. Lee en W. van Loef op de vorenbedoelde ranglijst zijn geplaatst en daarna eerst P. Dijkgraaf en klager, zulks terwijl van der Lee en van Loef eerst op 28 Mei 1938 tot sergeant 1e klasse zijn aangesteld en klager reeds op 1 November 1937; dat hij, klager, ten aanzien van van der Lee en van Loef een hoogeren ouderdom in rang kan doen gelden, immers voor de bepaling van den ouderdom in rang z.i. geldt de datum, waarop men den rang heeft bereikt in welken men op de onderwerpelijke candidatenlijst kan worden geplaatst en welken men moet bekleeden om t.z.t. voor bevordering tot sergeant-majoor in aanmerking te kunnen komen, i.~, den rang van sergeant (wachtmeester, fourier) der 1e klasse;

O. dat verweerder bij contra-memorie de bestreden beslissing heeft verdedigd en tot ongegrondverklaring van het beroep heeft geconcludeerd, daarbij mededeelende, dat in den bij L.O. 1937 no. 250 gewijzigden tekst van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932, de sergeant der 1e klasse is opgenomen en beschouwd als te behooren tot een bijzondere categorie van militairen voor wie met toepassing van het zesde lid van artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht ten aanzien van de bevordering afwijkende bepalingen werden vastgesteld, hetgeen tot uiting komt in de redactie van den aanhef van artikel 6 van genoemd voorschrift, alwaar, onder aanhaling van bedoeld zesde lid, bepaald is dat voor den sergeant der 1e klasse, wiens naam is vermeld op één der lijsten B 1 t/m 7 en D 1 t/m 5 de volgorde zal zijn naar den ouderdom in rang als onderofficier;

In rechte:

O. dat in dit geding te beslissen valt of bij de bestreden beslissing klagers plaats op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur der genietroepen en der pontonniers en torpedisten, terecht is bepaald naar zijn ouderdom in rang als onderofficier, en derhalve na J. H. van der Lee en W. van Loef, die eerder dan klager tot sergeant werden bevorderd, zulks ondanks de omstandigheid, dat klager eerder dan genoemde onderofficieren tot sergeant der 1e klasse werd bevorderd;

O. dat de plaatsing van klager op de meergemelde candidatenlijst is geschied overecrikomsiig het bepaalde bij art. 6 van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932, hierna aan te duiden als Bevorderingsvoorschrift, zooals dit nader is vastgesteld bij beschikking van den Minister van Defensie, dd. 17 Augustus 1937, IIIe Afd. B. nr. 62, namelijk naar den ouderdom in rang als onderofficier;

O. dat klager kennelijk de bepaling van art. 6 van het Bevorderingsvoorschrift voorzoover daarbij de ouderdoin in rang als onderofficier als basis voor de rangorde op de meergemelde candidatenlijst wordt gesteld, niet verbindend acht wegens strijd met het bepaalde bij art. 11, lid 2 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, hierna aan te duiden als Reglement, waarbij onder a is voorgeschreven, dat de bevordering van elk der verschillende categorieën van militairen beneden den rang van tweede-luitenant zal dienen te geschieden naar volgorde van ouderdom in rang;

O. dat dit Gerecht het standpunt van klager niet kan deelen, omdat lid 6 van art. 11 van het Reglement den Minister van Defensie de bevoegdheid verleent om ten aanzien van bijzondere groepen van militairen, voor wat de bevordering betreft, van de in gemeld artikel voorafgaande regelen af te wijken, en verweerder bij de vaststelling van het Bevorderingsvoorschrift blijkens de verwijzing in den aanhef van art. 6 van dat voorschrift mede naar het 6de lid van artikel 11 van het Reglement, van de hem daarbij verleende bevoegdheid gebruik heeft gemaakt, door als grondslag voor de rangorde op de meergemelde candidatenlijst, niet te doen gelden den ouderdom in rang als sergeant der 1e klasse. doch den ouderdom in den rang van onderofficier;

O. dat ter openbare terechtzitting door klager is aangevoerd dat een categorie van militairen, die behooren tot den rang van sergeant (fourier, wachtmeester) der 1e klasse, niet kan worden beschouwd als een bijzondere groep van militairen en dus de bepaling van artikel 11, lid 6, van het Reglement aan de door klager bestreden bepaling van het Bevorderingsvoorschrift geen grondslag kan bieden, doch het Gerecht zich met deze zienswijze van klager niet kan vereenigen, aangezien de ruime beteekenis van het woord groep toelaat daaronder te begrijpen het geheel van militairen van een bepaalden rang;

O. dat derhalve, waar klagers plaatsing op de meergemelde can-

didatenlijst is geschied overeeiikomstig het Bevorderingsvoorschrift, en dit voorschrift voorzoover hier van belang niet geacht kan worden te strijden niet het Reglement en ook overigens ten aanzien van de bestreden beslissing, voorzoover klager daartegen beroep heeft ingesteld, van strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift niet is gebleken, noch ook van het verlieerde bevoegdheidsgebruik als bedoeld in art. 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, jo art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep van klager ongegrond behoort te worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

(rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken).

Uitspraak van 3 November 1938.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Leden: Mr. Ph. B. Libourel en E. G. de Wijs; militaire leden: h. 31. Geesink en H. F. M. baron van Voorst tot Voorst.

Afwijzing van liet verzoek van een in December 1936 van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-adininistrateur afgevoerden militair om opnieuw op die candidatenlijst te worden geplaatst.

De afwijzing is niet in strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, aangezien een verplichting tot herplaatsing uit geen enkel voorschrift is af te leiden, met name niet uit art. 17, lid **3,** *van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden, den rang van tweede-luitenant 1932 (Zie L.O. 1937, Nr.* ***250)*** *nu daarbij slechts de bevoegdheid en niet de verplichting wordt vastgesteld om een van een candidatenlijst afgevoerden militair voor herplaatsing op zoodanige lijst voor te dragen. Integendeel zou inwilliging van klagers verzoek in strijd zijn geweest met art. 17, welks derde lid uitdrukkelijk voorschrijft dat de voordracht tot herplaatsing niet eerder dan* **3** *jaren na de afvoering kan plaats hebben, waaraan niet afdoet dat die termijn ten tijde van klagers afvoering één jaar bedroeg nu een bepaling dat die oude termijn voor de vóór de wijziging afgevoerden zou blijven. gelden, ontbreekt. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.*

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: **J. P.** v. B., wonende te Harderwijk, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting. tegen den Minister van Defensie,

verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. W. Heemskerk. wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager, en den gemachtigde van den verweerder:

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 13 October 1938;

Wat de feiten betreft:

O. dat klagers naam bij beschikking van den Minister van Defensie d.d. 18 December 1936 werd afgevoerd van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateiir der infanterie; dat klager in Januari 1938 tot verweerder het verzoek heeft gericht zijn naam opnieuw op voormelde candidatenlijst te plaatsen; dat verweerder bij beslissing d.d. 18 Mei 1938 dat verzoek heeft afgewezen uit overweging dat de bestaande bepalingen zich tegen inwilliging daarvan verzetten;

O. dat klager tegen deze beslissing, te zijner kennis gekomen op 15 Juni 1938, bij klaagschrift d.d. 17 Juni 1938, ter griffie ingekomen op 18 Juni 1938, beroep heeft ingesteld en op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht de beslissing te willen vernietigen en te bepalen, dat de naain van klager alsnog behoort te worden herplaatst op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur bij de infanterie;

In rechte:

O. dat de afwijzing van klagers verzoek tot herplaatsing op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur der infanterie, niet in strijd is met eenig toepasselijk algeineen verbindend voorschrift, aangezien een verplichting tot herplaatsing als door klager gevraagd, uit geen enkel voorschrift is af te leiden, met name niet uit artikel 17, lid 3, van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932, hierna aan te duiden als Bevorderingsvoorschrift, aangezien daarbij slechts de bevoegdheid en niet de verplichting wordt vastgesteld om een van eenige candidatenlijst afgevoerden militair voor herplaatsing op die lijst of een andere candidatenlijst voor tc dragen;

O. dat integendeel inwilliging van klagers verzoek in strijd zou zijn geweest met voormelde bepaling, welke immers uitdrukkelijk voorschrijft, dat dc daarbij bepaalde voordracht tot herplaatsing niet eerder dan drie jaren na den datum van afvoering kan plaats hebben, waaraan niet afdoet dat deze termijn die ten tijde van klagers afvoering een jaar bedroeg, sindsdien bij wijziging van het Bevorderingsvoorschrift is vastgesteld, nu een bepaling dat de oude termijn voor de vóór de wijziging afgevoerden zou blijven gelden, ontbreekt;

O. dat verweerder, die blijkens den inhoud der bestreden beslissing cri blijkens hetgeen door zijn gemachtigde ter openbare terecht-

zitting is medegedeeld, tot afwijzing van klagers verzoek heeft besloten op grond van de vorenvermelde bepaling van art. 17, lid **3,** van het Bevorderingsvoorschrift, niet kan geacht worden bij het nemen der bestreden beslissing van zijn bevoegdheid een ander gebruik te hebben gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor hem die is gegeven;

O. dat mitsdien bij gebreke van gronden als bedoeld in art. 58, lid **1** der Ambtenarenwet 1929 jo art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 de bestreden beslissing niet voor nietigverklaring vatbaar is;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Voor ambtenaren verboden vereenigingen.

Uit het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer omtrent de algemeene beschouwingen over de Rijksbegrooting voor 1939 nemen wij het volgende over:

Voor ambtenaren verboden vereenigingen.

Eenige leden verklaarden, het thans ten aanzien van de in voce genoemde materie geldende stelsel van generaliseering niet te kunnen goedkeuren. Zij gaven de voorkeur aan eene individueele keuring. getoetst aan de normen van het ambtenarengerecht, daar zij van meening waren, dat een gedwongen uittreding uit eene vereeniging de gezindheid van den uitgetreden ambtenaar niet zal wijzigen.

Enkele andere leden laakten de opneming van de Vereeniging „Kerk en Vrede" en van de beide vrouwen-vredesvereenigingen in dc lijst van verboden vereenigingen.

Wuns inziens vertoont dc door de Regeering thans gevolgde methode in elk geval dit groote gebrek, dat het bestuur van de betrokken organisatie noch vooraf n ordt gehoord, noch van de ter zake genomen beslissing zelfs maar wordt verwittigd. Dit achtten zij eene wijze van vonnissen. eenen rechtsstaat onwaardig, weshalve zij althans: verandering in de wijze van berechting bepleitten.

Weder andere leden konden billijken, dat het lidmaatschap van „Kerk en Vrede" aan militairen werd verboden, doch voor een algeheel verbod achtten zij niet voldoende termen aanwezig.

Enkele leden spraken hunne bevreemding er over uit, dat de Regeering na de bekende uitspraak van den Hoogen Raad der Nederlanden aan den Nationalen Jeugdstorm nog een politiek karakter kan toekennen. Zij oordeelden zulks in geenen deele in overeenstemming met de opvatting van den democratischen rechtsstaat.

In de Memorie van Antwoord vonden wij hierop het volgende bescheid:

Voor ambtenaren verboden vereenigingen.

Naar aanleiding van de verklaring van eenige leden, dat zij liet thans geldend stelsel ter verzekering van de betrouwbaarheid van het ambtenarenkorps niet kunnen goedkeuren en dat zij de voorkeur zouden willen geven aan eene individueele keuring, getoetst aan de normen van het ambtenarenrecht, moge worden opgemerkt, dat met het thans gevolgde systeem, belichaamd in het gewijzigd artikel 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement, juist beoogd wordt. eene individueele toetsing zooveel mogelijk tot haar recht te doen komen. Mede in het belang van de ambtenaren acht de Regeering het

echter noodig, dat dit systeem der individueele toetsing wordt aangevuld met een, door de hier aan het woord zijnde leden minder juist geacht en op zichzelf inderdaad ook niet volkomen doeltreffend, stelsel van generaliseering, waarbij zekere relaties met bepaalde vereenigingen als criterium voor de al of niet betrouwbaarheid der ambtenaren worden gesteld. De Regeering is van meening, dat op deze wijze de grootst mogelijke waarborg wordt verkregen voor de betrouwbaarheid van het ambtelijk apparaat.

Dat de vereeniging ,,Kerk en Vrede", benevens een tweetal vrouwenvredesvereenigingen ten onrechte in de lijst van z.g. ,,Verboden Vereenigingen" zouden zijn opgenomen, kan de Regeering niet inzien. Zij is nl. van oordeel, dat het bekleeden van een overheidsambt onvereenigbaar moet worden geacht met het lidmaatschap van vereenigingen, die, als de onderwerpelijke, zich niet hoeden voor contact met extremistisch gezinde organisaties.

Uiteraard zou verbreking van zoodanig contact, hetgeen, naar vernomen werd, met name in de bedoeling van de vereeniging ,,Kerk en Vrede" zou liggen, de Regeering nopen zich opnieuw omtrent haar standpunt tegenover deze vereeniging te beraden, al zal zij nimmer mogen afzien van den eisch, dat zij op haar personeel onder alle omstandigheden volledig zal moeten kunnen relrenen.

De leden, die verklaarden, een verbod van het lidmaatschap van ,,Kerk en Vrede" *alleen voor militairen* te kunnen billijken, doch voor een algeheel verbod geen voldoende termen aanwezig te achten, verliezen dan ook niet slechts uit het oog, dat het streven van deze vereeniging zich niet alleen richt tegen de militaire landsverdediging, doch houden bovendien geen rekening met het feit, dat de Regeering staat moet kunnen maken op een ambtenarenkorps. dat bereid is mede te werken aan *alle* defensiemaatregelen of *voorbereiding* daartoe, welke zij noodig oordeelt. Nu bij de landsverdediging in rnimeren zin allengs alle krachten des lands — *en met name ook vrijwel alle overheidsdiensten* — worden ingeschakeld, zal het uiteraard kunnen voorkomen, dat ook *burgerlijke* Rijksambtenaren daarin worden betrokken.

Naar aanleiding van de opmerking, dat de door de Regeering gevolgde methode in zake de lijst van de z.g. ,,Verboden Vereenigingen" in elk geval dit groote gebrek vertoont, dat de besturen van de betrokken organisaties noch vooraf werden gehoord. noch van te haren aanzien genomen beslissing zelfs maar werden verwittigd, moge onder de aandacht worden gebracht, dat de Regeering zich bij hare beslissing te dezer zake richt tot hare ambtenaren. Er bestond derhalve voor haar geen aanleiding, daarover vooraf het oordeel te vragen van of zelfs maar kennis te geven aan vereenigingen, die geheel buiten de verhouding van overheid en ambtenaar staan en wier wel zeer betwistbare aanspraken. om in dezen te worden ingeschakeld, uitsluitend zouden berusten op het feit, dat zij van den onderwerpelijken maatregel mogelijk direct eenig nadeel kunnen ondervinden.

Hoewel door den Hoogen Raad werd beslist, dat aan den Nationalen Jeugdstorm geen politiek karakter mag worden toegekend, is het voor

de Regeering, op grond van duidelijke bewijzen, geenszins twijfelachtig, dat deze corporatie een z.g. .,mantelorganisatie" is van eene beweging, die ook zelve pretendeert, geen politiek karakter te dragen, doch wier streven en methoden door de Regeering volstrekt onvereenigbaar worden geacht met het bekleeden van eenige functie in den Overheidsdienst.

Ambtenarenverbod.

In het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Defensiebegrooting voor 1939 troffen wij ten aanzien van hetzelfde onderwerp het volgende aan:

Ambtenarenverbod.

Eenige leden hadden ernstig bezwaar tegen het besluit der Regeering om leden van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij toe te laten tot leger en vloot, en wel op grond van de ideologie dezer partij. Dit bezwaar klemt, dus spraken zij, te meer in verband met de gehandhaafde uitsluiting, uit onze weermacht, van de leden der Nationaal-Socialistische Beweging, welker ideologie in de practijk op handhaving van de onschendbaarheid van volk en vaderland is gericht.

Ernstige bedenking maakten deze leden eveneens tegen de uitsluiting van de opleiding tot officier van kinderen van hen die, zelfs zonder lid van de N.S.B. te zijn, worden geacht ook maar in eenige inate met die beweging te sympathiseeren. Uit hetgeen te dier zake bekend is geworden blijkt, zoo betoogden de hier aan het woord zijnde leden, dat in ons land van regeeringswege eene soort van geheime inspectie ten opzichte van het leven der burgers bestaat, met dc leuze van de democratische vrijheid in allen deele strijdig.

Tenen een en ander werd aangevoerd, dat de N.S.B. te zeer is georiënteerd naar eene vreemde mogendheid en te weinig naar het eigen vaderland en daarmede gevaarlijk voor den geest onder de weermacht.

Enkele leden stelden de vraag, of inderdaad, gelijk verluidt, de Indische Regccring niet was geraadpleegd, alvorens tot schrapping van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij van de lijst der voor militairen enz. verboden vereenigingen werd overgegaan. Zoo neen, dan keurden zij dat ten zeerste af.

In de Memorie van Antwoord heeft de Minister van Defensie hierop het volgende bescheid gegeven:

Ambtenarenverbod.

Het toelaten van leden der Sociaal Democratische Arbeiderspartij tot bedieningen bij leger en vloot is een gevolg van de prin-

cipieel gewijzigde houding van deze bevolliingsgroep ten opzichte van de weermacht. Persoonlijke toetsing op trouw aan het wettig gezag onder alle onistandigheden, zooals overigens voor ieder, kan daardoor in de plaats treden van een algemeene uitsluiting. De leden van de Nationaal Socialistische Beweging zijn krachtens besluit van de Regeering uitgesloten van elk ambt in dienst van de Rijksoverlieid en mitsdien ook van bedieningen bij de weermacht. De waardeering van de ideologie van laatstbedoelde groep van de zijde der Regeering verschilt blijkbaar van die van de leden. die hier aan het moord zijri.

De door deze leden uitgesproken meening, als zouden kinderen van hen, die, zelfs zonder lid van de N.S.B. te zijn, worden geacht ook maar in eenige mate met die beweging te sympathiseeren, van de officiersopleiding worden uitgesloten, is in haar algemeenheid niet juist: elk geval wordt afzonderlijk beoordeeld. Het is echter de taak van ondergeteekende om te waken tegen het binnendringen in het officiershorps, zoowel van reserve- als van bcroepsofficioren. van door de Regeering ongewenscht geachte elementen; in verband daarmede moet hij zich o.m. uitdrukkelijk het recht voorbehouden personen, van wie niet de zekerheid hcstaat, dat zij onder alle omstandigheden aan de zijde van het gezag zullen staan, van opleiding tot een rang uit te sluiten. Het bestaan van een soort geheime inspectie ten opzichte van het leven der burgers, is aan ondergeteekende niet bekend.

Inderdaad is de Indische Regeering niet geraadpleegd, alvorens tot schrapping van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij van de lijst der voor militairen enz. verboden vereenigingen werd overgegaan. aangezien hiervoor geenerlei aanleiding bestond.

—

Niet-bevordering van een majoor.

De hoofdofficier op wien betrekking heeft de Uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 2 Juni 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 152, heeft zich vervolgens nog met een verzoekschrift tot de Tweede Kamer der Staten-Generaal gericht. In de Kamerstukken komt dienaangaande het volgende voor:

Commissie voor de verzoekschriften:

III. een, van A., majoor bij den staf der .... infanterie-brigade, te B., houdende verzoek om rechtsherstel en om bevordering van zijne benoeming tot luitenant-kolonel.

De commissie, van oordeel, dat het voor de Kamer van belang kan zijn, over den inhoud van dit adres en het: daarin vervatte verzoek nadere mededeelingen van de Regeering te vernemen, heeft de

eer voor te stellen, het te verzenden aan den Minister van Defensie met verzoek om inlichtingen.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

(Handelingen Tweede Kamer 14 Juni 1938. blz. 1781).

523. 1.

BRIEF VAN DEN MINISTER VAN DEFENSIE. [1])

Aan
den Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal.

's-Gravenhage, 9 Juli 1938.

Ter voldoening aan het verzoek om inlichtingen in zake het aan de Tmeede Kamer der Staten-Generaal gericht adres van den majoor der infanterie A., houdende verzoek om rechtsherstel en bevordering van zijn benoeming tot luitenant-kolonel bij het wapen der infanterie — mij geworden bij Uw schrijven vaii 17 Juni 1938.n° 1783 —; heb ik de eer U Hoogedelgestrenge. onder terugzending van het adres met de bijlage. het volgende tc berichten.

De majoor A., voornoemd, die op 1 November 1936 in aanmerking had kunnen komen voor bevordering tot luitenant-kolonel bij het wapen der infanterie, is — door mijn toenmaligen ambtsvoorganger — niet voor dezr bevordering bij Hare Majesteit de Koningin voorgedragen, op grond van het gestelde in zijn beoordeelingslijst.

Een afschrift van deze beoordeelingslijst is — als bijlage I — hierbij overgelegd.

Genoemde hoofdofficier heeft tegen de vorenbedoelde beoordeeling zijn bezwaren ingebracht — zoon-el hij de commissie, bedoeld in § 30 van liet Voorschrift betreffende de beoordeelingslijsten van de officieren bij de Landmacht. als bij den Centralen Raad van Beroep —, waarop uiteindelijk door den Centralen Raad van Beroep is beslist, dat de in de beoordeelingslijst overgelegde beschikking van mijn ambtsvoorganger dd. 19 Maart 1937, Geheim, Litt. V[58] — zie bijlage II —. alsmede de beoordeeling van den toenmaligen commandant van het veldleger dd. 14 September 1936 — zie Bijlage I — nietig worden verlilaarcl.

Een afschrift van deze uitspraak van den Centralen Raad van Beroep dd. 9 September 1937 is — als bijlage III — hierbij overgelegd.

Door vorenbedoelde beslissing van den Centralen Raad van Beroep is aan de heoordeelingen van den majoor A. die van den hoogsten legerchef komen te ontbreken en bleven slechts over de beoordeelingeil van divisiecommandant, brigadecommandant en regimentscomman-

[1]) De bij dezen brief overgelegde bijlagen **I—V1** zijn nedergelegd ter griffie, ter inzage van de leden.

dant, die den majoor A. achtten te behooren tot de meest geschikte officieren.

Niettegenstaande deze beslissing van den Centralen Raad van Beroep heeft ondergeteekende geen vrijheid kunnen vinden den majoor A. bij Hare Majesteit de Koningin in aanmerking te brengen voor bevordering tot luitenant-kolonel bij het wapen der infanterie, vermits hij van oordeel was, dat — gezien de gedurende den geheelen diensttijd van den majoor A. nopens hem uitgebrachte beoordeelingen — van dezen hoofdofficier niet te verwachten was, dat hij, ook in moeilijke omstandigheden, voor de zeer verantwoordelijke taak van regimentscommandant ten volle berekend zou zijn. Ondergeteekende heeft Hare Majesteit de Koningin dan ook in overweging gegeven — gelet op de groote belangen, welke in moeilijke omstandigheden op het spel staan, zoowel wat betreft de aan de leiding en zorgen van een regimentscommandant toevertrouwde militairen, als het algemeen landsbelang — voor bevordering tot luitenant-kolonel de keuze niet op den majoor A. te doen vallen en dezen hoofdofficier ook bij de eerstvolgende gelegenheid, welke zich na de meerbedoelde beslissing van den Centralen Raad van Beroep voordeed, zijnde op 1 November 1937, voor bevordering tot den naasthoogeren rang voorbij te gaan.

Tevens heeft de majoor **h.** zich bij request van 4 October 1937 tot Hare Majesteit de Koningin gewend, met verzoek ten spoedigste, althans bij de eerstvolgende promotie, te worden benoemd tot luitenant-kolonel bij het wapen der infanterie, zulks zoo mogelijk met ingang van 1 November 1936, met de gevolgen, aan een zoodanige bevordering verbonden.

Bij mijn — ingevolge Koninklijke machtiging, verleend bij Kabinetsrenvooi van 6 October 1937, n°. 23 — beschikking van 19 October 193'7, Geheim. Litt. E[218], genomen op vorenbedoeld request van den majoor A., is dien hoofdofficier ter kennis gebracht, dat ingevolge artikel 15 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 de bevordering tot luitenant-kolonel uitsluitend bij *keuze* plaats heeft en dat bij de — ingevolge Koninklijk besluit van 6 October 1937 n°. 38 — met ingang van 1 November 1937 plaats gevonden hebbende bevordering tot den naasthoogeren rang van majoors van het wapen der infanterie de keuze niet op hem is gevallen.

Een afschrift van bedoelde beschikking is — als bijlage IV — hierbij overgelegd.

Ten slotte heeft de majoor A. zich op 2 Maart 1938 naar aanleiding van vorenbedoelde beslissing opnieuw gewend tot den Centralen Raad van Beroep, in zijn klaagschrift tot uiting doen komend:

dat hij blijkens de beoordeeling van zijn chefs behoort tot de meest geschikte officieren van zijn rang, als bedoeld in artikel 15 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902;

dat hij mitsdien heeft verzocht hem als luitenant-kolonel aan te stellen, doch dat de Minister van Defensie hem voor deze benoeming niet heeft willen voordragen;

dat mitsdien aan de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 9 September 1937 niet, althans niet volledig, gevolg is gegeven, zoodat hij het recht heeft bij den Centralen Raad van Beroep in beroep te komen;

dat hij door zijn niet-bevordering schade lijdt, welke beloopt:

a. het verschil tusschen zijn salaris als majoor en dat als luitenant-kolonel van 1 November 1936 tot 1 Mei 1940 (datum van vermoedelijke pensionneering), bedragende f 1294;

b. het verschil in het bedrag van zijn pensioen als majoor en als luitenant-kolonel, welke schade moet worden vastgesteld op f 3775, zijnde het bedrag, dat hij thans moet storten bij een levensverzekeringsmaatschappij om dat meerdere pensioen na 1 Mei 1940 deelachtig te worden.

Uiteindelijk verzocht de majoor A. in dit klaagschrift zijn beroep gegrond te vinden en den Minister van Defensie, subsidiair den Staat der Nederlanden, te veroordeelen om aan hem als schade te vergoeden een bedrag van f 5069.

De Centrale Raad van Beroep heeft bij zijn uitspraak van 2 Juni 1938 het beroep ongegrond verklaard.

Afschrift van het vorenbedoelde klaagschrift van den majoor A., zoomede van de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 2 Juni 1938, zijn — als bijlage V en VI — hierbij gevoegd.

Uit het vorenstaande moge blijken — en de Centrale Raad van Beroep bevestigt dit volgens zijn uitspraak van 2 Juni 1938 —, dat; volledig uitvoering is gegeven aan de uitspraak van dien Raad van 9 September 1937, terwijl bovendien — om den majoor A. in niets te kort te doen — de volledige uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 9 September 1937 bij de eerste daarvoor aanwezige gelegenheid aan Hare Majesteit de Koningin is aangeboden, daarbij onder de hooge aandacht van Hare Majesteit brengende, dat deze hoofdofficier door meerbedoelde beslissing moet worden gerekend te behooren tot de meest geschikte officieren, als bedoeld in artikel 15 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902.

Het verdere door den majoor A. gewenschte gevolg, nl. bevordering tot luitenant-kolonel bij het wapen der infanterie, is aan de uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 9 September 1937 niet gegeven. Blijkens uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 2 Juni 1938 behoefde zulks ook niet te geschieden.

De weigering om te bevorderen was een zelfstandige handeling. De bevordering van hoofdofficieren geschiedt nl. krachtens artikel 15 der Bevorderingswet voor de landmacht 1902 bij keuze *uit* de meeste geschikte officieren. Deze bevordering bij keuze is geenszins een noodzakelijk gevolg van een gunstige beoordeeling in dien zin, dat de officier, die volgens zijn beoordeelingslijst tot de meest geschikte officieren behoort, bevorderd *moet* worden. Het behooren tot de meest geschikte officieren is slechts één van de voorwaarden, waaraan een hoofdofficier moet voldoen om voor bevordering in aanmerking te komen.

In dien zin beslistc ook de Centrale Rand van Beroep bij zijn uitspraak van 2 Juni 1938.

De majoor A. had tijdig beroep kunnen instellen tegen de weigering om hem te bevorderen tot luitenant-kolonel, welke weigering hem kenbaar is gemaakt bij de dezerzijdsche beslissing van 19 Octobeï 1937, Geheim Litt. E[218] (zie bijlage IV).

Dit beroep had genoemde hoofdofficier binnen 30 dagen moeten richten tot het ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, waarna nog hooger beroep mogelijk was bij den Centralen Raad van Beroep.

Door dit: beroep niet tijdig te stellen, is vorenbedoelde beslissing van 19 October 1937, Geheim, Litt. E[218], echter onaantastbaar geworden.

De *Minister van* Defensie,

VAN DIJK.

116. 1.

VERSLAG DER COMMISSIE.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n° 523 der Zitting 1937—1938.)

X.. majoor bij den staf der .... infanteriebrigade, te B., heeft zich in dato 4 April 1938 per adres tot de Kamer gericht. In dat adres wordt door hem aangevoerd, dat hij, hoewel hij door zijn opeenvolgende chefs beoordeeld werd als te behooren tot de meest geschikte van zijn ranggenooten, toch niet voor bevordering tot luitenant-kolonel (den naastaanliggenden hoogeren rang) werd voorgedragen. Onder mededeeling, dat hij zich bij herhaling tot den Ccntralen Raad van Beroep (Militaire Anibtenarenmet 1929) (lees: 1931. Bed.) heeft gewend en onder overlegging van de uitspraak van den Centralen Raad, verzoekt hij de Kamer om rechtsherstel en bevordering van zijn benoeming tot luitenant-kolonel.

In dato 14 Juni 1938 besloot de Kamer het adres te verzenden naar den Minister van Defensie met verzoek om inlichtingen.

Bij brief van 9 Juli 1938 aan den Voorzitter der Kamer heeft de Minister van Defensie aan het verzoek der Kamer voldaan.

Uit de verstrekte inlichtingen blijkt, dat adressant bezwaren heeft ingebracht tegen de beoordeelingslijst, zoowel bij de comniissie, bedoeld in S 30 van het Voorschrift betreffende de beoordeelingslijsten van de officieren bij de Landmacht, als bij den Centralen Raad van Beroep. Uit de overgelegde beschikking van den Centralcn Raad van Beroep blijkt. dat adressant in zijn vordering: — „te willen bevorderen, dat hij alsnog worde aangesteld tot luitenant-kolonel niet ingang van 1 November 1936. niet alle gevolgen aan zoodanige aanstelling verbondeii" — niet ontvankelijk werd verklaard, en wel reeds hierom, omdat zoodanige benoeming eventueel geschiedt door de Kroon.

De Minister van Defensie geeft voorts aan, dat de bevordering van hoofdofficieren geschiedt krachtens art. 15 der Bevorderingswet

voor de Landmacht 1902, en wel bij *keuze* uit de meest geschilite officieren.

Verder deelt de Minister van Defensie mede. dat de maioor **h.** tijdig beroep had kunnen instellen tegen de hem kenbaar gemaakte weigering om hem te bevorderen tot luitenant-kolonel bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, en dat, door het niet tijdig instellen van beroep, die weigering onaantastbaar is geworden.

De Commissie, over\\-egende, dat de bevordering van hoofdofficieren geheel bij de wet is geregeld, heeft de eer. aan de Kamer voor te stellen, den Minister van Defensie dank te zeggen voor de verstrekte inlichtingen.

Aldus vastgesteld 14 December 1938.

DUYMAER VAN TWIST.
TER LAAN.
TILANUS.
IJSSELMUIDEN.
EFFENDI.

In de Vergadering van 21 December 1938 heeft de Tweede Kamer zonder beraadslaging cn zonder hoofdelijlte stemming de coiiclusie der Commissie voor de verzoekschriften aangenomen.

(Handelingen Tweede Kariier 1938—1939, blz. 1187.)

—

Strafrechtelijke beginselen in het tuclitrecht.

In hef Maandblad „The Fleet" van October 1938 vonden wij op blz. 167 het volgende bericht:

JTJSTICE.

A recent amendment to the King's Regulations and Admiralty Instructions provides that „an officer is not to deal summarily with a case in which he is personally concerned. If a inan is charged with an offence against the Captain and the case is not serious enough for a court martial, the accused is to he iïansferred to another ship at the first opportuiiity and dealt with by his nem Commanding Officer, his former Captain attending as a witness." Shis important and very necessary revision of naval law is welcome in the interest of accused and accuser. The alleged offender will no longer labour under an excusable sense of prejudice and unfair treatmerit directed towards him. The possibility of petty tyranny creeping into practice is further removed. The officer mho may prefer the charge is relieved of an embarrassment that, to the honourable and fair-minded majority, must prove acute. To such as these there would be an ever-present temptation to show leniency when determining the appropriate

punishment. An interpretation of justice in which the accuser constitutes hinself judge and executioner at one and the same time can have no place in the regulation of a British Service. Here is no loophole whereby the recognised „bird" may hope to „get away with it". His „new Commanding Officer" is likely to award the offender the appropriate fruits of delinquency, whilst „his former Captain" may prove a more effective witness by his being freed of judicial responsibility.

Met groote belang, volkomen onpartijdigheid en onbevangenheid van den rechter bij de behandeling van strafzaken [1]) heeft de wetgever ook in ons tegenwoordig Wetb. v. Strafvordering door verscheidene voorschriften gewaarborgd. Zoo kent men de mogelijkheid van verschooning en wraking van rechters (artt. 512 en volgende) en de daarmede ook verband houdende bepalingen betreffende de vervolging en berechting van rechterlijke ambtenaren (art. 510). Blijkens art 268 moet de rechtbank ter terechtzitting bij voorkeur zijn samengesteld uit rechters die nog niet over de zaak in het voorbereidend onderzoek hebben geoordeeld, terwijl op straffe van nietigheid is uitgesloten de rechter-commissaris die eenig onderzoek in de zaak heeft verricht. [2]) Zie ook nog art. 21 Sv. en art. 23 R.O.

Ook voor de militaire rechtspraak vindt men verschillende analoge waarborgen. Art. 136 R.L. (144 R.Z.) somt een aantal categorieën van personen op die niet aan de behandeling van de zaak ter terechtzitting mogen deelnemen. [3]) Onder hen is bij de herziening van de rechtsplegingen in 1912, in navolging van de gewone strafvordering, thans ook opgenomen de officier-commissaris. Vóór dien tijd was juist andersom voorgeschreven, dat de officieren-commissaris (toen nog een tweetal) tot lid in den Krijgsraad benoemd *moesten* worden. [4]) Blijkens art. 122 R.Z. mag zelfs thans ook de commandeerende officier op grond van wiens rapport verwijzing van een verdachte naar den Krijgsraad heeft plaats gehad, in den Raad niet zitting nemen. [5]) Bloedverwantschap of zwagerschap tot in den

---

[1]) Voor de civiele rechtspraak zie o.a. artt. **29** en vlgg. W. v. Burg. Regtsv.

[2]) Deze laatste bepaling geldt niet in kinderzaken. (Artt. **492, 501** en **502).** Overigens wordt de uitsluiting van den reahter-commissaris niet meer zoo onverdeeld bewonderd, met name in geval van bekentenis. Verg. Maandbl. ber. en recl. **1935,** blz. **219.**

[3]) Wat betreft den auditeur-militair zie art. **286-288** R.L., voor den fiskaal artt. **248-250** R.Z.

[4]) Wij twijfelen nog steeds welk stelsel de voorkeur verdient. Onze ondervinding van vóór **1912** heeft ons ***niet*** geleerd, dat voor gebrek aan onbevangenheid of voor te grooten invloed van de officieren-commissaris op de andere leden van den Krijgsraad gevreesd behoeft te worden. Wèl bood hunne meer diepgaande bekendheid met de zaak en met den persoon van den beklaagde voordeelen. Verg. ook Mr. G. T. J. de Jongh in W.v.h.R. 12177[2] en Mr. Brunner in **M.R.T. XXXIII, 439.**

[5]) O.i. een overdreven, in de R.L. niet voorkomende en tot practische moeilijkheden aanleiding gevende bepaling. Zie Kempen in M.R.T. **X,** blz. **466** en vlgg.

vierden graad inag tusschen den president, de leden van den Krijgsraad, den auditeur-militair (fiskaal) en den secretaris niet bestaan. (Art. **129** R.L., art. **116** R.Z.). Zie voor het stadium der informatiën art. **37** R.L. (art. **34** R.Z.).

Art. **136** R.L. bovengenoemd (art. 144 R.Z.) geldt blijkens art. **36** R.L. (art. **33** R.Z.) ook ten aanzien van den officier-coinmissaris en den secretaris.

Naast die onderscheidene verbodsbepalingen bevatten de beide rechtsplegingen ook nog verschillende voorschriften betreffende verschooning en wraking van den rechter, officier-commissaris en secretaris. Wij verwijzen naar artt. **45, 137—144** R.L. (artt. **43, 145—152** R.Z.). Practische beteelrenis hebben deze zeer weinig.

Men ziet het, de militaire strafwetgeving getuigt van niet minder zorg voor een onbevooroordeelde behartiging van de belangen van den beklaagde bij diens berechting dan de burgerlijke rechtspleging.

Geheel anders nu staat de zaak in het tuchtrecht. Daarin vindt men geen enkel formeel voorschrift met de hierboven genoemde ook maar te vergelijken. De militaire tuchtrechter beschouwt zich dan ook in de praktijk te dien aanzien volkomen vrij. Herhaaldelijk vindt men krijgstuchtelijke straffen opgelegd door een meerdere, die onmiddellijk bij het gepleegde vergrijp betrokken is. Nog in de voorlaatste aflevering, blz. **330,** treft men daarvan een sprekend voorbeeld aan, n.l. het door een officier aannemen van een ongepaste houding tegenover zijn commandant en door dienzelfden commandant disciplinair gecorrigeerd. Zie ook M.R.T. XXVI, **442.**

In Engeland wil men nu in den vervolge dergelijke mogelijkheden uitsluiten. Is dit juist gezien?

Natuurlijk moet ook in de tuchtrechtspraak elke partijdigheid. d.i. onrechtvaardigheid, vermeden worden. En vooral voor hen die — zooals wij, ofschoon wij er jaren naar hebben gezocht — geen principieel onderscheid erkennen tusschen strafrecht en tuchtrecht, tusschen rechtstraf en tuchtstraf, zal het nieuwe Britsche voorschrift, oppervlakkig en theoretisch beschouwd, een zekere bekoring niet missen; toch gelooven wij dat het navolging niet verdient.

Er doet zich al terstond een practisch bezwaar voor, in het bijzonder op schepen die zich ergens alleen bevinden. Moet dan de tuchtrechterlijke sanctie maar uitgesteld worden, wie weet voor hoelang, terwijl het een algemeen erkende eisch juist van een goed tuchtrecht is dat de straf zoo snel mogelijk op de zonde volgt?

Al erkent men nu geen principieel verschil, toch kunnen daarom nog niet de beginselen van de strafrechtspraak onverkort in het tuchtrecht worden overgeplant. In werkelijkheid is die overplanting in onze wetgeving en rechtspraak zelfs zeer gering [1]), zulks

[1]) Een voo beeld — juist in verband met het onderwerp dat ons bezighoudt — biedt het Medisch tuchtrecht. Art. 11 der Wet van 2 Juni 1928, Stbl. No. 222 opent n.l. de mogelijkheid tot wraking van de leden van de daar genoemde tuchtrechtelijke colleges. Deze wet en vooral liet Reglement

ofschoon de wereld, om een uitdrukking van Prof. van der Hoeven te bezigen. vol van tuchtrecht zit en — voegen wij er aan toe — dit recht nog steeds in oinvang toeneeint. Art. 3 Inv. wet W.v.S. stelt disciplinaire voorschriften uitdrukkelijk buiten het strafrecht. Zie ook het bij art. 32. 6° Inv. Mil. Straf- en tuchtrecht ingetrokken, art. 9, 2e lid, Inv.wet W.v.S.

Mr. M. de Pinto [1]) noemt niet minder dan 30 punten op, houdende zoovele verschillen in rechtsgevolgen z.i. voortvloeiende uit liet verschil in karakter van de strafrechtelijke straf en den disciplinaire11 maatregel. Daaronder zegt hij, sub 12°, „Bevoegdheid tot wraking van personen die met het disciplinaire toezicht belast zijn, bestaat niet."

Heeft nu de militaire tuchtrechtspraak te onzent een maatregel als de Eiigelsche hierboven geciteerd, noodig of wenschelijk gemaakt? Naar mii meenen bestaat er geenerlei behoefte aan en zou hij zelfs niet in het belang eener goede krijgstucht zijii. Van misbruiken hebben wij nooit gehoord. Een commandant zal juist eerder geneigd zijn om vergrijpen waarbij hij zelf betrokken is, niet al te streng te straffen. reeds om den schijn te sauveeren dat het den indruk zou kunnen wekken dat minder edele motieven bij zijn beslissing mede een rol hebben gespeeld. [2]) E3 voor zijn gezag achten n-ij het zeker van belang dat bijv. eene ongepastheid tegenover hem persoonlijli ook terstond door hem zelven gecorrigeerd kan worden. Trouwens ook bij toepassing van strafrecht vindt men analoge voorbeelden. Zie bijv. art. 26 Wetb. v. Burgerl. Regtsv. hetwelk den burgerlijken rechter opdraagt om hem die zich ter terechtzitting o.a. schuldig maakt aan beleediging van dien recliter, onmiddellijk terecht te stellen en, heet van de naald, te straffen.

Eenzelfden geest ademt art. 42, 2° W.K. waarbij den garn. cornniandant strafbevoegdheid is verleend in gevallen dat .,te kort is gedaan aan den eerbied aan zijn rang verschuldigd", zelfs al betreft het een militair die in het geheel niet onder zijne bevelen staat. Deze bepaling gaat dus regelrecht in tegen het beginsel door het nieuwe Britsclie voorschrift gehuldigd. En onze wetgever heeft dit welbewust zoo gewild. Ter toelichting lezen wij n.l. bij Van der Roeven TTT, blz. 313: „Het ligt voor de hand, dat de garnizoens- of plaatselijke kommandant in een dergelijk geval het gezag waarvan hij de vertegenwoordiger is, moet kunnen doen eerbiedigen. Hij alleen is bovendien in staat, de straf terstond na de overtreding te

---

ter uitvoering ervan, bevatten trouwens meer voorschriften ontleend aan de strafrechtspleging. Zoo moet (art. 5) iedere beslissing gemotiveerd worden. Verg. art. 68 W.K. Het Reglement kent ook de verschooning.

[1]) Bijdrage tot de leer der disciplinaire bestraffingen van staatswege bedreigd. Blz. **24.** Zie verder Van Hamel-van Dijck, Inleiding blz. **446,** en Hand. Ned. Juristenvererniging **1936.**

[2]) Het omgekeerde gaat ook op. Wij herinneren ons een opmerking van Prof. van der Hoeven — dei plaats is ons ontgaan, doch hierop neerkomende, dat een student die geëxamineerd wordt door een hoogleeraar, vriend van zijn vader, daarom nog geenszins van geluk behoeft te spreken.

doen volgen en haar derhalve zoo doelmatig mogelijk te doen zijn."

Ten slotte vestigen wij nog de aandacht op de bcschilrking van het H.M.G. van 6 Nov. 1914, M.R.T. X, 738, waaruit blijkt, dat er óók geen bezwaar tegen bestaat dat het vóóronderzoek betreffende een krijgstuchtelijk vergrijp, overeenkomstig de administratieve voorschriften. wordt ingesteld door den ineerdere, al betreft het een feit onmiddellijk tegen den meerdere begaan. Het betrof daar een rapport naar aanleiding van een ongepast optreden tegenover den eerste-officier van een oorlogsvaartuig, ten aanzien waarvan het Hof overweegt, dat „niemand anders dan deze aangewezen was het vooronderzoek te leiden. zoodat klagers opmerking dienaangaande, behalve ongepast in den vorm als boven beslist. ook was onjuist."

Russische militaire voorschriften.

Ontleend aan hei communistische Fransche dagblad „L'Humanité" nemen wij hier enkele voorschriften over voorkomende iii hei Reglement op den inwendigen dienst voor het Boode leger.

„Le militaire de l'Armée rouge doit donner l'exemple d'une conscience politique, d'un esprit d'organisation ei d'une culture élevés, il doit être courtois dans ses rapports, respecter les chefs et les anciens. être toujours vêtu proprement. . ."

„Chaque chef doit toujours donner l'exemple d'une grande vigilance révolutionnaire, de conseience politique, d'esprit d'organisation, d'esprit de discipline, de maitrisc de soi-même, de culture et de courtoisie et donner l'exemple dans l'observation exacte de toutes les cxigenccs des lois, des règlements et des ordres." Le règlement souligne que ce genre de conduite „d'un chef renforce la cohésion des effectifs. la confiancc et le respect des subalternes pour leurs chefs et renforce la préparation de combat de l'unité militairc."

Le militaire doit exécuter sans murinure les ordres des chefs, sauf ceux qui sont nettement crinìinels. Le chef qui a donné un ordre criminel et le subalterne qui l'exécute sont responsables devant la loi.

De eed welken de roode soldaten moeten afleggen, luidt als volgt:

„Moi, citoyen de l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes, entrant dans les rangs de l'Armée Rouge Ouvrière et Paysanne, je fais le serment, je jure soleiinellement d'être un combattant honnête, courageux, discipliné, vigilant, de garder rigoureusement les secrets militaires et ceux de l'Etat, d'accomplir sans contestation toutes les prescriptions des règlements militaires ainsi que les ordres des cominandants, des commissaires et des chefs.

Je fais le serment d'apprendre consciencieusement l'art de la guerre, de me montrer en toute occasion ménager du bien de l'Armée et du Peuple, de rester jusqu'à mon dernier souffle dévoué à mon Peuple, à ma Patrie Soviétique, au Gouvernement Ouvrier et Paysan.

Je suis toujours prêt sur l'ordre du Gouvernement Ouvrier et Paysan à me lever, défendre ma Patrie — l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes et, en ma qualité de combattant de l'Armée Rouge Ouvrière et Paysanne, je jure de la défendre courageusement, habilement, dignement et avec honneur, sans épargner ni mon sang, ni même ma vie, pour remporter une victoire complète sur l'ennemi.

Et si dans une criminelle intention je viole ce serment solennel, que me frappent le châtiment sévère de la loi soviétique, la haine générale et le mépris des travailleurs."

Centraal comité tegen ondermijning van 's Lands weerkracht.

Onverzwakt zet het Centraal comité zijn strijd voort tegen de propaganda welke in Nederland nog steeds wordt gemaakt voor weerloosheid en tegen landsverdediging. Het blijkt opnieuw uit zijn verslag over het jaar 1938 dat wij eenigen tijd geleden ontvingen. Het is het tiende, tevens laatste jaarverslag, samengesteld door den steeds vollijverigen secretaris, den oud-generaal-majoor H. M. Luchsinger. Als zijn opvolger is sinds 1 Januari 1939 opgetreden de heer D. J. Karres te Wassenaar.

Het verslag omvat slechts 12 bladzijden, doch de beschouwingen en mededeelingen verdienen als altijd volle aandacht. Wel zullen sommige opmerkingen den meesten lezers van het M.R.T. niet vreemd in de ooren klinken, maar ook bekende zaken mogen wel eens herhaald worden. Zoo trof het ons weer, dat lieden die vroeger bij voortduring den goeden geest bij leger en vloot ondermijnden, thans uit vrees voor het nationaal-socialisme, het Nederlandsche volk ter bestrijding daarvan zelfs in een oorlog zouden willen storten.

Bij het overgroote deel van ons volk leeft gelukkig thans wel de overtuiging dat een krachtige weermacht noodzakelijk is, al bestaat in de mate van bereidheid om daarvoor de noodige offers te brengen, nog al eenig verschil. Maar daartegenover bestaat er riog een niet te onderschatten, zeer roerige minderheid wier oogen voor de werkelijkheid niet zijn open gegaan.

Een zonderlinge heweging, voornamelijk gepropageerd door de Jongeren Vredesactie, is „de pacifistische volksverdediging". Genoemde vereeniging maakte zelfs met een, ten slotte te Heerenveen in beslag genomen, propaganda-wagen een tournee door de Noordelijke provincies, de z.g.n. „Oorlogswaarschuwingsdienst". Ook hield zij te Utrecht een schriftelijke kadercursus. Die „volksverdediging" berust op vier grondslagen: weigering van alle medewerking aan den invaller; propaganda en moreele beïnvloeding; organisatie van het eigen

maatschappelijk leven; ***alles zonder militaire middelen***. Men vraagt zich af aan welk brein deze ,,verdediging" wel ontsproten mag zijn.

Merkwaardigerwijs zijn ook vele Nederlandsche kunstenaars van allerlei categorieën en niet het minst de tooneelspelers, door deze waandenkbeelden beïnvloed, zoodat zelfs is opgericht een „Kunstenaars centrum voor geestelijke weerbaarheid". De naam klinkt niet slecht. Het is echter in wezen een mantelorganisatie van de Jongeren Vredesactie. Het is droevig dat zoovele intellectueelen in Nederland zoo weinig blijk geven van intelligentie.

Verscheidene bonden en vereenigingen welke het woord „Vrede" in hun naam voeren, staan op de lijst van voor ambtenaren en militairen verboden vereenigingen. Van dit schoone woord wordt door die vereenigingen wel een ergerlijk misbruik gemaakt. De leden worden door de Overheid niet betrouwbaar geacht om hun land te dienen. Als men uit die kringen het woord „vrede" hoort, rijst reeds een zeker wantrouwen en denkt men terstond en gewoonlijk niet ten onrechte, aan groepen, voor welke de verdediging van den vaderlaiidschen grond niet slechts een ijdele klank is, doch welke zelfs die verdediging waar mogelijk willen saboteeren.

Vrij uitvoerig zijn de mededeelingen in het jaarverslag in verband met de huldiging van den schrijver Nico van Suchtelen, die verleden jaar zijn 60sten verjaardag herdacht. Het Centraal comité lichtte de leden van een zich gevormd hebbend huldigingscomité in aangaande diens onvaderlandslievende antecedenten, zijn communistische opvattingen, zoodat hij zelfs aansporing tot dienstweigering gerechtvaardigd achtte en hiervan blijk gaf in een open brief aan den Minister van Justitie. ziin deelneming aan communistische acties o.a. in verband met de muiterij op „De Zeven Provinciën", enz. Een tweetal leden van het huldigingscomité namen daarop hun ontslag, terwijl sommige anderen zich verder afzijdig hielden. Gemotiveerd antwoordde daarentegen o.a. de Secretaris-generaal van Onderwijs Prof. van Poelje, dat hij het zijn plicht achtte zich aan die hulde niet te onttrekken. Hij, evenals de chef der Afdeeling Kunsten en Wetenschappen P. Visser, zaten dan ook mede aan bij het huldigingsdiner.

„Uit het feit — zegt het Verslag — dat op zoodanige wijze van officieele zijde bij een zestigsten verjaardag mede hulde werd betuigd aan iemand, die als schrijver met de door hem voorgestane denkbeelden zooveel kwaad kan doen aan de volkskracht, blijkt wel, dat ons Centraal comité geenszins overbodig is."

Wij hebben hieraan niets toe te voegen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Wetten en Besluiten, vastgesteld naai. aanleiding van de internationale politieke situatie einde September 1938.

door

Dr. (Mr.) J. H. Zeeman, Luitenant ter zee 1e klasse.

Ofschoon de spanning, welke een tijdelijke vergrooting van de paraatheid van de weermacht veroorzaakte, voorbij is, volge hier een korte bespreking van de voor dat doel in September j.l. uitgevaardigde wetten en besluiten. Vooraf ga een chronologisch overzicht der gebeurtenissen en een chronologische lijst dier bepalingen; daarna moge ik op eenige bijzonderheden ervan wijzen.

13 September 1938 houdt Rijkskanselier Hitler zijn rede op den nationaal-socialistischen partijdag te Neurenberg.
De binnen- en buitenlandsche verloven worden ingetrokken.

14 September 1938 nemen de grensbataljons, vaorloopig als oefening, hun opstellingen in.

Tusschen 18 en 27 September 1938 vallen de talrijke stappen der Britsche cn Fransche regeeringen te Berlijn en Praag.

27 September 1938 dreigt een aanval van Duitschland op Tsjecho-Slowakije, de bezetting der grensbataljons nordt definitief, terwijl het personeel bestemd voor „buitengewone oproeping uitwendige veiligheid", in werkelijken dienst wordt opgeroepen. „Oorlogsgevaar aanwezig" wordt bij K.B. bepaald.

28 September 1938. Het ontslag van dienstplichtigen, die op 1 Octoher zouden vertrekken, wordt uitgesteld. Inkwartieringsbevoegdheid wordt den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht verleend.
Het waarschuwingstelegram voor de vóór-mobilisatie wordt uitgegeven.

29 September 1938 vindt de conferentie van München plaats; het vóór-rnobilisatirtelegram wordt niet verzonden.

1 October 1938 wordt heb waarschuwingstelegram voor vóór-mobilisatie ingetrokken.

4 October 1938 worden de andere telegrammen ingetrokken.

10 October 1938 worden de aangehouden dienstplichtigen niet groot verlof gezonden.

De volgende Staatsbladen zijn in verband met bovenstaande maatregelen uitgegeven.

1e. Besluit van 27 September 1938, houdende bepaling van de oproeping in werkelijken dienst van al het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping uitwendige veiligheid (Stbl. 181).

2e. Besluit van 27 September 1938, houdende bepaling, dat oorlogs-

gevaar in den zin, waarin dit woord in 's lands wetten voorkomt, aanwezig is (Stbl. 182).

8e. Besluit van 28 September 1938, houdende machtiging op den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht bedoeld in artikel 33 van de Wet van 14 September 1866 (Stbl. 138), nopens bepalingen betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het Krijgsvolk en de transporten en leverantiën voor legers of vestingen gevorderd (Stbl. 586).

4e. Besluit van 28 September 1938, houdende opschorting van ontslag aan dienstplichtigen (Stbl. 587).

5e. Wet van 30 September 1938, houdende regelen met betrekking tot het vorderen van goederen ten behoeve van volkshuisvesting en landsverdediging in tijden van oorlog, oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden (Algemeene Vorderingswet 1938) (Stbl. 634).

6e. Wet van 30 September 1938, houdende regelen met betrekking tot de medewerking aan dc voorbcrciding van de voorziening in tijden van oorlog en oorlogsgevaar in de behoeften van volkshuishouding en landsverdediging, zoomede aan de voorbereiding van de financiering dier voorziening (Wet Economische Verdedigingsvoorbereidiiig 1938) (Stbl. 635).

7e. Wet van 30 September 1938, houdende tijdelijke maatregelen tot het tegengaan van prijsopdrijving (Prijsopdrijvingswet 1938) (Stbl. 636).

8e. Wet van 30 September 1938, houdende maatregelen tot het vorderen van zeeschepen (Schepenvorderingswet 1938) (Stbl. 637).

9e. Wet van 30 September 1938. houdende maatregelen, die waarborgen dat Nederland in voldoende mate de beschikking blijft behouden over schepen (Schepenuitvoerwet 1938) (Stbl. 638).

10e. Wet van 30 September 1938, houdende machtiging tot het aangaan in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden van verzekeringsovereenkomsten op het terrein van de scheepvaart en de luchtvaart (Oorlogszce- en luchtvaartverzekeringswet 1938) (Stbl. 639) [1]).

11e. Wet van 30 September 1938. houdende tijdelijke voorziening in een doelmalige distributie van levensmiddelen, grondstoffen van levensmiddelen, brandstoffen, huishoudelijke artikelen en andere goederen, welke in het algemeen voor de volkshuishouding van belang kunnen worden geacht (Distributiewet 1938) (Stbl. 6398).

12e. Wet van 30 September 1938, houdende verleening in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden van bevoegdheden met

---

[1]) In het intitulé van het Staatsblad wordt deze wet genoemd „Oorlogs-, Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1938", blijkens art. 7 kan zij worden aangehaald onder den titel van „Oorlogszee- en -luchtvaartverzekeringswet 1938", terwijl de wet van 23 Februari 1939 (St.bl. No. 600) haar noemt „Oorlogszee- en luchtvaartverzekeringswet 1938". Red. M.R.T.

betrekking tot de bodemproductie (Bodemproductiewet 1938) (Stbl. 639B).

13e. Wet van 30 September 1938, houdende voorziening ten behoeve van voedselvoorziening in tijden van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone onzstandigheden en de voorbereiding daarvan (Stbl. 639C).

13-e. Wet van 30 September 1938. tot wijziging en verhooging van het zevende hoofdstuk B der Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1938 (Buitengewoon krediet) (Stbl. 3405).

15e. Wet van 30 September 1938, tot wijziging en verhooging van het achtste hoofdstuk der Rijksbegrooiing voor het dienstjaar 1938 (Buitengewoon krediet) (Stbl. 3506).

16e. Besluit van 31 October 1938, betreffende ontslag van dienstplichtigen (Stbl. 588).

17e. Besluit van 26 October 1938. tot intrekking van het Koninklijk Besluit van 27 September 1938 (Stbl. 181) betreffende oproeping van het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping uitwendige veiligheid (Stbl. 183).

18e. Besluit van 26 October 1938, tot intrekking van het Koninklijk Besluit van 27 September 1938 (Stbl. 182), houdende bepaling, dat oorlogsgevaar in den zin, waarin dat woord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is (Stbl. 184).

19e. Besluit van 1 November 1938, tot intrekking van het Koninklijk Besluit van 28 September 1938 (Stbl. 586), houdende machtiging op den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht, bedoeld in art. 33 van de Wet van 14 September 1866 (Stbl. 138), nopens bepalingen betrekkelijk de inkwartieringen en het onderhoud van het krijgsvolk, en de transporten en leverantiën voor legers of vestingen gevorderd (Stbl. 589).

Wannrer wij deze lange lijst van Wetten en Koninklijke Besluiten (die ik verder met de nummers. hierboven gegeven, zal aanduiden) nagaan, blijkt dat alle uitgevanrdigde Besluiten (nos. 1, 2, 3 en 4) zijn ingetrokken respectievelijk bij de nos. 17, 18, 19 en 16.

Er zijn dus nog van kracht 11 Wetten. Hiervan mogen wij wat geldigheidsduur betreft, nos. 14 en 15 buiten beschouwing laten. Deze Wetten verleenen buitengewone credietcn. Na de verevening door de Rekenkamer en later bij de vaststelling van de verantwoording der op deze posten gedane uitgaven hij de wet, kan men haar werking als geëindigd besrhoamen.

Acht van de 9 andere wetten blijken nu allen een slotartikel te bevatten, luidende:

„Deze Wet treedt in werking met ingang van den dag harer afkondiging en vervalt met ingang van 1 Maart 1939" [1]), terwijl no. 13 vervalt op 31 December 1939.

Hoewel dus de werking van deze wetten nog maar van korten duur

---

[1]) Bij de wet van 23 Februari 1939 (St.bl. No. 600) is de geldigheidsduur van deze wetten verlengd tot 1 Juli 1939.

is, zullen zij in voorkomende gevallen wel haast zeker verlengd dan wel opnieuw vastgesteld worden en hebben zij dus een waarde uitgaande hoven haar geldigheidsduur. Speciaal het Besluit no. 2 (aanwezigheid van oorlogsgevaar) en de wetten 8 en 9 hebben ook voor den zeeofficier hare heteekcnis; op deze zal ik daarom iets dieper ingaan.

le. Krachtens de considerans is dit Besluit genomen opdat ,,de grenzen van het Rijk tegen een onverhoedschen inval van vreemde troepen worden beveiligd, en dat over de noodige strijdkrachten wordt beschikt om een eventueel volgende mobilisatie der meerniacht te dekken".

Tot het nemen van een zoodanig Besluit is dc Koningin gerechtigd ingevolge art. 193 G.W. (dat in den aanhef van het Besluit niet wordt aangehaald), welk Grondwetsartikel verder is uitgewerkt in het wel aangehaalde art. 32 Dienstplichtwet, waarvan de tekst bij K.B. van 10 Maart 1938, Stbl. 511, opnieuw werd bekend geinaakt: en in art. 5 der Wet voor bet reserve-personeel der Landmacht (Wet van 6 Juni 1905, Stbl. 177).

Art. 32, l e lid luidt:

(1) In geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone ,,omstandigheden heeft buitengewone oproeping van dienstplichtigen ..in werkelijken dienst plaats, voorzoover Wij dit noodig achten", terwijl in art. 5, tweede lid 6e der Wet 1905, de plicht van het reservepersoneel is neergelegd, om aan een dergelijke oproeping gehoor te geven.

Recht eenerzijds en plicht anderzijds tot het instellen van deze eerste beveiligingsmaatregelen (waarbij nog geen marine-personeel wordt opgeroepen maar natuurlijk wel veiliglieidsmaatregelen door de Marine worden genomen) staan hiermede vast.

2e. Dit Besluit is van veel algemeener strekking dan het voorgaande. Het is een Besluit, steunende op art. 194, laatste lid G.W.: ,,Of er oorlogsgevaar in den zin, waarin dat moord in 's Lands wetten voorkomt, aanwezig is, beslist de Koning."

Een dergelijk Besluit werd uitgegeven aan den vooravond van den wereldoorlog op 30 Juli 1914 en opgenomen in de Buitengewone Staatscourant no. 177".

De uitvaardiging van het huidige Besluit is meer dan een vaststelling van een feit, het is een noodzakelijkheid. Zonder dit Besluit kan b.v. niet Besluit no. 3 worden afgekondigd. Dat toch berust op art. 33 der Inkwartieringswet (Wet van 14 September 1866, Stbl. 138), waarbij als voorwaarde wordt gesteld voor de verleende machtiging aan den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht het ,,geval van oorlog of oorlogsgevaar".

Ook in art. 32 dier Inkwartieringswet komt deze terni voor en is daar voorwaarde tot het doen ontstaan van den plicht van gemeenten en inwoners ,,tot het doen van leverantiën van allerlei aard ten behoeve van de krijgsdienst".

Een volgende Wet waarvoor voorafgaande verklaring van oorlog

of oorlogsgevaar noodig is. is de Wet van 15 April 1896, Stbl. 71, houdende bepalingen ter uitvoering van artikl 152 (thans 159) 2e lid der Grondwet, nl. de Militaire Inundatienwet. Artikel 1 dier Wet geeft aan, dat hel voorbereiden en stellen van dergelijke inundatien niet dan op last of krachtens machtiging van den Minister van Defensie geschieden kan, .,in geval van oorlog of oorlogsgevaar". M.a.w. buiten het bestaan van een dergelijlien toestand kan er van stellen, ja zelfs van voorbereiden van het inundeeren van een deel van ons land, als uiterste verdedigingsmiddel, geen sprake zijn.

Ook de verklaring van den staat van oorlog of den staat van beleg, geregeld in de Wet van 23 Mei 1899, Stbl. 128, houdende bepalingen ter. uitvoering van art. 187 (thans 195) der Grondwet, is o.a. afhankelijk van oorlog of oorlogsgevaar. Terwijl het Grondwetsartikel den Koning het recht geeft volgens bepalingen neergelegd in een Wet, elk gedeelte van het grondgebied des Rijks in dien staat te verklaren, bindt genoemde wet deze bevoegdheid aan:

1e. het ontstaan zijn van oorlog of oorlogsgevaar;

2e. binnenlandsche onlusten; — dit geval laat ik hier verder buiten beschouwing —.

Als het 1e bij K.B. is vastgelegd, kan zoo noodig ieder deel van het Rijk in staat van oorlog of beleg worden verklaa d.

Wie dit kan verklaren, is geregeld in het K.B. van 4 Mei 1933, Stbl. 246 [1]); ook in dit K.B. een splitsing tusschen deze gevallen van oorlog of oorlogsgevaar eenerzijds, binnenlandsche onlusten anderzijds, dit laatste geval gesplitst nog weder in de gevallen dat geen en dat wèl strategische voorzorgsmaatregelen zijn genomen.

Mij weer bepalende tot den 1en toestand, worden dan bevoegd verklaard: de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht, de Stellingcommandanten (Commandant Marine Willemsoord, C.i.Z.), de Territoriale bevelhebbers.

Voor de gevallen onder 2e zijn gedeeltelijk andere autoriteiten aangewezen.

Dus ook voor toepassing van dit K.B. van 4 Mei 1933 is het van belang, dat verklaard werd, dat oorlog of oorlogsgevaar aanwezig is.

Tot slot moge ik wijzen op de groote beteekenis die de twee tot nu toe behandelde K.H. hebben voor de toepassing zoowel van het gemeene als van het militaire strafrecht. [2])

Men leze slechts art. 87 W.S. lid 3 .,Onder tijd van oorlog wordt begrepen de tijd waarin oorlog dreigende is."

Reeds uit deze zinsnede kan men, i.v.m. het K.B. dat „oorlogsgevaar aanwezig" vaststelde, concludeeren. dat „tijd van oorlog" in den zin der strafwetten bestaat. Niemand toch zal willen ont-

---

[1]) Zie M.R.T. XXIX, 202, XXX, 347 en XXXIV, 1.

[2]) Voor zoover onze informaties strekken, heeft noch de militaire rechter, noch de disciplinaire autoriteit er aandacht aan gegeven dat van 27 September—27 October 1938 „tijd van oorlog" heeft bestaan.

Red. M.R.T.

kennen, dat de Regeering eerst over „oorlogsgevaar" zal spreken daii wanneer een oorlog dreigende is. Temeer niet, waar het in September geduchte conflict niet van te voren te voorziene afmetingen kon aannemen, waarin wij zeker kans hadden, mede betrokken te worden.

Maar dat „tijd van oorlog" in den zin der strafwetten, bestond van 27 September af, spreekt, zonder dat eenige nadere explicatie vereischt is, uit de tweede zinsnede van art. 87 lid **3,** luidende „Tijd vaii oorlog wordt mede geacht te bestaan, zoodra de militie te land, hetzij geheel, hetzij ten deele, door den Koning buitengewoon is bijeengeroepen en zoolang die buitengewoon onder de wapenen bliift."

Dit nu is juist wat het onder 1e behandelde K.B. deed. Wanneer men nu verder nagaat, op welke artikelen van liet Wetboek van Strafrecht dit art. 87 van invloed is, zoo vindt men art. 100, 2°: „hij die, in tijd van oorlog, eenig voorschrift van regeeringswege in het belang der veiligheid van den Staat gegeven en bekendgemaakt, opzettelijk overtreedt"; 105 (bedriegelijke handelingen bij leger- of vlootleveranties); 136 (desertie in tijd van oorlog).

Veel grooter is de invloed van het onder 1e behandelde K.B. op het Wetboek van Militair Strafrecht. Krachtens art. **1** van dat Wetboek toch gelden de bepalingen van het gemeene strafrecht ook voor het W.M.S.; uitdrukkelijk wordt daarbij bepaald: „daaronder begrepen de negende Titel van het Eerste Boek"; dat houdt o.m. in art. 87 W.S.

Het zou mij te ver voeren om alle artikelen van het W.M.S. waarbij „tijd van oorlog" van invloed is, tc bespreken; ik zal ze slechts noemen en hier en daar een korte aanteekening geven.

Het zijn dan de volgende: Art. 0. Uit natuurlijk slechts wanneer er een militaire rechter. aan wien de kennisneming der feiten in dat artikel genoemd behoort, aanwezig is.

Art. 38. maar eerst nadat het oorlogsrecht er is, dus hier het begrip tijd van oorlog in zijn eigen. letterlijke heteekenis.

Art. 45. Hier dus de doodstraf mogelijk, ook in den tijd van oorlog, als bedoeld in art. 87 W.S. derde lid. Wellicht zal de veiligheid van den Staat niet zoo spoedig de doodstraf eischen als in een werkelijken oorlog. doch dit staat ter beslissing van den rechter.

Art. 54. Voor de misdrijven genoemd in de artikelen 245, 248 en 281 W.S. wordt dus de vervolging op klachte door een ambtshalve vervolging vervangen.

Art. 72. Hier wordt aan het begrip „tijd van oorlog", reeds door 87^3 W.S. uitgebreid, een verdere verruiming gegeven. Of dit artikel in verband met het onder 1e genoemd K.B. reeds thans van toepassing zou geweest zijn, komt mij twijfelachtig voor; een aanstaand geachte oorlog tegen Nederland zal niet licht als deel van 's daders drijfveeren te bewijzen zijn; noch i.h.a. als vaststaand aan te nemen.

Art. 78. 2"—3" vallen niet onder den tijd van oorlog zooals die van 27 September af bestond. gezien de beperkingen van de slot-

alinea: niet toepasselijk als de dader niet ten behoeve van den vijand heeft gehandeld; van vijand toch was nog geen sprake.

Art. 84 2°; art. 85 2°; art. 88 3°; art. 89. Bij dit laatste artikel wijs ik op het verband niet de Inkwartieringswet, met name met de artikelen 32 en 41 dier wet.

Natuurlijk is sub 4" van het 2e lid van art. 89 („indien de schuldige het misdrijf pleegt bij een gevecht met den vijand") niet van toepassing in het onderhavige geval. De artt. 85, 2°, 88 3° en art. 89 zijn op niet-militairen pas van toepassing in geval van werkelijken oorlog. Art. 78 Inv.wet.

Art. 96 3°—4°. Hierdoor wordt dus de bevoegdheid tot het krijgstuchtelijk afdoen van het zoogenaamde „achterzeilen" (art. 96 4°, j° art. 2 2° W.K.) opgeheven.

Art. 97 2°. Men zie hierbij art. 2 2° W.K., waaruit blijkt, dat de krijgstuchtelijke afdoening slechts beperkt is tot opzettelijke ongeoorloofde afn-ezigheid, niet langer dan één dag.

Art. 98 2° en art. 98 laatste lid. Desertie dus na 27 September. indien ongeoorloofde afwezigheid langer dan 4 dagen duurt; de strafmaat verhoogd tot ten hoogste 7 jaar en 6 mnd.

Art. 100 2°, en wel desertie, in tijd van oorlog, o.a. van „de veiligheidstroepen". Naar mijne nieening vallen de grenswachtdetachementen, welke bezet werden met de in buitengewonen dienst opgeroepen dienstplichtigen (zie het K.B. behandeld onder 1e) zeker onder deze veiligheidstroepen, al wordt hun in de officieele bescheiden nergens deze naam gegeven. Verder vallen hier n.m.m. ook de z.g. grensbataljons onder, nadat aan deze de order was gegeven, hun oorlogsopstelling in te nemen.

Art. 103 j° art. 2 W.K. Krijgstuchtelijke afdoening is weer uitgesloten.

Art. 104 vcrwijst mede naar eenige artikelen uit het W.S. betreffende valschheid in geschrifte, teneinde door middel van een reispas, een geneeskundige verklaring enz. desertie, in tijd van oorlog. gemakkelijk te maken.

Art. 114 2e lid. Opzettelijke ongehoorzaamheid wordt gestraft met gevangenis van ten hoogste 4 jaar. Volgens art. 2 2°*b* W.K. zou dit feit ook in tijd van oorlog door den commandanl kunnen worden afgedaan indien de militair behoort tot het ingevolge het W.M.S. aangewezen deel der krijgsmacht, belast met de handhaving van de onzijdigheid van den Staat. Hoewel zeker de leger- en vlootonderdeelen met deze taak belast waren, is, voorzoover mij bekend, aan geen der onderdeelen de bekendmaking als vermeld in art. 71 W.M.S. gedaan, zoodat het art. 2 2°*b* W.K. niet van toepassing is, en dus geen lrrijgstuchtelijke afdoening mogelijk.

Art. 115, 1°. Krachtens art. 2 2°*a* W.K. Iran deze ongehoorzaamheid krijgstuchtelijk worden afgedaan.

Art. 120, 1°. Hier hebben me een der gevallen, dat van 27 September af de doodstraf mogelijk was voor een feit, dat zoo al niet geregeld, dan toch betrekkelijk vaak bij vloot en leger voorkomt.

We hebben hierboven al meer artikelen gezien, waarbij doodstraf. in tijd van oorlog, bedreigd werd, doch de strafbare handelingen zullen een veel geringere frequentie hebben dan hier, waar niet alleen de feitelijke insubordinatie met voorbedachten rade (art. 118 W.M.S.) maar ook die van art. 117 er onder valt.

Art. 124, 2e lid; art. 125 2e lid; art. 126 2e lid.

Art. 129. Hier wederom een feit dat helaas veel gepleegd wordt: het zou zeker aanbeveling verdienen om de schildwachten en hen die krachtens het 4e lid met hen gelijk worden gesteld, bij het ingaan van dezen „tijd van oorlog" op de nog ernstiger gevolgen van hun eventueele nalatigheid te wijzen. In het 3e lid wordt zelfs de schildwacht bij de veiligheidstroepen (zie het daarover hierboven opgemerkte) bij schending van zijn plicht met de doodstraf bedreigd. In dat geval is, krachtens art. 2 2°*a* W.K. disciplinaire afdoening uitgesloten.

Art. 130, 2e lid, art. 131, 2e lid, art. 132, 2e lid en art. 134, 2e lid, na 27 September geen krijgstuchtelijke afdoening, zie het hierboven gestelde bij art. 114, 2e lid.

Art. 133; ingevolge art. 2 2*a* W.K. mag dit culpose feit altijd krijgstuchtelijk afgedaan worden.

Art. 135 2e lid. Hieroiider vallen alle uitgevaardigde en nog uit te vaardigen dienstvoorschriften, mits zij maar „door Ons of van Onzentwege" zijn vastgesteld. Krijgstuchtelijke afdoening is mogelijk.

Art. 144, speciaal mat betreft de na afkondiging van „oorlogsgevaar" met de doodstraf bedreigde feiten en desertie in tijd van oorlog (art. 98 laatste lid).

Art. 146 2e lid, en wel opruiïng betreffende een der misdrijven genoemd in de artikelen 97 2', 98 2°, 100 2', desertie of ongehoorzaamheid in tijd van oorlog; art. 146, 3e lid sub 1°.

Art. 147, 2e lid, welk lid volgens art. 3 W.K. niet in aanmerking komt voor krijgstuchtelijke afdoening.

Art. 150 2e en laatste lid: deze feiten kunnen wel krijgstuchtelijk worden afgedaan.

Ook de artikelen 148, 153, 159, 160 en 161 komen hier in aanmerking, daar toch ingevolge art. 74 W.M.S. een krijgsmacht op voet van oorlog wordt geacht, zoodra in den zin van het W.M.S. tijd van oorlog bestaat.

Na deze opsomming van de artikelen van het W.M.S. welke invloed ondervinden van den toestand van oorlogsgevaar en het buitengewoon oproepen van dienstplichtigen noem ik tenslotte nog de volgende artikelen van de Wet op dc Krijgstucht, welke hiermede samenhangen.

Art. 2, art. 24, de geheele afdeeling II, art. 39 2e lid.

De invloed van de K.B. genoemd onder 1e en 2e op de rechtsplegingen, is door mij buiten beschouwing gelaten.

De K.B. genoemd onder 1e en 2e zijn bij die genoemd onder 17e en 18e, beiden met ingang van 27 October 1938 ingetrokken.

K.B. ***no. 3.*** Hierin is, nadat in een voorafgaand K.B. het geval van oorlogsgevaar was vastgesteld, de machtiging gegeven aan den

Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht om tot inkwartiering en vordering over te gaan. Dit K.B. steunt op art. 33 der Inkwartieringswet, welke dan ook in de considerans is aangehaald en welks redactie in art. 1 van het K.B. letterlijk is overgenomen.

De lagere bevelhebbers kunnen krachtens dit art. **33** en het daarmede samenhangende K.R., ook deze machtiging krijgen, doch alleen wanneer de onder hen ressorteerende gebieden in staat van oorlog of van beleg verkeeren (art. 2 K.B.). Daar dit tot nu toe niet het geval is geweest, is art. 2 dus nog niet van kracht geworden. Sen opzichte van deze machtigingen ware een uitgebreide beschouwing te houden; het hier, en verder in de Inkwartieringswet, met name in art. 34 gehuldigde systeem wijkt toch in zeer belangrijke mate af van de eischen in het algemeen aan onteigening — want daar komt het practisch op neer — gesteld. De onteigeningswet van 28 Augustus 1851. Stbl. 125, wordt in zijn principe: voorafgaande betaling of zekerheidsstelling tot betaling, opzij gezet. Doch dit is wettelijk geheel in orde, art. 158 G.W. toch bepaalt in zijn 3e lid: ,,Het vereischte, dat de verschuldigde schadeloosstelling vooraf betaald of verzekerd zij, geldt niet, wanneer . . . oorlogsgevaar. . . ecne onverwijlde inbezitneming vordert." Iets dergelijks is in het 2e lid van art. 159 G.W. voorzien voor het stellen van militaire inundaties, krachtens de door mij hierboven reeds aangehaalde wet van 15 April 1896, Stbl. 71.

Dit K.B. **3** werd bij K.B. 19 met ingang van 27 October 1938 ingetrokken.

K.B. 4. Hierbij werden de dienstplichtigen die met ingang van **1** October met groot verlof zouden gaan. in dienst gehouden. Dit K.B. voorkwam een ontijdige sterktevermindering van de Land- en Zeemacht en steunde op de ook aangehaalde artikelen **33.** 1e lid en 45, l e lid van de Dienstplichtwet.

De merkwaardigheid doet zich voor, dat op het K.B. genoemd onder **1** volgens art. 193 G.W. een Wet moet volgen om het onder de wapenen blijven van de buitengewoon opgeroepen dienstplichtigen te bestendigen (Wet van 22 December 1938, Stbl. no. 506), doch dat voor een verlenging van den diensttijd van in dienst zijnde dienstplichtigen als door dit K.B. no. 4 bepaald, volgens de G.W. geen Wet noodig is. Bij de behandeling van deze quaestie in de 2e Kamer is hier onlangs nog op gewezen. Bij de 2e behandeling in de 2e Kamer van de jongste grondwetsherziening heeft het oorspronkelijke voorstel, ook voor ***verlenging*** van diensttijd een met voor te schrijven, geen meerderheid behaald.

Art. 45 dienstplichtwet, bepalende dat in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden de dienstplichtigen langer dan is bepaald in art. **43,** in dienst kunnen worden ***gehouden,*** heeft echter deze moeilijkheid opgelost. Het 2e lid van dit artikel 45 eischt nl. wel een wet voor deze dieilsttijdverlenging. (Zie de Wet van 22 December 1938, Stbl. no. 507).

Bij het K.B. genoemd onder 16 werd K.B. 4 met ingang van 10 October geacht buiten verdere werking te zijn gesteld.

Wet 5. Algemeene Vorderingswet 1938. [1])

Deze wet geeft, „in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden" (dat is dus oorlogsgevaar), een belangrijke uitbreiding aan de verplichte leveringen van goederen, zooals die tot nu toe in de Inkwartieringswet waren geregeld.

Daar toch vindt men, in de in art. 2 van de „Algemeene Vorderingswet 1938", ook aangehaalde artikelen 5, 32 en **33,** een vordering opgenomen ten behoeve van het leger. Ná deze vordering geeft de nieuwe wet thans een soortgelijke vordering ten behoeve van de volkshuishouding, een zoo ruim mogelijk gehouden begrip. Doch deze vordering wordt, in art. *2,* gerangschikt ná de vordering van art. 1, lid *2,* welke den minister van defensie machtigt om voor de landsverdediging te vorderen. Een uitbreiding dus op de meer beperkte redactie van de artikelen 5. 32 cn **33** van de Inkwartieringswet, welke betrekking hebben op „de legers of verdedigingswerken van het Rijk".

Deze Algemeene vorderingswet 1938 steunt op art. 158 Grondwet, de onteigening regelende. Men zie met name art. 9, welk, evenals art. 158, lid **3** G.W., in tijden van oorlogsgevaar, voorafgaande betaling of zekerheidsstelling voor de verschuldigde schadeloosstelling niet verplicht stelt.

Een merkwaardigheid dezer wet is de sanctieregeling. In art. 13 wordt strafbaar gesteld zoowel het opzettelijk als het door schuld niet voldoen aan een vordering, terwijl door het moord „medebewerkt" ook de mededader wordt getroffen. Men heeft hier de strafmaat geheel in handen van den rechter gelegd en niet, als in oudere wetten, dolus en culpa gescheiden in twee afzonderlijke strafbepalingen (zie b.v. titel VII van boek 2 W.S.).

Men heeft, n.m.m., zelfs een stap gezet in de richting, oin ook t.a.v. medeplichtigheid geen andere norm dan t.a.v. den dader aan te leggen: anders toch ware het woord „medebewerkt" onnoodig, daar volgens art. 47, 1° W.S. het medeplegen al een strafbaarstelling conform den dader medebrengt. Men zie verder mijn aanteekening op art. 12 van wet 6.

In art. 17 vindt men de door de Grondwet in art. 165 vereischte wettelijke machtiging om „een woning tegen den wil van den bewoner binnen te treden", zoomede „de vormen waaraan de uitoefening van deze bevoegdheid gebonden is" (art. 165, lid 2 G.W.).

Art. 19 tenslotte geeft aan. dat met den dag harer afkondiging deze wet in werking zal treden. Dit is een uitvloeisel van art. 2 der wet A.B., waar in het algemeen 20 dagen voor het in werking treden is vastgesteld, doch een korter termijn is toegestaan.

Wet 6. [2])

Gaf wet 5 een vorderen van goederen, door de ministers van econo-

---

[1]) Nieuw wetsontwerp ingediend bij Kon. boodschap van 23 December 1938.

[2]) Bij Kon. boodschap van 23 December 1938 is een wetsontwei-p aanhangig gemaakt met de bedoeling de bij wet 6 gestelde regelen te bestendigen en daarin nog eenige verbeteringen aan te brengen.

mische zaken en van defensie. deze wet dient om ons land economisch zoo goed mogelijk voor eene mobilisatie of een oorlog voor te bereiden.

Door wet D kunnen de noodige goederen etc. terwille van de geheele volkshuishouding worden gevorderd, natuurlijk ter latere distributie (zie wet 11).

In deze „Wet Economische Verdedigingsvoorbereiding" worden nu zoowel particulieren als ondernemingen in den ruimsten zin van het woord (definitie in art. 1) verplicht om mede te werken tot het vermelde in artikel 5, waarvan ik, gezien het vergaande ingrijpen in het particuliere initiatief, ja in de vrijheid van bedrijfsuitoefening (punt e), lid 1, laat volgen.

1 De overeenkomstig artikel 2 te vorderen medewerking kan uitsluitend bestaan in:

a. het verstrekken van zoodanige opgaven en inlichtingen, als met het oog op de in dat artikel bedoelde voorbereiding door den betrokken Minister noodzakelijk wordt geacht;

b. het gedoogen van zoodanig persoonlijk onderzoek — inzage van boeken, bescheiden en geschriften daaronder begrepen — door ambtenaren en deskundigen, daartoe door den betrokken Minister bij de vordering aan te wijzen, als met het oog op de in dat artikel bedoelde voorbereiding door dien Minister noodzakelijk wordt geacht:

c. het uitvoeren van opdrachten en het verrichten van werkzaamheden, welke verband houden met het onderzoek naar de productiemogelijkheden en met de voorbereiding van de aanpassing in tijden van oorlog, oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden aan de behoeften van volkshuishouding en landsverdediging;

d. het vormen en aanhouden van door den betrokken Minister te bepalen voorraden;

e. het voorbereiden van de geheele of gedeeltelijke overbrenging van bedrijven, werkzaamheden, administraties of voorraden, naar door den betrokken Minister aan te wijzen nlaatsen."

Men krijgt dus hier een instellen van het geheele Nederlandsche bedrijfsleven op oorlogstijd, of Nederland al dan niet in dien oorlog is betrokken. In art. 2 vindt men den plicht tot medewerken, in art. 12 de sancties op het niet voldoen aan zoodanige vordering. In tegenstelling met het systeem van wet 5, zijn hier dolcuze en culpoze overtreding gescheiden in formulcering en wettelijke strafinaat.

In art. 14 vindt men. als in art. 17 van wet 5, de rechten verleend aan de opsporingsambtenaren, waarbij het opvalt, dat hun hier het recht is gegeven, zich toegang „met inroeping van den sterken arm" te verschaffen.

Wet S. *Prijsopdrijvingswet* 1938. [1])

Hiermede wordt aan speculaties van malafide handelaars een halt toegeroepen. De minister van economische zaken kan voor iedere categorie goederen en diensten een maximumprijs vaststellen, waarboven

---

[1]) Nieuw wetsontwerp ingediend bij Kon. boodsohap van **23** December **1938.**

verkoop verboden is, terwijl voor goederen en diensten, niet genoemd in die categorieën, prijsverhooging geheel en al is verboden.

Dat ook diensten onder deze bepalingen vallen, is iets nieuws; men zal hieronder hebben te verstaan werkkrachten, vervoermiddelen e.d., een zeer belangrijke uitbreiding op de categorie goederen. Wanneer toch bv. leveiismiddelen moeten worden aangevoerd en vrachtrijders zouden hun vervoerprijzen belangrijk verhoogen, zoo ware het voor de levensmiddelen-handelaars ondoenlijk tegen normale prijzen ie verkooqen. Deze wet neemt verder een der redenen tot hamsteren weg — naast angst voor tekort ziet men ril. dit opslaan van voorraden door particulieren ook voortkomen uit vrees voor sterk stijgende prijzen.

De sancties ziin, naast de strafrechtelijkc van art. 9. voornamelijk te vinden in de artikelen 5 en 6, waarbij overtreders bedreigd worden met inbezitneming van hunne voorraden. Dit geschiedt dan door den burgemeester, terwijl in geen geval meer den 90% van den hoogsten prijs (door den minister vastgesteld) wordt vergoed.

Eenzelfde maatregel bedreigt hen, die ongegrond of in strijd met het doel dezer wet, goederen uit voorraad weigeren te verkoopen. Een oppotten van voorraden door ondernemingen, in de hoop dat later de officieele prijzen zullen stijgen, wordt hierdoor voorkomen. Te zamen met de hieronder te vermelden Distributiewet en de Algemeene Vorderingswet (wet 5) wordt voor de dagelijksche levensmiddelen-verzorging van het geheele Nederlandsche volk op drzr wijze wettelijk zorg gedragen.

Wetten **8** [1]) ***en 9.*** [1])

Naast de hierboven genoemde conibinatie (wetten 5, 7 en 11) is nog meer noodig, oin Nederland een voldoende bevoorrading van de gewichtigste grond- en voedingsstoffen te verzekeren. Men bedenke, dat Nederland voor vele primaire goederen geheel van invoer van buitenaf afhankelijk is; ik noein slechts tarwe. veevoeder, benzine en petroleuin, ertsen. meststoffen.

Nu is de huidige Nederlandsche koopvaardijvloot ruim in staat, dezen invoer te verzorgen, wanneer men eene frequentie van aandoen der havens aanneemt als in vredestijd. In oorlogstijd, ook voor de gevallen dat Nederland neutraal blijft, mag men slechts op deze nationale handelsvloot rekenen; vele landen toch hebben een groot tekort aan scheepsruimte. Er zal dus vraag naar schepen ontstaan, en om nu te voorkomen. dat deze onmisbare veivorrmiddelen aan het eigen land gaan ontbreken, zijn de Schepenvorderingsmet en de Schepenuitvoerwet uitgevaardigd.

De eerste dient, om de Regeering in buitengewone omstandigheden als in September, ten behoeve van volkshuishouding en landsverdediging de beschikking te verschaffen over zeeschepen.

Dit geschiedt door vorderen. door de ministers van economische zaken en defensie. Gevorderd kan worden:

---

[1]) Nieuwe wetsontwerpen ingediend bij Kon. boodschap van **23** December 1938.

a. de geheele passagiers- of laadruimte van het schip ten behoeve van het vervoer van personen of goederen voor een bij de vordering te bepalen reis of tijdsduur;

b. zoodanig gedeelte der passagiers- of laadruimte van liet schip als benoodigd voor het vervoer van een hij de vordering aan te wijzen aantal personen of hoeveelheid goederen, voor de reis waartoe het schip bestemd is;

c. liet geheele schip voor andere voor den Staat te verrichten diensten.

Natuurlijk geschiedt een en ander tegen schadeloosstelling, zie art. 2.

Om op de hoogte te blijven van de bewegingen der Nederlandsche zeeschepen kan de minister van econoinische zaken verlangen, dat alle vervrachtings- en vervoerovereenkomaten hem binnen 24 uur na afsluiting, en. wat het belangrijkste is. tenminste 48 uur voor het begin der uitvoering worden medegedeeld.

De sanctiebepalingen zijn deels in de artikelen 6 en 7 (bedreiging met gevangenisstraf, hechtenis of geldboete) deels in art. 5 te vinden. De laatsten zijn het zwaarst. Krachtens dat artikel toch kan het gevorderd schip niet behulp van den sterken arm ter beschikking van den minister worden gesteld, de schade door het niet tijdig voldoen kan civielrechtelijk worden gevorderd ten bate vaii liet Rijk, en tenslotte kan de vergoeding voor het gebruik van het schip eventueel verminderd of geheel achterwege gelaten worden.

Men ziet — het zijn krachtige middelen waarover de Regeering beschikt.

In art. 8 wordt bepaald, dat de feiten ook strafbaar zijn, indien gepleegd buiten het Rijk in Europa: dit is een aanvulling van de in art. 4 van het W.S. gestelde categorieën van feiten, waarop de Nederlandsche strafwet buiten hel Rijk in Europa toepasselijk is.

In art. 9 morden de opsporingsainbtenaren genoemd; hieronder vallen de officirren der Koninklijke Marine, behoorende tot het corps zeeofficieren. Voor hen is dus kennisneming van deze wet zeer zeker van belang. Ook geldt dit voor de autoriteiten. bekleed met militair gezag, aangewezen krachtens artikel 7 van de Wet op den staat van Oorlog en den staat van Beleg, welke ook opsporingsbevoegdheid verkrijgen. Men vindt in het K.B. van 4 Mei 1933, Stbl. 246, wie deze militairen zijn: o.m. vallen er onder de stellingcomniandanten, de commandant in Zeeland, de territoriale bevelhebbers.

Wet 9, de *Schepenuitvoerwet* 1938, dient om te zorgen dat Nederland in het algemeen voldoende schepen behoudt; hoewel niet door de Regeering benoodigd, als in wet 8, zijn zij toch noodig voor de algemeene voorziening, boven en behalve de noodzakelijkste eischen van volkshuishouding en landsverdediging.

Daartoe kan 1°. ieder Nederlandsch zeeschip of in Nederland thuisbehoorend binnenschip verboden worden, om zonder vergunning van den minister van economische zaken of van waterstaat, een vaart uit te oefenen, welke niet geheel valt binnen het Rijk in Europa.

2°. verboden worden een zoodanig schip zonder gelijke vergunning te verkoopen of te verhuren.

De verboden worden van te voren openbaar gemaakt: na deze bekendmaking is varen buiten de Nederlandsche wateren, en eigendoms- of verbriiiksoverdracht dus geheel gebonden aan vergunning — opheffing van de algemeene verboden das — te verleenen door de Regeering. Zoodoende kan steeds tegen vermindering van de Nederlandsche koopvaardijvloot en tegen het varen op voor de Nederlandsche voorziening niet noodige routes worden gewaakt.

Men vindt in deze wet slechts één soort strafbepaling, nl. gevangenis tot ten hoogste 2 jaar bij overtreding van het verbod.

De opsporingsbevoegdheid is in art. 5 geregeld als in het hierboven genoemde artikel 9 van wet 8.

Wet 10. Oorlogszee- en -luchtvaartverzekeringswet **1938.** [1])

Krachtens deze met kan de minister van economische zaken herverzekeringsovereenkomsten aangaan tegen het gevaar van molest en tegen de gewone transportgevaren, en wel voor Nederlandsche zeeschepen en luchtvaartuigen, voor goederen waarbij Nederlandsche belangen zijn betrokken en welke zich bevinden in Nederlandsche of in neutrale buitenlandsche schepen of luchtvaartuigen, en voor goederen waarbij Nederlandsche belangen zijn betrokken, welke met Nederlandsche bestcmrning in het buitenland liggen opgeslagen (art. 2).

In de artikelen 2 en **3** vindt men de voorwaarden waarop dergelijke herverzekeringen mogen worden aangegaan.

Mochten goederen en belangen als in art. 2 bedoeld, door de buitengewone omstandigheden geen of geen voldoende dekking kunnen krijgen, zoo kan de minister als verzékeraar optreden. Maar daartoe is iioodig dat de instandhouding van die scheeps- of luchtverbinding of het vervoer van die bepaalde goederen noodzakelijk is.

Deze wet dient, blijkens het bovenstaande, om den voortgang van de Nederlandsche scheepvaart, die door de wetten 8 en 9 in eigen hand wordt gehouden, mogelijk te maken, ook wanneer de verzekeringspremiën zoo hoog zouden worden, dat de scheepvaartmaatschappijen deze niet meer zouden kunnen opbrengen.

Wet *11. Distributiewet* 19.38. [1])

Deze zorgt ervoor, zooals de naam reeds aangeeft en zooals in art. **1** is gespecificeerd, dat voor alle personen in voldoende hoeveelheid verkrijgbaar zijn levensmiddelen, grondstoffen van levensmiddelen. brandstoffen, huishoudelijke artikelen en andere goederen die de minister van economische zaken voor de volkshuisvesting van belang acht. Deze goederen worden dan ter beschikking gesteld van instanties of personen, die voor de verdere verdeeling, eventueel krachtens een distributieregeling (art. 6), verantwoordelijk zijn. De hoeveelheid dezer goederen moet door de bezitters worden bekend

---

[1]) Nieuw wetsontwerp ingediend bij Kon. boodschap van **23** December 1938.

gemaakt (art. 4). Als sanctie op overtreding van de voorschriften der wet vindt men, naast eeii gevangenisstraf van ten hoogste 5 jaar of geldboete van ten hoogste f 10.000, verbeurdverklaring der goederen; hiermee wordt dus aan hamsteraars het rustig bezit van groote voorraden onmogelijk gemaakt.

Wet 12. Bodemproductiewet 1938.[1])

De bedoeling van deze wet vindt rnen neergelegd in de artikelen 2 en **3.** Krachtens deze kan de minister, met de zaken van den landbouw belast, voorschriften geven met betrekking tot de bodemproductie en de bestemming van den bodem. Vooral het bestemmen van den bodem voor bepaalde, ten bate van de geheele volkshuishouding gewenschte voortbrengselen — men denke aan het tekort aan tarwe c.s. — is een belangrijk iets. Wanneer dergelijke nieuwe cultures niet door particulieren kunnen worden uitgevoerd wegens de kosten, zoo kunnen volgens art. **3** dezer wet uitkeeringen in geld worden gedaan. De verdere artikelen der wet geven uitvoerings- en strafbepalingen, welke ik onbesproken laat. Merkwaardig is alleen art. 7 waarbij afwijkende bebouwing van den grond kan worden vernietigd, en tot bebouwing kan worden gedwongen.

Wet 13.

Deze wet marhtigt den minister, die met de zaken van den landbouw belast is, tijdelijk dc bevoegdheden van de Landbouwcrisiswet 1933 ook toe te passen, indien dit noodig is voor de voedselvoorziening in tijden van oorlog, oorlogsgevaar en andere buitengewone omstandigheden. Het lag, bij het vaststellen der wet, reeds in de bedoeling om voor dit soort voorzieningen een nadere wettelijke regeling te geven; waarschijnlijk zal deze wet 13 dus niet opnieuw aigekondigd of verlengd worden, maar daarvoor in de plaats terstond bij het zich voordoen van soortgelijke omstandigheden een aparte wet worden uitgevaardigd.

Wetten 14 en ***15.***

Deze wetten geven de noodzakelijke buitengewone credieten, respcctirvelijk voor het departement van financiën en dat van defensie, ter bestrijding van de onkosten die de bovengenoemde wetten en besluiten op korten termijn reeds medebrengen.

De Besluiten 16 tlni *19* zijn niet anders dan intrekkingsbesluiten van de in den aanvang behandelde Koninklijke Besluiten.

---

[1]) Nieuw wetsontwerp ingediend bij Kon. boodschap van **23** December **1938.**

Niet-nakoming van art. 46 Wet op de Krijgstucht.

Wat moet er gebeuren, indien bij een beklag blijkt, dat art. 46 W.K. niet is nageleefd, dat de verdachte niet of niet naar behooren is gehoord?

Onder de oude wetgeving besliste het H.M.G.[1]), dat liet beklag gegrond moest morden verklaard en dat de straf moest worden vernietigd. Daarna konden de tot straffen bevoegde inecrdcren hetzelfde feit dus opnieuw ter hand nemen.

Onder de toenmalige wetgeving was deze jurisprudentie begrijpelijk. Het Hof zag zichzelf in de eerste plaats als een approbatie-instantie; ontdekte het bij een lagere instantie een vormfout, dan kreeg deze haar werk terug om het over ie doeii, naar voor het strafproces speciaal in art. 58 (oud) P.I. was voorgeschreven. Appèl kon pas aan de orde komen, wanneer er op „behoorlijke" wijze was geprocedeerd: artt. 61, 62 (oud) P.I. De opvatting, dat deze gedachtengang ook in het tuchtproces moest worden gevolgd, kan zijn ondersteund door de woorden van het daarover handelende art. 19 (oud) R.L. (14 (oud) R.Z.), dat de Krijgsraad, .,indien dezelve des klagers klagten wettig bevindt. [moet] zorgen, dat aan hem het geleden ongelijk behoorlijk gebeterd worde". Is klager niet behoorlijk gehoord, dan overdoen!

Merkwaardig is echter, dat het H.M.G. in een recente beschikking[2]) deze jurisprudentie heeft gehandhaafd. Deze vernietiging van de oplegging der straf komt neer op een verwijzing naar den overeenkomstig artt. 39—43 W.K. tot straffen bevoegden ineerdere. Want art. 27 R.K. (juncto art. 73 W.K.) verplicht dezen tot verdere behandeling der zaak.

Het Hof is met deze beschikking afgeweken van het thans overigens algemeen geldende procesbeginsel, dat de appèlrechter in zoo'n geval moet doen, mat de rechter in vorigen aanleg had behooren te doen. Terugwijzing vindt slechts plaats, wanneer een gedeelte der zaak *niet* is onderzocht. niet ook, wanneer een onderzoek niet naar behooren is geschied, zelfs al is daarbij een verhoor geheel achterwege gebleven. Aldus art. 423 juncto art. 425 Sv.[3]), art. 125 juncto art. 126 Beroepswet, art. 109 juncto 110 Ambtenarenwet[4]) en ook. . . . art. 77 (nieuw) P.I.!

Ook in de civiele appèlprocedure maken artt. 355—358 Rv.. hoeveel strijd daarover ook moge heerschen, terugwijzing wegens vormfouten niet mogelijk. Slechts in de casatieprocedure, zoo ten civiele als nog

---

[1]) H.M.G. 8 Nov. 1916 M.R.T. XII, 490, 8 Jan. 1918 M.R.T. XIII, 494, 14 Oct. 1921 M.R.T. XVII, 456.

[2]) H.M.G. 4 Nov. 1938 M.R.T. XXXIV, 278. Voor zoover zulks nog noodig mocht zijn, wijs ik er uitdrukkelijk op, dat mij van deze zaak geenerlei bijzonderheden bekend zijn, en dat ik zelfs niet weet bij welke brigade zich dit geval heeft voorgedaan.

[3]) **Vgl.** b.v. H.R. 27 Mrt. 1933 W. 12599, N.J. 1933, 1430 n. W.P., 19 Juni 1936 W. en N.J. 1936 no 1039 n. T.

[4]) Vgl. C.R.v.B. 6 Juli 1937 A.R.B. 1937, 780.

meer ten crimineele, is liet anders, maar dat doet hier niet ter zake.

De afschaffing der approbatie is zeer kort op de invoering van de Wet op de Krijgstucht gevolgd. Thans moel, naar ik zou meenen, niet meer art. 58 (oud) P.I., maar art. 77 (nieuw) P.I. in beklagzaken analogisch worden toegepast, waardoor het H.M.G. bij bevinden van een schending van art. 46 W.K. zelf heb noodige onderzoek zal moeten instellen of doen instellen. De bevoegdheid tot het instellen of doen instellen van dat onderzoek ontleent het Hof aan het in art. 68 W.K. van toepassing verklaarde art. 65 W.K.

Hetzelfde moet gelden, wanneer de militaire meerdere, bij wien overeenkomstig art. 61 W.K. beklag wordt gedaan, een schending van art. 46 W.K. constateert. Ik zie althans niet, op welken grond men voor de eerste appèlinstantie een ander systeem zou volgen als voor de tweede. En hier ligt het groote belang van deze quaestie. De laatste beschikking van het H.M.G. stelt den meerdere, bij wien beklag wordt gedaan, eerst voor de vraag: is er een schending van art. 46 W.K. aanwezig? Beantwoordt hij deze vraag bevestigend, dan zal hij de oplegging der straf nietig moeten verklaren en ziet hij zich vervolgens voor de keuze gesteld om Of de behandeling der zaak als strafoplegger in eersten aanleg over te nemen — wat m.i. doorgaans de voorkeur zal verdienen, maar waarbij dit aan den klager duidelijk dient te worden gemaakt, zulks in verband met den anderen appèltermijn voor een eventueel volgend beklag — òf de zaak naar den eersten strafoplegger te renvoyeeren — wat voor dezen de verleiding kan doen ontstaan om. teneinde zijn fout in de oogen van zijn chef zooveel mogelijk te herstellen, geheel overeenkomstig diens wenschen en aanwijzingen te straffen.

Mijn opvatting mijdt al deze moeilijkheden. Wordt den man hierdoor echter tekort gedaan? Ik geloof het niet, zeker niet, nu de beschikkingen op beklag door den meerdere, genoemd in art. 61 W.K., gemotiveerd en schriftelijk moeten worden gegeven. Het geven van processueele waarborgen moet een grens hebben; m.i. heeft het H.M.G. die bij de huidige verhoudingen (dus wellicht nog niet bij de oudere beschikkingen) overschreden.

Ligt de zaak voor Nederlandsch-Indië eenigszins anders, aangezien het Indische H.M.G. voor het K.N.I.L. in beklagzaken als approbatierechter is behouden (beklagrechter in hoogsten aanleg is de Krijgsraad)? Art. 68 W.K. [5]) spreekt dan ook proinpt over een last van het

---

[5]) Art. 68 Wetboek van Krijgstucht luidt:

(1) De beschikking van den krijgsraad wordt zoo spoedig mogelijk aan het Hoog Militair Gerechtshof ter goedkeuring aangeboden.

(2) Wanneer aan het Hof blijkt, dat een der in deze parag aaf voorgeschreven vormen door den krijgsraad niet is in acht genomen, herstelt het dit verzuim zoo mogelijk zelf of, zoo de aard van het verzuim dit niet toelaat, zendt het de stukken met de beschikking van den krijgsraad terug met last ze (sic!) na herstel van het begane verzuim weder aan het Hof te doen toekomen.

(3) Indien het Hof van oordeel is, dat het onderzoek van den krijgsraad niet volledig is, is het Hof bevoegd het onderzoek zelf aan te vullen of te

Hof aan den Krijgsraad tot herstel van het begane verzuim. Echter moet het Hof de zank *zoo mogelijk* aan zirh houden en het verzuim zelf herstellen. Dit laatste verdient meer de aandacht uit een oogpunt van systematiek en van een mogelijke toepassing van analogische wetsuitbreiding.

Hier komt bij. dat het Wetboek bij het renvoyeeren alleen spreekt over verzuim van in de beklagparagraaf voorgeschreven vormen, welke door den Krijgsraad niet in acht zijn genomen. Verzuimen van den meerdere, die de straf heeft opgelegd, of die het eerste beklag heeft behandeld, kunnen dus niet tot die verwijzing aanleiding geven. Derhalve zie ik de mogelijkheid van renvooi van art. 68 Wb.K. als een uitzonderingsgeval, en daarom meen ik in de Indische wetgeving juist een steun voor mijn opvatting te vinden: zelf het verzuim herstellen is de regel der wet. De uitspraak van het Nederlandsche H.M.G. brengt de vreemde consequentie met zich, dat het Indische H.M.G. in een beklagzaak voor het K.N.I.L. als approbatierechter zou mogen doen, hetgeen waartoe het voor de Kon. Marine als appèlrechter — evenals trouwens de Krijgsraden voor het K.N.I.L. — onbevoegd zou zijn. En wanneer het Hof bij eigen onderzoek krachtens art. 68 lid 3 Wb.K. (dus in de approbatieprocedure) zou ontdekken, dat de Krijgsraad zou hebben verzuimd een dergelijk verzuim van een lagere instantie te ontdekken, zou het — doende, hetgeen de Krijgsraad had behooren te doen — de strafoplegging nietig moeten verklaren, zelfs al mocht bij dat onderzoek zonneklaar zijn gebleken, dat het bewuste verzuim aan het verdiend zijn van de straf in het geheel niet kan af doen.

Wanneer men mijn opvatting zou willen volgen, doet zich intusschen — zoowel hier te lande als overzee — nog een kleine practische moeilijkheid voor. Moet het beklag, wanneer van schending van art. 46 W.K. blijkt, maar het alsnog in te stellen onderzoek den klager in geen enkel opzicht baat, ongegrond of gedeeltelijk gegrond worden verklaard? In vele gevallen zal men met eenige wijziging in de strafreden het beklag gedeeltelijk gegrond kunnen verklaren [6]), maar dat doet aan het principieele van deze vraag niet af.

---

doen aanvullen. Met betrekking tot dit nader onderzoek vinden artikel 62 en het tweede en derde lid van artikel 67 overeenkomstige toepassing.

([4]) Het Hof neemt naar bevind van zaken de eindbeslissing op het beklag.

([5]) Deze wordt, voor zoover zij afwijkt van de beslissing van den krijgsraad, met redenen omkleed.

([6]) De beschikking van het Hof, mitsgaders die van den krijgsraad, indien of voor zoover deze is goedgekeurd, worden door den president in den vollen krijgsraad openlijk uitgesproken, indien de klager zich in de residentie van den krijgsraad bevindt, in diens tegenwoordigheid.

([7]) Bevindt klager zich buiten de residentie van den krijgsraad, dan wordt de in het vorige lid bedoelde beschikking op het beklag hem bekend gemaakt door een officier, en bij gebreke van dien door een onderofficier, aangewezen door den commandeerenden officier van het garnizoen van den klager, tot welk doel een afschrift dier beschikking door den secretaris van den krijgsraad aan dien commandeerenden officier wordt toegezonden.

[6]) Vgl. echter *„De practijk* van *het militaire tuchtrecht"* aant. 3 ad art. 66 W.K.

De woorden van art. 66 W.K. maken slechts het antwoord „ongegrond" mogelijk. Maar in de beschikking kan een passage worden opgenomen, waaruit blijkt, dat het beklag in geenen deele onredelijk was, aangezien de klager recht had op een vollediger onderzoek van zijn zaak, dan — wil men: ten gevolge van bijzondere omstandigheden — plaats had gevonden.

Het zal toch niet deze formeele zijde der zaak zijn geweest, welke het H.M.G. er toe heeft gebracht zijn oude jurisprudentie voor te zetten? Er blijkt niet, dat de hier besproken situatie door den wetgever onder de oogen is gezien. Daarom behoort men m.i. op meer te letten dan enkel op art. 66 W.K. Art. 77 **Y.I.** wijst duidelijk den weg [7]).

's-Gravenhage, Januari 1939.

P. J. A. CLAVAREAU.

Onderschrift.

Naar aanleiding van de vorenstaande beschouwingen van Mr. Clavareau willen wij allereerst opmerken dat liet H.M.G. wettelijk geheel vrij was om de hier bedoelde uitspraak te geven, zooals het Hof gemeend heeft te moeten doen. Dat het daarbij in de lijn gebleven is van de jurisprudentie onder de oude wetgeving verdient op zich zelf toejuiching. Of daarbij de oude approbatie-gedachte een rol heeft gespeeld betwijfelen wij sterk. De uitlegging welke Mr. C. aan art. 19 (oud) R.L. (14 (oud) R.Z.) geeft, is overigens ook minder juist. Het „wettig bevinden" van klagers klacht was een einduitspraak, van „overdoen" was dan geen sprake meer. Het beteren van het geleden ongelijk sloeg bijv. op de financieele gevolgen van eene straf, op de royeering uit de straflijst. (Zie thans art. 66, 3e lid W.K.).

De verwijzing welke de schrijver ter adstructie van zijn betoog doet naar verschillende andere wetsartikelen, vermag niet veel indruk op ons te maken nu we te doen hebben met een tuchtrechtelijk proces, waarvoor de strafprocesregelen slechts zeer ten deele gelden. Wèl is een algemeen rechtsbeginsel: „Geen straf zonder behoorlijk onderzoek", voor ons geval bovendien nog uitdrukkelijk gesteld in art. 46.

---

7) Eveneens in tuchtrechtelijke sfeer spreekt art. 88 lid 1 van het uit 1929 dateerende „Reglement medisch tuchtrecht en oplossing van geschillen" voor twee bepaalde gevallen over terugwijzing. Zulks moet n.l. geschieden, wanneer beslissingen worden vernietigd, waarbij de tuchtrechter in eerste instantie gebruik heeft gemaakt van zijn bijzondere bevoegdheid, welke het militaire tuchtreoht niet kent, om een klacht ***zonder nader onderzoek*** niet-onvankelijk te verklaren, omdat de klager onbevoegd was, of af te wijzen, omdat de klacht kennelijk ongegrond of van onbeduidenden aard was. Meer dan een voorschrift van incidenteel karakter mag men m.i. in deze bepaling niet zien, vooral ook, waar dit Reglement niet voorziet in de materie van art. 423 Sv. (dat de eerste rechter over een gedeelte der klacht ***niet*** heeft beslist). Ik meen dus alle beroep op analogische toepassing van deze bepaling in het militaire tuohtrecht te kunnen afwijzen. Bovendien is het onderhavige Reglement juridisch bezien een verre van Ideaal product; vgl. B. M. Taverne in N.J.B. 1934, 497 en J. G. Nysingh in N.J.B. 1934, 526.

Al evenmin juist achten wij Schrijvers meening, dat ingeval van gegrondverklaring van een beklag wegens niet-naleving van evengenoemd artikel, de strafoplegger *verplicht* zou zijn de zaak opnieuw ter hand te nemen. Het is iinmers zeer wel mogelijk dat deze door de verdere behandeling een zoodanig aspect heeft gekregen dat het beter is haar maar te laten rusten, waartoe de ineerdere bovendien geneigd zal zijn om zelfs den schijn te vermijden dat de gedachte aan ,,Barbertje moet hangen" gewekt zou kunnen worden.

De vergelijking met de Indische voorschriften gaat o.i. geheel mank nu daar de in het Wetboek van Krijgstucht getroffen beklagregeling zeer belangrijk verschilt van die in onze W.K.

Al kunnen wij blijkens het bovenstaande weinig bewondering hebben voor schrijvers niotiveering, dit neemt niet weg dat wij het, los van de meeste zijner argumenten, wat de zaak zelve betreft, met hem eens zijn. Ook ons zou het juister lijken indien bij niet-naleving door den strafoplegger van art. 46 W.K., ingeval van beklag de hoogere chef, of als deze de fout over het hoofd had gezien, bij inroeping van de eindbeslissing het H.M.G., de zaak opnieuw in behandeling nam cn na herstel van het verzuim afdeed. Geschiedde dit door den hoogeren chef, dan heelt klager daarna nog altijd beroep op het H.M.G., zoodat aan zijn beklag niets te kort wordt gedaan. En geschiedt het door het H.M.G., dan mist hij weliswaar een instantie, maar de samenstelling van dit hooge rechtscollege is toch wel van dien aard dat daaraan het onderzoek in de beklagzaak met volkomen gerustheid kan worden overgelaten, ook a1 blijkt dat in een vroegere phase onvoldoende te zijn geweest. De wetgever heeft trouwens nog wel heel wat grooter vertrouwen in 's Hofs rechtspraak gesteld door zijne bepaling dat de berechting van hoofdofficieren, zelfs verdacht van de zwaarste misdrijven — men denke maar eens aan de scopolamine-zaak (M.R.T. XXIII, 515) — in eerste en eenige instantie aan het H.M.G. is opgedragen.

Een voordeel van den door ons voorgestanen procesgang zou zijn een veel sneller afdoening van het vergrijp, vooral in tuchtzaken van uitnemend belang, terwijl daardoor tevens aan den oorspronkelijken strafoplegger bespaard zou worden om een antwoord te moeten geven op de delicate vraag of hij de zaak al of niet opnieuw ter hand zal nemen en zoo ja, *hoe* hij haar dan zal afdoen.

Red. M.R.T.

BOEKAANKONDIGING.

J. P. G. Schmitz, Rechtshistorische bijdragen tot de kennis van liet materieele en formeele strafrecht van toepassing op de dienaren van de Vereenigde Oost-Indische Compagnie, voornamelijk betrekking hebbende op liet delict van desertie. Dissertatie Utrecht 1938.

Het academisch proefschrift. welks titel hierboven afgedrukt staat, bracht den Kapitein van de Artillerie van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger J. P. G. Schmitz den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid.

Na onze mondelinge gelukwenschen, welke onze redactie hem mocht aanbieden bij de receptie, welke hij na zijne promotie gehouden heeft, brengen wij hem thans nog eens onze felicitaties, nu niet alleen met het bereiken van dien eindpaal van zijne rechtsgeleerde studie, maar ook met de opening van verdere studie in die richting, waartoe de inhoud van het proefschrift goede verwachtingen geeft. Want de dissertatie van iemand, die in de weermacht den kapiteinsrang met de daaraan verbonden levens- en legerervaring heeft verworven belooft meer dan een eenling te blijven. Daarop mag ook het Indische Leger, dat in dezen schrijver zoo al niet de eerste, dan toch een der eerste officieren-jurist heeft begroet, ook wel aanspraak maken en wij vertrouwen, dat de energie en werkkracht, welke de schrijver voor de samenstelling van dit zeer omvangrijk boekdeel heeft aangewend, ons in deze verwachting niet zal teleurstellen. Moge in elk geval zijn voorbeeld aan vele ambtgenooten ter navolging dienen; het Indische leger is nog veel te schaars van militaire juristen voorzien.

Het boekwerk opent met een inleiding, welke in hoofdzaak het formeel-rechtelijke gedeelte van de verwerkte materie behandelt: wetgeving voor en rechtspraak over de dienaren der Compagnie. Daarop volgen eenige hoofdstulrken over het misdrijf van desertie, zoowel wat de omschrijving en de strafbepaling betreft als wat de procedure tegen deze voortvluchtigen aangaat. Tot slot voegde de schrijver aan zijn arbeid als bijlagen toe zes artikelbrieven, tusschen de jaren 1607 en 1619 voor dc compagnies-dienaren in het leven geroepen.

In de inleiding hebben wij met belangstelling gevolgd het verslag van des schrijvers pionierswerk in archiefstukken om de officieele kenbronnen van het voor de compagniesdienaren gegolden hebbend recht op te sporen. Bergen archivalia heeft hij moeten doorsnuffelen en met vreugde constateeren wij vele belangrijke aanwinsten op dit gebied. waarvan de schrijver enkele heeft laten afdrukken en andere heeft verwerkt. Het zou te ver voeren om van deze

resultaten een overzicht ie geven. Toch willen wij een paar vragen niet achterhouden.

Het trof ons in het bijzonder dat de schrijver in de tijden van de eerste scheepstochten naar Oost-Indië, toen de wettelijke voorschriften nog uitgingen van de Regeering in Nederland, als de voornaamste kenbronnen van het algeineen en militair strafrecht noemt de onderscheidene scheepsartilrelbrieven, de artikelbrieven voor de soldaten aan boord van naar Indië vertrokken schepen en vloten en dergelijke artikelbrieven, steunende op en soms verwijzende naar den zeer bekenden Nederlandschen artikelbrief van 13 Augustus 1590. Daarbij komt dat vele in Nederland bekend geweest zijnde werken op militair-strafrechtelijk gebied ook in Indië opgeld deden en dat die artikelbrieven voor alle opvarenden van de schepen golden, onder mie een goede krijgstucht moest worden gehandhaafd. Dit komt ons voor geheel te liggen in den geest van de „milde vaart", welke niet alleen ter koopvaardij uitvoer maar ook — en daarvoor was krijgstucht onmisbaar — op gevechten met andere koopvaarders moest zijn voorbereid. Ts dan de gevolgtrekking van den schrijver wel juist dat „van een afzonderlijke rechtsregeling voor militairen alzoo geen sprake" (is)? Zou het niet juister zijn — zooals ook de heer van Grol doek ten aanzien van de rechtspraak in West-Indië; de schrijver citeert liem blz. 318 — uit te gaan van de onderstelling dat de geheele bemanning van die schepen, ongeacht de titulatuur van de hoogere leden, welke meer aan den handel ontleend was, maar waaronder toch ook strafoplegging wegens desertie en degradatie mogelijk bleek, onderworpen was aan militair straf- en tuchtrecht voor het volk ter zee en dus als militairen der zeemacht werden beschouwd? Daarbij past ook goed, dat de door de Regeering in Nederland in deze periode uitgegeven voorschriften practisch slechts op het kasteel, de stad en de omgeving van Batavia zien en dat. indien die werking uitgebreider is aangegeven. zij ook gelden voor enkele posten. waar men ook op het bieden van militairen weerstand voorbereid moest zijn.

De schrijver werpt wellicht aanstonds tegen dat er toch afzonderlijke bepalingen bestonden voor militairen aan boord, eerst vervat in afzonderlijke artikelbrieven, later, sedert 1617, verwerkt in de algemeene aan boord geldende artikelbrieven. Wij zouden daartegenover willen vragen. of wij hier niet ontmoeten den oudsten vorm van mariniers, scheepsinfanterie of hoe zij verder heeten mogen? Deze waren ook militairen, maar hadden met de eigenlijke zeevaart en met den koophandel niet, althans niet in de eerste plaats te maken en dienden meer om te assisteeren in de gevechten ter zee of te land. Want van een Indisch leger is nog geen spralze.

In dezen gedachtengang zou er dus in den beginne van de „wilde vaart" slechts militaire justitie over het volk aan boord hebben bestaan, welke zich ook uitstrekte over het volk, dat tijdelijk in forten of andere versterkte plaatsen aan den wal was ondergebracht en over wie zich verder in die omgeving bevond. Van een niet-mili-

taire justitie zou dan eerst sprake kunnen zijn zoodra het gezag der Compagnie zich over grooter oppervlakten dan de versterkingen ging uitstrekken en er een koloniseerende niet-militaire bevolking ontstond, welke vrijbnrgers, eveneens onder het bestuur van de algemeene overheid der Compagnie staande, ook van harentwege op eigen rechtspraak moest kunnen rekenen en vertrouwen.

Wij gaan als niet voldoende deskundig hierop niet verder in. maar zouden, de inleiding van den schriiver overdenkende. meenen. dat met onze opvatting veel, wat nu vreemd aandoet, een meer aannemelijke en met den geest der tijden in overeenstemming blijvende verklaring zou vinden. Zoo b.v. ook de omstandigheid dat de opperlioopman W. J. van Lingen, ter gelegenheid van de tegen hem in Juli 1769 voor den Raad van Justitie te Batavia aanhangig gemaakte strafzaak, in militair arrest mas gesteld.[1]) Moest ook niet aan alle Raden van Justitie het militair honneur worden gebracht?[2])

Op deze inleiding volgen eenige hoofdstukken over de desertie ten tijde van de V.O.I.C. Dit misdrijf kwam veelvuldig voor en door vele voorbeelden te vermelden gaat de schrijver na, welke de oorzaken waren, welke den wegloopers tot het verlaten van den dienst aanleiding gaven, hoe onder die oorzaken het zich begeven in vreemden dienst een belangrijke rol speelde, welke internationale regelingen en interne middelen aangewend werden oin aan het weg- en overloopen paal en perk te stellen, hoc en in welke omstandigheden het verleenen van gratie werd te hulp geroepen om onbillijkheden in dc rechtspraak te corrigeeren, en last not least hoe men beproefde desertie te voorkomen. Daarbii deelt de sclirijver menig documentatie-siuk mede, waarop hij bij "zijne archiefstudie de hand heeft gelegd, waardoor hij veel heeft bijgedragen om de administratie der justitie en de militaire administratie in die pcriorle te verhelderen.

Na deze in het eerste hoofdstuk verwerkte materie volgt in het tweede een overzicht van de strafbepalingen wegens desertic, in dc eerste plaats van die uit den reeds vermelden grondslag van het militair strafrecht hier te lande, den artikelbrief van **13** Augustus 1590, welke bepalingen de schrijver uit de oud-vaderlandsche litteratuur en met verwijzing naar meer nioderne begrippen hieromtrent te onzent toelicht. Daarbij had als gevolg van de op blz. 142 vermelde nolemiek tusschen den toenmaligen luitenant G. J. W. Koolemans Beynen en Prof. Mr. H. van der Hoeven wel genoemd mogen worden de wet van 14 Februari 1887 (Stbl. n°. **33)** tot wijziging van eenige artikelen van de Crimineelc Wetboeken voor het krijgsvolk te lande en te water betreffende desertie in tijd van vrede, bij welke wet voor het eerst beginselen van een nieuwe opvatting werden aanvaard. Rij deze bepalingen sluiten aan een groot aantal

---

[1]) Zie Dr. F. W. Stapel, Bijdr. tot de gesch. der rechtspleging bij de V.O.I.C. in Bijdr. Taal-, land- en volkenkunde van Ned. Indië, deel **90** afl. **1 (1933)** blz. **103.**

[2]) Zie Dr. F. W. Stapel, t.a.p. blz. **131.**

regelingen van de Staten-Generaal inzake desertie. aangehaald uit het Groot Plakaatboek, welks voorraad hiermede nog lang niet uitgeput is.

Daarna worden in Hoofdstuk III behandeld de desertie- en aanverwante regelingen, uitgegaan van het Moederland en bestemd voor de V.O.I.C., zoowel in de artikelbrieven voor verschillende scheepstochten als in de algemeene artikelbrieven. Van de laatstbedoelde zijn de desertie-bepalingen van de brieven van 1634, 1658, 1672, 1742 en 1747 synoptisch naast elkander gedrukt, hetgeen het algemeen overzicht zeer vergemakkelijkt. Eenige andere hier te lande tot stand gekomen bepalingen betreffende desertie onder de dienaren van de V.O.I.C. besluiten dit hoofdstuk.

In Hoofdstuk IV volgt een overzicht van in Indië in het leven geroepen regelingen omtrent desertie, nader toegelicht door vonnissen en andere processtukken. Ook hier brengt de schrijver ons veel nieuws en de rechtshistoricus mag zich verheugen over hetgeen hier in het belang van onze koloniale rechtsgeschiedenis meer algemeen bekend is gemaakt. Deze maatregelen betroffen ook andere in Indië verblijvende personen dan compagniesdienaren, die in hunne bewegingsvrijheid evenzeer sterk onder contrôle werden gehouden, vooral wanneer het betrof dienstverbanden gesloten niet vreemde mogendheden of compagnieën. Want ook deze andere personen machten zich niet aan desertie schuldig maken b.v. door zonder verlof van de overheid Indië te verlaten of door over te loopen naar ,,onse algemeyne vyanden, 'tsy Christenen ofte Mooren". Handel en scheepvaart in Indië werden nog in de achttiende eeuw beschouwd als te worden uitgeoefend in tijd van oorlog, zelfs als het gold handel of scheepvaart, bij uitzondering aan particulieren toegestaan.

Na deze bepalingen over het misdrijf van desertie en zijne elementen te hebben besproken, behandelt de schrijver in het Ve Hoofdstuk de op dat misdrijf gestelde straffen, hare toepassing en het onderscheid tusschen straf- en tuchtrecht. Op penitentiair gebied heerschte, evenals hier te lande. groote versclieidenheid, waarbij nog tot aan het einde van de achttiende eeuw overblijfselen van de talio gevonden werden. Allerlei lijf- en levensstraffen worden vermeld ook voor desertie. waarvan enkele nog in het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te water voorkwamen. Wat de ,,domestique" of disciplinaire correctie van strafbare feiten van geringe beteekenis betreft, vermeldt de schrijver, dat althans in de achttiende eeuw tussclien deze en gerechtelijke afdoening onderscheid werd gemaakt: een ernstig geacht strafbaar feit had niet domestiek mogen worden afgedaan en omgekeerd had een domestieke afdoening niet met een vonnis moeten eindigen. Zoo waren lichte vormen van desertie, drossen geheeten, voor domestieke behandeling door ,,haar eigene officieren" aangewezen; bij zwaardere vormen en bij andere strafbare feiten moest de schuldige aan de justitie overgegeven, wij zouden thans zeggen: naar dien rechter verwezen worden.

Het VIe Hoofdstuk is gewijd aan het advies dd. 16 Juni 1762

van den Raad van Justitie te Batavia over toepassing en coordinatie van de strafbepalingen omtrent desertie van Europeesche compagniesdienaren. Dit advies, dat zeer uitvoerig nagaat onder welke omstandigheden het misdrijf van desertie doorgaans werd gepleegd. behandelt verder de straftoemeting in onderscheiden gevallen. Juist door zijn omvang werd het advies moeilijk lees- en navolgbaar en wij zouden thans de rechters beklagen, die uit dergelijke behandeling van een enkel misdrijf de gegevens voor een bijzonder aan hun oordeel onderworpen geval zoiiden moeten opdiepen.

In het VIIe Hoofdstuk laat de schrijver een en ander volgen over voorschriften van processueeleii aard. Merkwaardig is dat, in tegenstelling met hetgeen thans voorkomt in art. 181 van de Regtsplegging bij de Landmagt (gelijkluidend met art. 183 van het gelijknamige Indische Wetboek, Ind. Stb. 1923, n°. 163). ook het misdrijf van desertie volgens de procesregeling tegen voortvluchtigen werd vervolgd met mogelijkheid van veroordeeling bij verstek. Deze mogelijkheid geldt nix alleen wegens met desertie samenloopende strafbare feiten; de desertie zelve blijft onvervolgd tot na terugkeer.

In het VIIIe Hoofdstuk geeft de schrijver eenige eindbeschouwingen, met welke wij, gelet op hetgeen wij over zijne inleiding schreven, niet overal kunnen instemmen. Het wil ons voorkomen, dat de oorlogstoestand en het monopolistisch bedrijf van de V.O.I.C. grooter invloed heeft gehad op den omvang van de militaire tucht dan de schrijver aanneemt en dat men hierbij minder beteekenis moet hechten dan hii doet aan de functies waarin of de werkzaamheden waarvoor compagniesdienaren werden benut. Daarentegen troffen ook ons dc slechte redactie van wctsoptcekeningcn en de groote vrijheid welke sommige rechters zich in de toepassing ervan veroorloofden.

In het algemeen zijn wij den schrijver zeer dankbaar voor zijne, nog van verschillende bijlagen voorziene dissertatie. Een uitvoerig goed gedocumenteerd betoog, dat voor het eerst heeft trachten te ordenen hetgeen in langdurige archiefonderzoekingen over militaire en andere rechtspraak den schrijver in handen is gekomen. Moge hij den tijd en het doorzettingsvermogen hebben om op dezen weg voort te gaan.

Van de door Mr. Schmitz te verdedigen „Stellingen" bij zijn Proefschrift overgelegd, nemen wij hieronder die welke op militair-rechtelijk gebied liggen, over:

VI.

Zoowel het belang van de openbare orde als het rechtsgevoel van de justiciabelen — in het bijzonder dat van de militairen — in Nederlandsch-Indië. Suriname en Curaçao vorderen dat er een einde kome aan de uitzonderlijke strafrechtspositie van het marinepersoneel van de Koninklijke Marine in de overzeesche gebiedsdeelen van het Koninkrijk der Nederlanden.

VII.

De diensten van galerijwacht, liamerwacht en stal\\-acht nioeten worden gerekend tot „wacht" in den zin van artikel 118(5) Indisch Wetboek van Militair Strafrecht. zoodat vergrijpen tegen die diensten gepleegd, volgens art. 2 sub 2°. *a* van het Indisch Wetboek van Krijgstucht een zoogenaamd oneigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp kunnen opleveren.

VIII.

Artikel 2 van het Wetboek van Krijgstucht, zoowel in Nederland als in Nederlandsch-Indië, is minder juist geredigeerd door de strafbare feiten vermeld in 2e. t/m 6e. blijkens den aanhef van het artikel te rangschikken onder de krijgstuchtelijke vergrijpen. Juister ware het ten aanzien van bedoelde strafbare feiten te spreken van: „Krijgstuchtelijk kunnen m-orden afgedaan de strafbare feiten omschreven:".

IX.

De opleiding tot militair-jurist dient -– evenals zulks in Nederland het geval is — in Nederlandsch-Indië mogelijk te zijn en te worden aangemoedigd, opdat de beschikking worde verkregen over officieren die belast kunnen worden met militair-rechterlijke functies.

X.

De practijk in Nederlandsch-Indië wijst uit dat de militaire beklaagden voor den Krijgsraad vrijwel steeds van den bijstand van een raadsman zijn verstoken. Naatregelen dienen te worden getroffen, dat die bijstand verzekerd zij, indien de beklaagden volgens artikel 113 **(2)** van de Rechtspleging bij de Landmacht van Nederlandsch-Indië (Ind. Stbl. 1932—No. 75) om toevoeging van een raadsman verzoeken.

XI.

Zoowel de president van den Krijgsraad als de auditeur-militair bij den Krijgsraad dienen militair-jurist te zijn en geen burgerrechtsgeleerde zooals dit thans het geval is blijkens de artikelen 117(1) en 125(1) van de Rechtspleging bij de Landmacht van Nederlandsch-Indië.

XII.

Het is wenschelijk dat bij de Nederlandsch-Indische militaire rechtspleging ter zake van delicten behoorende tot het gemeene strafrecht worde beschikt over een adviseur als bedoeld in artikel 7 van het Reglement op de Rechterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie in Nederlandscli-Indië.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van **18** October 1938. [1])

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: Kapiteins H. L. G. Lambert en B. P. F. van Driel, Ritmeester H. Wilbrenninck en Kapitein P. H. Lach de Bère.

Auditeur-Militair: Jhr. Mr. F. A. J. van Rijckevorsel (plv.).

1°. Het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouu.de kom eener gemeente op geringere hoogte vliegen dan 400 rneter boven den grond;

2°. het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente kunstvluchten uitvoeren.

Xtraf: twee geldboeten elk van f 5.—, subsidiair 5 dagen hechtenis voor elke boete, in hooger beroep verzwaard tot twee geldboeten elk van f 25.—. subsidiair tweemaal 10 dagen hechtenis, zulks nadat de schuldige ter zake van dezelfde feiten reeds krijgstuchtelijk was gestraft met 14 dagen streng arrest.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens X., oud 29 jaar, geboren te Laren (Gld.), Reserve-Eerste-Luitenant-vlieger van de Luchtvaartafdeeling, Detachement Schiphol, beklaagde en gerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT *VOOR* HET RIJK IN EUROPA *TE* 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat, blijkens overgelegd extract-stamboek, de beklaagde op 1 October 1929 is ingelijfd bij het Ie Regiment Huzaren, bij Koninklijk Besluit van 19 December 1936 Nr. 41 met ingang van I Januari 1937

---

[1]) Dit vonnis is in hooger beroep bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 6 December 1938 bevestigd, behoudens ten aanzien van de opgelegde geldboeten, welke werden verzwaard tot twee geldboeten, elk van vijf en twintig gulden, subsidiair tweemaal tien dagen hechtenis.

Men zie nog de op deze zaak betrekking hebbende beschikking (ex art. 15 R.L.) van het H.M.G. van 2 Augustus 1938, M.R.T. XXXIV, 203.

Red. M.R.T.

is benoemd en aangesteld tot reserve-eerste-luitenant, en op 10 Juni 1937 is overgeplaatst bij de Luchtvaartafdeeling;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 7 October 1938 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op of omstreeks 1 Maart 1938 des voormiddags omstreeks 11.50 uur, als gezagvoerder van een vliegtuig:

1°. daarmede heeft gevlogen boven de bebouwde kom der gemeente Ruurlo op een hoogte van ongeveer 200 meter, althans op een lagere hoogte dan 400 meter boven den grond;

2°. daarmede boven de bebouwde kom der gemeente Ruurlo kunstvluchten heeft uitgevoerd, bestaande uit het maken van een halve looping — halve rol — en eenige Tmmelman's;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 1 Maart 1938 omstreeks 12 uur als bestuurder van het militair vliegtuig Fokker C.X. Nr. 716 heeft gevlogen boven de gemeente Ruurlo: dat ongeveer in het centrum van die gemeente kennissen van hem, beklaagde, woonden, die hij op dien dag met genoemd vliegtuig een groet wou brengen; dat hij enkele kunstvluchten uitvoerde; dat hij een halve looping — halve roll —, twee vlakke duikvluchten in de richting van het huis en enkele scherpe bochten uitvoerde, dit alles in een ruimte van 200 tot 400 meter hoogte; dat hij niet ontkent, dat hij boven de bebouwde kom van Ruurlo heeft gevlogen beneden de 400 meter hoogte;

dat hij naar aanleiding van liet feit, dat hij de vliegorders heeft overtreden, door den Commandant van de Luchtvaartafdeeling is gestraft met veertien dagen streng arrest;

O. dat de navolgende getuigen — ieder voor zich — hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. A. B. van Oosterom, 30 jaar, rijksveldwachter te Boekelo:

dat hij zich op 1 Maart 1938 des morgens te omstreeks 11.50 uur bevond in de kom der gemeente Ruurlo; dat hij een Nederlandsch militair vliegtuig boven Ruurlo zag vliegen, dat hij als zoodanig herkende aan in drie gelijke sectoren verdeelde cirkels met rood, wit en blauw, welke aangebracht waren op de uiteinden der vleugels; dat het nummer van het vliegtuig 716 was; dat hij de hoogte, waarop het vliegtuig vloog, zeer ruim schatte op 200 meter; dat hij, toen het vliegtuig boven Ruurlo vloog, een persoon, welke zich in het vliegtuig bevond, duidelijk kon waarnemen: dat het vliegtuig boven de kom van het dorp Ruurlo kunstvluchten maakte; dat hij zag, dat het vliegtuig plotseling naar beneden dook en daarna weer stijl optrok; dat hij voorts zag, dat het vliegtuig scherpe bochten maakte en daarbij als het ware op één vleugel dreef; dat hij ten slotte zag, dat het vliegtuig stijl optrok, zoodat het, op het hoogste punt van den grond gezien, van boven zichtbaar was; dat het vliegtuig vervolgens weer omlaag vloog om in de oorspronkelijke richting door te vliegen; dat het vliegtuig tijdens die vluchten veel lawaai maakte; dat het vliegtuig daarna is vertrokken in de richting Borculo;

2°. H. J. van Overvest, 21 jaar, reserve-tweede-luitewit-vlieger, wonende te Schiphol:

dat hij op 1 Maart 1938 omstreeks 12 uur zich als passagier bevond in het militair vliegtuig Fokker C.X. No. 716, boven de gemeente Ruurlo; dat dit vliegtuig werd bestuurd door beklaagde; dat hij, getuige, aan de wijze van vliegen van beklaagde bemerkte, dat deze voor het dorpje Ruurlo bijzondere belangstelling had; dat werden uitgevoerd een halve looping — halve roll —, waarbij in den top het toestel op 400 meter hoogte vlak werd gebracht; dat vervolgens eenige vlakke duikvluchten in de richting van het dorp werden uitgevoerd, waarbij het laagste punt ongeveer op 200 meter lag;

O. dat in het proces-verbaal d.d. 2 Maart 1938 onder No. 16 op ambtseed opgemaakt door A. B. van Oosterom, Rijksveldwachter, gestationnneerd te Ruurlo, o.m. staat gerelateerd: dat relatant op 1 Maart 1938 des voormiddags omstreeks 11.50 uur zag, dat de bestuurder van een militair vliegtuig, genummerd 716, op ongeveer 200 meter boven den grond, boven de bebouwde kom der gemeente Ruurlo, met dat vliegtuig kunstvluchten uitvoerde, bestaande in het naar beneden duiken en plotseling weer omhoog stijgen, liet zijvliegen en het ongeveer om de as draaien;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit of de feiten, waarop het betrekking heeft, — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde de hem ten laste gelegde feiten heeft begaan, niet dien verstande, ad I^um^ dat beklaagde heeft gevlogen op een lagere hoogte dan 400 meter boven den grond, en dat niet is bewezen het gedeelte sub II der telastelegging, luidende: „en eenige Immelrnan's", zoodat beklaagde daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O. dat beklaagde, blijkens ten processe overgelegd uittreksel-strafrlijst, ter zake van voormelde feiten reeds krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Gezien de artikelen 2, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 23, 62 en 91 van liet Wetboek van Strafrecht, 45 en 52 der Luchtvaartwet, 1, 60, 61, 73 en 74 van het Luchtverkeersreglement, 57 der Wet op de Krijgstucht, 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het als:

I°. het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente op geringere hoogte vliegen dan 400 meter boven den grond;

II°. het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente kunstvluchten uitvoeren;

Veroordeelt den beklaagde tot twee geldboeten, elk van vijf gulden, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door hechtenis gedurende vijf dagen voor elke boete;

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd. dan hierboven als bewezen is aangenomen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Het is ons onmogelijk om in te zien om welk belang vereischt werd dat dese officier die ter zake van dezelfde feiten reeds streng krijgstuchtelijk was gecorrigeerd, wu ook nog eens strafrechtelijk vervolgd moest worden, om ten slotte als tweede straf tot geldboeteva veroordeeld te worden. Art. 57 W.K. draagt naar de juiste bedoeling van den wetgever een uitzonderingskarakter en daarvan moet dan bij toepassing van art. 15 R.L. duidelijk blijken. *Red. M.R.T.*

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 2 November 1938.

President: Mr. A. J. Veldman (fgd.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den niarinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van administratie 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: eerste-luitenant der mariniers E. J. baron Lewe van Aduard.

Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S., zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als xoodanig niet naar behooren kan verrichten (slapen als uitkijk aan boord van een oorlogsvaartuig, te Millingen, tijdens de internationale spanningen in September 1938).

Uitvoerige motiveering van de opgelegde straf, 3 maanden gev. straf. Nog geen ontslag uit den militairen dienst.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen: S., matroos 3e klasse. oud 20 jaren, geboren te Den Helder, gerequireerde in persoon;

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 8 October 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 21 October 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

,,dat hij, dienende als matroos der 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Freyr", liggende te Millingen, aldaar in den morgen van 26 September 1938, althans op een morgen van een dag in de tweede helft van de maand September 1938, toen hij, behoorende tot het wachtsvolk van genoemden bodem van 4 tot 6 uur op uitkijk was gesteld op den B.B.'s brugvleugel van Hr. Ms. „Freyr" om uit te zien naar een bepaald alarmsignaal van de eenige kilometers verder gelegerde militaire politie, is ingeslapen, waardoor hij zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn uitkijkdienst als vorenvermeld, niet naar behooren kon verrichten.";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 22 October 1938 waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 2den November 1938 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman, den len Luitenant der Mariniers E. J. baron Lewe van Aduard;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken:

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het liem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 4 Mei 1937 in dienst is aangenomen voor den tijd van zes jaren, ingaande na het verlaten der opleiding, als lichtmatroos en thans nog als matroos 3e klasse dient;

O. dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige W. N. Koch: dat hij op een morgen van een dag in het einde van de maand September 1938 van 4—6 uur onderofficier van de wacht was aan boord van Hr. Ms. „Freyr", liggende te Millingen; dat de aan boord van dat schip dienende matroos 3e klasse S. tocn ook tot het wachtsvolk van dat schip behoorde en wel als uitkijk; dat S. als zoodanig op post was gesteld op B.B.'s brugvleugel; dat tot diens consignes behoorde o.a. dat hij moest uitzien naar een bepaald alarmsignaal, dat gegeven zou kunnen worden door de eenige kilometers meer naar dc Duitsche grens toe gelegerde inilitairc politie en zou bestaan uit het afschieten van lichtkogels; dat de uitkijk bij het waarriemen van dat alarmsignaal dat moest beantwoorden met het afschieten van een lichtkogel, waartoe hij op de brug de beschikking had over een alarmpistool met kogels, en voorts dan onmiddellijk den officier van de wacht moest waarschuwen; dat S. dien morgen om vier uur op post is gekomen; dat hij om ongeveer 4 uur dertig bij het maken van een ronde S. aan dek van Hr. Ms. „Freyr" aantrof — dus niet op de brug — en wel ineengedoken zittende op de ketelkap, den indruk makcnde te slapen; dat hij S. toen gezegd heeft om naar de brug te gaan en niet te gaan zitten slapen, waarop

S. opstond; dat hij korten tijd later echter S. wederom zittende op de ketelkap, inylaats van op de brug. aantrof; dat hij constateerde dat S. sliep, in welken toestand deze den dienst als uitkijk niet naar behooren kon verrichten; dat hij S. wederom naar de brug heeft gestuurd en verder hem die macht speciaal heeft gecontroleerd; dat hij daarbij op een gegeven moment S. op de brug aantrof, niet kijkende in de richting waarvandaan een eventueel alarmsignaal kon komen, doch juist den anderen kant uit, zoodat deze het alarmsignaal niet zou kunnen zien; dat hij na de aflossing S. nog over zijn verzuim heeft onderhouden, doch deze daarop zeide dat „de heele koleerezooi hem niets kon sclielen";

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is S., oud 20 jaren, geboren te Den Helder;

dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te den Helder;

dat hij zich op 4 Mei 1937 in den zeedienst heeft verbonden voor den tijd van zes jaren, ingaande na het verlaten der opleiding;

dat hij in de tweede helft van de maand September 1938 als matroos 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Freyr", liggende te Millingen, diende;

dat hij toen op een morgen tot het wachtsvolk aan boord van genoemd schip behoorde en als zoodanig van 4—6 uur dienst als uitkijk op B.B.'s brngvleugel moest doen; dat hij om 4 uur op post is gekomen; dat consignes o.m. bepaalden, dat de uitkijk moest uitzien naar een bepaald alarmsignaal — lichtkogels — van de eenige kilometers verder gelegerde militaire politie; dat hij na een kwartier als uitkijk gestaan te hebben het koud kreeg en naar het dek van Hr. Ms. „Freyr" is gegaan, alwaar hij aan B.B.'s kant tegen den schoorsteen, die verwarmd was, ging staan; dat hij toen kort daarop in slaap is gedoezeld, in welken toestand hij zijn uitkijkdienst, dien hij had te verrichten. niet naar behooren kon verrichten;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst als zoodanig niet naar behooren kan verrichten.";

O. wat de aan beklaagde op te leggen straf betreft: dat het gepleegde feit een zeer ernstig karakter draagt en de Krijgsraad zich dan ook heeft afgevraagd hoe het mogelijk is dat een militair in actieven dienst als beklaagde, tijdens de in die dagen bestaande en algemeen bekende internationale spanningen op een verantwoordelijken post als uitkijk gesteld, zóó zeer zijn plicht vergeet, dat het haast den indruk van moedwil moet wekken;

dat bij de beantwoording van die vraag voorop moet worden gesteld, dat de hierna te noemen feiten en omstandigheden de schuld

van beklaagde maar voor een gering deel kunnen verlichten en zijn gedrag dan ook als uiterst laakbaar moet worden aangemerkt;

dat daarom een gevoelige straf aan beklaagde moet worden opgelegd;

dat het mede voor den Krijgsraad een punt van ernstige overweging heeft uitgemaakt, of beklaagde, op grond van liet begane feit, niet ongeschikt voor den militairen dienst moet worden geacht. daar ernstig moet worden betwijfeld of een militair met zoo weinig verantwoordelijkheidsgevoel als beklaagde heeft getoond, wel in den militairen dienst is te gebruiken:

dat echter de Krijgsraad na ampel overleg de meening is toegedaan tot het opleggen van de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst benevens van een nog zwaardere hoofdstraf, hoewel beide door het begane feit op zich zelf zeker gerechtvaardigd. nog niet te moeten overgaan;

dat toch de Krijgsraad uit de processtukken den indruk heeft gekregen dat aan boord van Hr. Ms. „Freyr" niet voldoend is ingezien, althans tegenover beklaagde niet voldoende tot uiting is gekomen, dat nog meer dan gewoonlijk de uiterste waakzaamheid en plichtsbetrachting bij het vervullen van den dienst. ten tijde en ter plaatse van het voorgevallene was vereischt;

dat deze indruk door het volgende is gewekt:

1°. Beklaagde heeft zonder eenig ceremonieel den post als uitkijk betrokken en kreeg eenvoudig de door den Commandant vastgestelde consigrics mondeling van zijn voorganger, ook een ondergeschikt matroos 3e klasse, over;

2°. De onderofficier van de wacht, die beklaagde. in plaats van op diens uitlrijkpost zittende op de ketelkap in een slapende houding aantrof, achtte het blijkbaar onnoodig daarvan, zooals zijn plicht was geweest, onmiddellijk rapport te maken, doch vond het voldoende om op min of meer gemoedelijke wijze beklaagde naar zijn post terug te zenden, zonder zich zelfs te vergewissen of zijn bevel wel onmiddellijk werd uitgevoerd;

dat waar door deze feiten en omstandigheden de indruk wordt gewekt dat de dienst, althans op dit stuk. aan boord van Hr. Ms. „Freyr" niet alleen door beklaagde, doch ook door militairen die zijn meerderen waren, weinig serieus om niet te zeggen slap werd verricht, de Krijgsraad de strafrechtelijke gevolgen daarvan niet in die mate op het hoofd van dezen nog jeugdigen beklaagde wil doen neerkomen, als het begane feit op zich zelf eigenlijk ten volle rechtvaardigt;

O. dat dit alles in liet oog houdende, de Krijgsraad van oordeel is dat aan beklaagde een gevangenisstraf moet worden opgelegd voor den tijd van drie maanden, welke geacht moet worden in goede verhouding te staan tot den ernst van hei gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen: 1, 60 en 129, vijfde lid van het Wetboek van

Militair 'Strafrecht; 183, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden.

***Noot van den** inzender.*

Door raadslieden, ook wel officier-raadslieden, worden ingeval van overtreding van artikel 129 W.M.S.R. herhaaldelijk als voor den beklaagde disculpeerende omstandigheden aangevoerd, dat de door de Regeering of lagere administratieve organen gegeven regelingen niet in orde zijn.

Een wachtregeling is te zwaar; een schildwacht te jong of nog te weinig gevormd als militair; bij het op post brengen van een schildwacht is het voorgeschreven ceremonieel te weinig stram uitgevoerd; een zóó gewichtige post moet niet door een uitkijk, maar door een schildwacht worden betrokken.

Dit laatste was ook de klacht in de onderhavige zaak. Deze uitkijk was vanzelfsprekend niet, zooals dat met een schildwacht pleegt te geschieden, met het noodige ceremonieel op post gebracht, de consignes waren hem niet onder controle overgegeven, zoodat ook niet verwacht kan worden, dat de uitkijk, zich het gewicht van zijn post bewust, de uiterste plichtsvervulling in acht zou nemen.

Ik kan het met dit alles maar matig eens zijn. Natuurlijk is het in acht nemen van de goede militaire vormen een uitstekend middel voor een goede militaire vorming, maar die vormendienst moet middel blijven en geen doel op zich zelf worden. Immers of een militair zijn wachtdienst al of niet goed vervult hangt niet in de allereerste plaats af van liet feit, of hij al of niet met het noodige ceremonieel op post is gebracht, maar wel daarvan of hij tot een zoo goed soldaat is gevormd, dat hij van plichtsgevoel is doordrongen. Heeft de gewone militaire vorming te dien aanzien niet het noodige succes gehad, dan moet een straf hem dat plichtsgevoel bijbrengen.

Voorts moet men de vraag of men een post door een schildwacht of uitkijk moet laten betrekken niet doen afhangen van het meer of minder gewicht van den post, maar wel daarvan of de wachthebbende eventueel ter plaatse gezag zal hebben uit te oefenen tegenover een ieder, zelfs tegenover hen, die in gewone omstandigheden zijn meerderen zijn.

En ten slotte moet men vragen van bovenstaanden aard niet aan den strafrechter stellen, doch aan het uitvoerend gezag. Zijn

de voorschriften te dien aanzien door de administratie gegeven niet juist, dan dient de aandacht van de administratie daarop te worden gevestigd, die met allerlei doelmatigheidsoverwegingen rekening moet houden. Het is niet de taak van den rechter de juistheid of onjuistheid van de door de administratie gegeven voorschriften te beoordeelen, doch wel om te zorgen, dat niet, met overschrijding van de strafwet, de door de administratie gegeven voorschriften geheel of ten deele illussoir gemaakt worden. Men wake voor een gouvernement des juges.

—

Zeekrijgsraad te Willemoord.

Vonnis van 16 November 1938.

President: Mr. A. J. Veldinan (fung.).

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis, officier van administratie der 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst der 1e klasse F. J. Siegenthaler.

Fiskaal: officier van administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: officier van administratie der 1e klasse L. P. van Boven..

Belzoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S., zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zoodanig niet naar belzooren kan verrichten (behoorende tot het wachtsvolk aan boord van een onderzeeboot, des nachts als uitkijk op de brug ingeslapen).

Straf: 4 weken gevangenisstraf; in hooger beroep voorwaardelijk opgelegd. Proeftijd 3 jaren.

Beklaagde was te xelfder zake reeds krijgstuchtelijk gestraft met 6 dagen verzwaard arrest.

De Zeekrijgsraad te Willemsoord,

In de zaak van den fiskaal tegen A. J. G. v. d. D.. matroos der 3e klasse, oud 18 jaren, geboren te Soest, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 19 October 1938;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 27 October 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

dat hij, dienende als matroos der 3e klasse aan boord van Hr.Ms. „O 11", liggende te IJmuiden, aldaar in den nacht van 29 op 30 September 1938, toen hij van twaalf tot twee uur, behoorende tot het

wachtsvolk van genoemden bodem, belast was met den dienst van uitkijk op de brug van genoemden bodem, in welke functie hij o.a. goeden uitkijk moest houden naar naderbijkomende schepen en naar seinen van de semaphore en moest waarschuwen van bijzonderheden, is ingeslapen, waardoor hij zich in een toestand heeft gebracht, waarin hij zijn dienst als uitkijk op de brug niet naar behooren kon verrichten;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 28 October 1038, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den gen November 1938 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den fiskaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strckkcnde tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van vijf weken;

0 . dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt:

dat hij op 10 Mei 1937 in dienst is aangenomen als lichtmatroos voor den tijd van zes jaren en nog als matroos 3e klasse dient;

O. dat ten processc onder eede verklaard hebben de getuigen:

1°. P. A. D. Wendel:

dat hij in het einde van de maand September 1938 des nachts van 12—2 uur aan boord van Hr.Ms. „O. 11", liggende te IJmuiden, onderofficier van de wacht was; dat de aan boord van Hr.Ms. „*O.* 11" dienende matroos 3e klasse v. d. D. dien nacht van twaalf tot twee uur tot het wachtsvolk aan boord behoorde en toen belast was met den dienst van uitkijk op de brug; dat deze als zoodanig volgens vastgestelde bijzondere consignes o.a. verplicht was goeden uitkijk te houden naar naderbij komende schepen, naar seinen van de semaphore, naar alarmsignalen en voorts moest waarschuwen van bijzonderheden; dat het hem tegen twee uur opviel, dat het zoo stil was op de brug en hij om te controleeren of v. d. D. nog wel waakzaam was, geroepen heeft: „D."; dat hij echter geen antwoord kreeg en nog drie maal hard den naam van beklaagde heeft geschreeuwd, doch steeds geen antwoord kreeg;

2°. M. A. van Dam:

dat hij op een nacht in het einde van de maand September 1938 aan boord van Hr.Ms. „O. 11", liggende te IJmuiden, kort tegen twee uur op de brug van Hr.Ms. „O. 11" is geklommen om te kijken naar den uitkijk; dat hij niets zag en daarom „v. D." riep; dat hij geen antwoord kreeg en in totaal een keer of drie geroepen heeft en toen pas zag, dat iemand overeind kwam; dat dit v. d. D. bleek te zijn;

O. dat de beklaagde heeft verklaard:

dat hij is A. J. G. v. d. D., oud 18 jaren. geboren te Soest; dat hij

het laatst gediend heeft bij de Kazerne voor den Onderzeedienst te Den Helder als matroos 3e klasse; dat hij zich op 10 Mei 1937 in den zeedienst heeft verbonden als lichtmatroos voor den tijd van zes jaren na het verlaten van het opleidingsschip; dat hij in den nacht van 29 op **30** September 1938, als matroos der dcrdc klasse diende aan boord van Hr.Ms. „O. 11", liggende te IJmuiden; dat hij dien nacht van 12 tot 2 uur tot het wachtsvolk van dien bodem behoorde en gedurende dien tijd belast was met den dienst van uitkijk op de brug; dat hij in deze functie o.a. goeden uitkijk moest houden naar naderbij komende schepen, voorts naar eventueele lichtkogelsignalen uit zee, terwijl hij verder van eventueele bijzonderheden direct den onderofficier van de wacht moest waarschuwen; dat hij aanvankelijk van 12 uur af op dc brug heeft gestaan en gewoon zijn dienst als uitkijk heeft gedaan; dat hij na half twee in slaap is gevallen en verder geslapen heeft, totdat hij op een gegeven oogenblik wakker werd, doordat de sergeant-monteur van Dam hem aansprak; dat hij in dien slapenden toestand zijn dienst als uitkijk op de brug van Hr.Ms. „O. 11" niet naar behooren kon verrichten;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld eraan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, zich in een toestand brengen, waarin hij zijn dienst als zoodanig niet naar behooren kan verrichten.";

O. omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde terzake van het onderhavige feit op **1** October 1938 krijgstuchtelijk is gestraft met zes dagen verzwaard arrest en mitsdien ingevolge het tweede lid van artikel 57 van de wet op de Krijgstucht bij de bepaling van de straf met die oplegging van krijgstuchtelijke straf rekening dient te worden gehouden;

dat in verband hiermede een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 1, 60 en 129, vijfde lid van het Wetboek van Militair Strafrecht; 57 van de Wet op de Krijgstucht; 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken.

Dit vonnis is in hooger beroep bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 10 Januari 1939 bevestigd, behoudens ten aanzien van de opgelegde straf, welke door het Hof voorwaardelijk werd opgelegd met een proeftijd van 3 jaar.

Deze strafverlichting in hooger beroep trok in het bijzonder onze aandacht omdat het tenlastegelegde en bewezen feit begaan is ,,in tijd van oorlog" — misschien moest het oorlogsvaartuig zelfs wel beschouwd worden als liggende op brandwacht — (zie art. 87 W.v.S. juncto art. 1 W.v.M.S.). Bij Kon. besluit van 27 September 1938 (Stbl. no. 182) is immers bepaald dat oorlogsgevaar aanwezig was, hetgeen wel zal medebrengen dat toen oorlog ,,dreigende" was, terwijl, als deze identificatie nog betwistbaar mocht zijn, in elk geval alle twijfel uitgesloten is door het K.B. van denzelfden datum (Stbl. no. 181), waarbij de militie te land ten deele buitengewoon onder de wapenen is geroepen. Deze beide Kon. besluiten zijn weder ingetrokken niet ingang van 27 October 1938 bij X.B. van 26 October 1938 (Stbl. nos. 183 en 184).

Voor zoover ons bekend heeft echter noch de militaire rechter noch de disciplinaire autoriteit aan dien buitengewonen rechtstoestand van 27 September tot 27 October aandacht geschonken. Ook in het hiervoor gepubliceerde vonnis en in de sententie is dit niet geschied. Trouwens in de tenlastelegging wordt over tijd van oorlog eveneens niet gerept en reeds daarom was het voor den rechter wellicht bezwaarlijk — ook al zou hij eraan gedacht hebben — om in zijn vonnis het feit als in tijd van oorlog gepleegd te qualificeeren, tenzij men zou kunnen aannemen dat de in de tenlastelegging genoemde datum in verband met bovengenoemde ter algemeene kennis gebrachte Kon. besluiten en art. 87 W.v.S. daartoe reeds een voldoenden grondslag zou bieden, [1]) Voor de straftoemeting zou die ernstige tijdsomstandigheid intusschen zeker wel in aanmerking mogen worden genomen.

Eene bijzonderheid biedt nog het misdrijf van desertie omdat daarbij in gewonen tijd steeds in de qualificatie vermeld moet worden ,,in tijd van vrede" en zou het dus onjuist geweest zijn om dien naam ook te geven aan desertie gepleegd in bovenvermeld tijdvak. Of zich een zoodanig geval heeft voorgedaan is ons tot dusverre niet gebleken.

Opmerking verdient nog dat tijd van oorlog bovenbedoeld aanwezig is geweest voor de geheele zeemacht, ook dus die in Oost- en West-Indië.

Verder is het niet noodig dat de schuldige met het bestaan van dien ,,tijd van oorlog" bekend was.

Wat speciaal de desertie en de ongeoorloofde afwezigheid betreft doet zich — in verband met het karakter van voortdurend misdrijf dat deze delicten dragen — nog een andere interessante complicatie voor. Stel een militair is op 30 Augustus 1938 ongeoorloofd afwezig gebleven en op 5 October d.a.v. teruggekeerd. Hij zal dan schuldig zijn aan desertie in tijd van oorlog, is immers na 27 September langer dan

[1]) In die richting gaat, wat de plaats betreft, laatstelijk het **arrest** H.R. van **27** Juni **1938 (1939,** Nr. **136,** met noot T.).

vier dagen afwezig geweest. Zelfs een militair die eenige jaren geleden 1) is gedeserteerd cn — hoe lang ook — na 1 October 1938 terugkomt, mits slechts binnen den verjaringstermijn, heeft zich (ook) schuldig gemaakt aan desertie in tijd van oorlog. Het komt er slechts op aan dat in den tijd van zijne afwezigheid meer dan vier dagen vallen in het tijdvak 27 September—27 October 1938. De boven aangehaalde Kon. besluiten kunnen derhalve nog geruimen tijd hunne nawerking doen gevoelen, zelfs wanneer weinigen meer aan de critieke dagen van September 19.38 zullen terugdenken. Gelukkig is de rechter vrij in zijne straftoemeting. Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Vonnis van 7 December 1938. 2)

Leden: kapitein-luitenant ter zee C. H. Brouwer, kapitein der mariniers T. C. W. Michaëlis, officier van administratie 1e klasse J. P. Scheepmaker en officier van den marinestoomvaartdienst 1e klasse F. J. Siegeiithalcr.

Fiskaal: officier van administratie 1e klasse Mr. D. R. h. Franken.

Raadsman: Mr. D. H. Buiskool.

Ééndaadsche samenloop.

1°. Als ander militair dan die genoemd in hef eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S., eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen;

2°. Desertie in tijd van vrede (behoorende tot het wachtsvolk, ?;ergunning hebbende aan den wal een postwissel te gaan verzilveren, daarna niet direct naar boord teruggekeerd, doch met het oogmerk om voorgoed weg te blijven een spoorkaartje naar den Haag gekocht en zich naar het station begeren).

Het ten laste gelegde valt aoowel onder art. 129, 5e lid als onder art. 98, 1° W.v.M.S. zijnde de woorden ,,ongeoorloofd niet direct naar

---

1) Tenzij men, gelijk het Nederlandsche H.M.G. In een overeenkomstig geval, blijkens zijne sententie van 24 Sept. 1929, M.R.T. XXV, 320 besliste, zou moeten aannemen dat voor hem, wiens ongeoorloofde afwezigheid vóór 27 September 1938 reeds meer dan 30 dagen had geduurd, en die dus toen alreeds schuldig stond aan desertie in tijd van vrede, de Kon. besluiten van 27 September geen gevolgen kunnen hebben. Wij blijven die beslissing echter onjuist achten en sluiten ons liever aan bij de sententie van het Indische H.M.G. van 24 Januari 1936. M.R.T. XXXII, 202.

2) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 27 December 1938 bevestigd.

zijn schip is teruggekeerd" een voldoende feitelijke omschrijving voor „zich verwijderen", zooals dit begrip in art. 106 is uitgebreid.

Desertie gepleegd door een wachthebbend militair is niet denkbaar zonder dat die wachthebbende tevens eene als xoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt. Hier is dus één feit, vallende in meer dan ééne strafbepaling, xoodat volgens art. 55 W.v.S. alleen de zwaarste hoofdstraf, zijnde i.c. die gesteld op *desertie, moet worden toegepast.*

Beklaagde op grond van de gepleegde misdrijven ongeschikt geacht ***om*** *in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting.*

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den fiskaal tegen **J. H. C. B.**, oud *20* jaren, geboren te 's-Gravenhage, zeemilicien-bediende der 3e klasse, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Den Helder,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 14 November 1938;

Gezien het bevel iot bijeenkoniing van den Krijgsraad d.d. 24 November 1938 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

dat hij, dienende als zeemilicien-bediende der 3e klasse aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende te Den Helder, aldaar op den 28en October 1938, in tijd van vrede, met daartoe verleende toestemming een postwissel aan den wal verzilverd hebbende, daarna, hoewel hij behoorde tot het wachtsvolk van genoemden bodem, hetwelk aan boord behoort te blijven, en als zoodanig op hem mitsdien de verplichting rustte om direct naar boord terug te keeren, in strijd met die op hem als zoodanig rustende verplichiing, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, ongeoorloofd niet direct naar zijn schip is teruggekeerd, doch met voornoemd oogmerk en de bedoeling om zich naar 's-Gravenhage te begeven, ongeoorloofd een spoorkaartje is gaan koopen en met gelijk oogmerk en doel ongeoorloofd naar het station te Den Helder is gegaan;

althans, dat hij, dienende als zeemilicien-bediende der 3e klasse aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen" te Den Helder, aldaar op den 28en October 1938, in tijd van vrede, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, zich van genoemd schip heeft verwijderd;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 25 November 1938, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn buteekend cn hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 7en December 1938, des namiddags te 1½ ure:

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den fiskaal overgelegd, en

gehoord de voorlezing van dc daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem primair ten laste gelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden met aftrek der voorloopige hechtenis;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 1 Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-bediende der 3e klasse voor den tijd van 20 maanden en hij nog als zoodanig dient;

O. dat ten processe onder eede verklaard hebben de getuigen:

1°. J. Wolbers:

dat op een Vrijdag, nu ongeveer drie weken geleden (datum van het verhoor is 17 November 1938) hij onderofficier van de m-acht was aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende aan de Zuidstraat te Den Helder; dat zich in den namiddag van dien dag de eveneens aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen" dienende zeemilicien-bediende B. bij hem aan den valreep van genoemd schip vervoegde; dat B. hem zeide, dat hij even naar het postkantoor ging, daarmede bedoelende het postkantoor, dat aan de Zuidstraat is gelegen; dat het aan boord gewoonte is, dat de oppassers zich voor boodschappen naar de Zuidstraat begeven, en dat, daar het hem bekend was, dat B. dien dag een postwissel had ontvangen, hij uit diens mededeeling de conclusie trok, dat B. dien postwissel bij het postkantoor aan de Zuidstraat wilde gaan verzilveren; dat hij dan ook geen bezwaar gemaakt heeft, dat B. van boord ging, en hij hem heeft gezegd: „Dat is goed", waardoor hij B. vergunning gaf Hr.Ms. „Schorpioen" te verlaten om — naar hij veronderstelde — diens postwissel te gaan verzilveren;

2°. J. Mud:

dat op 28 October 1938 de marinier van Drunen aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende aan de Zuidstraat te Den Helder, hem meldde, dat de zeemilicien-bediende B., die ook aan boord diende, zich naar den wal had begeven om bij het zich op de Zuidstraat bevindende postagentschap een postwissel te verzilveren, doch dat B. dien dag de wacht had en van Drunen gezien had, dat B. nog verder dan het postagentschap geloopen was; dat hij besloot, B. per fiets achterna te gaan; dat hij naar de wachtkamer van het station te Den Helder is gegaan en B. daar later ook binnenkwam; dat hij B. arrest heeft aangezegd en hem heeft bevolen, met hem, getuige, naar Hr.Ms. „Schorpioen" te gaan;

O. dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is J. H. C. B., oud 20 jaren, geboren te 'a-Gravenhage; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen" te Den Helder als zeemilicien-bediende 3e klasse;

dat hij op 1 Maart 1938 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-bediende 3e klasse voor den tijd van 20 maanden;

dat hij op 28 October 1938 als zeemilicien-bediende der 3e klasse diende aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen", liggende te Den Helder; dat hij dien dag tot het wachtsvolk van dat schip behoorde; dat het

machtsvolk aan boord behoort te blijven en alleen voor dienstaangelegenheden of met bijzondere toestemming het schip mag verlaten; dat het aan boord van Hr.Ms. „Schorpioen" wel regel is, dat de oppassers van de gamelles in de nabijheid van het schip op de Zuidstraat boodschappen gaan doen, ook als zij de wacht hebben, maar dan na gereedheid toch weer direct naar boord moeten terugkeeren; dat hij zich dien dag naar den onderofficier van de wacht, een matroos 1e klasse, heeft begeven en dezen zeide, dat hij even naar den wal ging om een postwissel te verzilveren bij het postkantoor op de Zuidstraat; dat die onderofficier hem daartoe toestemming verleende, zeggende: „.Dat is goed"; dat hij zich daarna naar den wal heeft begeven en eerst zijn postwissel bij genoemd postkantoor heeft verzilverd; dat hij nu verplicht was geweest, omdat hij tot het wachtsvolk behoorde, om direct naar boord terug te keeren; dat hij echter het plan had om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij dan ook met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken van het postkantoor ongeoorloofd niet direct naar zijn schip is teruggekeerd, doch zich, met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en met de bedoeling om zich naar 's-Gravenhage te begeven, naar den winkel van Gorter heeft begeven, alwaar hij een spoorkaartje voor 's-Gravenhage kocht, en zich vervolgens met hetzelfde oogmerk en doel naar het station te Den Helder heeft begeven; dat hij in de wachtkamer van het station door den onderofficier van politie van Hr.Ms. „Schorpioen" werd gearresteerd en mede teruggenomen naar dat schip;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen -– met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem primair is ten laste gelegd;

O., wat betreft de te geven qualificatie:

dat het ten laste gelegde naast het misdrijf, omschreven in artikel **129,** 5e lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, tevens bevat de elementen van het misdrijf van artikel **98,** aanhef en onder 1° van dit Wetboek, zijnde toch de in de tenlastelegging voorkomende woorden „ongeoorloofd niet direct naar zijn schip is teruggekeerd" een voldoende feitelijke omschrijving van het begrip „zich verwijderen", zooals dit in gemeld artikel **98,** in verband met de daaraan in artikel **106** van meergemeld wetboek gegeven uitbreiding tot „afwezig blijven van de plaats, waar de militair zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden", is strafbaar gesteld;

O. dat derhalve het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„**1°.** Als ander militair dan die, genoemd in het eerste en vierde lid van artikel **129** van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen;

2°. Desertie in tijd van vrede";

O., wat de strafoplegging betreft:

dat de ongeoorloofde afwezigheid met het oogmerk om zich voor

goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, gepleegd door een wachthebbend militair, niet denkbaar is zonder dat die wachthebbende militair tevens een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt en hij dus het eerstbedoelde misdrijf (desertie in tijd van vrede) plegende, noodzakelijkerwijze tevens in het laatstbedoelde misdrijf (als ander militair dan die. genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen) vervalt; dat hier dus is één feit, vallende in meer dan één strafbepaling, zoodat, met toepassing van artikel 55 van het Wetboek van Strafrecht, die bepaling, waarop de zwaarste hoofdstraf is gesteld, moet worden toegepast, zijnde in deze de straf, gesteld op het misdrijf van ,,desertie in tijd van vrede";

O. dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst van de gepleegde delicten, in verband met de omstandigheden, waaronder zij werden gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde, terwijl de Krijgsraad den beklaagde op grond van de gepleegde misdrijven ongeschikt acht in den militairen stand te blijven;

dat er voorts termen aanwezig zijn om den tijd, door den beklaagde van en met 31 October 1988 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering te brengen:

Gezien de artikelen **1,** 23, 60, 62, 98, eerste lid aanhef en onder 1° en tweede lid, van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 en 55 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak van en met 31 October 1938 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat den beklaagde uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid oin bij de gewapende macht te dienen.

Willemsoord, den 15en December 1938.

***Memorie** van appèl* in de zaak van den zeemilicien-hediende der derde klasse J. H. C. B.

Ik heb de eer het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravcnhage mede te deelen, dat ik van het vonnis d.d. 7 December 1938, inzake den zeemilicien-bediende der derde klasse **J.** H. C. R. in hooger beroep

ben gegaan, omdat ik gaarne in hoogste instantie uitgemaakt zou zien, of door beklaagde de desertie is gepleegd overeenkomstig het hem te dien aanzien primair ten laste gelegde (tijdstip van aanvang der verwijdering met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, na het ongeoorloofd worden dier verwijdering, dus nà het verzilveren van den postwissel) dan wel overeenkomstig het hem subsidiair ten laste gelegde (tijdstip aanvang der verwijdering met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, zonder dat die verwijdering ongeoorloofd was, dus direct na vertrek van zijn schip). [1])

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad,
D. FRANKEN.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 18 October 1938.

President: luitenarit-kolonel der mariniers M. R. de Bruyne.

Leden: luitenants ter zee 1e klasse W. F. van Langeveld en F. J. van de Poll, officier van administratie 1e klasse J. K. Leyen en luitenant ter zee 1e klasse W. M. de Vries.

SABOTAGE (SNIJDEN IS SLOEPSTAKELS) AAK BOORD HR. MS. „SOERABAJA".

Opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel aan eert ander toebehoorf, onbruikbaar maken (na afspraak met een viertal andere schepelingen in den voortakel van een motorsloep een messnede aangebracht.)

,Straf: 14 maanden gevangenisstraf (in appèl verminderd tot 10 maanden) met ontslag met ontzetting, zijnde beklaagde ongeschikt om langer in den zeedienst te blijven. Motiveering van de opgelegde straf.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE SOERABAJA,

Zitting houdende in de Marine-Kazerne Goebeng, in de zaak tegen: E. C. M., staniboeknummer ...., oud 20 jaren, geboren te Blitar, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als militie-matroos bij de Marine-Kazerne „Goebeng" te Soerabaja, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van

[1]) In de sententie is aan deze vraag een afaonderlijke overweging niet gewijd. Uit de bevestiging van het vonnis valt echter wel te concludeeren, dat het H.M.G. het met den Zeekrijgsraad eens is.

Men vergelijke nog de sententie van het H.M.G. van N.I. van **23** Aug. **1935,** M.R.T. XXXII, **364.** Red. **M.R.T.**

den Commandant der Zeemacht in Nederlandscli-Indië van den 12en Juli 1938 No. A. 16/7/13;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 27sten September 1938, No. h. 16/9/14, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij in den nacht van den 17en op den 18en April 1938 te omstreeks 3 uur, althans in den avond van den 17en April 1938, aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja", destijds liggende te Soerabaja, opzettelijk en wederrechtelijk den voortakel van de kleine motorsloep van voornoemden bodem, althans een sloepstakel, toebehoorende aan het Rijk der Nederlanden, althans aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, heeft onbruikbaar gemaakt, vernield of beschadigd, door in dezen takel een messnede aan te brengen, althans dezen takel geheel of gedeeltelijk door te snijden, hebbende hij voorschreven handeling verricht ter uitvoering van een tevoren door hem met eenige, althans een viertal, andere schepelingen gemaakte afspraak.";

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 29en September 1938 waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag, den 18en October 1938, des voormiddags ten 7 ure;

Gezien de stukken van den processe. voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorleziiig van de daarin opgenomen conclusie, strekkende dat de Krijgsraad beklaagde schuldig verklare aan:

,,Opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel aan een ander ,,toebehoort, onbruikbaar maken",

en hem deswege veroordeelde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van een jaar en vijf maanden, met aftrek van de preventieve hechtenis van den 28en Mei 1938 af en ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

O. dat de beklaagde op den 4en Januari 1938 in werkelijken dienst is gekomen als militie-matroos onder stamboeknummer .... en sindsdien nog niet met groot verlof is vertrokken en dat hij thans nog als militie-matroos bij de Koninklijke Marine dient;

O. dat de beklaagde heeft bekend zich aan het hem ten laste gelegde te hebben schuldig gemaakt en nader dienaangaande heeft verklaard:

dat hij van 4 Maart 1938 tot 28 Mei d.a.v. als militie-matroos heeft gediend aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja"; dat hij aan boord van dit schip met een aantal andere militie-matrozen, o.w. ook Meeng,

de Vries, Kingma, Weiss en Coenraad, was ingedeeld bij divisie A; dat deze divisie op den eersten Paaschdag — 17 April 1938 — de wacht had, zoodat hij en ook alle overige schepelingen van genoemde divisie niet mochten passagieren; dat Hr. Ms. ,,Soerabaja" op genoemden datum over bakboord gemeerd lag aan de Kruiserkade op het Oedjoengcomplex te Soerabaja; dat op dien dag te ongeveer 9 uur 's morgens appèl werd gehouden over het wachtsvolk en dat bij dit appèl namen van schepelingen werden afgelezen en het wachtsvolk werd ingedeeld over de verschillende posten; dat hij zich herinncrt dat de naam van Coenraad niet werd afgelezen. waaruit hij opmaakte, dat deze de zoogenaamde ,,vrije prik" had, dat wil zeggen dat Coenraad. hoewel deze tot de wachtdivisie behoorde, geen macht behoefde te doen en mocht gaan passagieren; dat hij na dit appèl met Weiss, Kingma, de Vries, Meeng en Coenraad naar het achtertusschendek is gegaan en daar met hen aan een bakstafel is gaan zitten; dat Kingma daar aan Coenraad heeft gevraagd of deze de vrije prik met hem, Kingma, wilde ruilen, omdat hij 's avonds naar een feest van een voetbalvereeniging wilde gaan; dat Coenraad daarin toestemde; dat hij Kingma toen heeft hooren zeggen dat zij aan den officier van de wacht toestemming moesten vragen om de vrije prik te ruilen en dat Kingma en Coenraad kort daarop weer in het achtertusschendek zijn teruggekomen en dat Kingma toen vertelde dat het wachtruilen door den officier van de wacht was geweigerd en dat bootsman Jobse daar wel achter zou zitten; dat Kingma hierover erg kwaad was; dat hij dit aan Kingma's gezicht kon zien; dat Kingma zeide dat hij over deze weigering op den officier van de wacht wraak zou nemen en dat alles op kon donderen en dat hij wel alles kort en klein zon kunnen slaan:

dat Weiss hierop zeide dat alles maar moest vallen en toen voorstelde om in de takels te snijden; dat hierop tusschen Weiss, Kingma, de Vries, Meeng en hemzelf een afspraak is gemaakt om op het tentdek in de sloepstakels te snijden; dat Coenraad bij het maken van deze afspraak niet meer aan de bakstafel zat; dat er toen tusscheri hen is afgesproken, dat Kingma in den achtertakel van de groote motor zou snijden — de groote motor hing aan bakboord in de takels — dat Meeng in den achtertakel van de vlet zou snijden — de vlet hing aan stuurboord buiten boord in de takels ter hoogte van de campagne bij liet achterkanon van 28 c.m. — dat de Vries den achtertakel van de barkas zou nemen — de barkas hing aan stuurboord in de takels — en dat Weiss en hijzelf de takels van de kleine motor voor hun rekening zouden nemen, dat Weiss in den achtertakel en hijzelf in den voortakel zou snijden; dat ieder op eigen gelegenheid in den afgesproken takel zou snijden zonder dat een vaste tijd daarvoor was bepaald; dat hij na het maken van deze afspraak nog even is blijven zitten en daarna naar dek is gegaan; dat hij niet weet waar de anderen gebleven zijn; dat hij den geheelen dag verder niet meer over de gemaakte afspraak heeft gesproken; dat hij op de hondenwacht in den nacht van 17 op 18 April 1938 Meeng als leer-

ling heeft afgelost; dat hij onistreeks 3 uur in genoemden nacht iemand moest porren, die op liet tentdek sliep; dat hij omstreeks dien tijd langs de trap aan bakboord bij de brug naar het tentdek is gegaan; dat hij op het tentdek naar stuurboordskant en vervolgens langs stuurboord — den kant van het schip, welke van den wal was afgekeerd — naar achteren is geloopen naar den kleinen motor; dat het op het tentdek vrij donker was. doch dat er van de lampen beneden het tentdek wel wat licht naar boven scheen; dat hij, bij den voortakel van den kleinen motor gekomen. zijn model-tuigmes uit de scheede heeft gehaald en met dit mes een snede gegeven heeft in dat gedeelte van dien voortakel, dat opgeschoten lag op de kooienverschansing van het tentdek; dat hij zijn mes eerst tusschen de bochten heeft gestoken en het mes daarna van zich heeft afgedrukt en het nies vervolgens weer naar zich heeft teruggetroliken; dat hij daarna zijn mes meer tusschen de bochten vandaan hecft gehaald en het in de scheede heeft gestoken; dat hij vervolgens den man, dien hij porren moest en die in de buurt van de kaartenkamer lag te slapen, hecft gepord; dat hij hierop langs baliboordstrap het tentdek heeft verlaten en naar den valreep is teruggeloopen; dat hij alleen in den voortakel van de kleine motorsloep en in geen enkelen anderen takel gesneden heeft; dat de voortalrel van de kleine motorsloep, waarin hij gesneden heeft, hem niet in eigendom toebehoorcle doch het eigendom was van de Marine en dat niemand hem ooit toestemming gegeven heeft om in dien takel te snijden; dat de Vries van 12—2 uur en Kingma van 2—4 uur op dezelfde hondenwacht schildwachtdiensten hadden; dat hij na afloop van zijn wacht naar het achtertusschendek is gegaan om te slapen; dat hij Kingma toen niet hecft gezien of gesproken; dat hij den volgenden morgen — tweede Paaschdag — na overal in het achtertusschendek met Weiss, Kingma, Meeng en de Vries teekens van verstandhouding heeft gewisseld, waaruit hij toen hecft opgemaakt dat ieder van hen zijn aandeel in het takclsnijden. zooals dit was afgesproken, had verricht; dat hij er niet over hecft gesproken en dat hij niet weet of de anderen erover gesproken hebben; dat het op dien morgen nog vóór acht uur aan boord bekend werd dat er in sloeptakels gesneden was; dat hij heeft gehoord dat ook in den achtertakel van de kleine motorsloep, in den achtcrtakel van de barkas, in den achtertakel van de vlet en in den achtertakel van de groote rnotorsloep messneden waren aangetroffen; dat hij deze sneden echter niet heeft gezien; dat hij in den loop van den morgen, aan dek zijnde, heeft gezien dat er nieuwe takels naar het tcntdek gebracht werden; dat hij zich door het snijden in den takel niet bepaald op den officier van de wacht wilde wreken doch zijn ongenoegen wilde te kennen geven over het feit, dat hij met de feestdagen niet naar huis kon en ook dat hij Kingma wilde helpen; dat hij er nooit toe zou zijn gekomen indien niet iemand anders op het idee van takelsnijden zou zijn gekomen; dat Kingma hem nog heeft gezegd dat het nooit zou ontdekt worden en dat hijzelf niet dacht dat het zoo'n ernstig feit was; dat hij zich van den ernst daarvan eerst rekenschap heeft gegeven toen hij in den morgen van

tweeden Paaschdag een gesprek opving, waarin werd gezegd dat er door het snijden in takels bij het strijken van een sloep wel ongelukken zouden kunnen gebeuren; dat hij weet dat de verdenking aanvankelijk op een iiilandschen matroos was gevallen; dat hij toen niet heeft durven zeggen dat deze matroos met het takelsnijden niets te maken had;

O. dat ten processe hebben verklaard:

1e. B. L. Weiss, militie-inatroos. oud 19 jaar, onder eede:

dat hij, terwijl hij aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja" diende als militie-matroos, tot de wachtdivisic A. behoorde; dat de militie-matrozen Coenraad, Kingma, Meeng, de Vries en M. toen eveneens tot deze divisie behoorden; dat op den 17den April 1938 — eerste Paaschdag — de divisie A. de wacht had en dat hij evenals Kingma, Meeng, de Vries en M. dien dag niet mocht gaan passagieren; dat Coenraad, hoewel tot de machtdivisie A. behoorend, dien dag de vrije prik had en dus naar den wal mocht; dat hij in het achtertusschendek — kort na het appèl wachtsvolk ongeveer 9 uur 's morgens — heeft gehoord dat Kingma aan Coenraad heeft gevraagd om de vrije prik met hem — Kingnia — te ruilen en dat Coenraad daarmede instemde; dat Kingma daarop het achtertusschendek heeft verlaten en hij — getuige — naar de koebrug is gegaan; dat hij even later in het achtertusschendek is teruggekeerd om van schoenen te verwisselen en toen heeft gezien dat Kingnia, M., de Vries en Meeng bij één van de bakstafels van bak 9, in de nabijheid van zijn — getuige's — kastje. in gesprek waren; dat Coenraad niet bij hen was; dat hij toen uit de uitlatingen van Kingma merkte dat diens verzoek om de vrije prik met Coenraad te ruilen was geweigerd; dat hij, alvorens zijn schoenen te verwisselen, bij Kingma, M., de Vries en Meeng is gaan staan en toen heeft bemerkt dat Kingma woedend was om de weigering van zijn verzoek; dat hij heeft gehoord dat Kingma zeide dat hij — Kingma — den heelen boel wel kort en klein zou kunnen slaan; dat hij zich niet kan herinneren of Kingma ook gezegd heeft dat de weigering de schuld van bootsman Jobse was; dat hij zich van het gesprek niet alles meer kan herinneren, doch wel weet dat hij — getuige — toen heeft gesproken over touwwerk op het tentdek en heeft gezegd dat de heele boel maar moest vallen; dat vervolgens tusschen hem, Kingina, M., de Vries en Meeng, terwijl zij zaten of stonden in de omgeving van één van de bakstafels van bak 9 in liet achtertusschendek van Hr. Ms. „Soerabaja", is afgesproken om in de sloepstakels van Hr. Ms. „Soerabaja" te snijden; dat tusschen hen werd afgesproken: dat Kingma in den achtertakel van den grooten motor, de Vries in den achtertakel van de barkas, Meeng in een van de takels van de vlet en M. en hijzelf in de takels van den kleinen motor zouden snijden; dat M. in den voortakel en hijzelf in den achtertakel van de kleine motorsloep zou snijden; dat er geen tijd is bepaald om in de takels te snijden, doch dat er wel is afgesproken dat het snijden in de takels ontdekt moest worden op de wacht van bootsman Jobse; dat hij zich niet herinnert of bij de verdeeling van

de takels over gevaarlijke en donkere sloepen is gesproken; dat hij voor zichzelf den achtertakel van de kleine motorsloep heeft gekozen om in te snijden en een plan opwierp voor de anderen, welk plan door de anderen werd overgenomen; dat het snijden op de wacht van bootsman Jobse moest worden ontdekt, omdat Kingma het land aan dien bootsman had en de weigering van het verzoek van Kingma aan dezen werd toegeschreven; dat hij na bovenstaande afspraak te hebben gemaakt zijn schoenen heeft verwisseld en naar den valreep is gegaan; dat Kingma, M., de Vries en Meeng hem vóór of na het ontdekken van het snijden in de takels niet hebben gezegd dat zij hun aandeel in het takelsnijden hadden verricht; dat hij aan Kingma en M. voordat hij om 10 uur in den avond van den 17en April **1938** op wacht ging, heeft gezegd dat hij — getuige — zijn aandeel reeds had verricht; dat zij met hun vijven in den morgen van den tweeden Paaschdag — 18 April **1938** — na overal met elkaar blikken van verstandhouding hebben gewisseld, waaruit hij heeft opgemaakt dat er door allen volgens afspraak gehandeld was;

2°. Th. A. Coenraad, militie-matroos, oud **20** jaren, onder eede:

dat hij vanaf 4 Maart **1938** tot 4 Juli **1938** als militie-matroos heeft gediend aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja" en gedurende dien tijd was ingedeeld bij divisie A.; dat deze divisie op eersten Paaschdag 1938 de wacht had; dat er op dien dag omstreeks 9 uur 's morgens appèl over het wachtsvolk is gehouden en dat er toen verschillende namen werden opgelezen; dat zijn naam niet werd afgelezen, waaruit hij opmaakte dat hij de zoogenaamde vrije prik had en dus, hoewel tot het wachtsvolk behoorende, mocht gaan passagieren; dat kort daarop, terwijl hij op een bank aan dek zat ter hoogte van de werkplaats van den waschbaas, de militie-matroos Kingma, die eveneens tot divisie A. behoorde, bij hem is gekomen en hem heeft gevraagd of hij de vrije prik met hem — Kingma — wilde ruilen; dat hij Kingma toen heeft gezegd dat hij — Kingma — daarvoor toestemming moest vragen aan den onderofficier van de wacht; dat Kingma daarop is weggegaan om — volgens zijn zeggen — toestemming voor het wachtruilen te vragen; dat Kingma even later, toen hij — getuige — nog aan dek zat, hem heeft verteld dat zijn verzoek om de wacht te ruilen was geweigerd; dat hij weet dat, toen Kingma hem mededeelde dat zijn verzoek niet was toegestaan, de militie-matrozen M., Meeng, de Vries en Weiss, die eveneens tot divisie X. behoorden, bij hem — Kingma — waren; dat hij daarna naar het achtertusschendek is gegaan en dat hij daar, terwijl hij bezig was met zijn kastje op te ruimen, de militie-matrozen Kingma, M., Meeng, de Vries en Weiss aan een bakstafel in de buurt van bak 9 heeft zien zitten; dat hij genoemde miliciens wel met elkaar heeft hooren praten, maar dat hij niet heeft gehoord waarover het gesprek ging; dat hij van een afspraak tusschen hen om in takels te snijden niets heeft gehoord;

3°. H. Jobse, bootsman, oud **34** jaren, onder eede:

dat hij, terwijl hij als bootsman bij de opleiding militie-matrozen

aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja" diende, op den 17den April **1938** tot het wachtsvolk van dit schip behoorde en in den nacht van 17 op 18 April 1938 op de hondenwacht onderofficier van de wacht is geweest; dat op deze wacht de militie-matroos M. als leerling aan hem was toegevoegd; dat hij op voormelde wacht eenige ronden heeft gemaakt o.m. over de campagne, tentdek en bak en dat hem op deze ronden evenals op de geheele wacht niets bijzonders is opgevallen; dat hij op zijn wacht den leerling — beklaagde — eenige malen heeft uitgestuurd om menschen te porren; dat het hem niet is opgevallen dat beklaagde daarvoor meer tijd heeft noodig gehad dan normaal; dat hij in den morgen van den tweeden Paaschdag — 18 April 1938 — kort na het indeelen der werkzaamheden op baksgewijs een ronde heeft gemaakt en op deze ronde ook op de campagne is gekomen; dat hij daar heeft gezien dat het opgeschoten gedeelte van de takels van stuurboordsvlet was opgebonden tegen het hekwerk; dat hij naar die takels heeft gekeken en toen heeft gezien dat er in de laatste halve meter van den achtertakel van stuurboodsvlet een snede was; dat deze snede zich bevond aan den bovenkant van een bocht naast het lijntje, waarmede het opgeschoten gedeelte van den takel was opgebonden; dat deze snede open stond en dat hij geen pluisjes aan deze snede heeft gezien; dat de snede vrij diep was, dat er van den takel ongeveer een halve streng was doorgesneden; dat hij daarna naar het tentdek is gegaan om te zien of er ook in andere takels gesneden was; dat hij op het tentdek gekomen heeft gezien dat er in den achtertakel van de kleine motorsloep — in het gedeelte van dien takel, dat van de tentleider van de tent van het tentdek naar beneden hing, op ongeveer borsthoogte — een kleine snede was; dat de sneevlakten niet tegen elkaar zaten; dat deze snede over één streng liep, erg fijn was en dat er geen pluisjes aanwezig waren; dat hij vervolgens in den achtertakel van de barkas — in een van de bovenste bochten van het opgeschoten gedeelte, dat op de kooienverschansing lag — een diepe snede heeft aangetroffen; dat hij deze snede heeft ontdekt bij het „kraken" van de bocht; dat door het „kraken" de sneevlakten van elkaar gingen; dat het een heel fijne snede was zonder pluisjes; dat hij vervolgens naar den voortakel van de kleine motorsloep is gaan kijken en in het opgeschoten gedeelte van dezen takel, dat op de kooienverschansing lag, in één van de bovenste bochten een open snede zonder pluisjes heeft gezien; dat deze snede niet diep was; dat er een paar garens waren doorgesneden; dat hij zich daarna naar den achtertakel van de groote motorsloep aan bakboord heeft begeven; dat hij in het gedeelte van dezen takel, dat zich tusschen de tentleider en het opgeschoten gedeelte bevond, op borsthoogte twee beschadigde garens heeft gezien, die vezels vertoonden; dat hij niet met zekerheid kan opgeven dat deze garens beschadigd zijn door een messnede; dat hij hierop aan een kwartiermeester heeft opgedragen om de overige takels aan bakboord na ie kijken, terwijl hij van zijn bevinding rapport heeft uitgebracht aan den officier van de wacht, den luitenant ter zee der 2de klasse de Lange, wien hij de verschil-

lende sneden in de takels heeft getoond; dat hij vervolgens opdracht heeft gegeven om de geheele tuigage en de meertrossen op sneden te controleeren; dat hem dienzelfden morgen omstreeks 8 uur is gerapporteerd dat aan de tuigage en de trossen niets bijzonders was aangetroffen; dat op bedoelden morgen de barkas te water lag en de stuurboordsvlet en de kleine motorsloep aan stuurboord en de groote motorsloep aan bakboord in de takels hingen;

4°. G. P. de Lange, luitenant ter zee der 2de klasse, oud 31 jaren, onder eede: *enz.*

5°. N. B. van Ingen, bootsman, oud 32 jaren, onder eede: *enz.*

6°. G. C. Zewald, opperschipper, oud 43 jaren, onder eede: *enz.*

Gelet op het ten processe aanwezige gedeelte van den voortakel van de kleine motorsloep van Hr. Ms. „Soerabaja" waarin de door beklaagde aangebrachte snede voorkomt, welk overtuigingsstuk is gemerkt „B";

O. dat door de opgave van den beklaagde en door de verklaringen van de getuige Weiss, Jobse, de Lange, van Ingen en Zewald, alles in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen met beklaagdes schuld daaraan:

„dat hij in den nacht van den 17en op den 18en April 1938 te omstreeks 3 uur aan boord van Hr. Ms. „Soerabaja", destijds liggende te Soerabaja. opzettelijk en wederrechtelijk den voortakel van de kleine motorsloep van voornoemden bodem, toebehoorende aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, heeft onbruikbaar gemaakt, door in dezen takel een messnede aan te brengen, hebbende hij voorschreven handeling verricht ter uitvoering van een tevoren door hem met een viertal andere schepelingen gemaakte afspraak.";

O., dat het aldus bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel aan een ander toebehoort, onbruikbaar maken";

O. ten aanzien van de op te leggen straf:

dat beklaagde zijn daad verricht heeft ter uitvoering van een tevoren tusschen hem en een viertal andere schepelingen gemaakt plan, dat als georganiseerde verzetsuiting moedwillig gericht was tegen onderdeelen van een oorlogsbodem;

dat daarom juist deze daad een zeer ernstig karakter draagt en dan ook niet alleen kan worden afgemeten naar de toegebrachte materieele schade;

dat het alleen aan de gelukkige omstandigheid, dat de aangebrachte beschadiging bijtijds werd ontdekt, is te danken, dat mogelijke ernstige gevolgen van zijn wandaad niet zijn ingetreden;

dat beklaagde door zijn daad van een zeer minderwaardige mentaliteit heeft blijk gegeven;

dat naar 's Raads oordeel beklaagde ongeschikt is om langer in den zeedienst te blijven;

Gelet op het door den beklaagde sedert den 28en Mei 1938 ondergane preventief arrest;

Gezien de artikelen: 2, 23 en 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 27 en 350 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 190 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van veertien maanden met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht van den 28en Mei 1938 af;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Beveelt de teruggave van het stuk van overtuiging, gemerkt „B" na verloop van acht dagen, nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, aan den Commandant van Hr. Ms. „Soerabaja".

Dit vonnis is in door den fiskaal ingesteld hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van N.I. van 19 December 1938 bevestigd behalve wat betreft de hoofdstraf, welke is verlicht tot 10 maanden gevangenisstraf met de bepaling, dat de tijd door beklaagde na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf. Het Hof overwoog:

„dat de toegebrachte materieele schade weliswaar niet groot is, doch de ernst van het gepleegde feit, behalve in de mogelijke gevolgen, is gelegen in de verachtelijke wijze van wraakneming waarvoor, zooals reeds menigmaal, juist weer de zoo kwetsbare onderdeelen als de takels der sloepen zijn gekozen;

dat een zoodanig feit eene ernstige correctie behoeft en het Hof dan ook alleen op grond van beklaagde's berouwvolle bekentenis te rade is geworden de opgelegde hoofdstraf te verlichten."

De in deze zaak genoemde Kingma is door den Zeekrijgsraad bij vonnis van denzelfden datum gestraft met 12 maanden gevangenisstraf, eveneens gepaard met ontslag met ontzetting, doch de voorloopige hechtenis slechts in mindering gebracht vanaf 5 September 1938.

In door den fiskaal ingesteld hooger beroep is de hoofdstraf — met bevestiging overigens van het vonnis — door het H.M.G. verzwaard tot 16 maanden gevangenisstraf echter met de bepaling dat de tijd door beklaagde sedert 28 Mei tot aan de tenuitvoerlegging der

Sententie in verzekerde bewaring doorgebracht, geheel in mindering zal worden gebracht van de hem opgelegde gevangenisstraf. Het Hof overwoog:

,,dat de door beklaagde aan den achtertakel van de groote motorsloep toegebrachte schade weliswaar gering is, doch de ernst van het gepleegde feit is gelegen in de verachtelijke wijze van wraakneming waarvoor, zooals reeds menigmaal, juist weer de zoo kwetsbare onderdeelen als de takels der sloepen zijn gekozen, welk misdadig optreden streng behoort te worden gestraft;

dat beklaagde een zwaardere hoofdstraf verdient dan zijn medeschepelingen, die aan de onderwerpelijke verzetactie hebben deelgenomen, aangezien die actie van hem is uitgegaan en hij daarin de hoofdrol heeft gespeeld;

O., dat het Hof echter termen aanwezig acht om ook den tijd door beklaagde ven 28 Mei 1938 tot 5 September 1938 alsmede dien sedert de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht in mindering te brengen van de hem op te leggen straf." [1])

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 13 JANUARI 1939.

Onverschoonbaar nalatig geweest in de afdoening van een particuliere schuld.

Na onderzoek is gebleken dat het hier een bona fide schuldgeval betrof, waarbij niet gesproken kon worden van onverschoonbare nalatigheid en zelfs niet van nalatigheid, weshalve de Dienst voor Sociale Zaken der Koninklijke Marine de regeling van dit schuldgeval heeft aanvaard.

Beklag gegrond. Straf en strafreden teniet gedaan met last dat de vermelding ervan in strafregister en conduiteboekje zal worden doorgehaald.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD.

Gezien de verklaring van A., korporaal-konstabel, stamboeknummer ...., dienende bij de Marinekazerne te Willemsoord, van den 27en October 1938, houdende, dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving der strafrcden van de hem op 22 October 1938 door den luitenant ter zee der 1e klasse H., waarnemend commandant van de Marinekazerne te Willemsoord, opgelegde krijgs-

---

1) De Krijgsraad had ten aanzien van dit laatste punt overwogen:
,,dat er in verband met beklaagdes houding ten processe aangenomen, naar 's Raads meening geen termen aanwezig zijn om den geheelen tijd, welke door den beklaagde sedert 26 Mei 1938 in preventief arrest is doorgebracht bij de op te leggen straf in mindering te brengen."

tuchtelijke straf van drie dagen verzwaard arrest terzake van „onverschoonbaar nalatig geweest in de afdoening van een particuliere schuld";

Gehoord den gestrafte en den strafoplegger;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O. dat klager heeft verklaard:

dat hij — voornamelijk door operaties en ziekten van zijne vrouw — in schulden was geraakt en zich op **23** September **1938** heeft gewend tot den Dienst voor Sociale Zaken der Koninklijke Marine met verzoek zijn financieele zaken te regelen:

dat hij zich, om uit zijn schulden te geraken, ongeveer in Maart **1938** heeft gewend tot een particulier bemiddelingskantoor;

dat hij einde **1934** wegens eene operatie van zijne vrouw een schuld aan het Centrale Ziekenhuis te Alkmaar had van f **129,** van welk bedrag door hem in termijnen van f **5** zooveel mogelijk is afbetaald, doch dat in September **1938** nochtans daarvan een bedrag van f **29** onbetaald was;

dat hij dat laatste bedrag, te samen met zijn andere schulden, heeft opgegeven aan den Dienst voor Sociale Zaken der Koninklijke Marine;

dat voorts de kapitein-luitenant ter zee O. R. F. Immink, Hoofd van den Dienst voor Sociale Zaken der Koninklijke Marine te Willemsoord, heeft verklaard, dat klager zich op 23 September j.l. heeft gewend tot dezen dienst;

dat na onderzoek bleek, dat het hier een bona fide schuldgeval betrof, waarbij niet gesprolien kon worden van onverschoonbare nalatigheid en zelfs niet van nalatigheid, weshalve door den Dienst voor Sociale Zaken de regeling van dit schuldgeval werd aanvaard;

dat de administrateur van het Centrale Ziekenhuis te Alkmaar in diens brief van 28 September j.l. aan den Commandant der Marine te Willemsoord mededeelde, dat klager nog een bedrag van f **29,** zijnde het restant van verschuldigde verpleegkosten, had te betalen;

O., dat klager eenerzijds wel zéér laat de tusschenkomst van den Dienst voor Sociale Zaken inriep, vermits hij zulks pas heeft gedaan, nadat hem was gebleken, dat voornoemd particulier bemiddelingsbureau zijn zaken niet naar behooren regelde;

dat klager anderzijds zich op 23 September j.l. vervoegde bij den Dienst voor Sociale Zaken. alzoo op een tijdstip, waarop de meergenoemde brief van den administrateur van het Centrale Ziekenhuis te Alkmaar nog niet geschreven was;

dat overeenkomstig de meening van het Hoofd van den Dienst voor Sociale Zaken, geen reden bestaat klager te betichten van nalatigheid inzake de afdoening van zijn schulden;

dat voorts bij dez. beschikking van 7 December **1936** No. **8459** Int., ter kennis van de commandanten is gebracht, dat het in het algemeen niet gewenscht is dat in gevallen als deze, waarbij de behandeling der schulden reeds is toevertrouwd aan den Dienst voor Sociale Zaken. wordt overgegaan tot disciplinaire correctie op grond van artikel **22** c R.K.;

dat er in verband met het hoogeroverwogene in het onderhavige geval geen reden aanwezig wordt geacht klager wegens overtreding van artikel **22** c R.K. te straffen;

Gezien de artikelen **61, 62, 65** en **66** van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit gegrond;

Doet te niet de straf en de omschrijving der strafreden, met last, dat de vermelding ervan in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zal worden doorgehaald;

Bepaalt, dat van deze beschikking één afschrift zal worden uitgereikt aan den commandant van de Marinekazerne te Willemsoord, één aan den strafoplegger, luitenant ter zee der 1e klasse H., en één aan den klager.

De Commandant der Marine voornoemd,

H. JOLLES.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEE-GENERAAL.

Zitting 1938—1939. 182.

Wijsiging van de wei?, houdende tijdelijke voorxiening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Rij Koninklijke boodschap van 15 October 1938 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat wijziging wenschelijk is van de wet van 21 April 1933, Staatsblad no. 179, houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden bij deze:

Eenig artikel.

In de wet van 21 April 1933, Staatsblad no. 179 [1]), houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond, gewijzigd door paragraaf 9 van de wet van 29 November 1935, Staatsblad no. 685 [2]), wordt in artikel 1, in plaats van „vóór 1 Januari 1939", gelezen:

„vóór 1 Januari 1942".

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten. Colleges en

[1]) Zie M.R.T. XXIX, blz. 168-200.
[2]) M.R.T. XXXI, blz. 200 en vlgg. en blz. 510.

Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De *Minister van Justitie*,

182. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

's Lands financiën maken het noodzakelijk nogmaals den termijn te verlengen van de wet van 21 April 1933, Staatsblad no. 179, houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot de z.g. psychopathenwetten. Deze termijn liep aanvankelijk af op 1 Januari 1936. Hij werd met drie jaar verlengd bij de wet van 29 November 1935, Staatsblad no. 685, tot verlaging van de openbare uitgaven. Het wetsontwerp stelt voor hem andermaal met drie jaar te verlengen.

Het reeds vermeld financieel motief is te dezen op zichzelf doorslaggevend. Intusschen wil de ondergeteekende niet nalaten aan te teekenen, dat ook hij van oordeel is, dat de toepassing van de z.g. psychopathenwetten op den duur, ook afgezien van 's Lands financiën, in het Wetboek van Strafrecht nader zal moeten worden geregeld. Het is niet aanvaardbaar, dat de mogelijkheid bestaat, en van deze mogelijkheid, naar de practijk geleerd heeft, ook gebruik wordt gemaakt, om voor kleine vermogensdelicten voor jaren, zo0 niet voor het leven, ter beschikking van de Regeering te stellen.

Dat voor het oogenblik enkel een tijdelijke en niet een definitieve oplossing wordt voorgesteld, is een gevolg van de overweging, dat vermeden moet worden, dat de bestaande financieele omstandigheden van invloed zijn op den vorm van de uiteindelijke regeling te dezen.

De Minister van Justitie.

C. GOSELING.

182. 4.

VERSLAG.

Hoewel de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen dit wetsontwerp gesteld is, het niet zonder bedenking acht, den werkingsduur van de wet van 21 April 1933, *Staatsblad* no. 179, welke ten gevolge heeft, dat de zg. psychopathenwetten in het algemeen niet meer kunnen worden toegepast op de bedrijvers van economische misdrijven, opnieuw te verlengen, meent zij zich met het oog op den financieelen toestand des Rijks bij zulk een verlenging te moeten neerleggen. Echter is zij van oordeel, dat een definitieve regeling van deze materie niet lang meer achterwege mag blijven. De Memorie van Toelichting wekt den indruk, dat een voorstel daartoe

eerst gedaan zal worden, wanneer de thans bestaande financieele omstandigheden zich in gunstigen zin zullen hebben gewijzigd. Of dit binnen het tijdvak van drie jaren, waarvoor thans verlenging gevraagd wordt, zal geschieden, is nu nop niet te zeggen. De Commissie meent echter, dat een definitieve regeling in ieder geval vóór het einde van deze drie jaren tot stand dient te komen. Gaarne zal zij vernemen, of de Minister daartoe het initiatief wil nemen. In een beantwoording van de vraag, wat de strekking van die regeling zal moeten zijn — een vraag, waaromtrent de Minister reeds bij voorbaat in de Memorie van Toelichting van zijn meening heeft doen blijken — wenscht zij zich thans evenwel nog niet te begeven.

Vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn het bovenstaande vóór den aanvang van de openbare behandeling van het wetsontwerp voor zooveel noodig schriftelijk te beantwoorden, is de Commissie van oordeel, dat daarmede die behandeling voldoende zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld 19 November 1938.

BAKKER — KORT.
MACKAY—KATZ.
TRUIJEN.
[1])
DONKER.
VAN DEK GOES VAN NATERS.
VAN MAARSEVEEN.

182. 5.

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG.

(Ingezonden bij brief van 2 December 1938.)

Het Verslag van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht geeft den ondergeteekcnde aanleiding tot de navolgende beantwoording.

Met de vaste Commissie is de ondergeteekende van oordeel, dat het andermaal verlengen van de *tijdelijke* regeling, vervat in de wet van 21 April 1933, *Staatsblad* no. 179. zonder twijfel bezwaren oplevert. Dat zoodanige verlenging desniettegenstaande wordt voorgesteld, hangt alleen samen met de overweging, dat, indien eenigszins mogelijk, vermeden moet worden, dat tijdelijke financieele omstandigheden van invloed zijn op den vorm van de uiteindelijke voorschriften ten deze.

Intusschen meent de ondergeteekende, met de Commissie, dat dit laatste motief niet tot een permanent verlengen van een enkel tijdelijke oplossing mag leiden. Gezien mede het door de Commissie thans

1) Het lid der Commissie de heer TERPSTRA heeft wegens ongesteldheid niet aan de vaststelling van dit Verslag kunnen medewerken.

uitgesproken verlangen, heeft hij geen bezwaar toe te zeggen, dat — voor zooveel van hem afhangt — zijnerzijds uiterlijk in den loop van het jaar 1941 het initiatief tot een definitieve regeling zal worden genomen.

De Minister van Justitie,

C. GOSELING.

In de vergadering van de Tweede Kamer van 8 December 1938 is dit wetsontwerp — nadat Mevrouw Bakker-Nort had medegedeeld dat de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht tegen het ontwerp geen bezwaar had — zonder beraadslaging en, na goedkeuring der onderdeelen, zonder hoofdelijke stemming aangenomen. (Handelingen 1938—1939, blz. 822.)

EERSTE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1938—1939. **182.**

Eindverslag van de Commissie van rapporteurs over het ontwerp van wet tot wijziging van de wet van 21 April 1933, *Staatsblad* no. 179, houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen, bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Bij de overweging van dit wetsontwerp in de afdeelingen werd algemeen erop aangedrongen, dat de Regeering overeenkomstig hare reeds eerder gedane toezegging, de spoedige totstandkoming eener definitieve regeling van deze materie zal bevorderen.

Aldus vastgesteld den 21sten December 1938.

SIKKES.
WOLTJER.
REINALDA.
RARGE.
STEGER.

Het wetsontwerp is in de vergadering van de Eerste Kamer van 29 December 1938 zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen (Handelingen 1938—1939, blz. 137).

Het wetsontwerp is als wet van 30 December 1938 opgenomen in *Staatsblad* No. 205 (Uitgegeven 31 December 1938).

MILITAIR-RECHTELIJKE VEREENIGING.

30 Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering op Zaterdag 17 December 1938 in het Jaarbeursrestaurant te Utrecht.

Te 10.30 opende de Voorzitter, *Prof. Mr.* **J. M.** *van Bemmelen,* de huishoudelijke vergadering met een woord van welkom.

Nadat de notulen van de vorige algemeene ledenvergadering waren goedgekeurd, las Kapitein A. **J. J.** *M. Lohmeijer,* bij ontstentenis van den Secretaris-Penningmeester, Kapitein *Mr.* **J.** C. *van Heuven,* die zich wegens een gelukkig niet ernstig gebleken val onder medische behandeling had moeten stellen en dientengevolge dit deel van de vergadering niet kon bijwonen, voor het

Jaarverslag 1937.

Het vereenigingsjaar 1937 gaf in alle opzichten reden tot tevredenheid.

Op *8* April 1937 werd te 's Gravenhage, op 16 April 1937 te Ede een ledenbijeenkomst gehouden. In eerstgenoemde vergadering sprak Luitenant-Generaal *P.* **J.** *van Munnekrede* over ,,Tuchthandhaving en militair-rechterlijke organisatie te velde'', in de andere vergadering *Mr.* D. *B. A. Franken,* Officier van Administratie 1e klasse der Koninklijke Marine, over ,,Verwijzing naar den krijgsraad of krijgstuchtelijke afdoening?'' Beide lezingen werden door een aandachtig gehoor gevolgd en gaven aanleiding tot levendige gedachtenwisseling.

De jaarlijksche algemeene ledenvergadering werd gehouden op 26 November 1937 in Hotel Wittebrug te 's-Gravenhage.

In deze vergadering werden de beide aftredende bestuursleden. *Prof. Mr.* **J.** *M. vnn Bemmelen* en Kapitein *A. Spruijt* bij acclamatie herkozen.

Na de huishoudelijke vergadering sprak *Dr.* Ch. *Gielen,* Auditeur-Generaal bij het Krijgshof te Brussel, over ,,Herinneringen van een krijgsauditeur ten velde''. Voor deze interessante en onderhoudend voorgedragen lezing bestond groote belangstelling. De Commandant van het Veldleger, Luitenant-Generaal **J.** J. *G. Baron van Voorst tot 'Voorst,* bevond zich met een aantal opper- en hoofdofficieren onder de aanwezigen.

In de middagbijeenkomst werden behandeld de praeadviezen van Mr. *H. H. A. de Graaff,* Eerste-Luitenant der Artillerie, en *Mr. P.* **J.** *A. Clavareau,* Reserve-Eerste-Luitenant der Huzaren, over ,,Straf-,,uitsluitingsgronden in het militaire straf- en tuchtrecht''. Het levendige debat toonde aan, dat de keuze en de uitwerking van het onderwerp geslaagd mochten heeten.

Ter gelegenheid van de benoeming van den Eerevoorzitter tot Minister van Defensie bood het Bestuur Zijner Excellentie de gelukwenschen der vereeniging aan.

Bij de jaarvergadering van de Nederlandsche Juristenvereeniging

te Roermond en bij de jubileumvergadering te 's-Gravenhage van de Koninklijke Vereeniging „Ons Leger" werd de vereeniging, naar aanleiding van daartoe ontvangen uitnoodigingen, vertegenwoordigd.

In den loop van het jaar traden **35** nieuwe leden toe, terwijl **1** lid bedankte. Het ledental bedroeg dientengevolge op **31** December **1937: 143.**

Van de Redactie van het *Militair-Rechtelijk Tijdschrift* werd ook in **1937** weder alle mogelijke medewerking ontvangen, waarvoor haar de dank van de vereeniging toekomt.

Op **1** Januari **1937** was in kas f **97.91.** De inkomsten bed oegen in **1937** f **332.—,** de uitgaven **f 357.38,** zoodat het batig saldo op **31** December **1937** was f **72.53.** De finantieele toestand is gunstig te noemen.

Op voorstel van *Mr.* C. **J.** *F. Caljé,* gedaan namens de Commissie van kasopneming **1937,** werd den Secretaris-Penningmeester décharge verleend voor zijn finantieel beheer over dat jaar.

Vervolgens werden de twee periodiek aftredende bestuursleden, de Kapiteins A. **J. J.** *M. Lohmeijer* en *J. Holtrust,* met algemeene stemmen herkozen.

Besloten werd de Jaarlijksche Algemeene Ledenvergadering in **1939** te houden te 's-Gravenhage.

De contributie **1939** werd vastgesteld op f **2.50.**

Kapitein **J. K.** H. *de Roo van Alderwerelt* en Officier van Administratie 1e klasse der Koninklijke Marine **P.** *Smit* verklaarden zich bereid de Commissie van kasopneming **1938** te vormen.

Bij de rondvraag vroeg Mr. M. H. *de Boer,* welke stappen het Bestuur had gedaan bij de Regeering in zake de zoo hoog noodige herziening van het militaire strafprocesrecht, in het bijzonder voor wat betreft oorlogstijd.

De Voorzitter antwoordde, dat aan het Bestuur was gebleken, dat de aandacht van de Regeering reeds op deze aangelegenheid was gericht en dat het daarom minder gewenscht was zonder voorkennis van de Regeering actie te voeren.

Mr. De Roer meende echter, dat deze belangrijke zaak aller aandacht ten volle waard is en dat ook de vereeniging haar krachten moet blijven inspannen om tot herziening te geraken.

Eerste luitenant **J.** TV. G. *Cornet* vestigde de aandacht op het belang van het voortbestaan van de rechtsgeleerde opleiding van officieren en vroeg, of het wellicht bekend was, of binnenkort wederom officieren aan de Universiteit zullen worden gedetacheerd.

De Voorzitter deelde mede, dat thans één officier van de Zeemacht aan de Universiteit te Leiden is gedetacheerd en dat hierin vermoedelijk ook een begin kan worden gezien van een rechtsgeleerde opleiding aldaar van officieren van de Landmacht.

Naar aanleiding hiervan merkte Schout-bij-nacht b.d. E. G. *de Wijs* op, dat het in het voornemen ligt weder officieren van de Landmacht een rechtsgeleerde opleiding te laten volgen. maar dat dit op het oogen-

blik niet mogelijk is, wegens het groote gebrek aan officieren in den troep.

De T'00rzitter sloot vervolgens dit gedeelte van de vergadering.

Te 11.15 werd de vergadering heropend. De Voorzitter begroette in het bijzonder Generaal-Majoor A. R. ***van den Bent,*** Bevelhebber in de Vierde Militaire Afdeeling, Kolonel P. TV. ***Scharroo,*** Wd.-Garnizoenscommandant te Utrecht en de heide Belgische leden der M.R.V., ***Dr. Ch. Gielen,*** Auditeur-Generaal bij het Krijgshof te Brussel, en G. ***Baron de Crombrugghe de Looringhe,*** Krijgsauditeur te Gent, om vervolgens het woord te geven aan *Mr.* H. *Winkel,* Reserve-Eerste luitenant der Artillerie, tot het houden van een lezing over

De militaire gemeenschap als reehtsgemeenschap.

In bijna ieder betoog, onverschillig welk gebied van 's menschen geest betreffend, stuit men op niet nader gemotiveerde ,,van-zelf-,,sprekendheden", die de basis blijken te vormen van de verdere redeneering. In de hoogere wiskunde worden geen beschouwingen meer gewijd aan de Euclidische axiomata, in een rechterlijk vonnis pleegt men geen uiteenzetting te vinden over juridische grondbegrippen als bevoegdheid of onpartijdigheid. Het ware niet wel doenlijk telkens opnieuw de fundamenten te leggen, de bovenbouw zou nimmer vorderen.

Met het militaire recht is het niet anders gesteld. Zonder veel omslag bestempelt men een zeker complex van verschijnselen als zoodanig om in de aldus bepaalde ruimte het juridisch vernuft den vrijen loop te latert. Indien ergens, dan is hier die, min of meer onbewuste, afkeer van leerstellige fundeering toe te juichen: het militaire recht is, in tegenstelling tot sommige andere rechtsgebieden, bij uitstek op onmiddellijke toepassing gericht. Geen rechtstheoretisclie beschouwingen, maar snelle berechting en voor een ieder duidelijke motiveering is hier gebiedende eisch [1]).

Het ontbreken van dogmatische militair-rechtelijke verhandelingen is dan ook niet uitsluitend te verklaren door geringe belangstelling voor deze reehtsstof. Toegegeven zij, dat de klacht over de verwaarloozing van het militaire recht telkens weer wordt geuit [2]), maar er

---

[1]) *van Dijk (J. J. C.):* Wetboek van Militair Strafrecht enz. (3e druk. Alphen a/d Rijn, 1930), p. 10; *van Heuven* (J. *C.):* Een en ander over militair recht, Mavors, Juli 1936, p. 476/477.

[2]) *van der Hoeven (H.):* Opmerkingen over de Nederlandsche strafwetgeving voor het krijgsvolk te lande (Prft. Leiden 1864), p. 2: ,,Het ,,militair recht is bijna altijd met een zekere minachting bejegend; de be-„langstelling daarin schijnt in den laatsten tijd ook niet grooter geworden „te zijn"; *van Engen* (F. *A.):* De militaire rechtspleging (Prft. Utrecht 1903), p. 5: ,,Het militaire recht heeft weinig beoefenaars, zoowel onder „de rechtsgeleerden als onder de militairen"; *Tuinstra* (J.) in M.R.T.

zijn toch anderzijds aanwijzingen, op grond waarvan men tot het tegendeel moet concludeeren. Noemen wij slechts de toeneming van het aantal rechtsgeleerde officieren [3]), de verschillende in de laatste jaren genomen maatregelen, strekkende tot verhooging van de theoretische kennis van het militaire recht [4]) en — last but not least — de nog jonge Militair-Rechtelijke Vereeniging.

Neen, het overheerschen van uitsluitend positiefrechtelijke commentaren der militaire wetten en de daarmede samenhangende reglementen e.d. wordt niet zoo zeer veroorzaakt door de geringe beoefening van het militaire recht, maar hangt samen met zijn bijzonderen aard, nl. deze, dat het veel meer dan elders, ieder die eraan onderworpen is, onmiddellijk [5]) bewust moet maken van het eminente belang van deszelfs handhaving ten koste van alles: vandaar — om slechts een symptoom te noemen — de bevoegdheid van iederen officier of onderofficier om hun minderen van rang bij het plegen van een (krijgstuchtelijk) strafbaar feit arrest aan te zeggen (art. 44 Kr., art. 4 R.L., art. 2 R.Z.). — De President der Rechtbank, in kort geding geadieerd (art. 289 e.v. Rv.), kan een van hem gevraagde onverwijlde voorziening weigeren, indien hij meent, dat de zaak niet vatbaar is „om op „het kort geding genoegzaam te worden toegelicht" (art. 291 Rv.), doch de militaire strafoplegger moet, hoe ingewikkeld de zaak ook zij, ex art. 45 Kr. binnen 24 uur, althans zoo spoedig mogelijk beslissen: eerstgenoemde moet een geleerd werk (*Caroli-Meijers!*) kunnen raadplegen, laatstgenoemde heeft meer aan „menschenkennis en gezond „verstand" [6]) dan aan beschouwingen over causaliteit of reëele executie.

Mag evenwel die practische inslag van het militaire recht een reden zijn de theoretische grondslagen te veronachtzamen? Ik meen van niet, te minder, omdat, hoe evident omvang en inhoud van het militaire recht op het eerste gezicht mogen zijn, bij nader inzien toegegeven zal moeten worden, dat de verbinding der begrippen „militair" en „recht" niet zoo voor de hand ligt: de plechtige rechtszaal en de verschrikkelijke realiteit van het gevechtsterrein, de openbare terechtzitting en de geheime krijgslist, de onafhankelijke rechter en de onder-

---

„XXIII, p. 133: „Over het algemeen kan onze militaire strafwetgeving, „zoomede de militaire jurisdictie, zich niet bepaald verheugen in een over-„maat van belangstelling . . .", Schepel (C. J. H.) in M.R.T. XXV, p. „483: „Wij zitten met ons militaire straf- en tuchtrecht . . . in een uithoek „van het groote gebied der rechtsbeoefening. Wie van de rechtsbeoefenaren „daar niet bepaaldelijk te maken heeft, vermijdt dien uithoek aorgvuldig".

3) Zie laatstelijk de opgaven van officieren, in het bezit van het getuigschrift van meer uitgebreide rechtskennis in rechtswetenschappen, alsmede van officieren. die het doctoraal-examen in de rechten hebben algelegd: M.R.T. XXXIV, p. 256 e.v.

4) Vgl. o.m. M.R.T. XXIII, p. 1971198; M.R.T. XXV, p. 305 e.v.; M.B.T. XXIX, p. 2911292 en p. 547 e.v.

5) Zoo overweegt het H.M.G. in zijn sententie d.d. 1 April 1932 (M.R.T. XXVIII, p. 143), dat „aan krijgstuchtelijke vergrijpen een spoedige be-„handeling als het ware inhaerent is".

6) *Lohman (A. F. de Savornin):* Militaire rechtspraak, Tijdschrift voor Strafrecht 1900, p. 324.

geschikte militair, het zijn wel groote tegenstellingen. Kan, zoo gaat men zich allicht afvragen, de gruwel van den oorlog met al zijn onrecht en ellende wel betrokken worden op de gerechtigheid, waaraan alle recht onderworpen is? Is het niet juist de vrede, welker handhaving het recht beoogt?

Het valt inderdaad moeilijker den oorlog als rechtsfimctie te zien dan de executie van een vonnis met behulp van den sterken arm. Zulks vindt niet in de eerste plaats zijn oorzaak in de miskenning van de taak der overheid om haar gezag met alle middelen te handhaven, doch in de neiging om het recht bij voorkeur te beschouwen als die werkzaamheid der overheid, waarbij het leven en de vrijheid der rechtsgenooten gehandhaafd blijft.

De eenzijdigheid dier opvatting blijkt echter reeds, wanneer men de structuur van het recht in het algemeen [7]) nader beziet. Geen recht is bestaanbaar zonder sanctie; de onwillige rechtsgenooten moeten altijd op de een of andere wijze gedwongen worden zich daadwerkelijk te gedragen overeenkomstig de gestelde rechtsregels. Meestal zal de enkele bedreiging met geweld voldoende zijn, maar de lankmoedigheid der overheid heeft haar grenzen: den onwilligen belastingbetaler kunnen geld en goederen ontnomen worden (Invorderingswet), den roekeloozen weggebruiker kan de beschikking over zijn auto worden ontzegd (art. 31 Motor- en Rijwielwet) en hij, die een ander naar het leven staat, kan worden ingesloten (art. 287 e.v. Sr.).

Elke regel kan niet op dezelfde wijze gesanctionneerd worden; terwiil in het civiele recht meestal wordt volstaan met een tot een geldsom herleide schadevergoeding, is er in het strafrecht een reeks van min of meer ingrijpende straffen (art. 9 Sr.). Massale overtreding der rechtsregels vereischt andere maatregelen dan die door den enkeling, aantasting van het staatsgezag door buitenlanders moet anders gekeerd worden dan die door de inheemsche bevolking.

Het is de vraag, hoe ver de interne en externe sanctionneering gaan kan. Wij zouden thans niet meer goedkeuren, dat een wilddief met blindmaking of met den dood werd gestraft [8]), maar dat hij tot het ondergaan van gevangenisstraf kan worden veroordeeld (art. 310 e.v. Sr.), aanvaarden wij als juist. Steeds is het een naar tijd en plaats wisselende afweging van belangen, die den aard en de intensiteit der sanctie bepaalt.

Recht en geweld zijn derhalve niet zoo tegenstrijdig, als zij op het eerste gezicht schijnen. Zij zijn veeleer nauw met elkander verwant. Het recht bestrijdt het geweld en toch kan het niet buiten geweldsaanwending tegen kwaadwilligen: het recht is ,,matiging van ,,macht" [9]), niet elimineering ervan.

---

[7]) *Barth (K.)*: Rechtfertigung und Recht (Zollikon 1938), p. 41: „Menschliches Recht bedarf der Garantie durch menschliche Gewalt".

[8]) *Schröder-v. Kunssberg:* Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte (Berlin, Leipzig 1932), p. 838, noot 30 b.

[9]) *van Hamel (J. A.):* Ons recht van bestaan, Jaarrede Ned. Ver. van Internationaal Recht, 1938, p. 2.

Wat de nadere bestudeering van het militaire recht loonend en aantrekkelijk maakt, is nu juist, dat de verhoudingen daar zijn toegespitst. De vraag, hoe ver de sanctie kan gaan, wordt in haar meest piaegnanten vorm gesteld bij gebruikmaking van het sanctieinstrument bij uitnemendheid, het militaire apparaat.

En het is niet alleen een verheldering van het wezen van het recht, die wij kunnen verwachten van een onderzoek naar het militaire recht, ook het ontwijfelbaar eigen karakter van dat recht zelf zal blijken. Wanneer op een speciaal rechtsgebied als het onderhavige gezocht wordt naar de mate, waarin aldaar de algemeene rechtskenmerken aanwezig zijn, dan is het noodzakelijk gevolg, dat de afwijkende bijzonderheden des te sterker uitkomen.

Zoo moge dan het hiernavolgende aan tweeërlei doel beantwoorden: *het begrip van het recht verduidelijken* en ***de*** *plaats van het militaire recht in het groote geheel aangeven.*

II.

Teneinde te onderzoeken. of en in hoeverre militair recht inderdaad recht is, is het onvoldoende de anderssoortigheid van het militaire recht te analyseeren op de wijze, zooals b.v. geschiedt ter motiveering van een afzonderlijke berechting van militairen [10]). Niet door het oncritisch aanwijzen van het werkingsgebied van het militaire recht, doch, gelijk hierna blijken zal, alleen door exploratie van het geheel der militaire verschijnselen kan het juiste inzicht verkregen worden.

Daarom kunnen wij niet volstaan met de plaats aan te geven van de militaire rechtsfiguren in het rechtssysteem, de ordening van het totaal der rechtsfiguren [11]), omdat zulks het probandum — het bestaan van militair recht — reeds bewezen zou veronderstellen. Wij moeten uitgaan van het geheele militaire apparaat om van dat geheel af te scheiden, wat als militair recht kan opgevat worden. Te dien einde knoopcn wij vast aan het onlangs gesproken woord, dat de soldaat ,,lid (is) eener groote gemeenschap" [12]). De militairen vormen een gemeenschap en deze is het, die al het militaire omvat en binnen welke ook het militaire recht gevonden moet worden. Wii kunnen de gemeenschap te meer als het kader nemen, waarbinnen ,,recht[n] en ,,militair[v] met elkaar geconfronteerd worden, aangezien het recht is ,,de regel voor den mensch in gemeenschap" [13]).

De gemeenschap is elke samenleving der menschen, die de bestaans-

---

[10]) Zie laatstelijk *Cluysenaer* (O. J.) : De afzonderlijke strafrechtspraak over militairen in tijd van vrede, Tijdschrift voor Strafrecht XLVI, p. 366 e.v.

[11]) Vgl. *Kisch* (Z.): Het systeem van het B.W., vergeleken met dat van buitenlandsche codificaties, Gedenkboek Burgerlijk Wetboek 1838-1938 (Zwolle, 1938), p. 211.

[12]) *van Voorst tot Voorst (J. J. G. Baron):* De reserve-officier in den huidigen tijd ('s Gravenhage, 1938), p. 5.

[13]) *Scholten (P.):* Rechtsbeginselen, Mededeelingen Koninklijke Academie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde, deel 80, serie B (1935), p. 272.

behoeften harer leden op de een of andere wijze bevredigt en beheerscht wordt door ter bevordering van dit doel strekkende regels. Deze definitie vereischt eenige verduidelijking. De mensch kan zich slechts handhaven temidden van en door middel van anderen (de gemeenschap). Zijn bestaansvoorwaarden zijn zoo veelzijdig, dat hij zich, vrijwillig of gedwongen, steeds weer in organisaties moet invoegen, die ieder op haar wijze in een bepaalde behoefte voorzien [14]). Als ingeland van een waterschap bereikt hij, dat zijn grond bruikbaar blijft, als student aan een universiteit kan hij zijn behoefte tot geestesontwikkeling bevredigen. Zijn lidmaatschap van een veilingsvereeniging stelt hem in staat zijn landbouw-producten te verkoopen, zijn lidmaatschap van een sportvereeniging zijn lichaam te ontwikkelen.

Elk dier gemeenschappen kan het gestelde doel slechts bereiken door zijn leden aan bepaalde regels te onderwerpen. Ja, van de opvolging dier regels door hare leden is het (voort)bestaan der gemeenschap afhankelijk en dat is de reden, dat elke gemeenschap op hare wijze die regels zoo suggestief mogelijk tracht te doen zijn; nu eens wordt de opstelling der regels in handen van een zoo groot mogelijke groep gelegd, dan weer wordt de handhaving met vele waarborgen omgeven. De mensch pleegt nu eenmaal alleen te gehoorzamen, als hij. bewust of onbewust, op voor hem bevredigende wijze de plicht daartoe kan motiveeren: de student zal, hoewel hij niet tot hun formuleering heeft medegewerkt [15]), trachten aan de gestelde exameneischen te voldoen, wetende, dat hij anders zal zakken, maar de ingeland zal de betaling van de gevorderde polderlasten afhankelijk stellen van de reglementaire totstandkoming van het besluit tot heffing daarvan (vgl. art. 11 Keurenwet).

Welke pogingen men ook aanwendt tot verwerkelijking van de gemeenschap door haar leden, men kan nooit verhinderen, dat de mensch, de grondslag van elke gemeenschap, op zijn eigen persoonlijke manier de gestelde regels opvolgt. Indien — om bij de gegeven voorbeelden te blijven — alle voetballers even goed (of slecht) speelden, zouden kampioenswedstrijden geen zin hebben en indien alle studenten even intelligent waren, zouden zij allen professor kunnen worden.

Hoewel in zekeren zin de mensch, juist omdat hij in verbanden leeft, zich nooit geheel vrij en ongebonden kan ontplooien — immers al naar de mate van zijn bestaansbehoeften door de regels van een grooter of kleiner aantal gemeenschappen wordt beheerscht — toch gaat hij met zijn vele onuitwisselbare, a-rationeele elementen in geen enkele gemeenschap geheel op, te minder, omdat de regels van de verschillende gemeenschappen, waarvan hij deel uitmaakt, dikwijls onderling tegenstrijdig zijn. Verkeersongelukken zouden niet voorliomen, indien alle weggebruikers de verkeersregels eenvormig opvolgden: het is echter

---

[14]) Zie daarvoor mijn opstel: Existentie als rechtsfiguur, in Themis 1938, p. 151 e.v.

[15]) Het Academisch Statuut is bij K.B. van 15 Juni 1921 (St. 800) vastgesteld; bij de vaststelling en de wijzigingen ervan zijn de adviezen der Senaten van de Rijksuniversiteiten ingewonnen.

een feit, dat er voorzichtige en roekelooze menschen zijn. En hij, die de werktijdenregeling van de fabriek, waar hij werkzaam is, tot elken prijs wil eerbiedigen, zal haastiger fietsen, en dus eerder in de verleiding komen de verkeersregels te overtreden, dan hij, die de veiligheid van zijn medemenschen, met wie hij zich door hoogere regels gebonden weet, op den voorgrond stelt.

Dit alles geldt ook voor de militaire gemeenschap, waar de behoefte aan regelmaat en eenvormigheid in versterkte mate noodig is, en moet worden vooropgesteld om thans de vraag te stellen, in welke bestaansbehoeften de militaire gemeenschap voorziet. Het zijn juist die dringendste en tegelijk kwetsbaarste menschelijke behoeften van vrijheid en leven, die de militaire gemeenschap beschermt. Zij beschermt deze niet zelfstandig, maar doordat zij den staat, de geineenschap, die het volledigst 's menschen bestaan verzekert [16]), helpt handhaven [16a]).

Nergens staat meer op het spel dan bij de handhaving van de door den staat gestelde regels. Anarchie is het gevolg van onmacht van den staat. Verliest de staat zijn gezag, dan verdwijnen daarmede tevens de organen, waardoor de andere gemeenschappen, die alsdan geen beroep meer kunnen doen op den rechter, de gehoorzaamheid aan hun regels kunnen afdwingen [17]).

Het eminente belang van de staatsnormrn verklaart en rechtvaardigt de aanwending van de meest ingrijpende machtsmiddelen tot hun verwerkelijking. En al mogen den staat nog andere middelen ten dienste staan [18]), het militaire apparaat is het radicaalste. omdat het de binnen- en buitenlandsche belagers geheel kan vernietigen.

De militaire gemeenschap is een onderdeel van en ondergeschikt aan den staat: de militairen vormen „een bijzondere maatschappij ....

---

[16]) Zoolang de hoogere staten(volkeren)-gemeenschap nog onvoltooid is, is de staat de gemeenschap, welker voortbestaan door de militaire gemeenschap wordt gehandhaafd. Trouwens, de probleemstelling wordt er niet door veranderd: gelijk *Hamaker* (De organisatie der menschheid, Rede Prov. Utr. Gen., *2* Juli 1890) opmerkt, is ook van die hoogere eenheid de mensch en niet de staat of het volk de grondeenheid.

[16a]) De oorlog is daarom niet slechts een „politisches Instrument", gelijk *von Clausewitz* (G.), Vom Kriege, Ausg. F. u. *Cochenhausen,* Leipzig 1935, p. 68 e.v. en p. 671 e.v. zegt, maar hij vervult ook een rechtsfunctie, omdat hij een der wijzen is, waarop de staat zijn rechtsregels sanctionneert. Dat deze rechtsfunctie van den oorlog onafhankelijk is van het bestaan van een supra-nationaal recht, wordt veronachtzaamd in de door *Campagnola* (U.), La paix, la guerre et le droit, Revue générale de droit international public, 45me année (1938), 3me série, tome XII, p. 436, gegeven definitie van den oorlog, te weten: „La notion de guerre ne „recouvre son entière signification que si l'on pense à une lutte, se dérou„lant en dehors de tout régime juridique entre des adversaires opposés par „un contraste irréductible de finalités".

[17]) Als een recent voorbeeld van de afdwinging van door een organisatie (slagerspatroonsvereeniging) gestelde regels worde genoemd: Rb. 's Hertogenbosch, 28 Juni 1938, N. J. '38, no. 843.

[18]) Vgl. *van Bemmelen* (J. *M.)* in M.R.T. XXXII, p. 411: „In laatste „instantie is het militair strafrecht maar een van de uitingsvormen van „den wil van een volk om zich te handhaven in het wereldgeheel".

„temidden van de groote burgermaatschappij" [19]). Haar omvang kan grooter of kleiner zijn. Weliswaar zijn al haar leden, daar wij een volksleger en geen huurleger hebben, althans in beginsel [20]), tegelijk staatsburgers, verschillende factoren als daar zijn: het elkaar afwisselen der lichtingen, het voor de zich ontwikkelende techniek noodige aantal, de omstandigheden der dienstvervulling (vredestijd, staat van beleg, mobilisatie, oorlog) beïnvloeden haar samenstelling.

Evenals voor elke gemeenschap is ook voor de behoorlijke functionneering der militaire gemeenschap een groot aantal regels noodig. Echter zijn al die regels geen rechtsregels, evenmin als die van welke andere gemeenschap. Er moet. en niet in de laatste plaats, rekening gehouden worden met de regels der ballistiek, der mechanica en van vele andere technische wetenschappen [21]). Er zijn daarnaast de regels van de historische traditie, van de regeeringspolitiek, kortom te veel om op te noemen. Dit hebben al die regels gemeen, dat zij op de een of andere wijze het bestaan van de militairen beïnvloeden, hetzij in hun kleeding of in hun legering, in hun oefening of in hun geestelijk uitzicht.

III.

Om van de regels, die de militaire gemeenschap beheerschen, de rechtsregels te kunnen afzonderen, is het eerste vereischte de kenmerken van rechtsregels in het algemeen op te sporen. Dit weten wij reeds, dat, aangezien de militaire gemeenschap onderdeel is van den staat, het de organen van den staat zijn, van welke die regels afkomstig moeten zijn.

Welke zijn nu de staatsorganen, die rechtsregels kunnen uitvaardigen? Langen tijd heeft men, onder invloed van de sedert de Fransche Revolutie verspreide leer van de scheiding der machten, geantwoord: de wetgevende macht. Gezegde leer houdt in, dat de burgers alleen aan die, in wetboeken en wetten neergelegde, regels zijn gebonden te achten, aan welker vaststelling allen, althans door hun vertegenwoordigers, hadden deelgenomen [22]) en diensvolgens is in alle negentiendeeeuwsche constituties, dus ook in de onze, omschreven de samenstelling en functionneering van de wetgevende macht.

Zou hetgeen als Nederlandsch militair recht pleegt te worden beschouwd, getoetst worden op zijn afkomst van de wetgevende macht, i.c. Koning en Staten-Generaal (art. 112 G.W.), dan zou een groot deel daarvan dien toets niet kunnen doorstaan: de R.L., noch de R.Z.

---

[19]) *Pols* (M. S.): Het Crimineel Wetboek voor het krijgsvolk te lande ('s Gravenhage, 1866), p. 1.

[20]) Art. 187 Grondwet en artt. 6 en 7 der Dienstplichtwet. Vgl. Van *Engen*, a.w., p. 58 e.v.

[21]) *Becker (K.):* Wissen und Wehr, opstel in: Wissenschaft und Glaube (Oldenburg, 1938), p. 103 e.v.

[22]) Vgl. Staatsregeling 1798, Algemeene Beginselen, art. 5: „De Wet „is de wil van het geheele maatschappelijk lichaam, uitgedrukt door de „meerderheid, of der Burgeren, of van Derzelver Vertegenwoordigers".

noch de P.I. zijn wetten in formeelen zin, zijnde niet gepubliceerd overeenkomstig het toenmalige art. 47 der Grondwet van 1814, maar gearresteerd bij besluit van den Souvereinen Vorst d.d. 20 Juli 1814, (St. 85) [23].

De „onwettige" afkomst van een deel van het militaire recht is echter daarom niet beslissend, omdat men langzamerhand heeft leeren inzien, dat het recht niet alleen het product van de wetgevende macht is. Wet en recht zijn niet identiek. Er zijn naast de wetgevende macht nog vele andere normstellende staatsorganen en de door den H.R. [24] gesanctionneerde opvatting is dan ook thans, dat een rechtsregel is „een tot een ieder gerichte algemeene regeling, uitgegaan van het „daartoe bevoegde openbare gezag". M.a.w. zooals tot het publieke recht niet alleen de Waterstaatswet behoort. maar ook provinciale en gemeentelijke verordeningen, zoo wordt tot het militaire recht evenzeer het van de wetgevende macht afkomstige Wetboek van Militair Strafrecht gerekend als de bij K.R. of niinisterieele beschikking vastgestelde reglementen.

Dat wet en recht niet identiek zijn, heeft nog een andere consequentie voor de nadere qualificatie van de (militaire) rechtsregels. De leer der „séparation des pouvoirs" berust op de veronderstelling, dat de door de wetgevende macht vastgestelde regels een dusdanige evidentie hebben, dat hun toepassing en handhaving als het ware automatisch kan geschieden. Den burger alleen willende binden aan de (on)middellijk door hem aanvaarde regels, moest de interventie van den rechter tot een minimum beperkt worden: hij was niets anders dan de „bouche „de la loi" en uit vrees, dat hij, door andere machten beïnvloed, den duidelijken wetstekst onzuiver zou weergeven, diende hij onpartijdig en onafhankelijk te zijn.

Op alle gebieden van het recht is gebleken, dat deze opvatting van de functie van den rechter oninist is en ook de beoefenaars van het militaire recht erkennen „de noodzakelijkheid om den geschreven „wetstekst op ruime schaal te interpreteeren en daardoor met gewij„zigde omstandigheden rekening te houden" [25]. De rechter is een levend orgaan van de rechtsbedeeling; zijn beslissing is niet een „logische deductie uit een regel met vaststaanden inhoud alleen", maar „een besluit. dat hij neemt na kennisneming van een reeks van gegevens „van voor en tegen" [26]; alleen logisch deduceerend zou de militaire rechter dengene, die den overval op Curaçao niet heeft kunnen verhelpen, meer dan één dag gevangenisstraf hebben moeten geven [27].

[23] *Pols*, a.w., p. 46; vgl. *Kranenburg* (R.) : Nederlandsch Staatsrecht (3e druk, Haarlem, 1938), I, p. 85 e.v.

[24] H. R., 10 Juni 1919, N. J. '19, p. 647 en p. 650.

[25] *Clavareau* (P. J. A.) in M.R.T. XXIX, p. 421. Vgl. ook het Kamerverslag in M.R.T. XXIII, p. 11: „Welnu, de terreinen van de (die) drie „staatsmachten loopen in elkan er, en de rechter heeft ook heel wat meer „te doen dan alleen maar de wet toe te passen".

[26] *Asser-Scholten*, Algemeen Deel, p. 117.

[27] H.M.G., 14 October 1930, XXVI, p. 329 e.v.

Gelijk anderssoortig recht kent het militaire recht zijn uit de jurisprudentie blijkende evoluties in uitlegging. Men denke aan de vraag, of het beklag over een, door een tot straffen bevoegden meerdere, — die, geadieerd ex art. 61 Kr., het oorspronkelijke beklag ongegrond heeft verklaard —, opgelegde tweede straf (indienen van onredelijk beklag) tegelijk met het beklag over de oorspronkelijke straf kan worden behandeld [28]), dan wel aan het vraagstuk der appellabiliteit van vonnissen der Krijgsraden, op confessie van den beklaagden gewezen [28a]). En evenmin als elders ontbreekt het aan critiek op de interpretatie van bepaalde artikelen [29]).

Wat betreft de voor het overige recht veelal gestelde voorwaarde. dat het moet worden bedeeld door een onafhankelijken rechter, strikt genomen beantwoordt het militaire recht daaraan niet. Men kan m.i. niet volhoudeii, dat de Krijgsraden volkomen onafhankelijke organen zijn in den formeelen zin des woords [30]). Hun militaire leden, leeken op het gebied van het recht, worden door hun hierarchieken meerdere benoemd (vgl. art. 120, 243 en 261 R.L.; art. 129 en 135 R.Z.), hun militair rangverband blijft, in tegenstelling tot het H.M.G. (art. 8 P.I.) gelden (art. 130 R.L.; art. 134 en 141 R.Z.), hun functie is slechts tijdelijk (art. 120 R.L.; art. 129 R.Z.) en tenslotte leggen zij den eed van „opregtheid, eerlijkheid en onpartijdigheid" (art. 369 R.L.; art. 267 R.Z. met iets andere formuleering) af in handen van de autoriteit, die hen heeft benoemd (art. 373, h R.L.; art. 268, b R.Z.). Zij vervullen hun functie ingevolge dienstbevel en zijn niet aan den President van den Krijsgraad, — gelijk de leden van de gewone rechterlijke macht aan den voorzitter van het gerecht, m-aarvan zij deel uitmaken (art. 14 R.O.) — doch aan hun hierarchieken meerdere, zoo al niet ter zake van hun beslissing, in elk geval ter zake van hun gedragingen in den Krijgsraad verantwoordelijk, gelijk de militaire leden van elk ander onpartijdig orgaan, b.v. een examen-commissie [31]).

Hoe dit zij, het militaire recht staat of valt niet met de ontkennende beantwoording van de vraag, of het door een onafhankelijken rechter wordt bedeeld. Wanneer als rechtspraak — en terecht — wordt beschouwd de werkzaamheid van op andere wijze dan de rechterlijke macht samengestelde organen als Raden van Beroep, Raden van Arbeid, Tuchtcolleges enz., dan kan ook het vonnis van een Krijgsraad als een rechterlijke beslissing worden bestempeld. De toekenning van

---

[28]) H.M.G., 28 Juli 1932, M.R.T. XXVIII, p. 281; met onderschrift.

[28a]) H.M.G., 21 Maart 1905, M.R.T. I, p. 45 (zie ook p. 156); H.M.G., 23 Januari 1912, M.R.T. VII, p. 139. (De Redactie van het M.R.T. had de vriendelijkheid mij op deze sententies te wijzen).

[29]) B.v. de vraag, of beleediging onder art. 141 W.v.M.S. kan vallen: onderschrift onder H.M.G., 7 Juli 1932, M.R.T. XXVIII, p. 273 e.v.

[30]) Waarmede natuurlijk geenszins gezegd wil worden, dat de Krijgsraden in hun huidige samenstelling zich schuldig maken aan de „camara-„derie", die in vroegere tijden de rechtspraak bemoeilijkte; vgl. *Elias* (J. E.): Schetsen uit de geschiedenis van ons zeewezen ('s Gravenhage), VI, p. 70 e.v.; III, p. 84 e.v.

[31]) H.M.G., 11 Januari 1930, M.R.T. XXVI, p. 147 e.v.

de qualiteit van rechtsregel aan de normen, gesteld door elk staatsorgaan, in plaats van haar te beperken tot die, uitgevaardigd door de wetgevende macht — heeft tot noodzakelijk gevolg, dat ook alle met de toepassing dier regels belaste organen rechterlijke organen zijn.

IV.

De oplossing van het onderhavige probleem — kan men van militair recht spreken? — ware op grond van het vorenstaande Fctrckkelijk eenvoudig: voor zooverre de regels, welke de militaire gemeenschap beheerschen, van de staatsorganen afkomstig zijn. zijn zij rechtsregels. Deze oplossing, hoewel juist, is toch onvolledig en wel daarom, omdat de beteekenis en inhoud der rechtsregels niet is uitgeput door na te gaan, hoe zij gesteld en gehandhaafd worden (de geldigheid van het recht). Daarenboven is het noodig te onderzoeken, of en in hoeverre zij in concreto door de rechtsgenooten worden nageleefd (de werkelijkheid van het recht).

Den stand van een bepaalde rechtsmaterie kan men niet uitsluitend afleiden uit de lezing van de betreffende regels en de jurisprudentie daarover, want deze verspreiden geen voldoende licht over de werkelijke gedragingen der rechtsgenooten. Uit de enkele lezing van art. 1 der Regrafeniswet en het arrest van den H.R. d.d. 1 Maart 1915: N.J. '15, p. 663, zou men niet opmaken, dat de crematie meer en meer gebruikelijk is geworden, evenmin als alleen op grond van de kennisneming van art. 264 B.W. en het arrest van den H.R. d.d. 22 Juni 1883, W. 4929, zou kunnen worden geconcludeerd, dat de door de wet niet gewilde ontbinding van het huwelijk in onderling overleg steeds veelvuldiger wordt [32]). Ook in het militaire recht zijn dergelijke voorbeelden aan te wijzen: hij, die art. 5 B, 3° Kr. leest zonder kennis van de veranderde tenue van mindere militairen. realiseert zich niet. dat de bijkomende straf van „verbod om buiten dienst wapens te dragen" een doode letter is geworden -- en de onervarene in het militaire strafproces kan niet vermoeden, dat de indagingsprocedure van art. 182 e.v. R.L. reeds lang in onbruik is geraakt [32a]).

Recht is alleen werkelijk recht, indien de rechtsgenooten zich dienovereenkomstig gedragen en elke rechtsbeschouwing, die geen rekening houdt met de aan dat recht onderworpenen, is fragmentarisch. En wie over de verwerkelijking van het recht spreekt, spreekt over de sanctie, de aanwending van of dreiging met geweld om de rechtsgenooten te dwingen zich naar de gestelde regels te gedragen.

Het was niet zonder opzet, dat ik in § II zeide, dat getracht moest worden van het *geheele* militaire apparaat (de militaire gemeenschap) af te scheiden, wat als militair recht kan worden bestempeld. Ik bedoel daarmede, dat het niet voldoende is de regels der militaire gemeenschap

---

[32]) Vgl. Asser-Scholten: Familierecht (Zwolle, 1936), p. 249 e.v.

[32a]) Andere voorbeelden van dood militair recht, evenals de in den tekst vermelde, mij opgegeven door de Redactie van het M.R.T., aan wie te dezer plaatse mijn oprechte dank worde betuigd: art. 42/44 R.L. (art. 40/42 R.Z.), art. 170 R.L. en artt. 309-367 R.L.

te toetsen op hun afkomst van de staatsorganen, maar dat tevens moet worden gelet op hun verwerkelijking; vandaar, dat de titel van mijn lezing luidt: ***„De militaire gemeenschap als rechtsgemeenschap"*** [33]. Deze is het kader, waarbinnen de geldigheid en de werkelijkheid van het recht tot uitdrukking komen.

V.

Alvorens de militaire genieenschap als rechtsgemeenschap te bezien, eenige woorden over de rechtsgemeenschap in het algemeen. Evenals elke andere gemeenschap, tracht zij de bestaansbehoeften harer leden te bevredigen; zij verschilt slechts daarin van de andere gemeenschap, dat zij, liebbende te harer beschikking de machtsmiddelen van den staat, die behoeften het volledigst kan vervullen. Hij, die zich niet aan de regels van een vereeniging stoort, Iran hoogstens geroyeerd worden [34], maar de burger, die de door den staat opgelegde plichten schendt, kan dit met zijn vrijheid, ja met zijn leven boeten.

Die maximale onweersprekelijkheid van den rechtsregel wil echter niet zeggen, dat de staat altijd en overal ten koste van het leven en de vrijheid van zijn tegenstrevers de verwerkelijking zijner regels zal bewerkstelligen; telkens wordt de mogelijkheid opengelaten om de gestelde regels niet of niet geheel toe te passen. Het opportuniteitsbeginsel van het O.M. is daarvan wel het meest sprekende voorbeeld.

Men kan dit verschijnsel ook zoo formuleeren: de staat als rechtsgemeenschap erkent, dat zelfs hij niet altijd en niet volledig de bestaansbehoeften van zijn burgers kan vervullen, gegeven het feit, dat de mensch ook onuit-cvisselbare, niet meer normeerbare behoeften heeft [35]. M.a.w. de staat is niet, althans behoort niet te zijn, de nltima ratio, maar is onderworpen aan de, niensch ***en*** gemeenschap overkoepelende, gerechtigheid Gods [36]; de hem gegeven mogelijkheid tot verwerkelijking van zijn regels sluit niet uit, dat die regels den toets der gerechtigheid niet kunnen doorstaan [37].

---

[33] Terminologisch ware misschien juister het woord „rechtsorde" i.p.v. „rechtsgemeenschap" te gebruiken, doch zulks is nagelaten, omdat „orde", nader bepaald door „rechts-", iets anders kan beteekenen dan nader bepaald door „militaire" en dus tot misverstand aanleiding zou kunnen geven. Vgl. de analyse van het begrip „rechtsorde" in mijn opstel in Themis 1935, p. 373 e.v. over „Revolutie en rechtsorde".

[34] Hof 's Gravenhage, 1 Maart 1918, W. 10275 (royement van een lid van een roeivereeniging, welker statuten bepaalden, dat leden, die door hun gedrag, woorden of handelingen, redenen gaven, welke hun verwijdering wenschelijk maken, konden werden geschorst door het bestuur).

[35] Vgl.: „Zoo een onderdaan zich op zijn conscientie beroept, wijke de „Overheid uit eerbied voor het heilige terug". (Kuyper).

[36] Vgl. ***Scholten,*** a.w., p. 281. Dezelfde gedachte vindt men terug in de middeleeuwsche leer der „reign of law"; zie hierover: Committee on Ministers' Powers, Report, presented by the Lord High Chancellor to Parliament by Command of His Majesty, April 1932 London, 1932; Cmd 460), p. 71.

[37] Dit is het, wat zij vergeten, die het recht, met verwaarloozing van zijn werkelijkheidskarakter, als een inhoudsloos „Sollen" beschouwen; vgl. *Wertheim (W.F.)*: Kernvragen van wetigeving, Rechtskundige Opstellen... aangeboden aan ***Prof. Mr. E. M. Meijers*** (Zwolle, 1935), p. 784.

Zoo tracht dan de Staat zoo lang mogelijk het evenwicht tusschen zijn bestaan en dat van zijn burgers te bewaren. De verkooper, die zich niet houdt aan den rechtsregel, dat men moet leveren, hetgeen is overeengekomen, wordt wegens schending van dien regel alleen in zijn vermogen aangetast (vgl. art. 1279 B.W. e.v.) en zelfs het meest revolutionnaire Kamerlid is onschendbaar [38]). De van geval tot geval beslissende rechter houdt zooveel mogelijk rekening met de redelijkheid en de billijkheid, maar er zijn gevallen, waarin dit niet meer mogelijk is [39]).

Hoe meer echter het bestaan van den staat en zijn onderdeelen op het spel staat, des te nadrukkelijker zal de verwerkelijking der rechtsregels worden verzekerd en des te radicaler zal de sanctie zijn en het evenwicht der gemeenschap en van zijn leden verbroken worden. Gewoonlijk kan de ingeland volstaan met het betalen van zijn polderlasten, bij dreigend gevaar evenwel of tot hulp in geval van doorbraak kan hij worden opgeroepen tot het verrichten van persoonlijke diensten (art. 1, 6° Bevoegdhedenwet); de burger is in beginsel vrij in zijn doen en laten (art. 164 G.W.), maar de veiligheid van den staat kan eischen, dat die bewegingsvrijheid wordt beperkt (vgl. b.v. art. 23 Wet Staat van Oorlog en van Beleg). Dat duizenden burgers jaarlijks in strijd met art. 461 Sr. den eigendom hunner medeburgers ongestraft schenden, kan de staat over zijn kant laten gaan, doch schending van eigen grondgebied moet met het grootste geweld worden gekeerd.

In al de genoemde gevallen doet zich de moeilijkheid voor, hoe het gerechtigheidsgehalte van de rechtsregels te bewaren. Wij zagen reeds, dat de leer van de scheiding der machten onvoldoende waarborgen biedt: haar meening, dat het juiste evenwicht tusschen het bestaan van den staat en dat van zijn burgers te vinden is door laatstgenoemden alleen te binden aan de met hun medewerking tot stand gekomen regels (wetten), is niet wel houdbaar. Wij hebben te erkennen, dat *elke* door of namens den staat gestelde regel rechtvaardig kan zijn en dat de z.g. rechterlijke macht niet het monopolie van de handhaving der rechtsregels heeft [40]).

[38]) Vgl. het tijdens de laatste G.W. herziening verworpen voorstel om revolutionnaire leden van vertegenwoordigende lichamen van hun lidmaatschap vervallen te verklaren.

[39]) Een typisch voorbeeld is te vinden in de beslissing van de Crisis-Arbitrage-Commissie d.d. 22 Januari 1938, A.R. no. 237, waarin een onderscheid gemaakt wordt tusschen „de billijkheid in rechtskundigen zin, „welke bij de uitvoering en toepassing van overeenkomsten en derzelver „bedingen behoort te worden in acht genomen" en „gevoelsoverwegingen, „die meermalen in het maatschappelijk leven . . . er toe leiden . . . een „zekere teqemoetkoming te verleenen, hetgeen in vele gevallen ongetwij-„feld aan beginselen van humaniteit beantwoordt, doch hetgeen in rechten „niet kan worden afgedwongen".

[40]) Zoo zegt een van de meest recente bestrijders van de scheiding der machten: *Ipsen* (H. P.), Politik und Justiz, das Problem der justizlosen Hoheitsakte (Hamburg, 1937): „ . . . weder hat gerade die Justiz ein „Monopol, in Lebenskonflikten eine gerechte Lösing zu vermitteln, noch „soll der vom justidosen Hoheitsakt verursachte Lebenskonflikt des ein-

Moeten wij dan met deze negatieve conclusie eindigen, dat de staat met zijn onbeperkte macht als rechtsgemeenschap aan geen grenzen gebonden is [40a])? Ons antwoord luidt beslist ontkennend. Weliswaar is het niet zoo, dat het mechanisme van de vorming en de handhaving der rechtsregels voldoende waarborgen bieden, gelijk men soms ook ten aanzien van het militaire recht heeft gemeend [41]), maar er moet bij elke rechtsbeschouwing rekening worden gehouden met de aan dat recht onderworpenen in dien zin. dat zoowel de rechtsproduceerende gemeenschap als de aan het recht onderworpen reehtsgenoot beide gelijkelijk aan God verantwoordelijk zijn voor het gerechtigheidsgehalte hunner gedragingen.

VI.

Wanneer wij de militaire gemeenschap met inachtneming van de hier uiteengezette gezichtspunten beschouwen, kunnen wij allereerst dit vaststellen, dat alle, de militaire gemeenschap beheerschende, van de staatsorganen afkomstige regels, en niet uitsluitend die, welke strafbepaligen inhouden, behooren tot het militaire recht. Het militaire recht is in geen geval, zooals mcestal stilzwijgend pleegt te worden aangenomen [42]), identiek met het militaire strafrecht [42a]): noch hij, die zich telkens aan opzettelijke ongehoorzaamheid schuldig maakt, noch hij, die groote verduisteringen pleegt [43]), kan als militair gehandhaafd blijven.

En evenmin kan er. gegeven het feit, dat beide gelijkelijk strekken tot handhaving der militaire gemeenschap, een principieel verschil zijn tusschen militair straf- en tuchtrecht [44]). Dat het tuchtrecht niet de traditioneele kenmerken draagt van het strafrecht — ne bis in idem. nnllum delicturn, nulla poena sine praevia lege poenali — is in dit

---

„zelnen mit der Gesamtheit ungelöst bleiben oder auch nur ungerecht ent-„schieden werden".

[40a]) Vgl. *Lohman* (B. C. *de Savornin):* Het eigen recht der overheid, Or.rect., Utrecht, 1931.

[41]) Zeer sterk is dat b.v. bij *Van Engen,* a.w., passim vast te stellen.

[42]) Zoo zegt b.v. *Schmidt (Eberhard),* Militärstrafrecht (Berlin, 1936), p. 1, terecht, dat het „Militärstrafrecht" (=„Sonderstrafrecht der Wehr-„machtsangehörigen") niet het geheele militaire recht omvat, doch onderdeel is van het „Wehrstrafrecht", dat „umfasst alle strafrechtliche Normen, „welche die Landesverteidigung und die Wehrkraft des Volkes gegen ver-„brecherisches Verhalten sichern sollen". Het is echter niet in te zien, waarom dit doel alleen door strafrechtelijke maatregelen is te handhaven. Vgl. *Pols,* a.w., p. *4.*

[42a]) Vgl. *Böhme,* Der Wehrrechtsausschuss in der Akademie f. Deutsches Recht (Wehrmacht und Partei, Leipzig, 1938), p. 45: „Rechtlich ist „somit die Wehrverfassung ein Teil des herrschenden Staatsrechts, wobei „sich der Begriff „Wehrverfassung" nicht beschränken lässt auf das sog. „Wehrgesetz und seine Ausfuhrungsverordnungen, sondern seine Zweige „und Verastelungen auf fast alle Gebiete des staatlichen Lebens er-„streckt".

[43]) Vgl. Krijgsraad Willemsoord, 4 Juni 1930, M.R.T. XXVI, p. 368 e.v., in het bijzonder de memorie van appel.

[44]) Vgl. *de Bie* (H.), Eenige beschouwingen over tuchtrecht (Pi-ft. Utrecht 1904), p. 11 e.v.; *Röling* (B. V. *A.),* Praeadvies H.N.J.V. 1936, p. 31 e.v.

verband van even gering belang, als de questieuze constitutionaliteit van de R.L., R.Z. en P.I.

Anderzijds omvat de militaire gemeenschap meer leden dan die, vermeld in de artt. 60—65 W.v.M.S., daar voor haar instandhouding een veel grooter aantal personen noodig is dan de aldaar genoemden. Ook hij, die geen aanhanger is van een „totaler Krieg", zal moeten toegeven, dat voor de verdediging van den staat — en waartoe dient de militaire gemeenschap anders? — niet alleen soldaten noodig zijn. Lid derhalve van de militaire gemeenschap is een ieder, op wien of door wien toegepast worden al die metten of maatregelen, welke dienen tot het voortbestaan van de militaire gemeenschap en dezelver doel. de handhaving van den staat. M.a.w. de inwoners van de gemeente, aan wie door hun burgemeester een vordering gedaan wordt, als bedoeld in art. 5 der Inkwartieringswet; de redacteur. wien krachtens art. 18 van de Wet op den slaat van oorlog en van beleg wordt verboden een bepaald bericht in zijn blad te publiceeren; de boer, die krachtens art. 13 van de Wet, houdende bepalingen betrekkelijk het bouwen, planten en het maken van andere werken binnen zekeren afstand van vestingwerken van den Staat (Wet van 21 December 1853 St. 128), verplicht wordt een opzichter van fortificatiën op zijn erf toe te laten; de nog niet ingelijfde dienstplichtige, die de van hem gevraagde opgave niet of niet naar waarheid verstrekt (vgl. art. 48 Dienstplichtwet); de beheerder van waterstaatswerken, die orders krijgt krachtens art. **3** van de Wet betreffende militaire inundatiën; de dienstweigeraar. die een opdracht ontvangt van een ambtenaar van den tak van Staatsdienst, waarbij hij is te werk gesteld — zij allen behooren evenzeer tot de militaire gemeenschap, als de in werkelijken dienst zijnde vrijwilliger bij de krijgsmacht [45]). De militaire gemeenschap is geen statische, maar een dynamische eenheid en haar samenstelling is afhankelijk van de tot verwezenlijking van haar doel gevorderde omstandigheden.

VII.

Bij de problematiek van de militaire gemeenschap als rechtsgemeenschap dient men tweeërlei te onderscheiden. Het militaire apparaat ala *het sanctie-instrument* bij *uitnemendheid* (a) en *de inwendige structuur van de militaire gemeensclzap* (b).

(a). Eerst wanneer alle andere sancties zijn uitgeput, pleegt de staat zijn militaire apparaat voor den strijd om zijn bestaan in te zetten. De nood moet wel zeer hoog gestegen zijn, vóórdat het zoo ver komt: het volkenrecht kent een scala van andere min of meer ingrijpende machtsmiddelen, die aan den oorlog voorafgaan [46]).

---

[45]) Over de vraag of aalmoezeniers en veldpredikers militairen zijn, zie men M.R.T. XXXII, p. 31 e.v.

[46]) *Francois (J. P. A.),* Handboek **van** het Volkenrecht **II** (Zwolle, 1933), p. 299 e.v. (rechtshandhaving tegenover staten).

Men zou dan ook verwachten, dat de regels *hoe*[47]) de militaire gemeenschap als sanctie-instrument kan worden gebruikt (ius in bello; oorlogsgebruiken) in het geheel niet meer hebben dat elders aangewezen karakter der rechtsregels, dat zij nl. trachten het bestaan. dergenen, op wie zij betrekking hebben, zooveel mogelijk te sparen. Indien ergens de sanctie radicaal mag vernietigen, dan zou het mogen zijn dáár, waar de rechtsgemeenschap staat of valt met de handhaving van haar regels. De staat moge aan zijn onmaatschappelijke leden nog een bestaan in werkkolonies verschaffen, opstandelingen echter behooren mei den kogel te worden gestraft.

Het merk\\-aardige is nu, dat juist in die situatie, waarin men het het allerminst zou verwachten, toch nog pogingen worden aangewend om het bestaan van hen. die het bestaan van den staat trachten (of hebben getracht) te vernietigen, zooveel mogelijk te sparen[47a]). Men denke b.v. aan de regelingen betreffende de hulp aan zieken en gewonden, de hescheiining van non-combattanten, het gebruik van bepaalde strijdmiddelen. kortom de geheele rcglementeering van de wijze van oorlogvoering.

Ongetwijfeld is voor den in nood verkeerenden staat het parool: aux grands besoins les grands remèdes, en heeft b.v. de krijgslist[48]) niets ongeoorloofds, hetgeen echter niet wegneemt, dat men in de krijgsgeschiedenis naast staaltjes van meedoogenlooze wreedheid treffende blijken van edelmoedigheid vindt.

Vooralsnog ware het praematuur deze het leven der tegenstanders sparende oorlogsgebruiken te verklaren als gevolg van den invloed van supra-iiationalr organisaties. hl mogen vele dezer regels door dergelijke instanties — men denke aan de beide Haagsche Vredesconferenties van 1899 en 1907 — gesteld zijn geworden. de handhaving is in handen van nationale organen gelegd en eerst door hun autoriteit worden zij rechtsregels[49]). Evenmin kunnen het in diepsten zin humanitaire overwegingen omtrent de verwerpelijkheid van het oorlogsgeweld zijn, die tot de opstelling van oorlogsgebruiken inspireeren. Slechts de erkenning, dat de staat kan dwalen omtrent het nut van zijn voortbestaaii, dat de opstandelingen of de buitenlandsehe belagers misschien toch nog beter de gerechtigheid Gods represen-

[47]) Buiten ons bestek valt de vraag, òf de militaire gemeenschap als sanctieinstrument mag worden gebruikt (ius ad bellum), want deze betreft de plaats der militaire gemeenschap in den staat en het is de staat in zijn geheel, die daarover heeft te beslissen. Vgl. *Regout* (R.), La doctrine de la guerre juste de Saint-Augustin à nos jours (Prft. Leiden **1934).**

Terecht zegt *Van der Hoeven,* a.w., p. *50* e.v., dat het onderscheid tusschen rechtvaardigen en onrechtvaardigen oorlog voor het militaire (straf)recht van geen belang is.

[47a] Dit wordt ontkend door *Clausewitz,* a.w., p. **59** e.v.

[48]) Een typisch voorbeeld daarvan vindt men bij *Warnsinck (C. J. M.),* Drie zeventiende-eeuwsche admiraals (Amsterdam, 1938), p. 34. Vgl. *Clausewitz,* a.w. p. **251** e.v.

[49]) *Hobbes,* Leviathan, Part **2,** Ch. 26, § **5,** zegt terecht: „The legislator „is he not, by whose authority the law was made, but by whose authority „it continues to be law". Vgl. over de nationale rechtskracht van internationale normen: *Telders* (B. *M.), H.N.J.V.* **1937, 1, p. 12** e.v.

teeren, mag m.i. een reden zijn om op de maximale onweersprekelijkheid der rechtsregels ook hier uitzonderingen toe te laten.

(b). Om behoorlijk te kunnen functionneeren is voor de militaire gemeenschap de verwerkelijking harer regels wel in zeer bijzondere mate noodig; zij moet immers als sanctie-instrument van den staat naar buiten kunnen optreden als een één en ondeelbaar geheel. Aan het aanzien van het Openbaar Ministerie, „belast met de handhaving „der wetten" (art. 4 R.O.), doet het geen afbreuk, indien de eene vertegenwoordiger daarvan een andere meening koestert dan de andere [50]), doch tegenstrijdige tactiek van leger-commandanten zal onherroepelijk leiden tot verlies van manschappen en materieel [51]).

Hoe zeer de militaire gemeenschap het geheele leven van zijn leden opeischt, kunnen wij het best door vergelijking met de plichten, dia overigens dc staat oplegt, begrijpen. Voor het deelhebben aan elke gemeenschap is de inzet van 's menschen persoonlijkheid noodig: voor de naleving der gemeenschapsregels moet men zich opofferingen getroosten. Hoe ver de staat daarin moge gaan, in het algemeen zal hij het bloot feitelijk bestaan van zijn leden eerbiedigen: het commune strafrecht kent als strengste straf alleen elimineering uit de gemeenschap (levenslange gevangenisstraf), niet de vernietiging van het leven van den overtreder (doodstraf) en in ons executie-recht kan men nooit op die goederen (beddegoed, kleeding enz.), welke tot het „Existenzminimum" behooren (artt. 447 en 448 Rv.), beslag doen leggen. Anders evenwel in de militaire gemeenschap. waar nòch de gevaarlijkheid der gevorderde dienstverrichting (art. 130 W.v.M.S.), nòch zelfs de kans op verlies van eigen leven (artt. 85 en 86 W.v.M.S.) reden tot ongehoorzaamheid mogen ziin.

Niet alleen, dat de leden van de militaire gemcenschap hun geheele bestaan moeten ter beschikking stellen. zii moeten dit ook intensiever doen. Terwijl de burger slechts medeplichtige is aan een misdrijf, indien hij daarbij behulpzaam is of opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaft (art. 48 Sr.), is het lid van de militaire gemeenschap reeds als zoodanig strafbaar, indien hij het plegen van een militair misdrijf toelaat, of verzuimt de noodige middelen ter verhindering te (laten) nemen (art. 143 W.v.M.S.); terwijl de burger alleen verplicht is op uitdrukkeliik bevel mede te werken tot de opsporing van een strafbaar feit (art. 184 Sr.), is de meerdere in militairen zin verplicht van elk te zijner kennis gekomen strafbaar feit rapport uit te brengen (art. 132 W.v.M.S.); terwijl de schending van zaken, welker geheimhouding voor den staat van belang is, voor den burger alleen strafbaar is, indien hij deze publiceert of ter kennis van een vreemde mogendheid brengt (art. 98 Sr.), is de militair zoowel tot

---

[50]) Men vergelijke over het beginsel „la plume est serve, mais la parole „.est libre": *Garsonnet* (E.), Traité théorique et pratique de procédure, 1 (2me édition 1898), p. 285.

[51]) Vgl. de historische voorbeelden over de zelfstandigheid van onderbevelhebbers: M.R.T. XX, p. 598 e.v. (artikel van *Heeris*, W. H.: Op de grenzen van de militaire gehoorzaamheidsplicht).

geheimhouding van een grooter aantal zaken verplicht, als wordt de schending der geheimhouding onder een grooter aantal omstandigheden aangenomen; terwijl voor den burger in een bemiddelend optreden niets ongeoorloofds is gelegen (vgl. art. 1888 e.v. B.W.: dading; art. 620 e.v. Rv.: compromis) wordt van den militair steeds een krachtdadig optreden en geen ,,zacht lijntje" geëischt [51a]).

Wellicht zou men uit de omstandigheid, dat dc militair zijn leven zoo intensief moet inzetten ter instandhouding en ter ontplooiing van het militaire apparaat, concludeeren, dat dan ook de wijze, waarop hij zijn leven inricht, onverschillig is; waarom zou men er zich nog om bekommeren, of men goed of slecht leeft, als men zijn leven toch moet offeren? Het tegendeel is waar en zulks is ook bij nader inzien zeer verklaarbaar. Zich zóó geheel te geven voor de gemeenschap, als de militaire gemeenschap dat eischt, kost een geweldige inspanning en er is een gestadige discipline voor noodig. Voor den gewonen burger behoeft er geen verband te bestaan tusschen de besteding van zijn arbeidsuren en van zijn vrijen tijd: de ordentelijkste ambtenaar mag buiten dienst een zwerver, zelfs een luiaard zijn, de militair echter moet zich steeds in dienst van de gemeenschap meten. Men kan een humaan chef zijn, zonder ook maar bij benadering te weten, wat zijn ondergeschikten buiten kantoortijd doen, maar ,,het toonen van be-,,langstelling (door den brigade-commandant) voor het leven van den ,,troep, ook buiten de diensturen, is een aangelegenheid, welke ten ,,nauwste met het belang van den dienst verband houdt" [52]) en de punctueelste onder-officier ondermijnt zijn gezag, als hij in zijn woning in het kazernement zich door huiselijke twisten [53]) blameert. Menschelijke gebreken als leugenachtigheid [54]), dronkenschap [55]), verkwisting [56]) beïnvloeden de militaire carrière — terecht — veel meer dan in de burgermaatschappij.

Regels, die zoo volkomen verwerkelijkt moeten worden als de militaire, kunnen niet, althans niet alle, even abstract geformuleerd worden [57]), want — merkwaardige paradox — de vereischte verwerkelijking maakt een verregaande casuïstiek noodzakelijk en doet zoo eigenlijk weer afbreuk aan het karakter van den regel, die dan òf minutieuze details moet bevatten òf alles moet overlaten aan hem, die met de handhaving ervan is belast [58]). Er is in elk geval in de

---

[51a]) H.M.G., 5 Juli 1937, M.R.T. XXIII, p. 167 e.v.

[52]) Krijgsraad Tjimahi, 9 Maart 1934, M.R.T. XXX, p. 616.

[53]) H.M.G., 22 Januari 1926, M.R.T. XXI, p. 501.

[54]) H.M.G., 6 Februari 1925, M.R.T. XX, p. 640; H.M.G., 29 Juli 1935, M.R.T. XXXII, p. 97.

[55]) H.M.G., 4 Februari 1932, M.R.T. XXVIII, p. 162; H.M.G., 23 November 1934, M.R.T. XXX, p. 508.

[56]) H.M.G., 28 Februari 1928, M.R.T. XXIV, p. 75; H.M.G., 14 September 1934, M.R.T. XXX, p. 503.

[57]) Vgl. van *Heuven* (J. C.) in M.R.T. XXXII, p. 422: ,,Elk tucht-,,rechtelijk geval stelt zijn eischen, vraagt zijn eigen oplossing".

[58]) Men vergelijke de jurisprudentie over het dienstbevel, b.v. H.M.G., 18 Januari 1924, M.R.T. XIX, p. 563.

formuleering der militaire rechtsregels een poging te bespeuren tot differentiatie. In het midden worde gelaten, of ons militaire recht wel voldoend uitdrukt het bijzonder karakter van de gemeenschap, welke het normeert. Wij wijzen slechts op het feit, dat er naast nauwkeurig omschreven geboden en verboden bepalingen zijn aan te wijzen, die voor de gezagsdragcrs in dc toepassing groote bewegingsvrijheid geven (artt. 114 en 133 W.v.M.Sr.; art. 2, 1° Kr.).

Ten aanzien van de handhaving kan men hetzelfde zeggen: ook hier geen volmaakt mechanisme en slechts pogingen om de handhaving met de geïntensifiecrdc verwerkelijking gelijken tred te doen houden. Als zoodanig worden genoemd de samenstelling van de militairrechterlijke colleges, die gedeeltelijk worden gerecruteerd uit personen, die niet, gelijk de gewone rechters, van de partijen geïsoleerd zijn, maar zich bijzonder in hun spheer [59]) kunnen inleven, en anderzijds, processueel, het afwegen van het persoonlijk gezag van den getuige (art. 74, 1° Inv. W.v.M.Sr.) [60]) in tegenstelling tot het in het commune recht gehuldigde beginsel van het unus testis nullus testis (art. 1942 B.W.).

De hier aangewezen noodzaak zich volkomen onder den regel te stellen [61]) brengt groote spanningen teweeg; telkens dreigen de onuitwisselbare, hoogst-persoonlijke elementen, die ondergeschikt zijn gemaakt aan de regels der militaire discipline, meer de overhand te krijgen. Dan komen er van die gevallen van desertie, wanneer de militair „is gaan piekeren over zijne moeder en plotseling de ingeving „heeft gekregen, dat er met haar iets niet in orde was" [62]) of van verlies van het besef van het hierarchisch verband [63]), of van ongehoorzaamheid wegens de niet bedwongen neiging tot beoordeeling van het dienstbevel [64]).

Deze voorbeelden toonen aan, dat de mensch nu eenmaal zijn bestaan niet geheel in dienst van de gemeenschap kan stellen, hoe nadrukkelijk ook de handhaving der gemeenschapsregels worde ver-

59) M.i. ziet Franken (D. B. *A.)* in M.R.T. XXIV, p. **462,** ten onrechte als voordeel van het deelhebben van militairen aan de rechtspraak .,het „tot uitdrukking komen van de in het *volk* levende rechtsovertuiging". Het komt aan op de onder de *militairen* levende rechtsovertuiging.

60) Vgl. b.v. H.M.G., **21** Juni **1927,** M.R.T. XXIII, p. **400** e.v., waar wordt overwogen, dat de opgaven van den klager en twee getuigen niet kunnen ontzenuwen de tot in bijzonderheden gaande verklaring van den rapporteur; H.M.G., **16** September **1924,** M.R.T. XX, p. **447** e.v., waar de verklaring van den meerdere (strafoplegger) wordt afgewogen tegen die van een geloofwaardigen getuige.

61) Toch brengt de toenemende mechaniseering der militaire gemeenschap in de tactiek weer grootere verantwoordelijkheid en noodzaak tot eigen initiatief van iederen man met zich.

62) Krijgsraad Tjimahi, **4** Januari **1935,** M.R.T. XXXII, p. **399.**

63) Krijgsraad s Hertogenbosch, **21** April **1936,** M.R.T. XXXII, p. **351** (het bezigen van de uitdrukking: „al heb je een paar strepen op je „mouwen, daarom ben je nog geen haar meer dan ik").

64) Krijgsraad 's Hertogenbosch, **23** Februari **1931,** M.R.T. XXVII, p. **556** e.v. (meening, dat dienstbevel bij wijze van straf is gegeven).

zekerd. Ofschoon de eenzijdigheid van de meening, dat het recht de vrijheid en het leven van alle aan dat recht onderworpenen volkomen en zonder uitzondering verzekert, nergens zoo duidelijk wordt gedemonstreerd als in het militaire recht, moet ook daar voor de onuitwisselbare elementen van den mensch eenige speelruimte worden gelaten.

Hoe verre daarmede rekening moet worden gehouden, is niet met volkomen zekerheid te bepalen; ook te dezen aanzien is er een gradueel verschil met het gewone staatsverband. In de burgermaatschappij kan van gemeenschapsplichten als waarheidsliefde [65]), vaccinatie (art. 36 Besmettelijke Ziektenwet i.v.m. artt. 17b e.v. Wet van 4 December 1872, St. 134) of sociale verzekering (art. 286b e.v. Invaliditeitswet) dispensatie gegeven worden, maar ook daar kan men zich, evenmin als de militair [66]), onttrekken aan de plicht om zijn kinderen naar school ie zenden [67]).

Dit is zeker, dat voor de goede functionneering der militaire gemeenschap de hier, evenals in andere gemeenschappen, optredende tegenstelling tusschen het bestaan van de gemeenschap en het bestaan van elk harer leden niet uitsluitend kan worden overbrugd door regels te stellen en deze zoo effectief mogelijk te handhaven: voorwaarde voor het noodzakelijke evenwicht tusschen beide is tevens, dat als leden der gemeenschap alleen zij toegelaten worden, die geacht kunnen worden hun geheele persoonlijkheid, voor zoover mogelijk, in te zetten voor het militaire apparaat. Daarom mag de militaire gemeenschap eischen, dat alle van andere gemeenschappen afkomstige normen ten achter gesteld worden bij haar normen [68]) en heeft zij alleen te wijken voor die normen, welke den mensch worden gesteld door God; daarom is in de Dienstplichtwet het beroep op weigering wegens politieke

---

[65]) Voor zuiver strafrechtelijke of civielrechtelijke kwesties geldt niet het beginsel, dat de militair tegenover zijn meerderen steeds de waarheid moet spreken: H.M.G., 22 Mei 1928, M.R.T. XXIV, p. 254; Krijgsraad Tjimahi, 4 April 1933, M.R.T. XXIX, p. 399.

[66]) Krijgsraad 's Hertogenbosch, 25 September 1928, M.R.T. XXIV, p. 473 e.v.

[67]) Vgl. *Kleene* (P.), Wet en geweten (Prft. Amsterdam 1926), p. 63 e.v.

[68]) Over de vraag, in hoeverre dit in een dienstplichtig leger mogelijk is, worde hier niet uitgeweid. Dat de divergentie tusschen de dienstplichtige militairen en de burgermaatschappij door de militairen sterk gevoeld wordt, blijkt telkens, b.v. door het dreigen met eenig kwaad van hun meerderen, als zij weer „in burger" zijn: Krijgsraad 's Hertogenbosch, 28 Augustus 1928, M.R.T. XXIV, p. 470; Id. 31 October 1933, M.R.T. XXX, p. 143.

[69]) Men zie de parlementaire geschiedenis in de Kamerstukken van de zitting 1922/23, No. 433. Blijkens de memorie van toelichting is het beroep op politieke overtuiging uitgeschakeld en zijn toegelaten „menschelijke „overwegingen", waaronder blijkt te moeten worden verstaan godsdienstige *en* zedelijke motieven. Tijdens de behandeling heeft m.i. terecht de heer *Zijlstra* (Verslag 2e Kamer, p. 2258) gezegd, dat alleen het beroep op God toelaatbaar is en dat de zedelijke overtuiging alleen — immers een gemeenschapsproduct — niet voldoende is. Vgl. *van Heuven* (J. *C.)* in M.R.T. XXIV, p. 222 e.v.

motieven verworpen [69]), daarom primeeren ook voor den officier van gezondheid te allen tijde zijn militaire plichten [70]).

Aldus wordt, gelijk men allicht zou kunnen meenen, geen staatsvergoding gepredikt. De beteekenis van onze opvatting — voor haar nadere theologische fundeering is het hier niet de plaats — is deze, dat het (voort)bestaan van den staat, en dus ook van de militaire gemeenschap, evenzeer Gods Wil kan zijn als het voortbestaan van den mensch. De staat is niet neutraal ten aanzien van het waarheidsprobleem [71]) en hij vervult niet de secundaire functie van kader, waarin de mensch zich ontplooien kan [72]), — hij behoort, gelijk de mensch, tot de scheppingsorde. Beide staan, dit vergeet men al te zeer. *gelijkelijk* onder het oordeel Gods; beide gaan gelijkelijk gebukt onder de zonde, maar voor beide is ook gelijkelijk de mogelijkheid van verlossing. Dat dc zonde van den staat wellicht meer slachtoffers maakt dan de zonde van den mensch, doet daaraan niets toe of af.

Ongetwijfeld kan er dientengevolge een tragisch conflict ontstaan tusschen den mensch en de gemeenschap: de mensch zal zijn bestaan verdedigen tegen de aanspraken van den staat en de staat zal met al zijn machtsmiddelen zijn bestaansbehoeften bevredigen. De mensch bedenke zich echter wel [73]), voordat hij zich lichtvaardig buiten de gemeenschap sluit: met al zijn ,,onafhankelijkheid" kan hij zich niet buiten de gemeenschap stellen en zelfs zijn z.g. hoogst persoonlijke overtuiging komt grootendeels voort uit traditioneele, dus met andere gemeenschappelijke bronnen [74]).

Welke tenslotte de verhouding moge zijn tusschen mensch en gemeenschap, die van samenwerking of van tegenwerking, elk van beide is aan God en aan God alleen verantwoordelijk.

In verband met den beschikbaren tijd was het niet mogelijk na de lezing gelegenheid te geven tot uitvoerig debat. Achtereenvolgens werden vragen gesteld door *Mr.* **J.** W. *U. Doornbos, Mr. W. J. van Es, Prof. Mr. D. Hazewinkel—Suringa* en *Prof. Mr.* J. *M. van Bemmelen,* die door den inleider w-erden beantwoord.

De Voorzitter bedankte vervolgens *Mr.* H. *Winkel* voor zijn belangwekkende voordracht.

Te 13.45 opende de Voorzitter de middagbijeenkomst. Hij begroette in de eerste plaats den Eerevoorzitter der M.R.V., Zijne Excellentie *Dr.* **J.** J. C. *van Dijk,* Minister van Defensie, met een hartelijk wel-

---

[70]) Opp. *wan Bemmelen* (J. *M.)* in zijn onderschrift onder H.M.G., 25 Juli 1934, in W. 12820.

[71]) Opp. *Barth,* a.w., p. 11: ,,Der Staat ist in der Wahrheitsfrage „neutral".

[72]) *Barth,* a.w., p. 28/29: ,,Die Freiheit kann . . . nur garantiert werden „durch die Existenz der das Zusammenlaben aller Menschen ordnenden „irdischen Polis".

[73]) *Barth,* a.w., p. 41: ,,Es mussen schon sehr wichtige Misstrauens„gründe gegen ihn (den Staat) vorliegen, wenn der Christ berechtigt und „berufen sein sollte ihm . . . seinen Dienst zu verweigern".

[74]) Vgl. mijn opstel: Regel en Uitzondering, Stemmen des Tijds, April 1938, p. 295 e.v.

komstwoord, waarin hij er zijn vreugde over uitsprak, dat Zijne Excellentie, ondanks drukke ambtsbezigheden, door Haar aanwezigheid toch wederom blijk van belangstelling in het werk van de vereeniging heeft willen geven.

Vervolgens ving aan de behandeling van het praeaclvies van Majoor van den Generalen Staf G. **J.** *Sas* en Reserve-Eerste luitenant voor Algemeenen Dienst *Mr.* C. J. *F. Caljé* over de vraag:

Is wijziging van de Wet op den Staat van Oorlog en van Beleg noodzakelijk? Zoo ja, in welken zin?

Majoor van den Generalen Staf G. J. Sas (Prae-adviseur).

Gaarne maak ik gebruik van de mij geboden gelegenheid om — alvorens de discussies over het onderwerp van dezen middag worden geopend — in de eerste plaats den Minister van Defensie, Eere-Voorzitter onzer Vereeniging, mede namens den heer *Caljé*, onzen eerbiedigen dank te betuigen voor de bijzondere eer, welke ons door de tegenwoordigheid van Zijne Excellentie ten deel valt. Wij gevea de verzekering, dat zijn belangstelling in ons prae-advies door ons op hoogen prijs wordt gesteld.

In de tweede plaats zij het mij vergund een woord van dank te richten tot het Bestuur der Militair-Rechtelijke Vereeniging voor het aan de orde stellen van dit zoo belangrijke onderwerp en in het biizonder ook voor de uitnoodiging, prae-advies uit te brengen inzake de wenschelijkheid van de herziening der „Oorlogswet".

Uit de gebeurtenissen van de laatste maanden is wel overduidelijk gebleken, dat „vrede op aarde" vooralsnog als een utopie moet worden beschouwd. Het gevaar voor oorlog is dreigender dan het ooit in de jaren na den wereldoorlog was en onze, in het begin van dit jaar aangevangen, arbeid heeft door de Septemberdagen wel een zeer bijzonder relief verkregen. In die dagen is het plan gerijpt verder te gaan dan een normaal prae-advies en een voor-ontwerp van wet over te leggen, waardoor een vruchtbaarder basis voor discussie zou worden verkregen.

Wij moeten eerlijk bekennen, dat dit besluit ons, in het bijzonder onder de huidige omstandigheden, waarin toch reeds een ieder overkropt is met werk, voor een moeilijke taak heeft gesteld, doch de spanning van de Septemberdagen en het vertrouwen, hetwelk het Bestuur in ons heeft gesteld, zijn voor ons even zoovele aansporingen geweest om te trachten die taak tot een goed einde te brengen.

Wat de wijze van beantwoording der verschillende sprekers betreft, denken wij ons den gang van zaken aldus, dat de Heer *Caljé* de juridische gedeelten voor zijn rekening zal nenien, terwijl ik daarna de meer specifiek militaire aangelegenheden zal behandelen.

Ik meen, M. d. V., het voorshands hierbij te mogen laten en stel U voor thans het woord aan de debaters te willen verleenen.

Mr. M. H. de Boer:

Gaarne sluit ik mij aan bij de maardeering, welke de prae-adviseur majoor Sas jegens het bestuur heeft uitgesproken, voor het aan-de-orde-stellen van dit zoo buitengewoon belangrijke onderwerp. In deze waardeering betrek ik ook de beide prae-adviseurs, die ons niet alleen op duidelijke wijze hun inzichten hebben doen kennen, maar ons bovendien hebben verrijkt met een wetsontwerp, dat zeker uitstekend materiaal vormt voor de voorbereiding van een nieuwe regeling. Hun wijze van behandeling levert echter het groote gevaar op, dat de debatten zich zullen gaan bewegen op het terrein van détailquesties. Ik zal trachten mij daarvoor te hoeden en wil volstaan twee opmerkingen te makeri, die ik van principieel belang acht.

In de eerste plaats wil ik dan uiting geven aan mijn meening, dat het niet goed zou zijn het denkbeeld van de prae-adviseurs te volgen om in het vervolg slechts Aén uitzonderingstoestand te erkennen. den staat van beleg. Ofschoon ik het met de beschouwingen der prae-adviseurs over de grondwettigheid van hun regeling niet eens ben en ik hun argumentatie niet sterk acht, ligt hierin niet mijn voornaamste bezwaar. Indien inderdaad hun regeling goed is, acht ik de zaak wel van zooveel belang, dat ik daarvoor een grondwetswijziging zou overhebben. Mijn voornaamste bezwaar ligt in de regeling zelf, die ik onjuist acht. Dat de prae-adviseurs er toe zijn gekomen, komt voort uit hun m.i. onjuiste praemisse, dat de staat van oorlog ,,als een over-,,gangstoestand van vrede naar den staat van beleg is bedoeld". Zooals reeds uit den naam blijkt, is de staat van oorlog historisch als de normale uitzonderingstoestand voor tijden van oorlog bedoeld; de staat van beleg is aanvankelijk slechts bedoeld voor gevallen, waarin bepaalde gedeelten van het Rijksgrondgebied van de rest zijn afgesneden. Van een overgangstoestand, die als regel tot den staat van beleg moet voeren, is dan ook geen sprake; in vele gevallen zal de staat van oorlog niet door een staat van beleg worden gevolgd. Zulke uitzonderingstoestanden, waarbij het militair gezag een voorname rol speelt, hebben aanvankelijk — in overeenstemming met het primair doel van de weermacht — slechts betrekking op tijden van oorlog en oorlogsgevaar gehad. Weliswaar is dit niet scherp meer in het oog gehouden, naar mate men aan de weermacht een breedere doelstelling (de zorg voor de inwendige veiligheid) gaf en laat de wet van 1899 zelfs bij binnenlandsche onlusten een staat van beleg toe, maar naar mijne meening kan men bij een behoorlijke regeling den oorlogstoestand niet volkomen op één lijn stellen met binnenlandsche onlusten. Elk van deze toestanden heeft zijn eigen eischen. Voor wat den oorlogstoestand en den toestand van oorlogsgevaar betreft, kan ik wel accoord gaan met de prae-adviseurs, maar ik acht een afzonderlijke regeling van den toestand voor binnenlandsche onlusten gewenscht. Ik zou derhalve twee uitzorideringstoestanden willen handhaven, die echter niet de tegenwoordig bestaande zouden dekken. Men zou daaraan wellicht de namen kunnen geven van ,,staat van oorlog" en van

,,beperkte uitzonderingstoestand'', waarvan de eerste, geldende voor tijden van oorlog en oorlogsgevaar, zou overeenkomen met den staat van beleg van de prae-adviseurs. Dat dit uit een oogpunt van systematiek bovendien juister is, blijkt reeds uit de omstandigheid, dat verschillende bepalingen, die thans slechts voor den staat van beleg gelden, niet in geval van binnenlandsche onlusten kunnen of behoeven te worden toegepast.

Mijn tweede opmerking betreft art. 4, 1 van het ontwerp van prae-adviseurs, welk artikel ik principieel onjuist acht. Naar mijne meening gaat de ontworpen bepaling uit van een onjuiste opvatting van de beteekenis van het begrip ,,militair gezag'', een opvatting, waaraan prae-adviseurs niet schuldig zijn, maar die ook is tot uiting gebracht in art. 7 der wet van 1899. De weermacht, staande onder militair gezag, is een apparaat in handen van de overheid ter handhaving van de uit- en inwendige veiligheid van ons grondgebied. Wanneer het in verband met bijzondere omstandigheden noodig is aan de weermacht bijzondere bevoegdheden te geven, zonder welke leger en vloot hun opdracht niet kunnen uitvoeren, wordt de uitzonderingstoestand in het leven geroepen, waarbij deze bevoegdheden, die naar haar aard steeds burgerlijke en niet militaire bevoegdheden zijn, ter beschikking van het militair gezag worden gesteld. Wanneer nu de wet in dit verband over het ,,militair gezag'' spreekt, wordt daarmede steeds bedoeld het militair gezag in de uitoefening van *deze* bevoegdheden. Uit deze grondgedachte, dat de overgang dezer bevoegdheden van het burgerlijk op het militair gezag ten doel heeft de weermacht in staat te stellen zijn taak te volbrengen, volgt, dat opdracht van deze bevoegdheden aan andere militaire autoriteiten dan aan hem, die het hoogste militaire gezag uitoefent, ondenkbaar is. Het is principieel onjuist, dat buiten den opperbevelhebber (of, bij binnenlandsche onlusten, de militaire autoriteit aan wie de onderdrukking dezer onlusten is opgedragen) om de aanwijzing plaats heeft van autoriteiten, die bevoegdheden zullen uitoefenen, welke moeten worden uitgeoefend ter bereiking van een doel, waarvoor de opperbevelhebber verantwoordelijk is. Art. 4, 1 zou m.i. dus eenvoudig kunnen bepalen, dat in tijden van oorlog of oorlogsgevaar het militair gezag wordt uitgeoefend door den opperbevelhebber; de formuleering voor het geval van binnenlandsche onlusten zal in een regeling voor dezen uitzonderingstoestand moeten worden ingevoegd. Naar mijn persoonlijke meening zou uit zulk een bepaling in verband met het karakter der militaire hiërarchie de bevoegdheid tot delegatie volgen; maar, als de jurisprudentie een uitdrukkelijke delegatiebepaling wenscht, kan deze gemakkelijk worden ingevoegd.

Men denke zich het dwaze geval, dat de Kroon het militair gezag in een bepaald gebied zon opdragen aan een lagere militaire autoriteit; deze zou dan als gezagsdrager, die zijn bevoegdheden ontleent aan een rechtstreeksche aanwijzing op grond van de wet, voor de uitoefening van het militair gezag aan zijn superieuren niet verantwoordelijk zijn, evenmin als dit het geval is b.v. met een lid van den krijgsraad. Ook

in een minder scherpen vorm zijn moeilijkheden denkbaar. b.v. in gevallen, waarin het militair gezag deels voor een bepaald territoir, deels voor een wisselend territoir is aangewezen (samenvallen van territoriale coinmando's en operatiegebied van onderdeelen der weermacht). Naar inijne meening moet ieder militair gezaghebber zijn gezag verkrijgen van en verantwoordelijk zijn aan zijn hoogsten militairen chef, dat is de opperbevelhebber.

Heserve-Eerste luitenant der Huzaren Mr. P. J. A. Clavareau [1]):

Het praeadvies, dat wij voor ons hebben liggen, vormt een werk, dat ongetwijfeld op groote waardeering aanspraak maakt.

Toen ik dit werk had doorgelezen en het aan een nader onderzoek ging onderwerpen, stuitte ik in de eerste plaats op het navolgende probleem. Eenerzijds ben ik het geheel met de praeadviseurs eens, dat het militair gezag, wil het zijn taak naar behooren kunnen uitoefenen, over zeer ruime bevoegdheden moet beschikken. Anderzijds ben ik zeker niet de laatste, die zal erkennen, dat de ervaring, opgedaan met crisisregelingen en crisisambtenaren, niet steeds de meest gunstige is geweest. Ik kan dit ook zoo zeggen: het genus crisisambtenaar blijkt nu eenmaal veelal een aantal gebreken en tekortkomingen te vertoonen en met de crisisregelingen blijkt het veelal evenzoo te zijn gesteld. Nu kan men moeilijlí verwachten, dat het met militaire crisisregelingcn en militaire crisisambtenaren — want daar gaat het feitelijk toch om -— anders zou zijn.

Men zal moeten trachten tusschen deze beide feitenconiplexen een bepaald evenwicht, een bepaald comproniis te bereiken. Het ligt voor de hand, dat niet ieder gelijkelijk zal denken over de vraag, maar dat te vinden zal zijn. Ik voor mij zou eenigszins verder willen gaan in het geven van *waarborgen,* dan de praeadviseurs hebben gedaan. Zooals nader zal blijken, denk ik hierbij vooral aan het geven van waarborgen voor bepaalde gevallen *in concreto.*

Dat er, wat dit probleem betreft, tusschen de praeadviseurs en mij echter een principieel verschil in opvattingen zou bestaan. geloof ik niet. Doel van het optreden van het militair gezag is nooit het geven van regelen op zichzelf, maar uitsluitend de uit- en inwendige veiligheid des Rijks.

Mr. *De Boer* heelt zoo juist bepleit met het oog op binnenlandsche moeilijkheden den staat van oorlog te behouden, zulks teneinde te bereiken, dat het burgerlijke bestuur oiider die omstandigheden minder op den achtergrond zou worden gedrongen.

In dit verband meen ik echter te moeten waarschuwen tegen een rechtstoestand. waarbij de vcrantmoordelijkheid voor den goeden gang van zaken — zooal niet theoretiscli dan toch practisch — tusschen het militaire en het civiele bestuur zou zijn verdeeld. Het vorige jaar heb ik getracht in Uw vergadering [2]) het hoogst ongeivenschte

---

[1]) Ter vergadering eenigszins bekort.
[2]) H.-M.B.V. IV, 53 (M.R.T. XXXIII, 562).

daarvan aan te toonen. Dat het militair gezag met het burgerlijke overleg pleegt, is natuurlijk ten zeerste aan te bevelen. Maar men schrijve dat niet in de wet voor en vermijde alles, wat aanleiding zou kunnen geven tot een splitsing- der verantwoordelijkheid.

Ik zal nu verder de artikelen van het voorontwerp volgen. Maar eerst nog dit. Waar staat in het voorontwerp, dat de bijzondere bevoegdheden van het militair gezag afhankelijk zijn van den staat van beleg-? Iets dergelijks staat wel in art. 195 Gw.; ik mis het in het voorontwerp.

Art. 4, lid 2 kiest partij in de vragen, welke verbonden zijn aan de staatkundige positie van den O.L.Z. *Prof. Eigeman* schijnt het in zijn laatste werk [3]) voor wat de Wet van 1899 betreft weliswaar eens te zijn niet uitsliiitende verantwoordelijkheid aan den M. v. D., maar het schijnt mij de vraag. of *Prof. Eigeman* in zijn eigen gedachtengang consequent is geweest. Wil men de verantwoordelijkheid van den O.L.Z. splitsen in ecne aan den Ministerraad en eene aan den M. v. D., dan schijnt het mij zeer de vraag, of de uitoefening van het militair gezag werkelijk geheel moet vallen onder het ,,tot de oor-,,logvoering voorbereidende beleid". Bovendien heeft *Prof. Eigeman* het t.a.p. over 1916, maar wij moeten den oorlog van morgen voorbereiden.

Op grond van een en ander zou ik willen adviseeren het tweede lid van art. 4 te schrappen.

Terecht hebben de praeadviseurs de wetgevende bevoegdheid van het militair gezag niet gebonden aan een limitatieve opsomming.

Nu rijst echter als eerste vraag, of de militaire verordeningen ook de materies mogen raken. vermeld in het z.g. codificaticartikel (art. 157 Gw.). M.i. mag dit wel. gezien de algemeene maatregelen van bestuur, waarbij hetzelfde is geschied. Als zoodanig noem ik:

n. K.B. **3** Jan. 1898 S. 1 (Laad-, los- en overligdagen in de binnenscheepvaart);

h. K.Bn. 31 Maart 1908 S. 144, 95 (Reglementaire fondsen krachtens de Wet op het arbeidscontract);

c. K.B. 19 Juni 1922 P. 402 (Gedragslijn gezinsvoogd);

d. hlgeineen Reglement Vervoer.

Indien het militair gezag in zijn verordeningen echter strafsancties zou gaan stellen. zou dat in strijd zijn met art. 57, lid **3** Gw., althans niet de grondgedachte van die bepaling. De praeadviseurs hebben hun voorontwerp dan ook in art. 19 van algemeene strafsancties voorzien, die op de militaire verordeningen toepassing zullen vinden.

Intussehen, hoezeer ik ook tegen een limitatieve opsomming van de bevoegdheden van het militair gezag- ben. toch vraag ik mij af, of niet éénige beperking zou zijn aan te brengen, n.l. in den vorm van een aantal limitatief op te sommen uitzonderingen, al ware het slechts

---

3) *J. A. Eigeman, Het opperbevel te land en ter zee in en buiten Europa,* **Rotterdam,** *1938, blz.* **74.**

teneinde het verordenende militair gezag eraan te lierinneren, „dass „der Meister sich in der Beschrankung zeigt".

Is het werkelijk noodig, dat de verordenende bevoegdheid zich uitstrekt tot het gebied van het erfrecht, de Wet op l-iet Levensverzekeringsbedrijf, de eedswetten. de Grootboekwet? Maar op het hoogst belangrijke terrein van het contractenrecht zal men wel nergens ingrijpen à priori kunnen uitsluiten. Verder is er een aantal gebieden, waar ingrijpen eenigszins eigeuaardig zou aandoen, maar niettemin nuttig zou kunnen worden; als zoodanig noem ik de Wet op de Inkomstenbelasting, de Bankwet, het W.Sv., de R.L., de Wet op de Krijgstucht.

Het zal niet de bedoeling der praeadviseurs zijn. dat de rechter de militaire verordeningen gaat toetsen aan het criterium van art. 4, lid **3,** n.l. dat de verordening wordt gevorderd voor de handhaving of het herstel der uit- of inwendige veiligheid. De woorden „naar „het oordeel van dat gezag", welke in art. 4, lid **3** voorkomen, zullen dit toetsingsrecht moeten uitsluiten.

Maar art. 146, lid 2 Gw. bepaalt evenzoo, dat de gemeenteraad de verordeningen maakt, die *hij* in het belang der gemeente noodig oordeelt. Torh is beslist, dat hier wèl een toetsingsrecht bestaat.

Nu kan ik mij met het antwoord, dat de Hooge Raad hier voor het gemeenterecht heeft gegeven, volkomen vereenigen, doch voor de verordeningen van het militaire gezag ligi de zaak geheel anders. De hoogere contrôle op de verordeningen van het militaire gezag zal zeer effectief zijn — de belanghebbenden zullen den weg naar Den Haag wel weten ie vinden — en hij misgrepen zal de reactie van hoogerhand niet uitblijven. De ambtelijke vernietiging van gemeentelijke verordeningen uordt evenwel door tal van traagheidsfactoren belernmcrd. vandaar dat daarbij aan een toetsingsrecht van den rechter behoefte bestaat.

Het schijnt echter — gezien ook de belangen waarom het kan gaan — gewenscht voor de militaire verordeningen het ontbreken van het toetsingsrecht van den rechter uitdrukkelijker in de wet vast te leggen.

Zeer nuttige bepalingen zijn de *verblijfsontzegging* en het *vertrekverbod,* welke geregeld worden in art. 10 onder ***e*** en *f*. Terecht hebben de praeadviseurs hierbij — in tegenstelling tot de inbewaringstelling van art. 14 — geen appèl op den Krijgsraad mogelijk gemaakt. Het gaat hier in die mate om de verantwoordelijkheid voor den goeden gang van zaken, dat voor gerechtelijke interventie geen plaats kan zijn. Wat dit betreft, kan men deze maatregelen op één lijn stellen met de vordering: ook daartegen bestaat geen appèl.

Toch zou ik iets willen doen in het belang der rechtszekerheid. Laat het militair gezag voor de bevelen in kwestie bepaalde formulieren gebruiken en daarop vermelden, dat de betrokkene de zaak aan den O.L.Z. (d.w.z. aan het A.H.K.) kan voorleggen. Dat is natuurlijk altijd wel zoo, maar niet iedereen begrijpt dat.

De bepaling van art. 10 onder c. aangevuld door de schaderege-

ling van art. 17. cumuleert met verschillende bepalingen. welke voorkomen in de „noodwetgeving" van 30 Sept. 1938.

Van die wetten heeft de Regeering ons reeds een nieuwe en waarschijnlijk ook wel gewijzigde editie toegezegd. Zij terloops de wensch uitgesproken, dat de overzichtelijkheid van deze wetgeving worde vergroot, b.v. door het aantal dezer wetten kleiner te maken. Ook schijnen de sancties, welke deze wetten inhouden, niet steeds afdoende, in het bijzonder voor wat betreft voorloopige hechtenis, verbeurdverklaring en de aansprakelijkheid van bestuurders van rechtspersonen.

Wat nu betreft de materie. waar ook art. 10 onder c over handelt, welke ik kortheidshalve de „Kriegswirtschaft" zou willen noemen, kan men zich twee verschillende systemen denken. n.l.:

a. de Wet op den slaat van beleg is primair; d.w.z. de verdere wetgeving heeft slechts de bevoegdheden van de civiele autoriteiten te regelen;

b. de Wet op den staat van beleg is subsidiair; d.w.z. zij regelt slechts de aanvullende bevoegdheden. welke de militaire autoriteiten als zoodanig behoeven.

Bedrieg ik mij niet, dan volgt de thans nog van kracht zijnde wetgeving van 30 Sept. 1938 systeem b, maar huldigen de praeadviseurs systeem a. Hoewel ik toegeef, dat dit ten deele een vraag van wetstechniek is, en dat ook tusschenstelsels denkbaar zijn, komt het mij toch voor, dat deze tegenstelling ook een meer principiëele ziide heeft.

In systeem b staat minder op den voorgrond *het belang, ten bate waarvan* geregeld wordt. maar meer *het* object, dat geregeld wordt. Dit maakt, dat hierbij gemaklrelijker. een meer gedétailleerde regeling kan worden gegeven. Voorshaiids schijnt het mij toe, dat het volgen van dit systeem b in het belang der rechtszekerheid de voorkeur verdient. Op deze wijze zijn voor het individu meer waarborgen voor zijn belangen te verkrijgen, wat aan het moreele weerstandsvermogen weer ten goede komt.

Ik zou daarom in overweging willen geven, hetgeen op dit stuk in de artt. 10 en 17 wordt bepaald, in te perken naar gelang van wat over de „Kriegswirtschaft" zal worden bepaald in de wetten, welke die van 30 Sept. 1938 zullen vervangen.

Art. 14 regelt twee zeer verschillende onderwerpen, n.l. de *inbeslagneming* en de *inbewaringstelling.*

De *inbeslagneming* wordt door het voorontwerp wel zóó gemakkelijk gemaakt, dat gevreesd moet worden, dat het militaire gezag van andere bepalingen, welke óók inbeslagneming mogelijk maken. nimmer meer gebruik zal maken.

Toch vermoed ik, dat het noodig zal zijn deze regeling te aanvaarden, zoolang in de R.L. de noodige bepalingen omtrent de inbeslagneming ontbreken. Kan men zich in vredestijd helpen — behalve somtijds door eenvoudig een dienstbevel te geven — door het toepassen van het W.Sv. op grond, dat er wellicht connexiteit be-

staat, dat gaat niet ten aanzien van delicten, waarvoor ook de burgers voor den militairen rechter terecht staan.

Maar wanneer ons militaire strafprocesrecht op dit punt zal zijn aangevuld, en wanneer tevens de definitieve wetten over de „Kriegs-„wirtschaft" sullen zijn tot stand gekomen, dan zou ik toch willen vragen, of deze inbeslagneming van art. 14 niet geheel kan worden bezien als het complement van de inbewaringstelling. hetgeen dan, zooals de praeadviseurs schrijven, vooral gewenscht zou zijn met het oog op spionnage. Ik mag daar misschien onruststokerij aan toevoegen. Dan ook zou ik het rechtsmiddel, dat tegen de inbewaringstelling openstaat. eveneens toepasselijk willen verklaren op de inbeslagiieming.

Bij deze inbeslagneming wordt door art. 17 liet verleenen van schadeloosstelling niet alleen mogelijk gemaakt, maar zelfs verplicht gesteld. Na de tot stand koming van de „Kriegswirtschaft-„gezetzgebung" ware het verleenen van sclradeloosstelling in dit geval m.i. te beperken tot bijzondere gevallen. waaromtrent de beslissing zou zijn over te laten aan den M. v. D. Bij enkele der wetten van 30 Sept. 1938 is dit systeem ook gevolgd.

De *inbewaringstelling* is een maatregel. welke zeer diep in de persoonlijke vrijheid ingrijpt. Toch moei men. naar ik zou meenen, aannemen, dat dergelijkc bepalingen door art. 164 Gw. worden toegelaten.

Het voorontwerp gaat met de inbewaringstelling aanmerkelijk verder dan de Wet van 1899 in art. **33** doet. Daarom vind ik het een sympathieke gedachte, dat de praeadviseurs den betrokkenen een recht van appèl op den militairen rechter willen toekennen. Maar het schijnt mij nòch met het oog op de belangen van het militair gezag, nòch op die der betrokkenen verstandig aan de Krijgsraden het laaiste woord te laten. Moet dan van de beschikkingen der Krijgsraden beroep worden mogelijk gemaakt op het H.M.G.? Het bekende voorontwerp van de Redactie van het M.R.T. [4]) heeft juist het appèl van de strafvonnissen der temporaire Krijgsraden, dat thans bestaat ex art. 273 R.L. iuncto art. 40 Wet van 1899, doen vervallen (art. 271) en daarvoor in de plaats gesteld een eindbeslissing van het H.M.G., wanneer de Cornmandeerende Officier zijn fiat executie weigert. In deze richting zou ik voor de inbewaringstelling geen oplossing willen zoeken. aangezien de Commandeerende Officier te veel partij kan zijn en het militair gezag hier hovendien een middel behoeft tegen te milde stemmingen bij den Krijgsraad.

Ik had mij daarom voor de gerechtelijke beslissing over de inbewaringstelling de navolgende procedure gedacht:

a. de Krijgsraad brengt aan het R M.G. een advies uit, dat *geheim* blijft;

b. het H.M.G. beslist;

---

[4]) M.R.T. XXXIII, **2.**

c. het H.M.G. zal daarbij den betrokkene en anderen als regel niet hooren, doch is daartoe wel bevoegd;

d. alleen, wanneer het H.M.G. van die bevoegdheid gebruik maakt. kan de raadsman van den betrokkene voor het H.M.G. verschijnen;

e. in geval van oorlog beslist de Krijgsraad zelf, wanneer het H.M.G. niet in staat is van de zaak kennis te nemen.

Verder schijnt het zeer ongewenscht, dat de inbewaringstelling en de inbeslagneming *automatisch* zouden eindigen, wanneer de staat van beleg wordt opgeheven. Er lrunnen vele redenen zijn, die wettigen om deze maatregelen dan nog eenigen tijd te continueeren.

Ik zou de bevoegdheden van het militair gezag dan willen doen overgaan op den Officier van Justitie, in wiens arrondissement de betrokkene zich *feitelijk* bevindt. Het appèl van den betrokkene zou ik dan willen brengen voor de Arrondissements-Rechtbank, die daarop in raadkamer zou beslissen. Tegen die beslissing zou hoogere voorziening mogelijk moeten zijn op soortgelijken voet als de artt. 446 en 71 dv. bepalen. On deze wijze kan de Officier van Justitie na de opheffing van den staat van beleg de gelegenheid krijgen het instellen van een strafvervolging rustig te overwegen.

Art. 16. lid 2 stelt. evenals art. 23. lid 1 en art. 993 B.W., voor bepaalde verrichtingen het vereischte, dat de militair officier is. Nog niet lang geleden is de opleidingsducr der reserve-officieren belangrijk verlengd, maar de tijdsduur, waarna hun een officiers-*commando* wordt toevertrouwd, is precies dezelfde gebleven. Daaroin schijnt het mij gewenscht de in deze artikelen bedoelde bevoegdhcdcn ook aan den vaandrig en den kornet toe te kennen. Want men moet er naar streven. dat de Sectiecommandant over deze bevoegdheden kan beschikken.

Bij art. 17. lid 3 zou ik voor de schaderegeling voor daarvoor in aanmerking komende gevallen nog aansluiting willen aanbevelen bij art. 8 van de Algeineene Vorderingswet van 30 Sept. 1938. Dat is dus toepasselijkverklaring over de groote lijn van de schadeberekening van de artt. 40—49 Onteigeningswet. En waarom past men ook de processueele bepalingen van die wet (geen appel, wel cassatie) niet toe? Zoolang voor oorlogstijd nog geen geheele herziening van onze burgerlijlie procedure tot stand is gekomen — b.v. in den geest van de hervormingsplannen, welke door de Nederlandsche Juristen Vereeniging zijn besprolicn — zou een dergelijke incidenteele voorziening voorshands haar nut kunnen hebben.

Tot mijn groote vreugde zag ik, dat de praeadviseurs in art. 18 de opvatting huldigen, dat in de meest hachelijke omstandigheden van den staat geen sprake moet zijn van een algemeen geldend verschooningsrecht. Van de verplichting tot het geven van inlichtingen mag men zich dan slechts in zeer bijzondere omstandigheden kunnen bevrijden door middel van een op overmacht te gronden strafuitsluitingsgrond.

In dezen gedachtengang waren ook enkele wijzigingen van het

strafrecht en het strafprocesrecht in overweging te nemen. Ten deele werd dit het vorige jaar in Uw Vereeniging betoogd door Kapitein *De Graaff* in zijn praeadvies. [5])

Het voorontwerp houdt een zeer ruim gestelde strafsanctie in in art. 19. Is het hiernaast niet gewenscht om in art. **100** Sr. de tweemaal voorkomende woorden „van regeeringswege" te vervangen door „door de regeering"? Doet men dit niet, dan zal in een in staat van beleg verklaard grondgebied bij vervolging op grond van een militaire verordening — zoolang niet door toepassing van art. 22, lid 1 van het voorontwerp de Krijgsraad bevoegd is verklaard van die vervolging kennis te nemen — steeds het verweer kunnen worden opgeworpen, dat de burgerlijke strafrechter op grond van art. 78, 1e Invw. M.S.T.R. onbevoegd is, aangezien ook deze verordening strekt tot handhaving der onzijdigheid of ter bevordering van dc veiligheid van den staat. Begint men in zoo'n geval met dadelijk naar den Krijgsraad te verwijzen, dan beweert de beklaagde precies het tegenovergestelde en dient bovendien een klacht tegen den Commandeerenden Officier in wegens amhtsmisbriiik.

Hierom zou ik wijziging van art. 100 Sr. willen voorstaan. Desgewenseht kan men de maximum-straf van art. **19,** lid 2 gelijk maken aan die van art. 100 Sr.

Een andere oplossing zon zijn alle overtredingen van militaire verordeningen te brengen voor den militairen rechter. Dit raakt echter te zeer de samenstelling van en de procedure voor de temporaire Krijgsraden, dan dat ik daar thans op zou hunnen ingaan. Ook zou deze oplossing moeilijkheden geven voor wat de samenloop betreft.

Uit art. **19,** lid 2. suh b volgt, dat het niet-voldoen aan de daas genoemde bevelen lichter strafbaar wordt, wanneer dit hevel is verwerkt in een verordening, waarvan het militair gezag het overschrijden heeft gestempeld tot overtreding. Anders is het niet-voldoen aan het bevel per se een misdrijf. Is dit werkelijk de bedoeling?

Ten aanzien van art. 19. lid **3** zou ik in de eerste plaats willen opmerken, dat een bepaalde — vroeger zelfs zeer overheerschende — strooming in onze strafrechtelijke literatuur het wenschelijk maakt uitdrukkelijk te bepalen, dat de verbeurd te verklaren voorwerpen niet aan den verdachte behoeven toe te behooren. Weliswaar schijnt de iiirisprudentie van den Hoogen Raad [6]) zulks niet beslist noodig te maken, maar zoolang een auteur als ***Prof.** Pompe,* die daarbij de traditie van zijn voorganger. ***Prof.** Simons,* voortzet, blijft opponeeren, schijnt het mij geboden het zekere voor het onzekere te nemen.

---

[5]) H.-M.R.V. III, **23** vlgg. (M.R.T. **XXXIII, 253** vlgg.).

[6]) Laatstelijk H.R. **12** Juni **1935, W. 12971, N.J. 1935, 1455** n. W.P. Vgl. verder L. H. K. ***C. van** Asch* van *Wijck* in **N.J.B. 1937, 632-636** en over het gevaar, dat de rechter, indien verbeurdverklaring niet mogelijk is, noodgedwongen tot vernietiging moet besluiten, mijn artikel in **N.J.B. 1933, 685.**

Verder nog dit. De groote moeilijkheid, waarvoor men bij de verbeurdverklaring staat, is deze, dat eenerzijds onschuldige eigenaren van goederen en vervoermiddelen de dupe dreigen te worden van schelmerijen van derden, maar dat anderzijds de ware schuldigen zich achter derden willen verschuilen. De wetgever moet het laatste gevaar doorgaans laten overwegen; anders komen zij. die tot het misdrijf opdracht hebben gegeven, nadat de arme slokkers van feitelijke daders zijn veroordeeld, goederen en vervoermiddelen als hun eigendom opeischen!

Dit neemt niet weg, dat men er ook op uit moet zijn den werkelijk onschuldigen eigenaren zooveel mogelijk recht te doen geworden. Wat dat betreft geloof ik, dat men de redactie van het voorontwerp nog met vrucht zou kunnen toetsen aan de regeling, welke op dit stuk te vinden is in de voorontwerpen tot herziening van het fiscaal strafrecht en strafprocesrecht. Wellicht slaagt men er op die wijze in de rechtszekerheid nog eenigszins te verhoogen.

Vermeerdering van het vertrouwen in de rechtsbedeeling kan slechts ten goede komen aan de energie en de volharding, waarmede de Regeering en de weermacht in haar moeilijke taak worden gesteund.

***Jhr. Mr. G.** A. Strick* **van** *Linschoten:*

Aan het ons overgelegde prae-advies ontbreekt eigenlijk nog iets, zoodat een debat te gronde dan ook niet wel mogelijk is. Aan het overigens belangwekkende geschrift ontbreekt namelijk nog een Voorloopig Verslag en een Memorie van Antwoord. Gelukkig heeft dit gebrek ook zijn goede zijde, daar wij nu worden genoopt ons strikt te houden aan de hoofdlijnen van het prae-advies.

Vergelijken wij dit ontwerp met het Regeeringsoiitwerp 1916 en de huidige Oorlogswet, dan zien wij een telkens verdergaande gezagsconcentratie bij het militair gezag. Ging in 1916 de Regeering nog aarzelend op den weg, dien de prae-adviseurs hebben getraceerd, thans gaan de geachte inleiders met rassche schreden naar het einddoel, de militaire hegemonie. Ik vraag mij dan ook af, of zij het ontwerp niet wat eenvoudiger hadden kunnen maken door het te beperken tot eenige artikels, waarvan het voornaamste ongeveer aldus zou kunnen luiden: „In gedeelten van het Rijk, dan wel in het geheele Rijk, door Ons in „staat van beleg verklaard, handelt het militair gezag naar bevind „van zaken".

Hoewel met de prae-adviseurs van meening, dat een wettelijke regeling alleen van den staat van beleg *niet* ongrondwettig is te noemen, toch acht ik deze oplossing onelegant en ongewenscht. Onelegant, omdat zoodoende het prerogatief der Kroon, een gebied in staat van oorlog te verklaren, illusoir wordt en ongewenscht, omdat bij het dempen van binnenlandsche onlusten zoo lang mogelijk het burgerlijk gezag ingeschakeld dient te blijven. De huidige staat van oorlog lost op een bevredigende wijze het moeilijk probleem der gezagsverhouding

van het militaire en het burgerlijk gezag op. Bij oproer toch is een noodzakelijk overhaast ingrijpen van het militair gezag weinig denkbaar. Volgens de Gemeentewet is de burgemeester verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde in zijn gemeente. In geval van oproer of clreiging van oproer kan hij de hulp van krijgsvolk vorderen, dat dan onder zijn bevelen komt te staan. Bovendien kan hij door het uitvaardigen van algemeene voorschriften van politie en door het geven van bevelen alle gewenschte formeele maatregelen nemen. Is het met al deze middelen nog niet mogelijk de orde te herstellen, doordat bijv. geheele deelen van het Rijk in oproer verkeeren, dan is het tijd het militair gezag met de verantwoordelijkheid voor het herstel van de openbare orde te belasten. Maar laat dat militair gezag dan hij al zijn maatregelen steeds overleg plegen met de burgerlijke autoriteiten. Want deze zijn het best met de plaatselijke toestanden op de hoogte: zij kennen den geest der bevolking; zij weten, waar brandbare of waardevolle materialen zijn opgeslagen; aan hen is de plaats van monumenten van cultuur en historie bekend. Als het oproer is gedempt, vertrekken de militairen, maar op de burgerlijke autoriteiten rust dan de zware taak de geleden schade te herstellen en de onverzorgd achtergelatenen te ondersteunen.

Het burgerlijk gezag dient dan ook steeds door het militair gezag te worden gehoord. Dit overleg kan van zeer eenvoudigen aard zijn, veelal zelfs mondeling geschieden. De uiteindelijke beslissing blijft bij liet militair gezag. Dat het overdreven is aan den term „na overleg" van de huidige Oorlogswet bezwaren te verbinden uit hoofde van tijdsverlies, blijkt wel uit de redactie van art. 218 Gemeentewet, waarin is voorgeschreven, dat de burgemeester zooveel mogelijk *in* overleg met het militair gezag de sterkte en soort van het krijgsvolk bepaalt. Om dezelfde redenen acht ik het ook noodzakelijk, dat tijdens den staat van beleg zooveel mogelijk contact blijft bewaard tusschen de militaire en burgerlijke autoriteiten.

Dat de parlementaire verantwoordelijkheid van den Minister van Defensie voldoende waarborg is voor het onverlet laten van rechten en vrijheden der burgerij, acht ik niet aannemelijk. In tijden van hooge spanning valt men een Minister niet gauw lastig met dergelijke dingen, terwijl het uitgesloten is te achten, dat de Kamer hem in kritieke oogenblikken tot heengaan zou dwingen. Ook de instructie van de militaire autoriteit is niet de juiste plaats om het contact met het burgerlijk gezag te regelen. Uit de *wet* moet dit zijn rechten kunnen putten om de belangen van de burgerij bij het militair gezag voor te kunnen staan.

Mijn conclusie is dus, dat:

a. de staat van oorlog ongeveer in den zin van de huidige wet gehandhaafd dient te blijven als uitzonderingstoestand in geval van inwendige woelingen;

b. ook tijdens den staat van beleg het contact van het militaire met het burgerlijke gezag wettelijk dient te zijn geregeld.

Kapitein der Koninklijke Marechaussée W. Kist:

Het is met belangstelling en veel waardeering, dat ik heb kennisgenomen van het prae-advies, uitgebracht door Majoor van den Generalen Staf *Sas* en *Mr. Caljé.*

Een onderwerp, uiteraard reeds van belang ter bespreking in een vereeniging als de onze, is het dit in het bijzonder, daar het een materie omvat, welke van zoo groot gewicht kan zijn voor de landsverdediging en welke derhalve de volle belangstelling verdient van hen, die deel uitmaken van de weermacht. of hiermede nauw ziin verbonden.

Gezien het karakter der tegenwoordige oorlogen, hun ontstaan en doorvoering, zal aan de staatkundige teweerstelling zeker niet minder aandacht mogen worden besteed dan aan strategische en tactische maatregelen: beiden houden nauw verband met elkaar, zij moeten elkaar steunen en aanvullen. Een bespreking als de onderhavige kan er slechts toe bijdragen de nooden van de weermacht in buitengewone omstandigheden nader te leeren kennen.

Het is dan ook geenszins om afbreuk te doen aan de waarde van het uitgebrachte prae-advies. dat ik hierover enkele opmerkingen zou willen maken, nog minder, omdat ik het met de groote lijn, welke door het ontwerp loopt, niet eens zou zijn. Maar er is toch een drietal punten, welke ik gaarne in bespreking zou willen brengen, althans de aandacht daarop vestigen.

1e. De prae-adviseurs hebben in de thans vigeercnde wet het nadeel gevonden, dat het militair gezag slechts in de mogelijkheid verkeert de bepalingen van enkele wetten terzijde te stellen, die van enkele andere te wijzigen, terwijl de wet daarnaast enkele verplichtingen oplegt, waaraan wellicht in zekere gevallen bij het militair gezag geen behoefte zou bestaan. niet welker bemoeïingen derhalve nòch het militair, nòch het burgcrgezag, nòch de samenleving zouden zijn gediend. Daarnaast bestaat een beperkte verordenende bevoegdheid.

De prae-adviseurs willen hierin wijziging brengen. De behoeften gedurende de achter ons liggende mobilisatiejaren zouden hebben uitgewezen, dat zulks noodzakelijk is.

Prae-adviseurs formuleeren dit in het algemeen als volgt (blz. **11)**: „Geeft men aan het militair gezag echter zeer algemeen gestelde be-„voegdheden tot ingrijpen, waar dit zulks noodig oordeelt, dan zal „nimmer dieper in het maatschappelijk leven worden ingegrepen, dan ..wel bepaaldeliik noodig is".

Ook in niet-buitengewone omstandigheden — hoewel dan misschien geenszins normale tijden — als de tegenwoordige zien wij de overheid steeds meer ingrijpen in het niaatschappelijk leven: hoeveel te eerder zal dit in den uitzonderingstoestand noodig zijn.

Gaat echter thans het nieuw ontworpen artikel 5 niet *te ver?* Is het wel noodig om ook de *algemeene* bevoegdheid te geven om *wetten* en *algemeene maatregelen van bestuur* op *onbeperlcte* wijze terzijde te kunnen stellen en clan nog wel op een wijze, waaraan geen enkele formaliteit zal zijn verbonden? (blz. 26).

Het wil mij voorkomen, dat — al mag worden aangenomen, dat het militair gezag niet dieper zal ingrijpen in het maatschappelijke leven dan hoog noodig zal zijn — met dit vertrouwen alleen niet zal mogen worden volstaan en dat een meer positieve waarborg hiervoor wenschelijk is.

Het ook in het prae-advies aangehaalde ontwerp van 1916 eischte ten deze op voordracht van den Minister van Oorlog en het Hoofd van het betrokken Departement van algemeen bestuur een voorwaardeliike of onvoorwaardeiijke machtiging van de Kroon, terwijl van alle verordeningen en ontheffingen zoo spoedig mogelijk door het militair gezag aan het Hoofd van het betrokken Departement mededeeling zou dienen te worden gedaan (art. 27). Sen aanzien van wetten moest zelfs het geval van oorlog aanwezig zijn. Zou de tijd of de feitelijke mogelijkheid om de machtiging te vragen ontbreken, dan moest dit alsnog binnen tweemaal 24 uur geschieden.

De Memorie van Toelichting bevatte de navolgende passage: ,,Daar ,,een nauwlettend toezicht van het centraal gezag noodzakelijk wordt ,,geacht op de krachtens de bij dit artikel verleende bevoegdheid door ,,het militair gezag te nemen maatregelen, is voorgeschreven, dat van ,,elken maatregel terstond aan den betrokken minister mededeeling ,.moet worden gedaan".

Het omgeven van de aan het militair gezag te verleenen bevoegdheden met meer positieve waarborgen klemt naar mijn meening nog om twee andere redenen:

a. Omdat aan ditzelfde vrijwel onbeperkte militaire gezag ook een vrij ver doorgevoerde *delegatie* zou dienen te worden gegeven (art. 4); de practijk heeft hiervan de noodzaak aangetoond, terwijl

b. aan dit vrijwel onbeperkte militaire gezag met uitgebreide delegatie nog eenige *zeer* ingrijpende bevoegdheden worden gegeven, waarvan het desgewenscht gebruik *kan* maken, te weten:

die van art. 22, 1e lid: het bij verordening bepalen, dat personen, die zich schuldig maken aan in een verordening gegeven misdrijven, in stede van voor den gewonen rechter voor den krijgsraad zullen terechtstaan, en

die van art. 7: het ***kunnen*** bepalen, dat overtreding van bepaalde voorschriften der verordeningen als overtreding dan wel als misdrijf zal worden aangemerkt.

Is hierdoor, gezien de delegatie, bovendien wel eenheid van opvatting en van berechting gewaarborgd?

Ik zie aan deze zeer ver doorgevoerde bevoegdheden naar twee zijden, dus zoowel absoluut als relatief, voor het militair gezag *zelf* bezwaren.

Het eerste is van politiek-wetgevenden aard en wel: Zou de volksvertegenwoordiging zoozeer zijn doordrongen van de absolute noodzakelijkheid der voorgestelde maatregelen, dat zij de daaraan verbonden bezwaren terzijde zal weten te stellen? (Ik moge hiervoor verwijzen naar de verhandelingen over het wetsontwerp van 1916.)

Het tweede bezwaar kan dit zijn: Hoe grooter de bevoegdheden,

die de wet aan het militair gezag geeft, hoe dieper dit *kan* ingrijpen in het maatschappelijk leven, des te langer zal de Regeering waarschijnlijk willen wachten met het afkondigen van den staát van beleg en juist hieraan zal in buitengewone omstandigheden reeds zeer spoedig behoefte kunnen zijn.

Ik geef deze punten gaarne aan de vergadering ter overweging.

2e. Het *tweede* punt betreft het bepaalde in de artikelen 22 en 23 van het prae-advies.

Artikel 22 zegt in het 1e lid, dat het militair gezag **in** *geval van oorlog* bij verordening *kan* bepalen — ik wees hier reeds op —, dat personen, die zich schuldig maken aan in die verordening aangegeven misdrijven, in stede van voor den gewonen rechter voor den krijgsraad zullen terechtstaan.

Het wil mij voorkomen, dat, in verband met het bepaalde in artikel 7, hierdoor gelijkheid van berechting niet voldoende is gewaarborgd. Juist door de delegatie zal het kunnen voorkomen, dat bijv. in het eene territoir een veel strengere maatstaf wordt aangelegd dan in het andere, en dit alleen op subjectieve gronden.

Verdient het geen aanbeveling de redactie van de artikelen 22 en 7 zoo te wijzigen, dat bij de practische toepassing van deze artikelen meer eenheid van uitvoering is verzekerd?

Ik denk hierbij aan een meer positieve en centrale regeling dezer beide onderwerpen. Het wil mij voorkomen, dat hiermede willekeur — ook al ontstaat deze zonder opzet — beter wordt voorkomen: men krijgt meer *rechtsgelijkheid*.

Maar is er daarenboven geen strijd tusschen artikel 22, 1e lid en artikel 78 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht? Deze wet toch regelt de competentie van den militairen rechter. Zijn bevoegdheid is hiermede *wettelijk* en afgerond, zoowel *absoluut* als *relatief*, vastgelegd.

Hoe meenen de prae-adviseurs deze moeilijkheid op te lossen?

Het wetsontwerp van 1916 bepaalde dit in artikel 35, m.i. zeer terecht, *zelf* in de laatste alinea, terwijl de laatste zinsnede van de voorlaatste alinea luidde: „Bij die regeling kunnen alleen die per-„sonen, welke bij de wet aan de militaire rechtsmacht zijn onderwor-„pen, aan de rechtsmacht dezer krijgsraden worden onderworpen".

Indien men zich, teneinde de uitvoering van artikel 22 mogelijk te doen zijn, zou willen beroepen op artikel 5, sub 2, meen ik te moeten opmerken, dat in dit artikel staat geschreven: „....., bij strijd van een „verordening van het militair gezag met een bepaling van eenig alge-„meen verbindend voorschrift van het burgerlijk gezag (wet, alge-„meene maatregel van bestuur, besluit, beschikking, verordening, „keur, of met welke andere benaming ook) is alleen de verordening van „het militair gezag verbindend". Tusschen haakjes staat dan, uiteraard ter verduidelijking, wat onder „verbindend voorschrift van „burgerlijk gezag" is te verstaan. Waarschijnlijk herinnerden de ontwerpers zich bij de formuleering van dit artikel de ondervonden moeilijkheden en het arrest van den Hoogen Raad van 24 Juni 1918,

hetwelk aanleiding gaf tot inlassching van een nieuw artikel 17bis.

In het wetsontwerp is nu derhalve duidelijk omschreven, wat onder „verordening van het militair gezag" is te begrijpen, maar.... toch blijkbaar nog niet zoo duidelijk, dat geen verschil van meening mogelijk is. Want naar mijn meening kunnen dan toch alleen zijn bedoeld *materieele* wetten, besluiten, enz. Zou men hierin ook de ***formeele*** strafwetgeving willen gaan betrekken, dan wordt de deur open gezet voor gevolgen, welke niet zijn te overzien.

Men zal de *formeele* wetten, welke bindend zijn voor de rechterlijke macht, hetzij burgerlijke, hetzij militaire, toch niet willen brengen onder het *bestuursgezag*, waarvan artikel 5 spreekt.

M.i. terecht, bevatte de Memorie van Toelichting op liet wetsontwerp van 1916 de volgende passages op het analoge artikel uit die wet: „Die regeling (absolute competentie van den krijgsraad) zal „echter niet zoover mogen gaan, dat niet-militairen aan den hun toe- „gekenden burgerlijken rechter worden onttrokken; is voor de buiten- „gewone omstandigheden zulk een onttrekking noodig, dan behoort „deze te geschieden ***hij*** de wet: ...."

In dit wetsontwerp van 1916 luidde het 2e lid van artikel 40 dan ook: „In geval van oorlog worden alsdan aan de rechtsmacht van de „hier bedoelde krijgsraden onderworpen de ***niet-militairen,*** die zich „schuldig maken aan feiten, strafbaar krachtens het militair straf- „recht".

Dat deze wet ten aanzien van de berechting van burgers veel minder ver greep, doet hier niet ter zake.

Intusschen is het 2e en ook het laatste lid van dit artikel 40 in 1926 overgebracht naar de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

In verband hiermede moet ik mij ten aanzien van artikel 23 van het prae-advies afvragen. of het uit een oogpunt van wetssystematiek in deze wet nog wel thuis behoort.

De krijgsraden, die men in een in staat van beleg verklaard gebied ter beschikking dient te hebben uit hoofde van de in de wet op den staat van beleg voorkomende artikelen, *kunnen* worden aangewezen en optreden ingevolge den 4en Titel der Regtspleging Landmagt, indien men in het hoofd van dezen titel en in artikel 261 toevoegt de woorden: „of in staat van beleg verklaard gebied", met dien verstande, dat de bevoegdheden, bij dien titel toegekend aan den Cominandeercn- den Generaal of Officier. worden opgedragen aan de militaire autoriteit, daartoe door de Kroon of namens de Kroon aan te wijzen. Er ontstaat dan derhalve een figuur, overeenkomstig die van den 3cn Titel der R.L. Ik meen aan deze regeling de voorkeur te moeten geven.

De betrekkelijke bevoegdheid dezer krijgsraden is reeds vastgelegd in artikel 97 der Invoeringswet, zoodat nu ook de punten 2 en **3** van artikel 23 overbodig zijn geworden.

3e. Ik hoop niet te veel van Uw aandacht te vragen, wanneer ik ten slotte nog in het kort de aandacht vestig op de omstandigheid, dat in onderscheidene artilielen bevoegdheden worden toegekend aan het militair gezag om dit gezag ook inderdaad te kunnen handhaven

(artt. 9, 14, 16, 21, 23 en 24). Maar de uitgebreidheid van dit gezag en de vele maatregelen, die daardoor worden vereischt, zullen zoo veelomvattend blijken te zijn — ook al door het alles omvattende en de intensiviteit van den modernen oorlog —, dat het mij wil voorkomen, dat het onafwijsbaar noodig is, dat het militair gezag hiervoor beschikt over een *eigen apparaat.*

Evenmin als men zich kan tevreden stellen met *gezagsuitoefening* door tusschenkomst van de burgerlijke overheid, evenmin zal het toezicht op de *handhaving* en *uitvoering,* de *gezagshandhaving,* van gegeven bepalingen kunnen geschieden door tusschenkomst of met behulp van uitsluitend burgerlijke organen. Hier zullen zich ongetwijfeld wrijvingen en moeilijkheden voordoen, welke beter kunnen worden vermeden, omdat zij somtijds noodlottig zouden kunnen zijn.

Het zou mij tc ver voeren en daarenboven buiten het bestek van het onderwerp liggen hierop verder in te gaan, doch ik moge wel de aandacht vestigen op het zeer belangrijke onderwerp: *de handhaving van recht en orde in buitengewone omstandigheden.*

Kapitein van den Generalen Staf K. **van** *Rijn:*

Ik moge een paar korte opmerkingen maken naar aanleiding van art. 4, lid 2 van het Voor-ontwerp van Wet, zooals dit door de prae-adviseurs is geredigeerd.

Art. 4, lid 2 van het voorontwerp luidt n.l.: *„Het militair gezag „wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van Onzen Minister „van Defensie".*

In het prae-advies trof ik naar aanleiding van dit mijns inziens zeer belangrijke gedeelte van art. 4 geen toelichting aan. Moet ik hieruit de conclusie trekken, dat de prae-adviseurs den gang van zaken, zooals deze hier ten aanzien van de uitoefening van het militair gezag in het voorontwerp is opgenomen „vanzelfsprekend" of de „eenig juiste" vinden?

De thans voorgestelde redactie is gelijkluidend aan hetgeen daaromtrent stond vermeld in art. 7 van het wijzigingsontwerp van 1916.

In de wet van 1899 wordt een dergelijk punt niet aangetroffen, art. 7 van de „Oorlogswet" luidt immers:

„Art. 7. *Het militair gezag, in deze wet bedoeld, wordt uitgeoefend „door de autoriteiten, daartoe door Ons of van Onzentwege door Onzen „Minister van Oorlog aangewezen."*

Wel vinden we in de Instructie, behoorende bij het K.B. van 4 Mei 1933, S. 246 het art. 2, luidende:

„Art. 2. *Het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoor-„delijkheid van Onzen. Minister van Defensie."*

Dit is dus dezelfde redactie als van art. 4, lid 2 van het voorontwerp van wet.

Beperken we ons tot het geval, dat oorlog of oorlogsgevaar is ontstaan. Voor dit geval vinden wij in art. 1, A van het Kon. Besluit van 4 Mei 1933, S. 246 opgesomd de militaire autoriteiten, die voor de

uitoefening van het militair gezag in dat geval worden aangewezen. Terwijl volgens art. 3 van de bij vorengenoemd K.B. behoorende instructie wordt bepaald, dat de autoriteiten, die hiërarchiek zijn gesteld onder een autoriteit, die in hetzelfde gezagsgebied het militair gezag uitoefent. voor wat betreft de uitoefening van het militair gezag, de bevelen en aanwijzingen van laatstbedoelde autoriteit hebben op te volgen.

Vermits de O.L.Z. in dit geval het militair gezag uitoefent in elk in staat van oorlog of in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks (zie K.B. van 4 Mei 1933, S. 246 onder art. 1, A, 1), volgt mijns inziens hieruit, dat de O.L.Z. voor de uitoefening van het militair gezag door de hiërarchiek onder hem gestelde militaire autoriteiten, bekleed met militair gezag, verantwoordelijk is.

Nu zou dus volgens de voorgestelde redactie van art. 4, lid 2 op zijn beurt de hoogste met militair gezag bekleede militaire autoriteit, i.c. de O.L.Z., voor de uitoefening van dat militair gezag verantwoording schuldig zijn aan den Minister van Defensie.

Ik vraag mij af, of dit juist is, gezien de staatsrechtelijke positie van den O.L.Z.

De moeilijkheid, die hierin schuilt, wordt ook ter sprake gebracht door *Prof. Mr.* J. *A. Eigeman* op blz. 74 van zijn werk ,,Het opperbevel ,,te land en ter zee, in en buiten Europa".

Nu weten wij niet, hoe in geval van mobilisatie de aan den O.L.Z. te verstrekken Instructie zal luiden, maar ik meen toch te kunnen aannemen, dat daarin met betrekking tot de verantwoordelijkheid voor zijn krijgsbeleid en voor de wijze, waarop hij zijn gezag uitoefent, een artikel zal worden opgenomen van gelijke strekking als art. 6 van de Instructie van den Opperbevelhebber, behoorende bij het Kon. Besluit van 31 Juli 1914, nr. 101.

Het eerste lid van dit artikel luidt:

„De Opperbevelhebber is voor zijn krijgsbeleid en voor **de** *wijze, ,,waarop hij zijn gezag uitoefent, verantwoordelijk aan de Regeering."*

Naar mijn meening schuilt er een tegenspraak tusschen dit deel van de Instructie van den O.L.Z. en art. 4, lid 2 van het voorontwerp voor een nieuwe oorlogswet, ontworpen door de prae-adviseurs.

Doorgaande in mijn onderstelling, dat ook in de toekomst een O.L.Z. voor de uitoefening van zijn ,,gezag" niet verantwoordelijk zal zijn aan den Minister van Defensie, doch aan ,,de Regeering", komt het mij niet juist voor, dat de O.L.Z. een deel van dat ,,gezag" (want het militair gezag, door hem uitgeoefend, vormt toch een deel van het in zijn vollen omvang door hem uitgeoefende gezag, als bedoeld in de Instructie van 1914) zou uitoefenen onder verantwoording van den Minister van Defensie.

Deze verantwoording kan mijns inziens ook door den Minister van Defensie bezwaarlijk worden aanvaard. Schuilen in een dergelijke regeling voor de practijk bovendien niet tal van moeilijkheden?

Nu komt daarbij, dat in de uitoefening van het militair gezag naar mijn meening moet worden gezien het practisch toepassen van bepa-

lingen, vervat in het ,,staatsnoodrecht", en wel in de eerste plaats het toepassen van de bevoegdheden, aan de met militair gezag bekleede militaire autoriteiten verleend ingevolge de ,,Oorlogswet". De militaire autoriteiten zullen van deze bevoegdheden slechts gebruik maken, wanneer het *krijgsbeleid* dit vordert. Dit nauwe verband, dat er mijns inziens dus bestaat tusschen de uitoefening van het krijgsbeleid en de uitoefening van het militair gezag, maakt het noodzakelijk, dat de O.L.Z. zoowel ten aanzien van het eerste als van het laatste slechts verantwoording schuldig is aan ***de Regeering***.

Ik moge nog opmerken, dat de kwesties, voortvloeiende uit de maatregelen, door het militair gezag genomen, in den regel de belangen van verschillende departementen zullen raken. Hoe meer wij gelooven in het toekomstbeeld van een totalen oorlog, dus een oorlog van volk tegen volk in al zijn geledingen, des te moeilijker zal het worden de uitoefening van het militair gezag te doen geschieden onder verantwoording van één Minister, n.l. den Minister van Defensie.

Op grond van een en ander moge ik dan ook den prae-adviseurs in overweging geven art. 4, lid 2 van het voorontwerp van wet te doen luiden:

,,2. *a.* Het militair gezag wordt in geval van oorlog of oorlogs-
,,gevaar door den Opperbevelhebber uitgeoefend onder verantwoorde-
,,lijkheid van de Regeering en door de overige daartoe aangewezen
,,militaire autoriteiten onder verantwoordelijkheid van den Opper-
,,bevelhebber.

,,b. Indien geen oorlog of oorlogsgevaar aanwezig is of nog niet
,,is ontstaan, wordt het militair gezag uitgeoefend onder verantwoor-
,,delijkheid van onzen Minister van Defensie."

Mr. H. van Haeringen:

Ik wil beginnen met mijn waardeering uit te spreken voor het werk der inleiders. Er behoort moed toe een onderwerp als het onderhavige te behandelen. De moeilijkheid is de militaire geit en de burgerlijke kool te sparen.

Naar mijn gevoelen hebben de inleiders wel iets te veel aan de eetlust van de militaire geit voldaan. De waarborg, die zij zien in de parlementaire verantwoordelijkheid van den Minister van Defensie is een ver verwijderde, die achter de feiten aankomt. De ver gaande bevoegdheid van het militaire gezag komt wel sterk uit in artikel 10, sub h: ,,alle overige medewerking te verleenen, enz." Daar valt eigenlijk alles onder, wat men aan geven, doen en nalaten maar kan bedenken. Deze bepaling is mijns inziens onevenredig aan de overige specificeerende bepalingen. Ik zou in deze bepaling — en ook in het ontwerp in het algemeen — meer begrenzing en beperking willen zien.

Ook kan ik mij niet vereenigen met de zienswijze, dat artikel 195, lid 1 der Grondwet niet meer zou eischen dan één wettelijke regeling, hetzij van den staat van oorlog, hetzij van dien van beleg, zulks ter keuze van den wetgever. Het ,,of" tusschen ,,in staat van oorlog" en

„in staat van beleg" in de eerste zinsnede van artikel 195 van de Grondwet is niet disjunctief, doch conjunctief, naast elkaar stellend. De Grondwet onderstelt beide bijzondere rechtstoestanden.

Prof. Mr. D. Hazewinkel—Suringa.

Met het oog op den tijd zal ik mij beperken tot een enkele opmerking, die verband houdt met het strafrechtelijke deel van het prae-advies. In artikel 19, lid 6 van het wetsontwerp wordt voorgesteld af te wijken van artikel 1, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht, maar op een wijze, die mij aan den eenen kant onvoldoende schijnt, aan den anderen kant veel te ver gaat. Dat de prae-adviseurs t.a.v. de verordeningen, te scheppen door het militair gezag, aan de werking van ons stelsel van transitoir recht willen ontkomen, verdient alleszins toejuiching. Maar waarom zij het buiten werking stellen van art. 1, lid 2 Sr. beperken tot het geval van opheffing van den staat van beleg, is mij niet duidelijk.

Wanneer de staat van beleg steeds van zeer korten duur was, zooals bijv. de „staat van onlusten" in de gemeenten, waarop art. 443 Sr. doelt, dan zou wellicht het voorgestelde artikel toereikend zijn. De staat van beleg echter kan geruimen tijd duren. Gedurende die periode worden strafverordeningen ingetrokken, soms door andere vervangen. Dan is er telkens verandering in de wetgeving in den zin van art. 1, lid 2 Sr., en telkens is er dan een aantal nog onberechte overtreders, die van die wijziging profiteeren. Immers, hetgeen zij deden of nalieten is dan tijdens de berechting niet meer strafbaar, zoodat zij moeten worden ontslagen van rechtsvervolging wegens niet-meerstrafbaarheid van het feit. Daardoor worden dergelijke voorschriften tot een aanfluiting. Dat dit in de practijk ook inderdaad zoo wordt gevoeld, blijkt duidelijk uit de U waarschijnlijk bekende poging, die de territoriale-bevelhebber in Overijsel in den oorlogstijd waagde. Toen hij eens weer door de omstandigheden was genoodzaakt bestaande verordeningen in te trekken en door andere te vervangen, laschte hij de clausule in, dat de overtreders der ingetrokken bepalingen alsnog daarnaar zouden worden berecht. Deze clausule werd echter door den Hoogen Raad, als strijdend met art. 1, lid 2, juncto art. 91 Sr., onverbindend verklaard. Voor deze gevallen nu brengt het voorgestelde artikel 19, lid 6 geen uitkomst. In dit verband zij er op gewezen, dat, wat de prae-adviseurs in hun toelichting van dit artikel op blz. 42 schrijven, niet juist is. Zij zeggen het niet „gewenscht" te achten om aan het militaire gezag zelf over te laten in zijn verordeningen al dan niet de toepasselijkheid van het tweede lid van art. 1 W.v.Sr. uit te sluiten. Het is hier geen questie van wenschelijkheid of niet-wenschelijkheid, maar van wettelijke opmogelijkheid. Daaraan is alleen tegemoet te komen door in de Wet op den staat van oorlog en van beleg een van art. 1, lid 2 Sr. afwijkende bepaling op te nemen. Dan is voldaan aan het in art. 91 Sr. gestelde vereischte, dat alleen ***bij*** de *wet* inbreuk mag worden gemaakt op een bepaling, vcorkomende in

de eerste acht titels van het Wetboek van Strafrecht. Dit nu doen de prae-adviseurs in art. 19, lid 6, maar op niet geheel bevredigende wijze. Immers, de redactie van dit artikel is aan den eenen kant te eng, nu veranderingen in de verordeningen van het militaire gezag tijdens den staat van beleg niet daardoor worden bestreken; aan den anderen kant te ruim. Het artikel spreekt n.l. niet van de militaire verordeningen alleen, maar van ,.strafbare feiten", gepleegd tijdens den staat van beleg en berecht na opheffing daarvan, waarbij dan art. 1, lid 2 Sr. buiten werking zou zijn gesteld. Dat schijnt mij onjuist; daarmee overschrijdt de Wet op den staat van oorlog en van beleg tevens de materie, die zij heeft te regelen.

Tenslotte zou ik den prae-adviseurs willen vragen, hoe zij meenen art. 19, lid 6 te kunnen vereenigen met het door hen ontworpen art. 5, lid **2.** Over de bezwaren, die tegen deze bepaling zelf zijn in te brengen, zal ik nu niet spreken. Ik wil enkel nog zeggen, dat, naar het mij voorkomt. art. 5, lid 2 art. 19, lid 6 overbodig maakt. Als bij strijd tusschen een verordening van het militair gezag en de wet alleen de verordening van het militair gezag- verbindend is, dus voorgaat, behoeft een verordening, bevattende een afwijking van art. 1, lid **2** Sr. geen specialen wettelijken grondslag meer, zooals die in art. 19, lid 6 is ontworpen. Dan kan met art. **5,** lid 2 worden bereikt, wat men bereiken wil.

Reserve-Eerste luitenant voor speciale diensten bij den Generalen Staf, Mr. G. J. de Lint [1]*:*

Beziet men de lijst van oorlogswetlacunes. welke op blz. 6 van het prae-advies wordt afgesloten, dan valt het niet moeilijk de Heeren prae-adviseurs te volgen in hun conclusie, dat wijziging van de Oorlogswet gewenscht is.

„In welken zin" zal nu deze wijziging haar beslag moeten krijgen? De prae-adviseurs komen .t.a.v. deze vraag tot een conclusie op blz. 16 van hun prae-advies. Zij achten het duidelijk, dat door hen bij het opstellen van een wijzigingsontwerp niet kon worden volstaan met een *bijwerken* van het wijzigingsontwerp 1916, zoodat door hen een *geheel nieuwe regeling* moest morden ontworpen, steunende op een drietal hierna te bespreken grondbeginselen.

Het is jammer, dat de prae-adviseurs hun standpunt t.a.v. het Ontwerp 1916 niet nader hebben toegelicht. Immers, dit ontwerp had belangrijke verdiensten en werd in een tijd van practische toepassing van de Oorlogswet toereikend geacht.

Het Ontwerp 1916 deed zelf niet meer. dan de bestaande regeling „bijwerken". Dit systeem levert n.m.m. de navolgende voordeelen op boven het ontwerpen van een geheel nieuwe regeling.

1. Men kan doeltreffender punt voor punt rekening houden met de belangen van de burgerlijke overheid en van de burgerij. Voor de

---

[1]) **Ter vergadering bekort.**

belevenissen van het ontwerp in de practijk kan dit een belangrijke factor zijn. Indien tegen uitbreiding van het militair gezag bezwaren worden aangevoerd, waaraan concessies moeten worden gebracht, zal dat punt voor punt kunnen geschieden.

Door de prae-adviseurs zijn zeer algemeene bevoegdheden opgesteld, welke soms meerdere, elk voor zich belangrijke, bevoegdheden omvatten, welke in de huidige wet onafhankelijk van elkander zijn vastgelegd. Is het niet gevaarlijk de reeds verkregen bevoegdheden van het militair gezag aldus opnieuw te maken tot onderwerp van parlementaire discussie, dan wel indirect daarbij op het spel te zetten?

Beziet men bijv. een bepaling als art. 5 van het Ontwerp der prae-adviseurs. Deze bepaling heeft blijkbaar voor de prae-adviseurs grond opgeleverd om verschillende in de huidige wet afzonderlijk omschreven bevoegdheden iot het maken van bepaalde verordeningen, — zooals bijv. die, welke zijn vervat in de artt. 11 en 12, — te laten vervallen.

Aldus is het lot van die in de bestaande wet afzonderlijk geregelde bevoegdheden door de prae-adviseurs afhankelijk gemaakt van dat van het zeer verstrekkende art. 5 van hun ontwerp. Hierbij valt op te merken, dat het Ontwerp 1916. dat nagenoeg dezelfde bepaling wilde invoeren, als vervat in art. 5, lid 1 van het ontwerp der prae-adviseurs, de artt. 11 en 12 van de bestaande wet niet liet verdwijnen.

2. Met de bestaande regeling heeft men jaren ervaring opgedaan. Er heeft zich rechtspraak en litteratuur over deze wet gevormd en aldus is een waardevol inzicht verkregen in haar diverse fouten en tekortkomingen. Indien men zich nu niet beperkt tot het verbeteren en aanvullen van die fouten en tekortkomingen, doch een geheel nieuwe wet gaat maken, — zij het dan uiteraard om vervolgens na te gaan, of die nieuwe wet niet mank gaat onder diezelfde fouten, — dan loopt men het gevaar, dat in de practijk, dus eerst later, weer andere fouten en tekortkomingen aan den dag zullen treden, welke voor die nieuwe met typisch zijn en dan ook bij zgn. ,,bijwerken" zouden zijn voorkomen. Het is zeker de verdienste van het grondige ontwerp der prae-adviseurs, dat deze vrees ten aanzien van hun ontwerp niet ernstig behoeft te worden genomen, maar dat zou anders kunnen worden, indien de zoo afdoende uitbreiding, welke zij aan het militair gezag hebben gegeven, niet volledig gehandhaafd zou blijven op den weg van het ontwerp naar het Staatsblad.

3. De huidige wet is historisch gegroeid. Zij grijpt terug op vroegere regelingen en heeft aldus in den loop van den tijd zekere historische waarden verkregen, als hoedanig men bijv. de twee fases ,,staat van oorlog" en ,,staat van beleg" zou kunnen kenmerken, welke mede uit dien hoofde m.i. terecht in het Ontwerp 1916 naast elkander werden gehandhaafd. Deze ten deele wellicht niet zoo gemakkelijk te onderkennen historische waarden zullen bij ,,bijwerken" met meer zekerheid bewaard blijven.

Verder valt er nog op te wijzen, dat het Ontwerp 1916 reeds voorzag in vele van de door de prae-adviseurs gesignaleerde lacunes. Zoo bijv.: (4) het ontwerp opende reeds de mogelijkheid tot delegatie van militair

gezag; (5) zie art. 6, Ontwerp 1916, dat een ieder verplicht alle van hem verlangde inlichtingen te verschaffen enz.; (6) art. 7 van het Ontwerp 1916 stelt de verordenende bevoegdheid van het militair gezag op een ruime basis; (7) het Ontwerp 1916 geeft een betere regeling t.a.v. het overleg met het burgerlijk gezag; aan bezwaar (9) wordt tegemoet gekomen in art. 13 van het Ontwerp 1916 en overigens in art. 33 van dat ontwerp; aan bezwaar (11) wordt tegemoet gekomen in art. 18 van het Ontwerp 1916; aan bezwaar (16) tenslotte wordt tegemoetgekomen in art. 11 van het Ontwerp 1916.

Een nadere beschouwing van de overige door de prae-adviseurs aangeteekende lacunes leert, dat ook daarin gemakkelijk kan worden voorzien door incidenteele wijzigingen. Zeer in het kort worden de pree-adviseurs hier nog bij hun verdere brdenkingen op den voet gevolgd.

(1) Bijzondere maatregelen in verband met de strategische beveiliging moeten stellig kunnen worden getroffen. Maar is voor dit soort maatregelen het uitroepen van den staat van oorlog of van den staat van beleg noodig of zelfs gewenscht? Dient met het oog op die maatregelen niet een afzonderlijke regeling te worden ontworpen, welke bijv. ten aanzien van het buitenland vooral niet alarmeerend zal mogen zijn? (2) Zeer aanvechtbaar: ,.indien er dringend gevaar is ,,ontstaan'', d.i. ,,indien er ernstige feitelijkheden zijn gepleegd'', m.i. niet juist, voorzoover onder feitelijkheden ,,incidenten'' worden verstaan. Het dringende gevaar zal kunnen volgen uit alle denkbare dreigingen, welke maar met de onlusten in verband staan. **(3)** Schijnt van weinig belang, gezien o.a. de moderne commimicatiemiddelen. (8) De stelling, dat ,,de'' voorschriften in art. 12, lid 3 Oorlogswet zou beteekenen ,,alle'' voorschriften, lijkt zeer aanvechtbaar, is immers niet logisch en in strijd met het algemeene beginsel, dat mie tot het meerdere bevoegdheid heeft, ook tot het (daarbinnen vallende) mindere bevoegd is. (10) Een bezwaar, dat alleen geldt voor den staat van oorlog — bovendien kan op medewerking van de rijkspolitie toch wel worden gerekend — tenslotte: er kan door zeer eenvoudige aanvulling in worden voorzien. (12) Het bezwaar, dat het sluiten van winkels niet mogelijk is, onderstreept op blz. 15 prae-advies, is niet recht duidelijk. Waartoe zal het militair gezag winkels willen sluiten? Toch wel uitsluitend op grond van economische motieven en die zullen met art. 11 behoorlijk kunnen worden gediend. Art. 11 Oorlogswet toch geeft hier alle bevoegdheden, welke men maar mag wenschen. **(13)** De Vuurwapenwet 1919 ontnam aan art. 29 Oorlogswet nagenoeg alle beteekenis. De punten (li), (19) en (20) betreffen tekortkomingen, waarin kan worden voorzien door eenvoudige redactiewijzigingen. (15) Signaleert een tekortkoming van de toch zoo recente Wet Bescherming Luchtaanvallen. (18) Die vraag moet bevestigend worden beantwoord.

Ik vraag mij af, of de prae-adviseurs de zoo verdienstelijke uitbreiding en afronding, welke zij aan het militair gezag hebben gegeven, ook niet tot stand hadden kunnen brengen, wanneer zij. in stede van

zich tot taak te stellen een geheel nieuwe regeling op te bouwen. meer evolutionair waren te werk gegaan, daarbij zooveel mogelijk aansluiting houdend aan de bestaande regeling, zooals ook in het Ontwerp 1916 is nagestreefd. De toepassing der drie door hen als basis genomen grondbeginselen had daaraan niet behoeven af te doen, zelfs niet het feit. dat de prae-adviseurs een der twee rechtstoestanden hebben doen vervallen. daar toch voor den staat van beleg in de bestaande wet bestemd zijn zoowel de bepalingen van hoofdstuk II, als die van hoofdstuk III en deze bepalingen voor het overgroote deel nevens elkander bestaansrecht hebben.

Ik moge over deze drie grondbeginselen, beginnende met het eerste en vervolgens met het derde, nog het navolgende in het midden brengen.

Als eerste van hun grondbeginselen noemen praeadviseurs: het doen wegvallen van een der twee bijzondere rechtstoestanden. Hierbij valt vooreerst op te merken, dat de indeeling in twee fases — gelijk reeds betoogd -– historisch is gegroeid en wel in dier voege, dat schrapping van een dier fases als uiterst radicaal moet morden bestempeld. Dit brengt inet zich, dat tegenover een dergelijke schrapping dan ook zeer tastbare voordeelen zullen moeten staan.

De praeadviseurs motiveeren het doen wegvallen van een der beide rechtstoestanden op blzz. 6 en vlg. Naar hunne meening (blz. 8) is het streven naar een herverdeeling van bevoegdheden, zooals de Regeering destijds beoogde, thans niet meer doelmatig, zulks in de eerste plaats als gevolg van de veranderingen in de oorlogvoering en oorlogstechniek, waardoor zelfs in tijden van *afwachting* voor een *overgangstoestand* naar den staat van beleg geen plaats meer is. Aldus wordt echter het probleem eenzijdig gesteld. Waarom zou men niet rekening moeten houden met eenzelfden toestand als in 1916, een overgangstoestand *van het meerdere naar het* ***mindere,*** van belang tusschen den staat van beleg en den normalen toestand, waarheen men weer op weg is? Het is ook in dit verband zeker vau belang, dat het Ontwerp 1916 bleef vasthouden aan den staat van oorlog.

Het belang van de indecling in twee fases moet men niet in de eerste plaats — zooals praeadviseurs -– zoeken, nitgaande van het militair gezag. Dit belang valt gemakkelijker te onderkennen, wanneer men de kwestie van de burgermaatschappij uit bekijkt. Vanuit dat gezichtspunt bekeken, zal het feit, dat er 2 fases bestaan, een ingrijpende en een minder ingrijpende en dat de Kroon zal beslissen, of in een bepaald geval met de minder ingrijpende zal kunnen worden volstaan, waardeering kunnen vinden.

Instede van de inleidende vraag der praeadviseurs, of het behouden van twee rechtstoestanden nu wel beslist noodzakelijk is, zal men beter de belangen van de burgermaatschappij tot uitgangspunt kunnen nemen en zich kunnen afvragen, of er bezwaren bestaan tegen het vasthouden aan de twee rechtstoestanden, welke niet voldoend door die belangen worden gecompenseerd.

Dat er geen verschil *van nature* bestaat, doet ook in het geheel niet ter zake. Al is het verschil in de huidige wet ook slechts relatief, voor de burgerlijke overheid en voor de burgerij kan het zeker van belang worden geacht, dat niet het militair gezag, doch de Kroon zal hebben te beslissen of het militair gezag in vollen omvang, dan wel slechts in beperkte mate zal kunnen ingrijpen.

In verband met het aan de orde zijnde onderwerp rijst bovendien de vraag, of bij wetswijziging niet dient te worden gedacht aan het in het leven roepen van een *verschil in nature* tusschen den staat van oorlog en den staat van beleg, door bijv. den eenen rechtstoestand te bestemmen voor oorlog, oorlogsgevaar en burgeroorlog. den tweeden voor andere buitengewone omstandigheden, waardoor de uit- of inwendige veiligheid in gevaar wordt gebracht.

Tenslotte lijkt mij ook de meening der praeadviseurs, dat een regeling bij de wet alleen van den staat van beleg niet in strijd zou zijn met de Grondwet, onjuist. Art. 195 der Grondwet eischt een regeling zoowel van den staat van oorlog als van den staat van beleg. Men kan het artikel niet anders lezen. Het woordje „of" slaat uitsluitend op de keuze, welke den Koning in handen wordt gelegd en ditzelfde geldt voor het woordje „kan". Die keuze mag de wetgever niet illusoir maken door zijn plicht tot regeling ten deele te verzaken. Dat zou een inbreuk beteekenen op de bevoegdheid van de Kroon, Haar toegekend door de Grondwet.

Als derde grondbeginsel voor hun ontwerp noemen de praeadviseurs: het zooveel mogelijk onverlet laten van de rechten en vrijheden der burgerlijke overheden. zoolang het militair gezag daarin niet uitdrukkelijk ingrijpt.

Waarom de praeadviseurs met dit beginsel willen afwijken van het systeem der huidige wet, wordt verduidelijkt op blzz. 10 en 11 van hun praeadvies. Zij wijzen er daar op, dat wanneer de staat van beleg wordt afgekondigd als middel om het militair gezag aan een enkele bevoegdheid te helpen, bijv. om personen het verblijf binnen het gezagsgebied te kunnen ontzeggen, zulks tevens tot gevolg heeft, dat het militair gezag zich — automatisch: ook al zou het dat geenszins begeeren — het preventieve toezicht op vergaderingen en bijeenkomsten ziet opgelegd, dat uit handen wordt genomen van het burgerlijk gezag.

Inderdaad lijkt dit automatisch overgaan van bevoegdheden op het militair gezag ook in gevallen, waarin het dat niet wenscht, in het algemeen niet juist, maar het geval wil, dat het eene voorbeeld, door de praeadviseurs genoemd, in feite nagenoeg alleen staat. Overal toch wordt in de Oorlogswet het militair gezag *bevoegd* verklaard tot bepaalde maatregelen, maar nergens wordt het *verplicht* om de taak der burgerlijke overheid over te nemen.

Het is uiterst moeilijk om in de Oorlogswet naast het door de praeadviseurs genoemde geval nog een verwant geval aan te wijzen. Men zou als zoodanig kunnen beschouwen art. 14 Oorlogswet, alinea 1: de politie en de brandweer treden *dan* onder de bevelen

van dat gezag, dat is in de gevallen van art. 217 Genieentewet, wanneer het militair gezag oordeelt, dat het geval van oproerige beweging, van samenscholing of andere stoornis der openbare orde, of van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan aanwezig is en voor een automatischen overgang van het gezag over de politie op het militair gezag valt in de opgesomde gevallen wel zooveel te zeggen. dat het doen vervallen van dien automatischen overgang wel een nadere argumentatie zou verdienen.

Hoe het ook zij. wil men ook in de beide gesignaleerde gevallen den zgn. automatischen overgang doen vervallen, dan voert men aldus niet een nieuw beginsel in, doch zuivert men hoogstens een bestaand beginsel van de enkele aan te wijzen uitzonderingen.

Grondbeginsel 2: het regelen van de bevoegdheden van het militair gezag op een zoo algemeen en onbeperkt mogelijke wijze, is een beginsel, dat weerklank moet vinden bij een ieder, die een open oog heeft voor het gewicht van de taak van het militair gezag.

Dit beginsel is door de praeadviseurs op een zeer verdienstelijke wijze toegepast en aldus is het complex van bevoegdheden, welke tezamen het militair gezag vormen, op een voor de toekomstige dragers van dat gezag zeer bevredigende wijze afgerond.

Het lijkt mij te vallen buiten het kader van de vraag „*in welken zin* is een eventueele wijziging van de Oorlogswet gewenscht?" om na te gaan of de verruiming, welke de praeadviseurs aan het militair gezag toekennen, wel in détails noodzakelijk. c.q. juist ingedeeld is. Aan de groote lijnen vasthoiidende, mag men de verruiming en afronding van het militair gezag in hun ontwerp als zeer geslaagd qualificeeren.

Is het nu noodig om — zooals praeadviseurs doen (zie blz. 16) — tegenover deze verruiming van het militair gezag een tegenwicht te stellen, bestaande in een tweetal extra-waarborgen voor de burgerlijke overheid en de burgerij? Indien men leest, wat praeadviseurs op blz. 13 citeeren uit de Memorie van Antwoord op het V.V. op het Ontwerp 1916 over de ervaringen betreffende de uitvoering van het militair gezag in de practijk, wordt men geneigd deze vraag ontkennend te beantwoorden.

Tegen het opnemen van een zoo ruim mogelijke schaderegeling kunnen overigens moeilijk principieele bezwaren worden aangevoerd. Anders lijkt het mij echter gesteld met de andere waarborg, welke de praeadviseurs voor de burgerlijke overheid en voor de burgerij in het leven hebben willen roepen en welke zij hebben willen verwezenlijken door in hun ontwerp de bepaling op te nemen (art. 4, lid 2): „het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid van Onzen Minister van Defensie".

Hoe de praeadviseurs zich de werking van deze bepaling hebben gedacht, vindt men nader ontvouwd op blz. 12 van hun schriftuur.

In de eerste plaats lijkt het mij niet juist, dat in art. 4, lid 2 van het ontwerp van praeadviseurs een uitwerking wordt gegeven van art. 55 der Grondwet in dien zin, dat de verantwoordelijkheid voor

de uitoefening van het militair gezag bij uitsluiting wordt geleid over den Minister van Defensie.

Een extra-waarborg voor de burgerlijke overheid en voor de burgerij schept men daardoor n.m.m. niet. Niemand toch zal betwisten, dat de uitoefening van het militair gezag valt onder de ministerieele verantwoordelijkheid, vastgelegd in art. 55 Grondwet en op grond van dit laatste artikel zal het Parlement dan ook voor ieder geval kunnen vorderen. dat door „de Ministers" of door een of meer van hen voor maatregelen van militair gezag verantwoording wordt afgelegd. „De ministers" zullen zich aan de plicht tot verantwoording als vorenbedoeld niet kunnen onttrekken. Dit brengt met zich, dat de Volksvertegenwoordiging geen reëel belang heeft bij een wettelijke bepaling, waarbij de verantwoording voor de uitoefening van het militair gezag uitsluitend ten laste zal komen van den Minister van Defensie. terwijl daartegenover de Regeering door een wettelijke bepaling wordt gebonden.

In de practijk kan dit laatste ernstige bezwaren met zich brengen. Deze bezwaren vallen gemakkelijk te onderkennen, inclien men let op het veelzijdig karakter van het militair gezag.

Dii gezag zal zich kunnen doen gelden in nagenoeg alle geledingen van het maatschappelijk leven. In de sfeer van alle ministerieele Departementen zal kiinnen worden ingegrepen. Aan ieder ingrijpen zal een afwegen van belangen moeten voorafgaan en het Departementshoofd, in wiens sfeer wordt ingegrepen, zal daaronder niet onverschillig kunnen blijven. Dit Departementshoofd zal de noodzakelijkheid van het ingrijpen wel degelijk mee beoordeelen en meeningsverschillen met zijn Ambtgenoot van Defensie zullen door den Raad van Ministers morden beoordeelcl.

Zal in die gevallen niet veelal de Voorzitter van den Raad van Ministers de aangewezen autoriteit zijn, om de uiteindelijke beslissing tegenover de Volksvertegenwoordiging te verantwoorden? Of wel, zal daarvoor in sommige gevallen niet het meest in aanmerking kunnen komen het Departementshoofd. in wiens sfeer wordt ingegrepen? Dit laatste zal bijv. voor de Regeering raadzaam kunnen zijn, indien het niet wel doenlijk is de noodzaak van de getroffen maatregel in het Parlement volledig te belichten, een mogelijkheid, waarop ik nog nader hoop terug te komen. In dergelijke gevallen zal de verdediging van de getroffen maatregelen misschien het best kunnen worden gevoerd, door het accent daarbij te doen vallen op het aan de maatregelen verbonden nadeel en aan te toonen. dat dit nadeel gemakkelijk draaglijk is en voor dit aantoonen zal wellicht een andere Minister meer in aanmerking komen dan de Minister van Defensie.

Hoe het ook zij, het valt niet moeilijk om gevallen te bedenken, waarin de ministers er belang hij kunnen hebben, om vrij te beslissen, wie van hen bepaalde maatregelen van militair gezag in het Parlement zal verantwoorden.

Veelal zullen die maatregelen een uitvloeisel zijn van de politiek

der collectieve Regeering en zullen zij uit dien hoofde een zaak zijn van de Regeering in haar geheel.

Verder dient te worden gelet op de bijzondere positie van de hoogste, voor de uitoefening van het militair gezag aangewezen autoriteiten. Men denke bijv. aan de maatregelen van den Bevelhebber van het leger te Velde. Het feit. dat ingevolge art. 1 van het Reglement van Orde voor den Raad van Ministers tot het ontslag van genoemde autoriteit slechts kan worden besloten door den Raad val] Ministers, maakt het redelijk, dat, althans in die gevallen, waarin deze autoriteit een bepaalden maatregel van beslissend belang acht voor de richtige vervulling van zijn taak, in dier voege, dat hij van een intrekking van dien maatregel de consequenties niet meent te kunnen aanvaarden, de Raad van Ministers dien maatregel zal beoordeelen. En indien de Raad van Ministers zich achter dien maatregel stelt, dan behoeft geenszins de Minister van Defensie, — wiens persoonlijk oordeel mogelijk zelfs van dat van den Raad kan afwijken — de meest aangewezen Minister te zijn om van dien maatregel in het Parlement verantwoording af te leggen.

Het vorenstaande dwingt tob de conclusie, dat niet raadzaam is een uitwerking van art. 55 der Grondwet in dien zin, dat als verantwoordelijk minister bij uitsluiting de Minister van Defensie wordt aangewezen en dat het beter is de Ministers hinnen het kader van genoemd Grondwetsartikel ter zake alle vrijheid te laten.

Zooals betoogd. zal dit laatste voor de Volksvertegenwoordiging practisch van geen beteekenis zijn.

Opmerking verdient, dat de hiervoor besproken bezwaren tegen art. 4, lid 2 van het Ontwerp der praradviseurs evenzoogoed gelden tegen het huidige artikel 2 van de Instructie voor de Autoriteiten. overeenkomstig art. 7 van de. sedert gewijzigde, wet van 23 Mei 1899 (Staatsblad No 128) aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag, welk artikel immers geheel gelijkluidend is. Toch maakt het staatsreclitelijk eeii belangrijk verschil uit, of een dergelijke bepaling is opgenomen in een wet, dan wel in een instructie als vorenbedoeld. welke alleen door den Minister van Defensie is geteekend en door dezen minister dus eenzijdig zal kunnen worden gewijzigd, en welke uitsluitend bestemd is voor de autorileiten, aangewezen voor de uitoefening van het militair gezag.

Vervat in de bedoelde instructie, kan de bepaling niet de strekking hebben naar buiten te werken. Haar strekking kan geen andere zijn, dan om de autoriteiten. waarvoor zij is bestemd, nader haar positie te leeren kennen, al moet worden toegegeven, dat de redactie der bepaling meer met die bestemming in overeenstemming had kunnen zijn gebracht.

Kan nu art. 4, lid 2 van het ontwerp der praeadvisenrs uit het ontwerp worden geschrapt, of ware het misschien zaak het artikel om te werken, opdat het toch nog als extra-waarborg voor de burger-

lijke overheid en burgerij –- als hoedanig de praeadviseurs het blijkens hun toelichting hebben bedoeld — een functie zou kunnen blijven vervullen?

Ook voor de beantwoording van deze vraag is de bijzondere positie van de hoogste voor het militair gezag aangewezen autoriteiten van beslissend belang.

De positie van deze autoriteiten ten opzichte van den Minister van Defensie en van de Kegeering en daarmede indirect t.o.v. de Volksvertegenwoordiging zal al naar de omstandigheden zeer verschillend kunnen zijn. Zij zal wisselen naar mate de opgelegde taak gewichtiger, de omstandigheden, waaronder die taak ten uitvoer moet worden gelegd. ernstiger zullen zijn.

Indien men zich uiterste gevallen denkt, bijv. het geval, dat de Staat door een burgeroorlog dreigt te worden verscheurd, — en voor die gevallen is de Oorlogswet in eerste instantie bedoeld, — dan valt het gemakkelijk in te zien, dat aan de militaire autoriteiten ook voor de uitoefening van het militair gezag een belangrijke mate van zelfstandigheid zal moeten worden gelaten. Karerzijds zullen de militaire autoriteiten in die gevallen zich genoodzaakt zien om vast te houden aan die zelfstandigheid, welke zij voor de richtige vervulling van haar taak onontbeerlijk achten en aldus zullen haar persoonlijke kwaliteiten, het vertrouwen, dat zij genieten bij de Regeering, alsmede tenslotte de vraag, of zij al of niet door gelijkwaardige krachten kunnen worden vervangen, mede factoren van belang kunnen zijn bij de bepaling van den omvang van die zelfstandigheid.

Een en ander nu zal er toe moeten leiden, dat in vele gevallen zoowel de Ministers als de Volksvertegenwoordiging zich een groote beperking zullen moeten opleggen t. a. v. hun contrôle op de uitoefening van het militair gezag.

In de practijk zal deze beperking door de omstandigheden dermate kunnen worden opgelegd, dat ook de Volksvertegenwoordiging er gemakkelijk en uit zich zelf mede accoord zal kunnen gaan, te weten, indien naast het belang van de op de militaire autoriteiten gelegde taak de andere belangen overtuigend in het niet zinken. Blaar dat behoeft geenszins altijd het geval te zijn.

Gemakkelijk laat het zich denken, dat in de Staten-Generaal verantwoording zal worden gevraagd van bepaalde maatregelen van militair gezag, ten aanzien waarvan de Regeering de zelfstandigheid van het militair gezag wenscht te respecteeren. De Regeering zal dan haar standpunt t.a.v. die door haar noodzakelijk geachte zelfstandigheid hebben te verdedigen en de Volksvertegenwoordiging zal dat althans in principe moeten kunnen billijken.

Voor een goed verstaan tusschen Minister en Parlement zullen in de practijk verschillende moeilijkheden kunnen rijzen. Het feit bijv., dat de Regeering in buitengewone omstandigheden niet in die mate haar beleid openbaar zal kunnen maken, als zij in normale omstandigheden gewend is, zal moeilijkheden kunnen opleveren, zoo-

wel voor het verantwoorden van niaatregelen van militair gezag, welke door de Regeering volledig worden gesanctioneerd, als voor het verdedigen van de aan het militair gezag in concrete gevallen te laten zelfstandigheid. De aangevochten maatregelen van het militair gezag (men denke bijv. aan een inperking van de persvrijheid) zullen uitvloeisel kunnen zijn van een beleid, welks openbaarmaking gevaar zou kunnen opleveren of dat voor openbaarheid nog niet rijp is.

De Volksvertegenwoordiging zal in dergelijke gevallen begrip moeten betoonen voos de bijzondere positie van het militair gezag, zoowel als voor die van de Regeering in buitengewone omstandigheden. Zij zal zich belangrijke beperkingen moeten kunnen opleggen, wat haar uiteraard slechts mogelijk zal zijn tegenover een Regeering, waarin zij het bijzondere vertrouwen koestert, dat onder die omstandigheden vereischt zal zijn.

Resumeerende kom ik tot de conclusie, dat veelal in de buitengewone omstandigheden, waarvoor de Oorlogswet is bestemd, de Volksvertegenwoordiging zich méér dan in normale omstandigheden beperking zal moeten opleggen bij het ter verantwoording roepen van de Ministers. in het onderhavige verband dan meer bepaaldelijk voor wat betreft maatregelen van militair gezag.

In verband met deze conclusie lijkt het mij niet juist om in de Oorlogswet of in een ontwerp ter vervanging van die wet een bepaling op te nemen als artikel 2 van het Ontwerp der prae-adviseurs.

Binnen het kader van art. 55 der Grondwet is een ontwikkeling mogelijk van het instituut der ministerieele verantwoordelijkheid, welke recht doet wedervaren aan de bijzondere factoren, hiervoren genoemd.

Een wettelijke bepaling als art. 4, lid 2 Ontw. Pr.adv. kan voor die ontwikkeling slechts ongewenscht zijn. Immers, daar in dit artikel de verantwoordelijkheid voor de uitoefening van het militair gezag nog eens extra wordt vastgelegd — wat staatsrechtelijk een zeldzame figuur is —, kan aan het artikel moeilijk een andere strekking worden toegekend, dan om de verantwoordingsplicht in casu meer stringent te doen zijn.

Dit is kennelijk ook de bedoeling der prae-adviseurs, die immers door het opnemen van de bepaling van art. 4, lid 2 aan de burgerlijke overheid en aan de burgerij een waarborg hebben willen geven tegen een ontijdig, onnoodig en ondoelmatig bevoegdheidsgebruik door het militair gezag, een waarborg, welke dus niet reeds, althans niet in die mate, was te vinden in art. 55 Grondwet.

Hoe de prae-adviseurs zich de werking van deze waarborg hebben gedacht, vindt men nader toegelicht op blz. 12 van het prae-advies: „Zoodra dan ook gerechtvaardigde bedenkingen tegen ***een,*** door ***eenig*** „militair gezag genomen, maatregel zouden rijzen, zal dat gezag ***steeds*** „tot intrekking of wijziging van dien maatregel worden genoopt."

Naar ik hoop te hebben aangetoond, moet het opnemen van een extra-waarborg tegen ontijdig, onnoodig en ondoelmatig bevoegd-

heidsgebruik, zooals hier door de prae-adviseurs wordt voorgedragen, met het oog op de practijk worden afgewezen.

Overigens behoeft het wel geen betoog, dat ik het zeer zou betreuren, indien, gezien het weglaten van deze extra-waarborg, niet in alle opzichten zou kunnen worden vastgehouden aan de zoo geslaagde verruiming, welke de prae-adviseurs in hun ontwerp aan het militair gezag hebben gegeven. Van dergelijke consequenties voor het belangrijke werk der prae-adviseurs behoeft n.m.m. echter geen sprake te zijn.

Reserve-Eerste luitenant voor Algem. Dienst Mr. Th. M. Bautx:

„Salus populi summa lex esto."

Zonder het staatsnoodrecht geheel uit de rij der subjectieve overheidsrechten te schrappen [1]) en vasthoudend aan het beginsel, dat in tijden van nood spoedig recht een eerste, goed recht een secundaire eisch is, moet men toch, rekening houdend met de thans heerschende rechtsopvattingen hier te lande, er naar streven in abnormale tijden een rechtsregeling ter beschikking te hebben, welke een maximum aan rechtszekerheid biedt.

Rechtszekerheid zij hier niet te vereenzelvigen met een gedetailleerd stelsel van rechtsregelen. Immers, naar mate meer incidenteele bevoegdheden worden verleend, doch minder algemeene, wordt het gevaar grooter, dat in bepaalde omstandigheden niet is voorzien, met als gevolg: òf de noodzaak telkenmale aanvullende regelen te moeten geven, òf noodgedwongen ingrijpen zonder wettelijke basis. In het eerste geval is rechtszekerheid, d.w.z. de wetenschap *van te voren* in hoeverre de staat in iemands subjectieve rechten zal kunnen ingrijpen, slechts denkbeeldig, in het tweede geval geheel afwezig. Op deze gronden verdient dan ook het door de prae-adviseurs aanbevolen systeem, n.l. het militair gezag zeer algemeene bevoegdheden toe te kennen, de voorkeur boven dat der huidige wet.

In principe is ook de vervanging van de twee verschillende rechtstoestanden ,,staat van oorlog" en ,,staat van beleg" door één rechtstoestand toe te juichen. De ervaringen der jaren 1914—1918 hebben geleerd, dat de feitelijke toestanden niet wel meer zijn onder te brengen onder de staatsrechtelijke begrippen ,,staat van oorlog" en ,,staat van ,,beleg".

Eenzelfde bezwaar, als in de j.l. Septemberdagen is gerezen tegen de inconsequentie tusschen het rechtsbegrip ,,oorlogsgevaar" en den feitelijken toestand, doet zich ook hier gevoelen. Ook hier valt, evenals bij de afkondiging van oorlogsgevaar, te vreezen, dat men den rechtstoestand van ,,staat van beleg" zal afkondigen, afgezien van en zelfs in strijd met den werkelijken toestand, om van meer bevoegdheden

---

[1]) Bij algeheele ontkenning van een staatsnoodrecht zou artikel 4 Grondwet bij een vijandelijken inval een absurditeit zijn.

gebruik te kunnen maken. Hebben de bovenbedoelde begrippen en de feiteliike omstandigheden. welke men daarmede wil aanduiden. elkaar ooit gedekt, dan is dat toch in tijden geweest, waarin de wijze van oorlogvoeren een dergelijke chronologische indeeling in spanningsphasen meer verantwoord deed zijn.

Kan men derhalve thans de begrippen ,,staat van oorlog'' en ,,staat .,van beleg'' gevoegelijk missen als onderscheiding van twee feitelijke toestanden, waarin ten deele verschillende maatregelen worden vereiseht, een andere vraag is, in hoeverre wij in deze zijn gebonden aan artikel 195, lid 1 der Grondwet.

Op dit punt kan ik de opvatting der prae-adviseurs niet deelen. Zij interpreteeren het onderhavige artikel als volgt: het eerste lid schept niet meer dan de *mogelijkheid* van twee rechtstoestanden; de wetgever is vrij één rechtstoestand te scheppen.

M.i. dient als volgt te worden geredeneerd: de grondwetgever heeft gedacht aan ***twee*** rechtstoestanden en bepaald, hoe deze in het leven kunnen worden geroepen (n.l. door of vanwege den Koning); voorts schrijft hij dan in den laatsten zin van het eerste lid gebiedend voor, dat de wet moet bepalen de wijze, waarop en de gevallen, waarin ,,zulks[n] (d.w.z. dat in staat van oorlog of van beleg verklaren) kan geschieden en rcgclen de gevolgen (van deze in staat van oorlog of van beleg verklaring). Het gaat er dus niet om, of het den wetgever vrij staat slechts één rechtstoestand te scheppen, want het scheppen van beide rechtstoestanden is krachtens de Grondwet aan den Koning voorbehouden, maar hij (de wetgever) ***moet*** ten aanzien van ***beide*** rechtstoestanden regelen de wijze, waarop en de gevallen, waarin zij door den Koning kunnen worden geschapen, alsmede hunne gevolgen.

Het valt overigens te betreuren, dat geen sterkere argumentatie gevonden is kunnen worden voor de vrijheid, welke de prae-adviseurs den wetgever toekennen om zich aan het grondwettelijke voorschrift te onttrekken. (Ook de bewoordingen der considerans van de huidige wet pleiten tegen hun opvatting.) Één rechtstoestand zou immers ook geheel in de lijn liggen van een streven naar een *algemeene* bevoegdhcid in ***alle*** omstandigheden, wat, zooals hierboven reeds betoogd, de voorkeur verdient boven *bijzondere* bevoegdheden in ***bepaalde*** omstandigheden.

Thans mogen enkele opmerkingen volgen naar aanleiding van de voorgestelde wijzigingen.

Artikel I, lid 1. Indien de terminologie ,,grondgebied des Rijks'' inderdaad twijfel laat of daaronder zijn te begrijpen de wateren en het luchtgebied, is zulks evenzeer het geval ten aanzien van deze bewoordingen in art. 195 Grondwet en mag derhalve aan de wet, ter uitvoering van eerder genoemd grondwetsartikel, geen ruimere strekking worden gegeven.

Lid 2. „De militaire autoriteit, door Ons krachtens art. 4 dezer ,.wet voor de uitoefening van het militair gezag in het betreffende ,,gebied (dus het gebied, waar de vijandelijke inval dan wel de binnen-,,landsche onlusten plaats grijpen) aangewezen'', kan, nu art. 4 (nieuw)

ook de delegatiemogelijkheid kent, een troepencommandant zijn. Deze militaire autoriteit kan derhalve, indien een opstootje naar zijn gevoelen den omvang van ,,binnenlandsche onlusten" aanneemt, en *hij* vindt, dat het K.B. niet kan worden afgewacht, het geheele Rijk in staat van beleg verklaren; dus ook, indien hij zich nog wel in verbinding zou kunnen stellen met de Regeering.

Artikel **3,** lid 2. De voorkeur verdient m.i. het betreffende artikel uit de z.g. noodwetten, luidende als volgt:

,,Indien het voorstel (als in art. 2 dezer wet bedoeld) wordt inge-
,,trokken of door een van beide Kamers der Staten-Generaal ver-
,,worpen, wordt het besluit terstond ingetrokken."

Waarom een termijn van twee dagen genomen en waarom rekening gehouden met een mogelijke kamerontbinding gedurende die twee dagen?

Bovendien, wat te doen, indien één dag na het niet-aannemen het besluit wordt opgeheven en daarna, doch nog juist binnen den termijn van twee dagen tot ontbinding der betreffende Kamer wordt overgegaan?

Artikel *5,* lid *2.* Noodrecht in optima forma!

Een dergelijke bepaling gaat wel zeer ver. Één stap minder ver ware een opsomming althans van de wetten, welke aan de militaire verordeningen kunnen derogeeren en waarvan bepalingen kunnen worden geschorst.

Bij strijd van een verordening van het militair gezag met een bepaling van eenig algemeen verbindend voorschrift van het burgerlijk gezag is alleen de verordening van het militair gezag verbindend. m.a.w. ook bij gedeeltelijken strijd verbindt niettemin de geheele burgerlijke bepaling niet. In de z.g. noodwetten wordt dit bezwaar ondervangen door te spreken van: ,,zonder gevolg blijven, indien en ,,voorzoover onvereenigbaar"; zoo wordt voorkomen, dat b.v. een geheele wettelijke bepaling onverbindend wordt, indien op een onderdeel daarvan een militaire verordening bestaat. Gelijk de prae-adviseurs in de toelichting op dit artikel opmerken, wordt hier aan het militair gezag de *zoo* noodzakelijke. *nagenoeg onbeperkte, algemeene* verordenende bevoegdheid toegekend. De vraag rijst nu, of deze bevoegdheid de perken van het grondwettelijk toelaatbare niet overschrijdt. Artikel 195 laat n.l. aan de wettelijke regeling toe te bepalen, ,,dat ,,de grondwettelijke bevoegdheden van het *burgerlijk* gezag ten op-
,,zichte van de openbare orde *en* de politie geheel of ten deele op het ,,militair gezag overgaan en dat de *burgerlijke* overheden aan de ,,militaire ondergeschikt worden".

Hier zijn kennelijk met ,,burgerlijk gezag" en ,,burgerlijke over-
,,heden" in zooverre synonieme begrippen bedoeld. dat men heeft willen aanduiden het burgerlijk gezag uit te oefenen door dito overheden. Het lijkt dan ook niet waarschijnlijk, dat onder het begrip ,,burger-
,,lijke overheid" ook de *wetgever* zou zijn bedoeld en men onder een voorschrift van het burgerlijk gezag ook een *wet* zou mogen begrijpen.

Maar dan steunt een bepaling als in lid 2 van artikel 5, waar een

militaire verordening een wettelijke bepaling ter zijde kan schuiven, ook niet op het bovenbedoelde grondwettelijke voorschrift. M.i. is het militair gezag dàn alleen bevoegd wettelijke bepalingen te schorsen of daarvan af te wijken, indien deze wettelijke bepalingen met name in de wet zijn genoemd; zooals in de huidige wet geschiedt ten aanzien van Arbeidswet, Veiligheidswet en Hinderwet (art. 12), Vuurwapenwet (art. 29), Begrafeniswet (art. 30).

Zelfs is het aan twijfel onderhevig, of het militair gezag zich zonder eenige beperking kan plaatsen op den zetel van de burgerlijke overheden, als daar zijn: provincie, gemeente, enz. De Grondwet spreekt uitdrukkelijk van: .,grondwettelijke bevoegdheden van het burgerlijk ,,gezag ***ten opzichte van de openbare orde en de politie".*** Deze beperking, welke toch niet zonder reden in de Grondwet zal zijn opgenomen, komt in het ontwerp niet voor. Over het begrip ,,openbare orde en de ,,politie" bestaat, evenals over het begrip ,,politieverordeningen". groot verschil van meening (zie prae-advies blz. 4 en 5 onder 6). Maar hoe ruim men ook wil interpreteeren, tot een ***onbeperkten*** gezagsovrrgang geeft de Grondwet geen vrijheid.

Artikel 6, lid 2. In afwijking van artikel 25 der huidige wet worden hier ook de openbare godsdienstoefeningen aan regelen onderworpen. Aangezien artikel 195 Grondwet geen afwijking van artikel 177 Grondwet toelaat, is het de vraag, of zulks niet te ver gaat. Weliswaar spreekt laatstgenoemd artikel van: ,,behoudens de noodige ,.maatregelen ter verzekering der openbare orde en rust", maar een gelijksoortig voorbehoud maakt bijv. ook art. 9 Grondwet, terwijl niettemin art. 195 Grondwet uitdrukkelijk vermeldt, dat van dat artikel kan worden afgeweken.

Artikel 8. Met betrekking tot het begrip ,,burgerlijk gezag" en de voorschriften, door dat gezag vast te stellen, rnoge worden verwezen naar hetgeen te dier zake is opgemerkt bij art. 5. Ook hier blijkt door de vermelde uitzonderingen, dat prae-adviseurs onder bedoelde voorschriften in liet algemeen ook begrijpen: wetten, ja zelfs de Grondwet! Ware dit laatste inderdaad juist, dan behoefde art. 195 Grondwet niet uitdrukkelijk de grondwetsartikelen te vermelden, waarvan kan worden afgeweken, aangezien dan het onderhavige grondwetsartikel zelf een algemeene bevoegdheid daartoe zou inhouden.

Artikel 9, lid 2. Het militair gezag kan bevoegdheden van het burgerlijk gezag tot zich trekken, behoudens in gevallen bij A.M.v.B. vastgesteld. Dit voorbehoud is. blijkens de toelichting (blz. 30), gemaakt, opdat de Kroon zelve zal beslissen, .,welke bevoegdheden zij ,,onder alle omstandigheden aan *zich* wil houden". Hier zijn prae-adviseurs in hun opvatting: ,,onder bevoegdheden van het burgerlijk ,,gezag valt ook wetgevende bevoegdheid" niet consequent geweest. Immers, de Kroon *kan* geen wetgevende bevoegdheid aan *zich* houden, want die heeft zij niet alleen, doch gezamenlijk met de Staten-Generaal.

A fortiori geldt deze redeneering ten aanzien van de opvatting van

prae-adviseurs, dat de Grondwet een voorschrift van het burgerlijk gezag (in den zin dezer wet) zou zijn (cf. art. 8, lid 2).

Artikel **12.** Het militair gezag is ook hier, evenals in de huidige wet, slechts bevoegd niet-militairen op te roepen om deel uit te maken van *de milifaire macht.*

Het geval kan zich echter voordoen, dat de burgers verplicht moeten worden in munitiefabrieken of vitale bedrijven te werken. Zoolang wij geen burgerlijke dienstplicht hebben, maar zelfs ook dan, kan er ook voor het militair gezag behoefte bestaan aan de bevoegdheid om burgers te verplichten bepaalde werkzaamheden te verrichten, zonder hen daarbij deel te moeten doen uitmaken van de militaire macht. (Het schijnt mij niet mogelijk deze bevoegdheid onder artikel 10, onder h te brengen.)

Reserve-Kapitein voor Algemeenen Dienst Prof. Mr. J. **M. vun** *Bemmelen (Voorzitter):*

Gaarne zeg ik den verschillenden debaters dank voor hun belangwekkende beschouwingen.

Ofschoon ik geen deskundige ben op het gebied van het staatsrecht, mil ik de volgende opmerking maken. Schuilt er geen gevaar in de bepaling, voorkomende in het 2e lid van art. 1? Deze bepaling schept namelijk de mogelijkheid, dat een gedeelte des lands in staat van beleg wordt verklaard door een militaire autoriteit. daartoe door de Kroon aangewezen (krachtens art. 4), indien het besluit van de Kroon tengevolge van den dringenden toestand niet kan worden afgem-acht.

Doordat het wetsontwerp aan de militaire autoriteiten in het gedeelte des lands, dat in staat van beleg is verklaard, dermate groote en ruime bevoegdheden geeft — zij kunnen alle wetten opzij zetten —, zou althans theoretisch de mogelijkheid worden geschapen, dat een militaire autoriteit op legale wijze in zijn gebied den staat van beleg afkondigt. zonder dat het centrale gezag van het dringende van den toestand overtuigd is.

Er is te meer aanleiding om ter zake eenige beperking op te leggen, aangezien de moderne gemeenschapsmiddelen van dien aard zijn, dat het weinig aannemelijk moet worden geacht, dat een militaire autoriteit, alvorens haar ingrijpend besluit tot uitvoering te brengen. geen gelegenheid zou hebben gehad het centrale gezag daaromtrent te raadplegen of te adviseeren. Op grond hiervan ben ik de overtuiging toegedaan, dat het verkeerd zou zijn, juist in een wet, waarin zulke uitgebreide bevoegdheden worden gegeven, als in het Ontwerp-oorlogswet, hetwelk thans voos ons ligt, aan een ander dan aan het centraal gezag de bevoegdheid te geven den staat van beleg af te kondigen.

Nadat de debaters hadden gesproken en een korte pauze was gehouden, heeft Zijne Excellentie *Dr.* d. J. *C. van Dijk*, Minister van Defensie, het woord gevoerd

De Minister bedankte den Voorzitter voor zijn welkomstwoord en sprak woorden van erkentelijkheid voor de bewijzen van belangstelling van de vereeniging, ondervonden bij zijn promotie honoris causa tot doctor in de rechtsgeleerdheid.

Naar de meening van Zijne Excellentie heeft de M.R.V. zich in korten tijd een belangrijke plaats weten te verwerven door de keuze van de onderwerpen en de wijze, waarop deze worden behandeld.

Ten aanzien van het ter vergadering in bespreking zijnde onderwerp bracht de Minister een tweetal punten naar voren.

1. In de Septemberdagen is gebleken, dat het noodig kan zijn, dat bijzondere maatregelen worden genomen, ook al is de staat van oorlog of van beleg nog niet afgekondigd. Een wettelijke regeling zal ook in dit opzicht noodig zijn.

2. De regeling van de verantwoordelijkheid van den opperbevelhebber is moeilijk. Hij zal zeker niet voor zijn geheele optreden alleen aan den Minister van Defensie verantwoording schuldig zijn. Met een eenvoiidige formule zal niet kunnen worden volstaan.

Na deze rede verliet Zijne Excellentie de vergadering.

Reserve-Eerste luitenant voor Algemeenen Dienst Mr. C. J. F. Caljé (Prae-adviseur):

Ik moge beginnen met ook mijnerzijds den debaters dank te betuigen voor de belangstelling, welke zij aan liet prae-advies en het daarin behandelde onderwerp hebben betoond. Een bijzonder woord van dank komt toe aan hen, die zoo vriendelijk zijn geweest, ons te voren de punten op te geven, waarover zij voornemens waren het woord te voeren. Dit maakt de beantwoording in veel opzichten gemakkelijker.

Nochtans is het zeer waarschijnlijk, dat tijdgebrek niij zal verhinderen op alle gemaakte opmerkingen in te gaan. Zooveel mogelijk zal hetgeen hier ter vergadering niet kan worden beantwoord, nog in het schriftelijk verslag der vergadering worden besproken. Ook daarbij echter zal de beschikbare plaatsruimte ons vermoedelijk zeer sterke beperking opleggen.

Wanneer ik thans tot de beantwoording der sprekers overga, kom ik in de eerste plaats aan de vraag van den Heer *De Lint*, waarom een geheel nieuwe regeling werd ontworpen en niet op het wijzigingsontwerp 1916 werd voortgebouwd.

Dat het wijzigingsontwerp 1916 tegenover de huidige wet verdiensten heeft, wil ik den Heer *De Lint* gaarne toegeven. Reeds in het prae-advies (blzz. 11. 16) werd zulks ixitdrukkeliik erkend.

Maar, M. de V., zoodra mijn mede-prae-adviseur en ik overtuigd waren van de wenschelijkheid om den staat van oorlog te doen wegvallen en het militair gezag inet algemeene, vrijwel onbeperkte bevoegdheden te bekleeden, was er naar onze meening alleszins vol-

doende reden om ons zoowel van de huidige wet als van het wijzigingsontwerp 1916 los te maken.

In de eerste plaats eischen de genoemde beginselen een gansch andere structuur der wet. In de tweede plaats is het — willen *die* beginselen zegevieren — uit politiek oogpunt van belang, dat het wetsontwerp, waarin zij worden belichaamd, zoo *min* mogelijk aanlinoopingspunten met de *oude* beginselen oplevert. Immers, hoe minder aanknoopingspunten, des te geringer de kans op gemarchandeer over bevoegdheden, waarover in werkelijkheid niet te marchandeeren valt. Wanneer men er van overtuigd is — en, M. de V., mijn mede-prae-adviseur en ik hebben die overtuiging —. dat het heden ten dage een onafwijsbare eisch is, dat de wet het militair gezag met vrijwel onbeperkte bevoegdheden bekleedt, dan is er voor een „punt ..voor punt" *door den wetgever* „rekening houden met de belangen .„van de burgerlijke overheid en van de burgerij" — hetgeen de Heer *De Lint* een voordeel van het bijwerken van het ontwerp 1916 acht — *geen plaats.* De wetgever is nu eenmaal ten eenenmale niet in staat om in tijd van vrede de waarde dier belangen in de ure des gevaars op de juiste wijze te schatten en zal dan ook het met die belangen rekening houden moeten overlaten aan hen, die gedurende den noodtoestand voor de handhaving of het herstel der uit- of inwendige veiligheid de verantwoordelijkheid dragen.

Dat voorts bij een nieuw opgezette regeling de reeds verkregen bevoegdheden van het militair gezag bij een behandeling in de Staten-Generaal meer gevaar zouden loopen dan bij een bijwerken van het wijzigingsontwerp 1916, acht ik niet waarschijnlijk. Dc Regeering blijft toch altijd ..meester" van een wetsontwerp in dien zin, dat zij het te allen tijde kan intrekken en dan blijven de oude wet en dus ook de reeds verkregen bevoegdheden onveranderd gelden.

Wat nu de grondbeginselen van ons ontwerp betreft, verschillende debaters hebben bezwaren aangevoerd tegen het wegvallen van den staat van oorlog. Men heeft hiervan zoowel de wenschelijkheid als de grondwettigheid bestreden.

Over de *wenschelijkheid* van slechts één bijzonderen rechtstoestand zal ook mijn mede-prae-adviseur nog wel een en ander zeggen. Ik moge dan ook met het volgende volstaan.

De Heeren *De Roer* en *Strick van Linschoten* wenschen beiden een afzonderlijken „militairen" rechtstoestand voor het geval van *binnenlandsche onlusten.* Laatstgenoemde motiveert zulks aldus: bij het dempen van binnenlandsche onlusten dient zoo lang mogelijk het burgerlijk gezag ingeschakeld te blijven.

In haar algemeenheid zal ik deze laatste stelling zeker niet weigeren te onderschrijven. Mijn mede-prae-adviseur en ik hebben immers eenzelfde beginsel aan de door ons ontworpen regeling van den staat van beleg ten grondslag gelegd. Ook volgens ons voorontwerp toch blijft het burgerlijk gezag zijn bevoegdheden uitoefenen. totdat het militair gezag die bevoegdheden tot zich trekt.

De bedoeling van den Heer *Strick* is vermoedelijk echter deze, dat hij voor het geval van binnenlandsche onlusten een rechtstoestand wenscht. waarbij niet het militair gezag, doch de wet bepaalt in hoeverre het burgerlijk gezag zijn bevoegdheden verliest. M.a.w. de Heer ***Strick*** wenscht op dit punt in zekeren zin aansluiting aan het systeem der huidige wet. Het is echter wellicht goed. M. de V., er in dit verband de aandacht van de vergadering op te vestigen, dat juist voor het geval van ,,oproerige beweging, samenscholing of andere ,,stoornis der openbare orde of van ernstige vrees voor het ontstaan ,,daarvan'>art. 14 dier met reeds onder den meest beperkten militairen rechtstoestand, den staat van oorlog, de bijzondere bevoegdheden van den burgemeester zonder meer op het militair gezag doet overgaan. In vergelijking met de huidige wet zouden de burgemeesters dan ook mei het vocrontwerp veeleer gehaat dan geschaad zijn, aangezien het voorontwerp tenminste nog de niogelijkheid open laat, dat zij in geval van niet te ernstige onlusten hunne bevoegdheden blijven iiitoefenen.

Een groot bezwaar tegen een afzonderlijken rechtstoestand voor het geval van binnenlandsche onlusten is voorts gelegen in de moeilijke beoordeeling van aard, omvang en ontwikkelingsmogelijkheden van onlusten. Wat vandaag nog een oogenschijnlijk weinig beteekenende ongeregeldheid is. kan morgen blijken in een merkelijlien hurperoorlog te zijn overgegaan. Ook indien men twee rechtstoestanden heeft, zal derhalve een Regeering, die niet — omdat zulks altijd gevaarlijk is — achter de feiten aan wil loopen, er verstandig aan doen om in ieder geval onmiddellijk den ixitgebreidsten militairen rechtstoestand af te kondigen. Waaruit volgt, dat de tweede — minder uitgebreide — bijzondere ,,militaire" rechtstoestand feitelijk overbodig is.

Ooli de *grondwettigheid* van het negvallen van den staat van oorlog is door verschillende debaters betwist. Het verheugt mij uiteraard, dat althans één der sprekers, de Heer ***Strick,*** uitdrukkelijk heeft verklaard een wettelijke regeling, *alleen* van den staat van beleg, *niet* ongrondwettig te achten.

Zooals ook straks nog nader zal blijken, geloof ik niet, dat een zoodanige regeling een Koninklijk prerogatief illusoir zou maken. Ofschoon hij het niet met zooveel woorden heeft gezegd, is dit ook het bezwaar van den Heer *Bautz* en deze acht dit bezwaar zelfs zóó ernstig, dat hij — anders dan de Heer ***Strick,*** voor wien het meer een gevoelslrmestie is — daarin de ongrondwettigheid gelegen acht.

De quaestie van de grondwettigheid, M. de V., hangt geheel af van de interpretatie van art. 195, lid 1 der Grondwet. De Heer Pan *Haeringen* heeft betoogd. dat mijn mede-prae-adviseur en ik aan het woordje ,,of" in de zinsnede ,.in staat van oorlog *of* in staat van ,,beleg'>ten onrechte een disiunctieve beteekenis zouden hebben toegekend. Naar zijn meening is dat woordje .,of" hier niet disiunctief

doch coninnctief gebruikt en op deze coniuncticve interpretatie berust in wezen ook de theorie van den Heer *Bautz*.

Maar, M. de V. is deze theorie van de coniunctieve beteekenis wel meer dan een bloote gissing? Ook al neemt men aan, dat de grondwetgever van 1887 twee afzonderliike militaire rechtstoestanden voor oogen had, wellicht zelfs onder de toenmalige omstandigheden weiischelijk oordeelde, er is geen enkele aanwijzing, dat de grondwetgever den gewonen wetgever ook voor eens en voor altijd heeft willen dwingen om beide rechtstoestanden te regelen. Reeds de omstandigheid, dat de grondwetgever aan den gewonen wetgever ook overlaat te bepalen in welke pevallcn een gebiedsdeel in staat van oorlog en in welke gevallen het in staat van beleg kan worden verklaard, pleit voor het tegendeel. Het ken toch nimmer de bedoeling van den grondwetgever zijn geweest den wetgever te dwingen de gevolgen van een rechtstoestand ie regelen, welke die wetgever in geen enkel geval wenschelijk acht.

Nu zal de Heer *Bautz* hier vermoedelijk tegen aanvoeren. dat er thans een nieuw interpretatie-geschil is ontstaan. Want, zal hij zeggen, art. 195, lid 1, zin 2 luidt: „De met bepaalt .... de gevallen, „waarin zulks geschieden kan" en gij en uw mede-prae-adviseur lezen die bepaling. alsof er stond: „De wet bepaalt in welke geval„len een gebiedsdeel in staat van oorlog en in welke gevallen een „gebiedsdeel in staat van beleg kan worden verklaard", terwijl ik (*Bautz*) die bepaling aldus wensch te lezen: „De wet bepaalt de „gevallen, in elk waarvan een gebiedsdeel naar keuze van den „Koning hetzij in staat van oorlog, hetzij in staat van beleg kan „worden verklaard".

Ook bij dit interpretatie-geschil is het antwoord op de vraag, wie gelijk heeft. weer buitengewoon moeilijk. omdat de parlementaire geschiedenis der grondwetsherziening van 1887 geen enkele aanijzing geeft, noch in de eene. noch in de andere richting. En juist, omdat dit het geval is, moet, M. d. V.. een zoodanige interpretatie de voorkeur genieten, welke aan de veranderde omstandigheden van het heden de minste moeilijkheden in den weg legt. De groote belangen, welke op het spel kunnen staan. maken, dat wij ons tegenover de dwingende eischen van het heden niet vrijwillig aan het verleden gevangen mogen geven en zulks te meer niet, indien — zooals in het onderhavige geval — geenszins vaststaat, dat dit verleden ons te dezen aanzien in eenig opzicht heeft willen binden.

M. d. V., heeft de grondwetgever van 1887 den gewonen wetgever voor eens en voor altijd willen binden aan de voorstellingen, welke die grondwelgever in 1887 voor oogen had? Ik zou haast willen antwoorden: integendeel, want bij de behandeling der grondwetsherziening van 1887 zijn meerdere stemmen gehoord, die in een geheel andere richting wijzen. Rij de algemeene beschouwingen over liet Defensiehoofdstuk zeide de Heer *Rooseboom* o.m. het volgende: „Ik heb nooit begrepen. waarom wij er zoo in het bijzonder toe ge„roepen zonden zijn om zelfs in de verre toekomst te zorgen voor de

„ingezetenen tegenover den wetgever van die dagen. Kunnen wij dan „nu beter beoordeelen, wat *dan* het beste zal wezen dan hij? Hebben „wij een zienersblik in de toekomst?" [1])

Al zijn deze woorden dan ook niet speciaal naar aanleiding van art. 187 (thans 195) gesproken, het zijn zeer behartenswaardige woorden, M. de V., wanneer het er om gaat de bewegingsvrijheid van den huidigen wetgever tegenover de Grondwet van 1887 vast te stellen. Tevens zal het U thans wel duidelijk zijn, dat en waarom mijn mede-prae-adviseur en ik onverzwakt in de toelaatbaarheid onzer interpretatie en mitsdien ook in de grondwettigheid van ons voorontwerp blijven gelooven.

Wat nu ten slotte nog in het bijzonder de quaestie van het Koninklijk prerogatief in deze betreft, art. 195. lid 1 der Grondwet geeft den Koning *niet* een zelfstandig recht orn een gebiedsdeel in staat van oorlog of in staat van beleg te verklaren. Het geeft dit recht slechts, voorzoover de uitvoeringswet den staat van oorlog en den staat van beleg mogelijk maakt. M.a.w. het prerogatief des Konings om den staat van oorlog te verklaren bestaat slechts, indien en voorzoover de wet dien rechtstoestand kent. Laat de wet derhalve een der beide rechtstoestanden weg, dan kan men niet zeggen, dat een prerogatief illusoir wordt gemaakt.

Thans, M. de V., zou ik over willen gaan tot het tweede grondbeginsel, dat aan het voorontwerp ten grondslag ligt, n.l. het beginsel, dat aan het militair gezag *algemeene* en vrijwel onbeperkte bevoegdheden behooren te worden toegekend.

In de eerste plaats is er dan de algemeene *verordenings*bevoegdheid van het militair gezag. De Heer *Clavareau* heeft gevraagd, of de militairc verordeningen ook de materies mogen raken, vernield in het z.g. codificatie-artikel (art. 157). Anders gezegd: mogen de verordeningen van het militair gezag onderwerpen regelen, welker regeling door de Grondwet uitsluitend aan de wet is voorbehouden?

De Heer Clanareau beantwoordt de vraag bevestigend en beroept zich daarvoor op eenige algemeene maatregelen van bestuur. Ik geloof niet, dat de vraag hierdoor wordt beslist, aangezien de genoemde algemeene maatregelen van bestuur alle slechts nadere uitvoeringsvoorschriften zijn t.n.v. bij de wet geregelde onderwerpen.

Het antwoord op de thans aan de orde zijnde vraag ligt naar mijne meening veeleer besloten in het tweede lid van art. 195 der Grondwet, inhoudende, dat bij de wet, welke de gevolgen van den staat van beleg regelt, ook zal kunnen worden bepaald, „dat de grondwettelijke be„voegdheden van het burgerlijk gezag ten opzichte van de openbare „orde en de politie geheel of ten deele op het militair gezag overgaan". Wat moet in die bepaling onder „de *grondwettelijke* bevoegdheden „ten opzichte van de openbare orde en de politie" worden verstaan?

[1]) *Mr.* A. R. *Arntzenius.* Handelingen over de Herziening der Grondwet, deel **VII, blz. 23.**

Slaat men hierover de schrijvers over staatsrecht, staatsnoodrecht en politierecht na, dan is het bedroevend zoo weinig aandacht aan de woorden ,,openbare orde" is geschonken. De schrijvers, die er zich over uitlaten, vatten het begrip .,openbare orde" van art. 195 G.W. echter kennelijk als een politioneel begrip op, als ,,feitelijke rust en veilig-,,heid", als het tegendeel van feitelijke rustverstoring.

De vraag is echter hij mij gerezen, of dit wel juist is en of aan de woorden ,,openbare orde" in art. 195 niet een ruimere beteekenis behoort te worden toegekend. Behalve in art. 195, lid 2 komen de woorden ,,openbare orde" nog tweemaal in de Grondwet voor, n.l. in art. 9 (,,Het recht der ingezetenen tot verecniging en vergadering ,,wordt erkend. De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht ,,in het belang der openbare orde") en in art. 177 (,,Alle openbare ,,godsdienstoefening binnen gebouwen en besloten plaatsen wordt ,,toegelaten. behoudeiis de noodige maatregelen ter verzekering der ,,openbare orde en rust"). Het merkwaardige is nu, dat dezelfde woorden in artikel 9 anders worden geïnterpreteerd dan in art. 177. Wordt het begrip .,openbare orde" in art. 177 in het algemeen als een politioneel begrip opgevat, als synoniem met .,rust en openbare veilig-,,heid" beschouwd, in art. 9 wordt het geacht een veel ruimere beteekenis te hehhen. Op grond van de interpretatie, zooals deze door den wetgever zelf in art. *3* van de wet van *22* April 1855, *S. 32* tot regeling en beperking der uitoefening van het regt van vereeniging en vergadering, tot uitdrukking is gebracht, omschrijft *Dr. F. Krancnburg* [1]) het begrip ,,openbare orde" van art. 9 der G.W. als de ,,ongestoorde ,,heerschappij van het Recht". Anders gezegd, de openbare orde van art. 9 der Grondwet is de Nederlandsche rechtsorde zelf niet alle wetten en voorschriften, waarin deze is belichaamd.

Beide artikelen nu kwamen reeds in de Grondwet voor, toen art. 187 (thans art. 195) in 1887 in de Grondwet werd ingevoegd. Wie onzer, M. de V., zal thans met juistheid kunnen zeggen, welk der beide begrippen den grondwetgever voor oogen heeft gestaan? De parlementaire geschiedenis geeft wederom ook hier geen enkele aanwijzing.

Zelfs al neemt men aan, dat de terminologie van art. 187 (thans 195) is ontleend aan het ,.maintien de l'ordre et de la police" van het Keizerlijk Decreet van 24 December 1811, dan wil dit nog geenszins zeggen, dat de grondwetgever nu ook een zuiver politioneel ordebegrip voor oogen had. Want dit staat vast: het politioneele begrip ,,openbare orde" kan ook de huidige wet niet dekken, tenzij men het woord ,,politie" buiten de beteekenis, welke dat woord ook reeds in 1887 had, uitbreidt en, zooals *Van Wageningen*, daaraan de beteekenis van „feitelijke bestuursuitoefening" hecht. [2])

M. de V., hoe langer ik over deze zaak nadenk, des te meer geloof ik, dat men bij de interpretatie van art. 195, lid 2 niet te veel op de

---

[1]) *F. Kranenburg.* Het begrip ,,Publieke Orde". — Diss. Groningen 1895.

[2]) H. v. *Wageningen.* De regelgevende bevoegdheid van het militair gezag tijdens staat van oorlog en staat van beleg in rijk en koloniën. — Diss. Groningen 1916.

oude Fransche wetgeving moet teruggrijpen. Wat is waarschijnlijker? Dat de grondwetgever van 1887 heeft gedacht aan de oude Fransche wetgeving — welke men n.b. juist door een nationale wetgeving wilde vervangen! — en dan daarbij het aan die wetgeving ontleende begrip ,,politie" nog interpreteerde volgens de beteekenis, welke het ruim 70 à 80 jaar te voren had, òf dat de grondwetgever, ondanks het gebruik van naar de oude Fransrhe wetgeving riekende terminologieën, den tekst der voorgestelde grondwetsartikelen interpreteerde naar hem uit diezelfde grondwet vertrouwde begrippen. Ik voor mij meen het laatste. En is het in dezen gedachtengang niet veel waarschijnlijker, dat de grondwetgever bij een grond\%-etsartikel — dat speciaal ter bescherming van de Nederlandsche rechtsorde is geschreven — hetzelfde begrip .,openbare orde" voor oogen had, dat en in art. 10 (thans 9) der Grondwet èn in de wet van 1835 met diezelfde Nederlandsche rechtsorde wordt vereenzelvigd?

Na hetgeen ik in het algemeen over interpretatie van grondwetsartikelen heb gezegd, zal het U overigens duidelijk zijn, dat ik — nu de parlementaire geschiedenis geen enkele nadere aanwijzing oplevert — ook zonder het voorgaande bij de interpretatie van het begrip ,,openbare orde" in art. 195, lid 3 alleen de meest uitgebreide beteekenis, welke de Grondwet toelaat, de juiste zou kunnen achten.

Stelt men nu .,openbare orde" in art. 195. lid 2 met ..rechtsorde" gelijk, dan volgt daaruit tevens, dat onder de grondwettelijke bevoegdheden, welke het burgerlijk gezag ten aanzien van die rechtsorde heeft, en welke door de wet op den staat van beleg op het militair gezag kunnen worden overgedragen, ook valt de grondwettelijke bevoegdheid tot het bij de wet regelen en wijzigen van die rechtsorde, zoodat inderdaad naar mijne meening de verordeningen van het militair gezag zich ook zullen kunnen bewegen op terrein, dat overigens uitdrukkelijk aan den wetgever is voorbchoiiden.

Het is inderdaad een zeer uitgebreide macht, welke door art. 5 van het voorontwerp aan het militair gezag wordt toegekend. Evenwel, ook al zijn er ongetwijfeld inateriae. wellie het militair gezag niet zal behoeven te regelen, het lijkt mij niet mogelijk, noch gewenscht, noch noodzakelijk om -- zooals door verschillende sprekers is gesuggereerd — in het wetsontwerp een opsomming op te nemen van de wetten, waarvan het militair gezag niet zou mogen afwijken. Men bedenke, dat het militair gezag nog wel wat anders te doen heeft dan zonder noodzaak regelend op te treden. En ten slotte vergete men niet, dat het in art. 4, lid 3 van het ontwerp (,,Het militair gezag oefent de aan ,,dat gezag toegekende bevoegdheden alleen uit, voor zooveel zulks ,,naar het oordeel van dat gezag voor de handhaving of het herstel ,,der uit- of inwendige veiligheid wordt gevorderd") steeds het richtsnoer voor oogen heeft, dat het ook bij zijn verordenende werkzaamheid in acht aal hebben te nemen.

De Heer *Clavareau* heeft gevraagd, of er geen gevaar bestaat, dat de rechter de verordeningen van het militair gezag toetst aan het in art. 4,

lid **3** van het ontwerp neergelegde richtsnoer. Door in de redactie van gemeld art. 4, lid **3** uitdrukkelijk aan het oordeel van het militair gezag een plaats in te ruimen, gelooven mijn mede-prae-adviseur en ik voldoende tot uitdrukking te hebben gebracht, dat de rechter dat oordeel zal hebben te eerbiedigen. De Heer Clavareau voert wel hier tegen aan, dat — niettegenstaande art. 146, lid 2 der Grondwet uitdrukkelijk bepaalt, dat de gemeenteraad de verordeningen maakt, die hij (d.i. de raad) in het belang der gemeente noodig oordeelt — de rechter niettemin de gemeente-verordeningen toetst, doch hij ziet daarbij klaarblijkelijk voorbij, dat art. 168 der *Gemeente*wet — en alleen aan dit artikel (wetten ziin onschendbaar!) dient de rechter zich te houden — de verordeningsbevoegdheid objectiveert („Aan hem" — den Raad — „behoort het maken van de verordeningen, die in het „belang der openbare orde. zedelijkheid en gezondheid worden ver„eischt en van andere betreffende de huishouding der gemeente") cn door deze objectiveering den rechter tot toetsing dwingt. Geheel anders staat het echter m.i. met de verordeningen van het militair gezag, indien, zooals in art. 4, lid 3 van het voorontwerp, ***in*** de wet *zelf* aan het oordeel van het militair gezag de beslissing over den omvang van zijn maatregelen wordt toegekend.

Thans overgaande tot de opmerkingen, welke in verband met de aan de individueele burgers toe te kennen waarborgen zijn gemaakt, moet mij eerst van het hart. dat de vergelijking (van den Heer *Clavareau*) van de militaire autoriteiten met crisisambtenaren in den hedendaagschen zin van het woord mij allerminst gelukkig lijkt. Ook mij is wel eens ter oore gekomen, dat het genus „crisisambtenaar" zoo nu en dan wel eens minder gunstig pleegt te worden beoordeeld. Of dit terecht geschiedt, kan in deze vergadering gevoegelijk in het midden worden gelaten, doch ook al zou het zoo zijn, dan is er tusschen het hedendaagsche crisisapparaat en het militaire apparaat nog één groot verschil en dat is: de *militaire tucht*. En juist deze is het, welke maakt, dat de uitoefening van het militair gezag met vertrouwen kan worden tegemoet gezien.

Met belangstelling, heb ik de beschouwingen gehoord, welke de Heer *Clavareau* heeft gewijd aan het in het voorontwerp opgenomen rechtsmiddel tegen de politieke inbewaring-stelling, de tusschenkomst van den krijgsraad. Ik geloof echter niet, dat het aanbeveling verdient hier het H.M.G. in te schakelen. In de eerste plaats, omdat locale kennis van zoo overwegend belang is en het H.M.G. deze over het algemeen zal missen. In de tweede plaats, omdat ook hier „snel recht" een ccrstc eisch is en deze eisch bij de door den Heer Clavareau voorgestelde regeling al te zeer in het gedrang komt.

Ik geef den Heer *Clavareau* voorts gaarne toe, dat het in theorie mogelijk is, dat de staat van beleg wordt opgeheven, terwijl er redenen zijn om bepaalde personen. die zich in politieke bewaring bevinden, nog eenigen tijd vast te houden. Ik voel er echter voorshands nog weinig

voor om de uitzonderlijke maatregelen, welke de wet in een bijzonderen rechtstoestand mogelijk maakt, ook nog buiten dien rechtstoestand te doen voortduren.

Iets anders is het uiteraard met de bestraffing van tijdens den bijzonderen rechtstoestand gepleegde strafbare feiten. Het is alleszins wenschelijk om deze voor zoover zij niet gedurende den bijzonderen rechtstoestand kon plaatshebben, ook na het einde van den staat van beleg alsnog te doen geschieden. Vandaar de in art. 19, lid 6 van het voorontwerp voorgestelde afwijking van art. 1, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht.

Hetgeen Mevrouw *Hazewinkel—Suringa* naar aanleiding van laatstbedoelde bepaling van het voorontwerp in het begin van haar betoog heeft opgemerkt, geeft mij inderdaad aanleiding om een wijziging van die bepaling wenschelijk te achten in dien zin, dat t.a.v. in een in staat van beleg verklaard gebied gepleegde strafbare feiten art. 1, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht niet alleen nà de opheffing van den staat van beleg doch ook reeds gedurende dien hijzonderea rechtstoestand niet van toepassing wordt verklaard.

Ik moge thans nog zeer in het kort op enkele n.a.v. art. 19 van het voorontwerp gemaakte opmerkingen van den Heer *Clavareau* ingaan.

Inderdaad is het de bedoeling, dat het niet voldoen aan een bevel van het militair gezag lichter strafbaar is, wanneer dit bevel door het militair gezag wordt gegeven ter uitvoering van een voorschrift eener verordening en het militair gezag het niet nakomen van dat voorschrift tot een overtreding heeft gestempeld.

Ik geloof voorts niet, dat het noodzakelijk is om in art. 100 van het Wetboek van Strafrecht de tweemaal voorkomende woorden ..van „regeeringswege" door „door de Regeering" te vervangen, aangezien zoowel op grond van de totstandkoming van dat artikel. als van dc jurisprudentie moet worden aangenomen, dat aan de woorden „voor-„schriften van regeeringswege" geen andere beteekenis mag worden toegekend dan die van voorschriften, welke door de Regeering zelve (of door een harer leden) zijn vastgesteld. Samenloop van art. 100 van het Wetboek van Strafrecht en art. 19 van het voorontwerp behoeft derhalve niet te morden gevreesd.

Ten slotte arht ik het — gezieii de jurisprudentie van den Hoogen Raad, dat de algemeene bepaling van art. **33** van het Wetboek van Strafrecht bij de toepassing van de in bijzondere wetten voorkomende regeling der verbeurdverklaring buiten aanmerking behoort te blijven — niet noodzakelijk, dat in art 19, lid **3** van het voorontwerp uitdrukkelijk zou worden vermeld, dat ook niet aan den verdachte toebehoorende voorwerpen kunnen worden verbeurdverklaard.

Kapitein *Kist* heeft de artikelen 22 en 23 van het voorontwerp ter sprake gebracht.

In de eerste plaats heeft deze spreker gevraagd, of art. 22, lid **1** niet in strijd is met art. 78 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht,

dat de rechtsmacht van den militairen rechter over niet-militaire11 regelt. De Heer *Kist* bedoelt hiermede vermoedelijk, of een op art. 22 gegronde verordening niet met art. 78 der Invoeringswet in strijd is. Dit hangt weer samen met de vraag, of art. 22 van het voorontwerp al dan niet in strijd is te achten met art. 163, lid 1 der Grondwet, luidende: ..Niemand kan tegen zijn wil worden afgetrokken van den ,,rechter. dien de wet hem toekent". Art. 195, lid 4 der Grondwet kent den wetgever echter uitdrukkelijk de bevoegdheid toe om bij de regeling van de gevolgen van den staat van beleg voor het geval van oorlog ook af te wijken van art. 163, lid 1 der Grondwet. Wil men dus aan het bepaalde bij art. 195, lid 4 eenige practische waarde toekennen, dan moet men wel aannemen, dat die bepaling het voor het geval van oorlog ook mogelijk maakt om bij een regeling, welke niet in een formeele wet is belichaamd, personen van hun wettelijken rechter af te trekken. De Heer *Kist* heeft nu wel een en ander voorgelezen uit de Memorie van Toelichting op het wijzigingsontwerp 1916, waaruit zoude blijken, dat de Regering zich toen op het standpunt stelde, dat de onttrekking van niet-militairen aan den burgerlijken rechter bij de wet zou behooren te geschieden, doch zulks is in wezen niet meer dan een politiek postulaat, zooals dat in die jaren werd aangevoeld. Tot strijd van het tegendeel met art. 163, lid 1 der Grondwet mag men er m.i. niet uit besluiten. Indien nu art. 22 van het voorontwerp niet in strijd is met art. 163. lid I der Grondwet, dan kan men ook niet zeggen. dat de op art. 22 te gronden verordeningen in strijd zouden zijn met art. 78 Invoeringswet. Ten hoogste bestaat de mogelijkheid van samenloop (zie bijv. art. 89 W.v.M.S.).

De Heer *Kist* heeft voorts nog gevraagd, of een bepaling. als vervat in art. 22, lid 1 van het voorontwerp, de eenheid van berechting niet in gevaar brengt. Hij wijst daarbij op de mogelijkheid van delegatie van het militair gezag en vreest een ongelijk gebruik van de in art. 22 gegeven bevoegdheid door de lagere autoriteiten. M. de V., het spreekt vanzelf, dat een zoo ingrijpende maatregel als toepassing van art, 22, lid 1 van het voorontwerp slechts onder nauwlettend toezicht van het hoogste militair gezag behoort plaats te hebben. Mijn mede-praeadviseur en ik twijfelen er niet aan. of de in art. 22, lid 1 gegeven bevoegdheid zal door hel hoogste militair gezag dan ook zooveel mogelijk in eigen hand worden gehouden. Om deze redenen schijnt de vrees van den Heer *Rist* mij clan ook niet gegrond.

M. de T.. ik kom thans aan de door U gestelde vraag, wat er moet geschieden, indien een militaire autoriteit krachtens art. 2, lid 1 van het voorontwerp zelfstandig den staat van beleg afkondigt, doch hnt centrale gezag niet van het dringende van den toestand overtuigd is. Het antwoord is eenvoudig: dan heft de Kroon den staat van beleg op. Overigens geloof ik niet. dat de Nederlandsche militaire autoriteiten

lichtvaardig tot een zoo ernstigen maatregel als het in staat van beleg verklaren van een gebiedsdeel zullen overgaan.

Hiermede, M. de V., wil ik thans eindigen. Doch alvorens weer naar mijn zitplaats terug te keeren, moge ik nog mijn dank betuigen aan het Bestuur der M.R.V. voor het aan de orde stellen van een zoo belangrijk onderwerp, aan mijn mede-prae-adviseur voor de prettige samenwerking en aan de aanwezigen voor de betoonde aandacht.

Majoor van den Generalen Staf G. J. Sas (Prae-adviseur):

In aansluiting aan het betoog van mijn mede-prae-adviseur zou ik gaarne eerst enkele beschouwingen willen wijden aan de opmerkingen van de Heeren *Mrs. De Boer* en *Strick van Linschoten,* die beiden den ,,staat van oorlog" voor geval van binnenlandsche onlusten zouden aenschen te behouden.

Voor wat betreft die van den Heer *Strick van Linschoten,* kan ik kort zijn na hetgeen de Heer *Caljé* dienaangaande heeft gezegd, Het zij mij vergund nog een opmerking te maken naar aanleiding van de stelling, dat ook tijdens den staat van beleg het contact van het militair met het burgerlijk gezag wettelijk dient te zijn geregeld.

Voor den staat van beleg geldt o.i. nog steeds — wij zouden zeggen nog meer dan destijds — het antwoord van Minister *Eland* bij de mondelinge behandeling van de Oorlogswet in de Tweede Kamer op een vrijwel overeenkomstige opmerking, als thans door den Heer *Strick* gemaakt, van het Kamerlid *Pijnappel:* ,,dat alhoewel het ,,gewenscht was, dat het militair gezag profiteerde van de ervaring ,,van het burgerlijk gezag, het de vraag was of bij den staat van ,,beleg de urgentie niet zoo groot zou zijn, dat de tijd voor het over- ,,leg zou ontbreken. Diensvolgens" —- aldus Minister *Eland* — ,,dien- ,,de het militair gezag vrij te zijn om bij den staat van beleg *niet* te ,,overleggen."

Mr. De Boer is van oordeel, dat onze praemisse, dat ,,de staat van ,,oorlog als een overgangstoestand van den vrede naar den staat van ,,beleg is bedoeld", onjuist zou zijn en voert ter adstructie o.m. aan: ,,Zooals reeds uit den naam blijkt, is de staat van oorlog historisch ,,als de normale uitzonderingstoestand voor tijden van oorlog be- ,,doeld; de staat van beleg is aanvankelijk slechts bedoeld voor ge- ,,vallen, waarin bepaalde gedeelten van het Rijksgrondgebied van ,,de rest zijn afgesneden. Van een overgangstoestand, die als regel ,,tot den staat van beleg moet voeren, is dan ook geen sprake; in ,,vele gevallen zal de staat van oorlog niet door een staat van beleg ,,worden gevolgd." Aldus komt hij — alhoewel erkennende, dat de wet van 1899 bij binnenlandsche onlusten een staat van beleg toelaat — tot de conclusie, dat men den oorlogstoestand niet volkomen op één lijn kan stellen met binnenlandsche onlusten; een afzonder-

lijke regeling — een ,.beperkten uitzonderingstoestand" — voor geval van onlusten acht hij gewenscht.

In de eerste plaats moge ik, voor wat ons uitgangspunt betreft — door den Heer *De Roer* onjuist genoemd —, mij veroorloven de toelichting aan te halen, welke de Regeering destijds gaf in de M.v.T. van 27 April 1890 ad art. 22—25:

..Gedurende den staat van oorlog — welke dikwiils slechts de ,,overgangstoestand is tusschen den staat van vrede en dien van ,,beleg — behoeft de macht van het militair gezag enz."

In de M. v. A. van 28 Februari 1899, ad art. 1, lezen wij voorts: ,,De bepalingen, voorkomende in hoofdstuk II van het ontwerp (d.i. ,,St. v. O.), dragen hoofdzakelijk het kenmerk van maatregelen van ,,voorbereiding, zoodat het bijv. voor de hand ligt, dat, in geval van .,oorlogsgevaar, dc staat van oorlog zal worden afgckondigd."

Aan de hand van deze citaten Iran ik niet toegeven, dat onze praemisse bepaaldelijk ,,onjuist" zou zijn, Waarschijnlijk heeft ons voor den geest gestaan het gezegde van Minister van Oorlog *Weitzel* in de Tweede Kamer op 25 Mei 1587: ,,De staat van oorlog is niets ,,anders dan de overgang tot den staat van beleg." Achteraf beschouwd had op blz. 6 van ons prae-advies de tusschenzin wellicht beter kunnen luiden: „— welke dikwijls slechts de overgangstoe-.,stand naar den staat van beleg zal zijn —".

Het beroep van den Heer *De Boer* op de historie acht ik voorts zwak gefundeerd. De Fransche wet van 10 Juli 1791 — welke oorspronkelijk alleen gold voor bepaaldelijk aangewezen ,,places de guerre et ,,postes militaires" — kende den staat van vrede, den staat van oorlog en den staat van beleg. De staat van oorlog werd afgekondigd krachtens een decreet van het Wetgevend Lichaam (c.q. door den Koning), terwijl de staat van beleg van rechtswege intrad, zoodra de vijand de verbinding met de buitenwereld op 1800 ellen had afgesneden. Doch reeds de wet van 10 Fructidor an V (1797) bepaalde. dat bii de wet elke andere gemeente (commune de l'intérieur) in staat van oorlog kon worden verklaard en nu niet alleen in geval van nadering van vijandelijke troepen, doch ook *bij insluiting door rebellen.*

Bij Keizerlijk decreet van 24 December 1811 werd de bovenaangehaalde Fransche wet van 1791 in zooverre gewijzigd, dat, behalve in verband met oorlogsornstandigheden. ook hij Keizerlijk decreet de staat van oorlog of van beleg kon worden verklaard, d.i. dus met het oor op binnenlandsche onlusten.

Hieruit volgt, dat *reeds sinds de tijden van Napoleon* — immers vorengenoemde wet werd voor Nederland executoir verklaard in 1810 en 1811 — de rechtstoestand ,,staat van oorlog" geen verband meer houdt met den feitelijken toestand .,oorlog", terwgl men evenmin bij den .,staat van beleg" moet denken aan ,,belegering" of ,,afgesneden gebied." [1])

[1]) Vergelijk ook hetgeen de Minister van Oorlog *Weitzel* in de Tweede Kamer op 25 Mei 1887 zeide: „*De toestand* van oorlog heeft dus niets „gemeen met den *staat* van oorlog".

Terecht heeft Napoleon reeds ingezien. dat, evenzeer in oorlogsomstandigheden als bij binnenlandsche onlusten. de Staat in den „hoogsten nood" zou kunnen geraken, zoodat in beide gevallen de staat van beleg toepassing zou moeten kunnen vinden.

Ook de wetgever van 1899 heeft zulks zoo verstaan. Zoo lezen mij in de M. v. A. van 28 Februari 1899: „Het behoeft geen betoog. „dat hiermede (d.w.z. met: „binnenlandsche onlusten") niet be„doeld worden ongeregeldheden of beroeringen van weinig belang, „doch dat deze zulk een karakter en omvang moeten hebben aan„genomen, dat de veiligheid van het Rijk of van een deel daarvan „er mede gemoeid is.... Het ligt dus voor de hand, dat in *zulk* een „geval even xoo goed scherpe bepalingen *moeten* gelden, als *bij een* „oorlog met een *buitenlandschen vijand* en *dat* voor het *maken van* „onderscheid *geen* grond *bestaat*". [1])

M. de V., de ervaringen van de laatste decennia hebben de juistheid van deze uitspraak van den wetgever van 1899 — die daarbij mogelijk aan de Commune van 1871 dacht — nog eens duidelijk in het licht gesteld. Men bestudeere slechts de Spartakistenopstanden in 1919 en 1920, alsmede den Midden-Duitschen opstand van 1921 — om maar enkele gevallen te noemen — dan zal men weldra tot dc conclusie komen. dat het militair gezag niet alleen over krachtige strijdmiddelen, doch evenzeer — en van den aanvang af — over ruime bevoegdheden zal moeten kunnen beschikken [2]), willen tegenslagen in dan strijd tegen den arglistigen, onscrupuleuzen en veelal „ondergrondschen" tegenstander kunnen worden vermeden. Alleen dan zal spoedig, met weinig verliezen aan menschenlevens en geringe schade aan eigendommen, de inwendige orde en rust kunnen worden hersteld.

Men hoede zich er voor het militair gezag in een te eng keurslijf te dwingen. Volkomen onderschrijf ik de meening van mijn mede-praeadviseiir, dat de snel wisselende omstandigheden in geval van onlusten een ernstig gevaar vormen en dat de Regeering — wil zij niet achter de feiten aanloopen -- den weg van wijs beleid moet volgen en den uitgehreidsten rechtstoestand afkondigen: „il n'est pas de „gouvernement, qui dans une yuestion de vie ou de mort pour la „nation, feiait passer des scrupules juridiques avant les nécessités „de l'existence nationale".

Onze „staat van oorlog" nu is een te eng keurslijf; het militair gezag kan geen bevelen geven aan Rijks- en provinciale ambtenaren, briefcensuur is niet mogelijk, er kunnen geen beperkende bepalingen morden gemaakt voor het drukken. verspreiden enz. van geschriften, enz. enz. Zou men voor binnenlandsche onlusten een afzonderlijken rechtstoestand willen scheppen. dan zou deze vrijwel of ge-

---

[1]) Ik cursiveer. Pr.adv.

[2]) Zie ook *Carl Schmitt* „Die Diktatur", blz. 255 . .; „gleichzeitig (d.i. „in 1919) war dit Lage Deutschlands damals so gefahrdet, dasz man ver„nünftigerweise weitgehende Ausnahmabefugnisse erteilen muszte, um „diese Lage Herr zu werden".

heel gelijk moeten zijn aan den staat van beleg. De wetgever van 1899 zag het naar ons oordeel zeer juist: er bestaat geen grond voor het maken van onderscheid tusschen oorlog niet een buitenlandschen vijand en binnenlandsche onlusten.

In de tweede plaats heeft de Heer *De Roer* eenige beschouwingen gewijd aan de z.i. onjuiste opvatting van het begrip ,,militair ,,gezag", als reeds was neergelegd in art. 7 der wet van 1899, waarbij hij betoogt, dat het principieel onjuist zou zijn, buiten den O.L.Z. om (of bij binnenlandsche onlusten, de militaire autoriteit, aan wie de onderdrukking dezer onlusten is opgedragen) aanwijzing te doen plaats vinden van autoriteiten. die bevoegdheden zullen uitoefenen ter bereiking van een doel, waarvoor de opperbevelhebber verantwoordelijk is. In den gedachtengang van den Heer De *Boer* moet het militaire gezag worden uitgeoefend door den O.L.Z., die voor zooveel noodig dat gezag geheel of ten deele delegeert aan de onder hem staande autoriteiten.

Ongetwijfeld schuilt in een zoodanig stelsel — in het bijzonder uit militair oogpunt — zeer veel aantrekkelijks. Ik vrees echter, dat de Staten-Generaal — in aanmerking genomen de oppositie, welke destijds bij de behandeling van het ontwerp van de Oorlogswet is gerezen in verband met de woorden ,,van Onzentwege", waarin een machtsverleening werd gezien aan de (aangewezen) autoriteiten om het gezag over te dragen aan anderen, tengevolge waarvan dit gezag ook door subalterne officieren en minderen zou kunnen worden uitgeoefend [1]) — er niet licht voor te winnen zullen zijn den O.L.Z. een zoo onbeperkte bevoegdheid tot delegatie te verleenen.

Ten aanzien van de bepaling in art. 4, lid 2, dat het militair gezag wordt uitgeoefend onder verantwoordelijklieid van den Minister van Defensie, hebben zoowel Kapitein van den Generalen Staf Pan *Rijn* als *Mr. Clavareau* en *Mr. De Lint* bedenkingen geuit.

Eerstgenoemde, die tevergeefs naar een toelichting onzerzijds heeft gezocht, vraagt, of de prae-adviseurs klaarblijkelijk de kwestie van de verantwoordelijkheid *aan den Minister van Defensie* als ,,zoo van-,,zelfsprekend" of als ,,zoo eenig juiste oplossing" beschouwen, dat zij een toelichting te dezen aanzien als overbodig beschouwen.

Zooals Kapitein *Van Rijn* reeds opmerkte. is in het voorontwerp een zelfde bepaling opgenomen, als thans art. 2 van de Instructie van 4 Mei 1933, S. 246 bevat. Wij waren van meening, dat deze fundamenteele bepaling niet in dat K.B. thuis behoorde en brachten haar over naar de wet, — zooals ook in het wijzigingsontwerp 1916 werd beoogd —, waarmede dus het huidige systeem in wezen gehandhaafd bleef. In verband met de beperking, welke wij ons moesten opleg-

[1]) V.V. 1891. **Bijl.** Handelingen 2e Kamer 1890/91, no. 31.1. **In** verband hiermede zijn in art. 7 der huidige Oorlogswet nader ingevoegd de woorden ,,door den Minister van Oorlog".

gen, meenden wij, dat een toelichting wel achterwege kon blijven.

Intusschen blijkt wel — mede vermoedelijk in verband met de recente publicatie van de hand van Prof. *Eigeman* ,,Het opperbevel te land en ter zee in en buiten Europa" — dat het punt van de verantwoordelijkheid voor de uitoefening van het militair gezag meer dan de onzerzijds verwachte belangstelling heeft; opgewekt, zoodat mij vergund moge worden hier eenigszins langer bij stil te staan. Wij vleien ons echter geenszins, dat na ons betoog de kwestie als ,,opgelost" zal kunnen worden beschouwd. Deze hangt immers nauw samen met het probleem van de staatsrechtelijke positie van den O.L.Z., hetwelk — hoeveel hier over al geschreven is — nog steeds niet tot volkomen klaarheid is gebracht.

De Heer *Clavareau* betoogt, dat indien men de verantwoordelijkheid van den O.L.Z. wil splitsen in eene aan den Ministerraad (voor wat betreft het krijgsbeleid) en eenc aan den Minister van Defensie, het zeer de vraag inag heeten. of de uitoefening van het militair gezag werkelijk geheel valt onder het ,,tot de oorlogvoering voorbereidende ,,beleid", als door Prof. ***Eigemnn*** bedoeld. Op grond van dien twijfel acht de Heer *Clavareau* het; beter de bepaling geheel te schrappen.

Wij hebben vorenbedoelde beschouwingen er nog eens op nageslagen en zijn tot de conclusie gekomen, dat o.i. uit den verderen tekst toch wel blijkt, dat Prof. *Eigeman* zich denzelfden gang van zaken denkt als de prae-adviseurs. Immers in het vervolg op deze bladzijden lezen wii:

,,Het is dunkt mij boven allen twijfel verheven, dat ten aanzien van ,,deze min of meer technische aangelegenheden, die, hoe belangrijk ,,ook, naar haar eigen beieekenis toch niet uitkomen boven den zuiver ,,departementalen werkkring, de betrokken individueele Minister of ,,Ministers in alle opzichten verantwoordelijk blijft of blijven tegen- ,,over de volksvertegenwoordiging."

Net het schrappen *van* de *bepalingen* komen we er echter niet. Voor geval van oorlog en oorlogsgevaar zou men dan kunnen redeneeren: ..het is een onderdeel van. althans nauw verweven met het krijgsbe- ,,leid van den O.L.Z., dus deze is ook hiervoor verantwoordelijk aan ,,de Regeering en deze op ,,haar" beurt aan de volksvertegenwoor- ,,diging."

Maar hoe dan, vragen wij den Heer *Clavareau*, in geval van andere omstandigheden dan oorlog of oorlogsgevaar, bijvoorbeeld in geval van onlusten in vollen vredestijd? Dan is er geen O.L.Z.; de hoogste militaire gezaghebber is alsdan de Commandant van het Veldleger, voor wien — voor zoover onzerzijds bekend — geen analoge instructie bestaat als voor den O.L.Z.

De tweede opponent — Kapitein *Van Rijn* — schrapt de bepaling niet, doch geeft een nieuw voorstel voor de verantwoordelijkheid en wel eenerzijds voor geval van oorlog of oorlogsgevaar en anderzijds voor andere omstandigheden.

In het eerste geval — oorlog of oorlogsgevaar — verantwoordelijkheid aan de Regeering, in het tweede aan den Minister van Defensie.

Nemen wij eerst het geval oorlog of oorlogsgevaar. Kapitein *Van Rijn* betoogt, dat een *nauw verband* bestaat tusschen krijgsbeleid en militair gezag, de militaire autoriteiten zullen slechts gebruik maken van de bevoegdheden van de „Belegwet", indien het *krijgsbeleid* dit vordert.

Wij onderschrijven geheel, dat er een nauw verband tusschen het krijgsbeleid en het militair gezag bestaat. Niettemin bestaat er, gradueel beschouwd, een groot onderscheid. Het krijgsbeleid, de strategische maatregelen dus ter bereiking van het door de Regeering gestelde politieke doel, is van primairen aard. Het militair gezag en tal van andere maatregelen, welke nauw met die strategische maatregelen samenhangen, zijn van secundairen aard.

O.i. is het logisch, dat de O.L.Z. voor zijn strategisch beleid verantwoording verschuldigd is aan de Regeering, die hiervoor **— *in haar geheel*** — op haar beurt verantwoordelijk is aan de volksvertegenwoordiging.

Dit sluit echter nog niet in. dat ook voor de uitoefening van het militair gezag — zooals gezegd, in vergelijking met de operatieve leiding van secundairen aard — de O.L.Z. bepaaldelijk ***aan de Regeering*** verantwoordelijk zou moeten zijn.

In de op 15 Januari 1937 door Luitenant-Generaal *Van Ermel Scherer* gehouden lezing in de Vereeniging tot beoefening van krijgswetenschappen, met betrekking tot het onderwerp „Onze hoogere ..bevelvoering in vredes- en oorlogstijd" betoogde deze, dat de O.L.Z. voor zijn strategisch beleid verantwoordelijk moet zijn aan de Regeering, voor zijn administratief en krijgstuchtelijk beleid aan den Minister van Defensie.

Een dergelijke omschrijving van de verantwoordelijkheid is naar onze bescheiden meening juister dan de bepaling van art. 6 van de Instructie van den O.L.Z. van 1914, inhoudende, dat de O.L.Z. voor zijn krijgsbeleid en voor de wijze, waarop hij dat gezag uitoefent verantwoording verschuldigd is aan de Regeering. Weliswaar zal met den term „krijgsbeleid" bedoeld zijn een strategische, een operatieve leiding — een en ander in ruimen zin genomen — doch duidelijk is dit niet. Men zou er evenzeer onder kunnen begrijpen administratief en krijgstuchtelijk beleid, waarvoor Generaal *Scherer* den O.L.Z. aan den Minister van Defensie verantwoording verschuldigd wil doen zijn.

Kapitein ***Van Rijn*** moeten wij toegeven, dat kwesties, voortvloeiende uit de uitoefening van het militair gezag, de belangen van verschillende departementen *kunnen* raken, in hoofdzaak zullen zij echter liggen op het gebied van het Departement van Defensie. Daarom blijven wij van meening, dat de constitueele verantwoordelijkheid voor al die daden bij den Minister van Defensie moet berusten, omdat deze Bewindsman — beter dan wie ook — als „stootkussen" — om met wijlen oud-minister Kosboom te spreken –– voor den Opperbevelhebber kan optreden. De Minister van Defensie vertegenwoordigt het krijgskundig element in de Regeering, hij is o.i. de aangewezen man om het beleid van den O.L.Z. in zake het militair gezag tegenover de

Kamer te verdedigen en in deze, voor zooveel noodig, bemiddelend op te treden.

In de vergadering van Krijgswetenschappen in 1937, waarop ik zooeven doelde, is ook de Oud-Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht Generaal *Snijders* aan het woord geweest, die o.m. het volgende betoogde: „Tijdens den Wereldoorlog stond de Opperbevelhebber, die „volgens zijn Instructie verantwoordelijk was aan de Regeering in „haar geheel, veelvuldig aan scherpe critiek uit de Volksvertegen„woordiging bloot. De Minister van Oorlog *Bosboom* heeft steeds „loyaal die aanvallen opgevangen en streng vastgehouden aan het „beginsel, dat alleen de Regeering verantwoordelijk was. Dit neemt „niet weg, dat moeilijkheden zijn voorgekomen. Er zal voor toekom„stige gevallen naar een oplossing moeten worden gezocht, om deze „beide, naast elkander loopende en in zekeren zin tegengestelde ver„antwoordelijkheden te regelen, opdat zoowel de krijgskundige. als „de staatsrechtelijke eischen zoo goed mogelijk tot hun recht komen „en door een zorgvuldige afbakening van wederzijdsche verplichtin„gen en bevoegdheden conflicten zooveel doenlijk voorkomen worden."

Een zoodanige oplossing is er helaas nog steeds niet. Weliswaar heeft bij de Grondwetsherziening van 1938 de „Minister zonder „portefeuille" zijn intrede gedaan, doch daarmede is nog niet vastgelegd, wat tot het „boven-departementaal terrein der administratie" — zooals *Prof. Eigeman* dit noemt — behoort en wat tot de gewone bevoegdheden der Ministers.

Wij onderschrijven geheel den wensch van *Prof. Eigeman*, dat zoo spoedig mogelijk door invoering van een hoogere bestuursinstantie een eind zal worden gemaakt aan competentie-conflicten op bovendepartementaal terrein. Zoolang deze wensch nog niet is vervuld — en het laat zich aanzien, dat daarmede nog wel eenige tijd zal zijn gemoeid — is het o.i. noodzakelijk in de onderhavige wet reeds te beginnen met de „afbakening van de bevoegdheden", als door Generaal *Snijders* in diens hiervoren aangehaald betoog bedoeld.

De grondslag van onze „afbakening" is: *het militair gexag is van secundairen aard, derhalve behoort de verantwoordelijkheid bij den Minister van Defensie te berusten.*

X. de V.! Hiermede ben ik aan het eind gekomen van de taak, welke mij bij de beantwoording van de debaters ten deel is gevallen.

Mede uit naam van *Mr. Caljé* — u-ien ik mijnerzijds gaarne mijn bijzondere erkentelijkheid betuig voor het zeer groote aandeel in de voorbereiding en uitwerking van het prae-advies — dank ik al degenen, die hier met ons in het strijdperk zijn getreden. in het bijzonder ook hen, die ons van te voren hun opmerkingen hebben toegezonden en daardoor ons wederwoord hebben vergemakkelijkt.

Bij de discussie zijn verschillende zaken nog eens grondig bezien kunnen worden. Al zijn de geachte opponenten en wij het ten slotte niet op alle punten eens geworden — hetgeen trouwens ook niet te verwachten was -– loch gelooven wij, dat ons voorontwerp in vele

opzichten toch wel een bruikbare basis voor een nieuwe „Oorlogswet" zou kunnen zijn.

In elk geval hebben wij, prae-adviseurs, het gevoel, dat wij nuttigen arbeid hebben mogen verrichten en dat de belangstelling voor dit, bij vele juristen minder bekende, gebied zal zijn opgewekt.

Het Bestuur nogmaals dankend voor het voorrecht, dat wij voor de bewerking van het prae-advies in aanmerking zijn mogen komen, spreken wij ten slotte den wensch uit, dat nu het getij gunstig is, de Regeering aanleiding zal kunnen vinden om spoedig een nieuwe Oorlogswet — in den zin als door ons voorgestaan — bij de Staten-Generaal aanhangig te maken.

Ik heb gezegd.

Nadat de Voorzitter den beiden prae-adviseurs had dankgezegd voor de vele moeite, welke zij zich hebben willen geven. heeft hij vervolgens de vergadering gesloten.

INHOUD

Blz.

Aanhouding, — van dienstplichtigen met groot verlof wegens een misdrijf gepleegd tijdens verblijf in werkelijken dienst 76

—. — van dienstplichtigen na inlijving . 168

Ambtenarenrechtspraak. Art. 6 Wachtgeldbesluit burgerlijke Rijksambtenaren.

Pensioen verleend aan een reserve-officier moet worden aangemerkt als inkomsten in verband met den arbeid, verricht als reserve-officier. Het woord „arbeid" dekt zeer wel een begrip dat zich ook uitstrekt tot het verrichten van diensten, welke klager uit hoofde van een door hem — om welkt: edele motieven dan ook — aangegane verbintenis ten behoeve van de Nederlandsche weermacht, verplicht was te bewijzen.

Terecht is op klagers wachtgeld verleend als boekhouder bij de Universiteit te Utrecht, gekort het hem daarna als reserve-majoor toegekende pensioen ad f 1199 voor zoo ver dit meer bedroeg dan de toelage ad f 400 welke hij reeds als reserve-kapitein vóór zijne op-wachtgeld-stelling genoot. Daardoor komt i.c. het wachtgeld in zijn geheel te vervallen. Beroep ongegrond 54

—. Ontslag uit den zeedienst van een marinier 1e klasse, met een ontslagbrief zonder de aanduiding „eervol" of „niet-eervol", wegens ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen.

De commissie van onderzoek, bedoeld in art. 22 Regl. rechtstoestand militairen zeemacht, benoemd door den oudst-aanwezend zeeofficier te Curaçao, was eenstemmig van oordeel dat klager ongeschikt is om in den zeedienst te worden gehandhaafd en gaf als haar advies, dat hij ter zake van „ongeschiktheid om in de verkregen kwaliteit te dienen" behoort tc worden ontslagen.

De C.R. heeft geen reden, niettegenstaande klagers uiteenzettingen en ontkenning van hetgeen tegen hem is aangevoerd, te twijfelen aan de juistheid van de in dat advies gegeven feiten en oordeelvellingen en is dan ook van oordeel dat aan klager terecht op den aangegeven grond ontslag is verleend. Beroep ongegrond 57

—. Vordering van een geldelijke schadevergoeding door een majoor wegens zijn niet-bevordering tot luitenant-kolonel als gevolg van eene beoordeeling door den toenmaligen commandant van het veldleger, welke beoordeeling bij een vroegere uitspraak van den C.R. echter nietig was verklaard.

Blz.

Het woord „veroordeeling" in art. 104 Ambtenarenwet **1929** moet ruimer worden uitgelegd dan de letterlijke beteekenis aangeeft; daaronder moet ook worden verstaan zoodanig dictum eencr uitspraak, waardoor alsnog een besluit, handeling of dulden van het betrokken administratief orgaan met betrekking tot den in het gelijk gestelden ambtenaar wordt vereischt.

I.c. heeft de Minister van Defensie aan de bij die vroegerc uitspraak door den C.R. uitgesproken „veroordeeling" volledig gevolg gegeven. Hieronder viel niet het voordragen van klager tot bevordering — tot het doen van welke voordracht de Minister wel bevoegd, doch in geen enkel opzicht verplicht was — noch ook het doen verwijderen uit de beoordeelingslijst van de nietig verklaarde beoordeeling van den C. V.. zijnde niet eenig verbindend voorschrift aan te wijzen, waaruit zoodanige verwijdering zou volgen. De veroordeeling bracht zeker niet mede dat klager moest worden bevorderd. wijl toch die veroordceling betrof den Minister en niet de Kroon, tot welker bevoegdheid die bevordering uitsluitend behoort. Die bevordering geschiedt bovendien *bij keuze,* zoodat van een recht van klager op bevordering geen sprake kan zijn. Voor de gedane vordering tot schadevergoeding bestaat mitsdien geen grond. Beroep ongegrond 15%

Zie verder ook nog de behandeling van het door dezen majoor aan de Tweede Kamer ingediend verzoekschrift . t92

—. *Brigade Maréchaussée te Oss. Ontneming opsporingsbebevoegdheid.*

De telegraphische opdracht van den Minister van Justitie aan den procureur-generaal te 's-Hertogenbosch om namens hem, Minister, aan den betrokken divisie-commandant mede te deelen, dat de brigade Maréchaussée te Oss zich tot nader order van ieder opsporingsonderzoek had te onthouden. hield in eene beslissing waarbij klager in zijn qualiteit van militair, rechtstreeks in zijn belang is getroffen, aangezien aan zijne militaire functie van onderofficier der maréchaussée ingevolge art. 141, 5° W.v.Sv. de bevoegdheid tot opsporing van strafbare feiten onafscheidelijk is verbonden. Het belang, bedoeld in art. **24** der Ambtenarenwet, moet geacht worden ook niet direct materieele factoren te bevatten, zooals i.c. klagers reputatie als opsporingsambtenaar en de mogelijkheid van achteruitgang in promotiekansen.

's Ministers beslissing was niet in strijd met eenige bepaling van het W.v.Sv., met name niet met artt. 141,154, 163 en 140, noch met art. 13 Regl. militaire ambtenaren Kon. landm. — regelende de *schorsing* van militairen, waarvan i.c. geen sprake is — noch met ast. **3** van het Rijkspolitiebesluit. Volgens art, 5 R.O. kan de Minister van Justitie bevelen geven aan den procureur-generaal, derhalve kan een

Blz.

maatregel dien de P.-G. op bevel van den Minister moet nemen, ook direct door den Minister zelven worden genomen.

Er is i.c. ook geen „détournement de pouvoir". Wel is integendeel gebleken dat de Minister uitsluitend heeft beoogd de richtige opsporing van strafbare feiten te bevorderen. Wat er zij van de opvatting dat er reeds verkeerd bevoegdheidsgebruik zou zijn. wanneer zonder behoorlijk onderzoek naar de feiten, deze bij nader onderzoek niet aanwezig zouden blijken, die opvatting zou in elk geval slechts dan tot nietigverklaring van de beslissing kunnen leiden, indien zou zijn komen vast te staan dat die beslissing getoetst aan de nader gebleken werkelijkheid, elken feitelijken grond zou missen. Dit nremt liet Gerecht niet aan; het is zijne overtuiging dat de Ossche brigadeleden in bepaalde opzichten — zie een vijftal gereleveerde punten — kennelijk zijn te kort geschoten in het voor opsporingsambtenaren vereischte inzicht en bclcid.

De vraag of tegen de Ossche brigade ook met andere maatregelen dan dien welken de Minister heeft getroffen, had kunnen zijn opgetreden, is een vraag van doelmatigheid. niet staande ter beoordeeling van het Gerecht. Beroep ongegrond 155

— *Overplaatsing brigade Maréchaussée te Oss.*

De Inspecteur der Kon. Maréchaussée is, ingevolge art. 12 zijner Instructie, bevoegd klager, onderofficier der Maréchaussée te verplaatsen, terwijl i.e. met het oog op de overbrenging van klagers inboedel op rijkskosten de voorgeschreven goedkeuring van den Minister van Defensie was verkregen.

Ook „détournement de pouvoir" is niet aanwezig, nu verweerders beslissing niet is voortgekomen uit een onredelijk of onoirbaar motief, doch gegrond was op de overweging dat klagers overplaatsing door het algemeen belang, speciaal de Rijkspolitiezorg, en door het belang van het wapen der Kon. Maréchaussée werd gevorderd, in verband mrt de door verweerder aangenomen omstandigheid dat de Minister van Justitie niet bereid was de aan klager opgelegde beperking van zijn opsporingsbevoegdheid op te heffen, zoolang hij bij de brigade te Oss ingedeeld bleef. Beroep ongegrond . . 164

. *Incident tijdens den Jamboreemarsch.* Bestraffing van den daarbij betrokken politie-agent wegens onbehoorlijk optreden tegen den commandant van het detachement der Koloniale Reserve.

Hoewel deze officier en de met hem loopende militairen, door het enkele feit van deelneming aan den wandeltocht, verplicht waren zich te onderwerpen aan de door den burgemeester van Bloemendaal gestelde voorwaarde, neemt zulks niet weg, dat klager zich had moeten onthouden van

Blz.

een onhoffelijke uitdrukking, terwijl er ook voor een bedreiging te zullen schieten geen reden bestond.

Niet echter is gebleken dat klager niet als zijn meerdere erkend heeft den hoofdagent B., of dezen niet als zoodanig heeft gehoorzaamd.

De burgemeester was bevoegd klager te straffen. Er bestaat evenwel onevenredigheid tusschen de opgelegde straf en de gepleegde overtreding, daarbij in het bijzonder, als verzachtende omstandigheid, in aanmerking genomen de door den det.-commandant aangenomen recalcitrante houding, welke aanleiding was tot hetgeen is geschied.

De lichtere straf waartoe het Scheidsgerecht had geadviseerd, ware voldoende geweest. Beklag gegrond. Besluit tot strafoplegging nietig verklaard 234

—. Art. 17 Revorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932. Art. 97 Reglement militaire ambtenaren Kon. landmacht.

Afvoering van een sergeant der 1e klasse van de candidatenlijst voor den rang van scrgcant-majoor-instructeur. Terugstelling tot den rang van sergeant.

Nu zich bij den Minister van Defensie het oordeel heeft gevormd dat klager geacht wordt niet meer de volledige geschiktheid voor den rang, waarop de candidatenlijst betrekking heeft, te bezitten, is 's Ministers beslissing tot afvoering van die lijst genomen in overeenstemming met art. 17, lid 1 van het Bevorderingsvoorschrift.

Klagers bewering dat in verband met art. 18 de Minister zijn oordeel uitsluitend had mogen baseercn op klagers gedrag in 1937, is in strijd met de duidelijk en ruim gestelde bewoordingen van art. 17.

Ook verkeerd bevoegdheidsgebruik is niet aanwezig, reeds hierom niet, omdat de Minister geleid werd door zijn bovenvermeld oordeel, hetwelk uiteraard tot afvoering van de candidatenlijst moest leiden.

Wat betreft de terugstelling tot sergeant kon het Gerecht niet volstaan met vast te stellen dat klager van de candidatenlijst is afgevoerd, tengevolge van 's Ministers oordeel, dat hij niet langer geschikt was voor den rang van sergeant-majoor, doch had het zelfstandig te beoordeelen of klager toen die geschiktheid had verloren. Gemotiveerd overwogen dat dit werkelijk het geval was.

Beklag in zijn geheel ongegrond 238

—. Eervol ontslag uit den gemeentedienst door B. en W. van Amsterdam van een hoofdingenieur op grond dat het belang der gemeente dringend eischt, dat de door hem bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt.

Volgens het Amsterdamsche Reglement voor de Hoofd-

Blz.

ambtenaren kan ontslag, niet op eigen verzoek, o.a. worden gegeven:

„indien, naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders, om eenige andere reden dan onbekwaamheid of ongeschiktheid, het belang der Gemeente dringend eischt, dat de door den ambtenaar bekleede betrekking anders vervuld wordt dan door hem geschiedt."

Volgens deze bepaling berust evengenoemd oordeel enkel bij B. en W., waardoor een oordeel dienaangaande aan de gemeentelijke Commissie van Beroep en zoo ook aan den Centralcn Raad van Beroep is onttrokken.

Van strijd met renig ander algemeen verbindend voorschrift is niet gebleken, evenmin van ren verkeerd bevoegdheidsgebruik.

Beroep alsnog ongegrond verklaard **242**

—. *Brigade Maréchaussée te* Oss. Ontneming (beperking) opsporingsbevoegdheid.

Het beroep op het Ambtenarengerecht is door dat Gerecht terecht ontvankelijk verklaard, wijl het aannani dat klager in zijn hoedanigheid van militair ambtenaar door de ministerieele beslissing — ontneming van opsporingsbevoegdheid — rechtstreeks in zijn belang werd getroffen.

Geen strijd met art. **13** Regl. mil. ambtenaren Kon. Landm. Van een *geheel* ontnemen van opsporingsbevoegdheid kan niet worden gesproken. Maar zelfs het geheel ontnemen van die bevoegdheid zou niet te qualificeeren zijn als een partieele schorsing van klager in zijn militaire functie. Niet kan ook worden aangenomen dat de Kroon in artt. 13—16 van het Reglement de schorsing regelende, tevens zou hebben bedoeld te regelen een duister en in ons ambtenarenrecht overigens onbekend instituut van partieele schorsing.

Ook geen strijd met de voorschriften van het Wetb. v. Strafvordering. Strekking van dit Wetboek. Het houdt niet in eene gedeeltelijke regeling der rechtspositie van sommige groepen van ambtenaren. De opsomming van de opsporingsambtenaren in art. **141** beteekent niet dat de daar genoemde groepen een eigen onaantastbaar recht zouden hebben om strafbare feiten op te sporen. Dit blijkt ook uit de geschiedenis en vindt mede steun in verschillende bepalingen van de Dienstvoorschriften voor de Kon. Maréchaussée.

Om analoge redenen ziet de Raad in de opsomming in art. **154** van hen die hulpofficier van Justitie zijn, ook niet een omstandigheid welke den Minister van Justitie zoude beletten de opsporingsbevoegdheid van die hulpofficieren te beperken.

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid, wordende daarbij uitdrukkelijk in het midden gelaten of de door den Minister medegedeelde feiten en omstandigheden in alle

Blz.

opzichten in overeenstemming zijn met de werkelijkheid.
Uitspraak van het Militair Ambtenarengerecht bevestigd 470

—. *Overplaatsing Brigade Maréchaussée te Oss.*

Aangenomen dat bij het nemen van het besluit tot overplaatsing aan den Inspecteur der Kon. Maréchaussée geen ander belang kon en mocht voor oogen staan dan het belang van de goede uitoefening van den dienst bij het Wapen. mocht de Inspecteur op goede gronden aannemen dat de Minister van Justitie niet bereid was de aan klager opgelegde beperking van diens opsporingsbevoegdheid op te heffen zoolang deze bij de brigade Oss ingedeeld bleef, terwijl anderzijds kan geacht worden vast te staan dat een goede uitoefening van den dienst bij het Wapen beter verzekerd is, wanneer niemand van het daartoe behoorend personeel in zijn bevoegdheden is beperkt dan wanneer dit met een of meer leden van dat personeel wel het geval is. Zeker kan dus niet worden gezegd dat de Inspecteur van zijn bevoegdheid tot overplaatsing een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor hem die bevoegdheid is gegeven.
De uitspraak van het Militair Ambtenarengerecht bevestigd 477

—. Eervol ontslag, in het belang van den dienst, van een korporaal bij den staf van den vrijwilligen landstorm.

Nu naar 's Ministers oordeel kennelijk slechts door klagers ontslag het belang van den dienst is te behartigen, is de oiitslag-beslissing bevoegdelijk genomen. Het Gerecht heeft de juistheid van dat oordeel, omtrent welks motieven overigens noch in de gedingstukken noch bij de behandeling ter terechtzitting nadere gegevens zijn verstrekt, niet te beoordeelen.

Ook overigens geen strijd niet eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift. Evenmin verkeerd gebruik van bevoegdheid. De Minister heeft zich laten leiden door het belang van den dienst. Beroep ongegrond 480

—. Volgorde van plaatsing op de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur van een fourier 1e klasse.

Die volgorde moet volgens art. 6 van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932 geregeld worden naar den ouderdom in rang als onderofficier, dus niet als fourier 1e klasse.

Dit voorschrift is niet in strijd met art. 11, 2e lid Regl. mil. ambtenaren Kon. Landmacht, voorschrijvende dat de bevordering zal geschieden in volgorde van ouderdom in rang, omdat lid 6 van art. 11 den Minister de bevoegdheid verleent ten aanzien van bijzondere groepen van militairen van de voorafgaande regelen betreffende de bevordering af te wijken en de Minister daarvan voor het hier bedoelde geval heeft gebruik gemaakt.

Klagers meening dat een categorie van militairen die be-

Blz.

hooren tot den rang van sergeant (fourier, wachtmeester) 1e klasse niet kan worden beschouwd als een bijzondere groep van militairen, verworpen, aangezien de ruime beteekenis van het woord groep toelaat daaronder te begrijpen het geheel van militairen van een bepaalden rang. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond . . . 482

. Afwijzing van het verzoek van een in December **1936** van de candidatenlijst voor sergeant-majoor-administrateur afgevoerden militair om opnieuw op die candidatenlijst te worden geplaatst.

De afwijzing is niet in strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, aangezien een verplichting tot herplaatsing uit geen enkel voorschrift is af te leiden, met name niet uit art. 17. lid **3** van het Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932, nu daarbij slechts de bevoegdheid en niet de verplichwordt vastgesteld om een van een candidatenlijst afgevoerden militair voor herplaatsing op zoodanige lijst voor te dragen. Integendeel zou inwilliging van klagers verzoek in strijd zijn geweest met art. 17. welks derde lid uitdrukkelijk voorschrijft dat de voordracht tot herplaatsing niet eerder dan **3** jaren na de afvoering kan plaats hebben. waaraan niet afdoet dat die termijn ten tijde van klagers afvoering één jaar bedroeg, nu een bepaling dat die oude termijn voor de vóór de wijziging afgevoerden zou blijven gelden, ontbreekt. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond 485

Ambtsplicht (Art. 44 W.v.S.). Zie bij .,Diefstal" 39

Bedreiging. Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid mondeling me? eenig kwaad bedreigen (1°. op dreigenden toon toevoegen: .,Wij komen elkaar nog wel eens tegen."; 2°. op dreigenden toon toevoegen: ,,Als U probeert mij er in te draaien, dan kan ik ook probeeren U er in te draaien.").

Al behoeven de sub 1°. bedoelde woorden op zich zelf nog niet te duiden op een bedreiging met eenig kwaad, nu zij zijn toegevoegd op dreigenden toon en beklaagde daarbij een vechthouding aannam. krijgen die woorden alleszins het karakter van een bedreiging.

Het verweer dat de sub 2°. genoemde woorden, wil men daarin al eene bedreiging zien, deze dan toch steeds een voorwaardelijke zou zijn, is onjuist, nu ook deze w-oorden op dreigenden toon zijn gesproken, terwijl verder niet de bedreiging zelf doch de volvoering van die bedreiging van een voorwaarde afhankelijk was gesteld, waardoor de woorden allerminst het karakter van een bedreiging verliezen . . . 292

Beklag. Zie ook bij „Klachtzaken".

Bestraffing wegens onredelijk — . . 32, 49. 53, 131, 316

Blz.

—. Het H.M.G. (van N.I.) heeft in zijn eindbeslissing ook de straf wegens onredelijk — te betrekken, omdat die nevenstraf deel uitmaakt van de in eerste instantie op het — genomen beschikking en met de overige daarin genomen beslissingen onverbrekelijk verbonden is, ook al wordt in de verklaring waarbij de eindbeslissing werd ingeroepen, niet uitdrukkelijk daarover geklaagd 32

—. Aanwijzing van een tot straffen bevoegden meerdere bij wien — kan worden gedaan over krijgstuchtelijke straffen opgelegd door commandanten van detachementen van uit Indië, Suriname of Curaçao naar Nederland terugkeerende militairen 67

—. — over eene opgelegde straf en over eene vermeend onbillijke behandeling 70

—. Wijze van toepassing van art. 15 W.K. 221

—. Als herstel van geleden nadeel (ten onrechte ondergaan van 4 dagen streng arrest) bepaald, dat aan klager één dag buitengewoon verlof zal worden verleend 221

. Verklaring om — te doen over de op 29 Maart aangezegde straf was gedateerd 4 April. Beklag nochtans ontvankelijk, nu blijkens de door den strafoplegger op die verklaring gestelde aanteekening, klager reeds op 2 April zijn verlangen om een beklag in te brengen, had kenbaar gemaakt 224

—. Straf wegens indienen van een onredelijk — is niet aan 's Hofs eindbeslissing onderworpen, vermits beklag over *deze* straf slechts kan worden gedaan op de in art. 61 W.K. voorgeschreven wijze. (Vaste jurisprudentie in de laatste jaren van het Ned. H.M.G.) 316

—. Beklagzaken bij de Kon. Marine Juli 1937—*Juli1938 . 405

—. Klachtenstatistiek Kon. Landmacht over 1938 . . . 406

België. Militaire rechtspraak in oorlogstijd in — 195

—. De jongste mobilisatie in — 273

Bevoegd gezag. Naast de opgelegde gevangenisstraf van één maanci zou de Krr. beklaagde op grond van het door hem in zijne functie van korporaal van aflossing begane feit hebben verlaagd in klasse, ware het niet dat beklaagde niet krachtens beschikking van het bevoegde gezag andere militairen onder zijne bevelen had en hij derhalve geen meerdere in den zin van art. 67 W.v.M.S. was, doch slechts als schepeling zonder rang voormelde functie moest verrichten . . 28

Bevoegdheid. Onbevoegdheid burgerlijke strafrechter. Zie bij „Onderscheidingsteekenen" 60

—. Tot straffen bevoegde meerdere 71

Bewijs. De kennelijk onware bewering van beklaagde op een bepaald punt levert reeds een vermoeden in zijn nadeel op 23

—. Het telastegelegde (uitschelden van een schildwacht), niettegenstaande beklaagde's ontkentenis, mrt toepassing van art. 74. 1°. Inv.wet en art. 128 W.v.M.S. bewezen ver-

Blz.

klaard, nu de Krr. geen reden heeft om de beëedigde verklaring van den schildwacht in twijfel te trekken 122
Boekaankondiging. Général Tanant. La discipline dans des armées françaises 10
—. Wet op de Krijgstucht van aanteekeningen voorzien en Reglement betreffende de Krijgstucht van aanteekeningen voorzien door Mr. A. F. Steffen, Tweede druk 200
—. Inkwartieringswet. Tekstuitgave met aanteekeningen enz. 200
—. De mobilisatie-vrijstellingen door E. H. Schmidt . . . 200
—. De tweeledige grondslag onzer rechtsorde door Mr. J. B. Akkerman 418
—. Rechtshistorische bijdragen tot de kennis van het materieele en formeele strafrecht van toepassing op de dienaren van de Oost-Indische Compagnie, voornamelijk betrekking hebbende op het delict van desertie door J. P. G. Schmitz 524

Capitulanten. — en militaire belangenvereeniginqen . . . 260
Clavareau Mr. P. J. A. Krijgstuchtelijke straffen te velde door — 265
. Niet-nakoming van art. 46 Wet Krijgstucht door — . . 519
Coffrie Mr. P. J. De Criminaliteit der militairen in 1936 d.— 180
Colonne. Militaire rijwielcolonnes door H. Onderstal . . . 101
Communistische partij 260
Criminaliteit. De — der militairen in 1936 door Mr. P. J. Coffrie 180

Desertie. — in tijd van vrcdc, hcbbcnde hij zich in het buitenland verwijderd (op 13 Februari 1938 van Hr. Ms. „Flores" te Sydney achtergebleven van passagieren met het oogmerk om voorgoed weg te blijven, en zich op 27 Februari d.a.v. te Melbourne weder op zijn schip temggemeld, vreezende anders te worden uitgezet) 213
—. — in tijd van vrede (10 Aug. 1929 van passagieren achtergebleven en 10 Juni 1938 door de Maréchaussée aangehouden) 304
—. — in tijd van vrede gepleegd terwijl de schuldige is dienstdoende (in den nacht van I op 2 Februari 1933, terwijl hij dienst deed als onderofficier van de hondenwacht, van boord weggeloopen en op 8 April 1938 bij de marinekazerne teruggebracht) 457
—. Eéndaadsche samenloop. 1°. Als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S., eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen; 2°. — in tijd van vrede (behoorende tot het wachtsvolk. vergunning hcbbende om aan den wal een postwissel te gaan verzilveren, daarna niet direct naar boord teruggekeerd, doch met het oogmerk om voorgoed weg te blijven een

spoorkaartje naar den Haag gekocht en zich naar het station begeven).

Het telastegelegde valt zoowel onder art. 129, 5e lid als onder art. 98, 1°. W.v.M.S., zijnde de woorden „ongeoorloofd niet direct naar het schip is teruggekeerd" een voldoende feitelijke omschrijving voor „zich verwijderen", zooals dit begrip in art. 106 is uitgebreid.

— gepleegd door een wachthebbend militair is niet denkbaar zonder dat die wachthebbende tevens eens als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt. Hier is dus één feit, vallende in meer dan ééne strafbepaling, zoodat volgens art. 55 W.v.S. alleen de zwaarste hoofdstraf, zijnde i.c. die gesteld op desertie moet worden toegepast 542

Diefstal. — begaan door een ambtenaar die daarbij gebruik maakt van gelegenheicl hem door zijn ambt geschonken (wegneming van f 15 ten nadeele van een medeschepeling uit een afgesloten kastje in het volksverblijf). In hooger beroep inaakt de A.-F. het Hof opmerkzaam op de verzwarende omstandigheid van art. 44 W.v.S.

Beklaagde heeft niet een bijzonderen ambtsplicht geschonden (waartoe de A.-F. had geconcludeerd). doch wel gebruik gemaakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken, daar hij toch. nu hij (dienstdoend onderofficier van de hondenwacht) verplicht was op gezette tijden rondes te maken over het gelieele schip en derhalve ook over het volksverblijf, zich aldaar vrijelijk en ongestoord kon bewegen en bovendien de van een verdacht lijkende aanwezigheid bij de kooien en de kastjes of handgrepen aan die kastjes te zijnen opzichte geen achterdocht konden wekken, omdat het zijne. aan de opvarenden bekende. taak was te waken en zoo noodig zich te overtuigen of alles in orde was **39**

—. 1°. — (wegneming van een huissleutcl); 2°. In de woning, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringen, tweemaal gepleegd, de feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd (op 31 October, a. door opensluiting met een gestolen sleutel van de huisdeur binnengedrongen in de woning van X., b. door inklimming binnengedrongen in de woning van IJ.); 3°. diefstal, tweemaal gepleegd; 4°. poging tot diefstal, de feiten beschouwd als ééne voortgezette handeling (a. op twee verschillende tijdstippen in 1937 wegneming van f 25 en van f 13; b. poging tot wegneming van geld).

Het zonder toestemming van den gebruiker van een woning openen van de met een slot afgesloten buitendeur, uit welke afsluiting kennelijk de wil van den bewoner blijkt om anderen den toegang tot de woning te ontzeggen, en het vervolgens binnentreden daarvan, alles zonder toestemming van

Blz.

den bewoner, is te qualificeeren als wederrechtelijk binnendringen in den zin van art. 138, 1e lid W.v.S.

Uitvoerige motiveering waarom hier niet met een voorwaardelijke straf kan worden volstaan. (Geen verlaging of ontslag).

In hooger beroep het vonnis bevestigd, behalve wat betreft de qualificatie omdat noch de feiten opleverende de tweemaal gepleegde huisvredebreuk, noch de feiten opleverende diefstal tweemaal gepleegd en poging tot diefstal in zoodanig verband staan. dat zij moeten worden beschouwd als ééne voortgezette handeling 207

—. —, zijnde tijdens het plegen van het misdrijf het recht tot uitvoering eener tegen den schuldige wegens diefstal uitgesproken gevangenisstraf nog niet verjaard (wegneming, aan aan boord, van een aan een medeschepeling toebehoorend baadje. De vroegere veroordeeling betrof een diefstal ter ter zake waarvan beklaagde d.d. 8 September 1937 *voorwaardelijk* was veroordeeld tot gevangenisstraf, proeftijd 3 jaren, van welke straf de tenuitvoerlegging nog niet was gelast) . 296

—. —. Heling. Schuldheling. Mededaderschap.

S.: — (wegneming van een fleschje jenever uit een winkel):

B.: Eenig voorwerp als geschenk aannemen, terwijl aan zijn schuld te wijten is, dat zijn handeling een door misdrijf verkregen voorwerp betreft (een deel van de jenever opgedronken, waarvan hij redelijkerwijze had moeten begrijpen dat zij door diefstal was verkregen);

Re.: 1°. — door twee of meer vereenigde personen; 2°. Reling (1° wegneming, tezamen en in vereeniging met R. van een flesch crême de vanille uit een winkel; 2°. een deel van de door S. weggenomen jenever van dezen als geschenk aangenomen en opgedronken, terwijl hij wist dat zij door diefstal was verkregen);

R.: — door twee of meer vereenigde personen (wegneming tezamen en in vereeniging met Re. van een flcsch crême de vanille).

Bewuste samenwerking tot den diefstal tusschen Re. en R.

B. en R. voorwaardelijk veroordeeld resp. tot 2 weken en 2 maanden gevangenisstraf. Proeftijd één jaar en twee jaren 444

Dienstweigeraars. Kamp voor — 260

Dijk, Dr. J. J. C. van. Eereproniotie tot doctor in de rechtsgeleerdheid 247

Engeland. Oude scheepsgebruiken 198

Feitelijke insubordinatie. — (zich met geweld verzetten tegen meerdere die hem had vastgegrepen ten einde hem te dwingen mede te gaan naar de K.M.A., door zich los ie rukken en een anderen weg op te gaan dan hem gelast was) . . . 110

Blz.

—. (het, onder het uiten van aggressieve woorden, bij de mouw grijpen van een meerdere ten einde hem te dwingen hem, beklaagde, te volgen naar den dokter). Hierdoor heeft beklaagde dien meerdere zij het ook voor korten tijd, van zijn vrijheid van handelen beroofd en zich derhalve schuldig gemaakt aan het misdrijf van art. 117 W.v.M.S. Vrijsprekend vonnis Zeekrr. vernietigd.

Het enkele grijpen van die mouw en het heel even vasthouden daarvan levert nog niet op eene feitelijke aanranding in den zin van art. 117 119

Frankrijk. De herziening van de militaire strafwetgeving bij de Fransche zeemacht 77

—. Vredesspionnage in — 411

Garnizoenscommandanten. Ressorten — j° artt. 11 en 12 R.L. 67, 167

Geneeskundig onderzoek. — van onder de wapenen komende reserve-officieren 416

Geschriften. — verboden bij Legerorder 68

Groet. De militaire — 273

Heling. Diefstal. Heling. Schuldheling. Zie bij „Diefstal" . . 444

Hoog Militair Gerechtshof. Aanwijzing van den reserve-luitenant-generaal J. van Andel, den kolonel A. R. van den Bent en den kolonel Mr. Dr. J. S. Barbas tot Raad. Ontslag als zoodanig van den gep. luitenant-generaal E. A. D. E. Carp 69

Huisvredebreuk. Binnendringen. Zie bij „Diefstal" 207

Hulpverleening. — door een militair aan de burgerlijke openbare macht 413

Klachtzaken. Zie ook bij „Beklag" en bij „Straftoemeting".

—. 1°. Onder behandeling van den officier van gezondheid zijnde en gestraft zijnde, dus oni twee redenen niet niogende passagieren, zich heimelijk ten ± 22.00 naar den wal begeven en ± 04.00 van den volgenden dag heimelijk in de kazerne teruggekeerd; 2°. Zijn kooi dusdanig bedriegelijk opgemaakt, dat het op verschillende schepelingen den indruk maakte, dat hij zich in deze kooi moest bevinden.

In eerste instantie het beklag ongegrond verklaard met handhaving van straf (verlaging van marinier 2e klasse tot marinier 3e klasse) en strafreden en klager bovendien gestraft met 2 dagen streng arrest met vermindering van kost en inhouding der geheele soldij wegens: Het indienen van een zoodanig onredelijk beklag over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, dat dit niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven.

Het H.M.G. heeft in zijne eindbeslissing ook deze tweede straf en strafreden te betrekken, omdat die nevenstraf we-

Blz.

gens onredelijk beklag deel uitmaakt van de in eerste instantie ten aanzien van dat beklag genomen beschikking en met de overige daarin genomen beslissingen onverbrekelijk verbonden is, ook al wordt in de verklaring waarbij klager de eindbeslissing op zijn beklag inriep, niet uitdrukkelijk daarover geklaagd.

Beklag ongegrond. Beide straffen en strafredenen gehandhaafd 32

—. Zonder voorkeiinis van zijn meerderen een laken broek gekocht van een zeemilicien.

De omstandigheid of militaire kleeding al dan niet deel uitmaakt van de kleedingstukken welke de militair volgens de voorschriften als minimum moet bezitten, kan hier buiten beschouwing worden gelaten.

Koopen en verkoopen van militaire kleedirigstuklien door korporaals en manschappen onderling, zonder voorkennis van den bevoegden meerdere, is in strijd te achten met de belangen der krijgstucht en ook met de desbetreffende voorschriften.

De omschrijving van de strafreden is juist (hiertegen was het beklag gericht), doch de straf kan niet geacht worden in goede verhouding te staan tot den ernst van het vergrijp.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Zes dagen verzwaard arrest gewijzigd in drie dagen licht arrest, welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan. Verder bepaald dat de gewijzigde straf in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduiteboekje zal worden ingeschreven en dat hij, Commandant der Marine, daarin als strafoplegger zal worden genoemd 43

—. Ondanks een hem bekende order van den officier E. I., om dien officier steeds en onmiddellijk op de hoogte te stellen van zaken het inonteiirspersoneel betreffende, nagelaten den officier E. T. in kennis te stellen niet een door hem getroffen maatregel, welke wijziging bracht in den aan boord gebruikelijkcn dienst der monteurs.

Dat gevaar voor het schip is ontstaan (door een fout van een ondergeschikte) — gelijk in de oorsproiikelijliestrafreden was vernield — kan klager niet worden aangerekend en niet kan worden gezegd, dat de door hem toegestane wijziging in de aan boord heerschende gewoonte het geïncrimineerde gevolg rechtstreeks heeft veroorzaakt. Die ondergeschikte was ook niet als onvoldoende geschoold te beschouwen.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf veranderd in ,,berisping", welke geacht moet worden te zijn ondergaan door het ondergaan van de 3 dagen licht arrest, waarover beklag. Verder bepaald dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduiteboekje zullen worden ingeschreven

Blz.

en dat hij, Commandant der Marine, daarin als strafoplegger zal worden genoemd 45

—. 1°. Als chef der équipage toegelaten dat de verantwoording van den wijntoko der onderofficieren niet op juiste wijze geschiedde, zoodat bij den Commandant de indruk werd gevestigd dat, in tegenstelling met de werkelijkheid, het gebruik van sterken drank bij de onderofficieren betrekkelijk gering was;

2°. het gebruiken van sterken drank uit den wijntoko der onderofficieren in scheepstijd;

3°. getracht een mindere te beïnvloeden om terug te komen op eene afgelegde voor hem — W. — ongunstige verklaring in zake een onderzoek naar aanleiding waarvan hij — W. — krijgstuchtelijk werd gestraft.

Beklag over de straf en over de sub 2°. vermelde strafreden.

De feiten in de strafreden, ook die sub 1°. en 3°. vermeld, kunnen als vaststaande worden aangenomen. De omschrijving is juist en de straf allerminst te zwaar.

Beklag ongegrond. Het is kennelijk tegen beter weten in geschied en dient mitsdien als onredelijk te worden beschouwd. Straf: 6 dagen verzwaard arrest ter zake van „hei indienen van een onredelijk beklag" . 49

—· Op den openbaren weg met de rechterhand in zijn rechterbroekzak gestaan en tegenover een korporaal van de Politietroepen, die hem hierover onderhield, in tegenwoordigheid van een aantal burgers zich onlrrijgstuchtelijk gedragen.

Klagers hoogst ongepast optreden -— door zich naar het inmiddels toegeloopen publiek te keeren en door lachend te zeggen, „dat hij de situatie wel leuk vond", — is in de strafreden met juistheid gekenschetst en de straf kan zeker niet te zwaar worden geacht.

Beklag ongegrond. De beschikking van de hoogere militaire autoriteit met aanvulling van de bewijsgronden bevestigd 108

—. 1°. Het niet opvolgen van een duidelijk gegeven order;

2°. het geven van een zeer onmilitair antwoord op een aanmerking over dit niet-opvolgen van een order.

De door klager naar aanleiding van een dienstaangelegenheid gebezigde opmerking, hierop neerkomende dat hij voor zijn pleizier aan boord (namelijk van een mailboot) was en de opmerking van een onderofficier tegenover een officier-transportcommandant: „Vindt U het erg om hier ook om 9 uur te zijn" geven blijk van een ernstig gemis aan militaire begrippen en gevoel voor ondergeschiktheid en zijn dan ook als in hooge mate onmilitair aan te merken.

Beklag ongegrond. Het beklag werd i.c. op lichtvaardige wijze ingediend, is derhalve in strijd met een goede krijgs-

Blz.

tucht en wordt als onredelijk aangemerkt. Straf: een dag streng arrest wegens: „het indienen van een onredelijk beklag" 131

. *Beklag wegens vermeend onbillijke behandeling.*

Het aanzeggen van een straf, echter zonder vermelding van de strafreden was een formeele onjuistheid. Beklag op dit punt gegrond.

De vraag of door het aanzeggen van eene straf aan klager terwijl hij in burgerkleeding was, een formeele onjuistheid werd begaan, kan buiten beschouwing worden gelaten, vermits een beklag over vermeend onbillijke behandeling slechts mogelijk is indien er plaats is voor de praemisse, dat door de handeling van den meerdere aantasting van klagers wezenlijke belangen heeft plaats gehad. Dit was hier niet het geval, zoodat beklag niet openstaat. Beklag op dit punt niet-ontvankelijk.

De derde grief dat de straf, na te zijn aangezgd, eerst den volgenden dag is ingegaan, is ongegrond. Wel ware juister geweest om ook de aanzegging eerst den volgenden dag te doen, doch de datum van tenuitvoerlegging was in overeenstemming met de praktijk, zoodat van een onbillijke behandeling niet gesproken kan worden.

Ook de vierde grief, dat n.l. de straf (verzwaard arrest) werd ondergaan op een wijze vrijwel gelijk aan streng arrest, is ongegrond. Het verzwaard arrest is ondergaan in overeenstemming met het bepaalde in art. **9** A, 2°. j° art. **12** W.K. en wel in zijne hut aan boord van de mailboot en niet, zooals daar bij streng arrest zou zijn geschied, in een daartoe bestemde cel. Terecht had ook de strafoplegger bepaald, dat klager buiten dienst zijn hut niet mocht verlaten en dat, vermits het deelnemen aan de tafel aan boord van een mailboot — in tegenstelling met een oorlogsvaartuig — niet als dienst is te beschouwen. hij de maaltijden in zijn hut moest gebruiken, terwijl ten slotte naar behooren rekening was gehouden met klimaat en toestand van het arrestlokaal door de bepaling dat klager één uur aan dek mocht luchten 134

. Handelen in strijd met een goede krijgstucht door op 7 September **1937** aan te treden op haksgewijs-zindelijkheidsinspectie met een niet uit den magazijnsvooraad betrokken pet, welke niet voldeed aan de op **30** Augustus t.v. van wege den commandant bekend gemaakte eischen, waaraan zoodanige petten moesten voldoen, welke eischen op 6 September d.a.v. van kracht waren geworden.

De oorspronkelijke strafreden behoeft wijziging, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Beklag ongegrond verklaard, met de bepaling dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke zal wor-

Blz.

den ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje 137

—. *Beklag wegens vermeend onbillijke behandeling.*

De consequenties voortvloeiende uit het betrekken van uitrustingsartikelen van particuliere firma's, in stede van uit den marinevoorraad, dienen uiteraard gedragen te worden door de koopers zelve.

De door den commandant der afdeeling mariniers uitgevaardigde order bevat geen voorschriften afwijkende van het bepaalde in „Bep. uniformen", is noodzakelijk gebleken o.a. ten einde eenheid te brengen in de van particuliere firma's betrokken petten, en strekte ter vergemakkelijking van de controle op de naleving der tenue-bepalingen. Zij was in het belang van den dienst gegeven en behoorde tot de bevoegdheid van den commandant. Ten aanzien van uit den magazijnsvoorraad betrokken petten vermag de commandant geen nadere voorschriften te geven.

Klager heeft de gevolgen van afkeuring zijner niet uit den magazijnsvoorraad betrokken petten aan zichzelf te wijten. Van een onbillijke behandeling ondervonden van zijn commandant kan mitsdien niet worden gesproken. Beklag ongegrond.

De sub 4°. vermelde grief waarom klager zich bezwaard gevoeld — dat n.l. zijn buitenmodelpet ten onrechte door den 1en officier zou zijn afgekeurd — betreft een handeling van den eersten officier, weshalve een beklag over deze handeling had behooren te worden ingebracht bij den commandant der afdeeling mariniers. Dit deel van het beklag wegens vermeend onbillijke behandeling van de zijde van dien commandant is mitsdien niet-ontvankelijk 141

—. 1°. Verzuimd zijn belasting tijdig te betalen; 2°. handelen in strijd met een goede krijgstucht door, nadat als uitvloeisel van een bekendmaking van zijn commandant, welke bekendmaking ten rechte niet op hem toepasselijk was, de in zijn bezit zijnde petten, welke door hem vrijwillig aan een keuring door den 1en officier waren onderworpen, door dien officier waren afgekeurd, deze petten desondanks te blijven dragen na den datum van inwerkingtreding van vorenbedoelde bekendmaking.

Klagers verweer als zoude hij eene verzonden aanmaning en dwangbevel niet hebben ontvangen is onaannemelijk; bovendien mag van een ieder verwacht worden, dat hij maatregelen treft voor een regelmatige ontvangst van zijne correspondentie.

Billijkheidshalve moet de in de oorspronkelijke strafreden voorkomende toevoeging „zoodat ten slotte de tusschenkomst van den Minister van Defensie moest worden ingeroepen" daaruit vervallen.

Blz.

Dat klager zijn petten, al waren die oorspronkelijk uit den magazijnsvoorraad betrokken, na afkeuring door den eersten officier toch is blijven dragen, in stede van langs den voorgeschreven weg te trachten de afkeuring van die petten ongedaan te doen maken, moet onvereeiiigbaar worden geacht met een goede krijgstucht. De strafreden geeft echter de feiten niet met juistheid weer en dient mitsdien te worden gewijzigd, welke wijziging ten gunste van klager strekt.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Beide strafredenen gewijzigd en de straf, 5 dagen verzwaard arrest, verminderd tot **3** dagen verzwaard arrest, welke laatste straf geacht moet worden te zijn ondergaan; verder bepaald dat de gewijzigde straf en strafreden in plaats van de oorspronkelijke zullen worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje **145**

—. *Beklag wegens vermeend onbillijke behandeling.*

Afkeuring van **3** marinierspetten door den eersten officier bij de afdeeling mariniers. Klagers verdere in de tweede en derde plaats aangevoerde grieven zijn een rechtsreeksch gevolg van die handeling van den eersten officier. Het beklag had behooreri te zijn ingebracht bij den commandant der afdeeling mariniers. zoodat heb onderhavige beklag wegens vermeend onbillijke behandeling ondervonden van dien commandant niet-ontvankelijk is 149

—. Meer sterken drank gedronken dan hem paste, en tegenover een officier in het openbaar een minder gepaste houding aangenomen.

De oorspronkelijke strafreden kenschetste klagers gedragingen niet geheel juist en behoort in een voor klager gunstigen zin te worden gewijzigd. Niettemin de straf, gelet op klagers positie van sergeant-capitulant, welke inedebrengt dat hij een voorbeeld voor zijne ondergeschikten behoort te zijn, als niet te zwaar, gehandhaafd.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard en gelast dat de gewijzigde strafreden in klagers straflijst zal worden ingeschreven in stede van die waarover beklag . **201**

—. Een hem door zijn onderafdeelingscommandant gegeven order om over een paar dagen zijn studie-materiaal en gemaakt schriftelijk werk te toonen, uit onachtzaamheid niet opgevolgd.

Beklag ongegrond met handhaving van straf en strafreden.

De order betrof wel degelijk een dienstbelang (studie voor het politiediploma door een korporaal der politietroepen) en niet louter een particulier belang.

Het H.M.G. vernietigt de in de eerste instantie genomen beschikking, verklaart het beklag alsnog gegrond met vernietiging van straf en strafreden. Mogelijkheid van misverstand 218

—. Zonder permissie te hebben gevraagd of verkregen. zich

Blz.

van den Helder naar Rotterdam begeven; ria aldaar gearresteerd te zijn onder geleide aan boord teruggebracht, en zich aldus schuldig gemaakt aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van den duur van ruim 58 uren.

De oorspronkelijke strafreden behoeft eene — echter niet ten gunste van klager strekkende — wijziging, nu daarin ten onrechte is vernield dat hij bijna 39 uren afwezig is geweest, terwijl die afwezigheidsduur in werkelijkheid ruim 58 uren heeft bedragen.

Bij de bepaling van de opgelegde straf: „vier dagen streng arrest (rekening gehouden met het ondergane voorloopig licht arrest)" is art. 15 W.K. niet iuist toegepast. nu dit artikel voorschrijft dat eventueele inminderingbrenging van voorloopig arrest dient te geschieden bij de *uitvoering* van de opgelegde arreststraf. Beklag gedeeltelijk gegrond. Straf gewijzigd in 10 dagen streng arrest met bepaling dat van het voorloopig arrest 10 dagen in mindering zullen worden gebracht, weshalve de opgelegde straf moet worden geacht geheel te zijn ondergaan. Deze wijziging levert geen strafverzwaring op, doch is slechts het gevolg van een onjuiste formuleering van de oorspronkelijk opgelegde straf. In wezen beteekent die wijziging daarentegen een te niet doen van de ondergane straf van 4 dagen streng arrest, zoodat er ook termen zijn dit ten onrechte geleden-nadeel (art. 66 W.K.) zooveel mogelijk te herstellen. Bepaald dat aan klager daarom één dag buitengewoon verlof zal worden verleend in aansluiting aan een permissiebeurt.

De gewijzigde straf en strafreden zullen in plaats van de oorspronkelijke worden ingeschreven in het strafregister en in klagers conduiteboekje 221

. Als hoofd machinekamer eener rivierkanoneerboot tijdens de vaart op 's Rijks werf te Willemsoord onvoldoende toezicht uitgeoefend op zijn ondergeschikt personeel, met als gevolg, dat met de machines werd gemanoeuvreerd op een wijze welke afweek van de vanaf de brug gegeven orders.

De verklaring om beklag te doen over de op 29 Maart aangezegde straf was gedateerd 4 April, viel dus buiten den in art. 62 W.K. bepaalden termijn. Beklag nochtans ontvankelijk, nu blijkens de door den strafoplegger op die verklaring gestelde aanteekening, klager reeds op 2 April zijn verlangen om een beklag in te brengen, had kenbaar gemaakt.

De strafreden behoeft eenige wijziging, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Beklag ongegrond verklaard met last dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in klagers conduiteboekje zal worden ingeschreven 224

—. Nagelaten den voorgeschreven militairen groet te brengen

Blz.

aan een in burger gekleeden officier, behoorende tot den état-major van het schip waarop hij dient.

Aan de voorwaarde vermeld in het voorschrift dat ieder mindere verplicht is zijn meerdere, ook wanneer deze in burger is, het voorgeschreven eerbewijs te geven, wanneer hij kan worden geacht den meerdere te kennen, is i.c. voldaan nu beiden aan boord van denzelfden bodem waren geplaatst.

Op den militair rust, zeker in een plaats als den Helder, de verplichting aan zijne omgeving de noodige aandacht te schenken ten eincle zijnen meerderen het voorgeschreven eerbewijs te kunnen geven. I.c. was bovendien opzet aanwezig. Beklag ongegrond 231

—. Als commandant van een schoolbatterij te weinig de leiding van den dienst in handen gehouden en op dien dienst te weinig contrôle uitgeoefend, waardoor het mogelijk werd, dat de oefening van een deel van hei personeel zijner schoolbatterij op een bepaalden morgen minder bevredigend verliep; bovendien, zoowel door het betoonen van te weinig voortvarendheid als door het uitoefenen van te weinig contrôle niet voorkomen, dat een deel zijner batterij te laat uitrukte voor een belangrijke oefening.

Klager heeft terecht aangevoerd, dat hij, alvorens hem straf werd opgelegd, niet op de bij art. 46 W.K. voorgeschreven wijze is gehoord. Beklag daarom gegrond verklaard, de in eerste instantie genomen beschikking, alsmede de aan klager opgelegde straf en de strafreden vernietigd, met last dat die straf en strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald 278

—. Gemankeerd op het avondappel en één uur en vijftien minuten daarna binnengekomen.

Beklag ongegrond. Het beklag is zonder redelijken grond ingediend. Deswege, tegelijkertijd, gestraft wegens: Gebruik gemaakt van zijn bevoegdheid beklag te doen over een hem opgelegde krijgstuchtelijke straf, terwijl hij het ter zake gehouden onderzoek gebleken is, dat klager begrepen moet hebben, dat er voor hem geen enkele redelijke grond voor beklag aanwezig was.

H.M.G.: Beklag ongegrond, met bevestiging van de in eerste instantie genomen beschikking voor zoover deze betrekking heeft op de oorspronkelijke straf en strafreden. Klager heeft geen redelijken grond voor het inroepen van 's Hofs eindbeslissing aangevoerd.

De straf wegens het indienen van een onredelijk beklag is niet aan 's Hofs eindbeslissing onderworpen, vermits beklag over *deze* straf slechts kan worden gedaan op de in art. 61 W.K. voorgeschreven wijze. (Vaste jurisprudentie sinds de laatste jaren van het Ned. H.M.G.) **316**

—. 1°. Op eigen verzoek geplaatst zijnde aan den wal, zich

Blz.

onrechtmatig voorzien van een middagrantsoen en wel door een matroos 1e klasse die in de bottelarij waarvan hij het hoofd was, in opleiding was voor bottelier, een zgn. reserverantsoen uit de kombuis te doen halen, een en ander meermalen gepleegd;

2°. Bij constateering van de aanwezigheid van een bereid rantsoen middageten in de bottelarij, hiervan opzettelijk een valsche verklaring gegeven door te zeggen dat dit rantsoen bestemd was voor den, toen niet aanwezigen sub 1°. bedoelden matroos 1e klasse;

3°. Getracht den sub 1°. en 2°. bedoelden matroos te beinvloeden in dier wijze, dat deze desgevraagd — in strijd met de waarheid — een verklaring zou afgeven als hiervoren sub 2°. vermeld.

Verlaging van een sergeant-bottelier tot den stand van matroos (botteliersmaat).

Beklag ongegrond. Klager heeft niet alleen getoond de voor een onderofficier van zijn dienstvak onontbeerlijke eigenschappen van eerlijkheid en betrouwbaarheid niet te bezitten, doch heeft mede zijn gezag als meerdere op ergerlijke wijze misbruikt door gehoorzaamheid te vorderen van een bij hem in opleiding zijnden minderen militair bij zijne corruptieve handelingen.

Onwaardig om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen **321**

. Het geheel eigenmachtig optreden ten aanzien van zaken die uitsluitend den commandant aangaan zonder dat daartoe ook maar eenige noodzaak bestond.

Klagers verweer aanvaard, zoodat moet worden aangenomen dat hij geheel te goeder trouw die maatregelen heeft genomen welke hem gezien de omstandigheden dienstig voorkwamen en dat hij daarmede geenszins eigenmachtig is opgetreden. Beklag gegrond. Straf en strafreden te niet gedaan **327**

—. Het aannemen van een ongepaste houding tegenover zijn commandant, toen deze hem tijdens een onderhoud in de kajuit wees op dc tekortkomingen in zijn dienst als officier van de wacht.

Klagers verweer zich niet bewust te zijn, dat hij tegenover den commandant een ongepaste houdig heeft aangenomen, beteekent geen wezenlijke bestrijding van de juistheid van de persoonlijke waarneming van den strafoplegger, dat klager door bewegingen met het hoofd en met de oogen zijn bevreemding en afkeuring te kennen gaf over de hem gemaakte opmerkingen, welke waarneming bevestigd wordt door klagers opgave dat hij toen naar boven keek — een onder de gegeven omstandigheden op zich zelve reeds minder correcte houding — alsmede door de verklaring van den eerste-officier dat hij klagers houding als zeer onmilitair heeft aan-

Blz.

gevoeld, omdat klager door zijn blikken tc kennen gaf, dat hij zich hoogelijk verongelijkt voelde over de hem door zijn commandant gemaakte opmerkingen.

Beklag ongegrond. Straf en strafreden gehandhaafd . . 330

—. Verzuimd om een opdracht hem door den eerste-officier gegeven. uit te voeren.

Beklag over de zwaarte van de straf (1 dag licht arrest).

Klagers verzuim staat niet op zich zelf, vermits hij blijkens verklaring van den eerste-officier tevoren reeds meermalen vergeetachtig is geweest; dat hij nimmer tevoren van den eerste-officier aanmerkingen over vergeetachtigheid heeft ontvangen, beduidt geenszins dat de door den eerste-officier gereleveerde vergeetachtigheid van klager niet door dien officier zou zijn geconstateerd. Beklag ongegrond. Straf en strafreden gehandhaafd **332**

—. Onverschoonbaar nalatig geweest in de afdoening van een particuliere schuld.

Na onderzoek is gebleken dat het hier een bona fide schuldgeval betrof. waarbij niet gesproken kan worden van onversehoonbare nalatigheid en zelfs niet van nalatigheid, weshalve de Dienst voor Sociale Zaken der Marine de regeling van dit schuldgeval heeft aanvaard.

Beklag gegrond. Straf en strafreden teniet gedaan met last dat de vermelding ervan in strafregister en conduiteboekje zal worden doorgehaald 556

Krijgstucht. Strafrechtelijke beginselen in het tuchtrecht . . 497

—. Niet-nakoming van art. 46 Wet Krijgstucht door Mr. P. J. A. Clavareau 519

Lanschot, Mr. W. M. van. Jubileum —: 25 jaren President Krijgsraad te 's-Hertogenbosch 407

Luchtvaart. De kapitein verlaat zijn schip het laatst. Toepasselijk bij de luchtvaart 199

—. 1°. Het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente op geringere hoogte vliegen dan 400 meter boven den grond;

2°. Het als gezagvoerder van een vliegtuig, daarmede boven de bebouwde kom eener gemeente kunstvluchten uitvoeren.

Straf: twee geldboeten elk van f 5, subsidiair 5 dagen hechtenis voor elke boete, in hooger beroep verzwaard tot twee geldboeten elk van f 25. subsidiair tweemaal 10 dagen hechtenis, zulks nadat de schuldige ter zake van dezelfde feiten reeds krijgstuchtelijk was gestraft met 14 dagen streng arrest 530

Blz.

Mededaderschap. Bewuste samenwerking bij diefstal. Zie bij „Diefstal" 444
Meerdere. Zie bij „Bevoegd gezag" 28
—. Zie bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid" 286
Militaire rechtspraak. De militaire justitie in republikeinsch Spanje 5
—. — in oorlogstijd door Dr. (Mr.) J. H. Zeeman 96
—. — in oorlogstijd in België 195
Militair-rechtelijk tijdschrift. — (Verstrekking) . . . 169, 403
Militair-rechtelijke vereeniging. Is wijziging van de Wet op den staat van oorlog en van beleg noodzakelijk? Zoo ja, in welken zin? Prae-advies van Majoor G. J. Sas en Mr. C. J. F. Caljé 338
—. „De militaire gemeenschap als rechtsgemeenschap". Kort overzicht van de lezing te houden door Mr. H. Winkel . . 399
—. Verslag van de derde jaarvergadering. Lezing van Mr. Winkel over bovengenoemd onderwerp 565
—. Beraadslagingen naar aanleiding van bovengenoemd prae-advies 585
Militair tuchtrecht. Eerste verstrekking van aanvullingen op den Tweeden druk van hrt handboek „De praktijk van het militaire tuchtrecht" 178
Mishandeling. Poging tot zware mishandeling (met het voornemen een ander schepeling, D., zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, met een model-nies in zijn hand dien ander geslagen of gestooten, zijnde dit voorgenomen misdrijf niet voltooid doordat het mes slechts den rechterwijsvinger van D. evenals diens werkkiel en werkbroek, waarlangs het afgleed, licht raakte.

Straf: één maand gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd één jaar, gelet op beklaagdes blanco strafregister en op de omstandigheid dat D. door diens voortgezette plagerij beklaagde tot het plegen van het strafbare feit provoceerde . 452
Muiterij. — (gezamenlijk (2 personen) zich met geweld verzetten tegen een meerdere die een hunner had vastgegrepen om hem naar de wacht over te brengen, en dien meerdere feitelijk aanranden door te rukken en te trekken om zich te bevrijden, of door te trachten den meerdere op zijde te dringen. in zijne handelingen te hinderen en aan den vastgegrepene te rukken en te trekken. verder door dien meerdere te slaan en te stompen) 17

Nationaal-Socialistische beweging 260

Onbevoegd gegeven bevel. Zie bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid" 433
Ondermijning. Centraal Comité tegen ondermijning van 's Lands weerkracht. Jaarverslag **1937** 93
Jaarverslag 1938 502

Blz.

Onderscheidingsteekenen. Verdachte, dienstplichtig korporaal met groot verlof, had van zijn korporaalsveldjas de korporaalsonderscheidingsteekenen verwijderd en die jas met de onderscheidingsteekenen van sergeant erop, gedragen. Toen hij dit feit pleegde droeg verdachte een korporaalsveldjas, behoorende tot de uniform van het Nederlandsche leger en was dus militair volgens art. 60, 2°. j°. art.62, 4°. W.v.M.S., zoodat de burgerrechter onbevoegd was van dit feit kennis te nemen. Veroordeelend vonnis van den Politierechter vernietigd. 60

—. Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen behoorende tot een ambt dat de dader niet bekleedt (reserve-eerste-luitenant, deel uitmakende van de landcontrôle van de Internationale commissie van non-interventie in Spanje, te Tarbes in Frankrijk bij een wapenschouw het onderscheidingsteeken van kapitein dragen).

Beklaagde was Nederlander, het feit wordt in de Nederlandsche strafwet als misdrijf bschouwd en daarop is door de wet van Frankrijk (art. 259 Code Pénal) straf gesteld, zoodat de Nederlandsche strafwet toepasselijk is . 425

Het opzettelijk onderscheidingsteekenen dragen behoorende tot een ambt dat de dader niet bekleedt (gewoon dienstplichtig korporaal en met groot verlof zijnde, op zijn uniformjas de chevrons van sergeant gedragen).

Beklaagde moest geacht worden in werkelijken dienst te zijn, nu hij tijdens het plegen van het feit in uniform gekleed was **431**

Onderstal, H. Militaire rijwielcolonnes door — 101

Ongeoorloofde afwezigheid. Opzettelijke — in tijd van vrede voor den duur van ten minste één dag en niet langer dan dertig dagen, tweemalen gepleegd (a. op 1 December 1937 niet teruggekeerd van een onderzoek in de C.B. ziekeninrichting en op 20 December d.a.v. door de politie elders gearresteerd; b. patiënt zijnde in de C.B. ziekeninrichting zich op 19 December 1937 daaruit verwijderd en zich op 2 Januari 1938 vrijwillig aldaar teruggemeld) 122

Onthouden. Als militair, met het oogmerk om en ander voor bestraffing te vrijwaren, een aangelegenheid aan de kennisneming van den bevoegden meerdere onthouden (als korporaal van aflossing aan een meerdere die een onderzoek instelde naar de niet-aanwezigheid bij den valreep van den onderofficier der wacht, op diens vraag waar die onderofficier zich bevond, om dezen voor bestraffing te vrijwaren en ingevolge diens opdracht, geantwoord „naar de W.C.", zulks ofschoon hij wist dat die onderofficier zich toen ongeoorloofd van boord had verwijderd).

Onder „bevoegden meerdere" in art. 139 W.v.M.S. dient in ieder geval te worden begrepen de bij art. 3 R.Z. bedoelde

Blz.

officier of onderofficier, die, vermoedende dat een mindere in rang zich aan een ernstig strafbaar feit heeft schuldig gemaakt, deswege een — zij het ook maar voorloopig — onderzoek instelt **28**

Ontslag. De door den A.-F. met vernietiging van de verlaging, gevorderde bijkomende straf van ontslag zonder ontzetting door het H.M.G. niet opgelegd, omdat het Hof, hoewel in het algemeen van oordeel dat militairen die zich aan feiten als door beklaagde gepleegd (Zie bij „Verduistering" blz. 37), schuldig maken, in de samenleving der marine niet kunnen worden geduld omdat hun werkkring hun gelegenheid te over biedt om zich aan andermans goed te vergrijpen, voor dit geval een uitzondering wenscht te maken, aangezien beklaagde vóór liet plegen der onderwerpelijke feiten gedurende een tijdsverloop van ruim 9 jaar heeft gediend zonder dat van eenige oneerlijkheid is gebleken . **37**

—. Gelet op den indisciplinairen geest welke uit het voorgevallene (Zie bij „Feitelijke insubordinatie", blz. 119) spreekt, in verband met het feit, dat beklaagde herhaalde malen wegens hoogst onmilitair optreden is gestraft, is hij ongeschikt te achten om langer in den zeedienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

Hoofdstraf moet, door het in mindering brengen van de voorloopige hechtenis geacht worden geheel te zijn ondergaan. 119

—. Beklaagde op grond van de begane feiten (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, tweemalen gepleegd, opzettelijke ongehoorzaamheid en uitschelden van een schildwacht) ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting 122

—. Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding. Principicele dienstweigering?

Beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Vier maanden gevangenisstraf met ontslag zonder ontzetting.

In hooger beroep bevestigd. Het H.M.G. kan echter niet onderschrijven 's Krijgsraads overweging, ten aanzien van de opgelegde straf, dat beklaagde op grond van „ernstige gewetensbezwaren" tot zijne dienstweigering is gekomen. Wèl kan i.c. met een, naar verhouding tot het gepleegde feit, geringe straf, als opgelegd, worden volstaan . **280**

—. 1°. Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding;
2°. Desertie.

Beklaagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt geacht om in den militairen dienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting **304**

—. 1°. Poging tot oplichting; 2°. Oplichting. In hooger beroep ontslag zonder ontzetting **427**

Blz.

—. 1°. Desertie; 2°. Een getuigschrift van goed gedrag valschelijk opmaken en daarvan gebruik maken voor eene indienststelling. Ontslag zonder ontzetting 457

—. 1°. Verwijdering als wachthebbende in ééndaadschen samenloop met 2°. desertie.

Beklaagde op grond van de gepleegde misdrijven ongeschikt geacht om in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting 542

—. Sabotage (snijden in sloepstakels na afspraak met vier andere schepelingen). Beklaagde is ongeschikt om langer in den zeedienst te blijven. Ontslag met ontzetting 547

Oorlogswet. Nadere vaststelling van voorschriften ter uitvoering van de — (Wijziging) . . . . . .

—. Herziening noodig. Prae-advies van majoor G. J. Sas en Mr. C. J. F. Caljé voor de M.R.V. 338

—. Beraadslagingen betreffende dit prae-advies 585

Oplichting. 1". Poging tot oplichting (onder valsche voorwendsels getracht geld los te krijgen); 2. Oplichting (onder valsche voorwendsels een ander bewogen tot afgifte van f 2.50).

Straf: 2 maanden gevangenisstraf, in hooger beroep tevens ontslag zonder ontzetting 427

Opzet. Zie bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid" (Wetenschap) 286, 300

Opzettelijke ongehoorzaamheid. —, gepleegd door twee of meer personen gezamenlijk, tweemaal gepleegd (gezamenlijk (2 personen) nalaten te gehoorzamen aan de bevelen om voor de bedden te gaan staan en vervolgens om mede naar beneden te gaan naar de wacht) 17

—. 1°. —, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen (in hooger beroep hieraan toegevoegd: tweemaal gepleegd); 2° — (1°. nalaten te gehoorzamen aan het bevel om in de houding te gaan staan, met volharding; 2°. weigeren te gehoorzamen aan het bevel om zijn naam op te geven, met volharding; 3°. weigeren te gehoorzamen aan het bevel om mede te gaan naar de K.M.A.)

De meerdere had beklaagde erop gewezen ,,dat hij zich aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en dat hij, als de meerdere er rapport van opmaakte, voor den Krijgsraad zou moeten terecht staan"; in het tweede geval heeft de meerdere den beklaagde ,,wederom op de gevolgen gewezen" en na het derde bevel hem toegevoegd: ,,het zijn allemaal dienstbevelen die ik je geef, en als je die niet opvolgt, kom je onherroepelijli voor den Krijgsraad" 110

—. — (weigeren en opzettelijk nalaten te voldoen aan het bevel om naar het achterketelruim te gaan en daar den oververhitter van ketel 5 schoon te maken). Verminderde toerekeningsvatbaarheid 122

Blz.

—. Principiëele dienstweigering? Opzettelijke ongehoorzaamheid, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen (weigeren om militaire uniform aan te trekken, met volharding in die weigering nadat de meerdere hem had medegedeeld, dat hij voor den Krijgsraad zou moeten terecht staan en met een ernstige straf zou worden gestraft) 280

—. —: twee malen gepleegd (1°. weigeren te voldoen aan de order van zijn baksmeester — een matroos 1e klasse, belast met de functie van onderofficier — om aan den bak te gaan zitten; 2°. weigeren te voldoen aan de order om zijn muts op te zetten).

Beklaagde's verweer niet te hebben geweten dat de matroos 1e klasse dienstdoend kwartiermeester dus zijn meerdere was, verworpen. Beklaagde had begrepen dat hij den baksmeester als zijn meerdere had te beschouwen en te gehoorzamen, zoodat, ook wat betreft het element, de wetenschap dat het dienstbevel door een meerdere was gegeven, zeer zeker opzet aanwezig was.

Breede motiveering van de opgelegde straf: 4 weken gevangenisstraf, voorwaardelijk; proeftijd één jaar 286

—. — (aan een ambtelijk bevel).

Opzettelijk niet voldoen aan een bevel, krachtens wettelijk voorschrift gedaan door een ambtenaar belast met het opsporen van strafbare feiten (als bestuurder van een rijwiel niet voldoen aan het hevel halt te houden, gegeven door een belastingambtenaar belast niet de eontrôle der Rijwielbelastingwet).

Beklaagde's verweer niet te hebben geweten dat degeen die hem aanriep, een ambtenaar was, dat dus het in art. 184 W.v.S. gevorderde opzet, dat zich ook moet uitstrekken tot het feit dat de lastgever een ambtenaar was, heeft ontbroken, verworpen. Voor dit opzet is niet noodig dat beklaagde absoluut zeker wist dat de lastgever de hoedanigheid van ambtenaar bezat, doch is het voldoende dat hij dacht dat die persoon een ambtenaar van de belastingen was 300

—. —, hebbende de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhard nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijn strafbaarheid heeft gewezen (weigeren en opzettelijk nalaten te voldoen aan het bevel om zijn kooi te gaan sjorren, met volharding nadat een meerdere hem er op had gewezen dat hij, blijvende weigeren, voor den Krijgsraad zou komen) **304**

—. —, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen (weigeren en opzettelijk nalaten te voldoen aan het dieristbevel om zijn wapens te halen en mede te gaan met de velddienstoefening, óók nog

Blz.

nadat die meerdere hem op zijne strafbaarheid had gewezen — n.l. met de woorden: „dat is dienstweigering J., je moet goed weten wat je doet.").

Beroep op onmogelijkheid om, wegens pijn in den rug, aan de order te voldoen, omdat hij gevoelde niet in staat te zijn om de geheele velddienstoefening mede te maken, breed gemotiveerd verworpen. Uit geen omstandigheid is gebleken, dat de beklaagde ook maar de minste moeite heeft gedaan om tot uitvoering van de hem gegeven opdracht te geraken, doch daarentegen uit zijn eigen opgave is komen vast te staan dat hij zelfs niet wilde probeeren of hij aan de oefening zou kunnen deelnemen 309

—. Watervrees? —, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling uitmakende (nalaten te gehoorzamen aan de hem in de badinrichting „Boeimeer" te Breda gegeven dienstbevelen om zich uit te kleeden en te water te gaan).

Eén week gevangenisstraf, voorwaardelijk. Proeftijd één jaar.

H.M.G.: Nu door den garnizoens-commandant te Breda bij garnizoensorder van 14 Juni 1933, gegrond op Legerorder 1933, Nr. 150, is bepaald, dat het zwemmen in de badinrichting „Boeimeer" geheel vrijwillig is, waren de aan beklaagde gegeven bevelen om zich uit te kleeden en te water te gaan, onbevoegd, immers in strijd met genoemde garnizoensorder gegeven. Het bewezen verklaarde feit valt derhalve niet onder art. 114 W.v.M.S. Vrijspraak, zijnde het feit niet strafbaar. Met onderschrift van den Inzender . 433

Paardenhandel. Koop van een dienstpaard door een officier. Het is daarbij een bestendig gebruikelijk beding dat de koopovereenkomst eerst tot stand komt en perfect wordt nadat de Regiments-commandant van den betreffenden officier het paard heeft goedgekeurd.

Aan dit stilzwijgend beding is een paardenhandelaar, ook hij die niet als beroep en slechts voor een enkelen keer aan den handel in paarden met officieren deelneemt, gehouden, zelfs al zoude hij claarmede niet bekend zijn . 61

Propaganda. Anti-militairistische — 260

Rechtskennis. — van officieren 257

Rechtspleging. — bij de landmacht. (Wijziging ressorten garnizoenscommandanten j°. artt. 11 en 12 R.L.) . 67, 167

Recidive. — aangenomen na een vroegere *voorwaardelijke* veroordeeling tot een straf waarvan de tenuitvoerlegging nog niet was gelast en het recht tot uitvoering nog niet was verjaard. 296

Rusland. Russische militaire voorschriften . 501

Blz.

Samenloop. Eéndaadsche samenloop. Desertie door een wachthebbenden militair is niet denkbaar zonderdat die wachthebbende tevens eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomt. Hier is dus één feit vallende in meer dan ééne strafbepaling, zoodat volgens art. 55 W.v.S. alleen de zwaarste hoofdstraf, zijnde i.c. die gesteld op desertie moet worden toegepast 543

„Scheepsadvocaten". — 95

Schuld. Het aan zijne — te wijten hebben, dat een ander zoodanig letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat. (Aanrijding door een officier, automobilist, van een wielrijder waardoor deze op den grond viel, een bovenarmbeenbreuk (versplintering van den linkerbovenarm) bekwam en dientengevolge gedurende ongeveer twee maanden, althans eenigen tijd, verhinderd is geworden in de uitoefening zijner beroepsbezigheden als melkslijter).

Met vernietiging van het vrijsprekende vonnis van den Zeekrijgsraad veroordeeld tot f 25 boete, subsidiair 5 dagen hechtenis 104

Slaan. Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (het door een onderofficier geven van een klap in het gezicht van een matroos, die met een sigaret in den mond bij de werkzaamheden bij het ten anker komen van het schip was verschenen).

Ofschoon de getroffene verklaarde van den klap geen pijn te hebben gevoeld, neemt de Krr. dit niet aan, nu beklaagde, te oordeelen naar het geluid dat de klap maakte, een flinken klap heeft gegeven. Bovendien wordt door het toebrengen van een klap in iemands gezicht een lichamelijke aanranding veroorzaakt welke op zich zelf reeds pijn moet medebrengen.

Met toepassing van art. 24 W.v.S. veroordeeling tot f 25 boete, subsidiair 10 dagen hechtenis 466

Sociaal-democratie. Organisaties op sociaal-democratischen grondslag. Verbod tot aansluiting opgeheven 178

Spanje. De militaire justitie in republikeinsch Spanje . . . 5

Strafbevoegdheid. — (Bataljon geneeskundige troepen. Militair personeel gesteld onder de bevelen van een territoriale-bevelhebber) 67

. (Infanterieschietschool. Hoofden van onderwijs K.M.A.) 404

Straffen. — op bevel 262

Krijgstuchtelijke — te velde door Mr. P. J. A. Clavareau . 265

Strafmotiveering. Twee punten van vergelijking tusschen de gewone en de militaire rechtspleging 408

Straftoemeting. Zie ook bij „Verlaging", bij „Ontslag", bij „Voorwaardelijke veroordeeling".

—. Desertie in het buitenland. Gevangenisstraf van 6 maanden door het H.M.G., uitvoerig gemotiveerd verminderd tot

Blz.

4 maanden, zijnde het feit aan deze jeugdige personen niet in zijn volle zwaarte toe te rekenen 213

—. — Krijgstuchtelijk. J°. art. 50 W.K.

Strafverzwaring. Straf, 4 dagen licht arrest opgelegd door den Commandant van Hr. Ms. „Freijr" wegens „03 uur 20 minuten te laat aan boord teruggekeerd".

Later bleek dat dit feit nog gepaard ging met andere, verzwarende, omstandigheden welke den strafoplegger reden zouden geweest zijn voor een zwaardere straf indien hij toen van die omstandigheden op de hoogte ware geweest.

Nu het commando over Hr.Ms. „Freijr" intusschen als zoodanig niet meer bestond. zoodat de strafoplegger niet meer in staat was zelf van zijn bevoegdheid tot wijziging van de straf gebruik te maken, overweegt de commandant der marine dat straf en strafreden gewijzigd dienen te worden, vermits thans feiten en omstandigheden zijn gebleken welke den strafoplegger bij het onderzoek der zaak niet bekend waren en die, indien zij hem bekend zouden zijn geweest, hem tot een andere beslissing zouden hebben geleid.

Straf gewijzigd in 4 dagen streng arrest wegens: „Zich naar Nijmegen begeven, wetende dat dit was verboden en zich alzoo op een zoodanigen afstand van Millingen bevonden, dat hij een eventueel gegeven alarmsignaal niet kon hooren, gevolgd door 03 uur 20 minuten te laat aan boord terug te keeren.

Verder gelast dat de gewijzigde straf en strafreden zullen worden ingeschreven in strafregister en conduiteboekje en dat hij, commandant der marine, als strafoplegger zal worden genoemd. De thans opgelegde straf zal in haar geheel worden ten uitvoer gelegd 334

—. Tenietdoening van straf en strafreden door den chef van den strafoplegger. Art. 50 W.K.

Straf, 6 dagen licht arrest wegens: „Onvoldoende aandacht besteed aan hem toevertrouwde dienstgeheime bescheiden en derhalve aansprakelijk voor het verloren gaan van eenige dier bescheiden."

De bescheiden bleken later door eene vergissing in het bezit van een officier te zijn gekomen en daarna door dezen te bestemder plaatse ingeleverd; mitsdien zijn thans omstandigheden bekend geworden welke den strafoplegger, indien zij hem bij de beoordeeling van de onderhavige aangelegenheid bekend waren geweest, tot een andere beslissing zouden hebben geleid.

Straf en strafreden vernietigd met last dat deze in strafregister en conduiteboekje onleesbaar zullen worden gemaakt 336

Telastelegging. In hooger beroep maakt de A.-F. het Hof op-

Blz.

merkzaam op de verzwarende omstandigheid van art. 44 W.v.S. 39

Toerekeningsvatbaarheid. Beklaagde, niet overneming van het oordeel van den deskundige-psychiater. ten aanzien van de opzettelijke ongehoorzaamheid, doch niet ten aanzien van de andere door hem begane misdrijven (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, tweemalen gepleegd en uitschelden van een schildwacht), verminderd toerekeningsvatbaar geacht . 122

Tijd van oorlog. In verband met de politieke spanningen September 1938 . . . . . 504, 541

Uitschelden. Als militair opzettelijk een ineerdere uitschelden, in dienst gepleegd (uitschelden van een schildwacht door hem toe te voegen: „je bent een laffe. vuile schildwacht, je bent een vuile totok") 122

Valsch getuigschrift. a. Een getuigschrift van goed gedrag valschelijk opmaken met het oogmerk om het te gebruiken tot het verkrijgen van een indienststelling; b. Opzettelijk gebruik maken van een valsch getuigschrift als mare het echt en onvervalscht.

Beklaagde moet ongeschikt worden geacht om in den militairen dienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting 457

Valsche onderscheidingsteekenen. Zie bij „Onderscheidingsteekenen" 60, 425, 431

Valschheid. — in geschrift en het opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kan ontstaan, waaraan in hooger beroep is toegevoegd: gepleegd door een ambtenaar, die bij het begaan van de strafbare feiten gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken (als militair facteur in een militair hospitaal op de achterzijde van een voor een verpleegde bestemden postwissel het endossement en het bewijs van ontvangst met een valschen naam onderteekend, vervolgens het bedrag van dien postwissel ten postkantore in ontvangst genomen).

Uit de onderteekening voor overdracht en voor ontvangst kon eenig recht ontstaan, te weten het recht oni het bedrag van den postwissel te innen; uit het gebruik maken van die valsche onderteekeningen kon eenig nadeel ontstaan, te weten het nadeel, dat de geadresseerde het bedrag in den postwissel genoemd niet ontving 282

Verboden café's. Verbod aan schepelingen tot het bezoeken van bepaalde café's 3

Verboden geschriften. Geschriften verboden bij Legerorder . 68

Verduistering. — of oplichting. — van een aan het Rijk toebehoorenden manillatros van ongeveer 40 m door een kwartiermeester 23

Blz.

—. 1°. — meerdere malen gepleegd; 2°. —, gepleegd door hem die het goed uit hoofde van zijn persoonlijke dienstbetrekking onder zich heeft (1°. toeëigening op verschillende tijdstippen van gezamenlijk f 9,18, toebehoorcnde aan de officiersgamelle door den hofineester; 2°. toeëigening van een blik boter en 3 blikken melk, welke beklaagde uit hoofde van zijne functie als hofmeester bij de officiersgainelle onder zich had) 37

—. --, niet diefstal, van een op den openbaren weg gevonden vulpenhouder.

Beklaagde had dien vulpenhouder opgeraapt en in zijn zak gestoken zonder daarbij te denken, en was dien eerst later voor zich zelf gaan gebruiken. Hij had dien penhouder als gevonden onder zich S75

Vereenigingswezen. De N.S.B. in Ned.-Indië 4

—. Voor rijksambtenaren verboden vereenigingen . 253

—. N.S.B. Capitulanten 260

—. Zie ook bij „Militair-rechtelijke vereeniging" . . 338. 563

—. Voor anrhtenaren verboden vereenigingen 489

—. Ambtenarenverbod 491

Verhooren. Notuleering van —. Twee punten van vergelijking tusschen de gewone en de militaire rechtspleging 409

Verjaring. Verjaarbaar recht tot uitvoering van de straf in de militaire rechtspleging 413

Verlaging. Zie hij „Bevoegd gezag" 28

. Zie bij „Klachtzaken" 32, 321

—. Verduistering meermalen gepleegd. Verduistering in dienstbetrekking door een hofmeester.

Beklaagde op grond van deze feiten ongeschikt geacht om als matroos-hofmeester te blijven dienen. Verlaging tot de klasse van Inlandsche jongen 37

—. Behoorende tot het wachtsvolk van de reewacht zich naar den wal begeven.

De door den Krr. wegens onwaardigheid opgelegde bijkomende straf van verlaging van majoor-konstabel tot konstabelsmaat niet gehandhaafd, gezien de bijzondere omstandigheden waaronder het feit is gepleegd en gelet op de uitmuntende conduitebeoordeelingen. Daarentegen de gevangenisstraf van één maand wegens den ernstigen aard van het misdrevene verzwaard tot drie maanden . 216

—. Krijgstuchtelijke verlaging van een sergeant-bottelier als onwaardig om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. Zie bij „Klachtzaken" 321

Verwijzing. De Krr. verklaart beklaagde schuldig aan het hem telastegelegde en qualificeert dit feit (art. 129, 1e j°. 5e lid W.v.M.S.), doch legt geen straf op, maar verstaat — gelet op den lichten aard van het feit (in strijd met de voorschriften waren op den uitkijkpost geen consignes aanwezig) en op

Blz.

de omstandigheid dat beklaagde te zelfder zake reeds krijgstuchtelijk met 6 dagen streng arrest me6 inhonding der geheele soldij en met vermindering van kost om den anderen dag was gestraft, terwijl bij het gerechtelijk onderzoek geenerlei nienwe omstandigheden aan het licht zijn gekomen, zoodat er i.c. geen termen zijn voor eene verwijzing naar den comm. officier, ook al zou dit blijkens art. 50 W.K. wel mogelijk zijn — dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan.

***Anders** H.M.G. van N.-I.:* Art. 58 W.K. legt den rechter, beslissende dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan, de uitdrukkelijke verplichting op om de zaak onder mededeeling van alle stukken ter verdere behandeling naar den tot straffen bevoegden comm. officier te verwijzen, uitdrukkende het beginsel dat de disciplinaire macht van dien bevelhebbende onaangetast moet blijven, zoodat het den Krr. niet vrijstond om, vooruitloopende op de veronderstelde zienswijze van dien officier hem de heoordeeling van de mérites der zaak en daarmede ook de gelegenheid tot herziening van de ondergane krijgstuchtelijke straf te onthouden 114

—. Als gezagvoerder van een vliegtuig:

1°. daarmede boven de bebouwde kom van Ruurlo gevlogen op een hoogte van ongeveer 200 m., althans lager dan 400 m boven den grond;

2". boven de bebouwde kom van Ruurlo kunstvluchten uitgevoerd, bestaande in een halve looping-halve rol en eenige Immelman's.

De feiten worden door het H.M.G. ***niet*** beschouwd als te zijn van zóó lichten aard dat met krijgstuchtelijke afdoening kan worden volstaan en het belang der Justitie vordert dat deze zaak, ter beoordeeling der feiten uit strafrechtelijk oogpunt, alsnog naar den Krijgsraad worde verwezen.

Overeenkomstig het verzoek van den A.-M., doch in strijd met het oordeel van den Garn.-Commandant bepaald dat de betrokken officier -- die te zelfder zake reeds krijgstuchtelijk was gestraft — alsnog naar den militairen rechter zal worden verwezen ter zake van de feiten vermeld in het tegen hem door den rijksveldwachter te Ruurlo apgemaakte procesverbaal 203

. Zie ook bij „Wacht" 455

Verzwaard arrest. Bij de oplegging van de straf — te land te ondergaan, is de toevoeging „met waarneming van dienst" onjuist 53

Voorloopige hechtenis. Het Kof bepaalt nog dat de tijd na de uitspraak van het beroepen vonnis in verzekerde bewaring doorgebracht, mede geheel in mindering zal worden gebracht van de opgelegde straf **213**

Blz.
—. Wijze van toepassiag bij art. 15 W.K. 221
Voortgezette handeling. Opzettelijke ongehoorzaamheid door twee personen gezamenlijk, tweemaal gepleegd en muiterij beschouwd als ééne — 17
—. Opzettelijke ongehoorzaainheid niet volharding, tweemaal maal gepleegd, opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie, alles beschouwd als ééne — 110
. Zie bij ,,Diefstal" 207
—. Opzettelijke ongehoorzaamheid, tweemaal gepleegd, ééne voortgezette handeling (niet gehoorzaamd aan de hem in een badinrichting gegeven bevelen om zich uit te kleeden en te water te gaan) 433
Voorwaardelijke veroordeeling. Zie bij ,,Diefstal" . . 207, 444
—. Zie bij ,,Opzettelijke ongehoorzaamheid" 286, 433
—. Poging tot zware mishandeling. Zie bij „Mishandeling" 452
—. Zie bij ,,Wacht" 538
Vuurwapenen. Voorhanden hebben van — door reserve-officieren 255

Wacht. Onderofficier van de — aan boord van een oorlogsvaartuig 31
. ***Zeekrr.:*** Behoorende tot eenige — als ander militair dan als schildwacht, zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst bij die wacht niet naar behooren kan verrichten (behoorende tot het personeel der hondenwacht, niet als schildwacht, op uitkijk gesteld op de koebrug, op een bank gaan liggen en geslapen).
De Zeekrr. heeft ten onrechte, ***xonder*** verwijzing naar den comm. officier. verstaan dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te zijn afgedaan.
Behalve om deze reden moet 's Krijgsraads beslissing ook worden vernietigd onidat het Hof het feit van te ernstigen aard acht voor krijgstuchtelijke afdoening (dat op den uitkijkpost geen consignes aanwezig waren, was een onjuiste grond, nu beklaagde met de bijzondere consignes voor dien post op de hoogte was en hij bovendien door zijn gedraging de algemeene consignes heeft geschonden). Straf: 10 dagen gevangenisstraf.
De qualificatie in het vonnis geeft het gepleegde feit minder juist weer, zij moet luiden: „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht eene als zoodanig op' hem rustende verplichting niet nakomen." . . . 114
—. Behoorende tot eenige — als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behoorende tot het wachtsvalk van de reewacht zich zonder toestemming naar den wal begeven).
Het betoog van den raadsman, dat onder ,,andere militai-

Blz.

ren behoorende tot eenige wacht" in het 5de lid van art. 129 W.v.M.S. slechts zouden zijn begrepen militairen die daadwerkelijk de wacht hebben betrokken. verworpen. Met die uitdrukking zijn óók bedoeld zij die op het oogenblik van het plegen der in het artikel genoemde handelingen geen actieve wachtfunctie bekleeden, zoodat de geheele wacht waarop toch, als het noodig is, in zijn geheel dient te kunne11 morden gerekend. onder die omschrijving is begrepen. (Vaste jurisprudentie) 216

—. Behoorende tob eenige — als ander militair dan als schildwacht een als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behoorende tot het wachtsvolk der eerste wacht aan boord van een in het dok staand schip zich ongeoorloofd omstreeks 10 uur buiten het dokterrein begeven en omstreeks half elf binnen boord teruggekeerd).

De Krr. heeft terecht overwogen dat beklaagde zich aan het hem telastegelegde en bij art. 129, lid 5 W.v.M.S. strafbaar gestelde feit heeft schuldig gemaakt. Het vonnis houdende veroordeeling tot **3** weken gevangenisstraf, echter vernietigd en de zaak verwezen naar den comm. officier, daar het H.M.G.. onder vermelding van zijne motieven, het feit van zoodanig lichten aard acht, dat het buiten strafrechtelijke behandeling had behooren te blijven . 455

—. Behoorendc tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S.. zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zoodanig niet naar behooren kan verrichten (slapen als uitkijk aan boord van een oorlogsvaartuig, te Milligen, tijdens de internationale spanningen in September 1938).

Uitvoerige motiveering van de opgelegde straf, **3** maanden gevangenisstraf. Nog geen ontslag uit den militairen dienst **533**

. Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S., zich in een toestand brengen waarin hij zijn dienst als zoodanig niet naar beliooren kan verrichten (behoorende tot het wachtsvolk aan boord van een onderzeeboot, des nachts als uitkijk op de brug ingeslapen).

Straf: 4 weken gevangenisstraf; in hooger beroep voorwaardelijk opgelegd. Proeftijd **3** jaren.

Beklaagde was te zelfder zake reeds krijgstuchtelijk gestraft met 6 dagen verzwaard arrest. **538**

Als ander militair dan die genoeind in het eerste en vierde lid van art. 129 W.v.M.S. eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (behoorende tot het wachtsvolk. vergunning hebbende aan den wal een postwissel te gaan verzilveren, daarna niet direct naar boord teruggekeerd). Eéndaadsche sanienloop met desertie. Zie bij „Desertie' . . 542

Blz.

Wetgeving. Wetten en besluiten vastgesteld naar aanleiding van de internationale politieke situatie einde September 1938 door Dr. J. H. Zeeman 504

Wijziging van de wet, houdende tijdelijke voorziening met betrekking tot het ter beschikking van de Regeering stellen van personen bij wie tijdens het begaan van een strafbaar feit gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke storing der geestvermogens bestond.

Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1938—1939. **182.**

Ontwerp van wet 559
Memorie van toelichting 560
Verslag 560
Nota naar aanleiding van het Verslag 561
Openbare behandeling. Aanneming van het wetsontwerp 562

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Eindverslag. Openbare behandeling. Aanneming van het wetsontwerp 562
Afkondiging der met 562

Zaakbeschadiging. *Sabotage (snijden in sloepstakels) aan boord van Hr.Ms. „Soerabaja".* Opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel aan een ander toebehoort, onbruikbaar maken (na afspraak met een viertal andere schepelingen in den voortakel van een motorsloep een messnede aangebracht).

Straf: 14 maanden gevangenisstraf (in appèl verminderd tot 10 maanden) met ontslag met ontzetting, zijnde beklaagde ongeschikt om langer in den zeedienst te blijven. Motiveering van de opgelegde straf 547

Zeeman, Dr. (Mr.) J. H. Militaire rechtspraak in oorlogstijd door — 96

—. Wetten en besluiten vastgesteld naar aanleiding van de internationale politieke situatie einde September 1938 door — 504

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXXIV Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	Bladzijden.
Regtspleging bij de Landmagt.	
11	67, 167.
12	67, 167.
15	203.
59	98.
167	99.
205	413.
206	413.
243 en vlgg.	96.
261 en vlgg.	96.
297	98.
Regtspleging bij de Zeemagt.	
3	28.
10	98.
16	98.
57	98.
114	97.
172	39, 99.
185	97.
204	413.
205	413.
Wetboek van Militair Strafrecht.	
13	39, 207, 275, 286, 433, 444, 452, 538.
23	23, 37, 119, 122, 280, 304, 427, 457, 533, 542, 547.
25	23, 28, 37, 216.
60	60.
62	60, 76, 431.
67	28, 286.
97	122.
98	213, 304, 457, 542.

Artikelen.	Bladzijden.
99	213, 457.
106	542.
108	122, 292.
114	17, 110, 122, 280, 286, 304, 309, 433.
117	110, 119.
119	17.
128	122.
129	31, 114, 216, 455, 533, 538, 542.
139	28.
142	466.

Provisionele Instriictie voor het Hoog Militair Geregtshof.

28	69.

Wet op de Krijgstucht.

9	53, 134.
12	134.
15	221.
16	32, 321.
30—36	265.
37	262.
39	67, 99.
42	73.
46	74, 262, 278, 519.
50	73, 262, 334, 336.
57	114.
58	114, 455.
61	67, 70.
62	224.
65	74.
66	221.
68	32.
70	73.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

8	231.
9	70, 134, 141, 149.
17	4, 253, 260, 489, 491.
19	68.
22	3.
24	413.
30	32, 49, 53, 131, 316.

Artikelen. Bladzijden.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

74 . . . . . 122.

Dienstplichtwet. (Tekst **1938.**)

34 . . . . . 76.

Dienstplichtbeschikking.

§ 121 . . . . . 76.

Wetboek van Strafrecht.

5 . . . . . 425.
14*a*—14*g* . . . . . 39, 207, 275, 286, 433, 444, 452, 538.
24 . . . . . 466.
27 . . . . . 213.
37 . . . . . 122.
44 . . . . . 39, 282.
45 . . . . . 207, 427, 452.
47 . . . . . 444.
55 . . . . . 542.
56 . . . . . 17, 110, 207, 433.
70 . . . . . 413.
77 . . . . . 413.
87 . . . . . 504, 541.
138 . . . . . 207.
184 . . . . . 300.
196 . . . . . 60, 425, 431.
225 . . . . . 282.
230 . . . . . 457.
302 . . . . . 452.
308 . . . . . 104.
310 . . . . . 39, 207, 296, 444.
311 . . . . . 444.
321 . . . . . 23, 37, 275.
322 . . . . . 37.
326 . . . . . 427.
350 . . . . . 547.
416 . . . . . 444.
417*bis* . . . . . 444.
421 . . . . . 296.

Artikelen. Bladzijden.

Wetboek van Strafvordering.

1 . . . . . 470.
140 . . . . . 155.
141 . . . . . 155, 470.
154 . . . . . 470.
326 . . . . . 409.
341 . . . . . 23.
359 . . . . . 408.

Wet op de Regterlijke Organisatie en het beleid der Justitie.

5 . . . . . 155.

Wet op den staat van oorlog en den staat van beleg. Wet van 23 Mei 1899 (Stbl. no. 128).

Herziening noodig . **338.** 585.

Ambtenarenwet 1929.

24 . . . . . 155, 470.
104 . . . . . 152.

Algemeen Rijksambtenarenreglement.

97*b* . . . . . 253, 260.

Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht.

11 . . . . . 482.
13 . . . . . 155, 470.
22 . . . . . 480.
97 . . . . . 238.

Reglement inwendige dienst Kon. Landmacht. Deel A.

138 . . . . . 71.

Reglement rechtstoestand militairen zeemacht.

Artikelen. Bladzijden.

Reglement op de eerbewijzen, 2 V.K.M. I.

23 . . . . . 231.

Bevorderingswet Landmacht 1902.

15 . . . . . 152, 492.

Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932.

6 . . . . . 482.
17 . . . . . 238, 485.
18 . . . . . 238.

Motor- en Rijwielreglement.

11 . . . . . 101.

Luchtverkeersreglement.

60 en 61 . . . . . 530.

Vuurwapenwet 1919.

3 . . . . . 255.

Wachtgeldbesluit burgerlijke Rijksambtenaren.

6 . . . . . 54.

Rijkspolitiebesluit.

3 . . . . . 155.